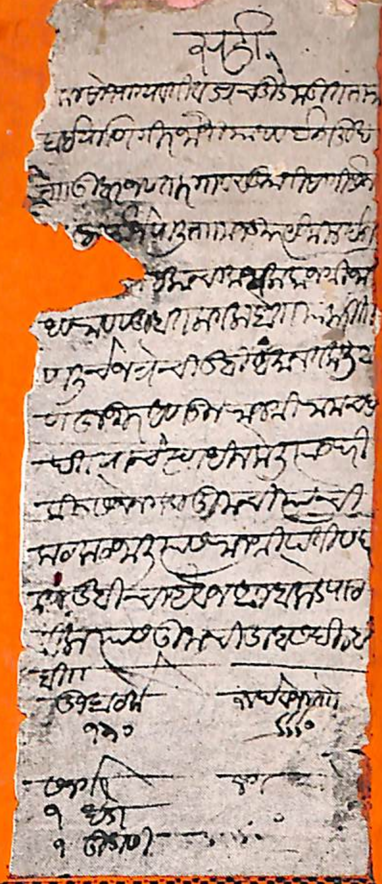
ताराबाईकालीन कागदपत्रे

खंड
पहिला

शिवाजी विद्यापीठ
ऐतिहासिकग्रंथमाला

पुष्पपहिले

ताराबाईकालीन कागदपत्रे

खंडपहिला

सं[illegible]

अ[illegible]हेब पवार

शिवाजी विद्यापीठ ऐतिहासिक ग्रंथमाला : पुष्प पहिले

ताराबाईकालीन कागदपत्रे

खंड पहिला

संपादक

डॉ. आप्पासाहेब पवार

किंमत १० रुपये

प्रथमावृत्ति : १९६९

प्रकाशक : डॉ. उषा इथापे
कुलसचिव, शिवाजी विद्यापीठ.

मुद्रक : श्री. आ. बा. ठकार,
श्री सिद्धेश्वर प्रिंटिंग प्रेस, कोल्हापूर.

अनुक्रमणिका

प्रस्तावना

शिवाजी विद्यापिठाने प्रथमपासूनच संशोधनावर अधिक भर दिला आहे आणि संशोधनपर ग्रंथांच्या दोन मालाही सुरू केल्या आहेत : एक ' संस्कृत–प्राकृत ग्रंथमाला ' आणि दुसरी ' ऐतिहासिक ग्रंथमाला. ' संस्कृत–प्राकृत ग्रंथमालेतील पहिले पुष्प पं. खुपेरकर शास्त्री यांच्या (१) ' श्रुतिसिद्धांत दीपिका ' आणि (२) ' श्रुतिसिद्धांत प्रकाश ' या जोडग्रंथाने गुंफिले गेले. ऐतिहासिक ग्रंथमालेतील पहिला ग्रंथ ताराबाईकालीन कागदपत्रें खंड–१ आता प्रसिद्ध होत आहे. ऐतिहासिक ग्रंथमालेतील पहिलाच ग्रंथ महाराणी ताराबाई यांच्या संबंधीचे साधन साहित्य म्हणून प्रकाशित होत आहे हे अतिशय औचित्यपूर्ण वाटते. कोल्हापुरचा परिसर महाराणी ताराबाई यांच्या कर्तब-गारीशी निगडित झालेला आहे. आक्रमक मोगल फौजांच्या तुफानी हल्याना धैर्याने तोंड देऊन सलग खडकाप्रमाणे अढळ राहिलेले विशाळगड, पन्हाळा, रांगणा, आदिकरून किल्ले महाराणी ताराबाई यांच्या अजोड कर्तबगारीची साक्ष पटवितात. महाराणी ताराबाई यांची कर्मभूमी म्हणून कोल्हापुरच्या परिसराला मराठ्यांच्या इतिहासात अनन्य साधारण स्थान प्राप्त झाले आहे. या थोर व्यक्तीच्या नावाने विद्यापीठाच्या ऐतिहासिक ग्रंथमालेतील पहिला ग्रंथ प्रकाशित होत आहे हे यथायोग्यच आहे. ताराबाईंचा कालखंड प्रदीर्घ म्हणजे इ. स. १६८० ते १७६१ पर्यन्तचा आहे. या कालखंडाची ऐतिहासिक साधनें काही प्रकाशित झाली आहेंत आणि आता काही नवीन प्रकाशित होत आहेत.

" ताराबाईकालीन कागदपत्रे " ही कोठून मिळविली याचा थोडा वृत्तांत दिला पाहिजे. राजाराम कॉलेजमध्ये इतिहास आणि राज्यशास्त्र या विषयांचा प्राध्यापक म्हणून माझी नेमणूक झाल्यावर मी इतिहास संशोधनाचे कार्य हाती घेतले. मराठ्यांचा इतिहास हा संशोधनाचा मुख्य विषय होता. प्रथम मी कोल्हापूर संस्थानचे कागदपत्र तपासण्याचे ठरवून त्यासाठी परवानगी काढली. नंतर त्या भागातील ऐतिहासिक घराण्यांचे कागद बघण्याचे व ते मिळविण्याचे प्रयत्न केले. उन्हाळ्याच्या सुट्टीत मी दूरदूरच्या सहली केल्या. मद्रास येथील फोर्ट सेंट जॉर्ज मधील मॅकेन्झी कलेक्शन व तंजावर येथील सरस्वती महालातील कागदपत्रेही पाहिली, आणि जरूर त्या कागदांच्या नकला करून घेतल्या. पुण्याच्या एलिअनेशन ऑफीसमध्ये अनेक वेळा गेलो आणि तेथील अनेक कागदपत्रांच्या नकला स्वहस्ते केल्या. काहींच्या नकला कारकून ठेवून करून

घेतल्या. काही घराण्यानी मला आपले कागदपत्र घरी घेऊन जाण्यास परवानगी दिली; परंतु बहुसंख्य कागदपत्र मला ज्या त्या ठिकाणीच पहावे लागले. ब्रिटिश हद्दीत जसे इनाम कमिशन बसले तसेच कोल्हापूर संस्थानातही बसले. त्या कारणाने कोल्हापूर संस्थानातील ऐतिहासिक घराण्यांच्या सनदा, कैफियती आणि वंशावळी मागविण्यात आल्या. सुमारे आठ हजार सनदांची दोन मोठाली बाडे लाकडी संदूकीत भरून ठेवली होती आणि त्यावरोबर नऊशे कैफियती आणि वंशावळी होत्या. (मी जेव्हा हे कागदपत्र पाहिले त्यावेळी या संदूका जुन्या राजवाड्यात खजिन्याजवळ ठेवलेल्या असत.) हे सर्व कागदपत्र मी जातीने पाहून त्यांचे उतारे केले. ताराबाईकालीन कागदपत्रांत समाविष्ट केलेल्या बहुतेक सनदा या बाडामधील आहेत. याशिवाय कोल्हापुरच्या रेकॉर्ड ऑफिस-मधील कागदपत्रातून निवडलेले कागदही घेतले आहेतच.

यादव दप्तर :

अगदी अचानकपणे यादव दप्तराचे कागदपत्र हाती आले. या घराण्याचे कागद प्रथमतः आजच प्रकाशित होत आहेत. या कागदातून या घराण्याची हकीकतही कळून येते. हे सगळे कागद अस्सल असून त्यांच्यापैकी काहींची छायाचित्रे या खंडात दिली आहेत. महाराणी ताराबाईंच्या हस्ताक्षराचा कागद याच दप्तरात मिळाला. यातील स्वरूपजी यादव व गिरजोजी यांच्या परगणा कराड येथील देशमुखीच्या विभाजनाचा महजर अत्यंत महत्वाचा आहे. याची लांबी ६७ फूट ६ इंच असून, रुंदी सव्वासहा इंच आहे. समास उजव्या व डाव्या बाजूस प्रत्येकी इंचभर ठेवला आहे. प्रत्येक चिकटबंदावर मागील बाजूस दोन शिक्के आहेत. यादव दप्तरातील कागद ताराबाईकालीन घडामोडींची हकीगत सांगणारे महत्वाचे असे कागदपत्र आहेत.

बावडा दप्तर :

राजवाडे यानी बावडा दप्तराचे संशोधन करून सुमारे २०० कागद निवडून त्यांचा एक स्वतंत्र खंड प्रसिद्ध केला. पुढे पंत अमात्य श्रीमंत परशुराम भाऊसाहेब यांच्या आज्ञेने बावडा दप्तर फिरून प्रकाशित करण्याचे काम श्रीयुत के. गो. सबनीस यानी अंगावर घेतले. श्रीयुत सबनीस यानी बावडा दप्तराचे दोन खंड प्रसिद्धही केले. त्यानंतर मीही बावडा दप्तर तपासण्याची परवानगी मागितली. ती मिळाल्यावर ह्या दप्तराचे मी फिरून संशोधन करून त्यातून काही कागद मिळविले. त्यांचा अंतर्भाव या खंडात केला आहे.

इतर घराण्याचे कागद :

बावडा दप्तराप्रमाणे कोल्हापूर शहरातील आणि संस्थानातील इतर ऐतिहसिक घराण्याचे कागदपत्र पाहण्याचा प्रयत्न मी केला. कापशीकरांचे रेकॉर्ड, जोशीराव घराण्याचे रेकॉर्ड, त्याचप्रमाणे मुनीश्वर दप्तर, साठम घराण्याचे कागदपत्र, इ. पाहण्याची संधी मला लाभली. या सर्व संग्रहांतील उपयुक्त कागदाच्या नकला मी केल्या. त्या कागदपत्रापैकी बरेच कागद या खंडात आले आहेत.

काव्ये :

मद्रासच्या फोर्ट सेंट जॉर्ज मधील मॅकेन्झी कलेक्शन्स, तंजावर येथील सरस्वती महाल मधील हस्तलिखित संग्रहाच्या आणि पुण्याच्या एलिअनेशन ऑफिसमधील कागदांचा निर्देश मी आरंभी केलाच आहे. या तिन्ही संग्रहातून उपयुक्त अशा ज्या कागदांच्या नकला आणल्या त्यापैकी काही कागदांचा अंतर्भाव या खंडात झालेला आहे. परशुरामचरित्र हे काव्य मॅकेन्झी कलेक्शनमधून घेतले आहे, तर ताराबाई वरील काव्य तंजावरच्या सरस्वती महालातील हस्तलिखितामधील आहे.

तळबीड दप्तर :

महाराणी ताराबाई यांच्या माहेरचे म्हणजे तळबीडकर–मोहिते घराण्याचे काही कागदपत्र राजवाडे यानी " इतिहास आणि ऐतिहासिक " या मासिकात (भाग ५ वा. पृ. १०६–१३६) तळबीड दप्तरातून प्रसिद्ध केले आहेत. हे मूळ दप्तर तपासण्याचा योग मला दोन वर्षांपूर्वी आला. राजवाडे यानी विचारात न घेतलेले असे या दप्तरातील काही कागद या खंडात समाविष्ट करण्यात आले आहेत. यात काही अस्सल आदिलशाही फर्माने आहेत. या खंडात त्यांची छायाचित्रे दिली असून त्यांचा मराठी गोषवारा सुप्रसिद्ध इतिहासलेखक आणि फारशी-पंडित श्रीयुत सेतु माधवराव पगडी यानी केला तोच येथे दिलेला आहे. या कागदात ताराबाईचे वडील हंबीरराव मोहिते सेनापती यांचा निर्देश असलेले दोन कागद व नेताजी पालकर यानी केलेले पाटिलकीचे निवाडपत्र व एक अभयपत्र असे महत्वाचे कागद आहेत.

पोर्तुगीज कागदपत्रे :

मराठ्यांच्या इतिहासासंबंधीच्या पोर्तुगीजांच्या कागदपत्रांचा बोलबाला पुष्कळच झाला आहे; परंतु या कागदपत्रांचे मराठी भाषांतर अद्याप उपलब्ध

झालेले नव्हते. या खंडात संबंधित अशा पोर्तुगीज कागदपत्राचे भाषांतर देण्यात आले आहे. हे कागदपत्र " Arquivo Portugues Oriental " संपादक Dr. A. de Braganca Pereira व " Assentos do Conselho do Estado ". संपादक Dr. P. S. Pissurlencar या ग्रंथातून घेतले आहेत. त्यांचे मराठी भाषांतर श्री. स. शं. देसाई यानी केले आहे. श्री. देसाई यानी काही कागद गोवा पुराभिलेख संग्रहालयातूनही नकलून आणले. तेही या खंडात घातले आहेत.

" ताराबाईकालीन कागदपत्रे " या ग्रंथातील साधने कोठून उपलब्ध झाली हे सांगितल्यावर त्यांचे महत्व काय तेही दिग्दर्शित करावे लागेल. त्यासाठी आतापर्यंत प्रसिद्ध झालेल्या साधन ग्रंथाचा धावता आढावा घेणे चुकीचे होणार नाही. स्कॉट वेअरिंग ह्या इंग्रजी इतिहासकाराने इंग्रज प्रवाशांच्या आणि इतर ग्रंथकारांच्या सहाय्याने आपला " मराठ्यांचा इतिहास " हा ग्रंथ इ. स. १८१० साली छापून प्रसिद्ध केला. त्यानंतर सुमारे सोळा वर्षांनी इ. स. १८२६ मध्ये ग्रँट डफ् यानी 'मराठ्यांचा इतिहास' प्रसिद्ध केला. ग्रँट डफ् यानी हा इतिहास लिहिण्याचे काम त्यावेळचे इंग्रज मुत्सद्दी मौन्ट स्टुअर्ट एल्फिन्स्टन व जनरल सर थॉमस मनरो यांच्या प्रोत्साहनाने हाती घेतले. इतिहासास लागणारी साधन-सामुग्री सहजगत्या मिळवावयाची अनुकूलता त्याला लाभली होती. मराठी राज्य इ. स. १८१८ मध्ये इंग्रजानी खालसा केल्यावर ग्रँट डफ् ह्यांची साताराच्या प्रतापसिंह महाराजांकडे पोलिटिकल रेसिडेन्ट म्हणून नेमणूक झाली. तिथे महाराजांचा व ग्रँटचा स्नेह जमला. महाराजानी ग्रँट डफ्ना आपल्या जवळील सर्व मोल्यवान कागदपत्र दाखविले. शिवाय शिवाजी महाराजांपासून सर्व राज्यांतील कागदपत्रांचे आगर जे चिटणीस घराणे त्यातील पुरूषानी छत्रपतींच्या कारकीर्दीचा लिहिलेला इतिहास व आपल्या संग्रही ठेवलेले महत्वाचे अनेक कागदपत्र ग्रँट डफ् साहेबास दिले. पुण्याच्या पेशवे दप्तरातून अस्सल पत्रे शोधून काढली. पंत प्रतिनिधी आदि जहागीरदारानी आपल्या दप्तरातील कागदही ग्रँटना दाखविले. अशा रीतीने विपूल माहिती मिळवून ग्रँटसाहेबानी मराठ्यांचा इतिहास लिहिला.

डफ्च्या इतिहासाबद्दल कै. वि. शा. चिपळूणकर यानी प्रशंसोद्गार काढले, तरी इ. स. १८६७–६८ साली कै. रा. ब. निळकंठ जनार्दन कीर्तने यानी ग्रॅन्ट डफ्च्या इतिहासावर टीका म्हणून खरमरीत लेख प्रसिद्ध केला, आणि डफ्च्या इतिहासात असलेल्या बऱ्याच वैगुण्यावर प्रकाश

टाकला. तेव्हा मराठ्यांच्या इतिहासाचे सर्व कागदपत्र शोधून मिळविण्याचे व प्रसिद्ध करण्याचे काम जिनसीवाले, चिपळूणकर, कीर्तने, साने, मोडक आदि मंडळींनी सुरू केले. विविधज्ञानविस्तारात ऐतिहासिक कागदपत्रे व बखरी प्रसिद्ध होऊ लागल्या, तरी इतिहासासाठी खास मासिकाची आवश्यकता भासून ह्या मंडळींनी " काव्येतिहाससंग्रह " मासिक जानेवारी १८७८ मध्ये सुरू केले. त्यात सुमारे ६,३०० पृष्ठांचे साहित्य प्रसिद्ध होऊन हे मासिक १८९९ मध्ये बंद पडले. इ. स. १८९६ साली पारसनीस यानी इतिहासास वाहिलेले " भारतवर्ष " मासिक काढले. ते तीन वर्षे चालले. त्याचे एकूण २४ अंक निघाले. त्यात अनेक बखरी व ऐतिहासिक कागदपत्र प्रसिद्ध झाले. याच्या आधी म्हणजे १८९४ साली प्रोफेसर विष्णु गोविंद विजापूरकर यांच्या संपादकत्वाखाली " श्रीमन्महाराज शाहू छत्रपति सरकार करवीर यांच्या महनीय आश्रयछत्राखाली प्रसिद्ध होणारी " ग्रंथमाला कोल्हापूर येथे सुरू झाली. या ग्रंथमालेत पुष्कळच ग्रंथ आणि ऐतिहासिक कागदपत्रे प्रसिद्ध झाली. त्यात राजवाडे यांचे खंड २ आणि ३ हेही प्रकाशित झाले. श्री. पारसनीस यानी सन १९०८ मध्ये " ऐतिहासिक संग्रह " मासिक सुरू केले. त्याचा उद्देशही ऐतिहासिक कागदपत्र व माहिती प्रसिद्ध करणे हा होता. या मासिकाचा अस्त इ. स. १९१६ जुलैमध्ये झाला. पारसनीसांच्या तोडीचे काम साने, खरे, भावे यानीही केले. इतिहासाचार्य राजवाडे यानी इ. स. १८९६ मध्ये त्यांच्या हातात ऐतिहासिक कागदांचा अमूल्य ठेवा पडल्यापासून इतिहास संशोधनास सुरुवात केली. इतिहासाच्या सर्व साधनांचा लाभ अभ्यासकास मिळावा म्हणून राजवाडे यानी तारीख ७ जुलै १९१० रोजी " भारत इतिहास संशोधन मंडळ " पुण्यास स्थापन केले. सांप्रत ही संस्था चांगली नावारुपास आली असून अनेक ऐतिहासिक साधने आणि दुर्मिळ ग्रंथ या संस्थेकडून प्रकाशित झाले आहेत. राजवाडे यानी अखंडपणे आजन्म इतिहासाची सेवा केली. " इतिहास आणि ऐतिहासिक " या राजवाडे संपादित मासिकातून शिवकालीन आणि पेशवेकालीन घराण्यांचे कागदपत्र प्रसिद्ध होत गेले. त्यानी संपादिलेल्या कागदपत्रांचे बावीस खंड प्रसिद्ध झाले आहेत. राजवाडे यांचे स्मरणार्थ धुळे येथे " राजवाडे संशोधन मंडळ " सुरू झाले आणि त्या मंडळाच्या वतीने १९३६ साली " संशोधक " हे त्रैमासिक काढण्यात आले. राजवाडे यांचे पुढील खंड या मंडळाच्या वतीने प्रसिद्ध करण्यात आले. धुळे येथेच " सत्कार्योत्तेजक सभा " स्थापिली जाऊन " रामदास व रामदासी " हे मासिक काढण्यात आले आणि या मासिकातूनही काही ऐतिहासिक कागदपत्र प्रसिद्ध

झाले. याशिवाय वाड, मावजी, पारसनीस यांनी संपादिलेल्या शाहू महाराज आणि त्यांचे पेशवे यांच्या रोजकीर्दी, कैफियती, वतनपत्रे, निवाडपत्रे, तसेच सनदापत्रातील माहिती यानी मराठ्यांच्या इतिहास साधनात मोलाची भर पडली. रियासतकार सरदेसाई यानी पेशवे दप्तरातील कागदपत्रे संपादण्याचे काम अंगिकारून त्याचे एकूण ४५ खंड प्रसिद्ध केले. काही ऐतिहासिक घराण्यांची कागदपत्रेही प्रसिद्ध करण्यात आली— वावडा दप्तर, चंद्रचूड दप्तर, दाभाडे दप्तर, हिंगणे दप्तर, पुरंदरे दप्तर, वैद्य दप्तर, इत्यादि दप्तरातून ऐतिहासिक कागदपत्र प्रसिद्ध झाले. महाराष्ट्र सरकारच्या पुरातत्व खात्याने प्रकाशित केलेल्या ऐतिहासिक प्रकाशन ग्रंथमालेतून काही कागदपत्र प्रसिद्ध झाले. श्री. वा. सि. वेंद्रे यानी "महाराष्ट्र इतिहासाची साधने' संकलित केली. श्री. मा. वि. गजर यानी "करवीर छत्रपति घराण्यांच्या इतिहासाची साधने" प्रसिद्ध करून बहुमोल कामगिरी बजावली आहे. फारशी पंडीत श्री. सेतु माधवराव पगडी यानी फारशी कागद अनुवादित करून महाराष्ट्र इतिहासाच्या साधनात मोलाची भर घातली आहे. इतिहास संशोधकांची परंपरा महाराष्ट्रात श्री. बेंद्रे, खरे, प्रा. फाटक वगैरेनी चालू ठेविली आहे.

आतापर्यंत प्रसिद्ध झालेल्या ऐतिहासिक साधनांचा ओझरता उल्लेख केल्यानंतर "तारावाईकालीन कागदपत्रे" या ग्रंथात प्रसिद्ध होणाऱ्या साधनांची थोडी माहिती देवून मराठ्यांच्या इतिहासात त्यामुळे काय नवीन भर पडते आहे ते पाहणे सयुक्तिक ठरेल.

परगणा कऱ्हाड येथील देशमुखी पूर्वापार यादवांची होती. परंतु आदिलशाही कारकीर्दीत मुधोजी वणगोजी निंबाळकर याने पुंडावा केला असता यादवांचे वाडवडील त्याला मिळाले म्हणून बादशहाने हे वतन खालसा केले. ते त्याने प्रथम रणदुल्लाखानास व नंतर शहाजी राजे याना दिले. शहाजी राजे यांच्यापासून ते वारसाहक्कानुसार शिवाजी महाराज यांच्याकडे आले असता त्यांच्या पदरी असलेला अर्जोजी यादव याने ते परत मिळविण्याची खटपट केली. अर्जोजी यादव हा मोठा स्थापत्यविशारद असावा. कारण त्याने शिवाजी महाराज यांचे आज्ञेवरून प्रतापगड व पावनगड या दोन्ही किल्ल्यांचे बांधकाम केले. शक्यतो देशमुखीसारखी वतने वंशपरंपरेने द्यायची नाहीत असा महाराजांचा कटाक्ष होता. त्यानी यादवांकडून जनार्दन नारायण हणमंते यांचा अधिक्षेप झाल्याच्या गुन्ह्यावरून त्यांची कसबा औंधची देशमुखीही सरकारजमा केली होती. अर्जोजीने ही दोन्ही वतने परत मिळावी म्हणून

महाराजांची विनवणी केली. महाराजानी या विनंतीस बगल देवून सांगितले की, कऱ्हाडची देशमुखी बादशहाकडून आम्हाला मिळाली असल्याने त्या वतनाशी यादवांचा संबंध नाही. तथापि त्याना कऱ्हाडची देशमुखी द्यायचीच झाली तर ती त्याना आमची म्हणून देवू (क्र. ३२२)

संभाजी महाराज यांच्या कारकीर्दीत कवि कलश हा औरंगजेबापासून मोहमंत्र शिकून आला व त्याची परिणती म्हणजे संभाजी महाराजाना दुर्बुद्धि सुचली, बादशहाच्या कन्येने संभाजी महाराजांची अभिलाषा बाळगली या सारखे बखरीतील उल्लेख ' परशुराम चरित्र ' काव्यात आढळतात.

यादव घराण्याच्या कागदपत्रात अर्जोजी यादव याने संभाजी महाराजांच्या आज्ञेवरून रायगडावर इमारत बांधिली व पाचवडात राजमंदीर उभारण्याचे काम केले आणि पाचवडातील राजमंदीर पाहून खुष होऊन येसूबाईनी अर्जोजीस पांच हजार रुपयांचे बक्षीस देण्याची आज्ञा केली असा उल्लेख सापडतो (क्र. ३२२). या कागदातील महत्वाचा निर्देश म्हणजे संभाजी महाराजांची राणी ' मातुश्री दुर्गाबाई ' चा होय. ही दुर्गाबाई दौलताबादेस मोगलाच्या कैदेत असता संभाजी महाराजानी तिच्या मुक्ततेची कामगिरी गिरजोजी यादवावर सोपविली होती. गिरजोजीने अनेक संकटाना तोंड देऊन दुर्गाबाईची भेट घेतली. परंतु तिची मुक्तता करणे त्याला जमले नाही. ही माहिती या कागदाशिवाय मराठ्यांच्या इतिहासात अन्यत्र कुठे सापडत नाही. मराठी इतिहास संशोधकाना या घटनेचे धागेदोरे लावण्याचे हे एक प्रकारे आव्हानच आहे.

राजाराम महाराजांच्या संदर्भात दि. ३-९-१६८९ चे पोर्तुगीज पत्र महत्वाचे आहे. त्यात राजाराम महाराज कर्नाटकात निसटण्याच्या प्रयत्नात असून पोर्तुगिजानी त्यांच्या हालचालीवर पाळत ठेवावी अशी विनंती मोगलानी केल्याचा उल्लेख आहे. दि. १६-१-१६९१ च्या पोर्तुगीज पत्रात बिदनूरच्या राणीने राजाराम महाराजाना आश्रय दिल्याचा उल्लेख आहे. राजाराम महाराजाना आश्रय दिल्याबद्दल औरंगजेबाचा बिदनूरच्या राणीवर रोष झाला, त्याने तिच्यावर आपला मुलगा सुल्तान (कामबक्ष) यास पाठविले. परंतु त्याने राणीशी तह केला व दरवर्षी सहा लक्ष पागोडा प्रमाणे अठरा लक्ष पागोडा खंडणी ठरविली अशी माहिती या पत्रात आढळते.

राजाराम महाराजानी रायगडाहून पन्हाळयास व पन्हाळयाहून जिंजीस केलेल्या प्रयाणासंबंधीची पुढील माहिती पहिल्या प्रथम प्रकाशात येत आहे.

जुल्फिकारखान रायगडास वेढा घालावयास आला, तेव्हा राजाराम महाराज वेढयातून निसटून प्रतापगडास गेले. तियून त्यानी गिरजोजी यादवास मातुश्री जानकीबाई व शाहूराजे याना आणण्यासाठी रायगडास पाठविले. त्यानी येण्यास नकार दिला. परंतु रायगडाहून जडजवाहीर घेऊन गिरजोजी पन्हाळयास आला (क्र. ३२२). ही जानकीबाई कोण ? राजाराम महाराजांची ज्येष्ठ पत्नी जानकीबाई ही पूर्वीच मरण पावली होती असा उल्लेख अन्यत्र आढळतो. या ठिकाणी निर्दिष्ट केलेल्या जानकीबाई बरोबर शाहूराजे यानाहि आणण्याची कामगिरी राजाराम महाराजानी गिरजोजीवर सोपविली होती. म्हणजे ती राजघराण्यातील स्त्री होती हे स्पष्ट आहे. तेव्हा तिचाहि तपास करण्याची कामगिरी मराठी संशोधकावर येऊन पडते.

पन्हाळयाहून राजाराम महाराज कर्नाटकात निघाले तेव्हा त्यांचेबरोबर हंबीरराव मोहिते व मानसिंगराव मोरे होते. परंतु ते वाटेतून मागे परतले व बहिरजी घोरपडे राजाराम महाराजाना भेटले.

शिमोग्याचे मुक्कामी सर्व मंडळी मोगलांचे तावडीत सापडली असता राजाराम महाराज तेथून निसटले. त्यावेळी जडजवाहीर सांभाळण्याची कामगिरी राजाराम महाराजानी गिरजोजी यादव व खंडो बल्लाळ यांच्याकडे सोपविली. त्यानी अनेक संकटाना तोंड देऊन जडजवाहीर जिंजीस राजाराम महाराजांकडे पोहोचते केले. त्या प्रवासात त्यांच्या बरोबर दमाजी सरखवास हाही होता. जिंजीस राजाराम महाराजानी अंतःपुराचा सरहवाला गिरजोजीस सांगितला. पुढे तो चौघी राण्यांसमवेत पालेकोटास गेला. मागे महादजी जगदाळे याने परगणा कऱ्हाड येथील तर्फ मसुरच्या देशमुखीची वतनपत्रे राजाराम महाराजांकडून घेतली.

जुल्फिकारखानाने जिंजीस वेढा घातला तेव्हा राजाराम महाराजानी तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठी आपला दासीपुत्र राजा कर्ण याला ओलीस म्हणून खानाच्या गोटात पाठविले. त्याच्याबरोबर गिरजोजी यादव, शंकराजी पंडीत सुमंत व बावाजी प्रभु यानाही पाठविले होते. तेथून राजा कर्णास गिरजोजीने सुखरूपणे माघारी आणले. पुढे जिंजीचा वेढा कडक झाल्यावर

राजाराम महाराज किल्ल्यातून निसटून वेलोरला गेले. मागे ताराबाई, शिवाजीराजे, राजसबाई व सोयराबाई, या राजघराण्यातील माणसांना वेढ्यातून सुखरूपपणे बाहेर काढून स्वराज्यात पोहोचविण्याची कठीण कामगिरी गिरजोजीला पार पाडावी लागली.

राजाराम महाराजांच्या मृत्युनंतर रामचंद्रपंत व परशुराम त्रिंबक यांचा ‘ गर्गशा ’ लागला तेव्हा पन्हाळयाच्या पायथ्याशी शाहूचा तोतया प्रकट झाला. हा खंडो लिंगो या नावाचा खटावचा कुलकर्णी होता. ‘ तोतया मोडला ’ असा उल्लेख प्रस्तुत कागदात आढळतो. ही माहिती नव्यानेच पुढे येत आहे (क्र. ३२२). परशुराम चरित्रांमध्यें ताराबाईची स्तुति कवीने “ राजाराम विदेश दक्षण दिशें चंदावरी राहिला । रोगें क्षीण परंतु सुकृतबळे तारामती रक्षिला ।। ” अशी केली आहे. जिंजीचा किल्ला पडण्याच्या बेतात आला तेव्हा गिरजोजी यादव महाराणी ताराबाई व इतर स्त्रिया याना घेऊन किल्ल्यातून बाहेर पडला. त्याने ताराबाईना जुल्फिकारखानाचा एक सरदार रामसिंग याच्या गोटात आणले (क्र. ६२). तियून ताराबाई वेलोरास राजाराम महाराजापाशी आल्या. राजाराम महाराजानी कोकणची स्वारी केली, तेव्हा त्यांच्याबरोबर ताराबाई होत्या. पुढे काही दिवस त्यांचा मुक्काम सज्जनगडास झाला (३२२). ताराबाईंचा मुक्काम साताऱ्यास असता पालीच्या खंडोबाच्या यात्रेतील डबीच्या ऐवजावरून गिरजोजी यादव व धनाजी जाधव यांच्यामध्ये ‘ कथला ’ सुरू झाला. तेव्हा ताराबाईनी गिरजोजीच्या बाजूने निकाल दिला (क्र. ७२). पत्र क्र. २५८ मध्ये ‘ स्वामीवरी व मातुश्री साहेबावरी (ताराबाई) संपूर्ण राज्याचा कसाला पडिला ’ असा महत्वपूर्ण उल्लेख आहे. ताराबाईनी हिरोजी व प्रतापजी साठम याना १४ हजार लारी दिल्याचे रामचंद्रपंत लिहितात (क्र. ३६९). बादशहाच्या दरबारात पोर्तुगिजाचा वकील म्हणून असलेल्या झुजे द सिल्व या नावाच्या पाद्रयास गोव्याच्या व्हाइसरॉयने ज्या काही सूचना पाठविल्या त्यात त्याने ताराबाईंचा उल्लेख ‘ मराठयांची राणी ’ असा केला आहे. याच पत्रात तो म्हणतो : ‘आंग्र्यांविषयीही आपण मोगल बादशहास फितवावे. त्याने मराठयांच्या राजाशी मैत्री जुळविली आहे व मराठयांच्या राणीचे मांडलिकत्व त्याने स्वीकारले आहे हे आपण बादशहाच्या निदर्शनास आणावे ’ (क्र. १०३).

ताराबाईकालीन महालाची वाटणी या सदराखाली ताराबाईंच्याकडे १४ महाल होते असे म्हटले आहे. नेमाजी शिंदे, परसोजी भोसले, हंबीरराव मोहिते

सरलश्कर, इत्यादि सरदारांकडे असलेल्या महालांचाहि निर्देश क्र. २२९ मध्ये आढळतो. दि. १०–१–१७०६ या दिवशी व्हाइसरॉयचा चिटणीस हिंदूराव घोरपडे याना पाठविलेल्या पत्रात म्हणतो की, ताराबाईंच्या आज्ञेनुसार मराठ्यांचे सैन्य खेम सावंताच्या मदतीला जांबावली येथे आले आहे.

बावडा दप्तर प. क्र. ९१ व प. क्र. ९२ पत्रावरून कोल्हापुरात झालेली राज्यक्रांती दि. ११–७–१७१४ व दि. १४–१०–१७१४ या दरम्यानच्या काळात केव्हातरी झाली असे अनुमान काढण्यात आले होते (मराठी रियासत, पुण्यश्लोक शाहू : बाळाजी विश्वनाथ पृ. ७४). या तारखामधील अंतर ९४ दिवसांचे आहे. परंतु या खंडातील क्र. २९१ व क्र. २९२ या कागदांवरून उपरिर्निदिष्ट राज्यक्रांती दि. २–८–१७१४ व दि. २५–९–१७१४ या दरम्यानच्या कालात झाली असावी असा निष्कर्ष निघतो. हे अंतर ५३ दिवसांचे आहे. पुनः गोव्याच्या व्हाइसरॉयने दि. ११–१२–१७१४ रोजी रामचंद्रपंत अमात्य याना जे अभिनंदनपर पत्र लिहिले ते कोल्हापुरातील सत्तासंक्रमणाचे दृष्टीने महत्वाचे आहे. त्या पत्रावरून प्रस्तुत सत्तासंक्रमणाचे मागे रामचंद्रपंतांचा हात होता या संशयाला चांगलीच पुष्टी मिळते.

ताराबाईंच्या पराक्रमी कारकिर्दीचे यथोचित गुणगान देवदत्त कवीनें केले आहे (क्र. २). त्यात 'दिल्ली झाली दीनवाणी दिल्लीशाचे गेले पाणी ताराबाई रामराणी भद्रकाली कोपली' असे ताराबाईचे वर्णन आहे.

मोगलाच्या कैदेतून सुटून आल्यावर शाहू महाराजानी सरंजामाचे आमीष दाखवून मराठा सरदाराना आपल्या पक्षात आणण्याचा प्रयत्न केला. त्यानी शंकराजी यादव यास कराडच्या देशमुखीचे वतन देऊ केले (क्र. १८८). बळवंतराव देवकातेस कडेवळीत प्रांताची सरगौडकी दिली (क्र. १९०). तसेच त्यानी विशाळगडचा कारखानीस महादजी काशी यालाही आपल्या भेटीस बोलाविले (क्र. १९४). दि. १३–३–१७०८ रोजी शाहू महाराजानी खेम-सावंतास पाठविलेल्या पत्रात त्याने निष्ठेने रहावे असे म्हटले आहे (क्र. ३७५).

शाहू महाराज सैन्यासह कोकणात गेले होते. बादशहाकडून आपणास कोकणची जहागीर मिळाली असल्याने या जहागिरीतील खेम सावंताने बळकावलेले बांदे, पेडणे, साखळी, मणेरी व डिचोली हे महाल व सोंधेच्या राज्यातील फोंडे व पंचमहाल हा सर्व मुलुख काबीज करण्याकरिता पोर्तुगिजानी आपणास

दारूगोळयाची, दाणागोटयाची व इतर वस्तूंची मदत करावी अशी मागणी शाहू महाराजानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयकडे केल्याचा उल्लेख क्र. २०८ च्या पोर्तुगीज कागदात आला आहे.

दि. १८–९–१७०८ रोजी शाहू महाराजानी हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम याना मुलांस जमावानिशी पाठवून द्यावे म्हणून पत्र लिहिले (क्र. ३७९). क्र. २३७ मध्ये शाहू महाराजानी बाजी साठमास भेटीस बोलाविल्याचा उल्लेख आहे. क्र. २४६ मध्ये शाहू महाराजानी शिवाजी दुसरे यांचा घेतलेला महिपतगड चिमणाजी बल्लाळ याने शिवाजी राजे याना युक्तीने मिळवून दिला अशी माहिती आली आहे.

शाहू महाराज रामचंद्रपंताना आपणाकडे येण्यास कसे प्रवृत्त करीत होते हे त्यांच्यामध्ये झालेल्या करारावरून (क्र. २७४) दृष्टोत्पतीस येते. या करारात ' चिरंजीव राजश्री बाजीरावाच्या नावे मजमू देऊन बहुमाने चालवावे. आम्ही मान्य पुरुष हुकुमतपन्हा आहो ते चालवावे ' हे महत्वाचे कलम आहे.

मौजे सौंदुती हा गाव बाजीरावाच्या फौजेने लुटला तेव्हा तेथील मठालाही झळ पोहोचली होती. त्याबाबत तारागिरी गोसावी यानी शाहू महाराजांकडे तक्रार केली असता त्यानी गोसावी याना अभयपत्र पाठविले (क्र. ३५८).

उपरिर्निर्दिष्ट महत्वाच्या कागदाचे विवरण केल्यानंतर काही संकीर्ण कागदांचेही विवरण करावयास हरकत नाही.

दि. २०–४–१६८९ च्या पत्रात (क्र. ३१) मौजदिन (मुइजुद्दीन) पन्हाळयास वेढा घालून बसला होता असे म्हटले आहे. ही माहिती पहिल्या प्रथमच उपलब्ध होत आहे.

खांदेरी व कुलाबा येथील मराठा शिपायानी पोर्तुगिजांच्या ताब्यातील तुर्भे या खेडयावर हल्ला केला म्हणून पोर्तुगिजानी खांदेरीची नाकेबंदी केली (क्र. ६१).

जजीच्या वेढयातून बाहेर पडण्यास राजाराम महाराजाना जुल्फिकारखानाच्या तळावरील बिराडकर वाणी या गृहस्थाचा उपयोग झाला. त्याबद्दल राजाराम महाराजानी त्याला ४ हजार होन दिले. (क्र. ६२).

क्र. ६४ मध्ये संभाजी दुसरे यांची जन्मतिथी अधिक ज्येष्ठ वद्य नवमी इंदुवार अशी दिली आहे. तर गदाधर प्रल्हाद शकावलीत ज्येष्ठ अधिक वद्य ८ सोमवार असा निर्देश आहे.

सातारच्या वेढ्यात बहादुरी गाजविल्याबद्दल परशुराम त्र्यंबक यानी गण सावंत पंचहजारी यास शाबासकी दिली (क्र. ८८).

क्र. ९१ मध्ये गोव्याचा व्हाइसरॉय म्हणतो की, मोगल सरदारांना इतरानी आपणास मदत करावी असे वाटते. परंतु दुसऱ्याना ते संकटप्रसंगी मदत करीत नाहीत. तसेच क्र. ३७ मध्ये गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास लिहिलेल्या पत्रात म्हणतो की, मुसलमानाना शब्दाची किमत नसते. त्यांच्यावर कधीच विश्वास ठेवू नये.

'मुसलमानापेक्षा हिंदूचा शेजार बरा' असे गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास लिहिलेल्या पत्रात म्हणतो (क्र. ९७).

पोर्तुगीज अधिकारी मराठे व मोगल यांच्याशी दुटप्पी धोरणाने वागत होते हे क्र. १०५, १०७, १२५, १२८, १४४ व १४६ वरून दिसून येते.

पोर्तुगिजानी पकडलेल्या कान्होजी आंग्रे यांच्या तांडेलांची मुक्तता करण्यासाठी बुऱ्हाणजी मोहिते यानी पोर्तुगिजांकडे मध्यस्थी केली होती (क्र. १५०).

हिंदुराव घोरपडे व गिरजोजी यादव हे दोघे राजाराम महाराजांबरोबर कर्नाटकात गेले, तेव्हा हिंदुराव घोरपडे यानी गिरजोजीस वचन दिले होते की, आपला भाग्योदय झाला तर तुम्हास त्याचा हिस्सा देऊ. त्या वचनाप्रमाणे हिंदुराव घोरपडे यानी गिरजोजीस वतनपत्र दिले. (क्र. १५७).

खेम सावंत भोसले यांच्यासाठी हिंदुराव घोरपडे यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयकडे रदबदली केली होती हे क्र. १६५ वरून दिसून येते.

एकनाथ स्वामीच्या पुण्यतिथीचा उत्सव सुरळीत पार पडावा म्हणून शिवाजी दुसरे यानी स्वामीचे नातू उद्धव गणेश यास पन्हाळ्यानजीक मौजे वाठार तावडे हे गाव इनाम दिले (क्र. १६७).

शिवाजी दुसरे यांच्या आरमाराचा सुभेदार दाऊदखान या नावाचा मुसलमान गृहस्थ होता हे क्र. १६८ वरून कळून येते.

क्र. १७० वरून परशराम त्रिंबक हे खेम सावंत त्याना पोर्तुगिजांविरूद्ध मदत करण्यास सिद्ध झाल्याचे व क्र. १७१ वरून मराठ्यांचे सैन्य खेम सावंताच्या मदतीस जांबावली येथे आल्याचे दिसून येते.

विजयदुर्गचा किल्लेदार सूर्याजी इंगळे याचे जागी शिवाजी दुसरे यानी काशी रंगनाथ याची नेमणूक केली (क्र. १९३).

मोगल मराठा युद्धात रंगाऱ्यासारख्या लोकांची देखील मदत झाली हे क्र. २०४ व क्र. २११ वरून सिद्ध होते. या पत्रात नरसिंह व सिद्राम अंबाजी यानी पन्हाळयाच्या वेढयात छत्रपतींना कापड पुरविले म्हणून छत्रपती शाहू यानी त्याना कापडावरील जकात व दुकानाचा सारा माफ केला.

खंडो बल्लाळला शाहूनी पन्हाळयाच्या नाडगौडकीचे वतन दिले (क्र. २१७). वतने सहसा कुणाला द्यायची नावीत हे शिवाजी महाराजांचे धोरण होते. परंतु त्यानी आपले सचीव अण्णाजी दत्तो याला तर्फ संगमेश्वराच्या देशकुलकर्णाचे व कसबा संगमेश्वरच्या गावकुलकर्णाचे वतन दिले होते हे क्र. २१८ वरून कळून येते. याचा अधिक अभ्यास व्हावा लागेल.

शिवाजी महाराजानी मौजे नांदेडची निम्मी पाटिलकी विकत घेतल्याचा व ती बकाजी फर्जंदला शंभर होनास विकल्याचा उल्लेख क्र. २२४ मध्ये आढळतो.

बलुत्यांची कामे व त्यांचे पानमान या संबंधीचा क्र. २३० हा कागद महत्वाचा आहे.

'मराठ्यांच्या राणीचे (ताराबाईचे) सैन्य मोठ्या प्रमाणात गोव्याच्या हद्दीवर गोळा झाले आहे' असा उल्लेख गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पोर्तुगालच्या राजास लिहिलेल्या पत्रात आढळतो (क्र. २३१).

मार्कंडेय डोंगरावर शिवाजी महाराजानी पावनगड बांधिला (क्र. २५७).

रायाजी मल्हार यास दौलताबाद व खानदेश प्रांतात नामजाद म्हणून पाठविण्यात आले असा उल्लेख क्र. २७२ मध्ये सापडतो.

क्र. २७३ मध्ये गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास ।लीहितो की त्यानी (आंग्र्यानी) एवढे मोठे सामर्थ्य संपादन केले आहे की, सगळयानाच त्यांचा वचक वाटतो. पुढे जानेवारी १७१३ च्या पत्रात व्हाइसरॉय म्हणतो. " सांप्रत आंग्रे हा ह्या राज्याचा सर्वात मोठा धोकेबाज शत्रू आहे. तो धनवान, बलाढ्य आणि संपन्न आहे....माझ्या काळजीचा तो एक मोठा विषय होऊन राहिला आहे " (क्र. २७७).

क्र. ३०९ मध्ये गोव्याचा व्हाइसरॉय आंग्र्यांचा नाश करण्याचे आवाहान बादशहाचा सरदार असिदन अलिखान यास करतो.

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने संभाजी दुसरे याना आंग्र्याविरूद्ध मदत देऊ केल्याचा उल्लेख क्र. ३१२ च्या पत्रात आहे.

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने मुंबईच्या नवीन गव्हर्नरचे स्वागत करून लिहिलेल्या क्र. ३१४ च्या पत्रात आंग्र्यांचा नाश करण्याकरता पोर्तुगिजाशी सहकार्य करण्याचे आवाहन केले आहे.

पोर्तुगीज आणि संभाजी दुसरे यांच्यामधील तह (क्र. ३१६).

सेनापती दाभाडे यानी पोर्तुगिजांच्या दमणच्या प्रदेशावर केलेल्या स्वारीची माहिती क्र. ३२३ च्या पत्रात आहे.

कुडाळचे नारबा सावंत यांचे विरुध्द संभाजी दुसरे यानी पोर्तुगिजांची मदत मागितली होती (क्र. ३२५).

रामराव व पिलाजी घोरपडे हे कोल्हापुरचे सरदार गोव्याच्या हद्दीवर संचार करीत असल्याचा व त्यानी पोर्तुगीज हद्दीत आक्रमण केल्याचा उल्लेख क्र. ३२६, क्र. ३२९ क्र. ३३० मध्ये आहे.

क्र. ३४८ त गोव्याचा व्हाइसरॉय मुंबईच्या सेनापतीस लिहिलेल्या पत्रात सूचना करतो की, पोर्तुगिज व इंग्रज या दोघांनी आंग्र्यांच्या अलीबागच्या किल्ल्यावर संयुक्तपणे हल्ला करावा.

मुंबईच्या सेनापतीने खांदेरी उंदेरी बेटावर केलेली मोहीम कशी अयशस्वी झाली त्याचा वृत्तांत क्र. ३४९ मध्ये आहे.

कोल्हापुरचे संभाजी दुसरे व आंग्रे यांच्या विरूध्द फोंड सावंतास मदत द्यावी म्हणून गोव्याच्या व्हाइसरॉयच्या सल्लागार मंडळात संमत झालेल्या ठरावाचा उल्लेख (क्र. ३५३) आहे.

धोंडो भास्कर कुलकर्णी याने रत्नागिरीच्या डोंगरावर किल्ला बांधून मोगलांची अनेक ठाणी घेतली असा निर्देश क्र. ३६२ मध्ये आढळतो.

या खंडातील पुरवणीत साठम घराण्यातील पुरुषानी पन्हाळा, सातारा, परळी इत्यादि किल्ल्यांच्या वेढयात जी मर्दुमकी गाजविली तत्संबंधीची पत्रे दिली आहेत.

मराठयांच्या इतिहासाच्या मराठी, पोर्तुगीज आणि फारशी साधनांतील ही बव्हंशी अप्रकाशित माहिती या खंडाचे द्वारा सादर करण्यात येत आहे. भावी इतिहासकाराना ह्या कच्च्या दुव्यांचा उपयोग होईल अशी उमेद वाटते.

आप्पासाहेब पवार.

ऋण निर्देश

ह्या साधन ग्रंथ तयार करीत असताना ज्या अनक लोकांची मदत झाली त्यांचा नाम निर्देश करणे उचित ठरेल. श्रीयुत बाबासाहेब मोहिते तळबीडकर यानी आपल्या घराण्यांचे दप्तर दाखविले आणि त्याचा उपयोग करू दिला. त्याचप्रमाणे अनेक घराण्याचे कागदपत्र पहावयास मिळाले. त्या सर्वांचे ऋणी आहोत. जुने मोडी कागद वाचण्याच्या कामी आम्हाला श्रीयुत हंबीरराव चिटणीस, करवीर पुराभिलेख संग्रहालयाचे माजी क्युरेटर, श्रीयुत शिंदे व त्यांचे सहकारी श्रीयुत तोरस्कर यांचे सहाय्य झाले. तळबीड दप्तरातील फारशी फर्मानांचा गोषवारा सुप्रसिद्ध इतिहास लेखक आणि फारशी पंडित श्रीयुत सेतु माधवराव पगडी यानी करून दिला. त्याचप्रमाणे त्यानी या ग्रंथातील इतर मराठी कागद वाचून काही मौलिक सूचना केल्या. तसेच सुप्रसिद्ध इतिहास संशोधक आणि इतिहासकार श्रीयुत वा. सी. बेंद्रे यानीही काही कागदपत्र नजरेखालून घातले. या ग्रंथातील पोर्तुगीज कागदपत्रांपैकी काही पत्रे Arquivo Portugues Oriental संपादक डॉ. ए. द. ब्रागांस पेरैरा, यांच्या ग्रंथातून घेतली असून उरलेली Assentos do Conselho do Estado, संपादक डॉ. पांडुरंगराव पिसुर्लेकर या ग्रंथातून घेतली आहेत. डॉ. ब्रागांस पेरैरा हे आज हयात नाहीत. डॉ. पिसुर्लेकर यानी आपल्या ग्रंथातील कागदांचा अंतर्भाव आम्हाला या ग्रंथात करू दिला याचा खास निर्देश येथे करणे आवश्यक आहे. पोर्तुगीज कागदांचे मराठी भाषांतर श्री. स. शं. देसाई यानी केले आहे.

शेवटी शिवाजी विद्यापिठाच्या इतिहास विभागाचे प्रमुख डॉ. व. दि. राव, संशोधन सहकार्यकर्ते श्री. स. शं. देसाई व संशोधन सहाय्यक श्रीयुत ज. भा. पवार यानी या ग्रंथाच्या संपादनाच्या कामी जे परिश्रम घेतले त्याचाही येथे उल्लेख करावयास हवा. डॉ. राव यानी कागदपत्रांचा इंग्रजी गोषवारा तयार केला. तो सुरूवातीसच क्रमवार दिला आहे. श्रीयुत देसाई आणि श्रीयुत पवार यानी छपाईचे सर्व काम तर पाहिलेच; शिवाय या ग्रंथाच्या सूचिपत्राचे कामही पूरे केले. या सर्व लोकानी या कामी जे हार्दिक सहकार्य दिले त्याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोत.

आप्पासाहेब पवार.

PREFACE

Tarabai Papers Volume–I contains source material for the history of the period (1680-1720). Many documents are being published for the first time The most important papers come from the records of the Yadav family, the members of which played an active part during the crucial period of the Maratha War of Independence (1689-1707). Among the remaining sources of the material, special mention must be made of the Kolhapur Archives; Alienation Office, Poona; Saraswati Mahal Library, Tanjore; Mackenzie Collection, Fort St. George, Madras; Mahalaxmi Papers and the Papers from the Satham family and the family of the Mohites of Talbid (Tarabai was born in this family). Marathi translations of the Portuguese documents, taken from the "*Arquivo Portugues Oriental*" and "*Assentos do Counselho do Estado*" make a substantial addition to the source material now available in Marathi.

It is not possible to describe fully the importance of all the papers that are being published here. The gist of the documents is given in the 'Summary'. Incidentally, it may be mentioned that the document No. 72 bears Tarabai's hand-writing.

A. G. PAWAR

SUMMARY

(1) This is an incomplete poem by Vitthaldas. The same poet has also written another work entitled '*Vidvajjivan*'. The present poem was discovered by Dr. A. G. Pawar in the Sarasvati Mahal Library at Tanjavar. Its Library index number is 2041.4.

(2) In the poem, there is a graphic description of the the Maratha resistance at the time of the siege of Jinji. The poem refers to the exploits of Rajaram in facing the onslaught of the Moghuls. The names of Ramchandra Pant Amatya, Santaji Ghorpade and Dhanaji Jadhav are mentioned in the poem.

(2) Kavindra Devdatta, the son of Kavindra Parmanand wrote a Marathi poem in honour of Tarabai. A copy of this poem was discovered by Shri K. N. Deshpande in the historical papers of the Rajopadhye family of Kolhapur. He published the same in the *Sardesai Smarak Granth* in 1938 (pp. 184-185). Dr. Pawar found another copy of the same poem in the Sardesai Records. This copy is published in the present book as it seems to be a better version of the original.

Devdatta describes in this poem the plight of the Moghul army in the Deccan during the period of Tarabai. She led the Maratha state with such an outstanding ability that, as the poet describes, the throne of Delhi began to totter. The students of Maratha history know very well that this was not merely a poetic exaggeration.

(3) Dr. Pawar found a manuscript entitled *Parshuram Charitra* in the Mackenzie Collection at Fort Saint George,

Madras. It is a historical poem divided in six chapters giving an account of the history of the Marathas up to the death of Peshawa Madhavrao I. Perhaps the anonymus poet was a contemporary of Madhavrao. A part of the poem relevant to the present volume is given in this book. In stanza No. 23 of the third chapter, the poet says: though Rajaram was weak in health, he was ably served by Tarabai. There is also a fine description of the prowess of Tarabai and the efforts she made to defend the Maratha state against the Moghuls.

Nos. 4 to 30 are Talbid Papers relating to Tarabai's family. The Talbid *Daftar* was personally seen by Dr. Pawar and members of the Department of History in the University. Although some of these papers were published by Rajawade in *Itihas Ani Aitihasik*, they are printed here as they throw some light on the family history of the great queen.

4 :

4-1-1623

An Adilshahi order to Shekh Malik of Kolhapur, asking him to check the miscreants who had become disloyal and were rising against the state.

5 :

10-1-1626

Grant of *Deshmukhi of* Talbid and Baleghat to Sambhaji and Dharoji Mohite at the request of Shahaji.

6 :

1626-27

This is an original document both in Persian and Marathi (in Modi script) corroborating the contents of the above.

7 :

30-5-1628.

An Adilshahi order to Siddi Hasan, the district officer of Karad, asking him to hand over the *Deshmukhi* of Tarale to Sambhaji and Dharoji Mohite.

8 :

23-3-1626

An order granting 360 *Bighas* of land in different villages to Sambhaji and Dharoji Mohite.

9 :

8-11-1630

A copy of a letter to Dharoji Mohite highly commending his valour on the battlefield.

10 :

24-1-1632

A copy of an order to Dharoji and Sambhaji Mohite asking them to march immediately against Magarrao (?) who was invading the state.

11 :

25-2-1632

An order from an officer of Talbid to the local officers of six villages, informing them of the grant of certain rights to Dipaji Dharoji Mohite.

12 :

1632-33

An Adilshahi order to Mir Mohamad, the district officer of Karad, referring to the disturbances at Karad.

13 :

29-10-1633

A copy of an order to Dharoji Mohite asking him to be ready with his army to help the Prince who had reached Burhanpur.

14 :

26-11-1633

A copy of an order to Dharoji Raje Mohite asking him to join Ambarkhan together with his army.

15 :

1633 (?)

A copy of an order to Sambhaji and Dharoji Mohite asking them to join Ambarkhan immediately.

16 :

10-2-1636

On the receipt of information from Randullakhan that Dharoji Mohite displayed great valour on a difficult occasion, a robe of honour was presented to him.

17 :

30-4-1637

A copy of a letter to Dharoji Mohite acknowledging the help he gave to Ambarkhan.

18 :

25-8-1639

Dharoji Mohite was ordered to contribute 86 *Hons* towards the cost of erecting the flagstaff.

19 :

27-10-1639

A village was given to Dharoji Mohite in 1630 but one Sayyad Umar Sayyad Taher misrepresented to the govrn-ment and got it transfered to him. On a complaint from Dharoji, a royal order was issued for handing it over to Dharoji and arresting Sayyad Umar.

20 :

27-6-1645

One Paroji Kavar created troubles in Dharoji's area. Orders were issued for his immediate arrest.

21 :

30-8-1645

On a complaint by Dharoji Mohite that Kalamba was attacked and looted by the officers of fort Chandan, the Adilshah repremands them and orders the return of the loot.

22 :

23-7-1651

A settlement between Hariprao Sambhaji Mohite and Dipaji Dharoji Mohite.

23 :

7-12-1652

An order of continuance of five percent revenue to the Mohites.

24 :

2-12-1660

Netaji and Dipaji, the sons of Dharoji Mohite were asked to meet the King as per their desire.

25 :-

28-8-1661

An Adilshahi order to Abdul Mohamad of Devara-shtre asking him to continue the *Watan* of Kaloji and Bahiroji, the sons of Sambhaji Bhosale.

26 :

13-1-1662

A partition deed between Netaji and Dipaji, the sons of Dharoji Mohite on the one hand and Hariprao, Hambir-rao and Shankaraji, the sons of Sambhaji Mohite on the other. This is the first document which mentions Hambir-rao, the Maratha General by name.

27 :

1662 (?)

A letter from Hariprao, Hambirrao and Shankaraji Mohite to Netaji and Dipaji Mohite referring to the partition.

28 :

23-9-1663

An order from Netaji Palkar adjudicating the parti-tion between Netaji Mohite and Savuji Mohite. This is one of the rare and original letters of Netaji Palkar.

29 :

27-9-1663

Netaji Palkar's assuarance to Netaji Mohite.

30 :

14-2-1693

A grant from Rajaram to Rakhamaji Mohite as a reward for the services rendered by his father Udaji who was killed fighting Shekh Nizam near Vasantgad.

31 : 20-4-1689

A grant from Rajaram to Kashi Ranganath Varpe, for the services rendered during the siege of Panhala by Muijuddin. (the son of the eldest son of Aurangzeb).

32 : 20-4-1689

Rajaram reinstates a *Watan* of Vithal Narayan, which was confiscated by Kavi Kalash, because Vithal Narayan had joined the Shirkes.

33 : 12-5-1689

A Portuguese letter from Don Rudrigo da Costa, the Viceroy of Goa to Bahadurkhan, stating that if Rajaram tried to cross the Portuguese territory on his way to Carnatic, the Portuguese would maintain strict watch and try to capture him.

34 : 21-6-1689

A letter from the Portuguese Viceroy to Yeshvantrao Dalvi, one of the *Sardars* of the Moghuls, stating that the Portuguese would have no objection to food being carried to the Moghuls from Goa. He refers to profiteering by the merchants.

35 : 3-9-1689

A letter from the Portuguese Viceroy to Bahadur-Khan, the *Subhedar* of Belgaum, stating that he had kept a strict watch on the route which Rajaram might undertake while escaping to Carnatic.

36 : 15-8-1690

A letter from the Portuguese Viceroy Don Miguel de Almeida to Abdul Raja Khan promising support to the Moghul Emperor against Rajaram.

37 : 16-1-1691

A report from the Portuguese Viceroy to the King of Portugal giving a detailed report about the Moghul-Maratha conflict. The Moghul army was interested in lengthening it as they reaped profits out of the war. The Viceroy significantly adds:- " One should never have faith in the Muslims as they do not value their words. "

38 : 27-3-1691

A letter from Ramaji Appaji to Sonajirao and Chandjirao Arulekar stating that on the recommendation of Khem Savant, he would request Ramchandra Pant to issue a grant.

39 : 26-7-1691

A letter from Ramchandra Pant to Girjoji Yadav, regarding his request for the *Deshmukhi* of Aundh.

40 : 10-9-1691

A sale-deed between Rakhamaji Khando and Kashi Rangnath.

41 : 15-1-1692

An order from Rajaram to Santaji Ghorpade informing him that Girjoji Yadav and his brothers were granted the *Deshmukhi* of fifty four villages, for the services rendered since the days of Shivaji the Great.

42 : March 1692

A letter from Hindurao Ghorpade to Shankaraji Gopal stating that he had transferred to Ranoji Ghorpade the *Deshmukhi* of Indapur.

43 : 21-6-1692

An order from Rajaram to Santaji Ghorpade asking him to see that the *Deshmukhi Watan* of twenty three villages is handed over to Girjoji Yadav and his brothers.

44 : 9-7-1692

A grant to Santaji Ghorpade for his loyal service to Rajaram.

45 : 29-7-1692

A grant to Santaji Ghorpade for defeating powerful Moghul generals like Shekh Nizam, Sarja Khan etc..

46 : 29-8-1692

Rajaram's grant to Rudraji Sonaji Salavi.

47 : 15-9-1692

An order from Rajaram to Sundar Tukdeo, informing him that out of the *Deshmukhi* of Karad of Raja Karna, the *Deshmukhi* of Umbraj and Targaon was granted to Girgoji Yadav.

48 : 15-9-1692

A grant from Rajaram to Girjoji Yadav.

49 : 16-10-1692

A grant to Rayaji Lingdev.

50 : 15-2-1693

A grant from Rajaram to Chandjirao Patankar for assisting Santaji Ghorpade with his force.

51 : 9-4-1693

A letter from Ganoji Kadam Chalkar and Shankaraji Vedaji to Senapati (Santaji Ghorpade) regarding the *Deshmukhi Watan* of Indapur. The writers report disturbed conditions in the area.

52 : 13-11-1693

A grant from Rajaram to Kashi Ranganath Varpe for services rendered by the latter during the Moghul siege of Panhala. (see No. 31)

53 : 1-1-1694

An order from Rajaram referring to a grant to the *Math* at Patgaon.

54 : 23-10-1694

A Portuguese letter from Conde de Villa Verde, the Viceroy of Goa to Khem Savant complaining about the looting of the Portuguese ships by the Marathas.

55 : 13-11-1694

A letter from the Viceroy of Goa to Rayaji Shamrao complaining about the incursions by the Maratha army in Bardesh and hinting that those neighbours who did not maintain peaceful relation with the Portuguese were destined to be ruined.

56 : 17-11-1694

The Portuguese Viceroy sends military assistance to the Moghul *Subhedar* at Phonda. The Viceroy complains about the Moghul policy of saving their skin.

57 : 25-11-1694

Chandjirao Arulekar was pardoned for joining the Savants. His *Watan* was also given back to him; and he was asked to rejoin the Maratha forces.

1694–95 (?)

58 :

Santaji Ghorpade writes to the high priest Siddhagiri requesting him to continue the fair which was discontinued during the disturbances.

15–6–1695

59 :

A letter from Conde de Villa Verde, the Viceroy of Goa to Maratha Officer Ganesh Raghunath, congratulating him on his new appointment. He however complains that Ramchandra Pant though outwardly friendly, acted quite the contrary. In spite of this, as Rajaram wanted to be friendly with the Portuguese, they would reciprocate if his navy also reciprocates.

10–8–1696

60 :

An order from Raja Karna to the officers of Umbraj and Targaon asking them to hand over the annual collection to Girjoji Yadav to whom Rajaram had granted the *Deshmukhi*.

18–9–1696

61 :

Proceedings of the Advisory Council of the Viceroy of Goa dated 18–9–1696 and the Viceroy's letter dated 15–12–1696 describing Maratha attack on a village (Turbhe) and the acts of reprisal undertaken by the Portuguese by besieging Khanderi.

62 :

A memorandum mentioning some interesting details about the siege of Jinji, in particular the part played by Raja Karna in this incident.

63 : After 23-5-1698

Rajasbai informs Girjoji Yadav of the birth of Sambhaji II. For the efforts made by Girjoji in bringing her safe, she pleaded with Rajaram for Girjoji's *Watan* and got it sanctioned. In the letter Rajasbai sends her greetings to Tarabai.

64 : 7-6-1698

On the occassion of the birth of Sambhaji II, Rajaram grants a *Watan* to Girjoji Yadav. The letter mentions the birth date of Sambhaji II (Monday, the 23rd May, 1698).

65 : 7-6-1698

The grant of *Deshmukhi* of Umbraj and Targaon to Girjoji. The rest of the matter is the same as above.

66 : 14-7-1698

Dhanaji Jadhav refers to the grant of Devgaon-dui which was transferred by the king from Khandoji Thorat to *Matushri* Maikubai.

22-7-1698

67 :

By making false representations to Rajaram, Mahadji Jagdale had secured grant of a few villages which were under the *Deushmukhi* of Girjoji. By this order Rajaram cancels that grant.

21-8-1698

68 :

A letter from Burhanji Mohite to Girjoji Yadav requesting him to hand over to Tarabai a letter addressed to her by Bimbaji Palkar.

9-10-1698

69 :

Hindurao Ghorpade continues the *watan* of Dattaji Pisal. (Hindurao is described here as *Mamalakatmadar* and Samasherbahadur)

70 : 1698-99

Rajaram acknowledges Piraji Ghatage's letter of welcome, on his return from Carnatic, and informs him that the army has been ordered not to trouble any one in the area.

71 : 21-2-1699

Because of a dispute between Dhanaji Jadhav and Girjoji Yadav about the rights of receiving the offerings of Pali *Yatra* (the fair of Khandoba at Pali near Umbraj,

District Satara) the said offerings were kept with the government. By this letter Ramchandra Pant informs Girjoji that Tarabai would give it to him. This and the following letters show that Tarabai had courage enough to give a decision in favour of Girjoji against Dhanaji.

72 : 21-2-1699

A letter from Tarabai to Girjoji Yadav. The matter is the same as above. The last two words are in Tarabai's handwriting.

73 : 21-2-1699

A letter from Mahadaji Raje Bhosale to Girjoji. The matter is the same as in No. 71.

74 : 21-2-1699

A letter from Khandoji Karajkar to Girjoji. The matter is the same as in No. 71.

75 : 1699

An incomplete letter from Khando Ballal and Khando Nibabhode (?) to Girjoji. The matter seems to be the same as in No. 71.

17-8-1699

76 :

Rajaram continues the grant of Sayyad Ahmad Bekhari Pir.

27-8-1699

77 :

Rajaram's grant to Nilkanth Moreshwar for the great work done in building up the kingdom.

28-9-1699

78 :

A grant to Babade Bhat Narayan Bhat Thakar.

15-10-1699

79 :

A letter from Satvoji Sapa to Krishnaji Jadhav Patil offering to return the latter's farm.

28-11-1699

80 :

Rajaram reinstates Vyankaji Dado and others in the *deshmukhi watan*. Santaji Ghorpade had obtained the wantan by making a false representation (as alleged in the document) to Rajaram about the fidelity of Vyankaji Dado and others.

19-12-1699

81 :

Parsharam Trimbak informs Vyankaji Kashi that Jotaji Krishnaji had sold his *deshmukhi* of six villages to Lingo Bapuji to provide ransom.

82 : 8-1-1700

Sidoji Ghorpade's grant to Narhar Bhat.

83 : 25-1-1700

Mansingrao, the *havaldar* of Sindhudurg, is ordered to come immediately with his men.

84 : 27-2-1700

Parashuram Trimbak appreciated in glowing terms the resistance given by Gan Savant and his men to Aurangzeb when Satara was besieged.

85 : 23-3-1700

Antonio Louis Gonsalves da Camara Coutinho, the Viceroy of Goa, refutes the complaint of Parashuram Trimbak about the Portuguese war-ships entering the Maratha waters. On the contrary he alleges that the Marathas looted the Partuguese ships and demands the return of the loot.

86 : 30-3-1700

Parashuram Trimbak continues the grant of land to Yadav Shivdeo.

87 : 30-4-1700

The Viceroy of Goa, sympathises with Sayyad Ibrahim, the *Killedar* of Fonda, who was seriously wounded in a battle with Khem Savant.

88 :

8-5-1700

A condolence letter from the Viceroy of Goa to Basalat Khan on the death of Sayyad Gulam Ibrahim.

89 :

18-5-1700

The Viceroy of Goa promises help to the brother of Basalat Khan against Khem Savant.

90 :

18-5-1700

The Viceroy of Goa informs Isak Katulla the brother of Basalat Khan about the despatch of ammunition for his help.

91 :

21-5-1700

The Viceroy of Goa offers help to Rasul Khan, the *Killedar* of Fonda, but complains that the Moghuls do not help the Portuguese in times of difficulties.

92 :

28-5-1700

The Viceroy of Goa complains to Allavardi Beg Bagasi of Fonda that brother of Basalat Khan raised the siege of Dicholi without the knowledge of the Portuguese, in spite of the Portuguese were helping him with ammunition.

93 :

2-6-1700

The Viceroy of Goa complains to Basalat Khan about the peace treaty made by the Moghuls with Khem

Savant without the knowledge of the Portuguese. He further says that this action would bring disgrace to the dignity of the Moghul Emperor.

5-8-1700

94 :

A grant to Janardan Bhat of the right to collect duty at Patgaon and three other places.

12-12-1700

95 :

The Viceroy of Goa asks for the consent of the King of Portugal for the help given to the Moghuls.

30-12-1700

96 :

A grant from Shivaji II to Matyaji Ingavale. His father Shidoji died on duty at Sajjangad.

19-1-1701

97 :

A report from the Viceroy of Goa to the King of Portugal. He writes about the Arab invasion of Versova (about 15 miles from Bombay). The Arabs were defeated with heavy losses. He further explains how he followed a double policy of helping both sides in the Moghul-Maratha struggle. He states that the Hindus should be prefered to the Muslims as neighbours.

14-2-1701

98 :

The Viceroy of Goa informs Basalat Khan of the parleys on hehalf of the Moghuls with the Desais who were harassing the Moghul territory.

99 : 27-5-1701

A grant to Turtgiri Gosavi for the expenses of the Mounibawa Math at Patgaon.

100 : 23-7-1701

Shivaji II continues the *watan* of Turtgiri Gosavi.

101 : 25-7-1701

A grant from Shivaji II to Turtgiri Gosavi.

102 : 30-7-1701

An order from Shivaji II stating that the *deshmukhi* of Kare belonged to Girjoji Yadav; and that Chandji Patankar should not be allowed to create any trouble.

103 : 2-12-1701

A letter of instructions from Vasco Fernandes da Cezar Menezes to Jose da Silva, an envoy to the Moghul Court, instructing him to gain the favours of the Emperor and to see that the Angres, the Siddis and the Koli Raja were punished by the Emperor. He has mentioned the Angres as the feudatories of the Queen (Tarabai) of the Marathas.

104 : 1701-02 (?)

A letter from Surerao Pisal to Girjoji Yadav regarding a dispute about three villages.

105 : 4-1-1702

A letter from the Viceroy of Goa to the King of Portugal stating that it was in the interest of the Portuguese to come to terms with the Marathas, as that would put an end to the Maratha incursions into the Portuguese territory and their attacks on the navy.

106 : 12-1-1702

Parashuram Pant bestowes a grant upon Har Dalvi and his people.

107 : 13-2-1702

A letter from the King of Portugal to the Viceroy of Goa asking him to continue his policy of keeping the Marathas out of war. He, however, did not want to make peace with them, so that when an opportunity presented itself, the Marathas could be dealt with.

108 : 13-2 1702

The King of Portugal orders the Viceroy of Goa to help the Moghul Nawab of Fonda against Khem Savant Bhosale.

109 : 14-2-1702

A letter from Archbishop Primaz Don Vasco Luiz Coutinho on behalf of the Viceroy of Goa to Shivaji II stating that the people on the ship sunk near Anjediv island would be released.

110 :

25-2-1702

A letter from Archbishop Primaz Don Vasco Luiz Coutinho to Burhanji Mohite, the *Subhedar* of Malvan, requesting him to release a Portuguese ship which had to take shelter in Malvan harbour because of bad weather.

111 :

28-2-1702

Parashuram Trimbak Pratinidhi compliments Har Dalvi on his fight against the Moghuls.

112 :

9-3-1702

A letter from Archbishop Primaz Don Vasco Luiz Coutinho to Burhanji Mohite referring to his reply to the former's letter (No. 110). The Archbishop again requests for the release of the ship. He reminds him of the good treatment given to a Maratha ship which had come to Goa.

113 :

16-3-1702

Shivaji II acknowledges the services of Har Dalvi.

114 :

22-3-1702

An order continuing the grant for religious rites of the Mahalaxmi temple.

115

22-3-1702

The acting Governor of Goa asks Burhanji Mohite to release the Portuguese ship detained at Malvan. In

case of non-compliance, he threatens to take retaliatory measures.

116 : 16-4-1702

An agreement recognizing Malji and Tulajoji Patil as *Patils* of of Sonali.

117 : 18-4-1702

Piraji Raje Ghatge reinstates Malji and Tulajoji Patil as *Patils* of Sonali.

118 : 30-6-1702

A grant from Narso Gaurdeo to Shambhat Pujari.

119 : 9-7-1702

The paper refers to a garden made at the time of Tarabai.

120 : 16-7-1702

A grant to Har Dalvi who is described as a commander of 5000 infantry.

121 : 27-7-1702

A letter from Archbishop Primaz Don Vasco Lüiz Coutinho to Khem Savant of Kudal thanking him for the information about the activities of Basroji Ghorpade who had captured the officers of Bhimgad.

122 :

31-7-1702

Ranoji Ghorpade died while fighting for his King. Shivaji II transfers his grant to his brother Piraji.

123 :

27-8-1702

Shivaji II eulogises the services of Har Dalvi against the Nevatis (a wild tribe) at Ratnagiri.

124 :

1-10-1702

A grant from Shivaji II to Girjoji Yadav.

125 :

12-10-1702

An order from the King of Portugal to the Viceroy of Goa asking him not to allow Pedro Vaz Soares Bacelar, the Governor of the Northern area to conclude a treaty with the Marathas, as that may spoil the Portuguese-Moghul relations.

126 :

4-11-1702

A letter from Caetano de Melo-de Castro, the Viceroy of Goa to Saif Khan, the Nawab of Belgaum, regretting his inability to send assistance to the *Killedar* of Fonda, in view of the fact that the Marathas were in full control of all the roads leading to Fonda.

127 :

12-11-1702

A grant from Shivaji II to Girjoji Yadav for the dependants of Arjoji Yadav, the brother of Girjoji, in recognition of Arjoji's services to Shivaji the Great.

11-12-1702

128 :

A letter from the acting Viceroy of Goa to the King of Portugal. informing him that the Governor of the Northern area did not enter into a treaty with the Marathas but only signed an armistice. He was carrying on parleys behind the back of the Moghuls.

14-12-1702

129 :

The Viceroy of Goa writes to Hindurao Ghorpade accepting amity. provided the Marathas did not harass the Portuguese subjects and did not attack the Portuguese navy.

14-12-1702

130 :

The Viceroy of Goa in a letter to Krishnaji Anant (Sabhasad ?) refers to a victory won by the Maratha army.

1702 (?)

131 :

1702

132 :

Letters from Piraji and Padaji Yadav indicating the money transaction involved to get the grant of the *watan.*

6-1-1703

133 :

A report from the Viceroy of Goa to the King of Portugal, referring to the attempts of the Marathas to

re-conquer the territory conqured by the Moghuls. The Portuguese tried to be on good terms with both the sides.

134 : 9-3-1703

The Viceroy of Goa supplies food-grains to the Marathas but complains about the harassment by the soldiers of Sindhudurg.

135 : 7-5-1703

A grant from Ranoji Ghorpade to Naro Khanderao. (As per No. 122 dated 31/7/1702 Ranoji Ghorpade died before that date. However this Ranoji may be his nephew.)

136 : 8-8-1703

The Viceroy of Goa promises help to Hari Gavas Desai against Khem Savant Bhosale.

137 : 10-9-1703

A letter from Antonio de Freire de Andrade, the Secretary to the Viceroy of Goa, to Maloji Raje Ghatge refusing to concede to his request for a compromise with Khem Savant Bhosale.

138 : 20-9-1703

A letter from the Secretary to the Viceroy of Goa to Burhanji Mohite, the Commander of Shindhudurg. The letter shows that the Marathas were insisting that the

mercantile vessels of the Portuguese coming from the North must possess the Maratha passes.

139 : 21-10-1703

An account of the *Deshmukhi* of the Yadavas and of its partition.

140 : 21-10-1703

A partition-deed between Narsingrao Yadav and Girjoji Yadav.

141 : 3-11-1703

An extract from the Shahu *Daftar*, Alienation Office, Poona. It refers to Pradhan Pant, Kedarji Dhotre, Hindurao Ghorpade and others.

142 : 11-11-1703

The officers of Hukeri are informed that Naro Mahadeo was looking after the villages given to Piraji Ghorpade.

143 : 28-11-1703

A grant from Shivaji II to Girjoji Yadav giving details of the services rendered by Girjoji and Arjoji to the Chhatrapatis.

The grant contains the following historical information :—

(1) Because of the work done by Arjoji and Girjoji in constructing buildings at Pavangad and Pratapgad, Shivaji the Great promised to give them the *Deshmukhi* of Karad and the *Patilki* of Govare.

(2) Kavi Kalash was in sole charge of the administration (*Yekhtiyar*) during the reign of Sambhaji.

(3) *Matushri* Durgabai was in Moghul captivity at Daulatabad. Sambhaji sent Girjoji to inquire about her safety.

(4) Shekh Nizam captured Sambhaji and Kavi Kalash at Sangameshwar.

(5) Rajaram was crowned (*Simhasanaroodh*) at Raigad.

(6) When Raigad was invested by the Moghuls, Rajaram left for Pratapgad. He sent Girjoji to get gold and jewellery from Raigad.

(7) When attacked by the Moghuls at Sivmogha on his way to the Carnatic, Rajaram handed over jewellery worth lacs to Girjoji and escaped to Jinji. Girjoji successfully carried it to Jinji.

(8) Mahadaji Jagdale, the *Patil* of Masur, made false representations to Rajaram and obtained the *Deshmukhi* of Masur.

(9) The birth of Shivaji II.

(10) In order to make a compromise with Zulphikar Khan, Rajaram sent Raja Karna to his camp as hostage accompanied by Shankaraji Malhar Şumant and Girjoji Yadav.

(11) After the parleys were over, Girjoji brought back safe Raja Karna.

(12) Girjoji very skillfully took out of Jinji Tarabai, Rajasbai, Soirabai and Shivaji II and escorted them to Vellore, where Rajaram was camping.

(13) As Rajasbai was pregnant she was kept at Vishalgad. Sambhaji II was born there.

(14) Rajaram undertook a campaign in Carnatic.

(15) Ambikabai was born at Vishalgad.

(16) Rajaram died at Sinhagad

(17) Shivaji II was enthroned *(Simhasanaroodh)* at Vishalgad.

(18) Khando Lingo, the *Kulkarni* of Khatav, pretended to be Shivaji, the son of Sambhaji and created a stir in the kingdom.

(19) Aurangzeb captured Panhala.

144 : 11-12-1703

A letter from the Viceroy of Goa to the King of Portugal stating that the Portuguese had an armistice with the Marathas and not a treaty. He adds that the armistice would be continued without letting the Moghuls know about it.

145 : 1703 (?)

An incomplete letter mentioning that Prince Kambaksha had sent Vasudeo Pant to Girjoji Yadav.

146 : 10-1-1704

A letter from the King of Portugal to the Viceroy of Goa, asking him to maintain good relations both with the Marathas and the Moghuls. The King refers to the Moghul Emperor as the mighty ruler in Asia.

147 : 18-3-1704

A letter from the Viceroy of Goa to Shivaji II acknowledging the appointment of Shrinivas Madhavrao as an officer for Goa Territory and of Sonu Shenvi as his deputy.

148 : 18-3-1704

The Viceroy of Goa informs the *Subhedar* of Fonda that he would be willing to fight Khem Savant.

149 : 19-5-1704

An order from Shivaji II adjudicating in a dispute between the claimants to the Siddhagiri *Math*.

150 : 12-7-1704

The Viceroy of Goa released a few Maratha sailors at the request of Burhanji through Kanoji Angre. In the letter he has referred to the friendly relations with the Angres.

151 :

21-7-1704

This paper gives an account of the hereditary *Watan* of a village (Dive). In it there is a reference to the camp of Aurangzeb near Sinhagad and the famine that ensued.

152 :

5-9-1704

This is an extract from the minutes of a meeting of the Advisory Board of the Viceroy of Goa held on 4-9-1704. The Governor of the North informed the Viceroy that a Nawab of the Moghul Emperor had told him that the Moghuls would help the Portuguese if the latter tried to evict the Marathas from Khanderi. The Council while appreciating the idea decided to write to the Portuguese Envoy to test the veracity of the information.

153 :

30-12-1704

Ramchandra Pant had expressed dissatisfaction at the Viceroy's action in not sending an envoy to the Maratha court. In this letter the Viceroy excuses himself on the ground that the Maratha King also did not send him a letter of welcome on his appointment. He adds that the lapse on the part of both of them was perhaps due to their desire to keep the Moghul Emperor in dark about the Maratha-Portuguese friendship.

154 :

30-12-1704

A letter from the Viceroy of Goa to Burhanji Mohite. The matter is the same as above.

155 : 30-1-1705

Shivaji II exempts from customs duty goods sent to the Mounibawa *Math*.

156 : 6-6-1705

The Viceroy of Goa promises help to the Moghuls on their conquest of Fonda.

157 : 3-7-1705

Hindurao Ghorpade's letter to Girjoji Yadav. Rajaram had granted to Hindurao Ghorpade the *Sardeshmukhi* of the entire kingdom, out of which Hindurao granted the *Sardeshmukhi* of Karad aud Aundh to Girjoji Yadav.

158 : 3-7-1705

Hindurao Ghorpade asks Sidoji Ghorpade to transfer to Girjoji Yadav the *Sardeshmukhi* of Aundh.

159 : 1705-06

Hindurao Ghorpade informs the Chhatrapati of the grant of the *Sardeshmukhi* of Karad to Girjoji Yadav.

160 : 8-7-1705

The grant of a village to the Patgaon *Math*.

161 : 9-7-1705

Hindurao Ghorpade writes about the said grant to Turtgiribawa. In this letter he refers to his visit to and stay at the *Math*

162 : 3-10-1705

A letter from the Viceroy of Goa to Shivaji II complaining that the Marathas of Khanderi, Underi and Malvan were acting almost like pirates near the coast and requesting him to control his people.

163 : 3-10-1705

A letter from the Viceroy of Goa to Ramchandrapant. The Viceroy of Goa refers to the efforts that were made for maintaining good relations between him and the Marathas.

164 : 11-10-1705

A letter from the Viceroy of Goa to Raijada Sayyad Kutb-ud-din of the Moghul camp acknowledging the thanks of the Emperor for helping the Moghuls against Khem Savant.

165 : 2-11-1705

The Viceroy of Goa rejects the plea of Hindurao Ghorpade to pardon Khem Savant. He, therefore, did not accept the presents sent by Hindurao, but thanked him for his sentiments behind it.

166 : 9-12-1705

The Portuguese captured the fort of Dicholi from Khem Savant with the help of Hari Gavas and Ram Savant, and demolished it.

167 : 14-12-1705

A grant from Shivaji II to Udhav Ganesh Gosavi, a grandson of the saint, Eknatha.

168 : 18-12-1705

A letter from the Secretary to the Viceroy of Goa to Daud Khan, the *Subheder* of Shivaji's navy, welcoming his decision to attack Khem Savant.

169 : 1705-06

Hindurao Ghorpade grants the *sardeshmukhi* of a village to Girjoji Yadav.

170 : 10-1-1706

A letter from the Secretary to the Viceroy of Goa to Govindaji Naik, the Portuguese envoy, at the Maratha court, asking him to desist Parashuram Pant *Pratindhi* from helping Khem Savant.

171 : 10-1-1706

A letter from the Secretary to the Viceroy of Goa to Hindurao Ghorpade expressing concern at the news that

a Maratha detachment was assisting Khem Savant with the consent of Tarabai. He wanted to know whether Khem Savant had given any promise to Tarabai. He warns that Khem Savant was not a reliable person.

172 : 20-3-1706

The Viceroy allows Ramchandra Pant to buy goods from the Portuguese Territory.

173 : 29-7-1706

A sale-deed between Bhagvant Malhar and Gopal Malhar on one hand and Kashi Rangnath Varpe on the other. This deed gives interesting information about the money lending system. Originally the loan was contracted at the time when Shaikh Nizam came to Kolhapur.

174 : 4-9-1706

The Secretary to the Viceroy of Goa refuses to put before the Viceroy a letter of Ramchandra Pant, as in it the Viceroy was not addressed with the honorific titles, generally used for the Asiatic Princes.

175 : 5-10-1706

A sale-deed of half of the *patilki* between Shankaraji Bakaji Farjand and Pilaji Jadhav.

176 : 23-10-1706

A statement from Subhanji, Swarupji, Padmoji and Padaji Yadav to Dhanaji Jadhav admitting that they had

joined the Moghuls and had illegally taken possession of the *deshmukhi* of Karad of Girjoji Yadav Out of this they had sold the deshmukhi of ten villages to Dhanaji Jadhav. On being reprimanded by Shivaji II, they request Dhanaji to hand over the *deshmukhi* of the villages to Girjoji. They promise to reimburse Dhanaji for the same.

177 :

23- 10-1706

A letter similar to the one above to Yasin Khan.

178 :

28-10-1706

A statement by Subhanji, Swarupji and Padmoji Yadav accepting that no other member of the Yadav family had any claim to the *Deshmukhi* of Karad.

179 :

28-10-1706

Subhanji, Swarupji and Padmoji Yadav thank Girjoji Yadav for securing for them clemency from the Chhatrapati.

180 :

1706-07

Dhanaji Jadhav was harassing Girjoji Yadav. Hindurao Ghorpade asks Dhomaji Trimal to request Tarabai to stop this harassment.

181 :

1706-07

Girjoji Yadav refers to the strained relations with Dhanaji Jadhav.

182 : 1706-07 (?)

A letter from Girjoji to Santaji Mulik and Yadopant asking them to keep him informed about the activities of Dhanaji Jadhav.

183 : 1706-07 (?)

Description of an attack on Karad by Bahiro Hari and Madhavrao. Aid sought from Girjoji.

184 : 1706-07 (?)

Piraji, Narsingrao and Padaji Yadav mention the trouble they had to take to get the *Deshmukhi Watan.*

185 : 1706-07

The details of the possessions of Piraji Ghorpade, Hindurao Ghorpade and Krishnaji Ghorpade.

186 : 4-4-1707

A grant to the officers of Malkapur for the services rendered by them.

187 : 11-11-1707

Chhatrapati Shahu promises a grant to Sankaraji Yadav for his loyalty.

188 :

15-11-1707

An order from Chhatrapati Shahu to Shankaraji Yadav granting him the *Deshmukhi* of Karad.

189 :

18-11-1707

Continuance of a grant to the religious place of Kadsidheshwar.

190 :

21-11-1707

Chhatrapati Shahu continues the gtant of Balvant Dharmaji Devkate, to whom Rajaram had earlier given the grant.

191 :

1707-08

A letter from Chhatrapati Shahu to Piraji Sarjerao Ghatage acknowledging his loyalty. The concluding lines are in Shahu's hand.

192 :

1707-08

The annual grant to the Kadapa *Math* is continued

193 :

8-1-1708

An order from Shivaji II to Suryaji Ingale of Vijaydurg, relieving him of his post and appointing Kashi Rangnath in his place.

194 : 4-3-1708

Chhatrapati Shahu acknowledges the loyalty of Mahadji Kashi the *Karkhanis* of Vishalgad and asks him to come to meet him.

195 : 12-3-1708

A letter from Dom Rudrigo da Costa, the Viceroy of Goa to Shivaji II suggesting that the latter should send a properly accredited envoy to discuss the peace terms.

196 : 3-4-1708

Chhatrapati Shahu continues the grant of Gana Sawant.

197 : 16-4-1708

An order from Chhatrapati Shahu to Mahadaji Bapuji regarding the grants to different officers with Girjoji Pisal.

198 : 27-4-1708

The grant of Siddhagiri Math is continued.

199 : 12-5-1708

A letter from the Viceroy of Goa to Gangadhar Pandit Sumant expressing willingness to continue good

relations with Shivaji II and requesting that a properly authorised envoy be sent to discuss the terms of the treaty.

200 :

14-5-1708

A letter from the Viceroy of Goa to Shivaji II. The matter is almost the same as the one in the above.

201 :

14-5-1708

A letter from the Viceroy of Goa to Burhanji Mohite acknowledging his letter sent with Ahmed Sarang.

202 :

20-5-1708

A grant from Shivaji II to Taragiri Gosavi at the instance of Hindurao Ghorpade.

203 :

21-5-1708

The matter is the same as in No. 202

204 :

27-6-1708

Chhatrapati Snahu exempts Narsinh and Sidram Rangari from tax and customs duties, because of the their help during the seige of Panhala by the Moghuls.

205 :

14-7-1708

A letter from the Viceroy of Goa to Ramchandra

Pant stating that he wished to have unbroken friendship with Shivaji. In this letter Ramchandra Pant is addressed as the 'confident of the mother of Shivaji Raje.'

206 : 18-7-1708

A grant from the Moghul Officer of Miraj to Shrinivasacharya Sanglikar.

207 : 28-7-1708

Chhatrapati Shahu continues the grant of Shamraj Bhat.

208 : 8-8-1708

An important document giving details of Shahu's letter to the Portuguese Viceroy and the consultations held on it. The Portuguese decide to help Shahu.

209 : 18-8-1708

A letter from Hindurao Ghorpade to Naro Mahadeo, granting him the *Sardeshmukhi* of Ajare for the services rendered by him from the days of Santaji Ghorpade practically as a member of the family.

210 : 4-11-1708

Chhatrapati Shahu's grant of land to Bahirji Tukoji and Narsoji Firangoji.

211 : 24-11-1708

A letter from the *Killedar* of Panhala to Sidram, Narasinha and Joti Namvanshi informing them that they were exempted from tax and customs duties. The letter mentions that Panhala was besieged by Muijuddin for eighteen months, by Bedarbaksa for nineteen months and by Aurangazeb for nine months. (see ante No. 204)

212 : 26-4-1709

An extract from a letter of Nilkanth Balaji about the services of Shamji Rangnath Potdar in retaking Vishalgad from the Moghuls.

213 : 29-5-1709

Refers to an agreement relating to the "*Kulkarna*" (office of village Accountant) of Prabhanvali.

214 : 10-8-1709

A letter regarding a sale-deed of a village "*Kulkarna*".

215 : 1709-10

A paper from the Shahu *Daftar* (Alienation office, Poona). It mentions some interesting details of the year 1709-10.

216 : 1709-10

Another important list from the same *Daftar* which shows how Shahu was consolidating his power and who were helping him.

217 : 27-1-1710

A grant from Chhatrapati Shahu to Khando Ballal, " an ancient servant ".

218 : 26-2-1710

A grant from Shivaji II to Ragho Annaji, the son and Laxmibai, the widow of Annaji Datto. The document mentions that this *Watan* was formerly given by Shivaji the Great to Annaji Datto.

219 : 26-2-1710

An order similar to No. 218

220 : 5-3-1710

A grant to Dadaji Ballal and Pralhad Ballal of Prabhanvali in respect of collection of octroi duties.

221 : 17-5-1710

A grant to Yadav Shivdeo Nadgauda of a " vegitable garden "

222 : 19-5-1710

Another grant to Yadav Shivdeo.

223 : 24-6-1710

A grant from Shivaji II to the religious place of Mauni Baba, a great saint.

224 : 28-6-1710

The paper refers to sell-deeds of a *Patilaki*-the office of village headman.

225 : 4-8-1710

The above matter is recorded by the officers.

226 : 4-8-1710

A *Mahajar* concerning the above.

227 : 1710

Pilaji was to pay seven hundred rupees as royalty for the document of *Patilki*.

228 : 31-12-1710

A grant from Murarji Shinde to Krishnappa Tima Naik Desai.

229 : 1700-10

Extracts from the Alienation office *Daftar*. It mentions some important names like Hambirrao Mohite, Nemaji Shinde, Parasoji Bhosale, Raibhanaji etc. Tarabai had 14 *Mahals* in her personal charge.

230 : 1710 (?)

The paper mentions certain interesting details of the customary practices to be observed at the time of marriages and at other times, by persons belonging to different castes.

231 : 3-1-1711

An extract from a letter from the Viceroy of Goa to the King of Portugal stating that he was unable to send reinforcement to Congo, because he was short of men and supplies. Moreover, the army of the Queen of the Maratha (Rainha de Sivaji) had gathered near the Goa boundary. Hence he had to be alert for the protection of Goa.

232 : 21-1-1711

Chhatrapati Shahu's decision in a case regarding *Kulkarni* rights. (see ante No. 213).

233 : 2-3-1711

A document giving information about the levies that were newly fixed at Supe.

234 : 24-3-1711

The *Kulkarni* rights of a village called Patpanale were sold by Bhagwant Malhar to Kashi Ranganath Varpe.

235 : 28-3-1711

A grant from Shivaji II to Balkrishna Jotishi.

236 : 1-4-1711

A "Letter of Assurance" (*Abhayapatra*) in respect of the *Kulkarni* rights mentioned in Nos. 213 and 232.

237 : 18-4-1711

Chhatrapati Shahu asks Baji Satham to call upon him as per his own request.

238 : 28-4-1711

An order from Shivaji II to Krishnaji Bhaskar, informing him of the grant of agricultural land to Chandjirao Arulekar and asking him not to harass the latter in respect of the revenue.

239 : 28-5-1711 / 16-5-1712 (?)

A grant to Chandjirao.

240 : 10-6-1711

A grant to Chimnaji, Abaji and Prahlad Ballal Shenvi.

241 : 17-6-1711

A grant to Antaji Ballal and Gopal Vithal Khandekar.

242 : 9-12-1711

The Portuguese Viceroy informs the King of Portugal that there was no offer of peace from the Angres.

243 : 11-12-1711

At the order of the Chhatrapati (Shahu), certain persons were handcuffed and imprisoned.

244 : 1711-12 (?)

The paper relates to a dispute. Among the events mentioned Sarja Khan's fall is also referred to.

245 : 11-1-1712

A letter from the King of Portugal to the Viceroy of Goa, acknowledging his letter of 4-12-1710 about the war between the Portuguese and Kanoji Angre. The King instructs that a peace with the Angres could be made strictly on the Portuguese terms.

246 :

17-1-1712

A grant from Shivaji II to Chimnaji Ballal as a reward for winning Mahipatgad from Shahu

247 :

29-1-1712

A grant of land from Shivaji II to Satyavratgiri Gosavi for his *Samadhi.*

248 :

5-2-1712

A grant from Shivaji II to Antaji Ganoji Sindi. who had served in the robing department of the royal house-hold from the days of Shivaji the Great.

249 :

11-4-1712

A grant from Shivaji II to Narhari Bhat Dhavalikar. It mentions that Rajaram was at Panhala on 5-3-1699.

250 :

22-4-1712

When Aurangzeb captured Vishalgad, Uditsing Rajput was appointed as the *Killedar*. Krishnaji Bhaskar managed to secure the fort from Uditsing. For this he was rewarded with a grant by Shivaji II.

251 :

23-4-1712

The *Tijai* rights (one third of the revenue) of a village of Krishnaji Bhaskar were given to Tarabai and were to be collected for her.

252 : 26-5-1712

A letter from Hindurao Ghorpade to Chenji Chavan, granting him the honour of using *Abdagiri* and five *Bighas* of land for meeting the expenses thereof.

253 : 6-6-1712

An order from Ramchandra Pant to the officers of Sonali and Yedgaon, asking them to hand over the revenue to Chandjirao Rane.

254 : 29-6-1712

A grant from Shivaji II to Malharji, Hanmaji and Santaji Mardane, who had served Rajaram and were now serving the King.

255 : 1-7-1712

A grant of land to Kedarji Patil, the son of Abaji Patil who was killed when Borivade was beseiged by Jagdeorao Nimbalkar.

256 : 21-7-1712

A grant of the *Sardeshmukhi* of Kolhapur from Hindurao Ghorpade to Sagunabai.

257 : 31-7-1712

An adjudication by Shivaji II in favour of Shiv

Bhat. It mentions that Shivaji the Great built Pavangad on the hill known as Markandeya.

258 :

3-8-1712

Shivaji II confirms the *Sardeshmukhi* of Karad and Aundh, given to Girjoji Yadav by Hindurao Ghorpade. The order mentions that after the death of Rajaram, the entire burden of government rested upon Tarabai and Shivaji II.

259 :

9-8-1712

An order from Chhatrapati Shahu to Mahad Sheth Sonar, asking him to start a mint at Purandar and that he would be paid at the rate of Rs. 31½ per thousand rupees and Rs. 34 per hundred *Mohars*.

260 :

19-8-1712

A grant of land from Hindurao Ghorpade to Shankaracharya Math. A part of its collection formerly given to Piraji Ghatge was also transferred to the Math.

261 :

29-8-1712

A grant of land to a few temples.

The letter bears the seal of Nilkanth Sondeo, the father of Ramchandra Pant who died before the coronation of Shivaji the Great.

262 : 5-9-1712

After the death of Piraji Ghatge his grants were transferred to his son Ranoji. (There are five other orders of the same date giving a list of a large number of villages).

263 : 28-9-1712

An order from Shivaji II exempting Dashrath Joshirao from customs duty.

264 : 7-10-1712

Ganoji Kolate and his men were with the Savants. They were pardoned and employed under Chandjirao Rane. Yet Maloji Bhosale, the *Killedar* of Gagangad used to harass them. Shivaji II orders him not to do so.

265 : 19-10-1712

Shivaji II welcomes the Sathams and asks them to join Hambirrao Mohite *Sarlaskar*.

266 : 5-11-1712

A letter from the Viceroy of Goa to the King of Portugal stating that a treaty with Kanoji Angre was not signed because Angre refused to agree to the Portuguese terms.

267 :

23-11-1712

A grant of land to Krishnaji Gosavi for the maintenance of the *vrindavan* of his father, Anand Murti.

268 :

2,-11-1712

Hindurao Ghorpade orders the officers of Kolhapur to pay the amount of his *sardeshmukhi* rights to his agents.

269 :

29-11-1712

Shivaji II grants Uchagaon for the maintenance of the Mahalaxmi temple.

270 :

7-12-1712

As Uchgaon was granted to the Mahalaxmi temple, the officers of Uchagaon were asked to pay its revenue to Shambhat Munishwar, the priest of the temple.

271 :

8-12-1712

A similar order by Chandrasen Jadhav.

272 :

23-12-1712

An order from Shivaji II to Khanderao Yadav, informing him of the appointment of Rayaji Malhar as officer-in-charge of Khandesh and Doulatabad and asking him to collect the revenue as per the orders of Rayaji.

273 : 27-12-1712

The Viceroy of Goa informs the King of Portugal that the Angres were very powerful on the northern coast and that they had defied not only the powers in India but also the European powers. It was of no use to carry on peace parleys with them. The only way was to destroy them fully.

274 : 1710-12.

A very important document mentioning the terms of agreement between Shahu Chhatrapati and Ramchandra Pant. Ramchandra Pant got practically every thing he asked for. In addition to *Sardeshmukhi* and mokasa rights, he asked for the *Sabnishi* and the *Karkhanishi* rights of a number of forts. The post of *Amatya* was to be given to his eldest son Bajirao, who was to be paid fifty thousand rupees. Ramchandra Pant was to be paid fifty thousand rupees for his personal expenses. His second son Moreshwar was to be given a saranjam in Bijapur. He further demanded that as an elderly person in the State and *Hukamatpanha* he should be in sole charge of the administration.

275 : 11-1-1713

Sidoji Hindurao Ghorpade continues the grant of Mahalaxmi temple.

276 : 27-1-1713

Shivaji II grants land to Ranai Baija, the widow of Ramaji Tuwaṛ Ḍesại who died while fighting Udaji Ḳaṭḳar.

277 :

January 1713

A letter from the Portuguese Viceroy of Goa to the King of Portugal expressing concern about the rising power of the Angres. He mentions about the destruction of a Portuguese flotila by the Angres and of the utter defeat of a Portuguese army which tried to enter the territory of the Angres. He refers to the Angres as a wealthy and strong enemy.

278 :

6-2-1713

A grant of land to Kedarji Chavan, the son of Abaji Chavan, killed by Jagadeorao Nimbalkar. (See No. 255).

279 :

12-7-1713

A grant from Shivaji II to Vithoji Piraji Ghatge.

280 :

23-9-1713

A grant from Shivaji II to Chandji Bajirao Rane and Sambhaji Balajirao Rane.

281 :

23-9-1713

An order from Shivaji II ordering four people to serve uuder Chandjirao Arulekar.

282 :

23-9-1713

A letter from Shivaji II to Arjoji Kusurkar, assuring him safety and asking him to return to Kusur.

283 :

5-10-1713

An order from Hambirrao Mohite (Similar to Nos. 270 and 271).

284 :

20-11-1713

The grant of a village from Chhatrapati Shahu to Pilaji Jadhav. There is a similar letter of the same date giving Nanded to Pilaji Jadhav. (This is the first letter in this volume with the seal of Balaji Vishwanath).

285 :

1-1-1714

A letter from Shivaji II to Chandjirao and Sambhajirao Arulekar informing them that he had asked Ramchandra Pant to order the fortman to return everything that was taken from them.

286 :

17-1-1714

A letter from the Viceroy of Goa to the King of Portugal reporting a great victory over the Angres. He complaints that for want of reinforcement he was not able to punish the Angres fully. He bitterly refers to the British who were busy at the same time in negotiating a peace treaty with the Angres.

287 :

16-3-1714

Ramchandra Pant admonishes Chandjirao and Kanojirao Rane Arulekar for causing trouble in Tithavali.

288 :

27-3-1714

Sidoji Hindurao Ghorpade hopes that Hiroji, Pratapji and Santaji Satham would maintain cordial relations with him as they did at the time of his deceased father (Bahirji Ghorpade).

289 :

14-6-1714 (?)

Ramchandra Pant orders Hiroji and Pratapji Satham to send immediately a force to fight the enemy at Ratnagiri.

290 :

26-6-1714

A grant from Shivaji II to Nagarabai, the widow of Raghunath Narayan (Hanmante ?) for the services rendered by her husband during the reign of Shivaji the Great.

291 :

2-8-1714

This is a very important document which shows that Shivaji II had to accept the terms dictated by Ramchandra Pant and confer upon him certain rights and honours. (This is the last available document of Shivaji II. His last published document is dated 11/7/1714, Bavada *Daftar* I, 91.)

292 :

25-9-1714

Sambhaji II confirms the grant of three *mahals* to Kate, who originally had six *mahals*. But out of them

he gave one to Ramchandra Pant, the husband of his daughter Krishnabai and two to his grandson, Moreshwar Ramchandra. (This is the first available document of Sambhaji II. The first published documont is of 14-10-1714, Bavada *Daftar*, I, 92.)

293 : 8-11-1714

Sambhaji Changoji Jadhav is exempted from paying taxes for four years for a new market at Nanded established by him.

294 : 12-11-1714

An order from Sambhaji II to Shamji Narasinha and Gangaji Mahadev the *Deshkulkarnis* of Panhala reinstating them in the *Deshkulkarniship* of Savardhan which was taken by Ramanna Laxman Tarlekar by misrepresenting to Tarabai and Shivaji II. For making a false case Ramanna was fined two hundred and twenty five rupees.

295 : 11-12-1714

A letter from the Viceroy of Goa to Ramchandra Pant referring to a letter of congratulations (for the change in Government) already sent to him. He promises friendship and at the same time complains about the attitude of the *Killedar* of Malvan during the period of the earlier Queen (Tarabai) and hopes that matters would improve in the new regime. Ramchandra Pant is addressed as the confident of Sambhaji II.

296 : 13-1-1715

A grant from Sambhaji II to Soyarabai, the

widow of Santaji Ghorpade. (Two similar letters dated 9-1-1715 and 13-1-1715 respectively are also available).

297 :

17-3-1715

A letter from Krishnaji Pandit *Pratinidhi* to Chimnaji Dadaji and Prahlad Ballal acknowledging their *Patki Watan.*

298 :

29-4-1715

An extract from a letter from Vasco Fernandes Cesar de Meneses, the Viceroy of Goa to Joao Gomes Febos the Portuguese representative at Surat. He refers to the capture of two ships of Surat by the Angres. He believes that the port of Surat would be destroyed if the citizens do not complain to the Emperor. He charges the Siddis with having an understanding with the Angres.

299 :

15-5-1715

A letter from the Viceroy of Goa to the Portuguese representative at Surat, stating that if the Siddis had not made peace with the Angres at the time of the blockade of Kulaba, the blockade would have been successful.

300 :

15-5-1715

The Nawab of Kalyan reported to the Moghul Emperor that the Portuguese forcibly convert the Muslims to Christianity. While refuting this charge, in a letter to Dom Diogo Mendes, who was at the Moghul camp, the Vicroy of Goa accuses the Nawab of infidelity towards his

master. He further states that because of a peace-treaty which the Siddis concluded with the Angres, the latter became a menace to the Moghul subjects.

301 :

10-7-1715

A grant to Malgauda and Narasgauda Patil upon the death of their father Jotigauda who was traitor and was therefore beheaded.

302 :

13-7-1715

The grant of two villages Kurudu and Uchagaon to the Mahalaxmi temple is continued.

303 :

13-7-1715

The matter is about the same as in No. 302.

304 :

15-11-1715

Lakhamgauda Basav Prabhu Desai, the *Nadgauda* of Hukeri offers his village Hatadkesh to Naropant for seventy five rupees per annum

305 :

23-11-1715

Chhatrapati Shahu continues the grant given to Viroji Mane at Kolhapur.

306 :

30-11-1715

A letter from the Portuguese Viceroy to Joao

Gomes Febos at Surat wishing that Sardar Ajar Ali Khan should plan to punish the Angres. He, however, gives warning that the Asiatic people were prone to bribery; hence care should be taken to see that the Angres do not win over Ajar Ali Khan by offering him bribe.

307 : 16-12-1715

The Portuguese Viceroy writes to Moti Min Khan, the Moghul *Subhedar* of Konkan, stating the King of Portugal was the undisputed master of the Indian Ocean. Hence the Portuguese would check the piracy of the Angres. He expects the Moghul officers to co-operate because the Angres had destroyed the maritime trade of the Moghuls.

308 : 1715 (?)

A letter to Subhanrao Hindurao Ghorpade from Subhanrao Jadhav. The message seems to be confidential as he writes that the former would know from what is written to Ambaji Shitole.

309 : 12-1-1716

A letter from the Portuguese Viceroy to Asidan Ali Khan, Commander of the Moghul army, congratulating him on his victory against the rebels and urging upon him the need of the total distruction of the Angres.

310 : 15-2-1716

Sambhaji II orders Chandjirao Rane to check Dattaji Angre who had taken the fortress of Kharepatan and who was causing trouble to Gagangad (Bawada).

311 :

17-2-1716

The Viceroy of Goa complains to Ramchandra Pant, "the confident of Shivaji" (Sambhaji II) about the looting of the Portuguese ships by the Marathas of Malvan.

312 :

17-2-1716

The *Killedar* of Sindhudurg and one Shriniwas Pant had sought and obtained the permission of the Viceroy of Goa to meet him for negotiations. Sambhaji II (in the letter he is wrongly addressed as Shivaji) claimed Sindhudurg and objected to the negotiations. While accepting the claim, the Viceroy offers to send his navy against Vijaydurg, if Sambhaji II invested it from land.

313 :

6-3-1716

Kanoji Angre Sarkhel continues the grant to Mankoji, Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham,

314 :

18-3-1716

A letter from the Viceroy of Goa to the the Commander of Bombay, expressing doubt about the efficacy of the treaty with the Angres made by the English. He points out that the Angres do not act as per the treaty and loot the ships carrying the English *cartazes*. He adds that the Portuguese had friendly relations with the Angres for eleven years. During this period the Angres prospered by carrying on piracy. As the Angres were a menace to all the ships plying on the India Ocean, he had decided to punish them. He hopes that the English would co-operate with him.

315 :

21-3-1716

A letter from the Viceroy of Goa to Shrinivas Pant acknowledging his letter together with a draft of peace treaty signed by Haripant. But as Haripant had no right to give the final sanction, he requested Shrinivas Pant to send the same to Sambhaji II for his approval.

316 :

23-3-1716

The document referred to in the last letter is given below. It has been called a treaty between Sambhaji and the Portuguese by the editor of the Arquivo Portugues Oriental.

(1) The Angres had taken Vijaydurg which belonged to Sambhaji. To take it back Sambhaji should attack the Angres both from land and sea. The Portugese would help him with warships.

(2) The Portuguese ships and property seized by the Commander of Malvan should be returned. If the Portuguese ships were not there, ships of any other country in Malvan harbour should be given to the Portuguese. The ships captured at Anjedive and ten guns captured from the ship of chief justice Domingos Doirados da Oliveira should also be returned.

(3) The Portuguese and the people of Malvan could carry on trade with each other.

(4) The Portuguese ships will carry their cartazes.

(5) The Portuguese ships should be assured of safety if they touch any Maratha harbour. The Portuguese would give reciprocal treatment.

(6) If Sambhaji started war with the Angres, the Portuguese would help him with ammunition.

(7) If Sambhaji started war with Narba Savant of Kudal, the Portuguese would not help Narba, though he was their feudatory.

(8) The people of Malvan could sent their ships to the North with the Portuguese flotilla.

(9) Sambhaji would be allowed to send one ship to Basara or Congo to import horses.

Hari Pant accepted all the terms except one concerning the return of the guns.

317 : 17-6-1716

A letter from Sambhaji II to Sidoji Hindurao Ghorpade granting him the *Watan* of Chikodi.

318 : 2-7-1716

Sambhaji II continues the grant of Jagdeo Korya, whose father Mahaling Korya was killed by Piraji Korya.

319 :

24-7-1716

Piraji Ghorpade continues the grant, given to Naro Mahadeo by Santaji Ghorpade, to Vyankatrao Narayan.

320 :

26-8-1716

A grant from Sambhaji II to Govind Lingoji Ambe and others.

321 :

28-9-1716

Chhatrapati Shahu gives two horses to Viroji Mane.

322 :

5-10-1716

This is an original document. It is a roll of 54 folios pasted to one another. It is $67\frac{1}{2}$ feet in length and $6\frac{1}{4}$ inches in breadth.

This is a partition deed between Swarupji bin Piraji Yadav and Girjoji bin Mudhoji Yadav, of their *deshmukhi* of Karad.

The deed gives the following information about the origin of the *Watan*.

1. The *Watan* originally belonged to the Yadavas.

2. During the Adilshahi period when Sambhaji and Abaji Yadav were enjoying the *Watan*, Mudhoji Vanagoji Nimbalkar rebelled against Bijapur.

3. On this the Adilshah blamed the Yadavas for complicity in the rebellion and confiscated their *Watan* and gave it in succession to the *Vazirs*, Ranadulla Khan and Shahaji.

4. By right of inheritance it devolved upon Shivaji, Sambhaji and Rajaram.

(By this deed the *Watan* of Karad was equally divided between Swarupji and Girjoji by mutual consent. This sounds a little strange, because by an affidavit made on 23/10/1706, Subhanji, Swarupji, Padmoji and Padaji Yadav have confessed that they had turned traitors and had joined the Moghuls (No. 176). They have further admitted that the entire *watan* belonged to Girjoji and that they had absolutely no share in the *watan* (No. 178 dated 28/10/1706). They had unauthorisedly sold a few of the villages in *Paragana* Karad to Dhanaji Jadhav, Yasin Khan and to others. By their letters dated 23/10/1706 (Nos. 176 & 177) they have asked the purchasers to give them back to Girjoji and have promised to reimburse the purchasers for the same.)

This document contains almost all the historical information given in the charter granted by Shivaji II to Girjoji on 28/11/1703 (No. 143). Some additional historical information contained in the document is :-

1. Shivaji refused to accept the hereditary right of the Yadavas to the *watan* of Karad. He, however, promised to give to Girjoji the *watan* asked for, in return for the services rendered by himself and his brother Arjoji.

2. Shivaji died soon after the marriage of Rajaram.

3. Sambhaji went to Gajapur to give a send-off to Akabar. From Gajapur Sambhaji went to Raigad and Kabji Bawa was sent to Panhala.

4. Because of the rebellion of the Shirkes, Kabji Bawa went to Khelana. Sambhaji joined him there.

5. On his way to Raigad from Khelana, Sambhaji halted at Sangameshwar. There he was captured by Shekh Nijam.

6. When Zulphikhar Khan besieged Raigad, Rajaram fled to Pratapgad, from Pratapgad to Parali and from Parali to Panhala.

7. Rajaram sent Girjoji to bring Matushri Janakibai and Shahu Raje from Raigad.

8. Hambirarao, Mansingh More, Bahirji Ghorpade, Rupaji Bhosale and Khando Ballal joined Rajaram on his way to Jinji.

9. Tarabai was at Parali when Rajaram died at Sinhgad.

10. Shivaji II was enthroned (*Rajyasanarooddh*) at Vishalgad.

11. Parshuram Trimbak was acting as *Peshwa* at this time, later on he was appointed the *pratinidhi*.

12. The Yadavas took the *sanad* of Karad from Aurangajeb.

13. Yasin Khan was the *faujadar* of Karad.

14. Shahu returned from the Moghul camp and resided at Satara.

15. Sambhaji II took Panhala from Shahu.

16. Purdulla Khan defeated and killed Yasin, Khan and took charge of Karad.

N. B.--Matushri Durgabai has been mentioned as a Queen of Sambhaji.

323 : 26-10-1716

A letter from the King of Portugal to the Viceroy of Goa referring to the attack on Surat by Dabhade.

324 : 11-1-1717

Sambhaji II transfers a grant to Khandoji Desai.

325 : 24-3-1717

The Viceroy of Goa promises to help Sambhaji II against Narba Savant of Kudal.

326 : 24-4-1717

Archbishop Dr. Primaz, the Governor of Goa reports to the Advisory Council that Pilaji Ghorpade and Ramrao, the two *Sardars* of Shivaji (Sambhaji II) after conquering the territory of Narba Savant had come to the border of Goa. The Council asked him to send reinforcement to the border area.

327 : 28-4-1717

The Viceroy of Goa grants shelter at Kumbharjuve to Mamghan (Mahamud Khan ?) who had come to take possession of Fonda and who was besieged by the Marathas.

328 : 5-5-1717

Sambhaji II asked for the Portuguese help against Narba Savant. While placing his request before the Advisory Council, the Governor pointed out that Sambhaji had asked Kanhoji Angre for help in the campaign. He also drew their attention to the depredations by Pilaji Ghorpade and Ramrao. The Council advised not to send help to Sambhaji.

329 : 6-5-1717

A letter from Don Sebastiao, the Governor of Goa to Sambhaji II complaining about the looting of the Portuguese territory by Ramarao and asking for redress.

330 : 6-5-1717

A similar letter to Hindurao Ghorpade.

331 : 14-6-1717

A grant from Arnoji Ghorpade to Trimbakji Kanoji.

332 : 17-6-1717

Sambhaji II continues the grant of Shivbhat Tase.

333 : 21-6-1717

A grant from Sambhaji II to Vithoji Piraji Ghatge.

334 : 10-7-1717

A grant from Sambhaji II to Naroji Mujaji Sutar for constructing palaces at Prasidhagad and Panhala.

335 : 22-7-1717

Sambhaji II confirms the gift of two *watans* to Krishnaji Devaji Janmashtake, by his father-in law, Bhago Mahadeo.

336 : 14-10-1717

Kanhoji Angre orders the people of Mithbav to hand over the revenue to Baji Satham to whom the place was granted by Chhatrapati Shahu for coming him after leaving off the Savants.

337 : 27-10-1717

Sambhaji II confers the grant, made to Janardan Narayan by Shivaji the Great, on Timaji Pandit Pradhan, the nephew of Janardan Narayan.

338 : 12-11-1717

A grant from Sambhaji II to Kashibai and

Yesubai, the widows of Nagan Prabhu Desai who was killed in the siege of Kudal by Khem Savant.

339 :

13-12-1717

A grant from Sambhaji II to Antaji Trimal, for his devoted service to the royal family.

340 :

24-12-1717

The Viceroy of Goa orders Krishnaji Naik, *Sardesai* of Fonda, to go immediately to Salsete to check the invasion of the Marathas.

341 :

30-12-1717

The Viceroy of Goa allows the Commander of Salsete to disband the irregulars.

342 :

1717 (?)

A letter from Hindurao Ghorpade to Girjoji Yadav expressing regret for not being in touch with the latter for ten years. Reference is made to the difficulties created by the internal strife (between Shahu and Tarabai ?)

343 :

21-1-1718

A report from the Viceroy of Goa to the King of Portugal, giving an account of the defeat of the Angres by the Portuguese fleet.

344 :

28-1-1718

A letter from Sambhaji II to Bhanji Ballal, the Kolhapur agent at Sondhe. acknowledging the receipt of 105000 rupees from the state of Sondhe.

345 :

15-2-1718

A letter from the Viceroy of Goa to Fondu Savant Bhosale, the *Sardesai* of Kudal, acknowledging his letter of welcome. He sends him ammunition to fight the enemy.

346 :

13-7-1718

A list of the paraphernalia of the heir apparent and the *Ashtapradhans* (eight ministers) on the occasion of the coronation. This obviously refers to the practice started by the great Shivaji.

347 :

21-7-1718

Chhatrapati Shahu grants land to Pilaji Jadhav. (There are nine more letters referring to the same grant).

348 :

8-12-1718

The Viceroy of Goa requests the Commander of Bombay to send at least five hundred soldiers to assist the Portuguese in the Alibag campaign. He wishes that Goa and Bombay should have friendship as it was between Lisbon and London.

349 :

19-1-1719

A report from the Viceroy of Goa to the King of Portugal, summing up the Anglo-Postuguese-Maratha relations.

1. The Angres got the ammunition from the English and used it against the Portuguese.

2. Later on they turned against the English and captured their ships.

3. The English decided to face them, as the defeat from the Angres lowered their prestiege in Europe.

4. The Commander of Bombay attacked Khanderi. There was no resistance from the Marathas, yet the English did not dare to get in. The same Commander went to blockade Kulaba but returned unsuccessfully.

5. The Bombay Commander asked for the Portuguese help.

6. The Viceroy agreed on the condition that the English should allow the Portuguese army to encamp at the fort of Mahim.

7. The English refused to accept the condition.

8. The Angres were afraid of the Portuguese power, hence they did not dare to take any inimical steps.

9. Yet the Portuguese were willing to help the English. But the English withdrew without the knowledge of the Portuguese.

10. Notwithstanding this the Portuguese gave shelter to the English ships in their harbours.

350 : 14-4-1719

A government order stating that safe transit be allowed to goods taken to Jotiba, an important religious place about nine miles from Kolhapur.

351 : 19-4-1719

Pratapji Ghorpade fixes revenue rates of Kanegaon for five years.

352 : 5-10 1719

A grant to Jivaji Gosavi of the Parasuri *Math*.

353 : 3-11-1719

Fondu Savant Bhosale of Kudal asked for the Portuguese help to face Sambhaji II and the Angres. The Viceroy put this request before the Advisory Council who agreed to give the help.

354 : 10-12-1719

Hindurao Ghorpade appoints Narhari Bhat Sav-

gaonkar as the chief priest of Mahalaxmi of Kolhapur and grants him the Chauthai of Saogaon.

355 :

26-2-1720

The Viceroy of Goa informs Fondu Savant Bhosale that Magi Beg with a few Marathas had invaded Sondhe and captured the fort of Samrani.

356 :

2-3-1720

The Viceroy of Goa thanks Babu Bhat Bakre for informing him about the peace between the Marathas and the *Sardesai* of Kudal.

357 :

5-3-1720

The Viceroy of Goa does not expect Magi Beg and the Marathas to attack Fonda as the Raja of Sondhe had paid them a lakh of rupees for the fort of Samrani. He welcomes the suggestion of Fondu Savant for a treaty between the latter and the Raja of Sondhe.

358 :

3-5-1720

During Peshwa Bajirao's visit, the *Math* of Taragiri was looted by the army. On a complaint by Taragiri, Shahu blames him for not meeting Bajirao. He, however, promises that thenceforth he would not be molested by the army.

359 :

3-5-1720

The letter refers to the same matter as in No. 358.

5-8-1720

360 :

Sambhaji II renews the grant of Rekhoji Narsoji Jadhav given to him by Shivaji II for services rendered to Rajaram while he was at Jinji, and to himself.

20-8-1720

361 :

This is a *Sanad* from Sambhaji II to Girjoji Yadav confirming the grants given to him by Rajaram and Shivaji II. It repeats most of what has been mentioned in the grant of Shivaji II to Girjoji Yadav, dated 28-11-1703 (No. 143) and the partition-deed between Swarupji and Girjoji dated 5-10-1716 (No. 322).

The grant urges upon Shahu to respect the *Watans* of Girjoji.

23-9-1720

362 :

Dhondo Bhaskar who had built a fort near Ratnagiri on a hill when Vishalgad was captured by the Moghuls and rendered valuable services during this period, is rewarded by Sambhaji II.

27-9-1720

363 :

Sambhaji II asks Fondu Savant Bhosale, to give to Hir Savant six thousand rupees in settlement of the accounts.

364 : 1-11-1720

A grant from Sambhaji II to Husain Khan Panni. His brother Dilawarkhan and one Imukhan died in action.

365 : 26-11-1720

Sambhaji II continues the grant of Taragir Gosavi. His *Math* was devastated by the army of Balaji Vishwanath (see also Nos. 358 and 359).

366 : 29-12-1720

Raigauda Algauda Patel renounces claim to *Deshmukhi* of Sangli, Udgaon, Ichalkaranji and Rukadi, in favour of Piraji Ghorpade.

SUPPLEMENT

367 : 1691-92

A list of grants given to Hiroji and Bapuji Satham for their heroic acts against the Moghuls.

368 : 25-12-1693

The *Sarpatilki Watan* of Mankoji, Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham is renewed because of the part played by them in resisting the Moghuls when Panhala was besieged by Muij-ud-din.

369 : 1700, After March

A grant to the Sathams by Tarabai. She had asked Ramchandra Pant to go to Vishalgad.

370 : 25-1-1701

A grant to Yesoji and Suryaji Satham for their valour in resiting the siege by Aurangzeb.

371 : 26-1-1701

Yeshwantrao and Suryajii Satham were sent against Aurangzeb when the latter had besieged Panhala.

372 : 26-1-1701

A grant to Yeshwantrao and Suryaji Satham for their work during the seiges of Satara, Parali and Panhala.

373 : 8-9-1701

A grant to Mankoji, Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham for their exploits during the siege of Panhala.

374 : 11-2-1702

A similar grant for their services during the siege of Vishalgad.

375 : 13-3-1708

A letter from Chhatrapati Shahu to Khem Savant

Bhosale *Sardesai* acknowleding his loyalty, conveyed through Vishram Shenavi and Jivaji Shenvi.

376 : 7-5-1708

A note stating the contribution of Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham in helping Girjoji Pisal in the Prasidhagad campaign.

377 : 14-5-1708

Ramchandra Pant asks the Sathams to strengthen the defences of Kharepatan.

378 : July-August 1708

A letter from Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham to Girjoji Yadav giving an account of their campaign in Konkan and asking him to send supplies.

379 : 18-9-1708

A grant from Chhatrapati Shahu to Hiroji, Bapuji and Pratapji Satham.

380 : 1708

Khando Ballal acknowledges the loyalty of the Sathams to Shahu.

ताराबाई कालीन कागद पत्रे

ताराबाई कालीन कागदपत्रें

क्रमांक : १

खालील काव्य 'विद्वज्जीवन' ग्रंथाचा कर्ता विठ्ठलदास याने लिहिले. सदर ग्रंथ त्याने इ. स. १६६९ साली लिहिला. खालील काव्यामध्ये त्याने जिजीच्या वेढयाचे वर्णन केले आहे. दुर्दैवाने हे काव्य अपुरे आहे. ह्या काव्याचे हस्त-लिखित तंजावर येथील सरस्वति महाल ग्रंथालयामध्ये असून त्याचा क्रमांक २०४१.४ हा आहे.

।। श्री रघुवीर समर्थ ।।

वंदूनि आधी गजशुंड तुंडा
विद्या समुद्रा सुमति प्रचंडा
निर्विघ्न ग्रंथि करी कां कवितें
चाले गिरा हे मजसीं कवितें १

आरंभ काळी नमि भारथी हे
होईल माझी कवि भारथी हे
हंसा सवि ब्रह्मकुमारी का तूं
अज्ञान दैत्यात्मक मारि का तू २

यानंतरे वंदिन सद्गुरुसी
ज्याचे प्रसादे वरी सद्गतीसी
कृपा करावी कवि हर्षराया
वाचे करी स्फूर्ती कवी कराया ३

पूर्वि सिवाजि वदला स्वभावे
तो खेळवी बालक पुत्र मोहे
राज्याधिकारी सकला महीचा
हरिल हा भार धराधराचा ४

ते सत्य जालें कविता प्रसंगी
सव्हारती तांत्र पुढें प्रसंगी
वदेन ते कौतुक वाग्विलासे
स्रोते तुम्ही सादर सावकाशे ५

प्रार्थूनि यैसे सकला जिनाला
आनंदराये मग [1]डास्तन केला
मानू नका मीथ्य धनं प्रमादे
सांगेन कौतूहल स्लोकबंधे ६

ज्या रामें अवतार पूर्ण धरिला पोटि सिवाचे पाहा
आला या करनाटका विधी वलें चंदी वसे राम हा
तो जैसा उधीदी प्रदेसी जठरी लंका त्रिकूटा गिरी
पृथ्वी माजी विशेश दुर्ग उपमा चंदी नसे दूसरी ७

विषेश तांत्र तो हटी
वसोनी दुर्ग मेहटी
आलंग चालवि बळे
दीसे [2]जवासि आगळे ८

बहुलोक मावळे
मिळोनी ते भले भले
उगवले पराक्रमे
धरूनी धैर्य वीक्रमे ९

युधि घोरपडा करीत रगडा तो कानडा नाइकु
जोडा या न दिसे उडि पडतसे फौजे महे [3]आतुकु
घेता सन्मुख भीम तांत्र मीलणी राहों शकें कोण हा
हाती खर्ग वीराजतो बहिरजि भंगार नाईक हा १०

---

१ प्रश्न. २ जनासि: ३ आंसक = यत्र.

खर्चासी नाही बहु कष्टताति
चंदावरा हेजीव नित्य जाती
कोनेरी पंती वहु ख्याती केली
खर्ची बहु आणुनी पूरवीली ११

वसे दक्षिणेषि वहु पुन्य राषी
मही नाम साजें महाराज त्यासी
करी भोग देवेंद्र नाना विलासे
तसी संपत्ती भोगीतों सावकासें १२

वहुत लोक प्रेसिले
विषेश द्रव्य धाडिले
करूनी साह्य ये रीती
बलाढ्य भाव दावीती १३

परंतु तांव्र वीक्रमें
वीरश्रीचें नि संभ्रमें
अलंग जोर चालीला
मऱ्हाष्ट शक्ती मदला १४

बहुती जणिंते बहु कक्ष केले
बहुतेक ते लोक युधि नीमाले
पडेना पुरी सीणती सर्व तेथें
बळे वेढीला दुर्ग चत्वार पंथें १५

मार्गासी चाऱ्ही आवरोध केला
नाहीं जवार त्रण घोडीयाला
रात्रीच जाती मग वेटवाला
धान्या लवणाज्य विविला आणिल ज्याला १६

आलंग चाले चनदुर्ग पंथे
ना इड राखे बहु सीध तेथे

आहार निद्रा ताजिली तयाने
तो बैसला केवल सांभिमाने १७

भांडी थोर वीशाल दीर्घ उपमां देतां नसे दुसरी
दारु फार आपार येक समई गोले आलंगे वरी
मारा थोर कराल घोष उठतां कांपे महीचा सुत
यौसा दुर्ग वीचीत्र शीवर चना चंदी महा पर्वत १८

प्रती योंजीलीं ते आलंगेसी येत्रे
फीरगी कसे लक्ष लावीत मुत्रे
उडे कोट भीती वहु मार होतां
जनीं भावीलें पूर्ण प्राणांत आता १९

पडाया आलंगवरी सीद्धु जाले
वहु लोक [1]रुद्रात्मज प्रेरीयेले
बहु तांब्र सेनेसी होंताची संगु
जसे भूस्मती आगि मुखी पतंग (गु) २०

उठेना आलंगेसी सामर्थ्य गाढे
बहु धाडीले रामचंद्रासी जोडे
कस्या पत्रीका लीनता उतरांच्या
मती उपमे त्या नयेति सुरवरांच्या २१

येताना रामराजा तजुंनी वीभवा तांब्र युध्य प्रसंगे
सेना गेली दीशांगी अवचंट उरलो थोडके लोक संगे
धैर्य वीर्यें प्रतापा धरूनी मनी पाहा राज चंदीस आला
मागे त्या रामचंद्रे शीव वरद बले येत्न तो मांडीयेला २२

लोकांसी सांगे हीत तो आमात्य
संपूर्ण देशासि करा निपात

---

१ राजाराम.

करूनि यैसि उदरासी शांती
ह्या राम फोजा म्हणवा दीगाती २३

पाटील सेटे कुणबी जुलाई
चांभार कुंभार परीट न्हावी
सोनार कोलि उदिमी फुलारी
या वेगळे लोक किती बीगारी २४

ढालां कटार तरवार आसंख्य भाले
घोडे बरे जलदे वैसोनिया नीघाले
सेना समूह रचला नीचरे समुदा
देष प्रजा करूनी उव्दस तांब्र बघा २५

आनी चार सेना विविधा प्रकारे
सेनापती दोघ समान वीरे
संपूर्ण घेति गड देष कोटा
वीध्वंसीले बहुत लोक अनेक पेटा २६

सेनो सहस्त्र दशकेंनीधी मुख संख्या
दीलीस्वरासी करीती बहु त्रास मुख्या
ऐकोनीया प्रभुवरे सीव सूत राजें
पाचारीले निजदला समयास काजे २७

जाणोनि केवळ नीदान अमात्य बोले
ज्याचे प्रताप महीमेस्तव शैन्य चाले
स्वामीसहित नगरी वीपरीत कालु
ग्रासीन मी म्हणतसे अवघा भुगोलु २८

रवाना पुढे तो धनाजी स्व सैन्ये
वसुसंख्य सेना असे उग्रसेने

तया पाटीसी धाविला वीर जाण
सवे भानु संख्या सहस्त्रा हीसे (न ?) २९

धनाजी पुढे पावला मीत्रनेने
वहु मूटला धाक त्या तांत्र मेने
धरीले वळे मीत्र ईस्माईलासी
करुनी सीमा भेटला त्या प्रभूसी ३०

क्रमांक : २

श्री. कृ. ना. देशपांडे, कोल्हापूर यांना कोल्हापूरच्या राजोपाध्ये घराण्यांत कांही ऐतिहासिक कागदपत्र मिळाले. त्यामध्ये 'शिवभारत' किंवा 'अनुपुराण' ह्याचा कर्ता कवीन्द्र परमानन्द याचा पुत्र देवदत्त याने रचलेले एक मराठी कवन सापडले. श्री. देशपांडे ह्यानी ते सरदेसाई स्मारक ग्रंथामध्ये (पृ. १८४-१८५) प्रसिद्ध केले आहे. त्याचीच प्रत सरदेसाई यांच्या कागदपत्रांत शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. आप्पासाहेब पवार यांना मिळाली. ती खालीं दिली आहे.

॥ श्री गोविंदो जयति ॥

तुळजा प्रसन्न झाली
पातशाही हाती आली
जय लक्ष्मी माळ घाली
शिवाजीस आदरे १

रामराणी खुशहाल
दत्त कवीसही निहाल
लोपलाहे कलिकाल
कीर्ति चंद्रिका भरे २

उभारिता भुजदंड
रूम शाम दता दंड
तपती प्रतापचंड
धाके दिल्ली आगरे ३

जगीं शिवराज्य नांदे
क्ष (मा) सिंधु यशें कोंदे
द्विज कुलही विनोदें
होती वाद्य सुस्वरे ४

रामराणी बखताची
वेळ आली तखताची
जय लक्ष्मी पहा साची
करी मंगल आरती ५

दत्त कवि वर्णी राज
अंगणी झुलती गज
दरबारीं जयध्वज
तकटीं उभारती ६

काही मांडतां निदान
अंबा देते वरदान
. . . . . . लेसदा हेमदाने
संकटे निवारती ७

शिवराजा महीपति
झाला जगी . . . . . . पति
रणरंगी दिल्लीपति
पातशाह झारती ८

दुंदुभीच्या भभकारे
चकित होय लंकेश
भीती सकल नरेश
सर्व मही चोपली ९

गलबला खड्गकाला
चोहूकडे मुंडमाला
महादेव घाली गळा
धूलि रक्तें लेपली १०

दिल्ली झाली दीनवाणी
दील्लीशाचे गेले पाणी
ताराबाई रामराणी
भद्रकाली कोपली ११

जाणा तुम्ही आजी साची
आज्ञा झाली शंकराची
सर्व सेना दिल्लीशाची
अंतकास वोपली १२

ताराबाईच्या वखतें
दिल्लीपतीची तखते
खचो लागलीं तें विभतें
कुराणें (ही) . . . खंडलीं १३

वजीरांस झोडि जे ते
मुगलांस तोडि जे ते
मशीदींस फोडि जे ते
म्लेंछ कुलें दंडिली १४

उमराव दस्त झाले
देव द्विजां बकसिले
दिगंतीं ती कीर्ति चाले
यशें जगें मंडिलीं १५

फिटे हिंदुची शिराणी
सुटे द्विजांची . . . .
जयवंत रामराणी
पहा महि मंडळी १६

दुंदुभी होती भीषण
भांबावला बिभीषण
आरंभिली प्रतिक्षण
पुष्प वृष्टि अमरीं १७

ज्या नगरी सुखें नाचे हर
दिल्लीशावरि कहर
होता रामराणीची नजर
जहराची लहरी १८

रामराणी कोपतांच
दिल्लीशा . . . .
भूतनाथ करी नाच
संगरी चहूंकडे १९

मूगुलांचा क्षय घडे
रुधिराचे होती सडे
धडावरी धड पडे
भूत मंडळीं जुडे २०

भैरवांचा समुदाय
सरजाची कीर्ति होय

वेताळही सुखें धाय
वाजवीत चौघडे २१

हांसतसे भद्रकाली
योगिनी तों देती टाळी
निरंतर युद्ध काळीं
दत्त कौतुकीं वुडे २२

कीर्ती वल्ली सरजाची
जगतींत दाटे त्याची
ज्याला भुज प्रतापाची
दिगंतरी भरली २३

धाक ती दिगंत करी
गर्जतात परोपरी
सागरानेंही लहरी
आवरूनि धरिली २४

असी धिंग रामराणी
नाचतसे वैभवानी
मूर्तिमंत हे भवानी
जगीं अवतरली २५

मानहानी दिल्लींद्राची
सभा हासते इंद्राची
आजिकाल कवींद्राची
सर्व चिंता हारली १६

निरंतर चाल केली
पातशाही तळा नेली
दिल्लीचीही लज्जा गेली
म्लेंछ गवण (?) गळाला २७

आतां तरी तुम्ही जाणा
निज हीत मनी आणा
मनो भावे करा आणा
न लागतां पळाला २८

सांडूनी दुरभिमान
मनीं धरा साम (समा ?) दान
दावा आपला इमान
सोडून द्या कुचाला २९

रामराणी भद्रकाली
रणरंगी क्रुद्ध झाली
प्रलयाची वेळ आली
मुगल हो सांभाळा ३०

क्रमांक : ३

फोर्ट सेंट जॉर्ज (मद्रास) येथील 'मॅकेन्झी कलेक्शन' मध्यें डॉ. आप्पासाहेब पवार याना 'परशुराम चरित्र' नांवाचे ऐतिहासिक काव्य सापडले. या काव्याचे सहा अध्याय आहेत. त्यांत थोरल्या माधवराव पेशव्याच्या मृत्युपर्यंतच्या घटनांचा उल्लेख आहे. कवि माधवरावांचा समकालीन असावा असे वाटते. सदर काव्यातून आमच्या प्रस्तुत ग्रंथाच्या विषयास संबंधीत असलेले श्लोक येथे घेतले आहेत.

॥ अध्याय तिसरा ॥

परंपरा पुरुष या भिधानी
भोगीत आले कुरु राजधानी
सामान्य सौख्यें जनवर्तताहे
पाहे कळिधर्म तया न साहे १

पाछा पदीं वर्तन वर्नमानी
शाहजां सुधी वर्णिनि लोकवाणी
चौघे तनुज्यांत माहा प्रनापी
औरंगजेबाख्यनि उग्र कोपी २

त्याचे शरीरीं कलि व्याप्त जाला
धरि पित्या कोंडुनि घान केला
पाछापदीं वर्तन राष्ट्र व्यापी
वर्णाश्रमा चार समग्र लोपी ३

ऐसा आलमगीर क्रुर यवना प्राबल्य त्या आश्रयें
देवागार अनेक दिव्य रचना विध्वंसिलीं आळयें
तेथें आकृति शून्यकार मसदी केल्याभिमानी खळे
हिंदु माल तयांसि धर्मंछळना म्लेंछत्व देती बळें ४

नाना क्षेत्र आगाध तीर्थ महिमा तात्काळ देती फळें
तेथे धेनु अनेक दुष्ट वधिती दुर्गंधि केली जळें
नाना व्यक्ति प्रसिद्ध लिंग प्रतिमा भंगोनी केल्या शिळा
वृती ब्राम्हण भ्रष्ट दुष्ट दमिती ब्रम्हत्व गेली कळा ५

ऐसे सर्व अनेक पूर्व जलधी पासोनी देशावधी
ऊदीचि गिरि हिम पर्वत दरी पंज्याब यांचौ नदी
लाहोरादिक सिंधुसागर तिरा व्यापी प्रतीची दिशा
ऐसा उत्तर नर्मदा परतिरा भोगीत तो पातशा ६

दिशा पश्चम सागरा परतीरा हबसान मक्का असे
त्यापुढें गिरि पर्वतांतर दरी देत्यांश तीं मानुषे
तद्देशी हबसी धरोनि यवनी नौकांतरीं आणिले
ते सूर्तेत अपूर्व शूर म्हणुनि सौदागरीं ग्राहिलें ७

त्यांतुनी मग नाम याकुद असा दैवागळा उटिला
नौका सैन्य सजैनिदण दिशें सिंधु तिरा पातला
येतां राजपुरीस जीर्ण नगरी बेटांतरी जंजिरा
तेथें राहुनि दुर्ग थोर रचिला विख्यात देशांतरा ८

तो माहांशूर कोकणाधिश बळी आकांत जाला जना
नौका थोर लघु समुद्र फिरणें प्रावल्य दुर्वासना
ऐसा सुरत काळिकोट नगरा पर्यंत धांवे सदां
नाना ग्राम उपप्लवोनि हरिल्या लोकांचिया संपदा ९

ऐसे म्लेंछ बलिष्ट हिंदु गणना तृणा परि मानिती
राजे दक्षणा देश रक्षणा यथा शक्त्या करूं भाविती
त्यांते आलमगीर वस्य करणें ईछा धरी मानसें
भावी धर्म विनास जाणुनि सुरां इंद्रादि चिंता वसे १०

चौथें यूग निशित्ध अंत कळिचें भावी घडे भोगणें
तें हा काळ अकाळ कृत्य कळिचें सत्कर्म उछेदणें
सत्ता ब्रम्ह बळिष्ट जाउनि मही दुष्टां न शिक्षा घडे
या कार्यासि विचार सार करणें ऐसें पडे सांकडे ११

ते काळीं विर विक्रमें स्वस्मरणें प्रार्थी सुरेशादरें
मत्कर्मे शक देश दक्षिणा दिशा संकालिली उत्तरे
त्या योगासि अपाय कृत्य कळिचें तें राहिलें मानसीं
दुष्टां शिक्षुनि धर्म रक्षण तरी आज्ञा समर्पी शिशी १२

ऐकोनी उभयानकुळ मधवा हर्षेव देहें करीं
त्यागोनी सुरधाम विक्रम धरे प्राकृत देहा धरी
शाहाजी युग क्षेत्रि क्षत्र उदरी प्रत्यक्ष जन्मे निधी
शंभू शक्ति उपासना शिव प्रभु विख्यात देशावधी १३

देवागार द्विजादि तीर्थ महिमा धर्मांकुराचें अळें
तो हा दक्षण देश रक्षण करी राजा शिवाजी बळें

पाळी निर्मुनि दुर्ग रचना सेवा प्रजा सर्वही
रेवा दक्षण सेतु सागर शिमा स्ववस्य केली मही १४

देशीं भार्गव क्षेत्र सागर तिरीं नाना स्थळें योजुनी
बांधी दुर्ग अनेक डोंगर गिरी बेटें बळें पाहुनी
ज्याहाजें अरमार भार जळधी दुष्टांसी शिक्षा करी
बारा मावळ देश पर्वत दरी बांधोनि किल्ले गिरी १५

येंसा पूर्ण प्रताप म्लेंछ दमनी विख्यात जाला जगी
शीवाजी नरनाथ क्षत्रपति हा स्वतंत्र सन्मारगी
या कीर्ति अवंरंगजेत्र श्रवणीं जाता विचारीं पडे
करणे वस्य म्हणोनि यत्न रचिले तो योगही नाघडे १६

तेव्हां आलमगीर दक्षण दिशे केली चढाई बळें
रोहिले मोगल जाट हिंदु नृपती आलीं असंख्या दळें
आनागुंदी पतीकडील यवनी पुर्वी लघु पातशा
स्थाने सात स्वदेश भोगिति सुखें त्याला धरी शानशा १७

शेना स्वल्प परि माहाशूर नरें राजा शिवाजी लढे
संधी पाहुनि यावनि महाय लुटीत मागे पुढें
येंसा काळ कितेक सख्य विरुधे वार्धिक्ये जाली दशा
राजा नीधन पावल्यावरि पुढें देशीं स्थिरे पातशा १८

होता तो शिव भुपती शिव पुढें उद्याम कर्मोपरी
संभाजी शिव सुत रक्षण करी विख्यात सर्वो परी
पाछा पासोनी मंत्र शास्त्रि कवजी आला नृपा आश्रये
संभाजीवर मोहमंत्र पडतां दुर्बुधी जाला स्वयें १९

मंत्री मुख्य करुनि तोचि कवजी होणार इच्छा हरी
राजा आप स्वकिये बोध करिती चितीं धरीना करीं
येवोनी मग सैन्य यावनी नृपा वेढोनि घेती बळे
राजा दस्त करोनी नीघती जयें पाछा असे ज्या स्थळें २०

पाहोनी नृप मुर्तिमंत पुतळा पाछा वपे कौतुकीं
संभाजी तुज योग्य यावनि दशा होवोनि होणें स्वकीं
ते काळीं नृप धैर्य आणुनि वदे कन्यार्पिसी पातशा
केल्या जावई वाक्य मान्य करणें होणार हो कां दशा २१

ऐसे लोक विरुध्ध वाक्य श्रवणीं कोपोनि शिक्षा वदे
काढा नेत्र निशिध दूर करणें अद्यापि बोले मदें
ऐकोनी यवनी अपाय नयनी तात्काळ केला सुरी
पाछा पुत्रि विचित्र नृप श्रवणीं भार्ताभिलाषा घरी २२

राजा नष्ट अरिष्ट योग घडला दुर्गादि नाना स्थळे
घेती म्लेंछ समग्र देश हबसी प्राबल्य जालें बळें
राजाराम विदेश दक्षण दिशें चंदावरी राहिला
रोगें क्षीण परंतु सुक्रुत बळें तारामती रक्षिला २३

ताराबाई धैर्यपुरुषा शूरत्व आणि बळें
घेवोनी नृप राम स्वामि सह तेजे प्राप्त जाली दळें
लंघोनी परदेश दुर्गम स्छळें कृष्णा नदीचे तिरीं
सातारा गड रक्षिला स्वकिजनी जावोनि बैसे शिरीं २४

तारा रक्षी सतारा अवघड शिखरा लाविकाशा फरावरा
पाछा केला नगारा सह दळ निकरा येऊनी घाली घेरा
केले नाना उपाया न दिसत जया सोडि आशाभिमानी
जेजे किल्ले न आले वगळुनि तयां जात पाछा निदानी २५

× × ×

कसबा शिंधु तिरीं श्रीवर्धनपुरी बिख्यात देशांतरी
सुभा राजपुरी प्रमुख पदवी महाल पंचावरी
देसाईवर बिप्र प्रौढ सुकुलीं विद्या कळा लेखकी
बाळाजी नर दिश्वनाथ सुत तो नानाख्य हे लौकिकी ४१

तेथे अंश प्रकाश बुत्धी करुनी तात्काळ कार्या घडे
तद्यंशी मम अंश देहे धरणे म्लेंच्छत्व यावत् बुडे
दुष्टांनिग्रह कार्य सर्व करणे सद्रक्षणें प्राक्रमीं
इंद्रा स्वच्छ समग्र कार्य घडलें जावें सुखें स्वाश्रमीं ४२

★

घेवोनी अभया सुरेश्वरपुरीं हर्षं विलासा करी
पाछाचे कृतकार्य सर्व घडले कन्या विशोका करी
संभाजी नरनाथ नाश तरी त्या वंशी पहा शोधुनी
कैसा हो परि अंक पुत्र करणें कीर्ति प्रकाशे जनी ४४

राजा शाहु हरांश शंभु नृपती क्षेत्रोदरीं जन्मला
ह्याचा शोध करोनी यावनपती पुत्रिपती दीधला
तीणे पालन लालनादि करुनी लग्नासि केले विधी
देवानूकुळ भाग्य काळ उदई गांभीर्य जाला सुधी ४५

पाछासुता शाहुसि पुत्र मानी
म्हणे तुतें दईन राजधानी
प्रार्थी पित्या नातु प्रबुत्ध झाला
देई बिदा दक्षण भुपतीला ४६

तो सित्ध सावृद्य प्रबुत्ध मुर्ती
चिन्हें म्हणें होईल चक्रवर्ती
जावें सुखें दक्षण देश भोगी
विप्रानुकुळें चिर राज योगीं ४७

द्यावी समृत्धी शुर सैनिकांतें
विदा करावें नृप बालकातें

★ मूळ हस्तलिखितात ४३ वा श्लोक नाहीं.

त्या संधि रोगार्दित पातशाला
काळें वयें नाश देहांत जाला ४८

पुत्र ज्ञई बादरशामिधानी
सन्नीध होता पित राव खानी
तेणें स्वकी सैन्य शुरां सुरांते
घेऊनि पंथा क्रमि–उत्तरातें ४९

येकापुरी वेरूळ नाम ज्याचें
सन्नीध राजे स्छळ यावनाचें
तेथे भुर्गभि धरि पातशाला
लंघीत तापी नदि नर्मदेला ५०

मुख्य स्छळीं जाऊनि राजधानी
समग्र व्यापीन म्हणे भिमानी
पिता नीमाला क्रुर भातृ जाला
दिल्लीस बंधु धरिती बळाला ५१

पाछा सुता जाणुनि वीरूधाते
शाहूसि आज्ञापित दक्षणे ते
ठेवी शिरीं हात म्हणे सुपुत्रा
स्नेहा न टाकी जसि मानि मात्रा ५२

देवोनि स्वत्यैर्धन शेवकातें
जावें म्हणे दैव धरील हातें
आज्ञा पुसे वंदुनि तो निघाला
कष्टें स्वदेशासि प्रसिध जाला ५३

श्री भार्गवानुग्रह सिघ्र वाणी
तो योग उद्योग नसे पुराणी
अंशे उदे भास दिशा प्रतीची
दशा स्तयेथोनिच यावनाची ५४

श्रीमंतोत्कर्षय ग्रंथे त्रितीयाध्याय सांप्रतं
कलिक्लेश प्रजानर्थाद्यिलोक्य ममरेश्वरं ५५

प्रथितः भार्गवेंद्रस्य मभयं प्राप्तितं अपात्
तद्भाव दुर्लभः प्रोक्तं सुलभं श्राव्य पाटको ५६

एवं श्रीमंतोत्कर्ष त्रितीयाध्यायः

॥ अध्याय चार ॥

× × ×

शैह्याद्रि पृष्टिवरि पर्वतानि
किल्ला सातारा गड राजधानी
तारामती मुख्य पदाधिकारी
शेनापती जाधव कारभारी ६

देहांत जाला यवनाधिशाला
शेना क्रमी देश दिशोतरेला
ऐकोनि तारा स्वकि शूर भारा
म्हणे धरा फौज करा नगारा ७

त्या संधी श्री भार्गव अंशधारी
बाळाजि नावाख्य पडे विचारी
स्वातंत्र भोगूं जरि हे धरत्री
पूर्वी दिल्ही दान द्विजेभ्य पात्री ८

दिल्हे स्वदतासि नये स्विकारूं
निमित्य अन्याश्रित हें विचारूं
कर्णे स्वयें सर्व मनी प्रतिज्ञा
राजा असें अन्य जनासि संज्ञा ९

या निश्चयें येऊनि राजधामी
दावी सभा चातुरि सर्वकामी
संतोष शेनापतिच्या मनातें
समीप ठेवी गुण सागरातें १०

पुढें चढे शुक्लकळा शशीतें
तैसी दशा प्राप्त द्विजोत्तमातें
दुष्टांसि शिक्षा क्रम अंशधारी
येथोनि जाले द्विज देह धारी ११

राजा शाहु समग्र यावनि विधी भीमा नदीचे तिरीं
शेना स्वल्प समीप जाणुनि मनें तारा विचारा करी
आहे कीं स्वकि राजबीज प्रतिमा सित्धांत याचा करा
आणा जाधवराव निश्चय खरा खोटा तरी जा धरा १२

होता आज्ञा प्रतिज्ञा करूनि चमुपति सित्ध जाला त्वरेनें
कर्णे सित्धांत होणें म्हणुनि निजाना घेतले साक्षपाने
संगे बाळाजि नाना हयगज रचना शूरवीरीं मिळोनी
आले भीमा तीरा तें हतगत प्रभुतें प्रीथ पाहों म्हणोनि १३

होता प्रत्यक्ष भेटी तनुघन भृकुटी रक्त चाकर्ण दृष्टी
नासाग्रं संललाटी रधर हनुवटी चारूजं कबुकंटी
वाणी माधुर्य माने प्रहसित वदने राजचिन्हें प्रभुला
पाहोनि स्वात्मिकांला स्वकि नृप गमला निश्चयो सित्ध जाला १४

त्यासंधी साम्यकर्णे बहुगुण प्रविणे यन् नानाख्य त्याणें
नाना शब्दे बोधें नृप मन हरणें जाधवा सख्य होणे
ऐसे केले उपाया करूनि शुभजया घेउनी सैन्य भारा
हर्षे केला नगारा सहित नृपवरा पातले श्री सतारा १५

आला राजा ग्रहाते विभुषित सुत्कें पातले सर्व भेटी
तारा सारा विचारा करूनि नृपवरा स्थापिला राज्य पाटी

अष्टै स्वेधिकारी नरपति स्वशिरी शोभला छत्रधारी
जैसा तेजे तमारी प्रतिदिन प्रसरी सैन्य संभार भारी १६

देशीं म्लेंछां विशेषी भय मनि भरलें कंपजाला तयातें
पत्रें दिल्लीस गेलीं विनवित वकिली विस्मयो पातशातें
जाणें स्वात्मीक किंवा विरुध मनि वरो दृश्यता हे स्वभावे
प्रेरी पत्रा वकिलां स्वकि तरि समई स्वेदळे सात्ध व्हावे १७

ते काळीं नृपती म्हणे पदपती सर्वे विचारा करा
जाणें दुर्गम दुर देश विषमीं निःसंग दिल्लीपुरा
नाहीं देश समृद्रि द्रव्य बलपान हे कार्य कैसें घडे
नोहे उत्तर सर्व स्तब्ध बसले राजा विचारीं पडे १८

पाहोनी सकळां सचित विकळा बाळाजीनाना वदे
स्वामी कल्पतरूस गुण शिरसा का न्यन्यता संपदे
आज्ञा मात्र शिरीं समग्र श्रिहरीं कर्ताभिमानी स्वये
जातो दिल्लीसि सर्वकार्य करतों स्वामी कृपे निश्चये १९

अैसे वाक्य गंभीर धीर समई ऐकोनि राजा म्हणे
शेना साधन द्रव्य कोश समृधि कर्त्यासि नाहीं उणे
हर्षे हस्त उदार सादर सभा होवोनि ठेवी शिरीं
बाळाजी तुज योग्य मुख्य पदवी पंतप्रधानीं करीं २०

× × ×

मिरवत गजरो नीघती शस्त्रधारी
आज्ञे बाळाजीनाना नमि नृप चरणा प्रार्थुनी पुत्र दोन्ही
बाजी बंधु चिमाजी नरमणि उभयां ठेविले सन्निधानी २१

शेना साधुनि संगे क्रमित लगबगे पावले जैपुराते
राजा जैसिंग सात्धे प्रहृषित अभयें भेटलें पातशातें
तेणें बाळाजिनाना बहुगुण सगुणा पाहुनी प्रीय मानी
सांगे कार्ये तयाते निशिदिन जपुनी रक्षिली सावधान २२

कोल्हापुरच्या परिसरातील पुंडाना तंबी द्यावी, म्हणून निघालेले आदिलशाही फर्मान. क्रमांक : ४; पृ. २१--२२

सौदे स्वातंत्र भेदें धरि मनि विरूधें इछि नाना धराया
कोण्ही काळी कुचाळी अनुचित श्रवर्णां सित्ध जाले लढाया
जौशिगाचे विचारे उटउनि शिबीरें दक्षणे कुच केले
मार्गी वर्गी बळानें न टरति नृपति सैन्य देशासि आलें २३

उत्सा झाला समस्तां शिव प्रभु असतां कार्ये यैसे न जाले
तें हें बाळाजिनाना करूनि चमुधना आणितां येश आले
राजा लोभति शोभे करूनि स्वकि सभे त्या चमू ईश केला
दिल्हा किल्ला पुरंध्रा सहपुर कसबा ते स्छळीं वास केला २४

जाली पंतप्रधानी नरपति सदनि योग्य पुर्वी तपाचा
शेना स्वातंत्र होणे जन श्रम हरणें अंश हा भार्गवाचा
काळे मनुष्य देहा कुविधि विलया नेमिला नेम तेणे
जाला श्रेहांत्व याणा विषम बुधजना क्लेश नाना प्रयाणें २५

दि. ४–१–१६२३

क्रमांक : ४

कोल्हापुरच्या परिसरांत ' पुंड लोक उठाव करीत होते '. तो थांबविण्याबद्दल काढलेले आदिलशाही फर्मान.

फारशी शिक्का

शेख मलिक सरेसिम्त व कारकून परगणे कोल्हापूर यास बादशहाचे फर्मान :

या सुमारास आमच्या कानावर आले की पुंड लोक हे आक्रमण व हरामखोरी करून उठाव करीत आहेत आणि देशात धामधूम माजवित आहेत. याचा अर्थ काय ? या वेळी तुम्ही आसपासच्या महालांचे ठाणेदार व कारकून यांच्याशी मिळून परस्परांच्या सहकार्याने पुंडांना तंबी द्यावी. हे पुंड पुनः देशात ढवळाढवळ करणार नाहीत

अशी व्यवस्था करणे. अशा प्रकारे सहकार्य करुन पुंडांना तंबी देण्याचे काम तुम्ही केले नाही तर याचा परिणाम बरा होणार नाही. ही कडक नाकीद आहे असे समजून आज्ञेप्रमाणे वर्तावे.

तारीख १२, रबिलावल, १०३२.

परवाना हुजुर.
शहानवाजखान
यांच्या द्वारे.

फारशी शिक्का

'आदिलशहा'
फारशी शिक्का

क्रमांक : ५ दि. १०–१–१६२६

शहाजी राजे भोसले यांचे विनंतीवरून संभाजी व धारोजी मोहिते यांचे नांवे कर्यात तळबीड व वालेघाट येथील देशमुखी आदिलशहाने एका फर्मानाने कायम केली. त्या फर्मानाच्या समकालीन भाषांतराची मोडीत लिहिलेली नक्कल येथे दिली आहे. शिवाय फारशी नक्केलचा गोषवारा दिला आहे.

सीका

नकल फरमान पादशाई पारसीची फरमान पादशाई सादर जाहाला. बेनाम बडे सरदार आलीशाहा आलीज्याहा मामलेदार बमर्द बाहादारी कारकूनान किले पनाला दरविला इजतपना रफात-दस्तगा सुज्यात इस्तीव आमदुहुल उमराये कयेक मेहरबानगी व कयेक कृपा शाहाजी भोसले सरलस्कर याणी आर्जदास्त केला की बादरगा पादशा सिलेमानआशा दरबारात आहे त्यास देसगत कर्यात तळबीड व बालाघाट किले मजकूर पुरुष दर पुरुष मिरास समजी व धारोजी मोहिते यासी द्यावी. हाली दसगत मजकूर वसाड पडली आहे. दसगत

चालवण्यास कोणी नाही. याजकरिता पादशा याणी मेहेरबानगी करून मोहिते मजकूर यास देसगत प्रांताप्रमाणे देण्याविसी हुकुम व्हावा. त्याजवरून देसगतीचो मेहरवानगी बीना आबरा आज सुरू सन सीत आशरीन आलफ देसगत कर्यात मजकूर व बालाघाट बरहुकूम सदरी लिहिल्याप्रमाणे देणे. समजी व धारोजी मोहिते यासी मुकरर करून दिल्ही आसे. दुमाला करणे. मोहिते मजकूर जमायद व महामत, आज देसगत मशारनिल्हे याजकडे ज्यारी इनाम पूर्ववत प्रमाणे चालवणे व भोसले सरलस्कर व म॥रनिल्हे याचा आर्ज पादशा याणी खातरेस आणून देसगतीची वहाली करून दिल्ही असे. दरीबाब ताकीद जाणून फरमानाची तालीक दप्तरात घेऊन आसल फरमान मोहिते याजकडे देणे. बर हुकूम फरमान बे हुजूर देसगत चालेवणें. ताहारीरफी. तारीख २१, माहे रबीलाखर, सन १०३५.

दि. १०–१–१६२६

(फारशी नकलेचा गोषवारा)

नक्कल

बादशहाचा फर्मान अमलदार व हवालदार व कारकून किल्ले पन्हाळा यांचे नांवे.

या सुमारास इज्जतपन्हा ....शहाजी सरलस्कर यानी दरबारांत विनंती केली की कर्यात तळबीड आणि बालेघाट किल्ले मजकूर येथील देसकत पिढयान पिढ्या संभाजी व धारोजी मोहिते यांच्या मिराशीत होती. यावेळी सदर देसकत ही मोकळी पडली आहे. तेथें यावेळीं कोणीच काम करीत नाही. पिढयानपिढ्या ही देसकत चालावी अशा अर्थाचा फर्मान यापूर्वी देण्यांत आला होता. त्या फर्मानाच्या आधारे सु॥ सित अशरीन अलफपासून कर्यात मजकूर व बालाघाटाची देसकत मागीलप्रमाणे संभाजी व धारोजी मोहिते

यांच्या नांवाने कायम करून फर्मान देण्यांत येत आहे. तो दुमाला झाल्याची नोंद घ्यावी आणि या फर्मानाच्या तारखेपासून देसकत चालू करावी. हा फर्मान सरलष्कराच्या विनंतीवरून देण्यांत आला आहे. ही ताकीद जाणून याची नोंद दप्तरात घ्यावी आणि अस्सल फर्मान परत देण्यांत यावा. फर्मानाप्रमाणे अंमल करण्यात यावा.

२१ शहर रबिऊस्सानी (रबिलाखर)
सन १०३५.

क्रमांक : ६ **इ. स. १६२६–२७**

शहाजी भोसले सरलष्कर यांचे विनंतीवरुन संभाजी व धारोजी मोहिते याना कर्यात तळबीड व बालेघाट येथील देशगत दिल्याबद्दलच्या फर्मानाचा उल्लेख. सदर कागद सन सबा अशरीन व अलफ (इ. स. १६२६–२७) चा असून अस्सल आहे. त्यातील मजकूर फारशी व मोडी लिपीत दिला आहे. अशाच मजकुराचा मोडी लिपीतील कागद सापडला त्याचे लिप्यंतर पुढे दिले आहे.

+ + + शहाजी भोसले सरलस्कर याने पादशाही हुजुरास अर्ज केला की देशगत कर्यात तलबीड व कर्यात बालेघाट किल्ले मजकूर पुरुष दर पुरुष मिरास संबाजी व धारोजी मार हली देशगत मजकूर रिकामी पडली आहे. कोणी येक मनुष्य त्या जाग्यावर नाही. पादशहाचा फर्मान + + देशात + + पुर्वीप्रमाणे संबाजी व धारुजी मोहिते मुकरर करुन + + दुमाला उभयता मशारनिल्हे मजकूर देशगतीचे काम उभयता याजकडून + + घेत जावे. सरलस्कराचे विनंतीवरुन अयनाली नकल दप्तरी दाखल करुन असल परत द्यावे. पादशाहाचे हुकूमावरुन चालावे. सिका करुन + + + +

तपे तारळेची देशमुखी संभाजी व धारोजी मोहिते याना द्यावी म्हणून फर्मान
क्रमांक ७; पृ. २५

क्रमांक : ७ **दि. ३०-५-१६२८**

तपे तारळेची देशमुखी संभाजी व धारोजी मोहिते याना देण्यात आली होती. परंतु ती त्यांचे दुमाला झाली नाही. ती त्याना ताबडतोब मिळावी म्हणून बादशाही फर्मान.

सर्व मुलुख परमेश्वराचा

(शिक्का)

बादशाही फर्मान सिद्दी हसन सरेसिम्त (प्रांताधिकारी) आणि कारकून पाा कऱ्हाड याचे नांवे की सुहुरसन समान सलासीन अलफ-पासून तपे तारळा पाा मजकुरची देसकत संभाजी व धारोजी यांचे नांवे करण्यात आली + + +
त्यांनी दरबारात जाहीर केले की तपे मजकुरचे देसकतीचे फर्मान झाले पण अद्याप आपल्या नांवे दुमाला झाले नाही. याचा अर्थ काय ? आता हा फर्मान मिळताच तपे मजकुरची देसकत मागील हुकुमास अनुसरुन सगळे हक्क लवाजोमा व इनाम व इतर आवश्यक बाबीसहित कांही आक्षेप न घेता दुमाला करुन देणे. पुर्वीच्या देसायांच्या मुलाना किंवा नातेवाईकाना कोणत्याहि प्रकारे या देसकतींत ढवळाढवळ अगर हरकत करूं न देणे. मोहिते मशारनिल्हे यांच्या नंतर (ती देसकत) यांच्या मुलांच्या (मोहिते मजकुरच्या) नांवाने चालू ठेवावी आणि दप्तरी नोंद घेऊन अस्सल फर्मान परत द्यावे. या फर्मानाप्रमाणे अंमल करण्यात यावा.

तारीख

६ शव्वाल, १०३७

क्रमांक : ८ दि. २३–३–१६२९

संभाजी व धारोजी मोहिते याना दिलेले इनामपत्र.

दंडवत नक्कल

अज रखतखाने मो हजरती राजश्री साटेराउ राजे साटेसो दामदौलतहु ता कारकूणानि व मोकदमानि व दर वस्तीचे कसबे तलवीड किले पनाळा विदानंद की. दहाय सुरु सन तीसा अशरीन अलफ. मो अनाम संभाजी मोहिते व धारोजी मोहिते देहाये कर्यात मजकूर मर्द हलालखोर अजि सवव मरामती इनाम दर गावास कर्याती मजकूर वा पाटिल मौजे मालगाव चावर .।।. व मौजे उरल चावर .।।. व मौजे मुढे चावर .।।. मौजे वलेफळे चावर .।।. मौजे कोरविळे चावर .।।. व कसवे मजकूर चावर .।।. येकूण पड जमीन दर गावास पडीचे + + व देखील कुलवाव अज मरामती केले असे + + दिवाण नफराईत करतील हाये ये हाक सदरहू जमीन इनाम दस्तीबाद राखुनु हदमहदूद घालुन वाऔलादी व अफलादी देसाई मजकुरास दुमाला केला असे. दुमाला करणेस दरसाल खुर्दखताचा उजुर न कीजे. तालीक लिहुन घेउनु असल देसाई मजकुरास दीजे. मार्तव असे.

तारीख ७, माहे साबान.

क्रमांक : ९ दि. ८–११–१६३०

धारोजी मोहिते याने लढाईत शत्रूचा पराभव करून त्यास कैद केले. त्याने मिळविलेल्या या यशाबद्दल शाबासकी देणाऱ्या पत्राची नक्कल.

तालीक

सर्व शुरातील मुख्य व सर्वासन्नीधचे काम + + तील प्रमुख राजश्री धारोजी राजे मोहिते यासी आज्ञा केली अैसीजे. तुम्ही पादषाही आत्यंत कृपेनें व पादषाही मेहर्बानिगीनें योग्यता वाढविण्याने

श्रेष्ठता पावोन जाणावे की तुम्ही युत्धप्रसंगी पुर्ण पराक्रमानें युत्ध केले आणी शत्रुकडील फौजेचा मोड केला व शत्रुचे जमातीस तरवारीचे धारेने भाजुन घेतले. म्हणीजे मोठा शस्त्र पराक्रम केला आणी शत्रूस पकडुन कैद केले. हा अती पराक्रम केला हे सर्व वर्तमान सरकारात जाहीर जाहाले. शाबास तुमची व तुम्ही निरंतर संतोषात असा. कारण की तुम्ही लढाईचे दिवसी वहुत शुरत्व केले. ही गोष्ट पादषाही कृपेस पात्र जाहाली. या उतम सेवेचे फळ तुम्हास दिवसेदिवस अदीक प्रात्प होउन सरकारातुन कृपाळु होउन तुमची योग्यता वाढविली जाईल. ता. १३, माहे राकार सन १०४०

परवानगी हुजुर

सही मुस्त्रुफाखान

क्रमांक : १० दि. २४-१-१६३२

मगरराव (?) लढाईकरिता चालून येत आहे. तरी तुम्ही त्वरीत हुजूर निघून यावे म्हणून धारोजी व संभाजी मोहिते याना हुकूम देणाऱ्या पत्राची नक्कल.

मोहर तालीक

सर्व शुरातील मुख्य राजश्री धारोजी मोहिते व सर्व उपमेची खाणी राजश्री संबाजी मोहिते यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही पादषाही आत्यंत कृपेने व पादषाही मेहर्बानगी व योग्यता वाढविण्याने श्रेष्ठता पावोन जाणावे की मगरराव लढाईकरिता हुजूर चालून येत आहेत असी सूचना आली आहे. अद्यापी येऊन पोह्रोचले नाहीत. तुम्हीही येविसी बातमी ठेऊन हुशार राहावे. सर्व सताधारी ईश्वर आहे. आनी तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर कर्ण्यातील तात्पेर्य हे आहे की

कोणाचा तर्क न चाले इनका तुम्ही लढाईविसी यत्न करून शुरत्व करून दाखवावे म्हणिजे ही गोष्ट ईश्वरास फार पसंद येईल. सदरहु शत्रु सत्वर येऊन पोहोचत आहे असे लिहून आले आहे. याजकरिता हा हुकुम दाखल होताच जलद हुजुर येऊन पोहचावे. तारीख १२, रजब, सन १०४१

परवानगी हुजुर.

सही मुस्रफखान.

क्रमांक : ११ **दि. २५-२-१६३२**

दिपाजी राजे मोहिते याना सहा गावातून वेगार राबणुकीचा (वेठबिगार) हक्क मिळाला असून तो त्यांचेकडे बिनतक्रार चालवावा म्हणून प।। कऱ्हाड व क।। तळबीड येथील ठाणेदारांचे सहा गावांच्या मोकदमाना पत्र.

(शिक्का) आज दिवाण ठाणा देहाये प।। करहाड व क।। तळबीड ताहा हुदेदारानी हाल व इस्तकबाल व मोकदमानी मौजेन.

देह ६ क।। मजकूर विदानंद की हर्चि सु।। इसने सलासीन अलफ. आजरामरामत राबुनुक बेगारी नफर १ दर वज्ञ बदल नफराई इस्मि दिपाजी बिन धारोजी राजे मोहिते देसमुख कर्याती मजकूर बद रजा हुजराती इनाम करून दिला असे. दरगावासि राबुणुक महिने २ येकून १२ माहे वि।।

कसबे माहे २	उरुल माहे २	कोलवरे माहे २
वेलफले माहे २	मुढे माहे २	माजगाऊ माहे २

कऱ्हाड प्रांतातील पुंडगिरीचा उल्लेख करणारे फर्मान. क्रमांक १२; पृ. २९

येणे प्रमाणे गाऊगन्ना बेगारीयाचे राबुणुका देववणे. हर साला ताजा मिसलीचे उजुर न करीता चालवणे. मुसलमान या हिंदु होऊन यासी इस्कील करील तरी त्याचे आपले आपले महजबामधील बुरी सोगद आहे. तालीक लिहून घेऊन आसल मिसली फिरऊन दिजे.

तेरीख १४, माहे शाबान.

मोर्तब

शिक्का

क्रमांक : १२ इ. स. १६३२–३३

कऱ्हाड प्रांतात झालेल्या पुंडगिरीचा उल्लेख करणारे फर्मान.

सर्व मुलुख परमेश्वराचा

(शिक्का)

बादशाही फर्मान मीर महमद काजिम सरेसिम्त (प्रांताधिकारी) व कारकून प॥ कलहर (कऱ्हाड) यांचे नांवे--

सु॥ सल्लास सल्लासिन अलफ...... या सुमारास दरबारात विनंती केली की कहनाजी (?) देसाई + + + येऊन पुंडगिरी करून + + न देऊन देश उध्वस्त केला. सेकोजी + + देसाई तपे मार + + + एक वर्षाची शेरणी + + + पूर्वीप्रमाणे करावे व सु॥ सलासिन अलफ + + पाचशे + + + + +

क्रमांक : १३ दि. २९–१०–१६३३

शाहाजादा बुऱ्हाणपुरावर येऊन पोचला आहे, तरी तुम्ही तुमच्या सर्व सरंजामासह तयार असावे आणि शाहाजाद्याचा हुकूम येताच त्याला जाऊन मिळावे म्हणून धारोजी मोहिते याना आज्ञापत्र.

सर्व मुल्क ईश्वराचा आहे

मोहर तालीक

राजेश्री धारोजी मोहिते यास आज्ञा केली येसीजे. तुम्ही पादशाई कृपेने व पादशाई मेहरबानगीने श्रेष्ठता पावोन जाणाव की हाली शाहाजादा वुराणपुरावर येऊन पोहोचला आहे म्हणोन वर्तमान कळले. यास्तव तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तरी येविसी तुम्ही खवर ठेउन सर्वराईचा सरंजामासुधा तयार असावे. अणी शाहाजादा याचा हुकुम येउन पोहोचताच तुम्ही आपले स्वार सिबंदी वगैरे जमातीसुधा शाहाजादा याजपासी हजर होउन हुकुमाप्रो चाकरी वजाऊन येक पळभर देखील अंतर न करिता स्वामी से (वा) करून दाखउन योग्यतेस पावावे. तारीख ५, माहे जमादिलावल, सन १०४३

परवानगी हुजुर.

क्रमांक : १४ दि. २६-११-१६३३

तुम्ही आबरखान (अंबरखान) यास मिळून शत्रूचा पराभव करावा म्हणून धारोजी मोहिते याना आज्ञापत्र

मोहर तालीक

राजेश्री धारोजी राजे मोहिते यास आज्ञा केली अैसीजे. तुम्ही पादशाई कृपेने योगेता पावोन जाणावे की हाली लडाईचे कामावर सभावितपणाची आहे रहाणी ज्याची व सुरत्वाच पराक्रमाचे आहे चीन जयास व कृपा करण्यास यौग व उपकार व मेहेरबानी करण्यास पात्र अस जे आबरखान याजला नेमल आहे. त्याचे पत्र येऊन पोहोचताच तुम्ही खुद जातीन फौज सुधा खान माारनिल्हे याजपासी पोचून उभयेता मिलोन शेत्रु पराभव जिवांदारभे येत्ने करावा. या प्रकर्णी ही श्रेष्ट ताकीद जाणोन सत्वर खान माारनिल्हे याजपासी जाऊन मिलावे आणि पूर्ण मसलतीने स्वामी सेवा उतमपणानी करावी. ताा ४ माहे जमादिलाखर, सन १०४३

परवानगी हुजुर.
सई मुसरफखान.

क्रमांक १५ इ. स. १६३३ (?)[1]

आमरखान (अंबरखान) ह्याच्या मदतीस जावे म्हणून संभाजी व धारोजी मोहिते याना आज्ञापत्र.

सर्व मुलुक ईश्वराचा आहे

तालीक

राजश्री सभाजी व धारोजी मोहिते यास आज्ञा केली येसीजे. तुम्ही पादशाई आत्यात कृपेने योगेता पाऊन जाणावे की हाली प्रथेवी-समान व सुरयासारख श्रेष्ट हुकुम तुम्हास सादर केला अस. तर तुम्ही खुद जातीन सभावितपणाची आहे रहाणी जयाची व श्रेहेष्ट आहे योग्यता जयाची आसले आमरखान याजपासी जाऊन मिलाव. या कामास येक पळभर देखील आवकाशे किव्हा सुर्त्ती (स्ती) करू नये.

या सदंचे[2] माथेवर मोहर आस.

क्रमांक : १६ दि. १०-२-१६३६

धारोजी मोहिते यानी कठीण प्रसंगी आमचे बरोबर मोठा पराक्रम गाजविला असे रणदुल्लाखान याने कळविल्यावरून बादशहाने खूष होऊन धारोजी मोहिते याना उंची पोषाख पाठविला.

सर्व मुलुक ईश्वराचा आहे

मोहर तालीक

सर्व शुरातील मुख्य व सर्व संन्नीधचे कामदारातील प्रमुख राजश्री धारोजी मोहिते यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही पादशाही

---

१ क्रमांक १४ हे पत्र अशा बाबतचेच आहे: यावरून चालू पत्र १६३३ सालचे असावे.

२ सद - आदिलशाही फर्मान.

कृपेने श्रेष्ठता पावोन जाणावे की हाली सर्वश्रेष्ठ वजीरातील मुख्य व सर्व मुसलमान जातीचे अमीर लोकातील श्रेष्ठ व सर्व खान मंडळीतील योग्य व थोरपणा व संभावीतपणाची आहे रहणी ज्याची व भारीपणा व शुरत्वाची आहे योग्यता ज्याच व पादशाही कृपेस योग्य व उंचेत्वास थोरपणास फारच लायक व रणभूमीतील व युत्धप्रसंगातील धीर व महान पराक्रमी शुर व सुंदरपणाचे आहे चिन ज्यास व सांप्रतचे रुस्तुमच असे जे रणदुल्लाखान याणी लिहिले की दौलतीचे कल्याण इछिणार राजश्री धारोजी मोहिते याणी महान कठीण प्रसंगाचे समई यश प्राप्तीचे वेलेस आमचे समागमे बहुत पराक्रम केला म्हणोन सरकारात विनंतीपत्र लिहून पाठविले व मुलुक घेऊन फते जाल्याचे व शुरत्वाने शत्रु पराजय करून यश प्राप्तीची खुष खबर म्हणोन संतोषाचे वर्तमान जाहीर केले. ते ऐकोन स्वामी तुम्हावर कृपाळु होऊन तुम्हास भारी किमतीचा पोषाख पा। आहे. यात सहस्रावधी प्रकारचे कल्याण आहे असे जाणोन आंती आदेर करून घेऊन जीवादारभ्य असीच स्वामी सेवा करण्याविसी कंबर बांधून सेवा करून पादषाही आत्यंत कृपेस पात्र होऊन योग्यता पावोन असावे. आणि निरंतर विनंतीपत्र पाठवित जावे व सांप्रतचे केवळ रुस्तुमच व शुरत्वाचे आहे चिन ज्यास असे जे रणदुल्लाखान हे दौलतीचे कल्याणार्थ तुम्हास आज्ञा करतील त्यातच आपले सर्व कल्याण आहे. असे जाणोन त्याचे आज्ञेत वागावे व त्याचे हुकुमाविसी कदापी विरुध वागो नये आणि कधीही आंतर करू नये.

तारीख १२, रमजान, सन १०४५

क्रमांक १७ दि. ३०-४-१६३७

धारोजी मोहिते यानी प्राण पणास लावून राजसेवा केल्याचा उल्लेख.

सर्व मुलुक ईश्वराचा आहे

मोहर तालीक

राजश्री धारोजी राजे मोहिते यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही पादषाही आत्यंत कृपेने व पादषाही मेहर्बानगी व योग्यता वाढविण्याने श्रेष्ठता व थोरपणा पावोन जाणावे की हाली संभावितपणाची आहे रहाणी ज्याची व शुरत्वाचे आहे चिन्ह ज्यास व श्रेष्ठ आहे स्थान व योग्यता ज्याची व आत्यांत कृपा करावयास योग्य व उपकार व प्रीती करण्यास पात्र असे जे आंबरखान नवल्ली याणी सर्व जालेला मार लिहिला की धारोजी राजे मोहिते याणी स्वामी सेवेस प्राण अर्पण करावा अशा प्रकारची सेवा करण्यात किंचितही आंतर केले नाही व धण्याचे चाकरीत जीव खर्च करावा यदर्थी काही येक वारीक विचार मनात न आणिता आंतर न करीता स्वामी सेवा करून दाखविली म्हणोन लिहिले ते जाहीर जाले. त्याजवरून तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तरी तुम्ही सत्य जाणावे की ही शेवा स्वामीचे मनोदयानुरुप तुम्ही केली. या उतम शेवेचे फळ दिवसे दिवस तुम्हास आदीक प्राप्त होऊन तुमची योग्यता वाढविली जाईल. ताा. १४, माहे जिल्हेज, सन १०४६

क्रमांक : १८ दि. २५-८-१६३९

धारोजी मोहिते यानी झेंडा उभारणीसाठीं वजीर लोकाकडे ८६ होन पाठवावे म्हणून आज्ञापत्र.

सर्व मुलुक ईश्वराचा आहे

मोहर तालीक

राजश्री धारोजी मोहिते यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही पादषाही आत्यंत कृपेने श्रेष्ठता पावोन जाणावे की हाली आनंदाचे दिवसात हुजुरून श्रेष्ठ वजीर लोक त्याणी तालोक्यात झेंडा उभारणे ठराविले आहे. तरी झेंडा खडा करण्याचे हकाबद्दल ८६ शाऐसी होन वजीर लोकाकडे हे आज्ञापत्र दाखल होताच तुम्ही पाठऊन द्यावे. या कामास किंचितही आवकाश करू नये.

ता. ५, जमादिलावल, सन १०४९

क्रमांक : १९ दि. २७-१०-१६३९

मौजे येरपाळे हा गांव धारोजी मोहिते याना बादशहाने कुलबाबीसह दिला होता. तो सय्यद उमर ह्याने गैरप्रकाराने आपल्या नांवावर घेतला असल्याची तक्रार धारोजी मोहिते यानी केल्यावरून सय्यद उमर ह्याचे फर्मान रद्द करून बादशहाने तो गांव धारोजीकडे पूर्ववत चालू ठेवून सय्यद उमर यास कैद करण्यास फर्माविले. सदर फर्मान अस्सल असून त्याचा गोषवारा येथे दिला आहे.

फारशी शिक्का

फर्मान देसाई परगणे कराड यांचे नांवे :

धारोजी मोहिते यानी विनंती केली की मौजे येरपाळे परगणे मजकूर हा गांव सन १०४० सालापासून कुलबाबीसहित आपल्याला

फर्मानाने देण्यात आला होता. मध्या सय्यद उमर सय्यद ताहेर यानी गैरवाका समजाऊन फर्मान संपादन केला असून तो परगण्याला आणला आहे. तरी आपल्यावर कृपा करून तो फर्मान त्यांच्यापासून काढून घेऊन पूर्वीप्रमाणे आपल्या नांवाने कायम करावा. यावरून आज्ञा करण्यात येते की मौजे मजकूर हा धारोजीचा इनाम समजून मागील फर्मानाप्रमाणे कुलबाबीसहित दुमाला करण्यात आला आहे. गैरवाका समजाऊन फर्मान संपादन केला आहे त्याना कैद करण्यात यावे आणि त्यांच्याकडून फर्मान लवकर काढून घेण्यात यावा. याबाबतीत ताकीद जाणून दुसऱ्या फर्मानाचा उजर न करणे व त्याना कोणत्याहि प्रकारचा त्रास न देणे. जाणिजे.

ता. १०, माहे रजब १०४९

परवानगी हुजुर.

क्रमांक : २० **दि. २७–६–१६४५**

मौजे आर्पशिंगे हा गांव धारोजी मोहिते यांचेकडे असताना परोजी कावर त्या गांवाची खराबी करीत आहे. तेव्हा त्यास ताबडतोब कैद करावे म्हणन आज्ञापत्र.

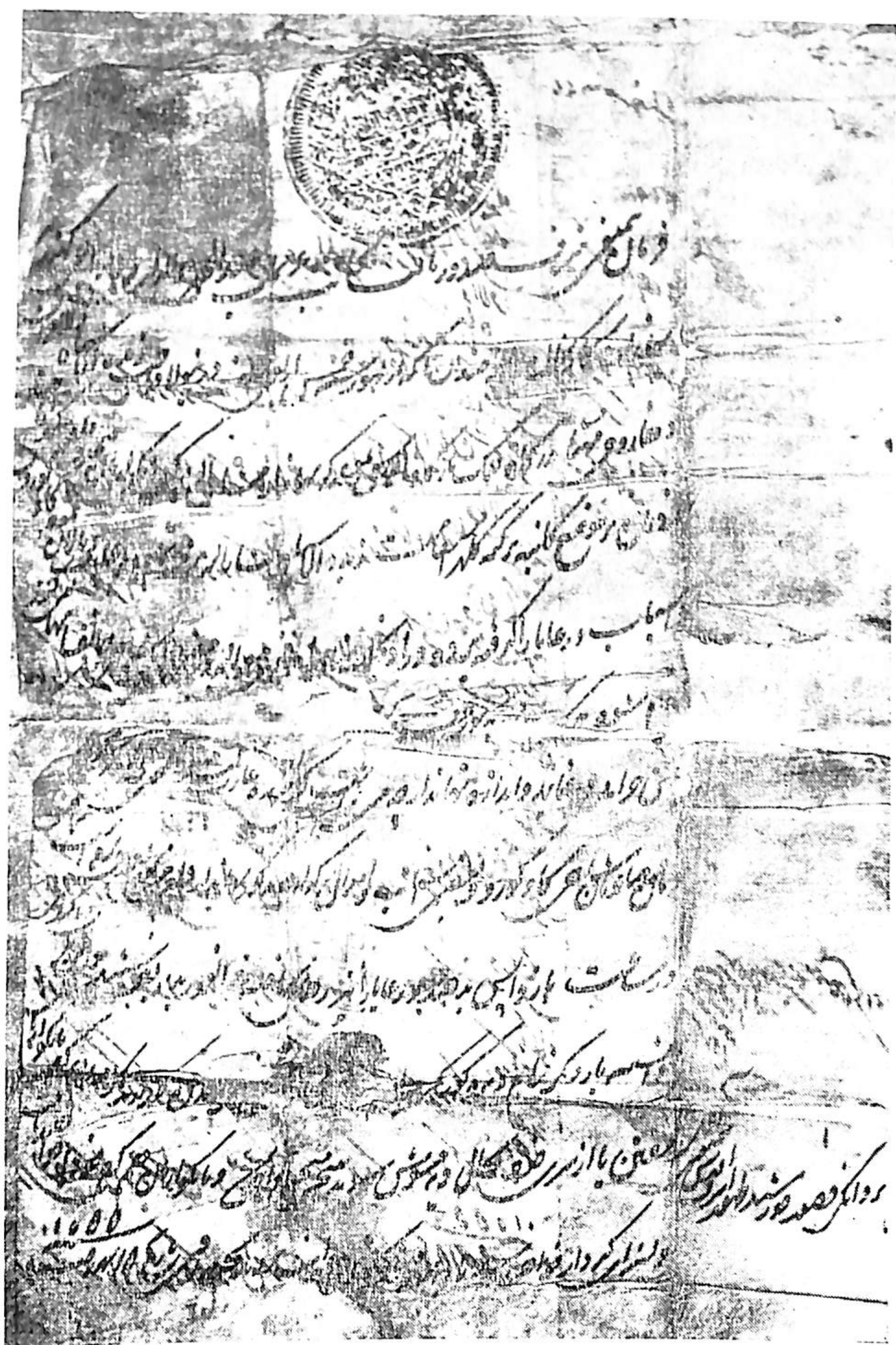
सर्व मुलुक ईश्वराचा आहे

तालीक

आदीलषाहा पादषाहाचा सीका आहे

कारकून व हवालदार व अमलदार व ठाणेदार ईलाखा सरकार यास हे आज्ञापत्र सादर केले जाते जे सूा खमस आर्बेन व आलफपासून मौजे अर्पसिंगे किले ताथवडा या गावची वहिवाट शूर विरोपम

मौजे येरपाळे हा गाव पूर्वीप्रमाणे धारोजीस इनाम देण्यात आला आहे म्हणून फर्मान. क्रमांक १९; पृ. ३५–३६

लुटलेला माल व गुरेढोरे परत करण्याची किल्ले चंदनच्या ठाणेदाराना ताकीद.
क्रमांक २१; पृ. ३७–३८

धारोजी मोहिते याजकडे चालू आहे. असे असता हाली सरकारात जाहीर जाले की परोजी कावर + + हा मौजे मारचे निमे गावकरी घेऊन दावा करण्याचे ईराद्याने मौजे मार येथुन पळोन जाऊन गावोगावी राहून हरामखोरी म्हणीजे बेमानपणाने मौजे आर्पासिंगे या गावासी दावा करून गावची खराबी करीत आहे. याजकरिता पृथ्वीसमान व सूर्यासारिखा श्रेष्ठ असा सरकारचा हुकूम सादर जाहाला आहे. तरी परोजी हरामखोर मजकूर हा जेथे असेल तेथे पकडून कैद करून आणून तालुकेदार मोहिते मारनिल्हे याचे हवाली करावा. कारण की तो मनुष्य फार हरामखोर आहे. या प्रकर्णी हा हुकूम पुर्ण सीक्षारुप जाणोन सदरहु आसामीस कैद करणेविसी येक पळभर देखील सुस्ती करू नये. आणी सदरी लिहिलेप्रमाणे आमलात आणावे.

ता १२, माहे जमादिलावल, सन १०५५

परवानगी हुजुर

क्रमांक : २१ **दि. ३०-८-१६४५**

धारोजी मोहिते यांच्या मौजे कळंबा ह्या गांवावर धाड घालून अब्दूल महमद हवालदार व दादाजी खंडेराव या किल्ले चंदनच्या ठाणेदारानी गांवची रयत व गुरेढोरे पकडून नेली. धारोजी यानी तक्रार केल्यावरून सदर फर्माना-द्वारे बादशहाने ठाणेदाराना लुटलेला माल व गुरेढोरे परत करण्याची ताकीद दिली आहे.

फारशी शिक्का

फर्मान अब्दूल महमद हवालदार व दादाजी खंडेराव ठाणेदार व कारकून किल्ले चंदन यांचे नांवे की सुहूरसन खमस अर्बैन व अलफ़

या सुमारास धारोजी मोहिते यानी दरबारात विनंती केली की ठाणेदार मशारनिल्हे याने किल्ले मजकुरच्या पुंड-नायकवाडी यांच्या सांगण्यावरुन कांही माणसे बरोबर घेऊन आमचे वास्तव्याचे गांव मौजे कळंबा पाा कऱ्हाड (कऱ्हाड) याच्यावर चाल केली. सगळे गांव गारद केले. गुरे, ढोरे, माल व रयत याना पकडून घेऊन गेला आणि कैदखान्यात ठेवले. यांनी (धारोजी मोहिते) बादशाही ममलतीची कामे जिवापाड केली आहेत + + + गांवची जी खराबी केली त्याची कल्पना ठाणेदारास काय असणार? आता हा बादशाही फर्मान मिळताच या गांवाची गुरेढोरे व सामानसुमान जी ठाणेदार किल्ले मजकुर याने गारद केली आहेत ती लवकर परत देण्यात यावीत आणि रयतेला सोडून देऊन त्याना तावडतोब गांवाकडे परत पाठवावे. ही ताकीद जाणावी. पुनः त्या गांवाचे नांव न काढावे + + + या पुढे नाईकवाडी यांच्या सांगण्यावरून असे वागाल तर तुम्ही आणि नाईकवाडी याना योग्य फळे मिळतील आणि त्याना त्यांच्या कर्माची सजा मिळेल. जाणिजे. फर्मानाप्रमाणे अंमल करण्यात यावा.

परवानगी	तारीख
हुजूर.	१८ रजब, १०५५

क्रमांक : २२ **दि. २३-७-१६५१**

कसबा तळवीडच्या देशमुखीची व मोकदमीची वाटणी दिपाजी धारोजी मोहिते व हरीपराव संभाजी मोहिते यांच्यात झाली. त्यावेळी हरीपरावाने लिहून दिलेला महजर.

माहाजर व तेरीख छ १४ माहे श्याबान सु।। इसने खमसैन अलफ. बि।। हाजीर मजालसी

अपाजी तमाजी पंडित हवालदार देहाये इस्तकामत वजारतमाब घोरपडे——	तिमाजी गिर- माजी पंडित मुजुमदार देहाये मजकूर छ १७ माहे शाबान	सुरो पंडित हुदेदार मौजे पाली (अष्टपैलू फारशी शिक्का)
(वर्तुळाकार फारशी शिक्का)		
रायाजी त्रिमल हुदेदार का। तल बीड——	नागोजी पटेल मोकदम, मौजे पाली.	लखमोजी पटेल मोकदम, कसबे उंबरज.
(अष्टपैलू फारशी शिक्का)	(वर्तुळाकार फारशी शिक्का)	(निशाणो नांगर)
बाबाजी पटेल मोकदम मौजे साकुर्डी.	रखमाजी पंडित कुलकर्णी मौजे पाली.	गणोजी खातु वाडी कसबे तल बीड.
क।। सालगाऊ.	सही	(निशाणी नांगर)
(निशाणी नांगर)	सही	
देवजी चौगला क।। तलबीड	माहाल सेठीची वाडा मौजे पाली	बाजी राजे सिदे लस्करी बारगीर स्वार रा मोकरम
(निशाणी नांगराची)	सही	(निशाणी कटचार.)

या हुजूर दिपाजी बिन धारोजी राजे मोहिते कसबे तलबीड यासी हरीफराउ बिन संबाजी राजे मोहिते यांनी लिहून दिल्हा

माहाजर येसाजे. देसमुखी का। मजकूर व मोकदमी का। मजकूर याचे हक लाजिमा व इनामपालक व पटी पासोडी व वाजे हक तमाम पेसजी राजेश्री धारोजी राजे यानी तकसीमवार वाटून घेतले आहे. तेणे प्रमाणे तुम्ही अपले तकसीम खाऊन सुखे असावे व अम्ही आपले तकसीम प्रमाणे खाऊन सुखे असावे. राजे मशारनुलेने वाटीले खेरीज सिका देसमुखीचा व नांगर मोकदमीचा व पाने सुमार १५० दरोज व तेल वजन ३८८१ व पडिद वाटपा येसे होते. पैकी सदरहू हुजीरमजालसी यानी मनास आणुन दिपाजी राजे यांस देविले. देसमुखीचा सिका व पाने निमे ७५ सदरहू पैकी व तेल निमे रोजीना १॥४॥ प्रा। वजन व पडिद निमे प्रा। देविले. हरीफरायास विचारुन अत्मसंतोसे हरीफरायाने दिल्हे असे. दिपाजी राजे यानी अपले हक लाजिमा व इनाम पालक व सदरहू हाली दिल्हा हाक तो खाऊन दिवानीचा नफराई करुन सुखे असणे व देसमुखीचे गांव ६ पैकी हरीपरायाने ३ गावीचे इनाम व जे हक तेथी असेल तो खावे व दिपाजी राजे यानी ३ गावीचे इनाम व पटी पासोडी व वाजे हक जे असेल तो खावे. साहि गावीचा कारभार देसगतीचा चालऊन दिपाजी राजे यानी दिवाण नफराई चालवावी. सदरहू प्रा। निवाडा हाजीर मजालसी यां हुजूर जाहाला असे. निवाडा प्रमाणे हर दो जणानी वर्तावे. सदरहू माहाजर दिपाजी राजे यासी हरीफरायाने लेहून दिल्हे असे. हा माहाजर. सही येकूण बोली ३६.

बि॥ बोपाजी बहिरऊ कुलकर्णी
मौजे उरुल का। मा।.

फौजेसह भेटण्यास यावे म्हणून नेताजी व दिपाजी मोहिते याना फर्मान.

क्रमांक २४; पृ. ४२

काळोजी भोसले व बहिरोजी भोसले यांचे पाटिलकीचे वतन पूर्ववत चालवावे म्हणून फर्मान. क्रमांक २५; पृ. ४२–४३

क्रमांक : २३ दि. ७-१२-१६५२

मोहिते देशमुख याना शेंकडा पांच होन प्रमाणें महसूल देण्याबाबतचा उल्लेख या पत्रात आहे.

अज दीवाण ठाणा देहाये पाा करहाड व कर्याती तलबीड तांहा हुदेदारानी हाल व ईस्तकबाल व मोकदमानी कर्याती मजकूर देह

(अष्टपैलू फारशी शिक्का)	कसबे	१	मौजे मुढीये	१
	मौजे उरुल	१	मौजे माजगाऊ	
(अष्टपैलू शिक्का मराठी)	मौजे कोलविरे	१	मौजे वेलफले	१

बीदानंद के हर्ची. सु।। सलास खमसिन अलफ. हक तावूद देसमुख मोहिते नि।। गैर महसूल दर सदे होन ५।० पाच प्रमाणे चालीले आहे. दरीवरु भोगवटा तुटला होता. अजि सबब हक पावत नव्हता. हाली देसमुखानी अर्जदास्त केले कीं साहेबी नजर येनायेत फर्माउन अपला कदीम हक मरामत करून नफराई घेतली पाहीजे म्हणोन. तरी देसमुख मजकूराचे कदीम भोगवटा चालीला आसे. बीलाकुसूर नि।। गैरमहसूल हक दर सदे होन ५।० प्रमाणे अदा करीत जाणे. अउलाद आहफवाद चालवणे. दरसाल ताजा मिसलीचे उजूर न कर्णे.

मोर्तबु

(कागदाच्या पाठीवरील मजकूर)

तेरीख १५, माहे मोहरम

क्रमांक : २४ **दि. २–१२–१६६०**

नेताजी मोहिते व धारोजी मोहिते ह्यांची आपल्या भेटीस येण्याची इच्छा बादशहाला अब्दुल रहिम बहुलोलखान ह्याच्या मार्फत कळाल्यावरून त्याने या फर्मानाद्वारे त्याना आपल्या फौजेसह बोलाविले. हे फर्मान अस्सल आहे.

(फारशी शिक्का)

बादशहाचे फर्मान की धारोजी मोहिते यांची मुले नेताजी व दिपाजी यानी बादशहाची आपल्यावर पूर्ण कृपा आहे अशी खात्री बाळगून जाणावे की, या सुमारास नवाब अब्दुल रहिम बहलोलखान याच्या मार्फतीने तुमच्या निष्ठेची व तिकडे येण्याच्या इच्छेची माहिती मिळाली. आम्हाला परम संतोष झाला. तुम्ही पुर्णपणे खातरजमा बाळगून चांगल्या फौजे सहित येथे यावे. म्हणजे तुमच्यावर बादशहाची कृपा होईल.

बादशहाचा परवाना. ८ रविऊस्सानी १०७१

क्रमांक : २५ **दि. २८–८–१६६१**

अब्दूल महमद व इतर अधिकारी मामले व कसबा देवराष्ट्रे यांचे नांवे बादशहाचें फर्मान की, काळोजी भोसले व बहिरोजी भोसले यांचे पाटिलकीचे वतन व इनाम पुर्ववत बादशहाने चालू ठेवले असून ते बिनतक्रार चालवावें.

सर्व मुलुख परमेश्वराचा

(फारशी शिक्का)

बादशाही फर्मान अब्दूल महमुद हवालदार व कारकून मामला व पाटील व मिरासदार व जमिनदार व तमाम मुकादम मामले कसबा देवराष्ट्रे सरकार पन्हाळा यांचे नांवे–

सुहुरसन सलास सितेन व अलफ. या सुमारास काळोजी व बहिरोजी वल्लद संभाजी भोसले पाटील का। देवराष्ट्रे यानी विनंती केली की आपल्या नांवे पाटीलकीचे वतन व इनाम एक चावर व एक चावर पालक व अर्धी चावर इनाम जमिन हक्क व रुसुम व बागाईत शेरी चावर जिराईत एक गोणी धान्य व एक होन व एक मण कापूस व + + शेर...... जिन्नस दोन पायली व एक दोर (?) हक्कदारी पट्टी .....व किरकोळ बाब व शंभर...... बैलामागे एक फुलुस व तेल्याच्या दुकानावर पावशेर तेल व मानपान व...... पुर्वीप्रमाणे चालत आलेले आहे. परंतु बादशहानी कृपेची दृष्टी ठेवावी आणि आम्हाला फर्मान करून द्यावा. ही विनंती मनास आणून काळोजी व बहिरोजी वल्लद संभाजो पाटील का। देवराष्ट्रे येथे इनाम एक चावर जमिन व हक्क व रुसुम व मानपान पुर्वीच्या वहिवाटीप्रमाणे फर्मान करुन देण्यात आला आहे. इनाम जमिन मा।र व नगद इनाम व कुलबाबी व पटचा व पैकार व फर्माइशी व पायपोसी......इस्मि व रस्मि (नांवाने व अधिकाराने) पुर्वीप्रा। जसे वरच्या कचेरीत नोंदले गेले आहे तसे चालावे. भोगवटचाप्रमाणे चालू ठेवावे. या इनामात कोणी अधिकारी ढवळाढवळ करील तर तो गुन्हेगार समजला जाईल व त्याचा धिक्कार होईल. जर कोणी हिंदु उपसर्ग देईल तर त्याला काशीमध्ये गाय मारल्याचे पातक लागेल. दरवर्षी फर्मानाचा उजर करुं नये. बादशहानी कृपावंत होऊन हा फर्मान जारी केला आहे. त्याप्रा। अंमल व्हावा.

१२ मोहरम १०७२

---

१ याच मजकुराचे आणखी एक फारशी फर्मान आहे. फरक एवढाच की त्यांत वरील फर्मानातील अब्दूल महमुद हवालदाराचे नांव नाही. तसेच, शेवटी १२ मोहरम ही तारीख सारखींच असली, तरी सन १०६८ हा देण्यांत आला आहे.

क्रमांक : २६ दि. १३-१-१६६२

महजर. नेताजी आणि दिपाजी मोहिते व हरीफराव, हंबीरराव आणि शंकराजी मोहिते, या मोहिते घराण्याच्या दोन शाखामध्यें झालेल्या वाटणीचा महजर.

माहाजर व तेरीख छ २ माहे जमादिलाखर सु।। इसने सितैन अलफ. वी हुजूर हाजीर मजालसी यानी त्रि।।

राजमुद्रा

गंगाजीराम पंडित
नामजाद देहाये तर्फ
पडळी
(फारशी अष्टकोनी शिक्का)

तिमाजी गिरमाजी पंडित
मजमुदार.
रुजु सुद
रघो केशव पंत
निघावने (?)

अंतो नरसिंह पत
हुदेदार क।। तलबीड
(अष्टकोनी फारशी शिक्का)

गोविद बाबाजी
निसिदे क।। तलबीड

गावगना मोकदमानी

विटोजी पटेल
मौजे कोणेगवाण
(निशाणी नांगर)

वणजी सदनसीव
मोकदम मौजे घोणसी.
(निशाणी नांगर)

नरसोजी पटेल
मौजे सिरवडे
(निशाणी नांगर)

रभाजी पटेल मौजे
तासवडे
(निशाणी नांगर)

तळबीड दप्तरातील महजर. ह्यात महाराणी ताराबाई यांचे पिते हंबीरराव मोहिते यांचा निर्देश आहे. क्रमांक : २३; पृ. ४५

विठोजी पटेल मौजे नडसी
(निशाणी नांगर)

गोपजी पटेल मौजे वाबगाऊ
(निशाणी नांगर)

लखमोजी पटेल मौजे शापुर
(निशाणी नांगर)

नागोजी पटेल व काऊजी चौगला मौजे मुढे
(निशाणी नांगर)

कसबे तलबीड

आबाजी पटेल
मेसजी पटेल

अपाजी पटेल
हंसाजी पटेल

तिमाजी रुद्र कुलकर्णी

रेखजी व लखमोजी चौगला

या हुजूर जाहला माहजर येसाजे. अगरवादी नेताजी राजे व दिपाजी राजे मोहिते देसाई व पछमवादी हरीफराऊ व हंबीरराऊ व शंकराजी राजे देसाई क।। तळबीड व क।। वांगी या उभे वर्गामध्ये देसाई याचे वेव्हार समंध होता. उभे वर्गाची उतरे मनासी आणिली. धर्मता मनासी आणिता संबाजी राजे व धारोजी राजे या उभयता दोघे बंधु वर्गानी दोनी स्तलीचे जोड व्रिती करून घेतले. बाा फर्मान दोघे भाऊ वाटून खात होते. दोघासीहि देवाज्ञा जाहाली. त्यावरी शंकराजी राजे व नेताजी राजे व्रितीसमधे भांडो लागले. मग सभानाईक मिलोन मुनसिफी पाहाता जोड व्रिती दोघासी बराबरी वाटून द्यावे सिके दोघानी करावे. दर कर्यातीस यैसा तह देत असता शंकराजीराजे

बोलिले जे आपण वडील भावाचा लेक. आपण हिंगणगादे इनामाचे गाव घेईन व सिका अपण करीन. वरकड तकसीम निमे वाटून देईन. त्यावरी गोत नाईक बोलिले की जोड व्रिती देणे. पातशाचे दोघासी मऱ्हामत केली तोफा घेतला तो दोघानी दिल्हा. जे वख्ती इनाम दिल्हा ते वख्ती इनामाचे गाव नव्हता. त्यावरी पादसाई यापासून देसमुखीस इनाम हिंगणगादे करून घेतले ते आपण न दिल्यावरी सभा नाईक बोलिले की वडिलाचे व्रितीवरी पैदा केले ते दोनी ठाई घेवे. त्यावरी संक्राजी राजे कबूल न करीत. मग सभा नाईकानी तह दिल्हा जे जोड व्रिती आहे. पडिले पान दोघानी वाटू घेवे. त्यावरी शंकराजी राजे यानी मशाखत करून व्रितीवरी गाव इनाम करून घेतला. अजी सबब मौजे मजकुरीचे तीन तकसीमा करून गोत नाईकी शकराजी राज यास दोनी तकसीमा देविले. तिसरे तकसीम नेताजी राजे यास व दिपाजी राजे यास देविले व गावीचे राविता वेगारी व अडीफाली व सेवाधार शंकराजी राज्यास द्यावें. वरकड गाव बीाा तकसीमा दोनी तकसीमा शकराजी राज्यानी घ्यावे. येक तकसीम नेताजी राज यानी व दीपाजी राज्यानी घ्यावे व देशमुखीचे सिके दोघानी करावे. विलायत व कसबा बराबरी दो ठाई वाटून तारेतार खावे. दोनी तर्फा करून घेवे. अधी सिका व पान व तश्रीफ शंकराजी राजे यानी घ्यावे. मागून सिका नेताजी राज यानी करावे व पान व तश्रीफ मागून नेताजी राजानी व दिपाजी राजानी घेवे. मौजे हिंगणगादेचे तपसील सदरहू लिहिलेप्रमाणे खावे व बाजे देशमुखीचे हक लाजीमा इनाम व बाजेबाब पडिले पान निसबत देशमुखी तारेतार दोनी ठाई खाऊन बिलाकुसूर असोन दिवाण नफराई करून दोघानी सुखे असावे. या खेरीज देसमुखीची गावे गेली आहेत ती दोघानी साधून घेवे. जो कोणी मदत न करी त्यास व्रितीसी समध नाही. व्रितीवरी जे काही नवी जोडी साधितील ते दोघानी बराबरी वाटून घेवे व वडिलाचे व्रितीखेरीज जेथें व्रिती साधून घेतील ते अपले

अपण घेवे. कसवे तलबीडीचे पटेलगीचे नागर हरीपरायाने करावे. नि।। संवाजी राजे. नागरास मान बेगारी व सेवधार व पाने व पडि दर पडि (?) घेवे. वरकड पडिले पान दोनी ठाई वाटून खावे. हा जाहाला माहाजर सही. वली १०६ येकसे साहा.

क्रमांक : २७ **इ. स. १६६२ ?**

नेताजी व दिपाजी मोहिते याना हरीपराव, हंबीरराव व संक्राजी मोहिते यानी कसबा तळबीड व कसवा वांगीच्या देशमुखीबद्दल व कसबा तळबीडच्या पाटीलकी-बद्दल लिहुन दिलेले पत्र.

तालीक

ωा चिरंजीव बहुत अयुष होणे राजमान्य राज्यश्री नेताजी राज व दीपाजी यास यासी स्नेहपुर्वक हरीपराव व हंबीरराव व संक्राजी राजे मांो अनेक असीर्वाद. उपरी तुम्हामध्ये व आम्हामधे देशमुखी कर्यात तलबीड व कर्यात वांगी व पटलगी कसबे तळबीड याचा वेव्हार होता. मग तुम्ही व आम्हीं वेव्हार राजश्री साहेबी चवघे ग्रहस्ते हामेशाई मोकदम मीलऊन निवाडा केला.

बि ताा

सीका

ईनाम हिंगणगादे दोन
तक्षीमा आंम्ही खाव्या
येक तक्षीम
तुम्ही खावी. बेगारी
राबता आटफली
आम्हाकडे व सेवधार
आम्हाकडे.

देशमुखी कर्यात तलबीड
व कर्यात वांगी पडील पान
दोन ठाई व माकदमी पडील
पान दोन ठाई.

येणेप्रमाणे[१] निवाडा जाहला आहे. देशमुखीचे सीका दोघानी करावा. पटलगी नांगर हरीपराव याणी करावा. येणे प्रा॰ निवाडा जाहला आहे. यास आम्ही राजी असो. दुसरा कुमूर करू तरी आम्हास गुरुची अण असे. लेकराचे लेकरी वकुमूर चालावे. मोर्तब असे.

क्रमांक : २८ **दि. २३–९–१६६३**

नेताजी पालकर यानी केलेला निवाडा. यात सावजी मोहिते व नेताजी मोहिते यानी चिठ्या टाकून जमिनीची वाटणी करावी असे म्हटले आहे.

फारसी सिका

मसुरल राजमान्य राजेश्री समस्त गोतानी हमेशाही देहाय व समस्त रयानी लाहान थोर कसबे तलडीड व बारा बलुत्यानी का॥ मजकुर यासी प्रति नेताजी पालकर सरनोवत जोहार अनुकर्मे लेहावया कारण येसाजे. सु॥ आर्बा सीतैन अलफ. मा॥ साऊजी मोहिते व नेताजी मोहिते मोकदम का॥ मजकूर या हर दोजणामध्ये मोकदमीचा निवाडा होणे होते. सबब हर दो वादी आमच्या थलास येऊन उभे राहिले की साहेब धर्मपरायेण दर हक निवाडे करून बहुतास वर्तविले आहे हे कीर्ती यैकोन आपलेही दर हक निवाडा करून द्यावा. पुढे लेकराचे लेकरी निवडिलेप्रमाणे नादावे याबद्दल आलो आहे. साहेबी गोतन्याये निवडून हर दो जण बकुसूर वर्तोन यैसे केले पाहिजे म्हणोनु अर्ज केला. याउपरी सभानायक व मजालसी भले लोक बैसोन हर दो वादीयापासून कतबे जमानता व राजिनामे घेऊन श्री देवाची साक्ष व आपले पुर्वज स्मरोन धर्मता हर दो जणाचा निवाडा केला. निवडियास हर दो जण राजी घेऊन निवाडियाचे महजर करून हर दो जणापासी दिधले. तेथे निवाडियाचा बयान तपसिले निवडिला आहे. त्यासी

मोहिते मंडळीच्या दि. ३१–१–१६६२ च्या महजराला धरूनच हे पत्र आहे

नेताजी पालकर सरनोबत यांचे अभयपत्र. क्रमांक : २९; पृ. ४९–५०

निवाडियामधे इनामती व पालक जमीन हर दो जणास बराबरी निमेप्रमाणे दिधली आहे. यास जमीन कुळवायाची येथून निवडून घ्यावी. तरी जमीन नजरेस देखिल्यावेगली वाटिता पुरवत नाही. याबदल तुम्हीही गोत आहा. निवाडियाप्रमाणे तुम्ही तेथे जमीन कुल नजर गुजार करून लाखे घालून आवल दुसीमा टुकडियाचा टुकडा आपले पूर्वज स्मरोन धर्मता निमेप्रमाणे लाखे घालून त्यावरी चिटिया ठेऊन जे चिटी निघेल तेणेप्रमाणे हर दो जणानी बेकुसुर वर्तोन सुरलित चाले यैसे करणे. इनाम जो वाटणे तो कुल कदीम व जदीद व पालक येसे मिलोन बराबरी निमे करुन हर हक लाखे करुनु वाटून देणे. सदरहू निवाडा थली होऊन सुखे नादावे यैसे करून दिधले आहे. देसमुखी नेतोजी मो याचे नि।। आहे. येणेप्रमाणे निवाडा जाला असे. तुम्हीहि समस्त गोत हमेशाही असा. सदरहुप्रमाणे मोकदमी क।। मजकुरीचा निवाडा जाला आहे. तेणेप्रमाणे दोघाजणास लेकराचे लेकरी वर्तविले पाहिजे व साऊजीने आपले तर्फेचा देसमुखीचा हक देववावा. नेतोजी देसमुख यास देवावा.

छ १, रबिलोवल. हे विनंती

(षट्कोनी फारशी शिक्का)

क्रमांक : २९ **दि. २७-९-१६६३**

नेताजी पालकर सरनोबत यांचे नेताजी मोहिते याना आपल्या परिवारासह मौजे येलफले या गावी रहाण्याबद्दलचे अभयपत्र.

राजश्री नेताजी मोहिते मोकदम देसाई क।। तलबिडी गोसावी यास

अखडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य प्रति नेताजी पालकर सरनोबत जोहार. उपरी तुम्ही रदबदल केली की आपण आपले किबलीयानसी मौजे येलफले क।। मजकुर तेथे असोनु येविसी

अभये जाले पाहिजे म्हणऊनु. तरी सुखे मौजे मजकुरी किविलायनसी राहाणे. आमचे तरफेने येक जरा तसवीस लागणार नाही. येविसी इमान आहे. छ ५, रविलावल सु॥ अर्वा हे विनंती.

(षट्कोनी फारशी शिक्का)

मागे फारशी शिक्का आहे.

क्रमांक : ३० **दि. १४-२-१६९३**

रखमाजी मोहिते याचे वडील उदाजी मोहिते वसंतगडाजवळ शेख निजामाशी झालेल्या लढाईत ठार झाले. त्याचे चीज म्हणून रखमाजीला एक गांव इनाम द्यावा म्हणून संताजी घोरपडे यानी विनंती केलेवरुन राजाराम छत्रपतीनी मौजे न्हावी हा गांव इनाम दिला.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके १९ अंगीरानाम संवत्छर माघ बहुल चतुर्थी भोमवासर क्षत्रियकुलावंतस श्री राजाराम छत्रपति याणी

श्री राजाराम
नरपति हर्षनिदान
मोरेश्वर सुत नीळकं
ठ मुख्य प्रधान.

श्री लक्ष्मी
नृहरिप्रीतेः
मुद्रा निराजि
जन्मनाः ॥ राजा
राम प्रतिनिधेः
प्रल्हादस्य
विराजते ।

राजश्री देशाधिकारी व लेखक वर्तमान व भावी सुभा प्रांत खटाव यासी आज्ञा केली येसीजे. रखमाजी बिन उदाजी मोहिते याचे विशई राजश्री संताजी घोरपडे सेनापति याणी चंदीचे मुकामी स्वामि समिप येऊन विनंती केली की रखमाजी

मोहिते यांचे पिते उदाजी मोहिते सन इहिदे[1] मधे वसंतगडाखाले सेख निजामाचे युध्यात समरंगणी ठार जाले. तरी यास येक गाव इनाम देविले पाहिजे म्हणोन विदित केले. त्याजवरुन स्वामि रखमाजी मोहिते याजवरी कृपाळू होऊन यांस नुतन इनाम मौजे न्हावी कर्याती वांगी प्र।। मजकूर देह १ येक रास कुलबाब कुलकानु हलीपटी व पेस्तरपटी झाड झाडोरासहित खेरीज हकदार व इनामदार करून इनाम दिल्हा आसे. तरी गांव याचे स्वाधिन करुन यांस व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें चालवणे. या पत्राची प्रती लिहून घेऊन मुख्यपत्र यांस परतोन देणे. निदेश समक्ष.

मर्या
देयं बिरा
जते

पाठीमागे

सुद रुजु

तेरीख १८, जमादिलाकर

जमादिलाकर सु।। सलास

बार सुद सुरु सुद बार.

क्रमांक : ३१ **दि. २०-४-१६८९**

पन्हाळ्याच्या वेढ्यात काशी रंगनाथने मदत केल्याबद्दल छत्रपती राजाराम ह्यानी त्याला मौजे सेबावणे हा गांव इनाम दिला.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके १५ शुक्लनाम संवछरे वैशाख शुध्द येकादसी मंदवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती स्वामी

१. २४ मे १६९० ते २३ मे १६९१.

याणी राजश्री कासी रंगनाथ उपनाम वोर्पे

सिका सिका

वास्तवे किले विशाळगड यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही आमच्या राज्यातील पुरातन सेवक. राजश्री कैलासवासी छत्रपती स्वामी यांचे कारकीर्दीस कष्ट मशागती केल्या आहेत. सांप्रत किले पनाळेस मोगल गनीम मौजदिन[1] वेढा घालून बसला होता. त्याप्रसंगी कित्तेक स्वामीकार्यानिमित्व शेवा येकनिष्टपणे केली. स्वामीचे पायासी येकनिष्ट वहुत. या करिता तुम्हावर स्वामी कृपाळु होऊन मौजे सेवावणे तपे मलकापूर हा गाव नूतन इनाम करार करून दिल्हा असे. तरी जे मजकुरात विशाळगडकरी लोक सेतसनदी आहेत ते व हकदार व इनामदार खेरीज करून सदरहू गाव तुम्हास इनाम करार करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही व तुमचे पुत्र पौत्रादि वंश परंपरेनें सदरहू गावचा उपभोग करून सुखरुप राहाणे.

लेखनालंकार. सिक्याचे मोर्तब

रुजु

वार सुरु सुद बार

सदरहू असल सनद प्रतिनिधि यांचे प्रांतावर हुजुराचा इलाखा आहे त्याचे पुराव्यास कागद रवाना धारवाडास अजम अडसन साहेब बाहादुर पोलटक्याल येजंट याकडे जाहाले त्यात दिल्ही असे. तसलमात रा।। गुरुनाथ कोंडो निसवत न्यायाधिशी सु।। सलास सलीन मयातैन व अलफ. छ २० रजब.

---

१ औरंगजेबाचा मोठा मुलगा 'मुअज्जम' ऊर्फ शाहा आलम ऊर्फ बाहादुर शाहा (इ. स. १७०७-१७११) [ह्याचा मोठा मुलगा. हा पुढे जाहांदरशाहा ह्या नांवाने बादशहा झाला. (इ. स. १७१२-१७१३)

क्रमांक : ३२ दि. २०-४-१६८९

मौजे पाडळी ह्या गावाची खोती विठ्ठल नारायणकडे होती. परंतु तो शिरक्याना मिळाला म्हणून कवि कलशाने त्याची खोती काढून घेतली होती. छत्रपती राजाराम ह्यानी ती त्याला परत केली.

स्वस्ती श्री राज्याभिषेक शके १५ शुक्लनाम संवत्सरे वैशाख शु।। ११ मंदवासरे क्षत्रीय कुलावंतस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजश्री नरसो सुरा देशाधीकारी तर्फ खिलणा प्रांत राजापुर यासी आज्ञा केली ऐसीजे. मौजे पाडळी ताा देवले या गावची खोती विठल नारायण यास बहूत दिवस होती. सांप्रत सिरके याची सोबत केली. त्या प्रसंगी कवी कलश येऊन यावरी निमीत्य ठेऊन यासी धरुन विशालगडी बंदात ठेविले. घरदार लुटून गुरे सेत आदी करुन सर्वही दिवाणात नेले. आणखी करुन सदरहू आवजी (?) यासी त्या गावानिमीत्य यासी खंड पडीला. तेंव्हा सर्वस्व गेले. असे असता याचा गाव कृष्णाजी गोंडा हवलदार इमारती विशालगड यासी दिल्हा म्हणोन हूजूर विदीत जाहले. त्याजवरुन हे आज्ञापत्र सादर केले असे. विठल नारायण यास बहुत दिवस विस पंचवीस वर्षे खोती गाव चालीला. त्यामुळे कष्टीही जाले. या उपरी त्याचा गाव त्यास खोती करार केला असे. तरी तुम्ही या उपरी कृष्णाजी गोंडा याची खोती दूर करुन यास खोती देणे. लावणी पेसजीचे वीवस्तेने करितील. पेस्तर सालीची उगवणीची कबुलायत नी।। प्रमाणे करुन घेणे. खोतीची घालमेली येकंदर न करणे. हुजूर बोभाट येवीसी येऊ न देणे. लेखनालंकार.

क्रमांक : ३३ दि. १२-५-१६८९

छत्रपती राजाराम हे गोवामार्गे कर्नाटकात निसटू नयेत म्हणून गोव्याच्या हद्दीवर सर्वत्र पहारे बसविण्यात येत आहेत असे आश्वासन गोव्याचा व्हाइसरॉय दों रुद्रिगु द कॉश्त हा मोगल सरदार बहादुर खान ह्याला देतो.

" मोगल बादशहाचे सरदार नबाब बहादुर खान ह्यांस–

आपले पत्र मिळाले. आपली ख्याली खुशाली कळून व आपण आमच्या शेजारी आल्याचे पाहुन आनंद झाला. आपल्या इच्छेप्रमाणे आपणालाहि आयुरारोग्य आणि सुखसौख्य इच्छितो. आपल्या पत्रात आपण बातमी दिली आहे की, राजाराम रायरीच्या किल्ल्यातून जावळीच्या किल्ल्यात गेला आहे. पण त्याला आपण जावळीच्या किल्ल्यात गेलो असल्याची हूल उठवून कर्नाटकांत जायचे आहे. बादशहाने आपणाला आज्ञा केली आहे की, राजाराम जर आमच्या राज्यांतून निघाला तर त्याला पकडण्याची आमच्याकडे मागणी करावी. + + + + आमच्या राज्याशी असलेली बादशहाची मैत्री लक्षात घेऊन व राजारामाची शिक्षा त्याला टळू नये म्हणून मी आवश्यक ते पहारे सगळीकडे बसवित आहे............. ..."

देव आपले भले करो.

गोवा, १२ मे १६८९

दों रुद्रिगु द कॉश्त

क्रमांक : ३४ दि. २१-६-१६८९

यशवंतराव दळवी ह्या नावाच्या मोगलांच्या सरदारानें कुडाळ येथे एक विजय मिळविला म्हणून गोव्याचा व्हाइसरॉय त्याचे अभिनंदन करतो. प्रस्तुत पत्रांत त्याने मोगलाना पोर्तुगीज प्रदेशांतून रसद पुरविण्यास आपली आडकाठी नाही असे म्हटले आहे.

" मोगलांच्या घोडदळातील सेनापती यशवंतराव दळवी याना : आपले पत्र मिळाले. आपण कुडाळ येथे शत्रूवर विजय मिळविल्याची वार्ता ऐकून आनंद झाला. असेच विजय आपणाला वरचेवर मिळतील व सबंद कोकण प्रांत बादशहाच्या अमलाखाली येईल अशी आशा आहे. आपण मला लिहिता की आपल्या सैन्यातील जनावरासाठी आपणाला साठ खंडी हरबरे उडीद आणि इतर कडधान्य हवे आहे. आमच्यापाशी जर ही कडधान्ये असती तर आम्ही ती आपणाला आनंदाने पुरविली असती. ही कडधान्ये आमच्या राज्यात पिकत नाहीत. ती आम्हाला बाहेरुन आणावी लागतात. इतर अन्न सामग्रीच्या बाबतीत मी आपणाला कळवू इच्छितो की ती सामग्री आमच्या राज्याच्या हद्दीपलीकडे जाण्यास आमची आडकाठी नाही. आणि मला खबर मिळाली आहे की व्यापारी लोक धान्य इकडून तिकडे वरचेवर नेऊन भरमसाट नफा मारतात. इकडे तो माल त्याना किफायतशीर मिळतो."

गोवा २१ जून १६८९

दों रुद्रिगु द कॉश्त

क्रमांक : ३५ **दि. ३-९-१६८९**

पोर्तुगीज व्हाइसरॉय दों रुद्रिगु द कॉश्त हा मोगल सुभेदार बहादुरखान ह्याला कळवितो की, छत्रपती राजाराम ह्यांच्या हालचालीवर पाळत ठेवण्यात येत असून पहारे दुप्पट करण्यात येत आहेत.

" बेळगावचे सुभेदार बहादुरखान ह्यास–

आपले पत्र दोन मार्गांनी पाठविले ते मिळाले. पैकी एक अहमद सारंग ह्याने आणले आणि दुसरे जहाजाने आले. आपण विनंती केली आहे की, राजारामाला कर्नाटकात एक खजिना मिळावयाचा

आहे व तो तिकडे निसटण्याचा वेत करीत आहे. तरी त्याच्यावर समुद्रावर तशीच खुष्कीच्या मार्गावरहि पाळत ठेवावी. ह्याच विषया-संबंधानें आपण मला आणखी एक पत्र लिहिले होते व त्याप्रमाणें मी दोन्हीहि मार्गावर पहारे बसविले होते. आतां हे पत्र मिळाल्यावर पहारे दुप्पट करीत आहे. म्हणजे तो आमच्या बाजूनें आला तर त्याला अटक करता येईल. पण मला वाटते तो दुसऱ्या बाजूनें + + + आपल्या दोन्ही राज्यांच्या मैत्रीस अनुसरून + + + "

देव आपले भले करो.

गोवा ३ सप्टेंबर १६८९

दों रुद्रिगु द कॉश्त

क्रमांक : ३६ **दि. १५–८–१६९०**

छत्रपती राजाराम ह्याना सामील झालेल्या मणेरी व साखळी येथील देसायांचा आपण बंदोबस्त करतो, असें आश्वासन गोव्याचा नवीन व्हाइसरॉय दों मिगेल द आल्मैद हा मोगल सरदार अब्दुल राजाखान ह्यास देतो.

" मोगल बादशहाचे सरदार अब्दुल राजाखान ह्यांस :–

अहमद सारंग ह्यानें आपले पत्र आणून दिले. त्यांत माझ्या पूर्वीचे व्हाइसरॉय दों रुद्रिगु द कॉश्ता ह्यांच्या निधनाबद्दल आपण दुःख व्यक्त केले आहे व त्यांचे जागी व्हाइसरॉय म्हणून माझी नेमणूक झाल्याबद्दल माझे अभिनंदन केले आहे. तसेंच, माझ्या कारकीर्दीत + + + मोठी वाढ व्हावी अशीहि आपली इच्छा आहे. माझ्या पूर्वीच्या व्हाइसरॉयचा व आपला विशेष संपर्क + + + असे आपण + + + पण मला कळले आहे की, ते आपले

पुष्कळच चाहते होते. आपण बादशहाचे सरदार असल्याने त्यांच्याकडून आपलें कौतुक झालें असल्यास नवल नाही. कारण बादशहांशी आमचे शांततेचे आणि मैत्रीचे संबंध आहेत. ह्या राज्याच्या राज्यकारभाराबाबत आपण जी सदिच्छा दर्शविली आहे, त्यावद्दल मी आपला आभारी आहे. आपण निश्चित असावे की, मोगल बादशहाचे बाबतींत माझ्याकडून ज्या गोष्टी पार पडायच्या आहेत त्या पार पडण्याचे कामी माझ्याकडून कसूर होणार नाही. आपण माझ्याकडे मागणी केली आहे की, मणेरी व सांखळी येथील जे देसाई बादशहाविरुद्ध बंड करून उठले आहेत, त्यांना व सोनु शेणवी ह्याला कैद करावे. ही मागणी आपण मागच्या पत्रातहि केली होती. त्याला मी उत्तर पाठविले होते की, ज्या भागांत ही मंडळी वावरत आहे, त्या भागांत पहारे बसवून मी त्यांचा बंदोबस्त केला आहे. ह्या बाबतीत राज्याला सर्व प्रकारची काळजी घ्यावी लागते. आणि म्हणून माझ्या पूर्वीच्या व्हाइसरॉयनी ती गोष्ट लक्षांत घेऊन असें ठरविले होते की, सदहु देसाई कुटुंबांना बार्देशबाहेर जाऊं देण्यास मनाई करावी. परंतु आपण पत्रें पाठवून आणि विनंत्या करुन अशी हमी दिली कीं, ते बादशहाशी एकनिष्ठ आहेत, तरी त्यांना बार्देश बाहेर जाऊं द्यावे. आणि आपल्या रदबदलीमुळे मला आपली मागणी मान्य करावी लागली. + + + त्यांच्याबरोबर मणेरीच्या देसायालाहि. आणि आतां ज्या अर्थी मला कळले आहे कीं, त्यांचा उठाव रामराजामुळें[1] झाला आहे, त्या अर्थी त्यांचा बंदोबस्त + + + घोडदळ आणि पायदळ पाठवावे. त्याचबरोबर त्यांचा नाश करण्यासाठीं यत्किंचितहि विलंब न लावता आपल्या हाताशी असलेली माणसें पाठवावी. कारण आपण दाखवून दिलेंच आहे की, ते बादशहाशीं बेइमान झाले आहेत. + + + ह्या लोकांचा संभाजीशी बेबनाव झाला, तेव्हा आम्ही त्यांची बाजू घेतली होती. पण तो उपकार विसरून जाऊन

---

१ राजाराम.

त्यानी कुंभारजुवे बेटावरील आणि वार्देशमधील लोकांची त्या बाजूला चरावयास गेलेली गुरे चोरली. आतां ते रामराजाला सामील झाले आहेत. रामराजा ह्या राज्याचा शत्रू असल्याने त्यांच्या हातून आणखी मोठे गुन्हे घडण्याचा संभव आहे. म्हणून + + + बाजू घेऊन रामराजाने ह्या राज्याविरुद्ध काही वाईट कृत्य केले तर ते हाणून पाडावे म्हणून जमिनीच्या बाजूने तशीच नद्यांच्या बाजूने काळजी घेतलेली बरी असे मला वाटले. पोतुर्गीज हे कोणत्याहि प्रसंगी बादशहाचे मित्र आहेत हें आपण बादशहाच्या निदर्शनास आणून दिलेच आहे."

देव आपले भले करो.

गोवा, १५ ऑगष्ट १६९०
दों मिगेल द आल्मेद.

क्रमांक : ३७ **दि. १६–१–१६९१**

गोव्याचे व्हाइसरॉय पोर्तुगाल येथील आपल्या राजाना वेळोवेळी सविस्तर पत्रे पाठवून आपल्या राज्यांत व आवती भोवती घडलेल्या घटनांचें वर्तमान कळवीत असत. तशाच स्वरुपाचे हे एक पत्र आहे.

" महाराज

आमच्या राज्यात शांतता आणि स्वास्थ्य नांदत आहे. त्याचे कारण हे की, आमच्या राज्याच्या सीमाना ज्या दोन राजांच्या राज्यांच्या सीमा भिडल्या आहेत ते दोन्ही राजे परस्पराशी युद्धात गुंतले असल्याने त्यांचें आमच्याकडे दुर्लक्ष झाले आहे. ह्या दोन्ही राजांमध्ये जे युद्ध चालू आहे त्याचा वृत्तांत मी आपणाला प्रस्तुत पत्राचेद्वारा सादर करीत आहे.

महाराज, मोगल बादशहाने संभाजीला पकडून त्याचा वध केल्यावर तो त्याचे राज्य जिंकण्याच्या मार्गास लागला. संभाजीचा भाऊ राजाराम ह्याने पन्हाळयाच्या टेकडयांचा आश्रय घेतला होता. मोगलानी पन्हाळयास वेढा घालताच राजाराम तेथून निसटला व त्याने कर्नाटकाच्या राणीच्या राज्यातून पुढें प्रयाण केले. ही बातमी बादशहाला कळताच त्याने कर्नाटकाच्या राणीवर सैन्य धाडले. ह्या सैन्याचे अधिपत्य राजपुत्र सुल्तान[1] याच्याकडे होते. ह्या राजपुत्राने राणीचे काही किल्ले घेऊन तिची राजधानी बिदनुर सर केली. राणीने राजधानीतून कधीच पळ काढला होता. तिने राजपुत्राशी तहाच्या वाटाघाटी सुरु केल्या. तिने त्याला तीन किल्ले देऊन दरवर्षी सहा लक्षाप्रमाणे अठरा लक्ष पागोडा युद्धखंडणी देण्याचे कबूल केले. हे अठरा लक्ष पागोडा म्हणजे खरोखर अठरा कोट आहेत. राणीने तहाच्या कराराप्रमाणे राजपुत्राला सहा लक्ष पागोडा दिले. बादशहाला जेव्हां ह्या तहाच्या कराराची वार्ता कळली तेव्हा आपल्या मुलाने आपणाला न कळविता तो करार केल्याचे पाहून तो त्याच्यावर भयंकर संतप्त झाला व त्याने त्याला माघारा बोलविले बादशहाला बिदनुरच्या राणीशी तह करायचा नव्हता. विजापूर आणि गोवळकोंडा ह्या राज्यांप्रमाणे त्याला तें राज्य खालसा करायचे होते. राजपुत्र सुल्तान बापाच्या आज्ञेप्रमाणे माघारा परतला नाही. कारण, आपले भवितव्य त्याला माहीत होते. बादशहाच्या क्रोधाची त्याला कल्पना होती. त्याचा थोरला भाऊ शहा आलम (Xa Alam) इ. स. १६८४ साली कोकणच्या स्वारीवर गेला तेव्हा त्याला कोकण न जिंकता आलेले पाहून तो बादशहाच्या मर्जीतून उतरला होता व त्याने त्याचा शिरच्छेद केला होता.[2] आपलीहि गत तीच होईल ह्या भीतीने त्याने बापाची आज्ञा धुडकावून एका दुर्गम पर्वताचा आश्रय घेतला. त्याचे हे कृत्य म्हणजे उघड उघड बंडखोरीच आहे.

१ शाहजादा कामबक्ष.

२ ही हकीकत बरोबर नाही.

बादशहाची छावणी विजापूरपासून जवळच एका खेड्यात होती. त्याला ज्या मुलुखात सैन्य पाठवावयाचे असते तिकडे तो आपल्या सरदारांना पाठवीत असतो. आम्ही असे ऐकतो की, त्याच्या सैन्यात पटकीच्या साथीचा प्रादुर्भाव झाला असून पुष्कळ माणसे, घोडे, उंट आणि हत्ती मेले. ते पाहून बादशहाने आपली छावणी बेद्री (?) (Bedry) ह्या नावाच्या खेड्यात हलविली. परंतु बादशहाचे सैन्य आता पुष्कळच कमी झाले होते. ती संधी साधून राजारामाच्या सरदारांनी मोठें घोडदळ आणि पायदळ आणून शाही सैन्याला उपद्रव देण्यास प्रारंभ केला. परंतु, बादशहाच्या छावणीला तोफांचे संरक्षण असल्याकारणे त्यावर समोरासमोर हल्ला करण्याचे धाडस मराठे सरदारांना झाले नाही. तथापि त्यांनी मोगल सरदारांना लांच चारून युद्धाचा जोर कमी केला. दोन्हीहि बाजूंची हानी होऊ नये अशा रीतीने त्यांनी हे युद्ध चालू ठेवले आहे. मोगल सरदारांनाहि ह्या युद्धाचा निकाल झटपट लागलेला नको आहे. कारण, युद्ध चालू असते, तेव्हा ह्या लोकांची चंगळ असते. त्यांना खाण्यापिण्याला भरपूर तर मिळतेच; शिवाय अवांतर कमाईहि होते. फक्त बादशहाच्या डोळ्यांना पाणी लावण्यासाठी ते युद्धाचा बहाणा करतात. एकूण ती एक दिशाभूलच आहे.

कर्नाटकाच्या राणीला मोगलांना मोठी खंडणी द्यावी लागल्याने तिला आपल्या प्रजेवर कर बसविणे भाग पडले. परंतु कर बसवून देखील खंडणीचा पैसा गोळा होणे अशक्य झाल्याने तिला बार्सेलोर (?) नदीवरील एक किल्ला अडराय[1] (?) ह्याला तीन लक्ष पागोडांना विकावा लागला. राणीला पैसे लवकर हवे आहेत. तर अडराय किल्ला ताब्यात मिळाल्याखेरीज पैसे मोजण्यास तयार नाही.

---

१ कोदंडराय (?) हा बेदनूरचा माजी प्रधान असावा.

इकडे कोकणात मोगल बादशहाची पकड ढिली झाल्याने व त्याने दिल्लीहून मागविलेली कुमक न आल्याने तिथल्या देसायानी बादशहाची सता झुगारून देऊन राजारामाशी संधान साधले आहे. तसे पाहिले तर राजारामानेच त्याना बादशहाविरुद्ध चिथावणी दिली आहे. ते मोगलावर उलटले त्याचे कारण हे की ते राजारामाच्या जातीचे आहेत हे तर झालेच; परंतु मुसलमानांच्या अरेरावीची आणि उर्मटपणाची त्याना चीड आली आहे. मुसलमानानी हिंदु स्त्रिया व हिंदु मंदिरे भ्रष्ट केल्याने हे देसाई त्यांच्याविरुद्ध उठले असल्यास नवल नाही. सर्व देसायानी एकत्र होऊन फोंड्याचा सुभेदार सरबज़खान व सरदार अब्दुल राजाखान ह्यांच्याविरुद्ध उठाव केला. अब्दुल राजाखान कुडाळला होता. तो डिचोलीला पळून आला आहे. ह्या दोघा मोगल सरदाराना राजारामाच्या सैन्याची भीति वाटते.

मराठ्यानी फोंड्याच्या जवळपासची खेडी लुटली व फोंड्यास वेढा घातला. मोगलापाशी घोडदळ नाही. जे काय फार थोडे घोडदळ होते ते मरून गेले आहे. सरदार अब्दुल राजाखान ह्याने आपली बायकामुले आणि इतर चीजवस्तु नदींतील एका बेटावर सुरक्षिततेसाठी पाठवून दिली होती. ह्या बाबतीत त्याला आमची थोडी मदत झाली. त्याला बादशहाने आपणाकडे बोलाविले असल्याने तो आपल्या जनानखान्यासह तिकडे रवाना झाला आहे. निघताना पत्र लिहून त्याने आमचे आभार मानले होते व बादशहापाशी आमचे काही काम असल्यास ते आपण आनंदाने करू असे पत्रात लिहिले होते. आम्ही त्याला उलटपत्री त्याने जो मुलुख काबीज केला त्याबद्दल त्याचे अभिनंदन केले व आमच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवून पत्रव्यवहार चालू ठेवण्याची इच्छा दर्शविली.

एके बाजूने आम्ही बादशहाच्या प्रजाजनाना आमच्या राज्यातून बाहेर जाण्यास वाट देत आहोत, तर दुसऱ्या बाजूने राजारामाशीहि

धूर्तपणाने वागत आहोत. राजारामाने व्हाइसरॉय दों रुद्रिगु द कोस्त व व्हाइसरॉय दों मिगेल द आल्मेद ह्या दोघाना पत्रे लिहून त्याचे वडील शिवाजीराजे ह्यांच्याशी आमचे जसे मैत्रीचे संबंध होते, तसेच मैत्रीचे संबंध आपणाशीहि ठेवण्याची विनंती केली होती. त्याला आम्ही उत्तर पाठवून कळविले कीं, त्याच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवण्याची आमची इच्छा आहे.

अशा रीतीने बादशहाचे अधिकारी आणि राजाराम ह्या दोघांचाही विश्वास आम्ही संपादन केला आहे. दोघेहि आम्हाला मानतात व आम्ही त्यांचे मित्र आहोत असे समजतात. अशी बातमी आहे की, राजारामाच्या लोकांनी आणि देसायांनी फोंड आणि डिचोली हे दोन्ही प्रांत घेतले आहेत. आमच्या राज्याला मुसलमानापेक्षा हिंदु शेजारीच बरे असे आम्हाला वाटते. मुसलमानावर कधीच विश्वास ठेऊ नये. कारण त्याना वचनाची किमत नसते. ते उर्मट आणि भांडखोर असतात. तथापि असे जरी असले, तरी दोघांशीहि आमचे तटस्थतेचे संबंध आहेत असे आम्ही भासवितो. त्यांच्याशी असलेले मतभेद आम्ही कधीच उघड केलेले नाहीत. आम्ही नेहमीच जागरुक आणि तयारीनें असतो. आम्ही हत्यारबंद असून आमची ठाणी सुरक्षित आहेत. नदीत जहाजांची टेहळणी असून त्यांचे नेतृत्व कप्तान मोर यांच्याकडे आहे. माझ्या बलाढ्य आणि सर्वश्रेष्ठ स्वामीला देव उदंड आयुष्य आणि सुखसमृद्धि देऊन त्याचे रक्षण करो.

गोवा १६ जानेवारी १६९१

क्रमांक : ३८ **दि. २७–३–१६९१**

रामाजी आपाजी सभासद, नामजाद व कारकून कसबा कुडाळ हा सोनजीराव व चांदजीराव अळेकर ह्याना कळवितो, कीं खेमसावंत भोसले ह्यांच्या शिफारसीवरून तुमच्या वतनाबाबत रामचंद्रपंत ह्याना लिहिण्यांत येत आहे.

श्री

राजश्री सोनजीराऊ व चांदजीराऊ अरुळेकर गोसावी यास स्नेहांकित रामाजी आपाजी सभासद नामजाद व कारकून सुभा कसबा कुडाळ व महालानिहाय आसीरवाद. सु।। इहिदे तिसैन अलफ. राजश्री पील सावंत सरदेसाई प्रा कुडाळ याचे तहबदल आम्ही वाडीस आलो. ते समई तुम्ही येऊन आमची भेटी घेतली. तुमचेविसी राजश्री खेम सावंत सरदेसाई याणी सांगितले की सोनजीराऊ (व) चांदजीराऊ अरुळेकर याचे पटेलगीचे गाऊ तर्फ खारेपाटण

मौजे अरुळे, १	मौजे येडगाऊ, १		मौजे वाईबसे. १
मौजे सागुळवाड, १	मौजे नावले, १	मौजे वाभवे, १	मौजे मांगवली. १
मौजे सोनाळी, १	मौजे कुंभडे, १	मौजे कसूल, १	बागायत नाडण. १
जकातदार बावडा, १	मौजे केरे. १		

मौजे वतनी खाते व कुलकर्ण येणे प्रा पटलकीचे देहाये ११ अकरा व बागाईत नाडण ब जकात चोरगे घाटबावडा सालाबाद चालू आहे व गाऊगन्ना जमेस पालक चालले आहे. ऐसीयास हे आम्हा बाा होते. आम्ही तुमच्या कार्यात सामील जाहलो तेव्हा येही सामील जाहले. तरी सदरहू गावीची सरपाटिलकी व बागायेत व चोरगे याचे दुबाले केलेवरी किर्दीमहामुरी करतील व यकनिष्टपणे वर्ततील म्हणोनु मशारनिले जे सांगिले त्यावरुन येविशी राजश्री पंत स्वामीचे सेवेसी विनंतीपत्र पाठऊनु सनद आ + + देऊनु. तेणे प्रमाणे चालेल. जाणिजे

रा छ ६, रजब. मोर्तब सुद्र.

मोर्तब
सुध

क्रमांक : ३९ **दि. २६–७–१६९१**

औंधची देशमुखी आपल्या नावे चालविण्याची विनंती गिरजोजी यादव ह्यानी रामचंद्र नीलकंठ अमात्य ह्याना केली होती. ती त्यानी मंजूर केली.

श्रीराम वरद

राजश्री गिरजोजी यादव नाईक
दि।। ग्यान्हक (?) गोसावी यास—

श्ने।। रामचंद्र निळकंठ आमात्य आसीर्वाद. सुहुरसन इसने तिसैन व अलफ. तुम्ही पत्र पाठविले ते पावले. लिहिले की आउंदची देशमुखी आमची येविसी राजश्रीची पत्रे स्वामीस आहेत. त्याची तालीक पाठविली आहे. स्वामीनेंही चालवावे म्हणून. त्यावरून खटाऊच्या सुभेदारास पत्र दिल्हे आहे. ते सुर चालवितील. व आमचा महीन[1] त्या प्रांते आहे. हरयेकविसी स्वामीने चालवावे व आप्तविशई लोक स्वामीजवळी येतील त्यास अन्ने सांगोन चालवावे. म्हणून कितेक लिहिले. तरी बहुत बरे. तुमच्या कार्यास अंतर न पड. जाणिजे.

छ १०, जिल्काद, निदेश समक्ष

लेखन
सीमा समु मोर्तब
ल्लसती

क्रमांक : ४० **दि. १०–९–१६९१**

रखमाजी खंडो, बाळोजी खंडो व रामजी मल्हार ह्यानी मौ. आकुर्डे ह्या गावचे आपले कुलकर्ण काशी रंगनाथ ह्यास १७५ रुपयास विकले.

---

१. महीन (माही) = सरंजाम.

सिका पारसी अक्षराचा

पाच ओळी पारसी लिपीच्या आहेत

तालीक

स्वस्ती श्री नृप शालीवान शके १६१३ प्रजापतो नाम संवत्सरे भाद्रपद वधी त्रयोदसी बृहस्पतीवारी छ २७ जिल्हेज. सु।। इसने तीसेन अलफ. तत् दिनी रखमाजी खंडो व बालाजी खंडो व रामजी मल्हार देसकुलकर्णी तर्फ असंडोली व गावकुलकर्णी मौजे आकुर्डे ताा मजकूर पाा कोल्हापूर यानी राजश्री कासी रंगनाथ गोसावी यास लिहून दिल्हे क्रयपत्र ऐसाजे. आमचे मिरासी कुलकर्णी मौजे मजकूर आहेत. आपणास दिवाणीचे तगादा पडला म्हणूऊन आपण विकत होता. गोसावी यासी पाहिजे म्हणऊन माघीतले. तरी मौजे मजकूरचे कुलकर्ण विकत गोसावी यास किमती रुपये १७५ पावणेदोनसे रुपयेसी खंडून दिल्हे. सदरहू पैके आपण घेऊन मौजे मजकूरचे कुलकर्ण तुम्हास विकत आपले आत्मसंतोसे गाईब्राह्मण साक्षे करून आपले वडिलाचे सुकृतपूर्वक कुलकर्ण दिल्हे आसे. कुलकर्णासी इनाम व हक वर्तना सालाबाद चालत आहे बी तपसील :

इनाम जमीन कुडो गला ८=॥॰

हक लाजीमा पा। बाजू ६ खु।।

तुप मापी ८४॥॰

गला हक कुडो ॰॥ १८

कागद बाब

॰।। मोसबे खर्च

॰।। दसरा

८

येणेप्रमाणे आहेते. सदरहू कुलकर्ण आपले मिरासी तुम्हासी विकून दिल्हे असे. तुम्ही लेकराचे लेकरी खाऊन सुख असणे. सदरहू कुलकर्णासी आपणासी व आपले लेकराचे लेकरासी व डाईज[1] गोत्रीज भाउबंद कोणासी अर्थे अर्थ संमध नाही. पेस्तर कांही सदरहू गावीचे कुलकर्णाचे लाग लिगाड आलीया आम्ही वारूनु. हे क्रयपत्र.

सही.

बी।। रखमाजी खंडो

आबाजी देवजी देसाई व बाजी भेरपा देसाई
कसबा हवेली प।। मजकूर
नांगर असे

नाईकवाडी प।। कोल्हापूर
सवडजी नाईक पेसजी नाईक
चोंडाजी नरसिह व हरी भिकाजी कुलकर्णी
कसबा मजकूर

मोकदम पेट केसापूर चीरगोडा पटेल
नांगर असे

साक्ष हजीर मजालसी माजी

आबाजी रामकृष्ण
देसकुलकर्णी
क।। हवेली प।। म।।
पत्र—
प्रमाणे साक्ष

मादगोंडा पटेल
प।। कोल्हापूर
नांगर असे

नरसोजी फिरंगोजी नाईक
क।। कोल्हापूर
त।। आसंडोली

जोतजी देसाई देसकुलकर्णी
१ रामजी मल्हार
१ भागोजी बाबाजी
——
२

---

१. दायाद.

नरमोजी देसाई—

बानबाजी अनंत कुलकर्णी मौजे सातरडे पैकी कोल्हापूर या पत्रास

साक्ष—

धोंडो खंडो मल्हार
किले पनाला

भोगनाथ कुलकर्णी
ता॥ बोरगाव
पत्र प्रमाणे साक्ष

क्रमांक : ४१ **दि. १५–१–१६९२**

गिरजोजी यादव ह्यानी शिवाजी महाराजांच्या कारकिर्दीपासून राज्याची बहुमोल सेवा केली होती. त्याबद्दल छत्रपती राजाराम ह्यानी त्याना व त्यांच्या भाऊबंदाना तपे उंब्रज व तपे तारगाव ह्या महालांची देशमुखी दिली.

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके १८ प्रजापतिनाम संवत्सरे माघ शु॥ ७ सप्तमी भृगुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छेत्रपति याणी समस्त सेना धुरंधर राजमान्य राजश्री संताजी घोरपडे सेनापति यासी आज्ञा केली ऐसीजे. पिराजी बिन चौंडाजी यादव व गिरजोजी यादव बिन मुधाजी व पदाजी बिन आबाजी यादव व मकाजी बिन आणाजी यादव देशमुख ता॥ उंबरज व ता॥ तारगाऊ प्रा॥ सातारे याणी चंजीचे मुकामी स्वामी संनीध येऊन विनंती केली की आपली देशमुखी उंबरज महाल देहे ३० तीस व तारगांव महाल देहे २४ चोविस पूर्वी परंपरेने चालिली होती. त्यास इदलशाहाचे कारकिर्दीस देशमुखी अमानत केली होती. ते राजश्री माहाराज साहेबी आपणास मागोन घेतली. त्यापासून हे वतन स्वामीस अजि ता॥ चालत अले आहे. ऐसियास आम्ही पुरातन वतनदार आहो व गिरजोजी यादव हे

स्वामीसेवा येकनिष्टपणे करीत आहे. स्वामी प्रजापालक धर्मप्रभु आहेत. कृपाळू होऊन पुरातन अमचे वतन आम्हास देऊन स्थापना केलि पाहिजे. आपण या वतनानिमित्य स्वामीस सेरणीं होन दोनी हजार २००० देऊन देशमुखीची सेवा करूं म्हणोन विदित केले. ते मनास आणून गिरजोजी बिन मुधोजी यादव हा स्वामीचा पुरातन सेवक सेवा बहुतच निष्टेने केली आहे व राजेश्री कैलासवासी स्वामीचे वेळेस वरीच सेवा केली. या उपरी सांप्रतही स्वामीच्या पायाशी येकनिष्ठपणे वर्तणूक करितातो व हे पुरातन वतनदार आहेत. यांचे चालवणे स्वामीस अगत्य. यास्तव यादव मजकुरीवरी स्वामी कृपाळू होऊन याजपासून सेरणी होन २००० दोन हजार घेऊन तपे उमरज[1] माहाल ३० तीस गांव तपे तासगाव माहाल चोविस गांव या दो माहालाची देसमुखी यास अजरामऱ्हामत करुन वतन दिल्हे असे. या वतनास हक लाजिमा व इनामती पूर्वीपासून जे मोईन[2] चालली असेल तेणे प्रमाणे चालवावयाची आज्ञा करून राजश्री रामचंद्र पंडित अमात्य यास आज्ञापत्रे व प्रांत मजकूरच्या देशाधिकारी याच्या नांवे सनद व यादव मजकुरास खितिपत्रे सादर केले असे. तेणेप्रमाणे सदहू दोही माहालीची देसमुखी यादवाच्या स्वाधीन करून स्वामी सेवा घेतील. तुम्ही ही सदहूं वतन यादवास चाले हक लाजिमा इनाम अनभऊन सुखरुप राहेत ते करणे. अंतर पडो न देणे. जाणिजे लिहिणे. तरी सुज्ञ असा--

---

क्रमांक : ४२ **मार्च १६९२**

हिंदुराव घोरपडे ह्याना इंदापुरची देशमुखी होती. ती राणोजी घोरपडे ह्याना दिल्याचा उल्लेख.

---

१. उंब्रज. २. नेमणूक.

श्री शंकर

राजश्री शंकराजी गोपाळ
मुतालिक देशमुखी
पो। इंदापूर गोसावी यास—

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य स्नो। हिंदुराऊ घोरपडे दंडवत. सुा। इसने तिसैन अलफ. इंदापूरची देशमुखी आम्हास राजश्री स्वामीनी दिल्ही होती. तेथे तुम्हास मुतालिकीस पाठविले होते. सांप्रत देशमुखी चिरंजीव राजश्री राणोजी घोरपडे यास दिल्ही असे. तरी तुम्ही त्यांचे आज्ञेप्राो वर्तणूक करून ते देसमुखी साधणे. तुमचे-विसी आम्ही त्यासहि लिहिले आहे. ते तुमचे चालवितील. ते तुमचे देसमुख तुम्ही त्यांचे मुतालिक. त्यांचे आज्ञेप्राा (व)र्तणूक करणे जाणिजे.

छ — माहे रजबू — मोर्तब

(हिंदुरावांचा चौकोनी शिक्का)

क्रमांक : ४३ — दि. २१–६–१६९२

गिरजोजी यादव व नरसिंगराव यादव ह्यांची कसवा औंधची तेवीस गावाची देशमुखी त्यांचेकडे चालविण्याबद्दल छत्रपती राजाराम ह्यांचे संताजी घोरपडे ह्याना आज्ञापत्र.

श्री

स्वस्ती श्री राज्याभिशेक शके १९ अंगिरानाम संवत्सरे आशाड बहुल त्रितिया भोमवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छेत्रपती याणी

समस्त सेनाधुरंधर राजमान्य राजश्री संताजी घोरपडे सेनापती यास आज्ञा केली यैसीजे. का। अउद प्रां। खराड या माहालची देशमुखी पूर्वीपासून मा। गिरजोजी यादव व नरसिगराऊ यादव याची होती. ते दिवाणास अमानत केली होती. त्यास अलीकडे मा। गिरजोजी यादव याणी स्वामी सेवा येकनिष्ट केली याकरिता स्वामी कृपाळु होऊन का। मजकूरची देसमुखी गिरजोजी यादव व नरसिगराऊ यादव यास करार करून सनदापत्रा पहिले राजश्री रामचंद्रपंत अमात्य याचे नावे व देशाधिकारी याचे नावे सादर जाल्या आहेती. तेणप्रमाणे याचे देशमुखीचे वतन याचे स्वाधीन होय आणि गुरळीत चाले ते करणे. का। मजकुराखालील गाव २३ तेवीस तळघाटी अहेती. ते कमावीस कऱ्हाडीच्या सुभियाकडे व काही सातारिया सुभियाकडे लागले आहेती. त्या गावीची देशमुखी गिरजोजी यादव व नरसिगराऊ यादव याची यास चाले येविशी पूर्वी पत्रे पाठविली असती. परंतु ते गाव याचे देशमुखीखाली चालत नाही म्हणऊन विदीत जाले. तरी तुम्ही कारकुनास ताकीद करून तळघाटीचे तेवीस गाव याचे देशमुखीकडे चालविणे. हक लाजिमा व बाजे पूर्वीपासून मोईन चालत अली असल तेणप्रमाणे यास चाले येसे करणे. हरयेकविशी याचे चालवित जाणे. जाणिजे. बहुत लिहिणे तरी सूज्ञ असा—

क्रमांक : ४४

दि. ९-७-१६९२

स्वराज्यरक्षण करीत असता बजाविलेल्या कामगिरीबद्दल संताजी घोरपडे ह्याना तीन चावर जमीन इनाम दिल्याचे रामचंद्रपंत, त्र्यंबक शिवदेव ह्याला कळवितात.

श्री

राजश्री त्रिंबक सिवदेऊ देशाधिकारी व लेखक वर्तमान व भावी
प्रांत खटाव गोसावी यांस——

६) अखंडीत लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य सेवक रामचंद्र निळकंठ आमात्य नमस्कार. सु।। सलास तिसैन अलफ. राजश्री संताजी बिन मालोजी घोरपडे सेनापती ल———— राजश्री छत्रपती स्वामीने कर्नाटक प्रांतात जाते समई या प्रांती ठेऊन गेले. त्या समई इकडे गनिमाची धामधुम होऊन कितेक देशदुर्ग हस्तगत केली होती या राज्यात काही अर्थ उरला नव्हता. ते प्रसंगी याणी यकनिष्ट धरून जिवाभ्य श्रम केले राज्य रक्षण केले. पुढेहि स्वामीच्या पायासी निष्ठा धरून वर्तत आहेत. याणी विनंती केली की खटाव प्रांती गोवारे गावीची (पटेलगी) पुरातन चालत आहेत. त्यास इनाम कदीम आहे. त्यातून इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून मनास आणून स्वामीकार्याच म्हणून त्यास पाटेलगीच कदीम अहेत. त्या खेरीज इजारा वतन करून दिल्हे असेत. जमीन चावर तीन ३ बी तपसील :

क।। वांगी जमीन चावर
·।।।· अवल जमीन जिरात
·।· पाटस्थल
———
१८

कसबे भालवणी जमीन चावर
·।।।· अवल जमीन जिरात
·।· पाटस्थल
———
१

मौजे ढवळेश्वर कर्यात इटे जमीन चावर
·।· अवल जमीन पाव चावर जिरात
·।· पाटस्थल पाव चावर
———
·।।·

मौजे चिकलवाहाळ कर्यात आऊध जमीन चावर
·।· अवल जमीन पाव चावर जिरात
·।· पाटस्थल
———
·।।·

या पटेलगी वतन गावचारी यासी इजारा इनाम जमीन चावर तीन रास करून दिल्हे असेत. तरी यास व याचे पुत्र पौत्रादि परंपरेस चालवणे. या पत्राची तालीक लेहून घेऊन मुख्य पत्र परतून भोगवटि-यासी मारनिले जवळी देणे. नूतन पत्राचा आक्षेप न करणे. सदरहु-प्रमाणे देहाये मजकुरी इनाम जमीन नेमून हदी[1]म्हदुदी घालून देणे. जाणिजे. छ ४ जिलकाद, निदेश समक्ष.

लेखन
सीमा समु
ल्लसती

---

१ (महद्दूद) = मर्यादा.

क्रमांक : ४५ दि. २९–७–१६९२

संताजी घोरपडे यानी औरंगजेबाचे स्वारीचे वेळी जी बहुमोल कामगिरी केली त्याचे चीज म्हणून छत्रपती राजाराम ह्यानी त्याना मिरज प्रांतीं बावीस देशमुखांचे वतन इनाम दिल्याचे रामचंद्र नीलकंठ अमात्य यांचे पत्र.

तालकेची तालीक

श्री

राजश्री संताजी घोरपडे गोसावी
यासी

अखंडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य

स्नेो रामचंद्र नीलकठ आमात्य आसीर्वाद सुा सलासं तिसैन अलफ. राजश्री छत्रपती स्वामी कर्नाटकात जाते समई तुम्हास या प्रांती ठेऊन गेले. त्या समई इकडे गनिमाची धामधुम बहूत होऊन कुलदेश दुर्ग हस्तगत केलो होती. राज्यामध्ये काही अर्थ उरला नाही.

कुल म्हराठी यानी इमान खता करून गनिमाकडे गेले. परंतु तुम्ही ईनाम खता न करिता राजश्रीचा पायासी बहूतच येकनिष्ठा धरून जमाव करून सेख निजाम व सर्ज्याखान व रणमस्तखान व ज्यानसरखान येसे उमदे वजीर बुडविले. जागा जागा गनिमास कोठ्या घालून नेस्तनाबूद केले आणि देश सोडविला. राज संवरक्षणाचे प्रसंगास असाधारण श्रम केले. अवरंगजेबास दहशत लाविली. पुढेही कितेक स्वामी कार्याचे ठाई हिमत धरिता. याकरिता तुम्हावर राजश्री स्वामी संतोष होऊन मामले मिरज कर्याती बेवीस येथील देशमुखी होते ते नस्तनाबूद जाहले त्याचे वंशी कोणी नाही त्याचे मुतालिक होते ते बोलावून देशमुखी वतन खात होते तेही दूरबुधी धरून गनिमानी मिलोन फिसात केली. एकनिष्ठा धरून इकड येऊन भेटले नाहीत म्हणोन त्याची देशमुखी दूर करून तुम्हास अजरामत देशमुखी मामले माारची आवलाद आपलाद वतन करून दिल्हे आस. पुत्र पौत्री चालवून देशमुखीचा हक लाजिमा व इनामत व इसाफतीचे गाव सालाबाद पहिले देशमुखास चालले असतील ते प्रा खाऊन वतनाचा मामला चालवून सुखरुप राहाणे. तुम्हास देशमुखी नुतन करून अजरामराहमत दिल्ही म्हणोन सेरणी तुमचे माथा व्होन पातशाई ५००० पाच हजार करार केले आसेत. याचा वसूल हुजुर घेतला.

छ २४, जिलकाद. प्रा हुजुर

बर्षशके राजशक

१६१४ १९

क्रमांक : ४६ दि. २९–८–१६९२

रुद्राजी सोनजी साळवी ह्याने छत्रपतींच्या घराण्याची बहुमोल सेवा केली म्हणून छत्रपती राजाराम ह्यानी त्याला सुभाप्रांत राजापूरमध्ये एक गाव नाम दिला.

तालीक

श्री

सिका

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके १९ अंगिरानाम संवत्सरे अधिक भाद्रपद वहुल त्रयोदसी इंदुयासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती स्वामी याणी रुद्राजी बिन सोनजी साळवी यासी दिल्हे वृतीपत्र यैसेजे.

सिका

तुम्ही पुरातन स्वामीचे सेवक यकनिष्ठपणे सेवा करीत आहा. स्वामी सेवेचे ठायी यक चित. यास्तव तुमचे ऊर्जित करून वंशपरंपरेने चालवणे हे स्वामीस अगत्य. या करता स्वामी तुम्हावर कृपाळू होऊन तुम्हास नूतन इनाम मौजे फणसद तपे हराचिरी सुभा प्रांत राजापूर देखिल वाडिया देह यक रास कुलबाव कुलकानु हालीपटी व पेस्तरपटी झाडझाडोरा पडिले पान सहित खेरीज इनामदार व हकदार करून गाव इनाम दिल्हा असे. चतु:सिमा भूमि पूर्वील मर्यादेप्रमाणे गाव आपले स्वाधीन करून घेऊन तुम्ही व तुमचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेनें इनाम अनभऊन सुखरुप असणे. या वृतीस जो कोणी हिंदु अगर मुसलमान होऊन इस्किल करील त्यास आपल्याला महज(बाची) अण असे. हे पापे जाणोन तुम्हास वृति सुरळीत चालवितील. जाणिजे. निदेश समक्ष.

मर्यादेयं
विराजते

तारीख २६
जिल्हेज, सुाा सलास तिसैन अलफ

क्रमांक : ४७ दि. १५-९-१६९२

कऱ्हाड प्रांतातील राजा कर्णाच्या देशमुखीपैकी उंब्रज व तारगाव ह्या दोन तर्फांची देशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना देण्यात आली.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शक १९ अंगिरानाम संवत्सरे भाद्रपद शुध पौर्णमा गुरुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजमान्य राजश्री सुंदर तुकदेव यासि आज्ञा केली ऐसीजे. देशी खासा स्वामीची वतन होती. त्या मधून पाा कऱ्हाड येथील देसमुखी चिरंजीव राजश्री कर्ण राजा यास वतन दिल्हे. तेथील कमाविशी कारबार तुम्हाकडे लाविला आहे. ऐशास ताा उंबरज व ताा तारगांव येथील देशमुखी दिवाणात पूर्वी अमानत होती. ते राजश्री गिरजोजी यादव यास दिल्ही. त्याची पत्रे पूर्वीच सादर केली आहेत. तरी तुम्ही उंबरज (व) तारगांव येथील देसमुखी गिरजोजी यादव यास चालो देणे. येविशई तुम्हास रवाना करिते समई स्वामीने आज्ञा केली आहे व हे पत्रही लिहिले असे. तरी उंबरज व तारगांव दोन्ही तर्फे खेरीज करून कऱ्हाड प्रांतीचे देशमुखीचा आटोप करून चिरंजिवाकडे वतन चालवणे. या दोन्ही माहाली कथला कुसूर न करणे. गिरजोजी यादव यास देसमुखी चाल्लो देणे. जाणिजे.

क्रमांक : ४८ दि. १५-९-१६९२

तर्फ उंब्रज व तर्फ तारगावची देशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना दिली असून सुंदर तुकदेव ह्याना तसे समक्ष सांगितले आहे असे ह्या राजपत्रांत म्हटले आहे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके १९ आंगिरानाम सवछरे भाद्रपद शुध पौर्णमा गुरुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी

राजश्री गिरजोजी यादव यास आज्ञा केली येसीजे. तुम्हास स्वामीने ताा उंबरज व ताा तारगाव येथील देशमुखी दिल्ही आहे. त्यास चिरंजीव राजश्री श्रीकर्ण राजा यास कऱ्हाडची देशमुखी वतन दिल्हे. तेथील कमाविसीस राा सुंदर तुकदेव यास पाठविले अहे. तुम्हास वतन दिल्हे ये बाबे स्वामीने स्वमुखे त्यास सांगितले आहे व हालीही आज्ञापत्र सुंदर तुकदेव यास पाठविले आसे. पावते करणे अणी उमरज व तारगाऊ येथील देशमुखीचे वतन अनभवीत जाणें. कोण्ही कथला कुसूर तुमचे वतनासी करणार नाहीं. अविछिन्न चालेल. जाणिजे.–

क्रमांक : ४९

दि. १६–१०–१६९२

रायाजी लिंगदेव कुलकर्णी ह्याला त्याच्या धामधुमीच्या काळातील कामगिरी-बद्दल मौजे कळवे येथे अर्धा चावर जमीन दिली असल्याचे रामचंद्र नीलकंठ ह्यांचे पत्र.

श्री

राजश्री देशधीकारी व देशलेखक वर्तमान व भावी प्रांत पनाला––

अखंडीत लक्ष्मी आलेंकृत राजमान्य शेवक रामचंद्र निलकंठ अमात्य नमस्कार. सुाा सलास तीसेन अलफ. रायाजी लिंगदेऊ कुलकर्णी मौजे कलबे कर्यात ठाणे प्रांत मजकूर याणी या राज्याशी निष्टापूर्वक वहुत दिवस सेवा केली आहे व पुढें शेवा ही करावयाची उमेद धरीत आहेत. धांमधुमेच्या प्रसंगात रामजी राऊत यास बरोबर वरघाट प्रांते स्वारीस दिल्हे होते. तेथेंही निष्ठापूर्वक शेवा केली आहे. याचेविसी राजश्री काशी रंगनाथ व रामजी राऊत यांणीं विनंती केली कीं हें स्वामी कार्याचे आहेत. यास मौजे मजकुरी नूतन इनाम देऊन

उतरोत्तर चाले असी आज्ञा करावी म्हणून. त्यावरून मनांस आणून याचे चालवणे हे जाणोन यास नूतन इनाम मौजे कलबे का। ठाणे प्रांत मजकूर येथे पडी जमीन अवल दुमां सीम तीन्ही प्रतीची मिलोन विसापांडांच्या बीघीयाने चावर ·।।· नीम यास ठिकाणयाची बतवी व आर्जी.

बी तपसील :

याचे कुलकर्णाचे बाबूल
सेत ठिकाणे पाच येकी
याचे रकमेचे सेत
१
रकम येक साडेतीन
येकर १

बा। माहादेव साबत
रकम ठिकाण येक
पाच येकर ठिकाण
१

यकूण ठिकाणे तीन सदरहु अर्धे चावर जमीनीस देवीली आहेत. त्यास तुम्ही विसापांडाच्या बिघीयाने सदरहू टिकाणे मोजून चतु:सीमा करुन अर्ध चावर जमीन मोजून देणे. अर्ध चावराहून जास्ती जमीन होईल ते दिवाणात अमानत करणें. कम सदरहू ठिकाणची जमीन जाली तरी दुसरे जागाहून पूरऊन देऊन अर्ध चावर जमीन कूलबाब कूलकानू हालीपटी पेस्तरपटी सहीत खेरीज हकदार करून यास याचे पुत्रपोत्री वंशपरंपरा उत्तरोत्तर चालवणे. नवीन पत्राचा अक्षेप प्रतीवर्षी न करणें. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन मुख्य पत्र परतून कुलकर्णी मजकुराजवली देणे. छ १५ सफर, पा। हुजूर. मोर्तब असे सुरु सुद.

क्रमांक : ५० दि. १५-१-१६९३

संताजी घोरपडे ह्यांच्यासमवेत ससैन्य राहून बजावलेल्या कामगिरीबद्दल छत्रपती राजाराम ह्यांनी चांदजीराव पाटणकर ह्याना पाटण महाल इनाम दिला.

श्री

तालिक

सिका छत्रपती

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके १९ अंगिरानाम संवत्सरे माघ बहुल पंचमी भौमवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी

सिका सिका चंदजीराव विन नागोजीराव पाटणकर देशमुख परगणा पाटण.

राजाराम छत्रपती हर्ष
निधान मोरेश्वर सुत
नीलकंठ मुख्य प्रधान

यासी दिल्हे वृतिपत्र ऐसिजे. तुम्ही स्वामीचे पुरातन सेवक. सेवा बहुत निष्टेने केली आहे व तुम्ही जमावे घेऊन कर्नाटकात राजश्री संताजी घोरपडे सेनापति या समागमे येऊन शेवा करीत आहा. यास्तव स्वामी तुम्हावर बहुत संतोषी होऊन तुम्हावर स्वामी कृपाळू होऊन तुम्हास इनाम पूर्वी परगणे पाटण खाते गाव ११ अकरा व मौजे अडुळ पा कराड देह १ येक येकूण बारा गाव चालत आहेत. त्यादेखील परगणे पाटणा म्हाल सारा इनाम कुलबाब कुलकानु हालीपटी व पेस्तरपटी झाड झाडोरा पडले पान सहित खेरीज हकदार व इनामदार करून माहाल इनाम दिल्हा असे. तुम्ही महाल अनभवे

स्वाधीन करून घेऊन लेकराचे लेकरी इनाम अनभऊन सुखरुप असणे. याबृत्तीस भोसला होऊन इस्कील करील तो भोसल्याचे वंशीचा नव्हे. यासी आणिक कोणी अन्यथा करील त्यास धर्म शास्त्रीचे वचन ।। श्लोक ।। स्वदत्ता परदत्तायोहर वसुं(ध)रा ।। शष्टी वर्ष(स)हस्त्राणि विष्टाया जायते कृमि ।। १ ।। हे पातक जाणोन तुम्हास इनाम चाळविजेल. तुम्ही देशमुखीची सेवा करून सुखरुप असणे. जाणिजे निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

रुजु

तेरीख १९, जमादिलाकर सु।। सलास तिसैन
बार सुद.

दि. ९-४-१६९३

क्रमांक : ५१

गणोजी कदम चलकर व शंकराजी वेदाजी ह्या दोघानी सेनापती संताजी घोरपडे ह्यांना लिहिलेल्या प्रस्तुत पत्रात त्यांच्या इंदापूर परगण्यातील देशमुखीचा हाळहवाल सादर केला आहे.

तालीक

शंकर

अखंडीत लक्षमी आलंकृत
राजमान्य राजेश्री शेयनापती
स्वामी गोसावी यासी

ठेवणाईत[1] गणोजी कदम चलकर व शंकराजी वेदाजी बा। देसमुखी पा। इंदापूर जोहार आसीरवाद विनंती. सु।। सन सलास तिसैन

---

१ गुमास्ता.

अलफ. ताा छ १२ शावान परीयेत वर्तमान साहेवाचे कृपाद्रिम्टीकरून येथास्तित असे. तुमचे निरोप घेऊन इंदापुरीचे देसमुखीचे कागदपत्र घेऊन माहालीचे सुभेदार याचे भेटी घेतली. त्यास कागदपत्र विदित केले. त्याचा ताकीदरोखा माहालास करून घेतला. तो रोखा व रो छत्रपती स्वामीकडील पत्र यैसे मुलुकीच्या पाटिलासी दाखविली. त्यानी माबे केली. त्यासी मुलुकीच्या मामला तो गु।। पाऊसाकरिता ना पेरा जाहाला. कुलदाणा जाहाला नाही. येणेकरून रयेत बहुत रंजीस आहे. त्यास बाळाजी मल्हारी सुभेदार याने आखेर साली मोहीमपटी म्हणऊन संभरी रुपेये दाहा रुपेयेप्रमाणे धामधुम केली आहे. साहेबाकडील व रो जोगोजी गाइकवाड याकडील रोखा व रा त्रिंबक विठल याकडे स्वार येऊन तमाम गावोगावी दाहा वीस स्वार मामोरी[1] करून मुलुकीचा मामला आहेसा केला. त्यास तमाम पाटील अम्हासी बोलतातो. जे रो शेनापती यास देसमुखी जाहली अणि अम्हावरी हा काहर होता. त्याची देसमुखी जाहलिया आम्ही सुखे राहावे. आम्हास वहुतच खोली लागले. रो स वखेर लिहून मुलुकात अजार न पावे यैसे करणे. त्यास्तव मुलुकीचे जाहाले वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे. तुमची देसमुखी आहे अणी जाहाले वर्तमान तुम्हास लिहिले आहे. यामधे तुम्ही धणी आहे व इसाफताचे गाऊ मौजे बोरी व मौजे नाहावी हे दोनी गावी रो त्रिंबक विठल यानी मारिता मारिता रुपये २६ घेतले आहेत. तरी साहेबी या दोही गावास आपला कौल व पंचहजारी व पागा शिलेदार यास दो गावास पत्र करून पाठविणे. जे आपले देसमुखीचे इनाम गाव आहे ते यास कोण्ही घासदाणा व येक रुका न घेणे. जैसी कळतील तैसी ताकीदपत्रे पाठऊन दिल्हेया गावीची मामुरी होईल. अणी माहालीचे सुभेदार यासही येक व आपले पत्र जे अमचे देसमुखीचे मुतालिक अहेत त्याचे गुजारतीने मुलुकात पटी करीत जाणे. अगर जे कांही घेणे देणे मुलुकीचे ते मुतालिकाची गुाा तीने घेत जाणे.

---

१ आबादी.

मुतालिकाखेरीज रोखे करून गाव उठविले म्हणजे त्या गावीचे जो आकार होईल तो सुभेदारापासी घेऊन म्हणवून माहालीचे सुभेदार याची पत्रे आलीयाने तुमचे देसमुखीस चौका बैसोन मुलुक कुल तुम्हाकडे येईल. जे रोास देसमुखी जाहालियाकरिता सुखरुप राहिलो. आम्ही सेवक लोक अहो. जाहले वर्तमान सेवेसी लिहून पाठविले आहे. यामधे साहेबाचे चितास जे येईल ते केले पाहिजे. रोा रखमाजी महिपतीराऊ पूर्वी देसमुखीस मुतालिक होते. त्यासी येक आपले हेच(?) करून पाठवणे. हक लाजिमा पूर्वी हकाचा जाबिता असेल त्याचे तालीक करून तुमचे मुतालिकास देणे म्हणऊन त्यास पत्रे साहेबी पाठवणे. त्यावरून ते पूर्वीचे जाबिताप्रमाणे कळो येईल. हे विनंती.

दि. १३-११-१६९३

क्रमांक : ५२

मोगल फौजांनी पन्हाळयास वेढा घातला तेव्हां काशी रंगनाथ वरपे ह्याने उल्लेखनीय कामगिरी बजावली म्हणून छत्रपती राजाराम ह्यानी त्याला एक चावर जमीन इनाम दिली.

स्वस्ती श्री राज्याभिषेक शके २० श्रीमुखनाम संवत्सरे कार्तिक बहूल दशमी रविवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजश्री कासी रंगनाथ उपनाव वरेपे यास आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही या राज्यातील पुरातन शेवक. राजश्री कैलासवासी छत्रपती स्वामीचे कारकीर्दीस कष्ट मशागत केल्या आहेत. सांप्रत किले पनालियास मोगल गनीम मोजदीन वेढा घालून बसला होता त्या प्रसंगी तुम्हास कितेक स्वामी कार्यानिमित्य किलेवर नामजाद ठेविले होते. तेथे तुम्ही स्वामीशेवा एकनिष्ठेने केली. स्वामी कार्यास आणि स्वामीच्या पायासी एकनिष्ट आहा. याकरिता स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन तुम्हास नूतन इनाम दिला असे. जमीन चावर १

ताा मलकापूर सुवा प्रांत प्राा पैकी जमीन चावर ·।-।१०

·।· भातरोपी ४१५ मली जमीन

४१५ मालजमीम ४१० मालजमीन

४०।·

यास तपसील

मौजे वटारपैकी

४१५ भात रोपे ४७॥ मली

४७॥ माल

४३०

मौजे घोलसवडेपैकी

४५ भात रोपे ४२॥ मली

४२॥ माल

४१०

मौजे करांगलपैकी

४५ भात रोपे ४५ मली

४२॥ माल ४१० माल

४२२॥·

मौजे कासर्डेपैकी

४२॥ भात रोपे ४१। माल

४३॥।·

मौजे खरले नजीक माल

४२॥ भात रोपे ४१। माळ

४३॥।·

सुभा प्रांत पनालापैको जमीन चावर ·।२०

तपसील

तर्फ कोडोली जमीन

४१५ माल जमीन

४१५ माल जमीन

३०

मौजे कविटे पिराचे जमीन

४१० मली जमीन

४१० माल जमीन

२०

येणेप्रमाणे एक चावर जमीन आपल्या राज्यात बिघावणी चालत आहे. तेणेप्रमाणे इनाम दिल्हे असे. मलकापूर प्रांते भात रोपे तीस बिघे जमीन दिल्ही असे. ये जमिनीचे कीर्दीस करल गवत पाहिजे ते सालाबादप्रमाणे दिले असे. याच्या सनदा आलाहिदा दाही सुभ्याच्या देशाधिकारी यास सादर केल्या असेत. त्याप्रमाणे सदरहू जमीन तुम्हास मोजून बिघावणी करून नेमून चतु:सीमा करून देऊन तुमचे दुमाले करतील. ते घेऊन पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरा आवलादी आफलादीस उपभोग करणे. जाणिजे.

लेखनालंकार.[1]

तेरीख

२०

रबिलावल, सुभा आर्बा तिसैन अलफे.

दि. १-१-१६९४

क्रमांक : ५३

छत्रपती राजाराम ह्यानी नामजाद व कारकून सुभा प्रांत तारळे ह्याना कळकिले कीं, पाटगाव येथील मठास मौजे पणदुर व मौजे वासनुली हे दोन गाव इनाम दिले आहेत.

मौनी बाबा

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २० श्रीमुखनाम संवत्सरे पोष्य शुध पूर्णिमा इंदुवासरे क्षेत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजश्री नरसो सुरो सभासद नामजाद व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत तारळे यांस आज्ञा केली येसिजे.

---

१ याच तऱ्हेचे एक आज्ञापत्र भानजी रघुनाथ देशाधिकारी व लेखक सुभा प्रा। मलकापूर यांचे नावे पाठविलेले आहे.

राजश्री— याचा मठ कसबा पाटगावी आहे. त्यास त्याचे पूजेस व मटी अतीत आभ्यागत येताती. त्याच्या भंडारीयास पहिले कुडाली सुभाहून होन ७०० सातसे निशानी पावत होते. सांप्रत धामधुमेच्या प्रसंगात पावत नाही. म्हणून याचे शिष्य मुरतगिरी हुजुर आले. त्यानी विदीत केले त्यावरून मनास आणून पूजा पुरस्कार चालोन आतीत अभ्यागत येतात त्यास भंडारा जाहला पाहिजे म्हणून सदहूंपैकी सुभा कुडाळ येथे पणदूर हे कुलबाब कुलकानु होन नि।। ४०० चारिसे होनाचे ऐवजी दिल्हा. त्याची सनदी आलाहिदा सादर असे. तेणेप्रमाणे चालवितील. बाकी होन नि।। ३०० तिनशे याच्या येवजास मौजे वासनुली तर्फ खानापूर सुभा प्रांत मजकूर हा गाव बावा स्वामीस इनाम कुलबाब कुलकानु इनाम दिला + + + + +

तारीख १४ जमादीलावल
सन अर्बा तीसैन अलफ

क्रमांक : ५४ **दि. २३–१०–१६९४**

मराठ्यांच्या जहाजांकडून पोर्तुगीज जहाजांवर हल्ले होत होते. त्याचा उल्लेख गोव्याच्या व्हाइसरॉयने खेमसावंत ह्याना दि. २३ आक्टोबर १६९४ रोजी पाठविलेल्या पत्रात आढळतो.

" खेम सावंत ह्यांस :

खेम सावंत सरदेसाई यांचे पत्र मिळाले व ते वाचून मजकूर समजला. राजापूर नदींतील चाच्यांच्या नौकांबाबत त्यानी जी कामगिरी बजावली त्याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोत. मला माहीत आहे की, खेम सावंत सरदेसाई हे आमचे हितचिंतक आहेत. हल्लीं मराठ्यांच्या जहाजांकडून आम्हाला पुष्कळच उपद्रव होऊं लागला आहे. ते आमचे मित्र म्हणवितात आणि आमचीं गलबतें

खुशाल लुटतात. गेल्या वर्षी त्यानी ह्या बंदरातील एक जहाज लुटले. त्यांची जहाजे समुद्रावर भक्षांच्या शोधार्थ हिंडत असतात. त्यांतील एका जहाजाचा आमच्या जहाजाने पाठलाग केला. तें जहाज एका खेड्याच्या किनाऱ्याला लागले असता आमच्या लोकानी त्या किनाऱ्यावर उतरून ते खेडे जाळून बेचिराख केले.

सरदेसाई खेमसावंत ह्याना माझी विनंती आहे की, राजापूर आणि मेलुंडी येथील चाच्यांच्या कप्तानाशी आणि मराठ्यांच्या ठाणेदारांशी त्यांचा जर पत्रव्यवहार असेल, तर त्यानी त्याना कळवावे की, पोर्तुगिजांच्या पारिपत्याचा तो एक नमुना होता. त्याना जर आमच्याशी शांततेचे आणि सलोख्याचे संबंध ठेवायचे असतील, तर त्यांनी आमची जहाजे आम्हाला परत करावी व यापुढे आमच्या जहाजावर हल्ले करण्याचा उद्धटपणा करू नये. ते जर माझ्या सूचनेप्रमाणे वागले, तर माझी मर्जी संपादन करण्यात त्याना यश येईल. सरदेसाई ह्यानी जो विजय संपादन केला, त्याबद्दल मी त्यांचे अभिनंदन करतो. देव आपले भले करो वगैरे.

पानेली, २३ अक्टोबर १६९४
कौंट द व्हिला व्हेर्दे

दि. १३-११-१६९४

क्रमांक : ५५

मराठा सैनिकानी बार्देशमध्ये शिरून लुटालूट केली अशी तक्रार गोव्याचा व्हाइसरॉय रायाजी शामराव ह्याना पाठविलेल्या पत्रात करतो.

" रायाजी शामराव ह्यास--

मागे आपणामार्फत रामचंद्र पंडीत व संताजी घोरपडे ह्यांच्याकडून जी पत्रे आली, त्यावरून माझी समजूत झाली की,

आपण ह्या राज्याचे मित्र आहांत. कारण त्याचा अर्थ नसाच होत होता व आपण पत्रात ह्या राज्याचे मित्र असल्याचे कबूल केले होते. पण आज उलटें दिसत आहे. कारण, आपण घाट उतरून आमच्या राज्यात शिरलात व लुटालूट केलीत. हे कृत्य अत्यंत विलक्षण आहे. त्यामुळे आपणावर विश्वास ठेवणे कठीण झाले आहे. मी चौलला कुलावा व खांदेरी ही बेटे व्यापण्याचा व त्या बेटांकडे अन्न सामग्री न पाठविण्याचा हुकूम धाडला होता. हा हुकूम अमलात आलेला पाहून आपण गडबडून गेला असाल. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे की, पोर्तुगीज लोक तशाच काही सबळ कारणावांचून आपल्या मित्राकडील संबंध तोडीत नाहीत. मला वाटते आपल्या ज्या शिलेदारानी बार्देश-मध्ये शिरून जी लुटालूट केली, त्याची आपणाला माहिती नसावी. म्हणून माझी आपणाला विनंती आहे की, आपल्या सैनिकांच्या बेशिस्तपणाची चौकशी करून आपण त्याना योग्य ती शिक्षा करावी. तसेंच आपणाला युद्ध कीं शांतता हवी आहे तेंहि आम्हाला कळवावे. आमच्याशी जर आपणाला युद्ध करायचे असेल तर त्याला आमची तयारी आहे. आणि आमचे सैन्यहि लढाईला उत्सुक आहे. आपणाला युद्ध नको असल्यास आपण ते प्रत्यक्ष कृतीने दाखविले पाहिजे. आपण आमच्या राज्यांत शिरलेल्या आपल्या सैन्याला माघारा आणावे व त्याच्याकडून यापुढे आमची आगळीक न होऊ देण्याची खबरदारी घ्यावी. तसेच आपण आमच्याशी तहहि करावा. माझी अशी समजूत आहे की, आमच्या राज्याला लागून जी राज्यें आहेत त्यानी आमच्याशी मैत्री ठेवली नाही म्हणून त्यांचा नाश झाला. आपण आमच्याशी सलोख्याचे संबंध ठेवूं इच्छिता त्याचे कारण हें की, माझ्या हाताशी मोठे सैन्य असून युरोपातून आम्हाला मोठी कुमक आली आहे हे आपणाला कळले आहे.

मी हे पत्र रामकृष्ण कृष्ण नाईक बरवे ह्यांच्या बरोबर पाठवित आहे. ते आपणाला काय करायचे ते सर्व समजाऊन सांगतील. मी अधिक काही लिहीत नाही."

गोवा, १३ नवंबर १६९४
कौंट द व्हिला व्हेर्द

दि. १७-११-१६९४

क्रमांक : ५६

मणेरी व साखळी येथील देसायानी मोगलांविरुद्ध बंडाळी माजविली होती. ह्या बंडाळीला छत्रपती राजाराम यांची फूस असल्याचा मोगलाना संशय येत होता. मणेरीच्या देसायांची बंडाळी मोडून काढण्यासाठी पोर्तुगिजानी मोगलाना कशी मदत केली ते गोव्याच्या व्हाइसरॉयच्या पुढील पत्रावरून कळून येते.

'फोंड्याचे सुभेदार ह्यास

अहमद सारंग ह्याच्याकडे आपण जो निरोप पाठविला त्याप्रमाणे मी मणेरीला एक हजार बंदुकधारी व पन्नास घोडेस्वार पाठविले. ते तेथे काल सकाळी दहा वाजता जाऊन पोहोचले. ते लगेच आघाडीवर रवाना झाले. परंतु तिकडे त्याना कुणीच आढळले नाही. माझी अशी समजूत आहे की, माझे सैन्य बलाढ्य असल्या-कारणे शत्रूने पळ काढला असावा, आमच्या सैन्याच्या सेनापतीने शत्रूचा दोन कोस पाठलाग केला. आपण मला लिहिले होते की, आपलेहि सैन्य तिकडे असेल. परंतु आपले सैन्य आमच्या सैन्याला आढळले नाही. त्यावरून असा निष्कर्ष निघतो की, आमच्या सैन्याला शत्रूच्या तोंडी देण्याचा आपला विचार होता किंवा शत्रूशी मुकाबला करण्यास आपणापाशी सैन्य नव्हते. आणि आपण आता लिहिता की डिचोलीला शक्य तितक्या लवकर सैन्य पाठवावे. ही गोष्ट अशक्य आहे. कारण मी सैन्य साष्टी व बार्देश येथे पाठविले आहे. त्या सैन्याची जुळवाजुळव करण्यास उशीर लागेल. पण आपण शत्रूच्या

इतक्या जवळ असून त्याचा प्रतिकार का करीत नाही त्याचे मला आश्चर्य वाटते. आपल्या माणसाना उपद्रव देऊ नये म्हणून मी भाणस्तरीच्या लोकाना आजच हुकूम पाठवित आहे. आपल्या माणसाना उपद्रप झाला ही बातमी खोटी आहे. कारण आमच्या नद्यांच्या कॅप्टनने आपल्या काही लोकाना आमच्या होड्यांतून नदीपार केले आहे.

कौंट द व्हिला व्हेर्द.

क्रमांक : ५७ **दि. २५–११–१६९४**

चंदनीराव आरुळेकर हा पळून जाऊन सावंतांच्या आश्रयास राहिला होता. रामचंद्र पंत अमात्य ह्यांनी त्याला अभयपत्र पाठवून आपल्या मुलुखास येण्याचे आवाहन केले.

श्री

(शिक्का)

अभयपत्र समस्त राजकार्य धुरंदर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री रामचंद्र पंडीत अमात्य हुकुमतपन्हा ताा माा चांदजीराऊ अरुलेकर सुहूर सन खमस तिसेन व अलफ, दिल्हें अभयपत्र येसेजे. पूर्वी धामधुमीच्या प्रसंगात तुम्ही परांगदा होऊन सावताकडे जाऊन राहिलेस. हल्ली आपलाले गांवीं येऊनु निष्टेनें वर्तोन स्वामीसेवा करावयाची उमेद धरिता. ये गोष्टीस हुजुरून कौल पाहिजे म्हणून तुमचे बाबेमाा कृष्ण ठाकूर देसाई ताा खारेपाटण यांणी विनंतीपत्र पाठविले. त्यावरून तुम्हांवर कृपाळू होऊन हें अभयपत्र सादर केले असे. यापूर्वी तुम्हापासून निष्टेस अंतर पडोन अन्याय जाहले आहेती ते अवघे क्षमा केले आहेती. ते गोष्टींचे लिगाड लागणार नाहीं कोणबाबे शंका अंदेशा न धरितां आपल्या कबिल्यानसी सुखरूप तुम्ही व सोनजीराऊ, संभाजीराऊ, कानोजीराऊ, देवजीराऊ, जिजीराऊ, बालुजीराऊ, भिवजी मुंदले यैसे आपलाल्या गांवास येऊन वसाहत करून मामुरी करणें. तुम्ही खासे

खासे कृष्ण ठाकूर समागमे घेऊन भेटीस येणें. नाहीं तर तुमचा तुम्ही मनास आणून खासा तुम्ही आपल्या पंचसह श्री + + + याद सरंजाम वतन देऊन तुम्हापासून लाईख जामीन घेऊन तुमचे सर्व प्रकारे चालऊन जैसे खानवलकर निष्टेने सेवा करिताती कबिले विशाळ-गडी ठेऊन स्वामीकार्य करून दाखविताती त्याच रितीनें तुम्हीही आपले कबिले गडावरी ठेऊन स्वामी कार्य करीत जाणें आणि आपला मुजुरा करून घेणे. तुमचे वतनही पूर्वी चालिले असेल ते मनास आणून कृष्ण ठाकूर यांचे विद्यमानें तुमचे तुमच्या दुमाला केले जाईल. आपला दिलासा असो देणे. दरीबाब कौल असे. वतन तुमचे असेल त्याचा तह करून देऊन त्याप्रमाणे चालऊ. छ १७ रबिलाखर. निदेस समक्ष.

शिक्का

सुरु सुद्र

१६९४–१६९५ (?)

क्रमांक : ५८

लढाईच्या धामधुमीमुळे बंद पडलेली सिदगिरी या देवाची जत्रा नेहमी-प्रमाणे भरवावी म्हणून मठाच्या गोसावी बुवाना संताजी घोरपडे ह्यानी विनंती केली.

सिदगिरी

श्री राजेश्री गोसावी बावा यांचे सेवेसी श्रीमंत सकल गुणालंकृत स्नेहांकित संताजी घोरपडे सेनापती व कारकून दंडवत. कृतानेक विनंती. उपरी येथील कुशल जाणोन तुम्ही आपले कुशल लिहित + + + विशेष तुमचेविशी म॥ रागोजी पटेल मौजे सावगाव यानी येऊन विदित केले की प्रति वर्षी जात्रा श्री देव–

येथील जात्रा भरत असती. त्यास धामघुम करि (ता) राहिलेली + + + + यास्तव यात्रा भरत नाही. तरी आपल्यास मुखामासी येऊन श्रीचा महोछाव करावा. वाटेस उपद्रवाविशी आनमान कराल तरी साहसा उपद्राव होणार नाही. तरी आपणा (?) येऊन मोहछाव केला पाहिजे हे विनंती.

मोर्तब

(शिक्का)

क्रमांक : ५९ **दि. १५-६-१६९५**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे गणेश रघुनाथ ह्याला पत्र. रामचंद्र पंत अमात्य ह्यानी गणेश रघुनाथ ह्याची कोकणांत नेमणूक केल्याबद्दल त्याने आनंद व्यक्त केला आहे. पण त्याचबरोबर रामचंद्र पंतांच्या पोर्तुगिजांबाबतच्या संदिग्ध वागणुकीबद्दल नाखुषी दर्शविली आहे.

गणेश रघुनाथ ह्यांस

रामचंद्र पंडीत ह्यानी कोकणच्या प्रदेशात तुमची नेमणूक केल्याबद्दल आम्हाला फार आनंद झाला. तुम्ही आमचे मित्र आहात हे कृतीने सिद्ध कराल अशी आशा आहे. पोर्तुगिजांशी जे मैत्रीने वागतात त्या सगळयांशी आम्ही मैत्री ठेवतो. तुमच्या बाबतीत त्याची प्रचीति आम्हाला येईल असे आम्ही धरून चालतो. परंतु रामचंद्र पंडीत ह्याच्या वागणुकीचे मात्र आम्हाला गूढ वाटते. ते जरी वरकरणी ह्या राज्याचे मित्र असल्याचे भासवित असले, तरी त्यांची कृति त्याच्या उलटी आहे. कारण, त्यांच्या सुभेदारांची गलबते आमच्या पाण्यात संचार करून आमच्या गलबताना उपद्रव देतात. आणि त्याला रामचंद्र पंताची संमती आहे दुसरी गोष्ट अशी की, आमच्या शत्रूशी ते मैत्रीचे संबंध ठेवतात. म्हणून मी राजापूरच्या

बंदरात अरबांच्या शोधार्थ गेलो होतो. राजे (Principe) राजाराम ह्यांना आमच्याशीं मैत्री हवी आहे. म्हणून ते आपल्या बंदरात आमच्या शत्रूला थारा देण्यास संमती देणार नाहींत. कारण तसे जर झाले, तर त्याना आमच्या मैत्रीचा लाभ होणार नाही. राजे राजाराम ह्यांच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवण्यास आम्ही तयार आहोत. मात्र त्यांच्या आरमारातील अधिकाऱ्यानी आमच्याशीं मित्रत्वानें वागले पाहिजे. पण ते जर आमच्या गैर विश्वासास पत्र झाले आणि त्या लुच्च्यांच्या गलबतानी लूटमारीचें सत्र चालूच ठेवले, तर त्याना आम्ही शासन केल्यावांचून राहाणार नाही.

सत्रोजी राणे ह्याच्या हातून जो गुन्हा घडला, त्याबद्दल त्याला अटक व शिक्षा करण्याचा हुकूम मी केला होता. परंतु त्याच्या हातून तो गुन्हा घडला नसल्याचे सिद्ध होताच मी त्याची शिक्षा रद्द केली. आतां ज्या अर्थी तो आपल्या मुलुखात गेला आहे त्या अर्थी तो खरोखरच गुन्हेगार असल्याची आपली खात्री झाल्यास त्याला शिक्षा करता येईल.

पानेली, १५ जून १६९५
कौंट द व्हिला व्हेर्द.

दि. १०-८-१६९६

क्रमांक : ६०

उंब्रज व तारगांव ह्या दोन्ही तर्फांचे उत्पन्न गिरजोजी यादव ह्याना देण्याबाबत राजा कर्ण ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री भवानी शंकर

(षट्कोनी शिक्का)

आज्ञापत्र राजश्री राजा कर्ण ता मोकदमानी देहाय ता उंबरज———ता तारगाव सुा सबा तिसैन व अलफ. दोनी तर्फेची

देशमुखी राजश्री स्वामीनी यादवास दिल्ही आहे. तरी सालाबाद हक लाजिमा जो गावगना चालिला असेल त्याप्रमाणे विलाकुसूर गिरजोजी यादव यास देत जाणे. जाणिजे. छ २१, मोहरम ————

मोर्तब

(शिक्का)

क्रमांक : ६१ **दि. १८–९–१६९६**

पोर्तुगीजांच्या ताब्यात असलेल्या तुर्भे गावावर खांदेरी येथील काही मराठा सैनिकांनी हल्ला करून काही माणसे गिरफदार करून नेली होती. ह्या हल्ल्याचा बदला घेण्यासाठी गोव्याच्या व्हाइसरॉयने खांदेरीस वेढा घालण्याचे ठरविले व तो ठराव गोव्याच्या सल्लागार मंडळासमोर ठेवला.

चौलचा किल्लेदार व उत्तरेकडील प्रदेशाचा सेनापती ह्या दोघांच्याहि पत्रांवरून कळून आले कीं, दि. २४ ऑगस्टला खांदेरी व कुलाबा येथील मराठा शिपायानी तुरुंबा[1] ह्या खेड्यावर हल्ला करून ते लुटले. त्यानी दों आंतॉनियु येंरिकिज ह्याच्या घरांत शिरून त्याच्या बायकोस व इतर कुटुंबियांना गिरफदार करून नेले.

उपरिनिर्दिष्ट हल्ल्याचा बदला म्हणून चौलच्या किल्लेदाराने मराठ्यांच्या प्रदेशांतील काही माणसें कैद केली. ही माणसे चौलच्या हद्दीत बिन परवानगीने आली होती. एक पुरुष आणि काही बायका अशी ती माणसे आहेत. बायका खांदेरीच्या किल्लेदाराच्या नात्या-पैकी आहेत. ह्या राज्याची प्रतिष्ठा टिकावी व दों आंतॉनियु ह्यांची

---

१. तुर्भे

पत्नी व त्यांचे कुटुंबीय ह्यांची मुक्तता व्हावी म्हणून खांदेरीवर हल्ला करण्याचा चौलच्या कप्तानाचा विचार आहे. पण ह्या कामी त्याला युद्धनौकांची मदत हवी आहे. दमणहून तीन युद्धनौका येऊ शकतील. पण त्या पुरणार नाहीत. कमीत कमी बारा युद्धनौका तरी पाहिजेत. तरच वेढा यशस्वी होऊ शकेल असे चौलच्या कप्तानाचे मत आहे. सिद्दी याकुतखान खुष्कीच्या बाजूने मदत करण्यास तयार आहे. आम्ही ह्या बाबतींत जो निर्णय घेऊं तो चौलचा कप्तान अमलांत आणील. तरी सल्लागार मंडळाने ह्या ठरावावर उचित तो निर्णय घ्यावा.

उपरिनिर्दिष्ट घटनेबाबत गोव्याचा व्हाइसरॉय दि. १५ डिसेंबर १६९६ रोजीं आपल्या राजास लिहिलेल्या पत्रात म्हणतो :

चालू वर्षाच्या ४ डिसेंबर रोजी खांदेरी बेटावरील मराठ्यानी तुरुंबा खेड्यावर हल्ला केला. ही माणसें सुमारे एक हजार होतीं व तीं पंधरा नौकानी आली होती. त्यानी खेड्याबर जो जोरदार हल्ला केला तींत त्यानी साठ माणसाना गिरफदार केलें. त्यात खेड्यांतील प्रमुख नागरिक दों आंतॉनियु येंरिकिज ह्यांची बायको ही एक होती. त्यानी खेड्यांतील बहुतेक सर्व चीजवस्तु नेली. कल्याण व भिवंडी येथील नद्यांतील काही नौकानी शत्रूचा पाठलाग केला. पण तो निष्फळ ठरला. ह्या अपमानाचा बदला घेण्याकरीता मी खांदेरी बेटाची नाकेबंदी करण्याचा निर्णय घेऊन तो सल्लागार मंडळासमोर ठेवला. सल्लागार मंडळाची संमती मिळाल्यावर वेढ्याचे काम हातीं घेण्यात आले. वेढा इतका परिणामकारक झाला कीं, मराठ्यांनी दों आंतॉनियु येंरिकीज ह्यांची पत्नी व आणखी काही माणसें परत केलीं. त्यांना कोणत्याहि प्रकारचा उपद्रव मराठ्यांनी केला नव्हता. पकडलेली माणसें परत केल्यावर वेढा उठविण्यात आला. शत्रूला चांगलीच अद्दल घडविण्याचा माझा विचार होता. परंतु चौलच्या कप्तानाने वेढा उठविला. वेढा उठविण्याचा निर्णय त्याने मला न विचारता घेतला.

शत्रूला आणखी कुरापत काढण्याचे धाडस होऊं नये म्हणून त्याला धडा शिकविण्यासाठी मी खांदेरी वेटास पुनः वेढा घालण्याचा हुकूम केला आहे. ह्या वेढयाच्या यशाची वार्ता महाराजांना कळविण्यांत येईलच.

क्रमांक : ६२

यादव दप्तरातील हे टीपण जिंजीच्या वेढ्यासंबंधी आहे. विशेषेकरुन या वेढ्यातून महाराणी ताराबाई आणि त्यांचा पुत्र शिवाजी वगैरे राजघराण्यातील मंडळीची सुटका कशी करण्यात आली त्याचे वर्णन आहे. दुर्दैवाने टीपण अपुरे असेच मिळाले.

सेवेशी अर्जी सुरराव यादव.

श्री गज्यानन समर्थ. श्रीमंत माहाराज थोरले माहाराज पुंडावे करीत असेत समई जवळ आमचे बावा गिरजोजी बावानी सेवा केली. चुलते आर्जोजी यादव व हिरोजी फर्जन हे दोघे इमारतीचे हवालदार. याजजवळ आठरा हजार माणूस इमारतीचे. येकाचे नऊ हजार व येकाचे नऊ हजार. येकून आठरा हजार. जितका माहाराजानी किला बांधला त्या किल्यास हिरोजी फर्जन याचा हवाला व आर्जोजी बावाची सरनोबती वतनीबाव याप्रमाणे माहाराजानी करून दिली. गिर्जोजी बावा व दमाजी गाईकवाड सरखवस ये माहाराजाची रूमाल व फिरंग घेऊन सेवा करीत आले. माहाराज तखती बसले त्यासमई दोघे दोहीकडे येके बगेस गिर्जोजी ऐका बगेस दमाजी बावा सरखवस यानी येकाने मोरचेल व येकाने रूमाल फिरंग घेऊन सेवेसी उभे राहिले. तकती बसलेवर नऊ वरसे राज्य त्यानी केले. त्यावरी थोरले माहाराज कैलासवासी जाल्यावर मग श्रीमंत माहाराज संभाजी माहाराज तखती बसले. त्यांची सेवा उभयेंता बावानी व गाईकवाड सरखवस यानी केली, साडेआठ बरसे राज्य माहाराजानी केले. त्याजवरी

श्रीमंत माहाराज राजाराम साहेब राज्यास निघालेवर मोंगलाच्या भयामुळे रामचंद्रपंत यांचे आध्यान सारे किले करून त्याजपासी खंडोजी दाभाडे हुजरे ठेऊन मग आपण राजारामसाहेब चंदीस निघोन गेले. तेथे नऊ वर्षे राज्य चंदीस केले. त्यासमई आवरंगजब पाछा यास खबर लागली की गलीम कर्नाटकांत गेला. ते समई पाछा याने आस्तखान दिवान पाछाचा त्याचा वडिल लेक झुल्पकार हा सुभा फौजे सुधा कर्नाटकात चंदीवर रवाना केला. त्यास येक उनाला चंदीस जाताना वाटेस लागला. पावसाळा आला. ते समई झुल्पकाराने चंदीस माहाराजासी सला केला. त्या समई राजा कर्ण माहाराजाचे नाटकसालेचा लेक हा झुल्पकाराजवळ गाहाणास दिल्हा. त्याजबराबर मातबर कारभारी कोणी जावयास पाछा याचे धास्तीमुळे पाय घेइनासे जाले. तेथे माहाराजाजवळ गिर्जोजी बावा सेवसी होते. मग त्यास माहाराजानी आज्ञा केली जे तुम्ही राजा कर्ण याज बराबर झुल्पखाना-कडे जाणे. यैसी आज्ञा होते समई मग बावा राजा कर्ण याज बराबर झुल्पखानाचे फौजेंत गेले. तेथे येक पावसाळा त्याजपाशी राहून मग राजा कर्ण व गिर्जोजी बावा हे चंदीस निघोन माहाराजाकडे गेले. मागे झुल्पखान मोगल बळावला. त्याची फौज भारी जाली. उनाळा आला. ते समई मोगलाने चंदीस वेढा देऊन शाहा देऊन बसला. मग च्यार महिने चंदी भांडली. तेव्हा जेर जाहाली. ते वेळेस माहाराज बाहेर निघेनासे जाले. परम संकट प्राप्त जालेवर गिर्जोजी बावानी मोगलाचे फौजेतील बिराडकर वाणी यासी + + + केले आणि च्यार हजार होन वाणी यास देऊन त्याचे स्वाधीन माहाराजास बावानी करून येंळीरास पोहचऊन दिल्हे. आपण पाठिमागे राहून वरकड राण्या व नाटकसाला महाराजांच्या याचे आईबाप तेथे होते त्याचे घरास घालऊन दिल्या. श्रीमंत तारा आईसाहेब व राजस आईसाहेब चंदीस चंदीत आणिले. या उभयेतास बावानी आपले घरास तेथे

राजा गेल्यावर तीन रोज चंदी मोगलासी भांडली. वस्तभाव व जड होती ती तेथें कडपाखाली आवघड जाग्यात नेऊन बावानी पुरून ठेवली. तीन रोज कसाला हा जाहाला. चवथे दिवसी झुल्पकार मोगल चंदीस रात्रसमई सांजे चडिला. ते समई उभयता आईसाहेब व बावानी आपली मुले माणसे घेऊन निघाले. ते वेळेस सिवाजीराजे यांस माहीजी बावा (?) जवळ दिले व लेकीस व तारा आईसाहेबा- जवळ + + + + + बसनेहुयास घोडे मोठे दिल्हे. रामसिंग हा कपा झुल्पकाराचा सरदार पाचसे रावताचा त्याचे डेऱ्यास घेऊन रात्री आले. त्याचे डेऱ्यास आपली मुले माणसे ठेऊन उभयेता आईसाहेब यास घेऊन गिर्जोजी बावा निघाले ते समई रामसिंग हजारी याने च्यार घोडी आपली बावा बरोबर

(पुढे मजकूर गहाळ)

क्रमांक : ६३ **दि. २३ मे १६९८ नंतरचे पत्र**

राणी राजसबाई ह्यानी गिरजोजी यादव ह्याना लिहिलेल्या या पत्रात पुत्र झाल्याची वार्ता कळविली असून सौ।। मातुश्री ताराबाई ह्यांना दंडवत सांगितला आहे.

श्री शंकर

राजश्री गिरजोजी यादव यांसी

प्रति सौ।। वज्रचुडेमंडित राजसबाई–उपरी. तुम्ही गेलियावरी कागद पाठवून समाचार घेतला नाही. तरी हे तो उचित नव्हे. संतोषाचें वर्तमानपत्र संताजी चव्हाण या बरोबर पाठविले होते. त्यास त्याने ते पत्र तुम्हास न देता परभारे राजश्रीस भेटला. त्यावरून त्यास बाद केले आहे. तुम्ही जे काही श्रम केले आहेत त्या स्रमाचे ईश्वर सार्थ केले. पुत्र जाला. राजश्री येथे आलियावरी

तुमचेविसी रदबदली जाली. तुमचे वतन तुम्हास दिल्हे. त्याचे कागद जाले असतील तेहि तुम्हास पावले असतील. यादोपंताबरोबर पाठविले आहेत. कळले पाहिजे. कोणे गोष्टीची चिंता न करणे. जाणीजे. सौ. मातुश्री ताराबाईस दंडवत पावत करणे. कळले पाहिजे.

क्रमांक : ६४ **दि. ७–६–१६९८**

गिरजोजी यादव ह्यानी जिंजी येथें जी असामान्य कामगिरी बजावली त्याबद्दल त्याना छत्रपती राजाराम ह्यानी तर्फ तारगाव व तर्फ उंब्रज येथील स्वतःचे देशमुखीचे वतन दिले.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २४ बहुधान्य संवत्सरे जेष्ठ शुद्ध नवमी भोमवासरे क्षेत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी

श्री राजाराम
नरपति हर्षनिदान
मोरेश्वरसुत नीलकं
ट मुख्य प्रधान

राजश्री भानजी गोपाळ मुख्ये देशाधिकारी व लेखक प्रांत कऱ्हाड यास आज्ञा केली यैसीजे. गिरजोजी यादव यावर स्वामी कृपाळू होऊन ताा उंबरज व ताा तारगाऊ प्रांा मजकूर येथील देशमुखीचे वतन पूर्वी यादवाचे होते ते अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आहे. परंतु प्रांत मजकूरचे देशमुखीचे वतन खासा स्वामीचे आहे. याकरिता यास न चालवावे यैसा निर्वाह केला होता. ऐसीयास गिरजोजी यादव यानी चंजीच्या प्रसंगी चिरंजीव राजश्री सिवाजी राजे यास स्वामी संनीध आणिले व स्वामीची सेवा बहुत निष्टेने केली. याकरितां सांप्रत स्वामीस आधिक जेष्ट वदे नवमी इंदुवारी[1] स्वामीस पुत्र

---

१ गदाधर प्रल्हाद शकावली (शिवचरित्र प्रदीप पृ: ६६) मध्ये ज्येष्ठ अधिक वद्य ८ सोमवार असा निर्देश आहे. जंत्रीत ९ मीचा लोप दाखविला आहे. इंग्रजी ता. २३–५–१६९८ पडते.

जाहाला. चिरंजीव राजश्री संभाजी राजे नांव ठेविले. त्याप्रसंगे मारनिलेवर स्वामी कृपाळू होऊन उंबरज तारगाऊ या माहालची देशमुखी यास अजरामऱ्हामत करून दिल्ही असे. ते निर्वाहिरूप चालवावी ऐसी आज्ञा करून हे आज्ञापत्र प्रविष्ट केले असे. तरी तुम्ही हे जाणोन उंबरज–तारगाऊ या माहालची देशमुखी गिरजोजी यादव याचे स्वाधीन करून यास व याचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. या वतनास हक लाजिमा इनामत इसापत पानमान तश्रीफ पूर्वी चालली असल त्याप्रमाणे यास चालऊन हे त्या वतनावर राहोन सेवा करीत ते गोष्टी करणे. यांच्या वतनास अत:पर खलेल व कुसूर येकंदर होऊं न देणे. या पत्राची प्रत लेहून घेऊन मुख्य पत्र देशमुख मजकुराजवळ परतोन देणे. हक वर्तना राजश्री रामचंद्र पंत अमात्य याणी लेहून दिल्हे आहे त्याप्रमाणे चालविणे. लेखनालंकार––

मर्या
देयंविरा मोर्तब
जते

क्रमांक : ६५ **दि. ७–६–१६९८**

क्रमांक ६४ प्रमाणे खुद्द गिरजोजीला दिलेली सनद.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शक २४ बहुधान्य संवत्सरे जेष्ट शुध नवमी भोमवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपतीं याणी राजश्री गिरजोजी यादव यास आज्ञा केली यैसीजे. ता उंबरज व ता तारगाऊ प्रांत कऱ्हाड येथील देशमुखीचे वतन पूर्वापार तुमचे होते. ते स्वामीने तुम्हास अजरामऱ्हामत करून देऊन कागदपत्र पूर्वी करुन दिल्हे आहेत.

श्री राजाराम
नरपति हर्षनिदान
मोरेश्वरसुत नीलकं
ठ मुख्य प्रधान.

ग़ैसीयास आलाकडे ते वतन खासा स्वामीचे आहे याकरिता तुम्हास न चालवावे ग़ैसा निर्वाह केला होता. ग़ैसीयास चंजीच्या प्रसंगे तुम्ही स्वामीच्या पायासी निष्ठा धरुन चिरंजीव राजश्री सिवाजी राजे यास स्वामीसंनीध आणून पावविले. याकरिता सांप्रत स्वामीस पुत्र जाहाला. चिरंजीव राजश्री संभाजी राजे हे नांव ठेविले. त्या प्रसंगे स्वामी तुम्हावर कृपाळू होऊन उंबरज तारगाऊ येथील देशमुखीचे वतन तुमचे तुम्हास अजरामऱ्हामत करुन दिल्हे आहे. ते निर्व्हारुप तुम्हास चालवावयाची आज्ञा करुन प्रांत मजकुरच्या देशाधिकारी याचे नावे आज्ञापत्र सादर केले आहे. तेणेंप्रमाणे वतन आपले स्वाधीन करुन घेऊन पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन सुखरुप राहाणे. लेखनालंकार.

मर्या
देयं विरा
जते.

दि. १४–७–१६९८

क्रमांक : ६६

धनाजी जाधव ह्यांचे खंडोजी थोरात ह्याना पत्र की, मौजेदेवगाव दुई हे त्यांचे मोकाशाचे गांव छत्रपती ह्यानी मातुश्री मैकुबाई ह्याना इनाम करून दिले आहे.

श्री

राजश्री खंडोजो थोरात
रुस्तमराऊ बारा हजारी
गोसावी यासि

ॐ अखंडित लक्ष्मी आलंकृत + + मान्य + + + श्नेे।।
जयेसिंगराऊ + + पति जोहार. सु।। तिसा तिसैन अलफ.

मौजे देऊगाऊदुई ताा पटस हा गाऊ पेशजी तुम्हाकडे मुकासा दिल्हा होता. त्यास साल मजकूर तुम्हाकडून दूर करुन राजश्री छत्रपती स्वामी याणी मातुश्री मैकूबाई यास इनाम करुन दिला असे. तर तुम्ही आपली दखलगीर येकजरा मौजे मजकुरास न करणे आगर उपसर्ग न लावणे. जाणिजे. छ १५, मोहरम. हे विनंति.

श्री
राजाराम
चरणी दृढभा
व सेनापती +
नाश्री जाध +
राव

विल + +

लेख + + +

क्रमांक : ६७ **दि. २२-७-१६९८**

छत्रपती राजाराम ह्यांचे तर्फ उंब्रज व तर्फ तारगावमधील एकूण चौपन्न गांवच्या मोकदमाना पत्र की, सदहू गावच्या देशमुखीचे वतन गिरजोजी यादव ह्याना देण्यात आले आहे. महादजी जगदाळे ह्याचा त्या गावांबर कोणताच अधिकार नाही.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २५ बहुधान्य संवत्सरे आषाढ बहुल दशमी भृगुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपति याणी मोकदमानी देहाय ताा उंबरज व तारगाव यास आज्ञा केली यैसीजे. राजश्री गिरजोजी यादव देशमूख प्रांत कराड याणी हुजुर विदित केले की ताा उंबरज व ताा तारगाऊ देहे बी ताा[1]

श्री राजाराम
नरपति हर्षनिदान
मोरेश्वरसुत नीळकं
ठ मुख्य प्रधान.

× × ×

---

१ तपशील घेतलेला नाही.

येणेप्रमाणे चोपन गावीचे देशमुखीचे वतन पुरातन आपले आहे. याकरिता स्वामीने कृपाळू होऊन सदरहू गावीचे देशमुखीचे वतन आपले स्वाधीन करून चालवावयाची पत्रे करून दिल्ही तेणेप्रमाणे आपण देशमुखीचे वतन अनभवीत आहो. यैसियास माहादजी जगदाळा चंजीचे मुकामी स्वामी संनीध जाऊन मसूर तर्फेची देशमुखी आपली आहे म्हणोन गैरवाका विदित करून स्वामीची पत्रे करून घेतली आणि या प्रांते येऊन तांम्राची पाठी करून आपल्या वतनासी कथला मांडिला आहे. यैशास सदरहू दोही तर्फाचे देशमुखीचे वतन पुरातन आपले आहे. आपला भोगवठाही चालत आला आहे. यैसे असता माहादजीस या वतनासी कथला करावयास काय समंध आहे. आपण स्वामीची येकनिष्ठेने (सेवा) करीत आहो. तरी स्वामीने कृपाळू होऊन आपले वतन आपणास बिलाकुसूर चाले ऐसी आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विनंती केली. त्यावरून कळो आले. ऐसियास चंजी तांम्रानी हस्तगत केली ते प्रसंगी गिरजोजी यादव याणी बहुतच येकनिष्ठेने सेवा करून स्वामीचा कबिला व चिरंजीव राजश्री शिवाजी राजे व चिरंजीव सोइराबाई आऊ यास त्या संकटातून काढून वेळुरी स्वामी संनीध आणून पावविली. त्याउपरी स्वामी स्वार होऊन या प्रांतास आले. येता मार्गी याणी बहुतच सेवा करून स्वामीस संतोषी केले. याकरिता यांचे चालविणे स्वामीस अगत्य. यैसियास चिरंजीव राजश्री संभाजी राजे हे स्वामीस पुत्र जाले ते समई स्वामी यावरी कृपाळू होऊन हे देशमुखीचे वतन पूर्वी यास दिल्हे आहे ते याचे यास निर्वाहरुप चालवावे यैसा निर्वाह केला. कऱ्हाड व सातारा या प्रांताचे कितेक वतनदार हुजुर आले होते. त्यासी याच्या वतनाची गोही साक्षी मनास आणिता माहालीचे देशमुखीचे वतन याचे खरे आहे म्हणून साक्ष दिल्ही. याकरितां तर्फ उंबरज व तर्फ तारगाऊ येथील देशमुखीचे वतन गिरजोजी यादव यास अजरामऱ्हामत करून दिल्हे असे. येविसीचे आज्ञापत्र देशाधिकारी प्रांत सातारा याचे नावे सादर

केले आहे. तरी तुम्ही हरदू माहालीचे देशमुखीचे वतन गिरजोजी यादव यास चालऊन हक लाजिमा इनामत इसाफत पानमान तश्रीफ पटी पाछोडी सालावाद चालत आले आहे त्याप्रमाणे चाले ऐसे करणे. माहादजी जगदाळा याणे समंध नसता गैरवाका विदित करून मसूर तर्फेची देशमुखी आपली म्हणोन पत्रे करून घेतली आहेत ते रद केली असत. त्यास याच्या वतनासी कथला करू न देणे. जाणिजे.[1]
लेखनालंकार.[2]

मर्या
देयं विरा
जते

क्रमांक : ६८ दि. २१-८-१६९८

बिवाजी पालकर ह्यानी ताराबाई ह्याना पाठविलेले पत्र त्यांच्याकडे पोहोचते करणे असे बुऱ्हाणजी मोहिते हे गिरजोजी यादव ह्याना लिहितात.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव
गोसावी यास--

ऽ अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्नेहांकित बाऱ्हानजी मोहिते हवालदार किले सजनगड जोहार. सुाा तिसा तिसैन अलफ. विशेष राजश्री बिबाजी पालकर यानी वज्रचुडे मंडित सौभाग्यवती ताराबाईस

---

१. तिमाजी यमाजी सुभेदार व कारकून सुभा प्रांत सातारा ह्यानी सखोबा वजेर हवालदार व कारकून प्रांत सातारा ह्याना दिलेली दि. १२-८-१६९८ ची ह्या पत्राची नक्कल उपलब्ध आहे.
२. अक्षरे निराळ्या वळणाची.

पत्र पाठविले आहे. ते प्रविष्ट करणे व तुम्हांस व रा बाजी कदमास पत्रे पाठविली आहेती त्याप्रमाणे त्याचे पारपत्य करुन देविले पाहिजे. बहुत ल्याहावे तरी गोसावी सुग्न (ज्ञ) आहेती. कृपा असू देणे. छ २४, सफर. हे विनंती.

मो
तंब सु
द

श्री
राजाराम छ
त्रपति तस्य से
वक बऱ्हानजी
मोहिते

क्रमांक : ६९ दि. ९-१०-१६९८

दत्ताजी नाईक पिसाळ ह्याचे वतन बिनतक्रार चालवावे म्हणून हिंदुराव घोरपडे ह्यांची जोहार खोऱ्याच्या मोकदमास ताकीद.

श्री राजारामचरणो
त्पतेर्मालोजी घो
र्परेः। सुतस्यछ्व
जे मुद्राषण्मुख
स्वेव राजते॥ ।।

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विस्वासनिधि राजमान्य राजश्री हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार शमशेरबहादुर ताा मोकदमानी जोहार खोरे प।। वाई सु।। तिसा तिसैन अलफ. र।। दत्ताजी नाईक पिसाळ याचे वतन सालाबाद जैसे चालविले तेणेप्रमाणे चालवणे. दरम्याने हर कोण्ही कथला करितील त्यावरी न जाणे. बिलाकुसुर चालो देणे. नाहीतरी ताकीद होईल हे बरे समजोन लिहिल्याप्रमाणे वर्तणुक करणे. जाणिजे. रा. छ. १४, रबिलाखर.

क्रमांक : ७० **सन १६९८–९९**

छत्रपती राजाराम ह्यांचे स्वदेशी आगमन झाल्याप्रीत्यर्थ कागलचे पिराजी घाटगे यानी त्याना पत्र धाडून आनंद व्यक्त केला होता त्याबाबतचे छत्रपतींचे उत्तर.

श्री

तालीक

आखंडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य राजश्री पिराजी घाटगे यासी प्रती राजश्री राजाराम छत्रपती. उपरी तुम्ही पत्र पाठविले ते प्रविष्ठ जाले. स्वामी करनाटक प्रांतातून या प्रांतास आले हे वर्तमान ऐकून बहूत समाधान पावले म्हणून वर्तमान तपसील लिहिल. कितेक विदीत जाहले. ऐशासच्या आगमने तुम्हास संतोष वाटावा हे उचितच आहे व या प्रांती स्वामीच्या लस्कराचा कैकी बहूत उपसर्ग दिला हे काही बलराहीक नाही. फुडेहि उपसर्ग देतच आहेत म्हणून हे वर्तमान तपसिल लिहिल तेही विदीत जाहले. ऐशास लस्कराच्या लोकास ताकीद पत्र पाठविल आहेत. ती याउपरी उपसर्ग देणार नाहीत. तुम्ही आपल समाधान + + देणे. बहुत काय लिहिण. तरी तुम्ही सुज्ञ असा. मोर्तब.

क्रमांक : ७१ **दि. २१–२–१६९९**

खंडोबाच्या यात्रेच्या डबीचा ऐवज सरकारजमा झाला होता तो महाराणी ताराबाई ह्यांच्याकडे दिला आहे. त्या तो तुमच्या हवाली करतील, असे रामचंद्र पंत ह्यांचे गिरजोजी यादव ह्याना पत्र.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव देसमुख ता। उबरज तारगाव गो यासी

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य————————स्ने।।

रामचंद्र नीळकंठ आशीर्वाद. सुहूर सन तिसा तिसैन आलफ. पालीच्या यात्रेचे डबीचा पैका व वस्त्रे दिवणात अमानत ठेविली होती. ते येणेप्रमाणे हुजूर सौभाग्यवती ताराबाई साहेबाकडे दिल्ही. सदरहू ऐवज बि।। देशमुखी उबरज तारगाऊ.

श्रीरामचं
द्र चरण नील
कंठ सोनदे
व शरण

	खुर्दा	वस्त्रे
	१३०	१ खेडा[1]
		१ मोडासा
	रुपे वजन	——
	८८८१	२

लग

०

हे राजश्री जाधवरायाच्या कठल्याकारिणे ठेविले होते ते दिल्हे. सौभाग्यवती मातुश्री आईसाहेब तुम्हास देतील. जाणिजे. छ ३० साबान.

लेखन
सीमा समु
ल्लसती

———

१ उणाख शेला.

क्रमांक : ७२ दि. २१-२-१६९९

महाराणी ताराबाई ह्यांचे पालीच्या खंडोबाच्या जत्रेतील ऐवजासंबंधी गिरजोजी यादव ह्यांना पत्र.

श्री

" सही "

सक (ल) सौभाग्यवती वज्रचुडेमंडित ताराबाई याणी गिरजोजी यादव देशमुख ताा उबरज व तारगाव सू।। तीसा तीसैन अलफ. मौजे पाली ताा मजकूर येथील देश (मुखीच्या) हकाचा कथला राजश्री जाधवराव व तुम्हात लागला होता. या करीता पालीचे जत्रेची डबी आमानत केली आण हुजुर आणऊन राजश्री रामचंद्रपत याचे स्वाधीन केली. त्याउपरी किले सजनगडी तुमची त्याची कटकट जाली. त्यास राजश्री पती सदरहू डबीच्या ऐवज आम्हाकडे पाठवीला. त्यास तुमची तुम्हास दिल्ही.

बि।।

खुर्दा टके	रुपे वजन तोा
१३०	८८८०
सनगे	
१ खेडा	लग
१ मुडांसे	०

येणेप्रमाणे सदरहू ऐवज अमानत केला होता तो तुमचा ऐवज तुमचे स्वाधीन केला असे.

" सही "

(पाठीमागे)

छ ३० , साबान.

" " हस्ताक्षर महाराणी ताराबाईसाहेबांचे.

महाराणी ताराबाई यांचे गिरजोजी यादव यांस पत्र. "सही" ही अक्षरे महाराणी ताराबाई यांच्या हातची. क्रमांक : ७२; पृ. १०६

माह्दजी राजे भोसले यांचे गिरजोजी यादव यांस पत्र. ह्यात महाराणी तारा-बाई यांचा उल्लेख आहे. क्रमांक : ७३; पृ. १०७

क्रमांक : ७३ **दि. २१–२–१६९९**

पालीच्या खंडोबाच्या जत्रेंतील डबीच्या ऐवजाबाबत गिरजोजी यादव व धनाजी जाधव ह्या दोघांमध्यें तंटा उद्‌भवला होता. महाराणी ताराबाई ह्यानी ह्या प्रकरणी हस्तक्षेप करून सदर्हू ऐवज गिरजोजी यादव ह्याना द्यावयास लावला.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव देशमुख
पा। कऱ्हाड गोसावी यासी

(शिक्का) अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्ने।। माहादजी राजे भोसले रामराम. सुा तिसा तिसैन आलफ. मौजे पा(ली) ता। उंबरज येथील यात्रा डबी यैवज देशमुखीचा याविसी तुम्हामध्ये व राजश्री धनाजी जाधवराऊ यामध्ये कथला लागला म्हणौन सौभाग्यवती वज्रचुडेमंडित ताराबाई याही डबीचा यैवज हुजूर आणून रा पंत आमात्य याकडे ठेविला. त्यास सजनगडीच्या मुकामी तुम्हामध्ये व राजश्री जाधवरायामध्ये कटक(ट) जाहाली तेव्हा सौभाग्यवती ताराबाई याही राजश्री पंताकडून डबीचा यैवज तुम्हास दिला.

टके	कापड सणगे
१३०	१ खेडा
रुपे वजन	१ मुंडास
८८८१	२

येणेप्रमाणे यैवज तुम्हास दिल्हा असे. छ ३० साबान.

" सही "

" " हस्ताक्षर माहदजी भोसले ह्यांचे.

क्रमांक : ७४ दि. २१-२-१६९९

गिरजोजी यादव ह्याना खंडोजी करजकर ह्यांचे पालीच्या यात्रेच्या डबीबाबत पत्र.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव देशमूख पा करराड
गोसावी यासी——————

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य——————

स्ने।। खंडोजी करजकर अर्जनीस रामराम विनंती उपरी. सुहूर तिसा तिसैन अलफ. मौजे पाली ता उबरज येथील यात्रेचा डबीचा कथला तुम्हास व राजश्री धनाजी जाधवराऊ यामध्यें लागला म्हणोन सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्री आईसाहेब याही डबीचा ऐवज आणून राजश्री पंत आमात्य यापासी ठेविला. त्यास किले सजनगडीच्या मुकामावर राजश्री जाधवराव व तुम्हामध्ये कटकट लागली तेव्हा सौावती मातुश्री आईसाहेबी देशमुखीचे डबीचा ऐवज राजश्री पंताकडून आणून तुम्हास दिला.

खुर्दा टके	कापड नग
१३०	१ खेडा
	१ मुंडासे
रुपे वजन	––
८८८०	२

येणे प्रमाणे तुम्हास दिले आसे.
छ ३०, साबान. "हे विनंती"

" " हस्ताक्षर खंडोजी करजकर ह्यांचे.

क्रमांक : ७५ इ. स. १६९९

गिरजोजी यादव ह्याना खंडो बल्लाळ व खंडो निबाभोडे ह्यांचे पालीच्या यात्रेच्या डबीबाबत पत्र.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव
देशमुख प्रां कऱ्हाड गो

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्ये स्नौ खंडो बलाल व खंडो निबाभोडे (?) रामराम विनंती उपरी. सु।। तिसा तिसैन अलफ. मौजे पाली पा मजकूर येथील यात्रेच्या डबीचा कथला तुम्हामधे व राजश्री जाधवराऊ यामधे जाहाला होता. त्यास डबीचा येवज हुजूर आणोन सौ मातुश्री आईसाहेब यानी पा + + + + +

(पुढील मजकूर गहाळ)

क्रमांक : ७६ दि. १७–८–१६९९

मौजे कनवाड हा गाव सय्यद अहमद पीर ह्यास इनाम होता. तो पूर्वी-प्रमाणे चालवावा म्हणून छत्रपती राजाराम ह्यांची देशाधिकारी प्रांत पन्हाळा ह्यास आज्ञा.

स्वति श्री राज्याभिषेक शके २६ प्रमाथी नाम संवत्सरे भाद्रपद शुध त्रीतीया गुरुवासरे क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजश्री भानजी गोपाळ मुख्य देशाधिकारी प्रांत पनाळा यांस आज्ञा केली ऐसीजे.

रायाजी बापोजी याणे हुजूर येऊन विदीत केले की हजरत सैद अहंमद बेखारी पीर मु।। कनवाड ता आलते प्रांत मजकूर यास मौजे

मजकूर पूर्वीपासून इनाम चालत आहे. तेणेप्रमाणे उत्तरोत्तर इनाम चालवायाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विदीत केले. त्यावरून हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तरी तुम्ही मौजे कनवाड हा गाव सैद आहमद पीर यास सालावाद चालत आहे तेणेप्रमाणे पुढेहि विलाकुसूर इनाम चालो देणे. त्या गावास हरयेकविशी उपसर्ग न देणे नाकीद असे. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन मुख्य पत्र परतोन देणे. जाणिजे.

निदेश समक्ष.

क्रमांक : ७७ दि. २७-८-१६९९

छत्रपती राजाराम ह्यानी नीळकंठ मोरेश्वर ह्याना दोन गाव स्वामी सेवेबद्दल इनाम दिले.

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २६ प्रमाथी नाम संवछर भाद्रपद शु॥ १२ भानुवासर क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती याणी राजेश्री नीलकंठ मोरेश्वर यांसी इनामपत्र दिल्हे यसीजे. तुम्ही

सिका प्रति निधि

या राज्यातील पुरातन सेवक. स्वामीच्या राज्यानिमित्य साहास अतिशयेसी केले. या निमित्य तुमचे चालवणे स्वामीस बहुत अगत्य. याकरिता तुमचे वतनी कुलकर्णाचे गाऊ दोन. मौजे वाठार ता॥ तारगाव मौजे लाटापूर ता॥ कोरेगाव सुभा प्रांत सातारा गाऊ--प्रांत वाहेगाऊ येकूण दोनी गाऊ स्वामी तुजवरी संतोषी होऊन इनाम करून दिले असेत. कुलबाब कुलकानु देखील हलीपटी व पेस्तरपटी झाडझाडोरा जलतरु पाषाण विधिनिक्षेप खेरीज हकदार व इनामदार पडिलेपान सहीत चतुःसीमा पुरवक मर्यादेप्रमाणे दोनी गाऊ इनाम दिल्हे आसे. येविसी प्रांत मा॥रच्या कारकुनास सनदा

सादर आहेती. तरी गाव आपले दुमाला करून पुत्रपौत्रादि वौंश-परंपरेने उपयोग करणे. जाणिजे. निदेश समक्ष.[१]

क्रमांक : ७८ दि. २८-९-१६९९

श्रीकराचार्य पंडीतराव ह्यांचे देशाधिकारी व देशलेखक प्रांत कुडाळ ह्याना पत्र की बाबेदभट ठकार ह्या ब्राह्मणाला मौजे अंतुरळी ह्या गावी दहा बिघे जमीन इनाम दिली असून त्याचा पूर्वीचा धर्मादाय रद्द केला आहे.

श्री सकल गुणालंकृत अखंडीत लक्ष्मी आलंकृत राजमान्ये राजेश्री देशाधीकारी व देशलेखक वर्तमान व भावी सुभा प्रांत कुडाळ गोसावी या प्रती· श्रीकराचार्ये पंडीतराऊ आसीर्वाद. राज्याभीशेक शके २६ प्रमाथीनाम संवछरे आश्विन शुध पोर्णीमा गुरुवासरे वेदमुहुर्ती बाबदे भट बिन नारायण भट उपनाम ठकार वास्तव्य का। पाटगाव प्रा मजकूर याणी हुजूर सातारेयाचे मुक्कामी येऊन विदीत केले जे आपणास धर्मादाय तांदूळ खंडी येकी आहे. तेणे करून आपला योगक्षेम चालत नाही. स्वामी धर्मपरायण आहेत. तरी स्वामीने आपणास कांही इनाम जमीन दिल्हेयाने स्नान संध्या करून राजेश्री छत्रपतीचे राज्यास कल्याण इछून राहून. त्याजवरुन मनास आणिता ब्राम्हण भले योग्य कुटूंबवछल पाहून यास इनाम जमीन बिघे १० दाहा मौजे अंतूरळी तालूका पाटगाव पैकी दिले असे. पेसजीचा धर्मादाये आहे तो दूर केला असे. सदरहु जमीन आवल दुम सीम तीन प्रतीने विसापांडाचे

---

१ मौजे लाटापूर हा गांव नीलकंठ मोरेश्वर ह्याना इनाम दिल्यावर आणापा जनार्दन देशाधिकारी प्रांत वाई ह्याना पाठविलेल्या आज्ञापत्राची नक्कलहि उपलब्ध आहे. तिची तारीख १०-९-१६९९ ही आहे.

माईननें नेमून चतू:सिमा करुन भट गोसावि याचे स्वाधीन करणे.

छ १४ माहे रबोलाखर सूहुरसन मया व आलफ.

पं ॥ छ ६ रजब सन सलास मया आलफ[1]

क्रमांक : ७९ **दि. १५–१०–१६९९**

तुमचे शेत आम्ही तुम्हांला परत करू, काळजी नसावी, असे सटवोजी सापा ह्याचे कृष्णाजी जाधव ह्याला पत्र.

श्री

रा॰ कृष्णाजी जाधव पाटील मौजे अतीत यासि सटवोजी सापा पा॰ मौजे मा॰र सु॥ मया अलफ. आम्ही तुमचे इनामाचे सेत केले आहे म्हणून तुम्ही कस्टी अहा. तरी तुम्ही अपली पिके काडून घेऊन तुमचे सेत तुमचे स्वाधीन येथाविभागे करून. तुम्ही जे असल तें अपले समाधान असो देणे. तुझें जे पुरातन सेत जे असेल ते तुझे हवाला करून. हे अपले वडिलाए सत्य असे हे लिहिले.

सही छ १, जमादिलावल.

(पाठीमागे निशाणी नांगर)

क्रमांक : ८० **दि. २८–११–१६९९**

संताजी घोरपडे ह्यांच्या स्वामिसेवेबद्दल रामचंद्र नीळकंठ अमात्य ह्यानी त्याना मिरज प्रांतात बावीस कर्यातीच्या देशमुखीचे इनाम दिले होते. परंतु त्या कर्यातीच्या मूळ देशमुखानी राजाराम महाराजांकडे तक्रार करतांच राजाराम महाराजांनी संताजी घोरपडे ह्यांचे इनाम रद्द केले.

---

१. १५ नोव्हेंबर १७०२.

तालीक

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २६ प्रमाथी नाम संवत्सर मार्गसीर्ष बहुल द्वितीया भोमवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजाराम छत्रपती (यानी) राजश्री देशाधिकारी वर्तमान भावी प्रांत मिरज यासी

आज्ञा केली यैसिजे. व्यकाजी दादो व आदनाईक सावत व तमाजी नरसिंव्ह व आणाजी आदनाईक देशमुख मामले मोर्तजाबाद उर्फ मिरज यापैकी तमाजी नरसिंव्ह याचा भाऊ नरहरी बलाळ व सिदोजी बिन हरमाजी देशमुख याणी हुजुर येऊन विदीत केले की मामले मार कर्याती बावीस

१ का।। तासगाव	१ का।। रुकडी	१ हवेली मिरज	१ का।। बडग
१ का।। मनेराजुरी	१ का।। इचलकर्जी	१ का।। भिलवडी	१ का।। उदगाव
१ का।। आंजनी	१ का।। कवठ येकद	१ का।। कवठ माहाकाल	१ का।। सागली
१ का।। भालवणी	१ का।। वीट	१ का।। देसिंग	१ का।। खानापूर
१ का।। आष्ट	१ का।। सावर्ड	१ का।। म्हैसाल	१ का।। इसापूर
——	——	१ का।। सिरटी	१ का।। ढालगाव
५	५	——	——
		६	६

येणेप्रमाणे बावीस कर्यातीचे देशमुखीचे वतन पुरातन आमचे. सदरहू चौघा जणाचे पिढी दर पिढी चालत आले आहे. आसे असता संताजी घोरपडे चंदीचे मुकामी फौज घेऊन गेले ते समई स्वामीस

गैरवाका विदीत केले की प्रांत मा।रचे देशमुख मोगलाकडे मिळाले आहेत. स्वामीकडे रुजु होत नाहीत. या करिता स्वामीनी प्रांत मा।रचे देशमुखीचे वतन आपणास अजरामरामत करून दिल्हे पाहिजे. त्यावरून स्वामी याणी सदरहू बावीस कर्यातीचे देशमुखीचे वतन संताजी घोरपडेस देऊन पत्र करून दिल्हे. येसियास आपण पुरातन वतनदार आहो. स्वामीचे पायाची यकनिष्टेने वर्तणुक करितो. स्वामीनी आत:कर्णास आणोन कृपाळू होऊन आपले देशमुखीचे वतन आपणास दुमाला करून चालवावयास आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विदीत केले. त्याजवरून मनास आणिता सदरहू बावीस कर्यातीचे देशमुखी व्यंकाजी दादो व आदनाईक सावत व तमाजी नरसिंव्ह व आणाजी आदनाईक याचे दुमाला केली आसे. तरी तुम्ही हे पत्र पाहून प्रांत माारचे देशमुखीचे वतन याचे स्वाधीन करून पूर्वापार चालत आले आहे त्याप्रमाणे पुढेहि यासी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा चालवावे. हक लाजिमा इनामती इसाफत इजाफत सुराफत व पालक सालाबाद चालत आले आहे त्या प्रो चालवून याचे हाते वतनाची सेवा घेत जाणे. संताजी घोरपडे यास वतनाची पत्रे लिहून दिल्ही होती ती दूर जाहली असेत. उपरी घोरपडे याचा वंशपरंपरा वतनास समंध नाही व प्रांत माारचे नाडगौडीचे वतन व्यकाजी दादो व आदनाईक सावत व तमाजी नरसिव्ह व आणाजी आदनाईक याचे पुरातन पिढी दर पिढी चालत आले आहे त्या प्रो पुढे वंशपरंपरा याचे वतन यासी चालवून हक व लाजिमा व इनामती व इसाफत व बाजे जे काय असेल त्या प्रो चालवून यापासून वतनाची सेवा घेत जाणे. या पत्राची तालीक लिहून घेऊन मुख्य पत्र देशमुख मारापासी भोगवटियासी देणे. जाणिजे. निदेश समक्ष. सिक्याचे मोर्तब.

क्रमांक : ८१ दि. १९-१२-१६९९

जोतजी कृष्णाजी तुवार देसाई ह्याला मोगलानी पकडून नेले असता खंडणी भरून सुटका करून घेण्याकरता त्याने आपल्या देशमुखीच्या सहा गावचे वतन लिंगो बापूजी ह्याला विकले होते. ते सदर्हू लिंगो बापूजी याच्या नांवे करावे असे परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधी ह्यांचे पत्र.

श्री

तालीक

राजश्री व्यंकाजी कासी सुभेदार व कारकून
व सुभा प्रांत तारळे गोसावी यास

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य सेवक परशराम त्र्यंबक प्रधान नमस्कार. सु॥ मया व अलफ. राजश्री मल्हार नरहरी हे किले सजनगडचे मुकामी दर्शनास आले ते समई विदित केले की जोतजी बिन कृष्णाजी तुवार देसाई तर्फ असडोली यास कोलापूरकर ताम्र याणे कबिलियासहीत धरून नेऊन अटकेमधे ठेविला होता. खंड बांधिला त्याचा तगादा लाविला. देशमुख मारापासी उसूल द्यावया ताकत नाहीसी जाहाली. याब॥ जोतजीने आपले देशमुखी पै॥ गाव ६ बी त॥

मौजे सेळोसी	१	मौजे खेरिवडे	१
मौजे कडव	१	मौजे बावेली	१
मौजे जरगी	१	मौजे अणदूर	१

येणेप्रमाणे साहा गाव मशरुल लिंगो बापूजी यास विकत दिल्हे. हो॥ ३०० तीनशे घेतले. सदरहू साहा गाव दिल्हे म्हणोन वतंदाराचे

निशाणीनिसी महजरहि करून दिल्हे आहे. लिंगो वापूजीने महजर आपणास दाखविले. त्याजवरून या गावीची देशमुखी त्याचे दुमाला केली. शेरणी रुो १०० शंभर द्यावयाचा तह केला आहे. तरी स्वामी कृपाळू होऊन सनद सादर केली पाहिजे म्हणून विनंती केली.

त्याजवरून सदरहु गाव लिंगो वापूजीचे दुमाला
(सिका) देशमुखी केली असे. शेरणी याचे माथा
रुो १५० पेशजी रो मल्हारपंती तह करून हाळी
ज्या कागददिल्हे आहेत. येकूण दीड (शे) रुपये राज्याचा वसूल राजश्री मल्हारपंत घेतील. पावलियाचा जाब देतील. त्या प्रो मजरा असे. लिंगो वापूजीच्या हाते देशमुखीची सेवा वंशपरंपरेने घेत जाणे. जोतजी देसाई याची गावगना पटीपछोडी व इनामती असतील त्या प्रो या गावी असतील ते लिंगो बापूजीस देत जाणे. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन मुख्य पत्र भोगवटीयास परतून देणे. प्रतिवर्षी नूतन पत्राचा अक्षेप करीत नव जाणे. छ ७, रजेब. निदेश समक्ष. जोतजी बिन कृष्णाजी याणे आत्मसंतोषे गोताचे विद्यमाने जरी काही यास साहाची देशमुखी दिल्ही असेल तरी हे खरे चौकशीने मनात आणून कागदपत्र करून देऊन दुमाला करणे आणि याचे पुत्र पौत्री चाळववणे.

मोर्तब असे.

क्रमांक : ८२ **दि. ८–१–१७००**

सिदोजी घोरपडे ह्यानी नरहरभट ह्या नांवाच्या ब्राह्मणास मौजे दटवाद (दत्तवाड) येथे १५ बिघे जमीन इनाम दिली.

श्री

तालीक

वेदमूर्ती राजेश्री नरहर भट बिन सिवराम भट गोत्र काश्यप सूत्र अश्वलायेन सेकीन कसबा सावगाव वास्तवे क्षेत्र करवीर यासी

प्रति सिदोजी घोरपडे वजारतमाब दंडवत. सुा मया आलफ्. तुम्ही भले ब्राह्मण कुटुंबवत्सल. सुविद्या आलेया ब्राम्हणास आन्न उदक सारे दिन नवरात्रात आन्नशांती करितां. तुमचे योगक्षेमाची स्वस्था आसलिया उत्तम. हे जाणून आमचा मोकासा मौजे दटवाद[1] का। इचलकरंजी प्रांत मिरज येथे तुम्हास इनाम बिघे १५ पंधरा करार करून म्हसूल सुधा दिली आसे. तर तुम्ही आमचे कल्यान इछून स्नानसंध्या सेटकर्म आचेरुन तुमचे पौत्रपोत्रादि वौशेपरंपरेने आनभऊन सुखरुप राहाणे. आमच्या वौशात चालवणेविसी कोन्हीहि आंतर करनार नाही हे लिहून दिल्हे.

सही. रा। छ २७, रजब.

क्रमांक : ८३ **दि. २५-१-१७००**

सिंधुदुर्ग किल्ल्याचे हवालदार मानसिंगराव ह्यांना सदहुं किल्ल्याचा बंदोबस्त करून आरमारकरी लोकांसह येण्याची आज्ञा.

श्री

राजश्री मानसिंगराव हवालदार जंजिरे सिंधुदुर्ग यास आज्ञा केली ऐसिजे. सु॥ मया व अलफ. जंजिरे मारचे आरमारकरी

---

१ दत्तवाड.

लोक हुजुर पाठऊन देण्याची आज्ञा जाहाली आसे. तरी राजश्री बच्याजी आनंत या समागमे आरमारकरी लोक सत्वर हुजूर पाा देणे. सदरहु तुम्ही जंजिरे माारचा वंदोवस्त करून तुम्हीच लोक घेऊन सत्वर हुजूर येणे. जाणिजे. रा। छ १४, शावान. लेखनसीमा.

विलस
ती लेख
नावधि

क्रमांक : ८४ दि. २७–२–१७००

औरंगजेब साताऱ्यास येऊन तीन महिने झाले तरी तिथल्या शिबंदीने त्याची डाळ शिजूं दिली नव्हती. सदर्हु शिबंदीच्या शौर्याचे कौतुक करून परशुराम त्र्यंबक प्रतिनिधी ह्यानी गणसावंत "पंचहजारी" या शिलेदारास लिहिलेले पत्र.

श्री

तालीक

९) माा अनाम गण सावत पंचहाजारे हशम याशी परशराम त्र्यंबक प्रधान सु॥ मया अलफ.

श्री आई आदि
पुरुष प्रा श्रीराजा-
राम चरणी हर्ष
निधान त्रिबक
सुत परशराम
मुख प्रधान

आजी औरंगजेब सातारियाच्या पाई येऊन बसला आहे. त्यास तीन महिने जाहाले. त्याणी उपाय मात्र करून डोईफोडी केली आहे. परत त्याचा उपाय तुम्ही चौकीकार गार होऊ दिला नाही. इति मर्दीनसी तडाख देऊन त्याच हात खर्च केले आहे. तरी शाबास तुमची. तुम्ही लौकी निदान कबूल करून ह्या गोष्टी केल्या. येणेकरून तुमची किर्ती काही सामान्य जाहाली नाही. राजश्री––स्वामीस

व आम्हास तुम्ही लौकी बहुत संतोषात पावविले आहे. तुमच्या श्रमाचे सार्थकही श्री च्या दयेकरुन शीघ्र कालच होईल. कोण्हेविशी चिंता तुम्हामध्ये यतच असा कोणेविसी फिकीर न करणे. तुम्हास निदान पडेल तेव्हा तुमच्या जिवास वोपोन देऊन आम्ही आपले जीव वाचऊ हे घडत नाही. यैसी आपला निशा असो देणे. छ १७, रमजान. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

सुरु सुद्र

क्रमांक : ८५ दि. २३-३-१७००

पोर्तुगीज युद्धनौकानी मराठ्यांच्या एका नदीत अतिक्रमण केल्याबद्दल परशुराम पंत प्रतिनिधी ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयकडे तक्रार केली होती. त्या तक्रारीला व्हाइसरॉयने पुढील उत्तर धाडले.

" रामराजे ह्यांचे विश्वासू परशुरामपंत ह्यांस :

आपले पत्र मिळाले: झमझिगर[1] नदीत आमच्या युद्धनौकानी प्रवेश केल्याबद्दल आपण जी तक्रार केली आहे ती निराधार आहे. आपण म्हणता की, रामराजे ह्यानी आमच्या राज्याशी सलोख्याचे संबंध ठेवण्याचा प्रयत्न केला आहे. परंतु ह्या राज्यांतील माझ्या कारकीर्दीत तर अनुभव उलटा आहे.

गेल्या वर्षी आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशांतील खेडीं दोनदा लुटण्यात आली. आणि आपल्या जहाजानीहि आमच्या जहाजांवर हल्ले करून तीं लुटली. तीं जहाजे अन्नधान्य घेऊन ह्या शहराकडे येत होती. आणि वर आपण म्हणता की आपण शांततेचे पालन

---

१. डॉ. पांडुरंगराव पिसुर्लेकर संपादीत Assentos do Conselho do Estado मध्ये झमझिगार म्हणजेच 'संकेश्वर' असे म्हटले आहे.

करीत आलों आहोत. मी आपणाला कळवूं इच्छितो की ह्या कुरापती आम्ही चालू देणार नाही. आमच्याशी जर आपणाला सलोख्याचे संबंध ठेवावयाचे असतील तर गेल्या वर्षी लुटण्यात आलेला आमचा माल आम्हांस परत करावा."

गोवा, २३ मार्च १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु

क्रमांक : ८६ **दि. ३०–३–१७००**

यादव शिवदेव ह्याचे वतन सुरळीत चालवावे म्हणून परशराम त्र्यंबक ह्यांचे देशमुख व देशपांडे कसबा कापशी ह्याना पत्र.

श्री

म॥ अनाम देशमूख व देशपांडे क॥ कापसी यास परशराम त्र्यंबक प्रधान उमदेतुलमुलुक सु॥ मया अलफ. मौजे खानवेल क॥ मजकूर येथे यादव सिवदेऊ नाडगौडा यास इनाम ।· पाव चावर पहिले पासून आहे. तेणेप्रो सुरळीतपणे चालवणे. याचे इनाम यासी कथला न करिता (चालवणे). कौणाचा उपसर्ग लागो न देणे. जाणिजे. छ १९, शैवाल हुजुर मोर्तब असे.

क्रमांक : ८७ **दि.३०–४–१७००**

फोंडयाचा किल्लेदार सय्यद गुलाम इब्राहिम हा भोसल्यांशीं झालेल्या एका लढाईत प्राणांतिक जखमी झाल्याची बातमी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला कळली, तेव्हा त्याने त्याला खालील सहानुभूतीपर पत्र पाठविले.

" फोंड्याचे किल्लेदार सय्यद गुलाम इब्राहिम ह्यांस.

भोसल्याशी झालेल्या एका लढाईत आपण प्राणांतिक जखमी झाल्याचे नार्वेच्या किल्लेदाराकडून कळले. ही बातमी ऐकून मला फार वाईट वाटले. तरी हे पत्र मिळताक्षणी आपल्या जखमा गंभीर स्वरुपाच्या आहेत की काय आणि आपणाला औषधांची जरुरी आहे की काय ते त्वरीत कळवावे.

मी नार्वेच्या किल्लेदारास आज्ञा केली आहे की, आपले जे जखमी सैनिक आमच्या हद्दीत येतील त्याना मोगल बादशहाशी असलेल्या आमच्या मैत्रीस अनुसरुन चांगली वागणूक द्यावी."

गोवा, ३० एप्रिल १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ८८ **दि. ८--५--१७००**

फोंड्याचा मोगल किल्लेदार सय्यद गुलाम इब्राहिम हा सावंतांशी झालेल्या एका लढाईत प्राणांतिक जखमी झाला होता. तो मरण पावल्याची बातमी कळताच गोव्याच्या व्हाइसरॉयने बसलतखान ह्यास दुखवटयाचा संदेश धाडला :

" बसलतखान ह्यांस

आपले पत्र मिळाले. माझ्या पत्रातील मजकूर आपण जाणून घेतला ह्याबद्दल समाधान वाटले. ज्या राजाशी आमची मैत्री आहे त्या मोगल बादशहाचे सहीद[1] हे प्रजाजन असल्याने त्याना मी अटक करणे शक्य नव्हते. फोंड्याच्या किल्लेदारास मदत पाठवून मी आमची मैत्री प्रकट केलीच आहे. परंतु दुर्दैवाची गोष्ट ही की,

१. हे कोणाला उद्देशून आहे समजत नाही.

सदर्हु फोंड्याचे किल्लेदार हे भोसल्याशी झालेल्या लढाईत प्राणांतिक जखमी होऊन निधन पावले. ते जखमी झाल्याचे मला कळले तेव्हा मी त्याना पत्र घालून औषधोपचारासाठी इकडे बोलविले होते. परंतु माझे पत्र मिळण्यापूर्वीच त्यांचे देहावसान झाले. ती बातमी ऐकून मला मनस्वी दुःख झाले. कारण ते एक मोठ्या तोलाचे शिपायीगडी होते. आम्ही आपल्या दुःखात सहभागी आहोत.

आपणाला मदत करण्यास माझ्याकडून कधीच कसुर झालेली नाही. बादशहाना आपण जी माहिती दिलीत त्याबद्दल मी आपला अत्यंत आभारी आहे.

देव आपले भले करो."

गोवा, ८ मे १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु

क्रमांक : ८९ **दि. १८-५-१७००**

बसलतखान ह्याच्या बंधूस भोसल्यांविरुद्ध मदत करण्याचे आश्वासन गोव्याचा व्हाइसरॉय देतो.

" बसलतखान ह्यांस—

आपले पत्र मिळाले. आपल्या बंधूना खेमसावंत ह्यांचे पारिपत्य करण्यासाठी पाठविले असल्याचे आपल्या पत्रावरून कळले. आपण आमच्यापाशी आपल्या बंधूस मदत करण्याची मागणी केली आहे. आपणाला माहीत आहेच की, आम्ही आपणाला नेहमीच मदत करीत आलो आहोत. आमच्यामधील मैत्रीला अनुसरून या वेळीहि मी

आपणाला मदत करण्याचे बाबतीत मागे राहाणार नाही. त्याबद्दल निश्चित असावे.

देव आपले भले करो"

गोवा, १८ मे १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ९० दि. १८-५-१७००

दारूगोळ्याची मदत पाठवितो म्हणून गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे मोगल सरदारास पत्र.

"बसलतखान ह्यांचे बंधू इसाक कातुला ह्यांस—

आपले पत्र मिळाले. आपण अडचणीत असल्याचे वाचून फार वाईट वाटले. बादशहाच्या सैन्यास पुष्कळ कुमक यावी अशी इच्छा करतो. आपल्या मागणीप्रमाणे दियोग मिनेझिश ह्यांच्याकडे दारूगोळा पाठवीत आहे. आपण यशस्वी झालात तर मला आनंद होईल.

देव आपले भले करो"

गोवा, १८ मे १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ९१ दि. २१-५-१७००

मोगलावर संकट आले असता आम्ही त्याना जशी मदत करतो, तशी मदत ते आम्हाला करीत नाहीत. आणि ज्यावेळी त्याना आमच्या मदतीची आवश्यकता नसते तेव्हा ते आम्हाला विसरून जातात, अशी तक्रार गोव्याचा व्हाइसरॉय करतो.

" फोंडयाचे किल्लेदार रसूलखान ह्यांस—

आपले पत्र मिळाले व ते वाचून बादशहाचे सैन्य भोसल्यांचे पारिपत्य करण्यासाठी डिचोलीला येऊन दाखल झाल्याचे कळले. माझ्या हाताशी जी साधनें आहेत त्यानुसार मी ह्या सैन्याला शक्य तेवढी मदत केली आहे आणि यापुढेहि ती करीत राहीन. परंतु अरब लोक जेव्हा आमच्या राज्यावर आक्रमण करतात तेव्हां मोगल राज्यावर संकट आले असतां आम्ही ज्याप्रमाणे त्यांच्या मदतीला जातो, तसे मोगल आमच्या मदतीला येत नाहीत. इतकेच नव्हे, तर मोगल सरदाराना अशा प्रसंगी आम्ही जी मदत करतो त्याची वार्ता बादशहाच्या कानावर घालण्याचे सौजन्य देखील ते दाखवित नाहीत. तरीहि आम्ही बादशहाच्या मैत्रीस अनुसरून त्याच्या सैन्याला मदत करतो. पण ज्यावेळी बादशहाच्या सरदाराना आमच्या मैत्रीची आवश्यकता नसते तेव्हा ते आम्हाला विसरून जातात. "

गोवा, २१ मे १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ९२ **दि. २८–५–१७००**

बसलतखान नामक मोगल सरदाराच्या भावाने डिचोलीस वेढा घातला होता. पोर्तुगिजांकडून त्याला मदत होत होती. तरीहि त्याने भोसल्यांच्या भयाने वेढा उठवून पळ काढला म्हणून गोव्याचा व्हाईसरॉय फोंडयाच्या किल्लेदारास लिहिलेल्या पत्रांत खेद व्यक्त करतो.

" फोंडयाचे अल्लावरदी बेग बगासी ह्यांस

आपणाला मी बऱ्याच दिवसांमागे लिहिले होते व त्यानंतर सुरतेच्या नबाबाकडून आलेलीं पत्रेहि आपणाकडे रवाना केली होती.

त्याचे उत्तर मला लवकर हवे आहे. कारण पावसाळा सुरू होण्यापूर्वी मला गलबत पाठवून द्यायचे आहे. डिचोलीला वेढा घालून बसलेला बसलतखानाचा भाऊ आपल्या सैन्यासह माघारा गेला असल्याचे कळले. भोसल्याच्या सैन्याने त्याला वेढले होते व अन्नाची टंचाईहि त्याला भासत होती म्हणून त्याने वेढा उठविला असे कळते. मला आपणास कळवायचे आहे की, माझ्या हुकुमानुसार त्याला ह्या शहरातून आणि शहरालगतच्या बेटांतून मदत जात होती. आणि मला विदीत झाले आहे की, ह्या शहरांतील व्यापाऱ्यानीहि त्याला पैशाची मदत केली होती. पुनः त्याने माघार घेईपर्यंत त्याला ह्या राज्यांतून दारुगोळा पाठविण्यात येत होता. फार कशाला, माझे अधिकारी त्याला माझ्या किल्ल्यांतून त्याच्या तोफखान्यासाठी गोळे पोहोचवित होते. आणि हें सर्व मी बादशहाशी असलेली आमची मैत्री आणि शांतता व आपणाशी असलेले माझे मैत्रीचे संबंध ह्यांसाठी केले. मला फार वाईट वाटले ते ह्याबद्दल की, मला न कळविता त्याने माघार घेतली. त्याने माघार घेण्याचे ठरविले असल्याचे जर मला कळविले असते तर मी त्याला त्यापासून परावृत्त केले असते. मी त्याला आणखी मदत पाठविली असती. आणि आपणहि मला त्याविषयी कळविले होते. पण ते एक तासभर देखील थांबले नाहीत. आपण ही हकीकत बादशहाना कळवावी. त्यामुळे मी मदतीच्या बाबतीत हलगर्जीपणा केला नाहीं हें त्यांच्या निदर्शनास येईल. + + + + + + + निःशंक असावे. फोंडा + + + आपण बादशहाचे प्रजानन आहात. ज्या ठिकाणी रहायचे आहे त्या जागेचो निवड करून मागणी करावी. म्हणजे त्वरीत हुकूम काढता येईल."

गोवा, २८ मे १७००

आंतॉनियु गोंसाल्विज लुईज द कामारा कौतिन्यु

क्रमांक : ९३ दि. २–६–१७००

मोगलानी डिचोलीचा वेढा उठविल्याबद्दल गोव्याचा व्हाइसरॉय वसलतखान ह्या मोगल सरदाराला लिहिलेल्या पत्रात विषाद व्यक्त करतो.

"वसालतखान ह्यांस--

आपले दि. २४ मे चे पत्र मिळाले. डिचोली येथील मोगल सैन्याला मदत करण्याची आपण आम्हाला विनंती केली होती. ते सैन्य तिकडे असेपर्यंत आम्ही त्याला आमच्याशी असलेल्या साधनांच्या मर्यादेत मदत केली. परंतु आता असे कळते की, त्या सैन्याने आमच्या नकळत भोसल्यांशी तह करून वेढा उठविला आहे. महान मोगल बादशहांच्या इभ्रतीला कमीपणा आणणारी मोठ्या नामुष्कीची ही गोष्ट आहे. आपण वेढा उठविणार असल्याचे जर मला अगोदर कळले असते तर मी आपणाला तसे न करण्याचा सल्ला दिला असता आणि आपणाला आणखी मदत पाठविली असती. पण ज्या अर्थी आता वेढा उठविण्यात आला आहे व सैन्य निघून गेले आहे आणि पावसाळाहि डोक्यावर आला आहे, त्या अर्थी आता लष्करी हालचाली सुरुं करणे ही कठीण गोष्ट आहे. तथापि एक गोष्ट आपण ध्यानात ठेवावी ती ही की, मोगल बादशहाच्या शत्रूंचा निःपात करण्यास हे राज्य त्याला केव्हांहि मदत करील.

देव आपले भले करो."

गोवा, २ जून १७००

आंतोनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ९४ दि. ५–८–१७००

पाटगावच्या जनार्दन भट ह्या विद्वान ब्राह्मणाला दिलेली सनद.

राजश्री जगजीवन बयााज सुभेदार व कारकून वर्तमान व भावी प्र।। कुडाळ गोसावी यास

 अखडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य

सेवक मल्हार नरहरी नमस्कार. सुहूर सन इहिदे मया व अलफ. वेदमूर्ती राजश्री जनार्दनभट बिन रामभट आग्नीहोत्री वास्तव्य पेट पाटगाव येही हुजूर येऊन आपले कितेक वर्तमान विदित केले. त्यावरून मनास आणिता हे ब्राह्मण थोर आग्नीहोत्री वेदशास्त्रसंपन्न भगवत-परायण सात्विक स्वधर्माचरणनिष्ठ माहायोग्य महंत वीरक्त. याचे पिते रा।। रामभट म्हणजे प्रसिद्ध आबाल वृद्धासी वारणसी पावेतो जाणेता. आसाधारण त्याची योग्यता. त्याच स्थितीने त्याचे पुत्र जनार्दनभट हेही बहूत वित्पन्न सुसील आग्नीहोत्री. सर्वदा आग्निश्रुषा होऊन सदाचारधर्मी सुखरूप काल भगवद्‌भक्तीने क्रमून सहकुटुंब सुखरूप यजन याजन अध्ययन आध्यापन करून होते. अलीकडे तांब्राचे उलबण दिवसेदिवस फार जाहले. काल एक प्रकार पडित आला. राजग्रहीहून धर्मादायाचा परामृष प्रतिवर्षी पूर्वी होत होता तो राहिला. आणखी उपाय नाही. तशामध्ये कोणापासी याचक वृत्तीने कांहीं इच्छावे तरी तेही घडोनयाचे वस्तू नये. यैसीयास याचे कुटुंबाचे योगक्षेम चालोन आग्निहोत्र स्तान होय. येणेकरून या राज्याचे कल्याण आहे. याकरिता यास विस्वा दर गोणीस नूतन रूक ८।। आडिका पाटगावीचे जकायतीस घाट हणमंता व घाट धोटगा व रांगणा व बाजार दरवाजा येणेप्रमाणे चारी घाटी विस्वा व नूतन सदरहू आडिका विस्वा करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही महालचे कारकुनास व देशमुखास व जकायतीचे कमाविसदारास सांगोन सालदरसाल सदरहू

आडिकाप्रमाणे दर गोणीस परभारे वाणीयाचे निसवतीने भट गोसावी यास प्रविष्ट होय ते करणे. प्रतिवर्षी नूतन पत्राचा आक्षेप करीत नव जाणे. प्रति लेहोन घेओन मुख्य पत्र भट गोसावीं या जवळी भोगवटीयास परतून देणे. राजश्री चांदो नारायण याचेही पत्र सन तिसा तिसैन मध्यें होते. भोगवटा चालिला नाही म्हणून हे पत्र करून दिल्हे असे. तरी विलाकुसुर चालवणे. छ ३०, सफर. पैं।। छ. मजकूर.

क्रमांक : ९५ **दि. १२-१२-१७००**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने फोंड्याच्या मोगल सैन्याला जी मदत केली होती तिला मंजुरी मिळावी अशी विनंती तो आपल्या राजास करतो. त्याचप्रमाणे मोगल सैन्याची शत्रूविरुद्धची कारवाई अत्यंत सावकाशीने चालली आहे असेहि तो पत्रात म्हणतो.

" महाराज

फोंड्याच्या नबाबाला आमच्याकडून जी मदत झाली तिला आपण मान्यता द्यावी अशी विनंती प्रस्तुत पत्राचे द्वारा करीत आहे. मोगल बादशहाशी ह्या राज्याची असलेली मैत्री टिकावी म्हणून मदत चालू ठेवित आहे. ज्याअर्थी मोगल अधिकारी युद्ध सावकाशीने चालवित आहेत आणि त्याना खेम सावंत ह्याला अद्याप हुसकून लावता आलेले नाही, तसेच खेडीं ज्या अर्थी शत्रूच्या ताब्यात आहेत, त्या अर्थी निश्चित तपशील मी महाराजाना सादर करू शकत नाही. हरि गावस ह्याला दिलेला शब्द त्याने प्रामाणिकपणे पाळला. महाराजांच्या खजिन्यात दोन हजार पार्दाव भरण्यात आले आहेत. एका कामगिरी-बाबतची ही सूट आहे. ह्या बाबतीत आणखी जे काय घडेल त्याचा

तपशील मी आपणाला सादर करीन. माझ्या बलशाली स्वामोस देव उदंड आयुष्य देऊन सुखी करो."

गोवा, १२ डिसेंबर १७००

क्रमांक : ९६ **दि. ३०-१२-१७००**

मत्याजी इंगवले ह्याचे वडील सिदोजी इंगवले हे सज्जनगडच्या लढाईत मारले गेल्याचा उल्लेख ह्या सनदेत वाहे.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २७ विक्रमनाम संवत्सर पौष्य शुद्ध प्रतिपदा सहद्वितीया इंदुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपती स्वामी याणी

सिका पेशवा सिका प्रतिनिधि

राजश्री यादवराऊ सिउदेऊ देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रा अजरे यासी आज्ञा केली यसीजे. मा मत्याजी इंगवले नाईक दिमत पाकालय याणी स्वामीचे सेवेसी विनंती केली की आपले बाप सिदोजी इगवले याणी तीर्थरुप राजश्री कैलासवासी स्वामीची सेवा मनोभावे केली. याकरितां तीर्थरुप राजश्री कैलासवासी स्वामी याजवरी मेहेरबान होऊन कर्यात नूल प्रा अजरे येथें यक चावर जमीन इनाम आजरामरामत करुन दिल्ह होत. त्याप्रा माहाली देशाधिकारी याणी गावगना जमीन नमून देऊन आजिवर चालविले आहे. येसियास अपले बाप स्वामी कार्यावर किले सजनगडी पडला व इनामाचे कागद

होते तेही गलबलेयाचे प्रसगात गेले. पुढे उतरोतर भोगवटा इनामाचा करुन परंपरेने चालला पाहिजे. तरी साहेवी मेहेरवान होऊन नवीन सनद द्यावयास आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन. त्याजवरून मनास आणिता सिदोजी इगवले याणी तीर्थरुप राजश्री कैलासवासी स्वामीची सेवा यका आतःकरणें केली. याकरितां त्यास यक चावर इनाम दिल्हे होते. हाली त्याचे लेकराचे लेकरी चालवणे स्वामीस आगत्य. यानिमित्य मताजी इंगवले यावरी स्वामी कृपालु होऊन का नुली पाौ जमीन खरीज हकदार पेषजी सिदोजीस इनाम दिल्ह होत तयासी अजरामरामत करुन दिल्ह असे. तर पेषजी गावगना इनाम चालत आहे त्याजप्राा यासि व याचे वंशपरंपरे चालवणे. दरसाल ताजा सनदेचा हुजूर न करणें. तालीक लहून घेऊन असल सनद भोगवटचास याजवल परतून देणें. जाणिजे. निदेश समक्ष. मोर्तब.

तारीख २९, रजब, सु।। इहिदे मया

क्रमांक : ९७ **दि. १९–१–१७०१**

अठराव्या शतकाच्या सुरुवातीला गोव्याच्या व्हाइसरॉयने हिंदुस्थानातील तत्कालीन घडामोडीचा आढावा घेऊन आपल्या राजास पत्र लिहिले. त्यांतील काही परिच्छेदांचे भाषांतर येथे दिले आहे. 'मुसलमानापेक्षा हिंदूंचा शेजार बरा' असे पत्रात म्हटले आहे.

"...... ....

....

...........मी उत्तरेकडे दोन फ्रिगेटस्, तीन जहाजे आणि चार मचवे पाठवून दिले. ही आरमारी तुकडी चौलच्या बंदरात गेल्या वर्षीच्या

२७ फेब्रुवारीला जाऊन पोहोचली. तिकडून बातमी आली की, साष्टी बेटांत अरबांच्या सात युद्धनौका आल्या असून त्यानी वर्सोवानजिक दोन हजार माणसे उतरविली आहेत. साष्टीची बेटे वसईच्या नियंत्रणाखाली येतात. अरबांनी लगेच वर्सोवा बेटावरील किल्ल्यावर हल्ला चढविला. त्यानी समुद्र किनाऱ्यावरील बरीच खेडीं जाळली व नंतर ते बांद्रेडा येथे गेले. त्या ठिकाणी संघाच्या पाद्रयांची एक पाठशाळा आहे. अरब हल्लेखोरांचे आगमन होताच पाठशाळेंतील पाद्री व पाठशाळेचे रक्षण करणारे लोक पळून गेले. उत्तरेकडील प्रदेशाचे गव्हर्नर पाद्री व्हाज सोआरिश ह्यानी अरबांचा प्रतिकार करण्यासाठी माणसें गोळा करण्यास प्रारंभ केला. माणसें फारच थोडी होती. कारण पाद्री सोआरिश ह्यानी झंमझिगार नदीवरील संभाजीची खेडीं जाळण्यासाठी सहाशे माणसें पाठविली होती. संभाजीचे लोक व त्यांची गलबतें आमच्या उत्तरेकडील ठाण्याना उपद्रव देत होती. तो उपद्रव बंद पाडावा म्हणून ही मोहीम आखण्यात आली होती. पाद्री सोआरिश ह्यांच्या लोकानी बऱ्याच खेड्यांची व पांच गलबतांची जाळपोळ करून काही माणसें धरून आणली. त्यात बरेच मुसलमान लोकहि होते. आमच्या लोकानी लूटहि आणली. मुसलमान लोक मोगलांचे प्रजानन असल्याने त्यांची मुक्तता करण्याचा मी हुकूम दिला. अरबानाहि आम्ही चांगलेच शासन केले. तेव्हापासून आजतागायत ते आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाकडे फिरकलेले नाहीत.

अरबांच्या आक्रमणाची बातमी मला ४ मार्चला कळली. त्याबरोबर मी झंमझिगार नदीकडे गलबतें रवाना केली. त्यांचे नेतृत्व दोमिगुश द मासेदु रा + + + ह्यांच्याकडे होते. वारा प्रतिकूल असल्यामुळे त्याना तिकडे लवकर जाता आले नाही. म्हणून मी आमच्या उत्तरेकडील आरमाराचे कॅप्टन फेर्नाव सोद्र पेरैरा यांच्या मदतीला आणखी एक गलबत पाठविले. 'सां ज्योआंव द देऊश्' च्या दिवशी म्हणजे दि. ९ मार्च रोजी अरबांची व आमच्या सैन्याची लढाई

झाली. अरबांची संख्या दोन हजाराहून अधिक होती तर आमच्या सैन्यांत ४०० गोरे आणि ३०० काळे सैनिक होते. लढाई सकाळी सुरू होऊन संध्याकाळी संपली. अरबांची ६०० माणसें ठार होऊन त्यांचा सेनापती मस्कतला पळून गेला. आमचे ६० ठार आणि जखमी झाले. जखमी झालेल्यात कॅप्टन मोर फेर्नाव सोद्र पेरैरा हे एक आहेत. ....

... . बादशहाच्या सरदारांचे अरबांशी सूत आहे. ते आमच्याशीं लढाई करण्याची व सुरतेचे बंदर आमच्या नौकांना बंद करण्याची धमकी देतात. ते बादशहाच्या हुकुमाप्रमाणे वागत नाहीत व त्यामुळे बादशहाशीं आमचा जो तह झालेला आहे त्याचा भंग होतो, ही गोष्ट बादशहाचे कानावर घालण्यासाठी फ्रेइ लुईज द पिएदाद ह्या नावाच्या मिशनऱ्याला आमचा वकील म्हणून बादशहाकडे पाठविले. बादशहाचें व मराठ्यांचे सांप्रत युद्ध चालले असून बादशहा गेल्या पांच महिन्यापासून ज्या ठिकाणी तळ देऊन आहेत तेथें हा वकील त्याना जाऊन भेटला. बादशहाचे छावणीत त्याचे चांगले स्वागत झाले. ... .

खोरजुवे बेट आम्हाला देण्याचे बादशहाचे फर्मान निघाल्यावर ते खाली करण्याबद्दल मी खेम सावंत ह्यांच्याकडे मागणी करणार आहे. खेम सावंतानी बादशहाविरुद्ध बंडखोरी करून हे बेट बळकावले आहे. हे बेट आमच्या बार्देश प्रांताच्या जवळ असल्याने आम्हाला तें उपयुक्त आहे. त्याचें दहा हजार अश्रफांचे उत्पन्न तूर्त येतें. पुढें हें उत्पन्न वाढूं शकेल.

बंडखोर खेम सावंत ह्यानी नार्वेच्या किल्ल्यासमोर एक वखार उघडली असून आमचे जे प्रजाजन त्यांच्या हद्दीत गवत व लांकडे आणण्याकरता जातात त्यांना ते त्याबद्दल पैसे भरावयास लावतात. वखारीच्या जागी कदाचित ते एक किल्ला बांधण्याची शक्यता होती

म्हणून ती वखार पाडून टाकण्याची मी त्यांच्याकडे मागणी केली आणि त्यानी जर ती पाडून टाकली नाही तर ती बळजवरीने मी पाडून टाकीन अशी त्याना धमकी दिली. तें पाहून त्यानी वखार हलबिली व त्या जागीं वखार उभारणार नाही असे आम्हाला आश्वासन दिले.

....

..........चार वर्षामागे फोंड्याच्या मोगल सुभेदाराने आमच्या बार्देश प्रांताच्या हद्दीवर एक किल्ला बांधून सिद्दी अबदुल ह्या नावाच्या मुसलमानाची तेथें किल्लेदार म्हणून नेमणूक केली. हा किल्लेदार गोणीच्या बैलावर भरमसाट कर वसूल करीत असे. माझें इकडे आगमन झाल्यानंतर काही महिन्यानी खेम सावंत भोसले ह्यानी मोगलांविरुद्ध उठाव केला. आमच्याशिवाय त्याना आणखी कुणाकडून अन्नाची बेगमी मिळत नसे. परंतु ज्या वाटेने त्याना आमच्याकडून अन्नधान्य आणि इतर वस्तु मिळत असत त्या वाटेवर हा किल्ला होता. तो आमच्या हद्दीच्या शेजारी असल्याने आम्हाला उपद्रवकारक होता. मी त्या किल्ल्याच्या किल्लेदारास कळविलें कीं, तो किल्ला जर खेम सावंत ह्यानी घेतला तर त्याचा आम्हाला आणि तुम्हालाहि उपद्रव होईल. म्हणून तो पाडून टाकण्यास आपण आपल्या वरीष्ठाना प्रवृत्त करावे. मुसलमान किल्लेदारास माझें म्हणणे पटले. त्याने तो किल्ला पाडून टाकला. अशा रीतीने रस्ता मोकळा झाला. त्यामुळे खेम सावंत भोसले ह्याना मोगल बादशहाचे साखळी व डिचोली हे दोन्ही प्रांत घेणे शक्य झाले. आता आमच्या राज्याला चांगला शेजार लाभला आहे. मोगलानी आमच्या शेजारी येऊ नये म्हणून त्यांच्या मार्गात हा चांगला अडथळा आहे. ते चांगले शेजारी नव्हते. मुसलमानापेक्षां हिंदूंचा शेजार बरा असे आम्हाला वाटते. आम्ही जाहीरपणे मोगलाना व आतून खेम सावंताना मदत करतो. अशा रीतीने गेल्या

दोन वर्षांपासून ह्या राज्यांत शांतता नांदू देण्यास मी यश संपादन केले आहे. दोघेहि आमच्याशी कृतज्ञतेने वागतात."

गोवा, १९ जानेवारी १७०१

क्रमांक : ९८ **दि. १४-२-१७०१**

गोव्यातील काही देसाई इनामदाराकडून मोगल प्रदेशाला उपद्रव होत होता सर्दहू देसायांशी तडजोड करण्याचे काम मोगल अधिकाऱ्यानी पोर्तुगिजांवर सोपविले होते. त्याचा उल्लेख व्हाइसरॉयने बसालत खान ह्या मोगल सरदाराला लिहिल्या पत्रात आहे.

" बसालत खान ह्यांस

आपणास चांगले आरोग्य इच्छितो. देसायांकडून बादशहाच्या प्रदेशाला उपद्रव होऊ नये म्हणून त्यांच्याशीं तडजोड करण्याच्या कामात मी सांप्रत गुंतलो आहे. बोलणी संपल्यावर तहाचा मसुदा मी आपणाकडे पाठवून देईन. मसुदा आपणाला अनुकुल असाच असेल अशी आशा आहे. ह्या पत्राबरोबर आपणाकडे बादशहाचा परवाना पाठवित आहे. तो मी बादशहांकडे आमच्या राज्यासाठी मागितला होता. खोरजुवे बेटासंबंधीची माहिती पाठविण्याची आज्ञा बादशहानी तुम्हाला परवान्यामध्यें केली आहे. हे बेट अजून खेम सावंत भोसले ह्यांच्या ताब्यात आहे. तिकडे एक बांध उभारण्याचा माझा विचार आहे. त्याचा आपणा दोघांच्याहि राज्याना उपयोग होईल. पण त्यासाठी आपला शेजार चांगला असला पाहिजे. परवान्यावर आवश्यक ती माहिती लिहून आपण तो पाठविल्यावांचून राहाणार नाही ह्याची

मला खात्री आहे. पत्रोत्तराची वाट पाहात आहे. परवाना फर्मानासाठी बादशहाकडे पाठवायचा आहे."

गोवा, १४ फेब्रुवारी १७०१
आंतॉनियु लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु.

क्रमांक : ९९ **दि. २७-५-१७०१**

मौनी बावा ह्यांच्या का पाटगांवच्या मठास मौजे कोडोसी तर्फ खानापूर हा गांव इनाम देण्यांत आला.

राजश्री भानजी नीळकंठ सुभेदार व कारकून हाल व इस्तकबाल प्रांत तारळे गोसावी यासी------

ॐ अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य सेवक रामचंद्र नीलकंठ नमस्कार. सुहूर सन इसने मया अलफ. श्री मोनी बावाचा मट कसबे पाटगावी आहे. तेथील आधीपत्यास गुरुभक्त परायेण तूर्तगिरी बावा आहेती. त्यास मठी अतीत आभ्यागत येतो. त्यास आंन द्यावे लागते व श्रीच्या महोछावास खर्च लागतो. तो चालिला पाहिजे. हे धर्मकृत्य आहे. धर्म संस्थापन झालियाने राज्यास वृद्धी आहे. याकरिता नूतन इनाम मौजे कोडोसी तर्फ खानापूर हा गांव (कुलबाब कुलकानु दिला इ. इ.)

छ २९, जिल्हेज.

क्रमांक : १०० **दि. २३–७–१७०१**

पाटगाव येथील मठाचे इनाम निर्वेध चालवावे म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

मोनीबावा

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २८ वृशनाम संवत्सरे आषाढ वहुल चतुर्दशी सौम्यवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्रीराजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी प्रांत तारळे यास आज्ञा केली येसीजे. श्री ____________ याचा मठ व समाधीस्थल कसबे पाटगाव आहे. तेथे अतीत आभ्यगत तडो तापडो येत असताहेत. त्याचा भंडारीयास तीनशे होनाच्या येवजास मौजे वासनोली ता। खानापूर हा गाव गुरूभक्त परायण तूर्तगिरी गोसावी याकडे तीर्थरूप कैलासवासी स्वामीने दिल्हा आहे. यैशास तेथील बिलाकुसुर तूर्तगिरी गोसावी याकडे पावत नाही म्हणोन विदित जाले. त्यावरून हे आज्ञापत्र सादर केले असें. तरी तुम्ही हे जाणून गोसावी याकडील येवजास मौजे मजकूर दिल्हे आहे ते कैलासवासी स्वामीचे सनदेप्रमाणे ब्रिलाकुसुर चालवणे. या गावास कोन्हाचा उपसर्ग न लागे. येवज बिलाकुसुर मटास पावे येसी गोष्टी करणे. या पत्राची तालीक लेहून घेऊन हे पत्र गोसावी याजवळ परतोन देणे. जाणिजे. लेखनालंकार.

क्रमांक : १०१ **दि. २५–७–१७०१**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे तूर्तगिरी गोसावी, पाटगाव ह्याना मठाच्या इनामाबाबत पत्र.

मोनीबावा

श्रीभजनपरायण तपोनिधि तूर्तगिरी गोसावी यास

प्रति राजश्री राजा शिव छत्रपति. उपरी तुम्ही पत्र पाठविले ते प्रविष्ठ जाहाले. लेखनार्थ अवगत जाहाला. श्री चा मट

समाधीस्थल कसबे पाटगावी आहे. त्यास कैलासवासी स्वामीनी इनाम खेडी दिल्ही होती ते अलीकडे चालत नाही. त्यास राजश्री रामचंद्रपंत पंडित आमात्य येथे आले होते त्यास सविस्तर वर्तमान सांगितले. त्याणी मनास आणून पूर्वील खेडियांचे ताकीद रोखे दिल्हे व नूतन इनाम मौजे कोडोसी ताा खानापूर हा गाव दिल्हा. त्यास श्री स इनाम चालोन मठी माहोत्सव व अन्नदान सांग चालिले पाहिजे. यास्तव आतीत स्वामी समीप पाठविले आहेती. स्वामीने सनदा करून द्यावया आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन लिहिले. येसीयास श्री स कैलासवासी स्वामीनी गाव व इनाम दिल्हे आहेत. ते चालवणे व पुढे श्री ची ऊर्जा आविछिन चालवणे हे स्वामीस बहुत आवश्यक. येदनिमित्य पूर्वील इनामाच्या सनदांच्या तालिका पाठविल्या होत्या त्याप्रमाणे हाली सनदा सादर केल्या आहेती व मौजे कोडोसी हा गाव नूतन इनाम करार केला आहे. त्याप्रमाणे माहालचे कारकून इनाम चालवितील. तरी तुम्ही तेथील येवज आणऊन श्री चा महोत्साव व मठी आनंदान सांग चालवणे. स्वामीकारणे श्री चा प्रसाद व वस्त्र पाठविले ते प्रविष्ठ जाहाले. हाली तुम्हास सेला १ येक व समाधिवरी घालावयास सेला १ येक येकून दोनी सनगे पाठविली आहे. ती घेणे. जाणिजे. छ २९ सफर[1]. बहूत काय लिहिणे.

क्रमांक : १०२ **दि. ३०–७–१७०१**

मौजे करे हा गाव गिरजोजी यादव ह्यांच्या वतनाचा असतां चांदजी पाटणकर हा त्या गावाबाबत तंटा करतो असें कळते. तरी चांदजी पाटणकर ह्याला तंटा करूं नको म्हणून सांगावे, अशी छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांची नामजाद प्रांत कऱ्हाड ह्यास आज्ञा.

---

१. क्रमांक ९९ चे पत्र अशाच मजकुराचे असल्याने छ २९ सफर ही तारीख ह्याच वर्षाची (इसंने मया व अलफ) धरली आहे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके २८ वृषनाम संवत्सरे श्रावण शुध सप्तमी सौम्यवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजमान्य राजश्री त्रिवक कृष्ण नामजाद प्रांत कराड यास आज्ञा केली ऐसीजे. मौजे करे प्रांत मजकूर हा गाव रा।। गिरजोजी यादव देशमुख प्रांत मजकूर याचे देशमुखीचा आहे. त्यासी चांदजी पाटणकर कटकट करितात म्हणोन हुजुर विदित जाले. तरी त्यास कथला करावया काय गरज आहे. हाली चांदजी पाटणकरास आज्ञापत्र सादर केले असे. तुम्ही त्यास सांगोन त्याचे देशमुखीच्या हकासी कथला करूं न देणें. जाणिजे. बहुत काय लिहिणे.

मर्या
देयं विरा
जते

क्रमांक : १०३ **दि. २-१२-१७०१**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने झुजे द सिल्व्हा ह्या नावाच्या ख्रिस्ताच्या संघातील एका पाद्र्याला मोगल बादशहाकडे पाठविले होते. व्हाइसरॉयने त्याला ज्या सूचना केल्या त्या पुढीलप्रमाणे आहेत :

‘ सोबत पाठवित असलेल्या स्मरणिकेतील भेटी आपण बादशहाला सादर कराव्या.

आपण बादशहाला विनंति करावी की, आमच्या उत्तरेकडील प्रवेशाच्या सीमेलगत बादशहाचे जे नबाब आणि सेनाधिकारी आहेत, त्याना त्याने आज्ञा करावी की, त्यानी आंग्रे व कोळी राजा ह्याना मदत करू नये. कारण, आंग्रे आणि कोळी राजा हे पुष्कळ चोऱ्या-

मान्या करतात. मी बादशहाला जे पत्र लिहित आहे त्यात हे नमूद केले आहे.

बादशहाने आंग्रे, सिद्दी व कोळीराजा ह्या तिघाना शासन करावे म्हणून बादशहाची मर्जी संपादन करावी. ह्या कामी आपणाला पाद्री ज्युआंव आंब्रेव व ज्युलियाना दिआश दा कॉश्त ह्या दोघांची मदत होईल. त्या दोघाना जी पत्रे जात आहेत ती त्याना द्यावी.

आंग्रे व कोळी राजा ह्या दोघाना शासन व्हावे म्हणून आपण शक्य तो प्रयत्न करावा. त्याची कारणे आपणाला अज्ञात नाहीत. कोळी राजाने आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशांतील खेडयांत आक्रमण सुरूं केले आहे. तसेच त्याने चौथिया राजाचा मुलुख जिंकल्याने त्याच्या सामर्थ्यांत वाढ झाली आहे.

आंग्र्याविषयीहि आपण मोगल बादशहाला फितवावे. त्याने मराठ्यांच्या राजाशीं मैत्री जुळविळी आहे व मराठ्यांच्या राणीचे मांडलिकत्व त्याने स्वीकारले आहे हें आपण बादशहाच्या निदर्शनास आणावे. सदहू राणीने त्याला आंतेकेरी येथें एक किल्ला दिला आहे हेहि आपण बादशहाच्या कानावर घालावे. वगैरे."

गोवा, २ डिसेंबर १७०१

व्हाश्कु फेर्नांदिश द सेझर मिनेझिश

इ. स. १७०१–०२ (?)

क्रमांक : १०४

वाईचे सुरेराव पिसाळ व गिरजोजी यादव ह्या दोघांमध्यें तीन गावच्या गुरांसंबंधी वाद निर्माण झाला होता. त्या बाबतचे हे पत्र आहे.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव देसमुख ता। उंबरज व तारगाव
प।। कऱ्हाड गोसावी यासी--

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य राजश्री ------- स्नेहांकित

सुरेराऊ पिसाळ देसमुख प।। वाई रामराम विनंतो. उपरी तुम्ही आपले देसमुखाचे गाव म्हणऊन गुरे अणिली. गावगना वी त।। ------- मौजे कडेगाऊ मौजे अहेरी व चिमणगाऊ हे तिन्ही गाऊ आपले म्हणऊन गुरे आणिली. यैसियास सदरहू ती गावीचे पाटील व बारा बलुते अणऊन किले सातारियास प्रतिपदा दिपवाळीची जालियावरी आपण येऊन तुम्हीही येणे. तुम्हास व आम्हास जे गोत सांगेल त्याप्रमाणे तुम्ही व आम्ही वर्तणूक करूनु. प्रस्तुत गुरे आणिली ती आपले सांभाळी केली. ते आपणास पावली. दुपवाळी जालियावरी आपण येऊनु. न यो तरी गोताचे गुन्हेगार. वहुत काय लिहिणे. छ २३ रबिलाखर.

(पाठीमागे शिक्का)

क्रमांक : १०५ **दि. ४-१-१७०२**

मराठ्यानी आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाच्या गव्हर्नरकडे तहाचा प्रस्ताव धाडला आहे. त्याने युद्धबंदी केली आहे. परंतु आम्ही मराठ्यांशी तह केला, तर मोगल बादशहाचा आमच्यावर रोष होईल. तथापि मराठ्यांशी आमचा तह झाला, तर त्यांच्याकडून आमच्या प्रदेशावर होणारे हल्ले थांबतील व आमची नुकसानी टळेल, असे गोव्याचा व्हाइसरॉय आपल्या राजास लिहितो.

" महाराज

गेल्या वर्षी आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाचे सेनापती पेद्रु व्हाज

सोआरिश बार्सेलार ह्यांच्याकडे शिवाजीने[1] दूत पाठवून तहाचा प्रस्ताव सादर केला. सेनापतीनी तहास नकार दिला नाही. त्यानी गोळीबार बंद करून मराठ्यानाहि गोळीबार बंदी करावयास लावली. त्यानी त्याना सांगितले की व्हाइसरॉयचा निर्णय कळेपर्यंत मी युद्ध बंद ठेवतो. नंतर बातम्या आल्या की, उत्तरेकडील सेनापतीनी आपल्या बुद्धीने मराठ्यांशी तह केला आहे. ही वार्ता जर बादशहाला कळली तर आपल्या शत्रूशी आम्ही तह केला म्हणून त्याचा आमच्यावर रोष होईल. परंतु वस्तुस्थिति अशी आहे की, हा तह आमच्या फायद्याचा आहे. त्याचे कारण हे की, मराठ्यांकडून आमच्या प्रदेशावर जे वारंवार हल्ले होतात ते बंद होतील. तसेंच आमच्या प्रदेशांत शिरून ते ज्या चोऱ्यामाऱ्या करतात व आमच्या नौकायनाला उपद्रव देतात त्याला हा तह झाला तर आळा बसेल.

माझ्या बलाढ्य स्वामीस देव उदंड आयुष्य देऊन सुखी करो."

गोवा, ४ जानेवारी १७०२

दि. १२-१-१७०२

क्रमांक : १०६

हरदळवी ह्यानी धोंडो भास्कर ह्यांचे बरोबर स्वामी कार्य केल्याबद्दल परशरामपंत प्रतिनिधि ह्यांनी त्यांना व त्यांच्या इतर लोकाना दिलेला सरंजाम.

श्री

तालीक

श्री आई आ
दि पुरुष श्रीराजा
शिवछत्रपतीस्वामि
कृपानिधि तस्य परश
राम त्र्यंबक प्रतिनिधि

---

१ जुन्या इंग्रजी आणि पोर्तुगीज कागदपत्रात "शिवाजी", "शिवाजीस" (Sivagis) हे संबोधन "मराठे" या अर्थाने वापरलेले आढळते.

पत्र वेतन : लकोजी सुभा हरदळवी पदात पंचहजारी चाकऱ्या सुहूरसन इसने मया व अलफ. याहि धोंडो भास्कर सभासद सेवक राजमंडळ या बराबरी राहून स्वामीकार्य करावयाची उमेद धरिली आहे. याकरिता राजश्री परशराम पंडित प्रतिनिधी कृपाळू होऊन जदीद[1] लोकाचो सरंजामो केलो दखोल चाकर सालिना होन पादशाई

१६५१

ये।। सोळासे येकावन होन प।। रास

तपसील

खासा हजारो

४००	खासा हरदळवी पंच्यहजारी
१२५	हिरोजी दळवी जु।।[2]
१२५	येसजी दळवी जु।।
३६	कृष्णाजी सावंत नाईक
४८	राघोजी कदम धुंदी
३६	गुणाजी कदम धुंदी
३६	कानाजी घडसी
२४	दताजी कदम धुंदी
४८	बाबाजी वालकर धुंदी
३६	दताजी दळवी
४८	मदाजी पवार धुंदी
१२५	रामजी दळवी जु।।
३६	तानजी तळेकर
४८	हरजी पवार
४८	सोनजी हळचा
१२१९	१५

सुभा तुळाजी आरगी

३००	खासा हजारी
४८	हिरोजी चवकर
२४	माहादजी कदम
३६	रामजी कानडा
२४	हिरोजी चवद
४३२	

१ नवीन;

२ जु।। = जुमलेदार.

येकूण आसामी वीस यास तैनात होन पादशाई सोळासे येकावन रास केले असत. इ।। छ मारापासून वजावटीस पडलाप्रमाणे वजा होऊन उक हक तहप्रमाणे पावत जाईल. तैनातीचे रवश[1]प्रमाणे चाकर ठेऊन हजीर कराल ते तेरिखेपासून चाकराचा हक पावत जाईल. जाणिजे निदेश समक्ष.

मोर्तब.

तेरीख २४ साबान.

क्रमांक : १०७ **दि. १३-२-१७०२**

पोर्तुगालचा राजा गोव्याच्या व्हाइसरॉयला लिहितो कीं, त्याने गोळीबार बंद करून मराठ्यांना तटस्थ ठेवण्याचें जे धोरण अवलंबिले तें स्तुत्य आहे. तो म्हणतो कीं, हें धोरण पुढे चालू ठेवावे. पण मराठ्याशीं तह करूं नये. म्हणजे संधि सांपडतांच त्यांचा नाश करता येईल.

" राजा हिंदुस्थानच्या व्हाइसरॉयला आपली सदिच्छा पाठवित आहे. आपले दि. १२ डिसेंबर १७०० चे पत्र पाहिले.

चौल समोरील ज्या दोन छोट्या बेटांवरून मराठ्यांचा जो उपद्रव त्या शहराच्या रहिवाश्याना होत होता तो टाळण्यासाठीं आपण जो पवित्रा घेतला त्याचा तपशील निदर्शनास आला. मराठे आपणाशीं तहाची मागणी करीत आहेत, पण आपण त्यांच्याशीं तह केला नाही. मात्र त्याना तटस्थ ठेवून उपरिनिर्दिष्ट शहराच्या रहिवाश्यांचा उपद्रव टाळला आहे. माझे असे मत आहे कीं, मराठ्यानी आपणाकडे तहाची मागणी केली असता आपण त्याच्याशी तह केला नाही, पण त्याना तटस्थ ठेवलेंत हें चांगले केलेत. आपण त्याना सदरहू बेटांवरून हुसकून

---

१ रवेश : चाल, वहिवाट.

लावूं शकत नाही. परंतु संधि सांपडली तर ती मोहीम आपणाला पार पाडतां येईल हे लक्षांत ठेवून आपण त्याना आणखी काही काळ तटस्थ राहाण्यास भाग पाडावें. म्हणजे ह्या राज्याची आतापर्यंत अतोनात हानि करणाऱ्या त्या शत्रूचा नाश करता येईल."

लिस्बन, १३ फेब्रुवारी १७०२
राजा

क्रमांक : १०८ **दि. १३–२–१७०२**

खेम सावंत भोसले ह्यांच्याविरुद्ध फोंड्याच्या मोगल नबाबाला पोर्तुगीजांकडून जी मदत होत होती, ती चालू ठेवावी, असे पोर्तुगालचा राजा गोव्याच्या व्हाइसरॉयला लिहितो.

" राजा हिंदुस्थानच्या व्हाइसरॉयला आपली सदिच्छा पाठवीत आहे.

दि. १२ डिसेंबर १७०० चे पत्र माझ्या अवलोकनात आले. आपणाला केलेल्या आज्ञेप्रमाणे आपण खेमसावंत भोसले ह्याच्याविरुद्ध फोंड्याच्या नबाबाला मदत करीत आहात हे कळले. मला आपणास सांगावेसे वाटते कीं आपण ही मदत चालू ठेवावी."

लिस्बन, १३ फेब्रुवारी १७०२

राजा

क्रमांक : १०९ **दि. १४–२–१७०२**

आंजेदिव बेटानजीक मराठ्यांचे एक जहाज बुडाले होते. त्याबाबत छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला लिहिले असतां, त्यांच्या जागी राज्यकारभार पाहात असलेल्या हंगामी गव्हर्नरने छत्रपती शिवाजी ह्याना कळविले कीं, सदहू नौकेवरील लोकाना मुक्त करण्यात येईल.

" शिवाजी राजे ह्याना

व्हाइसरॉयना पाठविलेले आपले पत्र मिळाले. मी त्यांचे जागी राज्यकारभार पाहात आहे. आपल्या पत्रात आंजेदिव बेटानजिक बुडालेल्या जहाजासंबंधी मजकूर आहे. हे जहाज त्याच्यावरील सर्व सामानासह बुडाले आहे. ही नौका बुडाल्याने आपल्या मंत्र्याना जो ताप झाला तत्संबंधी आमच्या भावना काय आहेत तें आपल्या निदर्शनास आणण्यास मी असमर्थ आहे. आपणाशी असलेली आमची चांगली मैत्री लक्षांत घेऊन सदहू जहाजावरील लोकांची मुक्तता करण्यात येत आहे. "

आर्चबिशप प्रिमाज
दों व्हास्कु लुईज कौतिन्यु.

क्रमांक : ११० दि. २५–२–१७०२

पोर्तुगिजांचे एक जहाज वाईट हवेमुळे मेलुंदी बंदरात शिरले होते. त्याला अटक करण्यात आली. त्याची मुक्तता करावी अशी विनंति गोव्याचा हंगामी गव्हर्नर जनरल मेलुंदीचे सुभेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्याना करतो.

मेलुंदीचे[1] सुभेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस

आपले पत्र मिळाले. त्यात आपल्या आरोग्याची व आपल्या यशाची बातमी आहे. आमच्याकडील आपले जुने संबंध आणि मैत्री चालू रहावी अशी इच्छा आपण पत्रात व्यक्त केली आहे. आपणाला आमच्याकडून एकाद्या गोष्टीची आवश्यकता भासल्यास आम्हास

---

१ डॉ. पांडुरंगराव पिसुर्लेकर संपादीत Assentos do Conselho do Estado मध्यें Mellundi (Malwan) असें म्हटलें आहे.

नेहमी प्रमाणे लिहावे. परशुराम पंडीत ह्यांचेकडून जो मनुष्य इकडे आला होता त्याला इकडे अनिबंधपणे आम्ही हिंडू फिरू दिले. त्याची रवानगी आम्ही केली आहे.

ज्या मचव्याची वातमी आपल्या पत्रात आहे, तो आमचा आहे. तो आपल्या बंदरात केवळ वाईट हवेमुळेंच गेला असे नव्हे, तर आपणाशी आमची मैत्री आहे म्हणूनहि गेला. आपण तो मचवा मुक्त करून आमच्या मैत्रीला उजाळा द्यावा. त्याच्यावरील कोणतीच वस्तु आपण काढून घेऊं नये. कारण तें मैत्रीच्या विरुद्ध आहे.

आपल्या पत्रात आपण आमच्याकडे वकील पाठविण्यासंबंधी लिहिले आहे. आम्ही त्याचे आनंदाने स्वागत करूं. परंतु सांप्रत आम्हाला वेळ नाही. आम्ही सुरतेला एक मोठे आरमार पाठविण्याच्या गडबडीत आहोत. सुरतेहून हे आरमार नंतर मस्कतला जाईल. तेथे इराणच्या राजाच्या शत्रूचा समाचार घेण्यासाठी जे शाही आरमार तळ देऊन राहिले आहे, त्याला आमचे हे आरमार जाऊन मिळणार आहे. हे काम आटोपल्यावर आपण आम्हाला आपल्या वकिलासंबंधी लिहावे. आपण आमच्या जवळच असल्या कारणे आपणाला त्याबाबत सवडीने लिहिता येईल. आपणाला आमच्याकडे वकील पाठविता येईल. आम्ही त्याचे आनंदाने स्वागत करू. हे पत्र सैनिक फ्रान्सिस्कु द सिल्वा व गुणाजी अंताजी ह्या दोघांबरोबर पाठवित आहे. ते आपणाला आमची मैत्री कळतीलच.

गोवा, २५ फेब्रुवारी १७०२
आर्च विशप
दों व्हास्कु लुईज कौतिन्यु.

क्रमांक : १११ दि. २८-२-१७०२

आंबा घाटात शत्रूशी लढाई केल्याबद्दल परशरामपंत प्रतिनिधी ह्यांचे हरदळवी ह्याना शाबासकी देणारे पत्र.

श्री

तालीक

ॐ अनाम हरदळी यासी परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधि सु।। इसने मया व अलफ. तुम्ही हमेशा राजश्री धोंडो भास्कर याजबरोबर राहोन स्वारी सिकारीकरिता सांप्रत आंब्याघाटी जाऊन गलिमासी मारामारी केली. यक उंठही जातीनिसी पाडाव करून आणिले. हे मशारनिल्हेचे लिहिल्यावरून तुमचा मजुरा जाहला. या उपरीही मशारनिलेचे आज्ञेत वर्तोन स्वामी सेवेसी अंतर न कर्णे. तुमचा मजुरा होईल. जाणिजे. छ ११ सवाल. निदेश समक्ष. सिक्याचे मोर्तब.

राजते
लेखना
वधी

क्रमांक : ११२ दि. ९-३-१७०२

मेलुंडीच्या बंदरात पोर्तुगीजांचे एक जहाज अटक करून ठेवण्यात आले होते. त्यांची मुक्तता करावी, अशी विनंती गोव्याचा हंगामी गव्हर्नर जनरल बुऱ्हाणजी मोहिते ह्याना करतो.

" मेलुंडीचे सुभेदार ह्याना

आपले पत्र मिळाले. मेलुंडीच्या बंदरात आमचे जे जहाज

अडवून ठेवण्यात आले आहे, त्याची मुक्तता करावी म्हणून आम्ही आपणाला जे पत्र धाडले होते त्याचे हे उत्तर आहे. सदहूं जहाजावर त्याच्या संरक्षणासाठी जे सामान आणि दारुगोळा होता त्याला हात न लावता त्याची मुक्तता करावी अशी आम्ही आपणाला विनंती केली होती. आपण तें मान्य केले आहे. तरी त्या जहाजाची दुरुस्ती संपल्यावर ते मुक्त करावे. काही दिवसामागे गोव्याच्या बंदरात मराठ्यांचे[१] जे एक जहाज आले होते, त्या जहाजाला मिळालेली चांगली वागणूक लक्षात घेऊन आपणहि आमच्या जहाजाला चांगली वागणूक द्याल अशी आशा आहे. मराठ्यांच्या जहाजाला आमच्याकडून चांगली वागणूक मिळाली हें आपणाला कळलेच आहे."

गोवा, ९ मार्च १७०२

आर्चबिशप प्रिमाज
दों व्हास्कु लुईज कौतिन्यु.

क्रमांक : ११३ दि. १६-३-१७०२

घोंडो भास्कर ह्यांच्या बरोबर राहून असेच स्वामीकार्य करावे म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २८ वृशानाम सवसरे फाल्गुन

१: मूळात "शिवाजीचे जहाज" असा शब्दप्रयोग आहे. पूर्वी म्हटल्याप्रमाणे "शिवाजी" हे मराठादर्शक सर्वनाम आहे.

श्री राजाशि
व नरपती हर्ष
नीधान मोरे
श्वरसुत नील
कंठ प्रधान.

श्री आईभा
दि पुरुष श्री
राजा शिवछत्र
पती स्वामी कृपा
नीधी तस्य परशराम
त्रिबक प्रतिनीधी.

बहुल चतुर्दशी इंदुवासरे क्षत्रीये कुलावतंस श्रीराजा सिव छत्रपति याणी हर दळवी यासी आज्ञा केली यैसीजे. तुम्ही रा धोंडो भास्कर या समागमे राहून स्वारी शिकारी स्वामीकार्य करता हे वर्तमान मशारनिलेने हुजुर लिहिले. त्याजवरून तुमचे सेवेचा मजुरा जाला. पुढेही येच रितीने स्वामीकार्य करून आपला चाकरीचा मजुरा करून घेणे. म्हणजे स्वामी तुमचे ऊर्जित करतील. निदेश समक्ष.

सिक्याचे मोर्तब
रुजु सुरुनिविस

क्रमांक : ११४ **दि. २२-३-१७०२**

महालक्ष्मीच्या देवस्थानाला लाटी, सावगांव व सदलगे ह्या कर्यातींतील उत्पन्न होते. पण ते देवस्थानाकडे जात नसल्याची तक्रार बसव प्रभू देसाई ह्यांचेकडे गेल्याने त्यांनी प्रस्तुत कर्यातींच्या मुतालिकाना ते बिनतक्रार महालक्ष्मीच्य देवस्थानाकडे पोहोचते करण्याची ताकीद दिली.

श्री शंकर

प्रा माहालक्षुमी देव

माहमेरा[1] राजश्री मुतालिकानी
काहाये गोसावी यासी

स्नेहांकित बसव प्रभु देसाई व देवाणा डोगर अजमर देसाई

---

१. माहमेरा = मामूर (?) (फा.), मामूर = नेमलेले.

पा हुकेरी व सरदेसाई का नूली व नेसरी कापसी शरण शरणार्थी. उपरी. सु॥ इसन मैया अलफ. श्री————करवीर क्षेत्र याचे माहाबत कदीम हक चालत आहेत. काहाये—

बी————————————————

का लाटी   का सावगाऊ   का सदलगे .

यैस तीनी कर्यातीस दर गावास हक चालते असता हाली चालत नाही म्हणौउन आइकिले. तरी श्री——देवीचे काम. या कामास तुम्ही आपले कर्यातीस गावगनास ताकीद करून पेसजी जेणेप्रमाणे चालत अले असेल तेणप्रमाणे बिलाकुसूर पावीत जाणे. ताजा सनदाचे उजूर न करणे. पुढे (?) साले सनदेचे उजूर न करितां श्री——देवीचा हक बिलाकुसूर पाविते जाणे. तालीक लिहून घेऊन असल फिराऊन देणे. जाणिजे. रा चैत्र सुध पंचमी रविवार शके १६२४

मोर्तब

क्रमांक : ११५ **दि. २२-३-१७०२**

मेलुंडीच्या बंदरात गेलेल्या पोर्तुगीज जहाजाची मुक्तता न झालेली पाहून गोव्याचा हंगामी गव्हर्नर बुऱ्हाणजी मोहिते याना धमकी देतो.

" मेलुंडीचे सुभेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस—

काही दिवसामागे मी आपणाला एक पत्र पाठविले होते. त्याला आपण उत्तर धाडले की, आमच्या बंदरात जे आपले जहाज आहे तें त्याच्यावरील खलाशासह मुक्त केले जाईल. आमच्या खलाशाना आपणाकडून जी वागणूक मिळाली त्याबद्दल मी आपले

आभार मानले होते. परंतु नुकतेच मला त्या जहाजाच्या कप्तानाकडून जे पत्र आले आहे, त्यावरून स्पष्ट होते कीं, तें जहाज सोडून देण्याचे बाबतीत आपल्याकडून कोणतीच हालचाल झालेली नाही. आपण ते जहाज इतके दिवस कां ठेवून घेतले तेच आम्हाला कळत नाही. शिवाजी राजे ह्यांचे आणि आमचे संबंध चांगले असता आपणाकडून आम्हाला अशी वागणूक मिळावी ह्याचे आश्चर्य वाटल्यावांचून राहात नाही. आमच्यामधील चांगल्या संबंधाचा पुरावा म्हणजे शिवाजी राजे ह्यानी परशुराम पंडीत ह्यांच्यामार्फत आम्हाला पाठविलेलें पत्र. तें आम्ही आपले निदर्शनास आणलेच आहे. तरीहि ज्याअर्थी आपण आमचे जहाज अटकेत ठेवले आहे, त्याअर्थी शिवाजी राजे ह्यांचे आणि आमचे संबंध बिघडवून टाकण्याचा आपला विचार आहे हे त्यावरून सिद्ध होते.

आपण जर आमच्या जहाजाची मुक्तता त्वरीत केली नाही, तर ती करण्याचा जो मार्ग आम्ही स्वीकारू तो आपणाला खचितच रुचणार नाही. तरी प्रकरण त्या थरापर्यंत जाऊं नये म्हणून जहाजाची मुक्तता करावी."

गोवा, २२ मार्च १७०२

क्रमांक : ११६ **दि. १६–४–१७०२**

मौजे बोरवडे येथील मालजी व तुळोजी पाटील ह्या दोघांच्या बापाला बाबाजी घाटगे देसाई ह्याने ठार मारून त्यांचे वतन बळकावले होते. त्याबाबत वरील दोघानी सरकारात तक्रार केली असता त्यांचे वतनासंबंधी झालेले निवाडपत्र.

तालीक

महजर ब तारीख २९ माहे जिल्काद सन ११११ सु॥ इसने

मय्या आलफ. दरजागा कसबा कागल प्रां मा।र सरकार रायबाग सुभे 'दारुलजफर'[1] विजापूर हुजीर मजालसी बी ता।

महाराज राजश्री पिराजी राजे घाटगे जहागीरदार व फौजदार पो मा।र
सिका

राजश्री हिरोजी राजे जाधव नायब फौजदार पो मा।र

राजश्री नरसोजी भानजी भोसले देसाई ता। तारळे पो कोल्हापूर
सिका

भिकाजी परसोजी देसाई नाडगौडा प्रांत रायबाग
सिका

भानजी गोपाळ मुतालिक देसाई

कलसोजी आण्णाजी खासनीस ता। देसगत पो मा।र

हेलराज पारसीहरक याचा सिका

नरसोजी नारायण मजमुदार पो मा।र बी।। खुद

खळो कानोजी देसाई ता। आजरे
देवजी तमाजी नाडगौडा मोकदम पो मा।र

राजश्री राणोजी बाजी घाटगे देसाई नि।। नारो कोन्हेर हवाला देसगत पो मा।र
सिका

राजश्री आनंद भिकाजी देशपांडे नि।। चोंडो सिदनाथ मुतालिक पा मा।र

जिवाजी लक्ष्मण कुलकर्णी मौजे सरवडे ता। तारले

मोकदमान क।। कागल रायगौडा पा का। मा।र निशाण नांगर

रामाजी तिमाजी मुतालिक कुलकर्णी

---

१ दारुलजफर अथवा दारुज्जफर = विजयाचे स्थान. सरकारी कागदपत्रात विजापुरला मोगला दारुज्जफर विजापूर असे म्हणत असत.

जाहला माहजर यसाजे. कानोजी पटेल व गंगोजी पटेल वलद राऊजी पटेल मौजे वोरवडे हे आपले गाव वसात करून दिवाण कामावर दुरस्त आसता राजश्री आवाजी बाजी घाटगे देसाई पाो माार बाहीर पडून दावे करीत फिरत होते. मौजे मजकुरावरी स्वारी करून दोघे भाऊ पटेल यास जिवे मारले. गावीचा सत्यानास केला. त्यावर ठाणे मालजी वलद कान्होजी तुळजोजी वलद गांगोजी पटेल हुजूर येऊन आहवाल जाहीर केला जे देसाई यानी नाहक आपल्या बापासी मारिले. येसीयास साहेब सदर धणी मायबाप आसा याचा दाद घेऊन पेस्तर सरफराजी आपले वतन पटेलगी मौजे सोनाळी पाो माार पुरातन आहे. दरम्यान आफतफितरत[1] सबब रेडेकर म्हणून शिरले होते. त्यावर आपल्या वडिली मुतालिक ठेऊन गाव वसात पेषजी केला होता. त्यावर धामधूमी करता गाव वैरान मजरा पडला. साहेब मेहेरबान होऊन आपले वतनावर स्थापना कराविया साहेब धणी आहा. हकीकत मनास आणून दिवाण देसक मेहेरबान होऊन हर दोघे जणासही पटेलगीचे वतन आजरामरामत करून दुमाला कुल हक्क जवरापे विद्यमान पिडी दरपिडी चालावियास कोणी हिला हरकत करावया गरज नाही. हा जाहला माहजर. सही

पु।। गोही

खान नाईक बिन मौल नाईक क।। हवेली	सेख मलिक नाईक क।। चिखली	विर नाईक बिन जख नाईक क।। मांजरी
खान बिन खान नाईक क।। दिगरज दि।।	लिगगौंडा कडक पटेल क।। सावगांव बु।। नि. नांगर	पिराजी देसाई क।। कविटे पिराचे किले पनाळा विनंती
मोकदमानी क।। दिगरज बु।।	गोविंद साबाजी दि।। देसगत व पटेलगी सिका	आबाजी चौगुला आण्णाजी कृष्णाजी कुलकर्णी

---

१. आफत फितरत = भांडखोर; संकट आणण्याचा स्वभाव

माकरणा चौगुला
मोकदमानी मौजे दिगरज खु॥

गोविंद महादाजी हवाला राचाइ पाटलीन रामाक्का पाटलीण
पटेलकी —— सिका निशाण नांगर निशाण नांगर
जिवाजी नागनाथ फिरगणा चौगुला
कुलकर्णी चिकटबंदावरी मोर्तब पारसी दोन
नाईकवाडीयान परगणे मार लाडजी नाईक बिन कामाजी
गोसो बाळाजी सबनीस नाईक क॥ मुरगुड
सय्यद मखदुम बिन सैदमियानी क॥ वाळवे

क्रमांक : ११७ **दि. १८-४-१७०२**

कानोजी व गंगोजी या दोघां भावाना आबाजी घाटगे देसाई ह्यानें ठार करून त्यानी वसविलेल्या बोरिवडे गावची वाताहात केली होती. पिराजी घाटगे ह्यानी नष्ट झालेले वतन मयताच्या मुलाना परत केले.

श्री

तालीक

पिराजी राजे घाटगे

(मुद्रा) श्नो राजश्री मोकदमानी मौजे सोनाळी का वाळवे प्रां कागल

यांशी देशकानी व देशपांडे पो मार सन ११११. बरहुकूम परवाना माहाराज राजश्री—————जाहागीरदार व फौजदार प॥ म॥ तेथे आज्ञा की कानोजी व गंगोजी वलद रावजी पटेल मौजे बोरिवडे हे आपला गाव वसात करुन दिवाण कामावर दुरुस्त असता मौजे मारावर राजश्री आबाजी बाजी घाटगे दोई प॥ मार बाहेर पडून दावा करीत फिरत होते. मौजे मारावर स्वारी करून दोघे भाऊ पटेल

यासी नाहाक जिवे मारिले. गांवीचा सत्यानाश केल्यावर हुजूर मालजी वलद कानोजी व तुळजोजी वलद गंगोजी पटेल येऊन आपला आहावाल जाहीर केला. जे देसाई यानी आपले बापास जिवे मारिले. यैसियासी

सिका

साहेब सदर धणी आसा यावरील दाद घेऊन सरफराजी आपले वतन पटेलगी मौजे सोनाळी प।। मार पुरातन आहे. दरम्यान आत्फफितरत करितो. रेडेकर म्हणून शिरले होते.

त्यावरी आपले मुतालिक देऊन गाव माग वसीत केला होता. त्यावरी धामधूम करिता गाव मजरा पडला. यैसियासी साहेब मेहेरबान होऊन आपले वृतीवर स्थापना कराविया धणी आसा. यावर साहेब मेहेरबान होऊनु उभयता मालजी व तुळजोजीस पटेलगीचे वतन आजरामरामत करून दिल्हे असे म्हणवून हुकुम. तरी पटेल मारास पिडी दरपिडी पटेलगीचे वतन चालवित जाणे. दरम्यान कोणी हरकत करतील त्यास हिंदू लोकास गाई ब्राह्मणाची आण असे. मुसलमान खलकास आपले महजबाची सवगंद असे. दरसाल ताजा कागदाचे उजूर न कर्णे. तालीक लिहून घेऊन असल कागद पटेल मारापासी फिरोन देणे. जाणिजे. रा छ १, जिल्हेज. मोर्तब असे.

क्रमांक : ११८ **दि. ३०–६–१७०२**

नरसो गौरदेब ह्याच्यापाशी एक घर गहाण होते. हे घर गाव जळाला तेव्हां जळून गेले असता सदर्हू नरसो गौरदेव ह्याने त्याची जागा महालक्ष्मीचा पुजारी शामभट तुकणभट ह्यास दिली.

तालीक

येथे सिका पारसी

पारसी मजकूर

स्वस्ति श्री नृप शालिव्हान शके १६२४ वरशे चित्रभानूनाम छवछरे अशाड वदि द्वितीया भोमवासरे तर्ददिनी वेदमूर्ती राजेश्री शामभट वलद तुकणभट पूजारी श्री-----स्वामी यासी नरसो गौरदेऊ मो॥ का कोल्हापूर लिहून दिल्हे पत्र यैसेजे. थेरवावा व माधव नाईक याचा घर अपणापासी गाहाण होत. पा ७०॥ साडे सतरीस आम्ही घेतले होते. त्यास वहुत दिवस जाहाले. इमारती हौनूड (?) पादशा जाले. + + + त्याचे दउडमधे गाव जळाला त्यामधे जळून गेले. स्थल रिकमे आहे. ते स्थल तुम्हास अपले अत्मसंतोशे दिल्हे असे. किमती होन पा ७०॥ साडे सतरीस दिल्हे असे. घर हृद महदूद पुरे (पूर्व) पछेम (पश्चिम) हात सुार ४७

उतर दक्षण हात सुमार ३२ घराचे सेजार. पूर्वेस दिवाकराचे सेजार. पछमेस पोतदार. दक्षणेस बाळो पदामाजीचे घर. उतरेस मार्ग. येणेप्रमाणे घराची हृद माहदूद असे. सदरहू घर तुम्हास दिल्हे. राऊन राहटून सुखरूप राहणे. कदाचित घराचा सवाद (सवाल?) अला तरी सदरहु पैके साडसगी होन व इमारतीचे लागवड घेऊन घरटा त्यास देणे. हे लिहून दिल्हे पत्र. सई

तारीख १५ माहे सफर सु॥ सलास मया अलफ.
सन हजार ११११२ सन ४६ जुलुसवाला

गोई

नाईकवाडीयान			देसकानी क॥ हवेली	
वली इभराईम	सटवोजी		अनंदराऊ	अबाजी वा
सागुरु	हर ना		समजी	केळोजी
दत्ताजी जाधव	दसजी ना	मुकंद नारा-	गुा रुद्रो	देसाई व
सुभानजी ना	व भोवानजी	येण सरदेसाई	पतका नि॥	आबाजी
लिंगणभट	ना	सिका पारसी		वलद भैरपा
धर्माधिकारी	------			देसाई का
				हवेली

	मेलगिरी शकर गा। सदासीव बिजराज नाडगौंडा पा। मा।र	मादगौडा पटेल का। मजकूर निशाणी नांगर
नाईकवाडीयानी सिदाजी (?)	देसकानी क।। हवेली पत्रप्रो साक्ष भागा पोतदार प।। कोलापूर	ह।। अपाजी राम कृष्ण देसपांडे क।। हवेली प।। मा।र हरी भिकाजी कुल- करणी क।। मजकूर

क्रमांक : ११९ **दि. ९–७–१७०२**

'गिरजोजी यादव हवालदार सेवक राजमंडळ सन्निध मातुश्री आईसाहेब' ह्यांना छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांनी बाग दिली आहे असें सुभेदार जावळी ह्याचे मोकदमानी मौजे भरोसी ह्यास पत्र.

श्री

श्रीगंगेव व
धिता प्राप्ता जन्हुसा
गर नंदिनी विठल
स्य माहां बुद्धे र्मुद्रा
भद्राय राजते.

आज सुभा राजश्री विठल गोपाळ सुभेदार व कारकून सुभा जावली ता। मो। मौजे भरोसी ता।। आठगाड सू।। सलास मया अलफ. बा। सनद राजश्री छेत्रपती स्वामी छ २ जीलकाद सन ईसने मया अलफ.[1] पै छ २४ सफर साल म।।[2]

---

१. दि. २० मार्च १७०२; २. दि. ९ जुलै १७०२.

आज्ञापत्र सादर जाले तेथे आज्ञा की राजश्री गिरजोजी यादव हवालदार सेवक राजमंडळ सनीध मातुश्री आईसाहेब याणी मौजे मार येथे बाग केला. त्या बागामध्ये तीर्थस्वरुप राजश्री कैलासवासी स्वामी गेले. बाग संपूर्ण पाहिल्यानंतर बाग हवासीर देखोन संतोसी होऊनू बाग मानुलेपासी कृपाळू होऊनू कुलबाब कुलकानू देखील हालीपटी व पेस्तरपटी अजरामऱ्हामती करुन ईनाम दील्हा. यैसीयास ते समई ईनामाचे सनद करून घ्यावी ते घेतली नाही. याकरीता मानुले येही प्रतापगडीचे मुकामी बागेचा वृतात सवीस्तर स्वामीस निवेदन केला. त्यावरून मनास आणिता मौज माचा बाग राजश्री कैलासवासी स्वामीने ईनाम दील्हा परंतु सनद जाली नाही. यास्तव मौजे मा।री मानुलेचा बाग आहे तो ईनाम कुलबाब कुलकानू देखील हलीपटी व पेस्तरपटी खेरीज हकदार व ईनामदार करुन अजरामऱ्हामत दील्हा असे. जमीन बीघे ८३ तीन बीघे रास दील्हा असे. तरी तुम्ही सदरहू बाग मानुलेचे स्वाधीन करून यास व याचे पुत्र पौत्रादी वंश-परंपरेने सुरक्षीत चालवीत जावे. प्रतीवर्षी नवीन पत्राचा अक्षेप करीत न जाणे. या पत्राची तालीक लिहून घेऊन असल पत्र भोगवटीयास मानुले याजपासी परतोन देणे म्हणोन राजपत्र सादर जाले. त्यावरून सुभाहून सनद सादर केली असे. तरी सदरहूप्रमाणे चालवणे. छ २४ सफर. मोर्तब सूद.

क्रमांक : १२० **दि. १६–७–१७०२**

हरदळवी ह्याने स्वामी सेवा इमाने इतबारे केली ह्यास्तव त्याला मौजे मुरसी येथे दोनशे करी जमीन इनाम दिली आहे, असे परशराम त्रिंबक प्रतिनिधी ह्यांचे सुभेदार व कारकून प्रांत राजापूर ह्याना पत्र.

तालीक

राजश्री गोविंद पुरुषोतम सुभेदार
व कारकून वर्तमान व भावी प्रांत राजापूर
गोसावी यास––

 अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य सेवक परशराम त्रिंबक प्रतिनिधि नमस्कार. सुहुर सन सलास मया व आलफ. हरदळवी पदात पंच्यहजारी सेवक राजमंडळ याणी स्वामी सेवा येक निष्ठेने केली. याजकरिता याजवरी कृपाळू होऊन मौजे मुरसी ता।। देवाळे या गावापै।। पडी जमीन हाली निरख प्रो इनामती खेरीज हकदार कर २०० दोनसे करची जमीन देविली असे. वतनदाराची भूमि खेरीज करून नेमून देणे आणि पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. दर साला ताजा सनदेचा उजूर न करणे. तालिक लेहून घेऊन असल सनद परतोन भोगवटियास देणे. छ १ रावल प।। हुजुर मोर्तब.

शिका

श्री आई आदी पुरुष
श्री राजा सीव छत्रप
ती स्वामी कृपानिधी
तस्य परशराम त्री
बक प्रतिनिधी

क्रमांक : १२१ **दि. २७–७–१७०२**

बसरोजी[१] घोरपडे हे कोकणात उतरले असून त्यानी भीमगडचा हवलदार व तिथले इतर अधिकारी ह्याना अटक केली आहे, अशी बातमी खेम सावंत भोसले ह्यांनी गोव्याच्या गव्हर्नरला कळविली होती. गव्हर्नरने त्याबद्दल खेम सावंत भोसले ह्यांचे आभार मानले.

" कुडाळचे सरदेसाई खेम सावंत ह्यांस—

सरदेसाई खेम सावंत ह्यांचे पत्र मिळाले, मजकूर समजला.

---

१. मुळात Basrogi Gorpado असे नाव आहे. बहुतेक बहिरजी घोरपडे असावेत.

बसरोजी घोरपडे कोकणात उतरले असल्याची वातमी कळविल्याबद्दल खेम सावंत ह्यांचे आम्ही आभारी आहोत. + + + + भीमगडावर त्यानी हवालदार व इतर अधिकारी ह्याना कैद केले. त्यांचा हेतु काय आहे तेही कळले. त्यांना तोंड देण्याबाबत आम्ही खेम सावंत ह्याना इशारा देऊन ठेवित आहोत. त्यांचा उद्देश जर अन्य कोणता असेल तर त्याबद्दल आम्हाला काळजी करण्याचे कारण नाही. खेम सावंत ह्यानी आणखी काही ऐकले तर आम्हाला इशारा द्यावा. त्याना मदत करण्यास आम्ही सदैव तयार आहोत."

गोवा, २७ जुलै १७०२

आर्चबिशप प्रिमश दों व्हाश्कु लुईज कौतिन्यु.

क्रमांक : १२२ **दि. ३१-७-१७०२**

राणोजी घोरपडे ह्यांचा कर्यात मनेराजुरी येथील मोकासा ते "स्वामी कार्यावरी खर्च" झाल्यावर त्यांचे बंधू पिराजी घोरपडे ह्याना देण्यात आला आहे, असे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २९ चित्रभानु संवछरे श्रावण बहुल चतुर्थी भ्रगुवासरे क्षत्रीय कुलावंतस श्रीराजा शीव छत्रपती याणी मोकादमानी व रयानी कर्यात मनेराजूरी प्रांत मिरज यासीं आज्ञा केली ऐसीजे. कर्यांत मजकूर पेशजी रा। राणोजी घोरपडे याकडे जमावाचे ऐवजी मुकासा होता. येसीयास मानीले स्वामी कार्यावरी खर्च जाले. हाली त्याचे भाऊ राजेश्री पिराजी घोरपडे याकडे मोकासा करार केला असे. तरी मानिलेचे रजातलबेत[1] वर्तोन खंडणी प्रमाणे यैवज पावणे

---

१ आज्ञेत.

कर्यात माचा यैवज दुसरीयाकडे न देणे निदेश समक्ष

मर्यादयं
विराजते

सुरु सुद

तेरीख १६ समंत सुद
रालवल सुा सलास मया

बार सुरु सुद बार

क्रमांक : १२३ **दि. २७–८–१७०२**

हर दळवी ह्याने धोंडो भास्कर ह्याचे बरोबर राहून चांगली मर्दुमकी गाजविली ह्या बद्दल छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी त्याला शाबासकी दिली आहे.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २९ चित्रभानु नाम सवछरे भाद्रपद बहुल प्रतिपदा गुरुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्रीराजा सिव छत्रपति स्वामी याणी हर दळवी यासी आज्ञा केली यैसीजे. राजश्री धोंडो भास्कर जमावानिसी रत्नागिरीस जाऊन नेवात्याच्या फौजदारास नतीजा पावविला व लोकाच्या फौजदारास जिव मारिला. ते प्रसंगी तुम्ही कस्त बरी केली म्हणोन हे वर्तमान मशारनिलेनी हुजुर लिहिले. त्याजवरून तुमचे सेवेसी मजुरा जाहला. तरी तुम्ही यक निष्ठेने शेवक

श्री राजा
शिव नरप
ती हर्ष नीधा
न मोरेश्वर
सुत नीलकं
ट प्रधान

श्री आई आदि पुरुष
श्री राजा शिवछत्रपती
स्वामी कृपानीधी त
स्य परशराम त्रिबक
प्रतिनीधी

कार्याचा मर्दान तैसच आहा. पुढेही येचरीतीने तुम्ही आपल्या जमावानिसी धोंडो भास्कर याजवळ राहून दमेदार कस्त करून त्या प्रांती सलाबत होऊन ताम्राची ठाणी असतील ती मारून मोकळी करणे. स्वामी तुमची सर्फराजी करितील. निदेश समक्ष. सिक्याचे मोर्तब.

क्रमांक : १२४ **दि. १–१०–१७०२**

गिरजोजी यादव ह्याना छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे मौजे गोवारे गांवचे इनामपत्र.

श्री

प्रतिपच्चंद्र
लेखेव वर्धिष्णुर्वि
श्ववंदिता। रामसू
नोः शिवस्यैषा मुद्रा
भद्रा विराजते।।

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शक २९ चित्रभान सवत्सरे आस्विन बहुल शष्टी गुरुवासर क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शिवछत्रपति याणी

श्रीशि
व नरपति
हर्षनिदान मो
रेश्वर सुत नील
कंठ प्रधान

श्री आई आ
दि पुरुष श्री राजा
शिव छत्रपती स्वामि
कृपानिधि तस्य प
रशुराम त्र्यंबक
प्रतिनिधि

राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव यास दिल्हे इनामपत्र यैसेजे. तुम्ही स्वामीचे राज्यातील पुरातन सेवक. तीर्थस्वरूप थोरले कैलासवासी स्वामीपासून सेवा करीत आले अहा. सांप्रत स्वामीची सेवा अंतःकर्णपूर्वक करिता. याकरिता स्वामीस तुमचे वंशपरंपरेने चालवणे बहुत अवस्य. याकरिता स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन तुम्हास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू देखील हलीपटी व पेस्तर पटी झाड झाडोरा पडिले (पान) सहीत

खेरीज हकदार व इनामदार करून पूर्व मर्यादेप्रमाणे चतु:सीमा मौजे गोवारे ताा हवेली प्रांत कऱ्हाड हा गांव इनाम अजरामऱ्हामत करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही मौजे मजकूर आपल्या दुमाले करून घेऊन इनाम तुम्ही व तुमच्या पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन स्वामीची सेवा करून सुखरूप राहाणे. स्वामी तुम्हास इनाम सुरक्षित चालवितील. निदेश समक्ष.

मर्या
देय विरा मोर्तब
जते

(पाठीमागे)

तारीख १८

जमादिलावल सन सलास मया अलफ.

क्रमांक : १२५ **दि. १२-१०-१७०२**

पोर्तुगिजांच्या उत्तरेकडील (चौल, वसई वगैरे) प्रदेशाच्या सेनापतीने मराठ्याशी तह केल्याची वार्ता पोर्तुगालच्या राजास कळविण्यात आली होती. त्याने गोव्याच्या हंगामी गव्हर्नरला लिहिले की, मराठ्यांशी पोर्तुगिजानी तह केला तर त्यामुळें मोगल बादशहाचा पोर्तुगिजांवर रोष होईल, म्हणून मराठ्याशी तह न करतां युद्ध न करण्याच्या धोरणाने वागावे.

गोव्याच्या गव्हर्नरना राजा आपली सदिच्छा पाठवित आहे. उत्तरेकडील प्रदेशाचे गव्हर्नर पेद्रु व्हाज सोआरिश बासेलार ह्यानी मराठ्यांशी आपल्याच मुखत्यारीत तह केला असल्याची जी बातमी माझ्याकडे पाठविण्यात आली होती, ती माझ्या अवलोकनात आली होती. आपण म्हटले होते की, हा तह झाला, तर मोगल बादशहाचा आमच्यावर रोष होईल. कारण मराठे हे बादशहाचे शत्रु आहेत. त्यावर मी आपणाला कळविले होते की, जनरल पेद्रु सोआरिश इ बासेलार

ह्यानी हा तह जर आपल्याच मुखत्यारीत केला असेल, तर त्यांच्या हातून घडलेल्या ह्या शिस्तभंगाबद्दल त्याना योग्य ते शासन झाले पाहिजे. परंतु आतां असे कळते की, त्यानी केवळ शस्त्रसंधी केली आहे. त्यांच्या हातून घडलेल्या गुन्ह्याबद्दल त्याना शासन करायचे झाल्यास प्रथम त्यांच्या गुन्ह्याची चौकशी झाली पाहिजे. मी आपणाला आज्ञा करतो की, सदर्हू सेनापतीच्या वर्तनाचा तपशील मला कळवावा. तसेच मी आपणाला बजावतो की, मराठ्यांशी तह कधीच करता कामा नये. त्यामुळे मोगल बादशहाला वाईट वाटेल व त्याचे शत्रुत्व आम्हाला पत्करावे लागेल. तो आमची मोठी नुकसानी करुं शकेल. तथापि मराठ्यांशी तह न करतां शस्त्रसंधी चालू आहे ती तशीच ठेवावी.

लिस्बन, १२ अक्टोबर १७०२
राजा

क्रमांक : १२६ **दि. ४–११–१७०२**

मराठ्यांनी फोंड्याच्या किल्ल्यास वेढा घातला असता बेळगावचा नबाब सैफखान ह्याने पोर्तुगिजाकडे फोंड्याला दोनशे सैनिकांची कुमक धाडण्याची विनंति केली होती. त्याला गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पुढील उत्तर पाठविले.

बेळगांवचे नबाब सैफखान ह्यांस,

आपले पत्र मिळाले. आपण म्हणतां की आमची हरकत नसल्यास फोंड्याकडे दोनशे सैनिकांची कुमक धाडावी. त्यांत काही गोलंदाजहि असावेत अशी आपली मागणी आहे. मोगल बादशहाच्या मदतीला जाण्यास आम्हास आनंद वाटला असता. परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की, शत्रूने फोंड्याची नाकेबंदी करून सर्व रस्ते रोखून धरले आहेत. आपल्या पत्रांत आपण ह्या गोष्टीचा निर्देश केलाच आहे. अशा परिस्थितीत कुमक कशी पाठवायची ? शत्रूचा सर्वत्र

पहारा असता ह्या सैनिकाना किल्ल्यात पाठविण्यात मोठाच धोका आहे. दुसरी गोष्ट अशी की, शत्रू सुसज्ज आणि संख्येनेहि मोठा असल्याने त्यांच्यासमोर ह्या दोनशे सैनिकांचा निभाव कितपत लागेल हा प्रश्नच आहे. आमचे आरमारहि सांप्रत इकडे नाही. आरमार उत्तरेकडे निघण्याचे तयारीत असता काही सैनिक आजारी पडले. उरलेले सैनिक आमच्या राज्याचे रक्षण करीत आहेत. शत्रूने आमच्या राज्यात शिरून लूटमार करू नये म्हणून ठाण्याचे रक्षण करावे लागते. परिस्थिती जर अशी नसती, तर आपल्या मागणीप्रमाणे मी कुमक पाठविली असती.

फोंड्याच्या नबाबानेहि आमच्याकडे दारु गोळ्याची मदत मागितली होती. नबाबाचे विश्वासू दूत अहंमद सारंग ह्यांच्याबरोबर ती पाठवून दिली आहे. मागितलेला सगळाच दारुगोळा मी पाठवित नाही. कारण, रस्ते मराठ्यांचे हातात असल्याकारणे हा दारुगोळा त्यांचे हातात पडण्याचा धोका आहे. मी मोगल बादशहाशी असलेल्या ह्या राज्याच्या मैत्रीस अनुसरून काही पोर्तुगीज सैनिकाना फोंड्याच्या मदतीस जाण्यास संमती दिली आहे.

देव आपले रक्षण करो.

गोवा, ४ नवंबर १७०२

कायतानु द मेलु द कास्त्रु.

क्रमांक : १२७ **दि. १२-११-१७०२**

गिरजोजी यादव ह्यांचे बंधु अर्जोजी यादव ह्यानी स्वामीसेवा निष्ठेने केली होती. त्यांच्या मृत्युनंतर त्यांच्या मुलामाणसांचा योगक्षेम नीट चालावा म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी गिरजोजी यादव ह्याना मौजे सोनसळ हे गाव इनाम दिले,

श्री

श्री
प्रतिपच्चंद्र
लेखेव वर्धिष्णुर्वि
श्ववंदिता ।। रामसु
नो: शिवस्यैषा मुद्रा
भद्रा विराजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शक २९ चित्रभानु सवत्सरे मार्गसीर्ष शुध चतुर्थी गुरुवासर क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिवछत्रपति याणी

श्रीशि
वनरपति
हर्षनिदान मो
रेश्वर सुतनील
कंठ प्रधान

श्री आई आ
दि पुरुष श्री राजा
शिवछत्रपती स्वामी
कृपानिधी ।। तस्य प
रशुराम त्र्यंबक
प्रतिनिधि

राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव यास दिल्हे इनामपत्र यैसेजे. तुम्ही विनंती केली की आपले बंधु रा। अर्जोजी यादव याणी राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेस शेवा निष्ठेने केली. त्याउपरी ते मृत्यु पावले. त्याची मुले माणसे आपणाजवळ आहेत. त्याचे संरक्षण जाहाले पाहिजे. याकरिता चंजीचे मुकामी तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामी यांसी विनंती केली त्यावरून मौजे सोनसाळ कर्यात आऊंद प्रांत खटाऊ हा गाव इनाम दिल्हा आहे. परंतु धामधुमेच्या प्रसंगाकरिता भोगवठा चालोन आला नाही. यैसीयास त्याचे मुलामाणसाचा योगक्षेम आपल्यास चालवावा लागतो. याकरिता नूतन सनद करून देऊनु मौजे मजकूर उतरोतर इनाम चाले ते केले पाहिजे म्हणून तपसिले विदित केले. त्यावरून मनास आणिता रा। अर्जोजि यादव याणी राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेस शेवा बहूत निष्ठेने केली आहे. त्याचे मुलामाणसाचे संरक्षण तुम्हास करावे लागते. याकरिता तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामीने मौजे मजकूर पेशजी इनाम दिल्हा आहे. त्याप्रमाणे हाली स्वामीने त्याचे मुलामाणसांचे संरक्षणाबद्दल मौजे मजकूर कुलबाब कुलकानू झाडझाडोरा जलतरूपाषाणसहित देशील

हालीपटी व पेस्तरपटी खेरीज हकदार इनामदार करून पूर्व मर्यादेप्रमाणे देह १ यक देऊनु देशाधिकारी प्रांत खटाऊ याचे नावे अलाहिदा सनद सादर केली आहे. तरी तुम्ही मौजे मजकूर आपले स्वाधीन करून घेऊनु अनभवीत जाणे. स्वामी तुम्हास व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें इनाम चालवितील. जाणिजे. निदेश समक्ष.

मर्या
देयं विरा मोर्तब
जते

(पाठीमागे)

तेरीख ३

रजब. सन सलास मया अलफ.

क्रमांक : १२८ **दि. ११-१२-१७०२**

पोर्तुगिजांच्या उत्तरेकडील ठाण्याच्या सेनापतीने मराठ्यांशी तह केला असल्याची बातमी पोर्तुगालच्या राजास कळल्यावरून सदहु सेनापतीच्या वर्तनाची चौकशी करण्याचा हुकूम त्याने गोव्याच्या हंगामी गव्हर्नरला केला होता. गव्हर्नरने त्याला कळविले की, सदहू सेनापतीने तह न करता शस्त्रसंधी केली आहे. ती आपल्या हिताची आहे असे तो म्हणतो.

महाराज

पेद्रु व्हाज सोआरिश द बासेलार हे उत्तरेकडील ठाण्यांचे सेनापती होते तेव्हां त्यानी आपल्याच मुखत्यारीत मराठ्यांशी तह केल्याचा त्यांच्यावर आरोप होता. त्यांच्या ह्या वर्तनाची चौकशी केल्यावर मला कळले की, त्यानी तह न करता फक्त शस्त्रसंधी केली. त्यानी त्याची खबर व्हाइसरॉय आल्मोतास मोर ह्याना दिली होती. व त्यानीहि ही शस्त्रसंधी चालू ठेवावी अशी आज्ञा पेद्रु व्हाज सोआरिश द बासेलार ह्याना दिली होती. सदहू सेनापतीला वाटले

की मोगल बादशहाना नाराज न करता शस्त्रसंधी अमलात आणून अनावश्यक खर्च टाळता येईल. ही शस्त्रसंधी उत्तरेप्रमाणे गोव्यातहि अमलात आहे. विशेषत: उत्तरेकडील प्रदेशात त्याची फार आवश्यकता आहे.

अशा रीतीने मी ह्या शस्त्रसंधीला मंजुरी देऊन मराठ्यांशी दळणवळण चालू ठेवले आहे. मात्र मोगल बादशहाला त्याचा सुगावा लागू नये म्हणून दक्षता घेण्यात येत आहे. माझ्या बलशाली स्वामीस देव उदंड आयुष्य देऊन सुखी ठेवो.

गोवा, ११ डिसेंबर १७०२

क्रमांक : १२९ दि. १४-१२-१७०२

सेनापती हिंदुराव घोरपडे ह्यानी पोर्तुगिजांकडे खास दूतामार्फत पत्रे पाठवून उभय पक्षामध्ये मैत्रीचे संबंध प्रस्थापित व्हावेत अशी मागणी केली होती. त्या पत्राना गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पुढील उत्तर पाठविले.

हिंदुराव ह्यांस

आपली दोन्ही पत्रे मिळाली. पहिल्या पत्राचे उत्तर लगेच पाठविले नाही, कारण ते पत्र घेऊन आलेले आपले जासूद गणेश विठ्ठल हे लवकरच आपले दुसरे पत्र घेऊन येणार आहेत असे कळले होते. त्याप्रमाणे त्यानी ते पत्र आणून दिले.

आपल्या दोन्ही पत्रावरून कळून चुकले की, माझे वडील ह्या राज्याचे व्हाइसरॉय होते, तेव्हां ज्याप्रमाणे आपले स्वामी छत्रपती ह्यांचा आणि पोर्तुगिजांचा सलोखा होता, तसाच सलोखा आताहि उभय पक्षामध्ये प्रस्थापित व्हावा अशी आपली इच्छा आहे. मी आपणाला कळवूं इच्छितो की, असे संबंध प्रस्थापित होण्याच्या मार्गात आमची

कोणतीच आडकाठी नाही. तरी आपण आपल्या समुद्रावरील आणि जमिनीवरील सैन्याला हुकूम द्यावा की, त्यानी आमची कोणत्याच प्रकारची कुरापत काढू नये व आमच्या प्रजेला उपद्रव देऊ नये आणि आमच्या आरमारावरहि हल्ले करू नयेत. आपल्या पत्रात आपण काही विजय मिळविले अशी बातमी आहे. ती बातमी ऐकून आम्हाला आनंद झाला. आपणाला असेच विजय मिळावेत आणि त्यांची सुरुवात आमच्या हद्दीला लागून असलेल्या ठाण्यापासून व्हावी अशी इच्छा करतो. त्यामुळे आपण जें काय गमावले ते पुनः मिळवू शकाल. आपल्या इच्छेप्रमाणे आपले दूत गणेश विठ्ठल ह्यांच्याशी माझ्या दोन मुलाखती झाल्या. त्याना जी माहिती हवी होती ती मी तोंडीच दिली आहे. ते आमच्या मुलाखतीचा अहवाल आपणाला सादर करतीलच. त्याचप्रमाणे आपणाला उपयुक्त अशा आणखीहि काही गोष्टी मी त्याना विदीत करणार आहे, कीं ज्यामुळे आमच्यामधील सलोखा टिकेल आणि तो वृद्धिंगत होईल अशी मला आशा वाटते.

देव आपले भले करो.

गोवा, १४ डिसेंबर १७०२

कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १३० दि. १४-१२-१७०२

हिंदुराव घोरपडे ह्याचा पोर्तुगिजांशी पत्रव्यवहार होता. असाच पत्रव्यवहार कृष्णाजी अनंत ह्यानीहि पोर्तुगिजांशी ठेवला होता. पोर्तुगीज व्हाइसरॉयने त्याना लिहिलेल्या खालील पत्रांत 'कुष्टाजी अनंत ऊर्फ कृष्णाजी अनंत' असे संबोधिले आहे. त्याना वारंवार मोठे विजय प्राप्त व्हावेत अशी इच्छा त्याने दर्शविली आहे.

कुष्टाजी पंत ऊर्फ कृष्णाजी अनंत ह्यांस

आपले पत्र पावले. आपल्या सैन्याने शत्रूवर एक मोठा विजय मिळविला असल्याचे त्यावरून कळले. आपणास असेच विजय मिळत रहावेत अशी इच्छा करतो. ह्या देशातील सर्व राजेरजवाड्यांशी आमचे मैत्रीचे संबंध असावेत ही माझी इच्छा आहे. सरदार हिंदुराव ह्यानाहि पाठविलेल्या पत्रात मी ही इच्छा व्यक्त केली आहे. गणेश विठ्ठल ह्यांच्याकडून मला नवीन बातम्या कळतीलच. मी त्यांचे आनंदाने स्वागत करीन. आपणाला मोठे यश मिळावे अशी इच्छा करतो.

गोवा, १४ डिसेंबर १७०२

क्रमांक : १३१ **इ. स. १७०२(?)**

पत्र लेखक पिराजी यादव व पदाजी यादव देशमुख हे उदाजी पंत ह्याना लिहितात की वतनाचा मामला " शिजत आहे रुपया येक थोरला " पाहिजे.

श्री

राजश्री उदाजी पंत
गोसावी यास——

अखंडित लक्षुमी अलंकृत राजमान्ये स्नेे।। पिराजी यादव व पदाजी यादव देसमूख प।। कऱ्हाड दंडवत विनंती. उपरी येथील क्षेम जाणून आपले क्षेम लिहित गेले पाहिजे. या नंतर येथील प्रसंग यादोपंत मुख वचने सांगता कळो येईल. तर हे प्रसंगी रु।। १ यक थोरला पाठविलायाने वतनाचा मामला सिजोन येत आहे. यैन प्रसंग येऊन लागला अहे. मग तुम्ही म्हणाल की आम्हास सूचना लिहिली

नाही. याकरिता लिहिले आहे. तर लिहिलेप्रो सत्वर पाठविणे. कृपा असो दीजे. हे विनंती.

मोर्तब

पाठीमागे

(पाठीवर पिराजी यादवाचा शिक्का व पुढील मजकूर)

द।। अपाजी शंकर नमस्कार

विनंती उपर कितेक वर्तमान यादोपंत मुख वचने सांगता विदित होईल.

क्रमांक : १३२ इ. स. १७०२

पिराजी यादव व पदाजी यादव हे दोघे गिरजोजी यादव ह्याना लिहितात की, वतनाचे कामासाठी ' रु।। १ ' पाठवावा.

श्री

राजेश्री गिरजोजी यादव
गोसावी यास

अखडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य स्नै।। पिराजी यादव व पदाजी यादव देसमुख जोहार विनंती. उपरी येथील क्षेम जाणून आपले क्षेम लिहित गेले पाहिजे. या नतर येथील वतनाचे प्रसंग लागला आहे. तर हे समई तुम्ही रु।। १ + + + करून पाठविलेयानी वतनाचे काम दुरुस्त होईल. येथील प्रसंग कितेक रा। यादोपंतामुखे सांगता विदीत होईल. बहुत काये लिहीणे हे विनंती.

क्रमांक : १३३ **दि. ६-१-१७०३**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पोर्तुगालच्या राजास दि. ६ जानेवारी १७०३ ला जे पत्र लिहिले त्यात त्याने कोकणातील तत्कालिन घडामोडीचा आढावा घेतला आहे.

मी इकडे आलो तेव्हा मराठ्यांशी आमचे युद्ध चालू नसल्याचे मला कळले. सांप्रत इकडे शांतता आहे. आमच्याशीं आपणाला शांततेनें वागायचे आहे हे मराठ्यांनी आमची जी दोन गलवते वाईट हवेमुळे राजापूरच्या बंदरांत शिरली होती ती सोडून दाखविले आहे. इतकेच नव्हे तर, समुद्रावर चांचेगिरी होते म्हणून मराठ्यांच्या युद्धनौकानी त्या गलवताना संरक्षण देऊन येथपर्यंत आणून पोहोचविले. अशा रीतीनें मराठ्यांशीं आमचे शांततेचे संबंध प्रस्थापित झाले आहेत.

मराठ्यांच्या आणि आमच्या चकमकी मुख्यत्वें आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशांत होत आल्या आहेत. तेथें आतां कोणत्याहि परिस्थितीत युद्धाचे निमित्त घडता कामा नये. मोगलानी मराठ्यांची जी ठाणी घेतली होती तीं परत घेण्याचे प्रयत्न मराठ्यानी सुरू केले आहेत. मी इथला राज्यकारभार हाती घेतल्यावर थोड्याच दिवसानी मराठ्यांनी फोंड्यास वेढा घातला. फोंडे पडले. पण गड पडला नाही. तो अजून मोगलांच्या हाती आहे. ते कुमकेची वाट बघत आहेत. परंतु पुरवठ्याच्या अभावी ते गड सोडून देण्याची शक्यता आहे.

फोंड्याच्या नबाबाने माझ्याकडे दारूगोळ्याची व मनुष्यबळाची मदत मागितली होती. मी त्याला कळविले की, आमचे आरमार बाहेर असून काही सैनिक आजारी आहेत. उरलेले सैनिक आमच्या ठाण्याचे व किल्ल्यांचे रक्षण करीत आहेत. दारूगोळा मात्र थोडा

पाठवून दिला. मदतीची मागणी बादशहाच्या थोरल्या उमरावानेहि बादशहाच्या वतीने केली होती. त्यालाहि मी वरचीच सबब सांगितली. जे जासूद पत्रे घेऊन आले होते त्याना मी खुष करून पाठवून दिले.

शिवाजी राजे ह्यानीहि फोंडे घेतल्यावर पत्र पाठवून आपल्या वाडवडिलांप्रमाणे आमच्याशी शांततेचे संबंध ठेवण्याची इच्छा दर्शविली. ह्या बाबतींत मी राज्य सल्लागारांचे म्हणणे ऐकून घेऊन शिवाजी राजे ह्याना उत्तर पाठविले. त्याना मी कळविले की त्याना जर आमच्याशी खरेखुरे मैत्रीचे संबंध ठेवायचे असतील तर मीहि तशी मैत्री ठेविन. कारण, मैत्रीचे संबंध ठेवण्यासाठी दोन्ही बाजूनी इच्छा असावी लागते. महाराजांच्या हितसंबंधाना बाध न येता व नवीन तह न होता जुन्या तहानुसार शिवाजीशीं जर आमचे मैत्रीचे संबंध जुळत असतील तर तें आमच्या फायद्याचें आहे. कारण, मोगलानी मराठ्यांची जी ठाणी घेतली होती तीं त्यानी परत घेण्यास प्रारंभ केला आहे.

गोवा, ६ जानेवारी १७०३

क्रमांक : १३४ **दि. ९–३–१७०३**

फोंड्याचे हवालदार कुष्टाजीपंत ह्यानी पोर्तुगिजांकडे अन्नधान्याची मागणी केली होती. त्याला व्हाईसरॉयने पुढील उत्तर धाडले.

फोंड्याचे हवालदार कुष्टाजीपंत ह्यांस––

कुष्टाजीपंत ह्यांचे पत्र मिळाले व त्यांचे क्षेमकुशल कळून आनंद झाला. त्यानी माझ्याकडे अन्नधान्याची मदत मागितली होती. तत्संबंधाने त्यांना मला कळवायचे आहे की, आमच्या राज्यात ह्या

वस्तूंची टंचाई असल्याने त्यांची निर्यात मला थांववावी लागली होती. परंतु आतां ती टंचाई दूर झाली असल्याने कुष्टाजीपंत ह्यांच्या मागणीकडे लक्ष देऊन त्या वस्तू पाठवित आहे. मला कुष्टाजीपंत ह्यांच्या निदर्शनास आणायचे आहे की, सिंधुदुर्ग किल्ल्यातील संभाजीच्या[1] सैनिकानी आमचे एक जहाज पकडून दोन पाद्री आणि चार इतर लोक ह्याना सिंधुदुर्ग किल्ल्यात कैद करून ठेवले आहे. एके ठिकाणी आमचे आणि तुमचे संबंध चांगले आहेत, तर दुसरे ठिकाणी ते शत्रुत्वाचे आहेत. हे कसे काय त्याचा उलगडा होत नाही. मला आपणाकडून ह्या गोष्टीचा खुलासा हवा आहे. म्हणजे मलाहि माझ्या बुद्धीप्रमाणे वागता येईल.

पणजी गोवा, ९ मार्च १७०३

कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १३५ **दि. ७–५–१७०३**

नारो खंडेराव ह्याना मौजे सिरढोण वतनी मोकासा दिला आहे म्हणून राणोजी घोरपडे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

तालीक

आज्ञापत्र समस्त सेनाधुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री राणोजी घोरपडे सेनापती ताा मोकदमानी मौजे सिरढोण तर्फ रुकडी सुाा आर्वा मया अलफ. सरदेशमुखीचे वतनाखाली मौजे माार इनाम आहे. त्यास हाली नारो खंडेराव यास वतनी मोकासा वतनाचे

१. पोर्तुगीज व्हाईसरॉयने 'संभाजी' हा शब्द मराठे ह्या अर्थाने वापरलेला दिसतो.

येवजी करुन दिल्हा आहे. तरी त्याचे वंशपरंपरेस आकाराप्रमाणे मशारनिल्हेकडे वसूल देत जाणे. जाणिजे. छ १, मोहरम. मोर्तब सुद.

क्रमांक : १३६ **दि. ८–८–१७०३**

हरि गांवस देसाई ह्या नावाच्या कोंकणातील एका देसायाची खेम सावंत भोसले ह्यानी बरीच हानी केली होती. तो त्याचा सूड उगवूं पहात होता. गोव्याचा व्हाईसरॉय हरि गांवस ह्याला कळवितो कीं, हिंदुराव घोरपडे ह्यानी खेम सावंताविरुद्ध मोहिम काढली तर त्याना मदत करू.

हरि गांवस ह्यांस

देसाई हरि गांवस ह्यांच्या पत्रावरून कळून आले की, ह्या राज्याला मदत करण्याची त्यांची इच्छा आहे. परंतु अति पर्जन्यवृष्टीमुळे खेमसावंत ह्याना शासन करण्याच्या कामात अडथळे येत आहेत. ज्या वेळी हिंदुरावांना भोसल्याविरुद्ध आमच्या मदतीची आवश्यकता भासेल तेव्हा त्यानी आम्हाला लिहिले पाहिजे. कारण, भोसल्यानी हिंदुरावाचे किल्ल्ले, माणसे, वगैरे घेऊन त्यांची फार नुकसानी केली आहे. आमची भोसल्यानी परांगी (होडी) घेतली. त्याच्याकडून झालेल्या ह्या आगळीकेबद्दल मी त्याला योग्य वेळी शासन केल्यावांचून राहाणार नाही. त्याना हा इशारा मी त्यांच्या ब्राह्मण वकीलामार्फत दिलाच आहे. मला हरि गांवस ह्याना विचारायचे आहे की, ह्या मोहिमेला ते किती माणसांची मदत देऊ शकतील, ते आम्हाला कळवावे. सांप्रत पावसाळा असल्याने ही मोहीम सुरू करता येत नाही. परंतु हिंदुराव घोरपडे ह्यांचेकडून मदतीबाबतचे पत्र आले, तर बंडखोर खेमसावंत ह्याचा नाश व्हावा म्हणून मी हिंदुराव ह्याना मदत

केल्यावांचून राहाणार नाही. हिंदुरावांचे दूत केशव पंडीत ह्याना आपणाला हे कळविता येईल.

गोवा, ८ ऑगस्ट १७०३

कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १३७ **दि. १०–९–१७०३**

खेम सावंत भोसले ह्यानी पोर्तुगिजांची कुरापत काढल्याने त्यानी खेम सावंताविरुद्ध मोहीम सुरू केली होती. परंतु मालोजी घाटगे नामक गृहस्थाने पोर्तुगिजांकडे खेम सावंताबाबत रदबदली केली असतां पोर्तुगिज व्हाइसरॉयच्या चिटणिसाने घाटगे ह्याना पुढील पत्र पाठविले.

मालोजी राजे घाटगे ह्यांस

नामदार व्हाइसरॉय ह्याना जी पत्रे येतात त्यांतील तपशील त्याना सादर करणे हे माझे काम असते. त्याप्रमाणे आपल्या पत्रातील तपशील त्याना विदीत केला असतां आपली मागणी मान्य करण्यास त्यानी नकार दर्शविला. खेम सावंत भोसले ह्यांच्यासाठी आम्ही जें काय केले त्याची आपणाला माहिती असून देखील आपण त्यांच्या विषयीं रदबदली करतां हें पाहून नामदार व्हाइसरॉय ह्याना नवल वाटले. खेम सावंत भोसले ह्यांचा उद्धटपणा फार मोठा आहे. त्यानी इकडे येणाऱ्या जहाजांची लुटालुट केली, इतकेच नव्हे, तर ह्या राज्याच्या काही प्रजाजनानाहि त्यानी ठार मारले. अशा बंडखोराना क्षमा करण्याची नामदार व्हाइसरॉय ह्यांची पद्धत नाही.

खेम सावंत भोसले हे ह्या राज्याची क्षमा आपणामार्फत मागत आहेत. पण ही पद्धत बरोबर नाही. मोठमोठ्या राजेरजवाड्याना जेव्हां आमच्याशीं बोलणी करायची असतात तेव्हां ते आमच्याकडे

आपले वकील पाठवितात. आपणाला जर वरील प्रश्नासंबंधी आमच्याशीं बोलणी करायची असतीं तर मी आपणासाठीं इकडे येण्याचा परवाना नामदार व्हाइसरॉय ह्यांच्याकडून काढला असता. ह्या बाबतीत मी आपणाला मदत केली असती. अशी प्रत्यक्ष बोलणी करण्यात फायदा असतो. नाही तर वाटाघाटींची वेळ टळून गेल्यावर नामदार व्हाइसरॉय हे बंडखोरविरुद्ध इलाज करतात. तसें झाले कीं, बंडखोराला आमच्या राज्याचें संरक्षण नाही हें त्याच्या शेजाऱ्यांच्या निदर्शनास येते. आणि त्याच्या दृष्टीने ह्या सारखे दुर्दैव दुसरे कोणते नसते.

गोवा, १० सप्टेंबर १७०३
आंतोनियु द फ्रैर द आंद्राद

क्रमांक : १३८ दि. २०–९–१७०३

मेलुंडीचे किल्लेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला लिहिले होते कीं, पोर्तुगिजांची जीं जहाजें त्यांच्या उत्तरेकडील ठाण्याहून गोव्याला जातील त्याना आपला परवाना घ्यावा लागेल. त्या पत्रास व्हाइसरॉयच्या चिटणिसाने पुढील उत्तर पाठविले.

मेलुंडीचे किल्लेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस

नामदार व्हाइसरॉय ह्याना तुम्ही जे पत्र पाठविले होते तें राज्याचा चिटणीस म्हणून माझ्याकडे देण्यात आले. तें मी नामदार व्हाइसरॉय ह्यांच्या निदर्शनास आणले असतां तें संतप्त झाले. त्यानी मला तुम्हाला लिहावयास सांगितले कीं, मेलुंडीच्या लोकांकडून जी दगलबाजी झाली त्याची आपणाला आठवण आहे. मेलुंडीच्या किल्ल्यांतील लोकांकडून पोर्तुगीज नागरिकांना उपद्रव झाला. त्यानी त्यांची गलबतें लुटली व त्याना पकडून मेलुंडीला नेले. त्यांच्या ह्या

अत्याचारांतून गरीब बिचारे पाद्री देखील सुटले नाहीत. आणि त्याने तुमचे समाधान न होऊन तुम्ही आतां लिहितां कीं, आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशांतून जी बिन लढाऊ जहाजें इकडे येतील त्याना तुमचा परवाना बाळगावा लागेल. नामदार व्हाइसरॉय हे संभाजी राजे ह्यांच्याकडून ह्या घटनेच्या खुलाशाची वाट पाहात आहेत. संभाजी राजे ह्यांच्याशी आमची मैत्री असून ती पुरातन काळापासून चालत आली आहे. संभाजी राजे ह्याना जर ही घटना माहीत नसेल तर आम्ही असें समजूं की, तुम्ही त्यांच्या नकळत ही बंडखोरी केली आहे. आणि तसें जर झालें तर तुमच्या स्वामीकडून तुम्हाला त्याचे प्रायश्चित मिळाल्या-वांचून राहाणार नाही. आम्ही तुमच्या हातून घडलेली आगळीक त्यांच्या निदर्शनास आणीत आहोत. त्याचा खुलासा झाल्यावांचून तुमच्या सूचना आणि नजराणे आम्हाला स्वीकारता येणार नाहीत.

ज्या दोन लहान होड्यांविषयी तुम्ही लिहिलें आहे, त्या होड्या खेम सावंत भोसले ह्यांच्या समजून शापूरच्या किल्लेदाराने पकडल्या. त्यांत जो माल होता तो दोनशे अश्रफीहून अधिक नव्हता. शिपायांनी तो माल विभागून घेतला. त्या होड्या मेलुंडीच्या होत्या हें जर त्याना कळलें असतें तर त्या होड्यांच्या नावाड्यांची धडगत नसती. कारण, त्याना मेलुंडीला जे घडले त्याची आठवण आहे. ह्या सर्व गोष्टी लक्षांत घेऊन तुम्ही सदर सारख्या घटना घडू नयेत म्हणून योग्य ती उपाय योजना करावी व तुमचा नाश टाळावा. कारण नामदार व्हाइसरॉय ह्या गोष्टी चालूं देणार नाहीत. ते तुमच्याशीं युद्ध जाहीर केल्यावांचून राहाणार नाहीत.

गोवा, २० सप्टेंबर १७०३

फ्रान्सिश्कु द आझावेद सांद.

क्रमांक : १३९ दि. २१–१०–१७०३

नरसिंगराव यादव ह्यानी गिरजोजी यादव ह्याना सादर केलेल्या प्रस्तुत निवेदनात औंध कर्यातीच्या देशमुखीचा इतिहास दिला असून तिच्या विभागणीचाहि तपशील सांगितला आहे.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव देसमुख
का। आऊद गो।।

ॐ अखंडित लक्षुमी अलंकृत राजमान्य स्नेहांकित नरसिंगराव

यादव देशमूख का।। मजकूर सु।। सन अर्बा मया अलफ. कर्याती मजकुरची देसमुखी वतन पुरातन आपले आहे. त्यासमधे मुधोजी वणगोजी निंबाळकर याणी पुंडावे केले. त्या समई अपले वडील त्यास भेटोन कर्याती मजकुरीचा तह केला. हे वर्तमान कराडी फौजदार होता त्याने अदलशा पातशास वाका दाखल केला. त्यावरून यादवाची देसमुखी अमानत करून बारा वजिरास दौलतेचे पुरवणीस दिल्हे. त्याकडून दूर करून रणदुला खानास दिल्हे. त्याकडून दूर करून माहाराज राजेश्री शाहाजी राजे भोसले त्यास दिल्हे. त्या तागाईत भोसले वतन अनभवीत आले. यैसीयास तुम्ही अपले भाऊ. राजेश्री थोरले कैलासवासी स्वामीसनीध सेवा करीत होतेस तेव्हा आपले वडील तीर्थरूप राजश्री जैतोजी यादव देसमूख याणी तुम्हास व तुमचे भाऊ रा। अर्जोजी यादव यास येऊन सांगितले जे कर्याती मजकुरीचे देसमूखी दिवाणात अमानत होऊन भोसले याकडे चालत आहे. तरी तुम्ही या वतनाचा येत्न करून वतन सोडवणे. म्हणिजे अपण सदरहू वतनाची तिसरी तकसीम तुम्हास देऊ म्हणोन कबूल केले. त्यावरून तुम्ही उभयता बंधुनी वतनासाठी बहुतच श्रमसाहास केले. राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेसी रा। अर्जोजी यादव यास

पावनगडीचे इमारतीचा कार्यभाग होता तेव्हा इमारती पाहून राजश्री कैलासवासी स्वामीनी दोनी हजार होन २००० बकसीस दिल्हे. ते तुम्ही अपले पोता आणून मागती हुजूर सेरणी नेऊन दिल्हे. आणि कर्याती मजकुरीचे वतन मागितले. त्याउपरी राजेश्री संभाजी राजे छत्रपती याचे समई सेवा वहुतच येकनिष्ठपणे केली. खासा आपणास राहावयावदल पाचवडामधे वाडा बांधावयाचे अज्ञा केली. आज्ञेप्रमाणे वाडा मुस्तेद[1] केला. तेव्हा वाडा पाहून राजेश्री बहूत संतोस पावोन दोनी हजार होन वकसीस दिल्हे. ते अपण घेऊन मागती हुजुर सेरणी देऊन कर्याती मजकुरीचे वतन मागितले. त्या उपेरी राजेश्री कवजी बावा याणी पाचवडामधे आड खाणावया हुकुम केला. त्याचप्रमाणे आड मुस्तेद केला. ते समई त्याणी होन बारासे बकसीस दिल्हे. ते हुजूर राजेश्री छत्रपती स्वामीस सेरणी देऊन कर्याती मजकुरीचे वतन देसमुखी मागितले. त्या उपरी पनाळाचे मोकामी घोडा येक येकून किमती होन येकसेसाठी दिल्हे व राजेश्री येसजी फर्जंद यास नख्त खुर्दा टके येक हजार देऊन राजेश्री छत्रपति स्वामीस अर्ज करून वतन देसमुखी मागितलो. त्याउपरी राजेश्री राजाराम छत्रपति यांचे वेळेसी तुम्ही श्रम बहुतच केले. रायगडीहून पनाळेस गेले. ते समई तुम्ही सोने व वस्तभाऊ राजेश्रीचे नेऊन पनाळा प्रविष्ठ केले तेव्हा बकसीस दिल्हे ते हुजुर सेरणी देऊ(न) अपले वतन देसमुखी मागितली. त्या उपरी राजेश्री स्वार होऊन करनाटकास चालिले. मार्ग दुघ्रट देखोन आपले जडावस्तभाऊ सिवमोघ्याचे मोकामी देऊन आपण चंजीस गेले. ते समई तुम्ही आपले जिवाभ्य श्रम करून सदरहू जवाहीर वस्तभाऊ नेऊन राजेश्रीस प्रविष्ट केली. तेव्हा मेहेरबान होऊन पाच हजार चक्र बकसीस दिल्हे. ते हुजुर सेरणी देऊन कर्याती मजकुरीचे देसमुखी मागितली व अणिखीही कितेक वतनासाठी श्रम करून देसमुखी सोडऊन राजेश्री छत्रपति स्वामीची दुमाला पत्रे करून घेऊन आम्हाकडे पाठविली.

---

१ तयार.

त्यावरून वतनाचा अमल सुरळीत चालो लागला. यैसियास तुम्ही व आपण भाऊ आहो. पुर्वी तुम्हासी तीर्थरूप राजश्री जैताजी यादव देसमुख याणी मान्य केले आहे त्याप्रमाणे तकसिमेचा कथला तुटोन भावाभावानी सुरळीत वर्तावे याबदल अपण तुम्हाकडे अलो अणी सविस्तर अर्थ विदित केला. यैसियास तकसिमेचा कथला तरी तीर्थरूप जैताजी यादव याणी पदाजी यादव यास भाऊ करून गाव तीन वतन करून दिल्हे. बी ता।।

मोजे कडेगांऊ	मौजे साखळी	मौजे कुंभारगाऊ
१	१	१

येकून तीन गाव दिल्हे. बाकी उरले देहे २४ चौवीस. पैकी वजा यादव कडेफुरकर याकडे देह मजकूर पूर्वी पासून चालत अले अहे ते हली व पेस्तर चालवावे लागते. यैसियास आपण दोघे भाऊ. त्यास गाऊ चालविला तरी तुम्ही चालवावा. आम्ही तेथे काही हक लाजिमा व इनाम घेऊन दखलगिरी तेथे करून तरी सदरहूची तिसरी तकसीम तुम्ही घ्यावी. आम्ही न घे तरी तुम्ही न घ्यावी. बाकी उरले देहे तेवीस. यैसियास सदरहूमधे इसाफतीचे गाऊ २ दोनी अम्हाकडे चालतील. तुम्ही त्यात काही न मागावे. बाकी उरले देहे २१ येकवीस. पैकी देसकुलकर्णी याचा इसाफतीचा गाऊ आहे. तेथील हक न घ्यावा व त्यानी अपले इसाफतीचे गावी हक न घ्यावा. त्यानी घेतला तरी अपण मौजे मजकुरी हक घेऊन त्यामधे तिसरी तकसीम तुम्हास देऊन बाकी देह २० वीस उरले. यैसियास सदरहूमधे तकसिमा तीन. राजेश्री सोमा जैताजी देसाई व रताजी देसाई व तुम्ही. यैसिया तीन तकसिमा येथाविभाग्ये अनभऊन सुखरूप असावे. त्यास खासा आमची तकसीम व सुलतानजी यादव यांची तकसीम कसबे मजकुरीचे देसमुखीच्या दोनी तकसिमा व गाव दस्तामलावरून वाटणी केली त्याप्रमाणे दोनी तकसिमा आम्हा उभयेता भावाकडे चालतील. बाकी

यक तकसिम तिसरा वाटा वसबे मजकुरीचे देसमुखी व दस्तामलावरून गाऊ तुमचे वाटणीस अले अहेत ते तुम्ही अनभऊन सुखरूप असावे. गाऊ बी ता ———

मौजे सोनसळ	मौजे सोनकीर	मौजे सिरसगाऊ	मौजे नेरली
१	१	१	१

मौजे व्याहापूर	मौजे हिंगणगाव बु॥ ——
१	१

यकूण देहे साहा गाव व कवसाची देसमुखी तिसरी तकसिम तुम्हास दिल्हे आहे. देसमुखीची इसाफती जे असेल ते अमची आम्हाकडे चालेल. त्यामधे तुम्ही काही न मागावे. याप्रमाणे तकसीमाचे कथले तुटोन वाटणी जाहाली आहे. तरी तुम्ही आपली सदरहु तकसीम पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन सुखरूप असणे. वडीलपणाचा सिका अम्ही करून तुमचे तकसिमेचा सिका तुम्हास दिल्हा आहे. तरी अपले तकसिमचा हक लाजिमा इनाम इसाफती कारभार करून असणे. यामधे अपण अगर सुलतानजी यादव अगर अपले भाऊबंद आणीही कोण्ही असतील त्याणी तुम्हासी कथला करावया समध नाही व तुम्ही सदरहु वाटणीखेरीज ज्याजती कथला करावयास समध नाही. हे जाणोन तुम्ही आपली तिसरी तकसिम पिडी दरपिडी अनभऊन सुखरूप असणे. जो कथला करील त्यास अपले बैतालिसाचे व श्री मुळपीठ देवीचे व श्री डोंगरजाईचे आण असे. हे जाणिजे. सदरहूप्रमाणे लेकराचे लेकरी सुरळीत वर्तावे. तुम्ही व आपण भाऊ असो. वडीलपणाचा सिका पानमान तश्रीफ कारभार दिवाणीचा आपणाकडे चालेल. तुमचे तकसिमांचा सिका तुम्हास दिल्हे अहे. त्याप्रमाणे आपला कारभार करीत जाणे. छ २० जमादिलाखर. स्वस्ति श्री शके १६२५ सुभान नाव सवस्तरे अस्विन

वदी सप्तमी तदिनी तक्षीमपत्र जाहले. सही. वळी सुमार १८७ येकसे सत्यायैसी.

मोर्तब

(पाठीमागें)

सिका

बी कलम
कान्हो गुरुनाथ
गु॥ दि॥ जोती कृष्ण
देशपांडे क॥ मजकूर

क्रमांक : १४० **दि. २१–१०–१७०३**

नरसिंगराव यादव व गिरजोजी यादव ह्यांच्या कर्यात औंधच्या देशमुखी-संबंधी झालेला महजर.

श्री

स्वस्ति श्री नृप सालिवान शके १६२५ सुभाननाव संवस्तरे अस्विन बहुल सप्तमी गुरुवासर सुा सन अर्बा मया अलफ. छ २० जमादिलाखर. स्थल जागा कसबे पारसुभा जावळी. गोत हजीर मज्यालसी.

देसमुक

बी॥ कानो गुरुनाथ
गुमास्ते जोती कृस्ण
देशपांडे क॥ मजकूर

कर्यात मजकूर

मलोजी पाटील क॥ सेलगाव परगणे मजकूर
(निशाणी नांगर)

कृष्णाजी पाटील मौजे कडेपूर
(निशाणी नांगर)

सताजी पाटील मौजे
नेरली ———————
(निशाणी नांगर)

सैवखान पाटील मौजे कडेगाऊ
(निशाणी नांगर)

सिदोजी पाटील मौजे
सोनसळ ———————
(निशाणी नांगर)

आवाजी वताळ मौजे सुर्ली
(निशाणी नांगर)

बी।। बाबाजी जिवाजी परगणे कराड
कुलकर्णी मौजे सिरस-
गाव मौजे सोनसळ

सिदोजी पाटील मौजे वेहे
(निशाणी नांगर)

रामजी पाटील मौजे कासीळ
(निशाणी नांगर)

मौजे वाठार ता॥ तारगाव

राजजी पाटील व तानाजी पा।।
(निशाणी नांगर)

बहिरो मोरे
स्वरकुलकर्णी

तुळाजी ——————— नाईकवडी
(निशाणी कटयार)

कर्यात सिदाळे

संभाजी पाटील मौजे बोरगाव
(निशाणी नांगर)

वौजाजी न।। नाईकवडी
(निशाणी कटयार)

कर्यात निबवसोड (निंबसोड?) व मायेणी

मलजी पाटील मौजे चिखली
(निशाणी नांगर)

तुकोजी पाटील मौजे सिरवडी
(निशाणी नांगर)

ता॥ पाटण

संभाजी पाटील मौजे दिवसी
(निशाणी नांगर)

देवजी इडिळकर देसमुख
ता॥ मजकूर
(निशाणी कटयार)

दत्ताजी रणनवरे पा मौजे राक प्रां।। पुणे
(निशाणी नांगर)

सुभानजी वलद भिकाजी मंडलीक देशमुख
तपे बारसी ——————————

(निशाणी नांगर)

त।। परेळी सुभा प्रांत सातारा

जनार्दन कासी देसकुलकर्णी
व गाव कुलकर्णी ता मार

नागोजी तांबोळी ता मार
(निशाणी पांटी?)

सां कोरेगाऊ प।। वाई

नाईकजी बाजी प।।
व नाईकजी बाबाजी
पाटील मोकदकम क।।
कोरेगाऊस।। मजकूर
(निशाणी नांगर)

का रहमतपूर
विठोजी पाटील
मोकदम
(निशाणी नांगर)

सकर सेटी सेटी खस-
व सदा सेटी सेटी खवसी
व सेटी माहाजन
(निशाणी तागडी)

त्रिबकराम कुलकर्णी
क।। मार
नाईकजी कडतोजी व
अणाजी शिबाजी पा
मो।। मौजे धामणे
(निशाणी नांगर)

शामजी नरसिंह
कुलकर्णी मारफती
नरहरी तुकदेऊ
माहादजी वलद
मसजी नाईकवडी

मल्हारी चौगला

सजाजी प।। मो मौजे
येकंब ——————
(निशाणी नांगर)

संभाजी प।। मौजे लाहासुर्णे
(निशाणी नांगर)

माहातोजी पाटील मो।। मौजे तडवळ तुकाजी पा। मौजे

तुळाजी प।। मौजे कटडूर
(निशाणी नांगर)

मार ————————
(निशाणी नांगर)

कि।। कर्यात अउद

जोती प।। मौजे बार्‍हापूर
(निशाणी नांगर)
हणगोजी चौ।। मौ।।
मार

याच विदमान राजश्री नरसिंगराव यादव देसमुख का आऊद यानी राजश्री गिरजोजी यादव देसमुख का। मजकूर यासी करून दिल्हा महजर यैसाजे. कर्याती मजकुरीची देसमुखी पुरातन आपली आहे. त्यासमधे मुधोजी वणगोजी निंबाळकर यानी पुंडावे केले. त्यासमई अपले वडील त्यास भेटोन कर्याती मजकुरीचा तह केला. हे वर्तमान कर्‍हाडी फौजदार होता त्याने अदलशा पातशा यास वाका दाखल केला. त्यावरून यादवाची देसमुखी अमानत करून बारा वजिरास दौलतेचे पुरवणीस दिल्हे. (इ. इ. पत्र क्र. १३९ प्रमाणे पुढील मजकूर आहे म्हणून तो येथे दिला नाही).

क्रमांक : १४१ **दि. ३-११-१७०३**

एलिएनेशन् ऑफिसमधील शाहू दप्तरातील हा उतारा आहे. दि. ३-११-१७०३ रोजी निघालेल्या राजपत्रांचा यांत उल्लेख आहे.

राजमंडल

सू।। अर्बा मया व अलफ

फेरिस्त कागद दी।। रा।। नागोजी गोविंद सभासद नामजाद जकाती माहालानीहाये प्रांत कल्याण भीवडी व सुभा जुनर सू।। आर्बा मया व अलफ. छ ४ रजब.

लस्करचे सरदारास रहदारीची पत्रे वाणी अमदरत्फी करती त्यास वाटेस उपसर्ग न करावा म्हणोन पत्रे ११ जकातीचे साहीतेविसी पत्रे.

राजश्री प्रधान पंतास पत्रे

१ साहेतेविसी
१ येसु तेली उबरे यावीसी

२

१ रा ।। केदारजी धोत्रे बारा हजारी यास

३ हवालदार कीलेहाये
१ किले श्रीवर्धन.
१ किले मनरंजन.
१ किले सुधागड.

३

वाणीयार परमुलुखी पाठवावयास अभयपत्रे डोले सुमार १३

येसु तेली उबरे यांस साल गुदस्ता रा।। प्रधान पंती राजमाचीस धरून नेऊन धामधूम केली. त्याचा यक बैल व यक घोडे घेतले. त्याचे त्यास परतवून देवीले आहे. आणि त्यास पुढे आमदरत्फी अभयपत्र १.

रा ।। हिंदुराव घोरपडे यांकडील सरदेशमुखीचा यैवज जमा तिकडील हुजूर ठेवीला तो उसूल नागोजी गोविंद याकडे लाविला आहे याविसी पत्र.

किर्द रोखे कमावीसदारानी

१ जकाती मीठबंदर पेडी
१ जकाती तळघाट तेल बैला

गोरोजी लोहर (ट ?) व मंबाजी सावंत व सखोजी शिंदे व सोन सावंत व गुणाजी सीदे सरदार हशम जमाव राजमाची यास पत्र.

रा।। बयाजी रघुनाथ सुभेदार प्रांत कल्याण भीवडी

३ मोकादम सेटीये व माहाजन सुभा जुनर याणी जकातीचे पथकीयांस गावात जागा देऊन जकाती सुरलीत चालती करावी यास पत्रे

१ कसबे खेड.
२ तळेगांव गाधाडी.
३ कसबा पाबल.

३

म्हसाजी फडतरे दी।।
सेनापती

येसजी कुडवे जंजीरे खांदेरी यास पत्र

१३

सुभेदार माहालनिहाये यास पत्र जान सेठी ...... इंदापूरकर यास गंव्या विसी मार्गी तोस्ट लावावयास गरज नाही म्हणोन पत्र १.

रा ।। तिमाजी जगदाले व खंडो वैजनाथ ठाणे पणवेली परराज्यात पत्र १.

वसील पत्र ईरसाल रसद जमा यैवज हुजूर छ २ जमादिलावल

रु।। व जमा व रुपये २९८।।।

क्रमांक : १४२ दि. ११-११-१७०३

कर्यात हुकेरीचा मोकासा पिराजी घोरपडे ह्यांच्याकडे असून सदहु कर्यातीतील सात खेड्यांच्या मोकाशाचा कारभार नारो महादेव ह्यांच्याकडे दिला असल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

असल बा।। नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके ३० सुभानु संवत्सर कार्तिक शुध्घ चेतुर्दसी गुरुवासर क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपती याणी ________________________

सिका पेशवे — सिका प्रतिनिधी

देशमुख देसपाडे कर्याती प्रात हुकेरी यासी आज्ञा केली येसिजे. कर्यात मजकूर पैकी खेडी साल गुदस्ता राजश्री पिरजी घोरपडे याकडे मोकासा आहे. बी तपसील

पटणकुडी	वालकी	सिरगोपी	निपाणी
१	१	१	तमाणा देसाई
गडइगलज	आकोबा		१
आणापा डोगरे	आणापा डोगरे		कुटाली आनापा डोगरे
१	१		१

येकूण सात खेडी मोकासा आहेत तेणेप्रमाणे साल मजकूरी करार केली असती. येसियास मशारनिलेचा कारभार राजश्री नारो महादेव यास सागितला आहे. तरी तुम्ही नारो महादेव याचे आज्ञेप्रमाणे वर्तोन सदहू गावीचे खंडणीप्रमाणे येवज याकडे बिलाकुसूर पावीत

जाणे. खलेल एक जरा न करणे. निदेस समक्ष. मोर्तब सिकायाचे.
रुजु सुरुनिसी

क्रमांक : १४३   **दि. २८-११-१७०३**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांच्याकडून गिरजोजी यादव ह्याना मिळालेली एक महत्वाची सनद.

श्री
प्रतिपच्चंद्र
लेखेव वर्धिष्णुर्वि
स्ववंदिता रामसू
नोः शिवस्यैषा मुद्रा
भद्राय राजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शक ३० सुभानु संवत्सरे मार्गसीर्ष शुध प्रतिपदा रविवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख पाा कराड यास दिल्हे वृतिपत्र ऐसेजे. तुम्ही किले प्रतापगडीचे मुकामी स्वामी समीप विनंती केली की पाा मजकुरची देशमुखी व मौजे गोवारे ताा हवेली

श्रीशि
व नरपति
हर्षनिदान मो
रेश्वर सुत नील
कंठ प्रधान

श्री आईआ
दिपुरुष श्रीराजा
शिवछत्रपती स्वामि
कृपानीधि तस्य प
रशुराम त्रिंबक
प्रतिनीधि

कऱ्हाड येथील मुकादमीचे वतन पुरातन यादवांचे. त्यास पूर्वी अदलशाहा विजापुरी पातशाही करीत असता (मुधोजी) वणगोजी निबाळकर याणी पुंडावे करून मूलुक मारू लागला. त्याकरिता यादव देशमुख (मुधोजी) वणगोजी निंबाळकर यास भेटोन परगणियास कौल घेतला. हे वर्तमान कऱ्हाडी पातशाकडील मुकासदार होता त्याणे हुजुर लिहिले की यादव (मुधोजी) वणगोजी निंबाळकरास भेटोन परगणियाची

खंडणी देताती. आपणाकडे सुरळीत वर्तत नाही. त्यावरून पातशा इतराज होऊन पाा मजकूरच देशमुखीचे वतन मौजे गोवारे येथील मुकादमीचे वतन अमानत करून वजिरास दौलतेचे पुरवणीस दिल्हे. सवेच दुसऱ्या वजिराचे दौलतेचे पुरवणीस दिल्हे. या प्रकारे ज्या वजिरास कऱ्हाड मुकासा देत आले त्याचे दौलतेचे पुरवणीस दोन्ही वतनें देत आले. ऐसे साता आठा वजिराचे दौलतेस मुकासा देत आले. त्याउपरी रणदुलाखानाचे दौलतीचे पुरवणीस वतन दिल्हे. त्याकडे कितेक दिवस चालत असता पातशाहानी रणदुलाखानाकडून दूर करून माहाराज राजश्री शाहाजी राजे यास देशमुखीचे व गोवारीचे मुकादमीचे वतन दिल्हे. त्या दिवसा पासुन त्याकडे चालत होते. त्याउपरी थोरले कैलासवासी स्वामीने कऱ्हाड प्रांत कबज केलीयावरी पाा मजकुरचे देशमुखीचे व गोवारीचे मुकादमीचे वतन आपणच अनभविले. पाा अउद देह २७ सताविस येथील देशमुखीचे वतन पूर्वापार यादवांस चालत होते. त्यास थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेस राजश्री जनार्दन नारायण सरकारकून आउदास श्री येमाईच्या दर्षेनास अले तेव्हां यादवापासून कांहीं अंतर पडिलेसें समजोन अउंदची देशमुखी अमानत केली. त्या दिवसापासून पाा कऱ्हाड व अउंद येथील देशमुखीचे वतन व गोवारे याचे मुकादमीचे वतन दिवाणात चालिले. त्याउपरी या प्रांते ताम्राचे उलंबण विशेष जाहाले या निमित्य कैलासवासी स्वामी निघोन कर्नाटकप्रांते चंजीस गेले. तेथे आपण जाऊन निष्ठेने सेवा केली. वतनानिमित्य शेरणीही दिवाणात दिल्ही. याकरिता कैलासवासी स्वामीने पाा अऊंद देह २७ सताविस येथील देशमुखी वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे. त्या उपरी आपण दिवाणात शेरणी होन प्रलयेघटी २००० दोनी हजार देऊन वतनाविषी विनंती केली. तेव्हा मेहेरबान होऊन ताा उबरज देह ३० तीस व तर्फ़ तारगाव देहे २४ चोविस येकून चोपना गावीची देशमुखी अजरामऱ्हामत करून देऊन

पत्रे दिल्ही. वरकड पाा कऱ्हाड देह ८७ सत्यांइसी येथील देशमुखी दिवाणातच चालत होती. त्याउपरी माहादजी जगदळा मसूरचा पाटील याणें चंजीचे मुकामी कैलासवासी स्वामीसनीध जाऊन गैरवाका विदित करून ताा मसूर येथील देशमुखी मागोन घेऊन पत्र करून घेतले. याप्रकारें कितेकानी या वतनाविषी गैरवाका विदित करून पत्रें घेतली आहेत. त्यानंतर स्वामीचा जन्म शुभकाली चंजीमधे जाला. हे संतोष वर्तमान आपण कैलासवासी स्वामीस श्रुत केलें तेव्हा कृपाळू होऊन वकसीस नेमिले. ते आपण दिवाणात शेरणीस देऊन वतनाविषी विनंती केली. तेव्हां मेहेरबान होऊन पा। मजकुरचे वतन अजरामऱ्हामत करून द्यावेसे अभये दिल्हे. जुलपुकारखान बाहादुर याने चंजीस परीघ घालून चंजी हस्तगत केली. कैलासवासी स्वामी अगोधर स्वार होऊन वेळुरास आले. स्वामी कोटात असता परमसाहास करून ताम्राचे सेनेतुन स्वामीस व मातुश्री आई साहेबास काहाडून वेळुरास आणून पाविले. तेथून कैलासवासी स्वामीचे व स्वामीचे आगमन या प्रांते विशाळगडास जाहाले. त्याउपरी कितेका दिवसी कैलासवासी स्वामी जालन्हापूरचे स्वारीस जाऊन परतोन किले सिहगडास आले. तेथे त्यास कैलासवास जाला. हे राज्य श्रीचे वरदी सताविस पिढियाचे. या राज्याचे संरक्षण जाले पाहिजे म्हणोन स्वामी सुमुर्ते सिंव्हासनारूढ जाले. ते प्रसंगी आपणावरी कृपाळू होऊन आपणापासून पूर्वी सेवा घडोन आली त्याचे स्मरण करून पा। कऱ्हाडचे देशमुखीचे वतन व मौजे गोवारचे मुकादमीचे वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे. परंतु ते वतन अपणास सुरलित चालत नाही. ऐशास आपण स्वामीचे कदीम सेवक. यकनिष्ठ आहों. आपले वडील भाऊ अर्जोजी यादव याणी व आपण स्वामी सेवा बहुतच निष्ठेने केली आहे. सांप्रत आपणही निष्ठेने सेवा करीत आहो. वतनाविषी थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेलेस व राजश्री संभाजी राजे काका यांचे वेलेस व राजश्री कैलासवासी स्वामीचे वेलेस प्रसंग करीत आलो आहो. कैलासवासी स्वामीने सारे वतन

आपणास मेहरबान होऊन दिल्हे. स्वामीनेहि दिल्हे आहे. ते सुरलित चाले ऐसी आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विदित केले. त्यावरून देशमुखीच्या वतनाचे व मुकादमीचे वर्तमान पूर्वोतर मनास आणिता पूर्वी अदलशाहाचे कारकिर्दीस व मुग्दोजी (मुधोजी) निंबाळकर याणी पुंडावे करून देशास आजार दिल्हा म्हणोन यादव देशमुख याणी कौल घेऊन उपद्रव वारिला. याबदल पातशाहानी इतराजी मानून देशमुखीचे वतन व गोवारियाचे मुकादमीचे वतन अमानत करून सात आठ वजिरास व रणदुलाखानास दौलतेचे पुरवणीस मुकासा दिल्हा. त्याकडून दूर करून माहाराज राजश्री शाहाजी राजे यास दोन्ही वतने दिल्ही. त्या दिवसापासून देशमुखीचे वतन व मुकादमीचे वतन दिवाणात चालिले. थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेलेस पनालियाचे मुकामी अर्जोजी यादव व पदाजी यादव याणी जाऊन वतनाविषी रदबदल केली ते प्रसंगी थोरले कैलासवासी स्वामीने सिवसेटी सेटया का। कऱ्हाड यास मधे उभे करून बोलले की पा। मजकुरची देशमुखी व गोवारेची पाटेलगी यादवांची होती. परंतु पादशाहानी आमानत करून वजिरास मुकासा देत आले. त्याउपरी माहाराज राजश्री शाहाजीराजे यास दिल्हे. त्या दिवसापासून देशमुखीचे व पाटेलगीचे वतन आपण अनभवीत आहो. यादवाचा बहुत दिवस भोगवटा तुटला. याउपरी यादवास या वतनाविषी रदबदल करावयास संमध नाही म्हणोन आज्ञा केली. त्याउपरी पावनगडची इमारत पाहात असतां हिरोजी फर्जंद याणे थोरले कैलासवासी स्वामीजवळ विनंती केली की अर्जोजी यादव याणी स्वामीची सेवा बहुत निष्ठेने केली. सांप्रत इमारतीच्या कामावरी सीमे परता श्रम करीत आहे. त्याकरिता स्वामीने कृपाळू होऊन प।। मजकुरचे देशमुखीचे व मुकादमीचे वतन यास मऱ्हामत केले पाहिजे. त्यावरून थोरले कैलासवासी स्वामीनी अर्जोजी यादव यास बोलाऊन आणून मेहेरबानीने बोलले की तुम्ही निष्ठेने सेवा करीत अहा. या करिता हे वतन तुम्हास देऊन ऐसे अभये दिल्हे.

ऐशास गिरजोजी यादव याचे भाऊ अर्जोजी यादव या राज्यातील कदीम सेवक सेवा यकनिष्ठेने करीत आले आहेती. थोरले कैलासवासी स्वामीची सेवा उभयता बंधूनी बहुतच निष्ठापूर्वक केली. प्रतापगडची इमारत त्वरेने मुस्तेद करावी म्हणोन थोरले कैलासवासी स्वामीने प्रतापगडी अर्जोजी यादव यांस इमारतीचा सुभा सांगितला ते समई कस्त करून स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे सारी इमारत सिध करून किला मुस्तेद केला. त्याउपरी किले पावनगड नवा वसविला. तेथील इमारत मुस्तेद करावयाविषी आज्ञा केली. त्याप्रमाणे त्याणी तोहि किला मुस्तेद केला. थोरले कैलासवासी स्वामी इमारत पाहोन मेहरबान होऊन बकसीस होन पा॥ ५००० पाच हजार नेमिले. ते मशारनिलेनी दिवाणात शेरणीस देऊन वतन मागितले. ते समई त्याहि हे वतन तुम्हास दिल्हे ऐसे अभय देऊन स्वार होऊन रायगडास गेले. अर्जोजी यास पावनगडी ठेविले. वतनाचे कागदपत्र करून द्यावे तो इतकियात थोरले कैलासवासी स्वामीने रायगडी कैलासवास केला. कागदपत्र व्हावे तो प्रसंग तैसाच राहिला. त्याउपरी राजश्री संभाजी राजे काका सिव्हासनारूढ जाले. त्यांचीही सेवा यकनिष्ठेने तुम्ही उभयता बंधूनी बहुतच केली. पनाळियाचे मुकामी तुम्ही दिवाणात शेरणीस होन पा। १०० येकसे व खुर्दा टके १००० यक हजार व खासा स्वारीस घोडा आरबी उतम १ यक ऐसे देऊत वतनाविषी विनंती केली. तेव्हा रायेगडास गेल्यावरी वतनाची पत्रे देऊन म्हणोन अभय देऊन स्वार होऊन रायगडास आले. तेव्हा रायगडचे माचीस खासा राहावयास पाचवडामधे राजमंदीर मुस्तेद करावयाविषी अर्जोजी यादव यास आज्ञा केली. ते त्यानी आज्ञेप्रमाणे श्रम करून राजमंदीर मुस्तेद केले. तेव्हा राजश्री संभाजी राजे काका याणी मेहरबान होऊन बकसीस होन पा। ५००० पाच हजार देविले. ते मारनिलेनी दिवाणात शेरणीस देऊन या वतनाविषी विनंती केली. तेव्हां राजश्री संभाजी राजे काका याणी हे वतन मशारनिलेस द्यावे असा निर्वाह केला.

ते प्रसंगी कारबाराचा येख्तीयार कवि कलश यावरी होता. ते सनीद नव्हते म्हणोन कागदपत्र होऊन आले नाही. मातुश्री दुर्गाबाईसाहेब ताम्राचे निर्बंधी दौलताबादेस होती. त्यांचे वर्तमान न कळे तेव्हा परामर्षो करावयास संभाजी राजे काका याणी तुम्हास पाठविले. तेथे तुम्ही जाऊन जिवाभ्य श्रम करून संकट प्रसंगात त्याची भेटी घेऊन येऊन वर्तमान श्रुत केले. त्याउपरी संभाजी राजे काका कोकणचे मसलतेस गेले होते. कवि कलशासमागमे असता संगमेश्वरच्या मुकामी तुम्ही वतनाविषी विनंती केली तेव्हा नख्त सेरणी होन २००० दोनी हजार दिल्हे. ते प्रसंगी रा। संभाजी राजे काका मेहेरबान होऊन पा। मजकूरचे देशमुखीचे व गोवारेचे पाटेलगीचे वतन आजरामऱ्हामत करून पत्रे देविली. राजमुद्रा होऊन पत्रे कारकुनाकडे सिके निशाणास गेली. सरकारकुनाची निशाणे सिके होऊन पत्र सिध करून द्यावी तो तेच दिवशी सेख निजाम गनीम याणे छापा घातला. रा। संभाजी राजे काका व कवि कलश ताम्रास हस्तगत जाले. ते समई ती वतनाची पत्रे गेली. तोही प्रसंग तैसाच राहिला. त्याउपरी तीर्थस्वरूप कैलासवासी राजश्री स्वामी रायगडी सिव्हासनारूढ जाले. तेव्हा तुम्ही समीप जाऊन त्याची सेवा निष्ठापूर्वक करून लागलेस इतकियात ताम्राची फौज रायगडास आली म्हणोन कैलासवासी स्वामी स्वार होऊन प्रतापगडास आले. तेथून तुम्हास सोने व जवाहीर आणावयास रायगडास पाठविले. प्रतापगडी मुकाम असता हा देश ताम्राक्रांत जाला. म्हणोन कैलासवासी स्वामी स्वार होऊन किले पनाळियास गेले. रायगडाकडील मार्गावरोध जाला. ऐशा प्रसंगात तुम्ही रायगडाहून सोने व जवाहीर परम संकटातून आणोन पनाळियास पाविले. तेव्हा कैलासवासी स्वामीने हे वतन तुम्हास दिल्हे म्हणोन अभय दिल्हे. इतकियात तेथे ताम्राच्या फौजाची रेज[1] जाहाली. तेथून कैलासवासी स्वामी स्वार होऊन

१. रांग,

कर्नाटकात चालिले. मार्गी जात असता सिवमोघाचे मुकामी ताम्रानी गाठ घातली. फौज ताम्रास हस्तगत जाली होती. लक्षाचे जवाहीर तुमचे स्वाधीन करून कैलासवासी स्वामी जरोर निघोन कर्नाटक प्रांते चंजीस गेले तेव्हा तुम्ही मागे राहोन संकट प्रसंगात जिवाची आशा सोडून दो ती लक्षाचे जवाहीर बहुत येत्ने करून मार्गीचे संकट सोसून नेऊन चंजीस पाविले. तेव्हा जवाहिराच्या वस्ता उंच उंच वडिलार्जित अक्षतमरिष्ठ[1] होऊन आले. तया करितां कैलासवासी स्वामी संतोषी होऊन पारतोषिक नेमिले. ते तुम्ही दिवाणात शेरणीस देऊन हे वतन मागितले. ते समई कर्यात अऊंद देहे २७ सतावीस यथील देशमुखीचे वतन अजरामऱ्हामत करून देऊन राजपत्रे दिल्ही आणि तुम्हास दरूनी माहालाकडील सरहवाला सांगितला. तेथें निष्ठेने सेवा करीत असता सौ. सोइराबाईचा जन्म जाहाला. ते वर्तमान तुम्ही कैलासवासी स्वामीस श्रृत केले. त्यावरून संतोषी जाले. तेव्हाही हे वतन तुम्हास दिल्हे म्हणोन आज्ञा केली. ते प्रसंगी तुम्ही होन प्रलये-घटी २००० दोन सहस्त्र दिवाणात शेरणी दिल्हे. तेव्हा तर्फ उबरज देहे ३० तीस व तर्फ तारगाव देहे २४ चोविस येकूण चौपन गावाची देशमुखी तुम्हास अजरामऱ्हामत करून देऊन राजपत्रे दिल्ही. त्याउपरी तेथे माहादजी जगदळा मसूरचा पाटील जाऊन गैरवाका विदित करून तर्फ मसूर यथील देशमुखीचे पत्र करून घेतले. तरी मसूर काही सतंतर माहाल नव्हे. कऱ्हाड परगणियाखालील मसूर तर्फ आहे. या करिता माहादजी जगदाळा याणे मसूर तर्फेचे देशमुखीचे पत्र करून घेतले ते बास्कलच[2] घेतले. त्यास देशमुखीसी समंध नाही व पत्र करून घेतले ते प्रमाण नाही. तदनंतर शुभकाली स्वामीचा जन्म जाहला. हे संतोष वार्ता तुम्ही कैलासवासी स्वामीस श्रुत केली. पुत्रोत्सव जाला म्हणोन कैलासवासी स्वामीने संतोषें करून पारतोषिक तुम्हास द्यावयास नेमिले.

---

१. कांहीं इजा न होता.

२. बाष्कळ, खोटे.

तेही तुम्ही दिवाणात सेरणीस देऊन या वतनाविषी विनंती केली. तेव्हा राजश्री स्वामीने कृपाळू होऊन ताा मजकुरचे देश मुखीचे व पाटेलगीचे वतन द्यावयाचा निर्वाह केला. पत्रे करून द्यावी तो ताम्राची फौज जुलपुकार खान गनीम चंजीस परीघ घालावयास आला तेव्हा कैलासवासी स्वामीने राजकारण प्रसंग जाणोन ताम्रासी सख्य केले. ते प्रसंगी राजा कर्ण भोसले यास ताम्राकडे पाठवावयाचा निश्चय जाला. समागमे मतबर मनुश्ये असावी काय निमित्य की ताम्रासी सख्य रक्षून संकट प्रसंगी राजा कर्णास काहाडून आपणासनीध आणावे. या निमित्य राजश्री शंकराजी मल्हार सुमंत व तुम्ही शाहाणे युक्तवान म्हणोन राजा समागमे देऊन जुलपुकारखानाचे सेनेत पाठविले. तेथे जाऊन तुम्ही राजश्रीचे आज्ञेप्रमाणे सेवा करून राजकारण प्रसंग रक्षून राजा कर्णासमागती अक्षतमरिष्ट राजश्रीसनीध आणिले. ते समई राजश्री स्वामी संतोषी होऊन शंकराजी मल्हार यास पारतोषिक चक्रे १००००० यक लक्ष चक्रे व तुम्हास चक्रे ५०००० पनास हजार दिल्हे. पंनास सहस्र चक्रे म्हणजे यक लक्ष रुपया जाहाला. तो तुम्ही शेरणीनिमित्य दिवाणात देऊन या वतनाविषी विनंती केली. तेव्हा सारे देशमुखीचे वतन व गोवारांचे पाटेलगीचे वतन द्यावयाची आज्ञा करून पत्रे देविली. पत्र सिध करून द्यावी तो इतकियात ताम्राने चंजीस लगट केला. संकट प्रसंग जाणोन मातुश्री आईसाहेबास व मातुश्री राजसबाई साहेबास व सौ।। सोइराबाईस व स्वामीस चंजीमधे ठेविले ते समई चिरंजीव राजश्री संभाजीराजे यांचा संभव मातुश्री राजसबाई साहेबाचे उदरी जाला होता. म्हणोन जवळ तुम्हास ठेऊन कैलासवासी स्वामी निघोन वेळुरास गेले. ताम्राने लगट करून चंजी हस्तगत केली. चंजीमधे मनुश्यमात्र होते तितके ताम्रास हस्तगत जाहाले. ऐशा दुर्घट प्रसंगात तुम्ही परमसाहास करून स्वामीस व सौ।। सौइराबाईस व उभयता मातुश्री आईसाहेबास

बहुत युक्तीने काहाडून आणून ;वेळुरास पाविले. तेव्हा कैलासवासी स्वामी कृपाळू होऊन जिवावितरिक्त जे तुम्ही मागाल ते देतो म्हणोन आज्ञा करून सारे वतन तुम्हास देविले. पत्रे करून द्यावी तो सवेच राजश्री स्वामी स्वार होऊन देशास चालिले. मार्गी स्वामीची व मातुश्री साहेबाची सेवा तुम्ही बहुतच केली. देशास आलियावरी चिरंजीव संभाजीराजे यांचा उदरी संभव होता म्हणोन मातुश्री राजसबाई साहेबास विशाळगडी ठेऊन कैलासवासीने स्वामी समागमे घेऊन प्रतापगडास श्री च्या दर्शनास आले. परतोन हेळवाकच्या मुकामास गेले तो चिरंजीव राजश्री संभाजी राजे यांचा विशाळगडी जन्म जाहाला. हे वर्तमान हेळवाकच्या मुकामास आले ते तुम्ही राजश्री स्वामीस श्रुत केले. त्या संतोष समई वतनाविषी विनंती केली तेव्हा सारे वतन द्यावयाची आज्ञा केली. परंतु लष्करचा मनसबा किले सातारियास जाऊन करणे आहे म्हणोन तेच समई मातुश्री आईसाहेबास व स्वामीस पुढे केले. सजनगडास रवाना करून राजश्री स्वामी चिरंजीव राजश्री संभाजी राजे यांचे नामकर्ण करावया निमित्य स्वार होऊन विशाळगडास गेले. नामकर्ण मुहुर्तसमई मातुश्री राजसबाई साहेबी विनंती केली की गिरजोजी यादव याणी संकट प्रसंगातून चंजीहून आपणास काहाडून आणिले याकरिता कराडचे देशमुखीचे व गोवाराचे पाटेलगीचे वतन यास दिल्हे पाहिजे. तेव्हा राजश्रीने सारे वतन द्यावयाचा निश्चय करून पत्रास परवानगी दिल्ही. ते समई तुम्ही विशाळगडी नव्हतेस. स्वामी जवळ सजनगडी होते. म्हणोन राजपत्रे जाली नाहीत. सवेच कैलासवासी स्वामी फौजेनसी पून्हा कर्नाटकात स्वारीस गेले. परतोन विशाळगडास आले. तेथे मातुश्री साहेब व स्वामी सजनगडीहून आले. त्याउपरी चिरंजीव सौ।। अंबिकाबाई यांचा जन्म जाहाला. त्या संतोष समई तुम्हास वतनाची पत्रे द्यावयाची आज्ञा केली. पत्रे व्हावी तो कैलासवासी स्वामी कोकणातून किले सातारियास गेले. तेथून मातुश्री

आईसाहेबास व स्वामीस विशाळगडास रवाना करून आपण जालन्हापुराकडे स्वारीस गेले. परतोन सिंहगडास आले तेव्हा त्याणी तेथे कैलासवास केला. याकरिता तुम्हास वतनपत्रे होऊन यावी ते न जाली. त्याच वेळेस साऱ्या वतनाची पत्रे जाली नाहीत. का। आऊद व ता। उबरज व तारगाव येथील देशमुखीची राजपत्रे कैलासवासी स्वामीची जाहाली आहे ती सारे वतनाविषी वाचादत जाले होते. त्याउपरी विशाळगडी स्वामी सिहा(सना)रूढ जाहालियाउपरी स्वामी निमित्य व स्वामीच्या राज्यानिमित्य बहुतच श्रमसाहास करीत आहा. पुर्वीपासून श्रम साहास व निष्ठेने सेवा करावयास अंतर केले नाही. याकरिता तुमचे वंषपरंपरेने चालवणे स्वामीस अवश्य म्हणोन स्वामी कृपाळू होऊन पा। कऱ्हाडचे देशमुखीचे वतन व मौजे गोवारे पा। मार येथील मुकादमीचे वतन तुम्हास अजरामऱ्हामत करून दिल्हे. ते समई तुम्ही रा। विठोबा नाईक सत्यवादी साहुकार याचे कर्ज घेऊन दिवाणांत शेरणी रुपये ५००० पाच हजार रोख दिल्हे. इतकियात खटावीच्या कुलकर्णी खंडो लिंगो याणे तोतया करून राजश्री संभाजी राजे याचा पुत्र आपण शिवाजी राजे आपले नाव म्हणोन राज्यात डोहणा आरंभिला. ते प्रसंगी परस्पर सर कारकुनात हर्षामर्ष निर्माण जाहाला. तेव्हा धामधुमेत पत्र जाहले ते जयसिंग जाधवराऊ सेनापति याणी आड घालून पिराजी यादव व पदाजी यादव व गिरजोजी यादव व समध नसता धनाजी जाधव देशमुख पा। मजकूर म्हणोन पत्र आपलेच विद्यमाने लेहोन गलबलियात मुद्रा करून घेतले. तुम्ही आपले नावे पत्र करून घ्यावे तरी पनाळियास औरंगजेब पातशा येऊन बिलगला. तो किला हस्तगत करून विशाळगडास आला. दिवसेदिवस संकट प्रसंग होत चालिला. स्वामीस विशाळगडाहून प्रतापगडास यावे लागले. यामुळे गडाकिल्याची बेगमी करणे व स्वामीची सिश्रृशा करणे या कसालियामुळे तुम्हास वतनाची खटपट करावयास अनकुल पडिले नाही. हाली वतनाविषी तुम्ही विनंती केली त्यावरून मनास आणिता

व शास्त्र संमते कडून निर्णय पाहता प्रांतमजकूरची देशमुखी व गोवाराची पाटेलगी यादवाचे वतनपूर्वी होते ते दूर होऊन बहुत दिवस भोगवटा तुटला आहे. या करिता अत:पर वरकड यादवास सदरहू दोन्ही वतनासी अर्थाअर्थी समंध नाही. तोतयाच्या प्रसंगात जाधवराऊ याणी आड घालून समध नसता पत्र करून घेतले ते प्रमाण नाही. तुम्ही थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेपासून निष्ठेने सेवा बहुतच करीत आले अहा. वतनानिमित्य टका पैका होन हालगा दिवाणात दिल्हा अहा. रुपये येकंदर बेरीज बी त॥————

रोख दिवाणात पोता रसद दिल्ही रुपये————

७१७५ रा संभाजीराजे याचे वेळेस

६५०० पाचवडीहोन

पा २०००

दर ३॥ रुा या

६७५ पनाळीयाचे मुकामी दिल्हे————

३५० टके १०००

३२५ होन पा १००

———

६७५

———

७१७५

तुम्हास बकसीस दिल्हे होते ते तुम्ही दिवाणात शेरणीस दिल्हे रुपये

१६२५० थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेस प्रतापगड व पावनगड मुस्तेद केला म्हणोन अर्जोजी यादव यास बकसीस दिल्हे होन पा ५००० दर ३। ये.

१६२५० रा संभाजी राजे काका याचे वेळेस पाचवडी राजमंदीर मुस्तेद केले तेव्हा अर्जोजी यादव यास बकसीस दिल्हे होन पा ५०००

दर ३। येकून रुपये

७५०० कैलासवासी स्वामीचे
वेळेस पावले मुकाम
चंजी होन प्रलयघटी
२००० दोन हजार
दर रुा ३।।। प्रो

५००० विशाळगडाचे मुकामी
दिवाणात दिल्हे गुा
विठोबा नाईक

१९६७५
राजश्री संभाजी राजे
काका याचे वेळेस
पनाळियाचे मुकामी
घोडा आरबी खासा
बैसावयास दिल्हा उच
माली रास........................[1]

१०००००० कैलासवासी स्वामीचे
वेळेस राजा कर्ण भोसले
यास ताम्राचे सेनेतून
आणिले म्हणोन बकसीस
दिल्हे चक्रे ५०००० या

१३२५००

कैलासवासी स्वामीचे वेळेस
शिवमोघाहून जवाहीर
चंजीस नेले ते प्रसंगी
स्वामीचा जन्म जाहला ते
समई बकसीस नेमिले होते.

येणेप्रमाणे तुम्हाकडील द्रव्य व घोडा दिवाणात सेरणीस पावले. याकरिता स्वामी कृपाळू होऊन पाा मजकुरचे देशमुखीचे सारे वतन व गोवाराचे मुकादमीचे वतन बहुत दिवस दिवाणात चालिले ते खासा स्वामीचे वतन म्हणोन तुम्हास अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आहे. वतन बी।। ——————

तीर्थस्वरूप कैलासवासी स्वामीने देशमुखीचे वतन तुमचे दुमाला करून राजपत्रे दिल्ही आहेती[1] ——

---

१. येथें गांवांचा तपशील आहे. तो घेतलेला नाही.

हाली स्वामीने तुम्हावरी कृपाळू होऊन देशमुखीचे व मुकादमीचे वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आहे. पा। कऱ्हाड येथील देशमुखी देहे.[१]

मौजे गोवारे पा मार येथील मुकादमीचे वतन दिल्हे आहे. देहे १ येणेप्रमाणे येकसे अष्टष्ठी देहे गावीची देशमुखी व मौजे गोवारे येथील मुकादमीचे वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आहे. सनद निराळी देशाधिकारी प्रां मजकूर याचे नावे सादर केली आहे. तरी तुम्ही हे वतन सदरहूप्राो देशमुखीचे व मुकादमीचे वतन पुत्र–पौत्रादि वंषपरंपरेने अनभवीत जाणे. या वतनास हक लाजिमा इनामत इसापति पानमान तश्रीफ सिका नांगर पालक व बाजेबाब पुर्वी चालल्याप्रमाणे तुम्ही वंषपरंपरेने अनभवित जाणे. या वतनाचा यादवास भोगवटा बहुत दिवस तुटोन वतन स्वामीने अनभविले. यादवास अर्था अर्थी या वतनासी समध नाही. तुम्ही स्वामीसेवा बहुत निष्ठेने केली व वतनानिमित्य सेरणीस द्रव्यही बहुत दिल्हे म्हणोन हे वतन खासा स्वामीचे ते स्वामीने कृपाळू होऊन तुम्हास दिल्हे आहे. या वतनामधे वरकड यादवास व माहादजी जगदाळा पाटील मसूर यास व वरकड कोणास कथला करावयास गरज नाही. राजश्री शंकराजी पंडित सचीव याणी कैलासवासी स्वामी सनीध दिवाणात सेरणी रुा ७००० सात हजार देऊन पा मजकुरचे देशमुखीचे पत्र करून घेतले आहे. तेही स्वामीने दूर करून हे वतन राजेश्री गिरजोजी यादव यासच दिल्हे आहे. शंकराजी पंताजवळ कैलासमासी स्वामीचे पत्र आहे ते रद असे. या उपरी त्यासही कथला करावयास गरज नाही. वरकड यादवाचा समंध या वतनासी तुटला आहे. थोरले कैलासवासी स्वामीचे वेळेस अगर राजश्री संभाजी राजे काका यांचे वेळेस व तोर्थस्वरूप राजश्री कैलासवासी स्वामीचे वेळेस

१. यापुढे गांवांचा तपशील आहे. तो घेतलेला नाही.

गैरवाका विदित करून मालुमातीने या सदरहू वतनाची पत्रे ज्या ज्याणी करून घेतली असतील अथवा या पत्रापूर्वी स्वामीची पत्रे घेतली असतील अगर पेस्तर हर कोण्ही गैरवाका विदित करून तुमच्या वतनात कुसुर करून पत्रे घेतील तरी ती पत्रे कुल रद असेत. तुम्ही या पत्राप्रमाणे वतन वौषपरंपरेने अनभवीत जाणे. या वतनास भोसल्याचे वंषीचा होऊन कथला करील व हिंदू जो कोणी कथला करील त्यास श्रीचा व वाराणसीमधे गोहत्या ब्रम्हहत्या केल्याची शफत असे. मुसलमान होऊन जो कोणी या वतनास खलेल करील त्यास मकेमधे सौर मारून खादल्याची सौगध असे. ही पातके जाणोन सदरहू वतन तुम्हास वंषपरंपरेनें चालवितील. अभय असे. लेखनालंकार[1].

मर्या
देयं विरा
जते[2]

(चिकटबंदाच्या जोडावर पाठीमागे पुढील शिक्का आहे)

लेखन
सीमा समु
लसति

क्रमांक : १४४ दि. ११-१२-१७०३

गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास लिहितो की, मोगल अधिकाऱ्याना संशय येणार नाही, अशा रीतीने शिवाजीशी युद्ध टाळण्याच्या सूचना आपल्या फौजाना देण्यात आल्या आहेत.

---

१. 'लेखनालंकार' ही अक्षरे निराळ्या वळणाची आहेत.

२. या प्रमाणे याच तारखेच्या निरनिराळ्या गावच्या मोकदमाना लिहिलेल्या एकंदर १३१ सनदा आहेत.

महाराज

पेद्रु व्हाज सोआरिश वासेलार हे उत्तरेकडील प्रदेशाचे सेनापती असता त्यानी शिवाजीशी तह केल्याची वार्ता आपणाला कळल्यावरून आपण त्याची चौकशी करण्याचा हुकूम सोडला होता. चौकशीअंती कळले कीं त्यानी फक्त युद्धबंदी केली. व्हाइसरॉय आल्मोतास मोर ह्याना त्यानी ही गोष्ट कळविली होती. ही युद्धबंदी उत्तरेप्रमाणे गोव्यांतहि अमलात आहे. उत्तरेकडील प्रदेशांतील युद्ध आम्हाला पुष्कळच हानिकारक ठरले आहे. मोगलाना संशय येणार नाही अशा रीतीने ही युद्धबंदी चालू ठेवून मराठ्यांशी संपर्क व दळणवळण ठेवावे अशा सूचना मी आमच्या सैन्याला केल्या आहेत.

गोवा, ११ डिसेंबर १७०३

क्रमांक : १४५ इ. स. १७०३ (?)[1]

पत्र ठिकठिकाणी फाटले असून पत्रातील मजकूर अंतस्थ स्वरूपाचा आहे. कामबक्ष ह्याने वासुदेवपंतास गिरजोजीकडे पाठविले होते असा उल्लेख आहे.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव गोसावी

यांसी——

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्ने॥ जोहार विनंती. येथील कुशल जाणून आपले कुशल लेखन आज्ञा केली पाहिजे. उपरी

---

१. इ. स. १७०३ च्या नोव्हेंबर डिसेंबरमध्ये बादशहाने शाहूला मराठे सरदारांच्या ताब्यात देण्याचा विचार केला तेव्हा कामबक्ष मध्यस्थ होता. त्या सुमाराचे हे पत्र असावे.

कामबक्षानी रा।। वासुदेऊपंतास तुम्हापावतो पाठविले होते. वस्त्रेही राास पाठविली आहेत. त्यास आपली + + पावतो बोलावावे होते. मग कामकाज करा + + ते करावे होते अगर न करावे याचे त्या + + स्वाल जाब करावा होता. वस्त्रे घ्यावी यैसे + + ते स्वाल जाब न होता दुसरे स्थली दिसोन येते. जे गुण मामला आहे यास्तव लिहिले जाते. तरी रदबदली करून उतर पाठविले पाहिजे की त्यास आपलियापासी बोलाविता किवा निरोप देता यैसे लिहिले पाहिजे. त्या सारिखे त्यास वाठे लाऊन व तुम्ही लिहिले होते की निंबालकरास आणणे म्हणून. त्यावरून तलास करून निंबालकर आणावया कारणे तलास करून निबालकर आणिले. त्यानी पत्र पाठविले. त्याची तालिक बजिनस पाठविली आहे. त्यावरून कळो येईल. तरी त्याचा सरंजाम जाला पाहिजे. विशेष काय लिहिणे. हे विनंती.

क्रमांक : १४६ **दि. १०–१–१७०४**

मोगल आणि मराठे ह्या दोघांशी गोव्याच्या व्हाइसरॉयने जे धोरण ठेवले होते ते पोर्तुगालच्या राजास मान्य होते. मोगलांची अवकृपा होण्यासारखें कोणतेंच कृत्य करूं नये असा सल्ला तो व्हाइसरॉयला देतो.

हिंदुस्थानच्या व्हाइसरॉयला राजे सदिच्छा पाठवित आहेत. त्यानी मोगल व मराठे ह्या दोघांना जी मदत केली त्याचा माझ्याकडे पाठविण्यात आलेला अहवाल मी नजरेखालून घातला. तह चालू रहावा अशी विनंति त्यानी पत्रात केली असून राजकीय कारणा- वरून आपणाला हा तह चालू ठेवणे भाग पडत आहे असे म्हटले आहे.

मोगल व मराठे ह्या दोघानाहि मदत देण्याचे जे धोरण त्यानी अवलंबिले आहे ते बरोबर आहे. परंतु मोगलाना हे कळू न देण्याची

दक्षता घेतली पाहिजे. कारण मोगल बादशहा हा आशिया खंडातील बलाढ्य राजा असून तो नाराज होईल असें कोणतेच कृत्य त्यानी आपल्या हातून घडू देता कामा नये. मराठ्यांशी चालू असलेली शांतता त्याबद्दलची वाच्यता न करतां जितके दिवस चालू ठेवता येईल तितके दिवस ठेवावी.

लिस्वन, १० जानेवारी १७०४
राजा.

क्रमांक : १४७ **दि. १८–३–१७०४**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी आपल्या काही मुलुखाचा राज्यकारभार श्रीनिवास माधवराव ह्यांच्याकडे सोपविल्याचे गोव्याच्या व्हाइसरॉयला कळले, तेव्हां त्याने शिवाजी राजे ह्याना पुढील पत्र पाठविले.

शिवाजी राजे ह्यांस

आपले पत्र मिळाले. आपल्या राज्यापैकीं काही मुलुखाचा राज्यकारभार आपण श्रीनिवास माधवराव ह्यांच्याकडे सोपविल्याचे कळले. श्रीनिवास माधवराव ह्यानी आमच्या राज्याला लागून असलेल्या काही जिल्ह्यांचे कारभारी म्हणून सोनू शेणवी ह्यांची नेमणूक केली आहे. त्यानी आम्हाला पत्र लिहून कळविलें आहे की, खेम सावंत ह्यांचा नाश करण्याचा आपला विचार आहे. आम्ही त्यांच्या पत्राचे उत्तर पाठविले असून त्याबद्दल ते श्रीनिवास माधवराव ह्याना लिहोतिलच. खेम सावंत ह्यांचे शक्य तें वाईट व्हावे ही आमचीहि इच्छा आहे हें श्रीनिवास माधवराव ह्याना कळावें हा तें पत्र पाठ-विण्यामागील माझा हेतु होता. आमच्या राज्यांतील काही प्रजाजनाची गलबतें खेम सावंत ह्यानी लुटली. म्हणून त्याना त्याबद्दल शासन

करण्याचा माझा निर्धार आहे. त्यांच्याशी युद्ध करून जो कुणी त्यांचा नाश करील त्याला आमचा पाठिंबा मिळेल.

गोवा, १८ मार्च १७०४

कायतानु द मेलु द कास्त्रु.

क्रमांक : १४८ **दि. १८–३–१७०४**

श्रीनिवास माधवराव ह्यानी खेम सावंत ह्यांचे पारिपत्य करण्याची कामगिरी फोंड्याचे सर सुभेदार सोनाजी शामराज ह्यांच्याकडे सोपविली, तर आपणाला आनंद वाटेल, असे गोव्याचा व्हाइसरॉय सोनाजी शामराज ह्याना लिहिलेल्या पत्रांत म्हणतो.

फोंड्याचे सर सुभेदार सोनाजी शामराज ह्यांस

शिवाजी राजे ह्यांचे पत्र मला मिळाले. त्यावरून मला कळले कीं, त्यानी आपल्या राज्यापैकी काही मुलुखाचा कारभार श्रीनिवास माधवराव ह्यांच्याकडे सोपविला आहे. श्रीनिवास माधवराव ह्यानी खेम सावंत ह्याना शासन करण्याचे काम हाती घेतले व सोनाजी शामराज ह्यांच्याकडे ती कामगिरी सोपविली, तर मला आनंद वाटेल, ह्या मोहिमेला आमचाहि पाठिंबा राहील. कारण खेम सावंत ह्यानी ह्या राज्याच्या काही प्रजाजनाना लुटलें म्हणून त्याना शासन करण्याचा आमचा निर्धार आहे. सोनाजी शामराज ह्यानी आमचा हा निर्धार श्रीनिवास माधवराव ह्याना कळवावा. म्हणजे त्यानाही मोहीम सुरू करण्याबाबत आत्मविश्वास वाटेल.

क्रमांक : १४९ दि. १९–५–१७०४

सिदगिरी मठाच्या वहिवाटीबद्दल कटकटी उद्भवल्याचे ह्या पत्रावरून दिसते.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३० तारण नाम संवत्सरे वैशाख बहुल द्वादशी भृगुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री शिव छत्रपती याणी देशमुख व देशपांडे पाा हुकेरी यासि आज्ञा केली ऐसीजे.

शिक्का शिक्का

मो।। सिदगिरी पाा मजकूर येथे काडसिध जंगम याचे गुरु बहुत थोर होते. त्यासी मठ आहे. मठीं पट्टशिष्य काडसिद गोसावी आहेत. त्यास मठास वृत्ति आहे. तिचे पारपत्य उपभोग पट्टशिष्य यानी करावा. वरकड शिष्यास समंध नाहीं. ऐसे असता गुडीवाडीकर जंगम या मटीचे पदाधिकारी नसता मुडीदमणाची (?) पाटी करून या मटाचा कांही इनाम आपले स्वाधीन करून घेतला आहे म्हणून हुजुर विदित जाले. तरी गुडीवाडीकर जंगमास समंध नसता ऐसी गोष्टी करावया गरज काय. हाली तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तरी तुम्ही पूर्वापार चालत आले असी त्याप्रमाणे काडसिद गोसावी मटचे पट्टशिष्य याजकडे बिलाकुसुर चालवणे. वरकड शिष्यास व त्यांस नसता कथला कांही करूं न देणे. जो नवा कथला करील त्यास ताकीद करून दुरुस वर्तवणे. जाणिजे निदेश समक्ष.

मोर्तब

क्रमांक : १५०

दि. १२-७-१७०४

कान्होजी आंग्रे ह्यांच्या आरमारातील काही तांडेलाना पोर्तुगिजानी कैद केले होते. त्यांची मुक्तता त्यांनी बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांच्या विनंती वरून केली होती. बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यानी त्याबद्दल गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे आभार मानले असता व्हाइसरॉयने त्याना पुढील उत्तर पाठविले.

मेलुंडीचे सुभेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस

तुमचे पत्र मिळाले. माझ्या हुकुमावरून ज्या तांडेलाना इकडे अटक करून ठेवण्यात आले होते, त्यांची सुटका झाल्याबद्दल तुम्ही माझे आभार मानले आहेत. त्या तांडेलांची सुटका व्हावी म्हणून तुम्ही कन्होजी आंग्रे ह्यांच्या वतीने माझ्याकडे रदबदली केली होती. कान्होजी आंग्रे ह्यांच्याशी आमचे चांगले संबंध आहेत. ह्या राज्याच्या प्रजाजनाना व रहिवाशांना त्यांच्याकडून अनेक वेळां जी चांगली वागणूक मिळाली तें लक्षांत घेऊन मी तांडेलांची मुक्तता लगेच केली. आणि तुम्ही जर आमच्याशी कान्होजी आंग्रे ह्यांच्या धोरणानुसार वागलांत तर माझ्या सदिच्छेची तुम्हाला प्रचीति आल्यावाचून राहाणार नाही. तुम्हाला जर तुमच्या जहाजातून गोव्याला अन्नधान्य पाठवायचे असेल तर तें पाहून + + + तरी तुमचा करार करावा. शिवाजी राजे ह्यांच्या बाबतींत मला तुम्हास कळवायचे आहे कीं, माझ्याकडे तपशील पाठविला तर मी त्याना उत्तर पाठविन.

गोवा, १२ जुलै १७०४

कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १५१ दि. २१–७–१७०४

हे एक स्थळपत्र असून ह्यांत सिंहगडाखाली बादशहाचे लष्कर बसल्याचा उल्लेख आहे.

नक्कल

थळपत्र श्री शके १६२६ तारणनाम संवत्सरे श्रावण शुद्ध १ शुक्रवार ते दिवशी स्थळ महास्थळ मोकदम व समस्त दाहीजण थळ वेवहारा बलुते समाकुल पांढरी थळ नाईक मौजे दिवें कर्यात सासवड सु।। खमसै मय्या अलफ. सन १११४ बो मालजी नाईक बिन केर नाईक बिन भिक नाईक बिन दाद नाईक बेरड मौजे मजकूर यास पुरातन रा गण पाटील दुसरी वली शीवभोज पाटील याचा लेंक गणजी याचा लेंक सूर्याजी याचा लेंक रुपाजी याचा लेंक विठ पाटील याचा लेंक शिद पाटील याचा गोयाजी पाटील हल्ली आतां संभाजी पाटील यांनीं पूर्वीं पासून थळ धामणसी दांग रुके ·।४ सोळा त्या पैकीं दाद नाईक याचे थळ रुके ०८ होते. ते हल्लीं दुकाळ बहुत पडिला या करितां घर परागंदा होऊन गेले होते. हल्ली याचा वंशीक मालजी पाटील आपले थळ म्हणून उभा राहिला. ऐसीयास समाकुल पांढरी मिळोन मालका पुसिलें तो आपला भाऊ मिरासी भाऊ म्हणोन हातीं धरिला. माघें ही पांढरीचे शिरीं कस्त बहुत जाहली म्हणोन समस्त कृपाळू होऊन आणि थळ रुके ०८ त्या पैकीं एक रुका सोडून दिल्हा असे. वरकड रुके ०७ सात थळ असे. सुखरुप कीर्द करणें आणि पांढरीची चाकरी करणे. वकरड थळ ते भाऊबंद आहेत त्यांस जो कसाला पडेल त्या प्रमाणें देणें. पांढरीचे चाकरीस नष्टाई एकंदर न करणें. पूर्वी पासोन तुमचे वडील चालत आले त्या प्रमाणें तुम्ही चालणें. कण्हेर विहिरीचा रुका ०१ येक तुम्हास इनाम दिल्हा असे. कुल बेरड तुमचे भाऊबंद आहेती. त्यांमध्यें वडीलपण मानपान तुमचा असे. मावजी वा देशमुख याचे हरकोणी आपला पुढे वंशीक

मोडील त्यावर गडधूचा आण असे व वडिलांचे पलीकडे काय काय केलें होतें त्या मागें पूर्वी वडिलीं तुम्हास पांढरीची चाकरी केली· इनाम रुका ८१ त्या प्रमाणें आपण ही चालवून तुमच्या कार्यास महार एक देऊन पातशाही लस्कर येऊन नजीक सिहगडाखालें बैसलें आणि तुफानें पडलीं. दुष्काळ बहुत पडिला. जाहागिरदाराची बाकी शेकली. कांही पैका भरुन मागितला. कुल कुळें पळालीं. बाकी कुळें पांढरी खती पडत होती. ऐसीयास आपला भाऊ मालजी होता त्यापासुन पैका मागून घेतला आणि दिवाणाची बाकी रुपये ५०० पांचशें घेऊन वारिली आणि पांढरी मोकळी केली असे. ही सही.

पाटील

१ संभाजी पाा बिन गोयाजी पाा
१ सयाजी पाा बिन सुर्याजी पाा
१ तुळाजी बिन नाईकजी
—
३
खंडोजी पाटील बिन गणोजी पाा
यमाजी ढुमा खलवे
गोंद माळी बिन होन माळी
सुर्याजी पाा बिन सीद पाा
फिरंगोजी पाा कसबे सुपें
कुंभार बापुजी बिन मालजी
खंडोजी भाऊ बलकर
येसाजी सुपेकर

महार

१ रामनाक बिन यकनाक
१ राऊ नाईक बिन बहिरजी नाक.

गोही

बि॥ कुलकर्णी मौजे माा पानसी चौगुले.
१ मावसळोजी बिन लक्ष्मजी काळे भापकर
१ पुताजी चौगुले भागोजी बिन राहुजी झेंडे व खलोजी भापकर.
संभाजी बकुराव वाडीकर
सुभानी भापकर
तुळा सुतार बिन नाम सुतार.
गण महाना बिन परस महना.
कोयाजी रणनवरे पाा मौजे पाला.
येसाजी गुरव बिन खंडोजी चांभार (?).
साल मेहेतर बिन भोज मेहेतर.
बहिर मेहेतर बिन भवानी मेहेतर.
रामा मांग बिन नाना मांग.

क्रमांक : १५२ दि. ५–९–१७०४

मराठयाना खांदेरी बेटातून हुसकून लावण्यासाठीं पोर्तुगिजांना मोगल बादशहा आरमारी मदत देण्यास तयार आहे असें बादशहाच्या एका नबाबाने पोर्तुगिजाना कळविलें होते. ह्या प्रस्तावाचा शहानिशा करण्याबाबत पोर्तुगीज राजदूताला लिहावे, असें गोव्याच्या राज्य सल्लागार मंडळाने ठरविले.

पोर्तुगालचे राजे, व्हाइसरॉय व हिंदुस्थानचे कॅप्टन जनरल ह्यांच्या राज्य सल्लागार मंडळाच्या विद्यमाने व्हाइसरॉय सिजोर कायतानु द मेलु द कास्त्रु ह्यानी राज्य सल्लागार मंडळाच्या सदस्यांची बैठक दि. ४ सप्टेंबर १७०४ रोजी शस्त्र भांडाराच्या इमारतीच्या सभागृहांत बोलाविली. उत्तरेकडील सैन्याच्या गव्हर्नरने व्हाइसरॉयना लिहिलें होते कीं, खांदेरी बेटांतून मराठ्यांना हुसकून लावण्यासाठीं मोगल बादशहा पोर्तुगिजांना त्याच्या आरमाराची व सैन्याची मदत देण्यास तयार असल्याचें बादशहाच्या एका नबाबाने त्याला आपल्या एका दूतामार्फत कळविलें आहे. पत्र बैठकी समोर वाचण्यांत आलें. त्यावर सर्व सदस्यानीं मत व्यक्त केलें कीं, सदहू प्रस्ताव जरी चांगला असला, तरी, तो मोगल बादशहाचाच आहे, कीं, त्याच्या नबाबाचा तों एक डाव आहे, त्याची शाहानिशा करण्या बाबत आपल्या राजदूताला लिहावें.

क्रमांक : १५३ दि. ३०–१२–१७०४

रामचंद्रपंत अमात्य ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयनें एक पत्र धाडले होते. त्या पत्राला व्हाइसरॉयनें जें उत्तर पाठविले त्यात तो म्हणतो कीं बंडखोराला शिक्षा करण्याकरिता आपणाला मदत करण्यास मी तयार आहे.

शिवाजीचे अमात्य रामचंद्र पंत ह्यांस

अंताजी राम ह्यानी मला आपले पत्र आणून दिले. त्यावरून मला कळले की, आमच्या राज्याचे व महाराजांच्या वाडवडिलांचे

स्नेहाचे संबंध असल्याने त्यास अनुसरून आपण मला एक नजराणा पाठविण्याचा विचार करतां आहांत. महाराजांशीं मीहि स्नेहाचे संबंध ठेवू इच्छितो परंतु मला एक गोष्ट खटकली ती ही की, ह्या राज्याचा व्हाइसरॉय म्हणून मी इकडे आलों तेव्हां आमच्या शेजारच्या सर्व राजेरजवाड्यानी पत्रें पाठवून माझें स्वागत केले, त्यांत महाराजांचे पत्र नव्हते. हा शिष्टाचार महाराजानी न पाळलेला पाहून मला दु:ख झाले. हा प्रसंग जर घडला नसता तर महाराजांकडे मी माझा वकील पाठविला असता. माझ्या ह्या निष्काळजीपणाची जापण मला आठवण करून दिली आहे. माझ्या मतें दोन्ही बाजूनी हा जो निष्काळजीपणा घडला त्याचे कारण राजकीय आहे. आमच्या दोन्ही राज्यामध्यें जी मैत्री आणि शांतता नांदत आहे ती गुप्त रहावी व बादशहाला त्याचा सुगावा लागूं नये म्हणून हे घडले असावे. आमची मैत्री टिकावी व तिची वृद्धि व्हावी अशी माझी इच्छा आहे. इतर तपशिलाबाबत मला जे काय सांगायचे आहे ते मी अंताजी राम ह्याना तोंडीच सांगितले आहे. ते आपणाला तें कळवितीलच. आमच्या राज्य सचिवाना आपले जें पत्र आले त्याचे उत्तर ते आपणाला पाठवितील. त्याना मी सांगितले आहे की, बंडखोराला शिक्षा करण्याकरिता आपणाला मदत करण्याची माझी इच्छा आहे. हें आपणाला कळवावे.

गोवा, ३० डिसेंबर १७०४
कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १५४ दि. ३०-१२-१७०४

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने आपला वकील छत्रपतींकडे पाठविला नाही म्हणून बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यानी व्हाइसरॉयकडे तक्रार केली होती. व्हाइसरॉयने त्याना पुढील उत्तर पाठविले,

मेलुंडीचे सुभेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस

रामचंद्र पंताचे व आपले दोन्ही पत्रें मिळाली. त्यांवरून मला कळले कीं, छत्रपतीकडे मी माझा वकील पाठविला नाही ही गोष्ट आपल्या ध्यानांत आली. पण ह्या बाबतींत माझीहि एक तक्रार आहे. मी इकडे व्हाइसरॉय म्हणून आलो तेव्हां, आमच्या शेजारच्या राजेरजवाड्यांनी पत्रे पाठवून माझें स्वागत केले, तसें स्वागत महाराजांनी माझे केले नाही. म्हणून मी माझा वकील त्यांच्याकडे पाठविला नाही. परंतु मी वकील पाठविला नाही हें चांगले झाले असें मला वाटते. कारण मी जर महाराजांकडे वकील पाठविला असता तर बादशहाला आमच्या मधील मैत्रीचा व शांततेचा सुगावा लागला असता. अंताजी राम ह्यांची व माझी जी मुलाखत झाली त्याचा अहवाल ते आपणाला कळवितीलच. त्याना मी जें काय सांगितलें आहे त्यांत माझ्या तक्रारीचे समर्थन मी केले आहे. आमच्या दोन्ही राज्यांमधील मैत्री टिकेल व तिची वृद्धी होईल अशी मला आशा आहे.

गोवा, ३० डिसेंबर १७०४
कायतानु द मेलु द काश्त्रु

क्रमांक : १५५ **दि. ३०–१–१७०५**

छत्रपती शिवाजी दुसरे हे जकात अधिकाऱ्याना आज्ञा करतात की, मोनी-बावांच्या मठाच्या भंडाऱ्यासाठी परपेठेतून जे जिन्नस येतील त्यांच्यावर जकात आकारूं नये.

मोनी बावा

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३१ तारण संवत्सरे माघ बहुल द्वितीया भोमवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी कमाविसदारानी व लोकानी जकायत माहालानिहाये यास आज्ञा केली येसीजे. श्री चा मट पाटगावी आहे. तेथे भंडारियास गला व हर

जिनस पाहिजे. या करिता श्री कडील कोटीचे बैल ३० तीस हरयेक पेटेतून गला व जिनस भरून पाटगावास पाठवितील त्यास तुम्ही जकायत यकंदर यक रुका न घेणे व काही खलेल न करणे. सुखरूप येऊ जाऊ देणे. येविसी बोभाट आलीया मुलाहीजा होणार नाही. जाणिजे.

क्रमांक : १५६ **दि. ६–६–१७०५**

खेम सावंत भोसले ह्यांच्या हाती असलेला फोंड्याचा किल्ला मोगलांचा एक सेनाधिकारी गझनाफर अली खान ह्याने घेतल्याचे गोव्याच्या बादशहाला कळले तेव्हां त्यानें गझनाफर अलीस पत्र पाठवून त्याला सर्व प्रकारची मदत करण्याचे आश्वासन दिले.

मोगल बादशहाचे फोंड्याचे सुभेदार गझनाफर अली ह्यांस

आपले पत्र मिळाले. बंडखोर खेम सावंत ह्यांच्या दगलबाजीस न जुमानता फोंड्याचा किल्ला आपण घेतल्याचे आपल्या पत्रावरून कळले. ज्या अर्थी आपण म्हणता की, ह्या मोहिमेवर आपणाला बादशहानी पाठविले आहे, त्या अर्थी बादशहाचे व आमचे मैत्रीचे संबंध लक्षांत घेऊन मी आपणाला सर्व प्रकारची मदत करण्यास कमी करणार नाही. बादशहाच्या मैत्रीसाठीं आम्हाला तुम्हास मदत करणे भाग आहे. त्याचप्रमाणे बंडखोर खेम सावंत ह्यानी जरी आम्हाला अलीकडे फारसा उपद्रव दिला नसला, तरी बादशहासाठीं मी त्यांच्या विरुद्ध कारवाई करीन. सांप्रत पावसाळ्याचे दिवस जवळ आले असल्याने मोहीम सुरू करणे कठीण आहे. तथापि मी आपणाला दारूगोळा पुरवून आमच्या राज्यांत आपणाला अन्नाची बेगमी खरेदी करण्यास परवानगी देऊन बादशहाशीं असलेली आमची मैत्री सिद्ध करीन. आपणाला ही बेगमी फोंड्याच्या किल्ल्यात नेता येईल. वाटा

बंद करण्यात आल्या असून अडथळे उभारण्यात आले आहेत. दोन्ही बाजूच्या लोकाना इकडून तिकडे व तिकडून इकडे येऊं जाऊ न देण्याचा हुकूम मी काढला असल्याने तिकडून जे लोक इकडे येतील त्याना माघारा परतवावे लागेल.

गोवा, ६ जून १७०५
कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १५७ दि. ३–७–१७०५

छत्रपती राजाराम कर्नाटकाचे आश्रयास गेले तेव्हां त्यांचे बरोबर हिंदुराव व गिरजोजी यादव हे दोघे होते. हिंदुराव घोरपडे ह्यानी त्या प्रसंगी गिरजोजी यादव ह्याना वचन दिले होते की, आपला भाग्योदय झाला तर त्याचा हिस्सा तुम्हास देऊं. पुढे घोरपडे ह्याना सवंध राज्याची सरदेशमुखी मिळाली. गिरजोजी यादव ह्यानी हिंदुराव घोरपडे ह्याना त्यांच्या वचनाची आठवण करून दिली तेव्हा त्यांनी त्याना हे वतनपत्र दिले.

श्री शंकर सुबराज

श्री सुब्रम्हणेस्वरस्वामी

राजश्री गिरजोजी यादव देशमुख
पाा कऱ्हाड गोसावी यास—.

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य—— स्ने॥—— हिंदूराव घोरपडे सरदेशमुख जोहार. सु॥ सित मया अलफ. राजश्री—— कैलासवासी स्वामी पहिले देशीहून कर्नाटक प्रांतास जातेसमई समागमे आम्ही होतो. तुम्हीही समागमे होता. राजश्री—— स्वामीस सिवमोघ्याचे मुकामीहोन कर्नाटकास पाये उतारा घेऊन जावयाचा निर्वाह जाहाला. तेसमई तुमचे आमचे कितेक स्नेहवादे बोलणे जाहाले.

तेव्हा तुम्ही आम्हास बोलीलत जे राजश्री स्वामी कर्नाटकात कुशलरुप पावताच तुमचे उर्जित विषेशेकरुन स्वामी करतील. भाग विषेश जाहाल्यानें आपणास भाग्याचा विभाग पावला पाहिजे म्हणऊन अतिशय स्नेह दर्षविला. ते समई आम्ही तुम्हास बोलिलो जे राजश्री स्वामी स्वस्तक्षेम कर्नाटकात पावल्यानंतर आम्हास भाग्य जे येईल त्याचा विभाग देऊ यैसे बोलिलो होतो. त्यास श्री कृपेनें राजश्री— स्वामीस कुशलरुप कर्नाटकास पावल्यानंतर आम्हास कृपाळु होऊन संपूर्ण राज्यातील सरदेशमुखी अजरामऱ्हामत शफतपूर्वक वतन दिल्हे. त्याउपरी तुम्ही कर्नाटकांत आम्हासी स्नेहवादे बोलणे बोलोन मार्गी यता शिवमोघ्याचे मुकामी भाग्याचा विभाग देऊ यैसे वचन दिल्हे आहे. त्यास अगदी राज्याची सरदेशमुखी वतन राजश्री— स्वामीने दिल्हे आहे. या पै।। प।। कऱ्हाडची देसमुखीचे वतन आपणास आहे. येथील सरदेसमुखी वतन करून देऊन विभाग देविला पाहिजे म्हणोन बोलिलेत. त्यावरून मान्य करुन वचन दिल्हे होते. सांप्रत किल्ले प्रसिद्धगडचे मुकामी राजश्री— छत्रपती स्वामीच्या दर्षणास आलो. ये प्रसंगीही तुम्ही रदबदली केली जे प।। कऱ्हाडची सरदेशमुखीचे वतन देऊ यैसे बहुत दिवस वचन गुंतले आहे. ते ये प्रसंगी सत्य करून दिल्हे पाहिजे म्हणौन बोलिला. त्यावरुन श्री— स्वामी संनीध तुमचे व आमचे कितेक बोलणे चालणे होऊन उभयपक्षी वंषपरंपरेने स्नेहवादे वर्तणूक करावी दिवसे दिवस स्नेहवृधीने वर्तावे पूर्वी तुम्हास प्रांत कऱ्हाडची सरदेशमुखी वतन देऊ यैसे वचन गुंतले होते. ते निर्वाव्ह श्री— स्वामी सनीध शफत पूर्वक करुन दिल्हे असे. बी ता।।———

पा कऱ्हाड देहे ९२[1]

का आउंद देहे २९[2]

१, २. तपशील घेतलेला नाही.

किता तर्फ तारगाव व उबरज दोनी तरफा कऱ्हाड माहालाखालील सातारचे सुभाकडे आहे ती येथील सरदेशमुखी चिरंजीव राजेश्री सिदोजी यास वतन दिल्हे आहे ते काहाडिता येत नाही. ये निमित्य या माहालीच्या मुबदला माहाल निघले असे. बी ताा---.[1]

येकूण देहे १९६ येकसे स्यानवद व धनगरवाडे २ दोनी आरा माहाल ४ च्यारी रास येथील सरदेशमुखी तुम्हास व तुमचे पुत्रपौत्र वंषपरंपरेने शफतपूर्वक वतन दिधले असे. या वतनाचा हकलाजिमा इनामती गांव मौजे सिरटे पाा कऱ्हाड व इनाम दर गावास दर सदे दोनी चावर व जकाती विस्वा उभामार्ग व स्थलभरित व स्थल मोडी व सिंग सिंगोटी व सेवधार व फसकी व राबिते बिगारी कुलबाब कुलकानु देखील इनाम गावाची हालीपटी व पेस्तरपटी व मोहतर्फ व मुजरी व जलतरु पासाण निधीनिक्षप झाडझाडोरा देखील आपले स्वाधीन करुन घेऊन तुम्ही व आपले पुत्रपोत्रादि वंषपरंपरेने सुखरुप अनभवीत जाणे. या वतनास आमच्या वतनाचा वंषाचा होऊन जो कोण्ही इस्कील करील त्यास श्रीची शफत आसे. आणि तो आमच्या वंषाचा नव्हे. निर्वाव्हरुप आम्ही व आमच्या अवलादीनें तुम्हास व तुमच्या अवलादीस बिलाकुसूर चालवावयाचा निर्वाव्ह केला असे. येणेप्रमाणे आविछिन चालेल. जाणिजे. छ २२ माहे रबिलावल. बहुत काय लिहीणे.

लेखन
मर्यादा

(पाठीमागे चौकोनी शिक्का)

---

१. तपशील घेतलेला नाही.

क्रमांक : १५८ दि. ३-७-१७०५

हिंदुराव घोरपडे हे शिदोजी घोरपडे ह्याना लिहितात की, औंधची सरदेशमुखी जरी त्याना पूर्वी दिली असली तरी ती आता गिरजोजी यादव ह्याना दिली आहे.

श्री

राजश्री सिदोजी घोरपडे
गोसावी यास--

अखंडित लक्षमी आलंकृत राजमान्य-- स्ने।। हिंदुराऊ घोरपडे जोहार. सु।। सित मया अलफ. संपूर्ण राज्यातील सरदेशमुखीचे वतन आमचे आहे. या पै।। का।। आंऊद येथील सरदेसमुखी तुम्हास पेसजी दिल्ही होती. यैसीयासि राजश्री गिरजोजी यादव देशमुख प।। कऱ्हाड यासि कर्नाटक प्रांती असता बहुत दिवस आमचे वचन गुतले आहे. करिता प।। कऱ्हाड व का।। आउंद ये दोन माहाल काले व तारळे व नाणेघोल यैसे माहालची सरदेशमुखीचे वतन माारनिलेस शफतपूर्वक दिले आहे. तरी काा अउंद येथील सरदेशमुखीची दखलगिरी न करणे. माारनिलेकडे सुरक्षित का।। आऊद माहालची सरदेसमुखी चालेल. जाणिजे. छ २२ माहे रबिलावल.

क्रमांक : १५९ इ. स. १७०५-०६

कऱ्हाडची सरदेशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना दिल्याचे हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे छत्रपतीना पत्र.

श्री

माहाराज राजश्री-- छत्रपती
स्वामीचे सेवेसी

सेवक हिंदूराव घोरपडे सरदेशमूख कृतानेक विज्ञापना. ता. छ ४ मोहरम. स्वामीचे कृपाद्रिष्टी करून सेवकाचे वर्तमान यथास्तित असे. स्वामी कृपाळू होऊन सपूर्ण राज्याची सरदेसमूखी अजरामऱ्हामत पहिलेच दिल्हे आहे. त्यापैकी प्रांत कऱ्हाड येथील सरदेसमुखी अम्ही आपले तरफेनें रां गिरजोजी यादव यास दिल्ही आहे. तरी प्रांत मजकुरचे सरदेसमुखीविशी साहेबी कृपा करून सनद लेहून देण्यास आज्ञा केली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विनंती.[1]

क्रमांक : १६० **दि. ८–७–१७०५**

मौजे पाटगांव येथील मठास हिंदुराव घोरपडे ह्यानी आपल्या सरदेशमुखी मधील मौजे बालेघोल हा गांव इनाम दिला.

नक्कल

मोहिनीबाबा

राजश्री कारकुनानी माहाल सरदेसमुखी वर्तमान भावी प्रांत अजरे गोसावी यांस

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्नेहांकित हिंदूराव घोरपडे सरदेशमुख दंडवत. सु॥ सीत मया आलफ. पार्थीवनाम संवत्सरे आषाढ बहुल चतुरदसी भानुवारी श्री मठगाव याचे विशई तूर्तगिरी गोसावी यानीं येऊन विदित केले की पाटगावी मठ आहे. त्यास अतीत अभ्यागत येताती. अन्नोदक द्यावयाचा परीपाठ पाळिला आहे. यैसीयासी देश स्वस्त होता तो सीश वर्ग व उदमी लोक व ग्रहस्त अनकूलता करून देत होते. तेणे करून चालत होते. सांप्रत धामधुमेचा प्रसंग आला. मार्ग चालत नाही व सीशवर्ग व ग्रहस्तापासून काहीं

१ 'हे विनंती' ही अक्षरे बाळबोध आहेत.

उत्पन्न होऊन येत नाही. नित्य संकल्प चालिला पाहिजे. येसीयासी तुम्ही मऱ्हाष्ट न (?) रक्षिता देव ब्राह्मणाची स्थापना करिता. यामध्ये मठाचा योगक्षेम चाले यसी स्वस्ता करून दिल्हीयाने त्या अन्नोदक चालऊन राज्यास कल्याणाभि(वृ)धी चिंतून सुखरूप राहून म्हणोन विदित केले. त्यावरून मनास आणिता मठ बहुत थोर. बहुतानी याचे चालविले. येशा स्थली स्वस्ता करून देऊन चालविली—या बहुतच पुण्य आहे आणि राजश्री स्वामीस व स्वामीच्या राज्यास कल्याण आहे. येसे जाणून मौजे बालेघोल कसबा कापसी सरदेसमुखीचा इनाम गाव कुलबाब कुलकानू खेरीज हकदार व इनामदार करून दिधला असे. तरी तुम्ही सीश तूर्तगिरी गोसावी याचे दुमाला करून यासी व त्याचे सीश शिशपरंपरेने अविछीन चालवणे. या गावास जो उपद्रव देईल त्यास त्याच्या पूर्वज्याची अण असे. येसे जाणोन निरपद्रव चालवणे. प्रति वरुषी नूतन पत्राची अपेक्षा करीत नव जाणे. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन मुख्य पत्र सिषाजवळ परतून देणे. जाणिजे. रा छ २१[1] माहे रबिलावल. मोर्तबसुद.

क्रमांक : १६१ **दि. ९–७–१७०५**

हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे तूर्तगिरी गोसावी ह्याना पत्र की, मठासाठी एक गाव इनाम दिला आहे.

मोनीबावा

गुरुभक्तिपरायण राजश्री तुर्तगिरी बावा गोसावी यासी———

स्नेहांकित हिंदुराव घोरपडे सरदेसाई दंडवत. सु॥ सीत मया अलफ. श्री मठ पाठगाव या स्तली आम्ही येऊन राहिले असता

---

१. छ २७ पाहिजे. नक्कल करताना चुकलेले दिसते.

तुमची आमची मठांत भेटी जाहली. ते समई तुम्ही मठीचे वर्तमान सांगितले. त्यावरुन येथील आनोदक चालिले पाहिजे या बद्दल मौजे बालेघोल का। कापसी प्रांत अंजिरे सरदेशमुखीचा इनाम गाव आमचा वतनाचा हा गाव तुम्हास इनाम कुलबाब कुलकानु खेरीज हकदार व इनामदार करुन दिधला असे. हा गाव तुम्ही व तुमचे शिश्यवर्ग वंशपरंपरेने आनभवणे व आमचे वंशपरंपरेनें चालऊन. जाणिजे. रा,छ २८ माहे रबिलावल. बहुत काय लिहिणे.

मोर्तब आहे.

क्रमांक : १६२ दि. ३–१०–१७०५

गोव्याचा व्हाइसरॉय छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्याना लिहितो की मेलुंडी व खांदेरी उंदेरी येथून पोर्तुगीज नागरिकाना जो उपद्रव होतो त्याला आळा घालण्याची व्यवस्था करावी.

शिवाजी राजे ह्यांस

गोविंद परबु ह्यांनी मला आपले पत्र आणून दिले. तत्पूर्वी आमचे एक नागरिक दुलबा नाईक व हरि गावस हे दोघे मला येऊन भेटले होते. त्या दोघानी मला जे काय सांगितले, त्यावरून व आपल्या पत्रावरून मला कळून आले की, आपणामध्यें व आमच्या-मध्यें मैत्रीचे संबंध चालू राहावेत अशी त्या दोघांची इच्छा आहे. आपले वडील व आजोबा ह्या दोघांची आमच्याशी मैत्री होती. तें लक्षांत घेऊन आमच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवण्याची आपली इच्छा आहे. ही मैत्री प्रस्थापित होण्याच्या मार्गांत माझ्याकडून तरी अडथळा येणार नाही. अडथळा येतो तो मेलुंडीच्या किल्ल्यांतील व खांदेरी उंदेरी बेटांतील अधिकाऱ्यांकडून. विशेषतः मेलुंडीच्या किल्ल्यांतील

लोकांचा आम्हाला पुष्कळच उपद्रव होतो. त्यांचे वर्तन जवळ जवळ चाच्यांसारखेच आहे. आमच्या राज्याच्या प्रजाजनांची त्यानी फार हानि केली आहे. त्यांनी त्यांची लुटमार तर केलीच; परंतु काहीना ठार मारून काहीना तुरुंगातहि टाकले. आपण त्याना योग्य ते शासन कराल व आमच्या प्रजाजनांची त्यानी जी लूट केली आहे ती त्याना परत करण्यास भाग पाडाल अशी आशा आहे. किंवा ते लोक आपल्या आज्ञेत नसल्यास आम्ही त्यांची खोड मोडावी की काय ते आपण मला कळवावे. हे प्रकार बंद झाल्याखेरीज आमच्या दोन्ही राज्यांमधील जुनी मैत्री प्रस्थापित होणार नाही व आमची बंदरे सुरक्षित होणार नाहीत. गोविंद परबु ह्याना मी ही वस्तुस्थिती कथन केली असून ते आपणाला सर्व तपशील विदीत करतीलच. त्याचप्रमाणे हरि गांवस ह्यानाहि मी आपणाला ह्या विषयीं लिहावयास सांगितले आहे.

देव आपल्यावर अनुग्रह करो.

गोवा, ३ अक्टोबर १७०३

कायतानु द मेलु द काश्त्रु.

क्रमांक : १६३ **दि. ३-१०-१७०५**

छत्रपती शिवाजी दुसरे व गोव्याचा व्हाइसरॉय ह्या दोघांमध्ये शांतता व सलोखा निर्माण व्हावा म्हणून काही लोकांनी प्रयत्न चालविले होते. तत्संबंधाने गोव्याच्या व्हाइसरॉयने रामचंद्रपंत अमात्य ह्याना लिहिलेले एक पत्र.

रामचंद्रपंत ह्यांस

आपले पत्र मला गोविंद परबु ह्यानी आणून दिले. त्यानी मला जें काय विदीत केले त्याचे उत्तर मी त्याना दिले आहे. हे राज्य व

शिवाजी राजे ह्यांच्यामध्यें स्थीर मैत्री आणि शांतता प्रस्थापित व्हावी म्हणून त्यानी प्रयत्न चालविले आहेत. त्या बाबतीत मी त्याना काही सूचना केल्या आहेत. माझ्या पूर्वीचे व्हाइसरॉय व शिवाजी राजे ह्यांच्यामध्ये मैत्री आणि सलोखा होता हे मला आठवते. त्यावरून आमच्या मध्यें मैत्री आणि सलोखा निर्माण होण्यास अडचण पडणार नाही अशी मला आशा वाटते. गोविंद परबु हे आपणाला ह्या विषयासंबंधीचा सर्व तपशील कळवितीलच. त्याच प्रमाणे ह्या राज्याचे एक नागरिक दुलबा नाईक हेहि आपणाला ह्या संबंधी लिहितील. आमच्यामध्यें मैत्री आणि शांतता प्रस्थापित व्हावी म्हणून आपण खटपट कराल अशी आशा आहे.

गोवा, ३ अक्टोबर १७०५

क्रमांक : १६४ दि. ११-१०-१७०५

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने फोंड्याच्या मोगल फौजदारास भोसल्याविरुद्ध मदत केल्याबद्दल बादशहाने त्याला पत्र लिहून त्याचे आभार मानले होते. त्या पत्राच्या संदर्भात रायजादा सय्यद कुतुबुद्दीन ह्याला लिहिलेल्या पत्रात गोव्याचा व्हाइसरॉय म्हणतो की, पोर्तुगिजांनी खेम सावंत भोसले ह्यांच्याशीं युद्ध पुकारून फोंड्याचा फौजदार सय्यद गझनाफर ह्याची खेम सावंत ह्यांच्यापासून मुक्तता केली.

बादशहाच्या छावणीतील रायजादा सय्यद कुतुबुद्दीन ह्यांस. पत्र मिळाले. बंडखोर खेम सावंत भोसले ह्यांच्याविरुद्ध सय्यद गझनाफर ह्याना मी मदत केल्याबद्दल बादशहानी त्या पत्रात माझे आभार मानले आहेत. मी बंडखोर खेम सावंत ह्यांच्याशी युद्ध पुकारून त्यांची बरीच हानि केली व सय्यद गझनाफर ह्यांची त्यांच्यापासून मुक्तता केली. माझी मदत जर त्याना मिळाली नसती, तर त्याना फोंड्याचा किल्ला

व त्याच्या कक्षेतील प्रदेश हाती ठेवता आला नसता. बादशहाना हे कळल्याबद्दल मला फार आनंद झाला. पोर्तुगीज हे बादशहाचे मित्र आहेत. आणि ते मी आणखी एकदा सिद्ध केले आहे. मी बादशहाना रेव्हरंड फादर मानुएल द सा ह्यांच्यामार्फत लिहीत आहे......

गोवा, ११ अक्टोबर १७०५
कायतानु द मेलु द काश्त्रु

क्रमांक : १६५ **दि. २–११–१७०५**

हिंदुराव घोरपडे ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला विनंती केली होती की, त्यानी खेम सावंत भोसले ह्याना क्षमा करावी. व्हाइसरॉयने हिंदुराव ह्याना नकार दिला.

हिंदुराव घोरपडे ह्यांस

बाळाजीराम व आपाजी नीळकंठ ह्या दोघानी मला आपले पत्र आणून दिले. माझ्या पूर्वीचे व्हाइसरॉय व कृष्टाजी पंत ह्या दोघांचे संबंध चांगले होते असें आपण म्हणतां. कृष्टाजी पंत हे त्यावेळी आमच्या हद्दीला लागून असलेल्या प्रदेशाचे कारभारी होते. आपल्या आठवणीचे मला कौतुक वाटले. सिंधुदुर्ग व खांदेरी उंदेरी येथून आमच्या नौकावर दरोडेखोरांकडून जे हल्ले होतात त्याबद्दल मी आपणाकडे तक्रार केली आहे. तथापि असे असून देखील मी आपणापाशीं सलोखा ठेवण्याचा प्रयत्न करीन. आमच्या नौकांवर जे हल्ले होतात त्याबद्दल मी संभाजी[1] राजे ह्यांच्याकडे तक्रार गुदरविली असल्याने गुन्हेगारांना शासन करण्याची मोहीम मी हातीं घेतलेली नाही. संभाजी राजे काय उपाय योजना करतात त्याची मी वाट पाहात आहे. मागे त्यांचे मला पत्र आले होते. मी त्याना जें उत्तर पाठविले त्यांत ह्या घटनांचा उल्लेख केला आहे व आमच्या

---

१. शिवाजी राजे पाहिजे.

प्रजाजनांची लूट थांबवावी व त्यांचा लुटला गेलेला माल त्याना परत मिळावा म्हणून उपाययोजना करण्याची त्याना विनंति केली आहे. आमच्या मागण्या जर मान्य झाल्या तर संभाजी राजे व हे राज्य ह्यांच्यामध्यें सलोख्याचे व मैत्रीचे संबंध प्रस्थापित होण्यास अडचण उरणार नाही. खेम सावंत भोसले ह्याना क्षमा करण्याची विनंती आपण करता. त्याना क्षमा करण्याचा माझा बिलकूल विचार नाही. दुसरी गोष्ट अशी कीं तें आमच्याहून बलाढ्य नसल्याने त्यांची खोड मोडण्याकरितां मला दुसऱ्यांची मदत घ्यावी लागणार नाही. आपण मला जो नजराणा पाठविला आहे तो मी ह्या कारणावरून स्वीकारू शकत नाही. परंतु नजराणा अर्पण करण्यामागील सदिच्छेबद्दल मी आपला आभारी आहे. तसेच बाळाजी राम व आपाजी नीलकंठ ह्या दोघानी माझ्यासाठीं जें काय केले त्याबद्दलहि मी आभारी आहे.

गोवा, २ नवंबर १७०५
कायतानु द मेलु द काश्त्रु

क्रमांक : १६६ **दि. ९–१२–१७०५**

डिचोली येथील किल्ला व तटबंदी ह्यां बाबत गोव्याच्या राज्य सल्लागार मंडळाने घेतलेला निर्णय व व्हाइसरॉयने त्या ठरावाची केलेली अंमलबजावणी.

पोर्तुगिजानी खेम सावंत भोसले ह्यांचेकडून डिचोली येथील किल्ला घेतला. ह्या मोहिमेत त्याना खेम सावंत भोसले ह्यांचे शत्रु हरी गांवस व राम सावंत ह्या दोघांची मदत झाली. सदहू किल्ला त्या दोघांचे ताब्यांत ठेवावा कीं तो उडवून जमीनदोस्त करून टाकावा तत्संबंधीचा निर्णय घेण्यासाठी पोर्तुगीज हिंदुस्थानचे व्हाइसरॉय व कॅप्टन जनरल कायतानु द मेलु द काश्त्रु ह्यानी राज्य सल्लागार मंडळाची बैठक दि. ९ डिसेंबर १७०५ रोजी बोलविली. राज्य

सल्लागार मंडळाचे सर्व सदस्य डिचोलीच्या मोहिमेत गव्हर्नर जनरल बरोबर सामील झाले होते. त्याना नंतर धर्मगुरु आर्चबिशप प्रिमाझ हे येऊन मिळाले. किल्ला व तटबंदी हरी गांवस व राम सावंत ह्या दोघांचे हाती ठेवूं नये असे सगळ्यांनाच वाटत होते. कारण त्या दोघावर त्यांचा विश्वास नव्हता. ते दगलबाजीने किल्ला आणि तटबंदी मराठ्यांना विकून टाकतील अथवा, त्यांचा शत्रु खेम सावंत ह्यांच्याशी समझौता करून त्यांच्या हवाली ती करतील अशी त्याना भीति वाटत होती. फोंडा येथील मोगल फौजदारानेहि व्हाइसरॉयना हरी गांवस व राम गावंत ह्या दोघां देसायांवर न विसंबण्याचा इशारा दिला होता. दुसरी गोष्ट अशी कीं मोगल व मराठे ह्या दोघांचाही सदहू किल्यावर दावा होता. म्हणून भांडणाचें हें कारणच नष्ट करण्यासाठीं राज्य सल्लागार मंडळाने किल्ला व तटबंदी उडवून जमीनदोस्त करून टाकण्याचा निर्णय बहुमताने घेतला. व्हाइसरॉयनी तो निर्णय त्वरीत अमलात आणला.

क्रमांक : १६७ **दि. १४-१२-१७०५**

छत्रपती शिवाजीं दुसरे ह्यांनी श्री एकनाथ स्वामींच्या पुण्यतिथीचा उत्सव व्यवस्थित पार पडावा म्हणून स्वामींचे नातू उद्धव गणेश ह्याना पन्हाळ प्रांतातील मौ. वाठार तावडे हे गाव इनाम दिले.

श्री येकनाथ

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३२ पार्थिवनाम संवत्सरे पौष शुध दशमीं भृगुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री उधव बिन गणेश गोसावी यांस दिल्हे दानपत्र ऐसीजे. तुम्ही स्वामी सनीध येऊन विदित केले की आपण श्री स्वामीचे[1] नातु.

---

१. एकनाथ जन्म : शके १४७० (इ. स. १५४८), मृत्यु : शके १५३१ (इ.स. १६०९).

पैठणी आजीवरी मठ आहे तेथे राहात होतो. सांप्रत या प्रांते खडकलाटीस येऊन राहिलो आहो. श्री स्वामीची पुण्यतीत व उत्सव करून प्रतिवर्षी श्री पंढरपुरची यात्रा करून माहाराजाचे राज्यास कल्याण चिंतून आहो. यैशासी श्री स्वामीची पुण्यतीथ व उत्छव सांग चालावयास काही माहाराजे इनाम करून दिधलियानें श्रेय विशेष आहे. आपलाही वंश श्रीचा आहे म्हणून. त्यावरून स्वामीनें मनास आणिता श्री वहूत थोर परमेश्वरपरायेण. याची पुण्यतीथ उत्छव सांग चालिल्याने स्वामीच्या राज्यास व स्वामीस कल्याण आहे म्हणून मौजे वठार तावडे ता आळते सुभा प्रांत पनाळा (हा गांव इनाम दिला[1] इ. इ.) तारीख ८ रमजान सु॥ सीत मया.

क्रमांक : १६८ **दि. १८–१२–१७०५**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांच्या आरमाराचे सुभेदार दाऊदखान ह्याना गोव्याच्या गव्हर्नरला दारूगोळ्याची मदत पाठविण्याबद्दल पत्र पाठविले होते. त्या पत्रास गोव्याच्या राज्य सचिवाने पुढील उत्तर पाठविले.

शिवाजीच्या आरमाराचे सुभेदार दाऊदखान ह्यास

नामदार व्हाइसरॉय ह्याना आपले नुकतेच जे पत्र आले त्याचे उत्तर पाठविण्याची आज्ञा त्यानी मला राज्याचा मुख्य सचिव ह्या नात्याने केली. आपले पत्र वाचले गेले. मजकूर समजला. सांप्रत आरमार देशी पाठविण्याची घाई असून त्यांतच नामदार व्हाइसरॉय ह्यांची प्रकृति जरा नादुरुस्त आहे. म्हणून त्यानी मला आपणास उत्तर पाठविण्यास सांगितले. आपण खेम सावंत भोसले ह्यांच्या नौकांवर हल्ले चढविण्याचा जो निर्णय घेतला आहे, तो

---

१. सदर मजकूर नेहमीसारखा म्हणून घेतला नाही-

नामदार व्हाइसरॉय ह्याना पसंत असल्याचे त्यानी मला आपणास कळविण्यास सांगितले. आमचे आरमार लवकरच दक्षिणेकडे निघणार असून त्याला आपणास मदत करण्याचा हुकूम दिला जाईल. खेम सावंत भोसले ह्यांची जहाजें ज्या बंदरात आहेत, त्या बंदरांत एका जहाजांत घोडे आहेत. हें जहाज जर आपणाला पकडतां आले तर त्यांतील घोडे आपण आमच्याकडे पाठवून द्यावे. त्यांची किमत आम्ही त्वरीत फेडून टाकू. आपण ज्या दारूगोळ्याची मदत पाठविण्या-बद्दल लिहिले आहे, तेवढा दारूगोळा आम्हाला पाठविता येणार नाही.[१] कारण, आम्हाला दारूगोळा लागणार आहे. डिचोलीच्या मोहिमेत दारूगोळा फार लागला. बंडखोर खेम सावंत ह्यांचे तिकडे जे दोन किल्ले होते ते आम्ही घेतले व दारूने उडवून जमीनदोस्त केले. त्या कामासाठी दारूची पिपे बरीच लागली. दारू बनविण्याचे काम सांप्रत चालू आहे. गोळे मात्र आम्ही आपणाला पुरवू शकू. वरील कारणामुळें गलबत इकडे तूर्त पाठवूं नये.

गोवा, १८ डिसेंबर १७०५
फ्रान्सिश्कु द आझावेद द सांद.

क्रमांक : १६९ इ. स. १७०५–०६

गिरजोजी यादव ह्याना एका गावच्या सरदेशमुखीचे वतन दिल्याचे हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

आज्ञापत्र समस्त राजकार्यधुरंधर विस्वासनिधि राजमान्य राजश्री हिंदूराऊ घोरपडे सरदेसाई ता मोकदमानी मौजे............ ता सु।। सित मया अलफ. संपूर्ण राज्यातील सरदेसमुखीचे वतन

अमचे अहे व त्यापैकी मौजे मजकुरीचे सरदेसमुखीचे वतन राजश्री गिरजोजी यादव देसमुख पा। कराड यासि वौंशपरंपरे दिले अहे. तरी तुम्ही याचे अज्ञेप्रमाणे वर्तणूक करून सरदेसमुखीचा यैवंज मारनुलेकडे वौंशपरंपरेने सुरक्षित चालवणे. सरदेसमुखीचा हक लाजिमा व इनामती व कुलबाब कुलकानु जे असेल त्य मारनुलकडे उसुल देत जाणे.

क्रमांक : १७० **दि. १०–१–१७०६**

परशुरामपंत हे खेम सावंताना लष्करी मदत देण्याचा विचार करीत असल्याची बातमी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला कळली असतां त्याने छत्रपतीकडील आपल्या वकिलास गोव्याच्या राज्यसचिवाला पत्र घालावयास सांगितले कीं ही मदत मी सावंताना मिळू नये म्हणून त्याने प्रयत्न करावा.

गोविंदजी नाईक ह्यांस

ह्या राज्याची सेवा आपण कशी निष्ठेने करता त्याची नामदार व्हाइसरॉय ह्याना कल्पना आहे. या निष्ठेचा वारसा आपणाकडे आपल्यां वडिलांकडून आला आहे. ते देखील ह्या राज्याचे निष्ठावंत प्रजाजन होते. खेम सावंत भोसले ह्याना मदत मिळू नये म्हणून आपण प्रयत्न केलेत. नामदार व्हाइसरॉय ह्यांची प्रकृति नादुरुस्त असल्याने त्यानी मला हे पत्र आपणास लिहावयास सांगितले. आपल्या कामगिरीवर ते खुष आहेत. त्यानी आपणाला कळवावयास सांगितले आहे की, खेम सावंत भोसले ह्याना मदत मिळण्याचा प्रस्ताव पुढे येऊ नये म्हणून आपण दक्षता घ्यावी. अलीकडेच आम्हाला बातमी लागली आहे की, परशुरामपंत हे खेम सावंताना सैन्याची मदत पाठविण्याचा विचार करीत आहेत. हा ठराव अमलात येऊ नये

म्हणून आपण प्रयत्न करावा. ह्या संबंधीचा वृत्तांत आपण मला किंवा नामदार व्हाइसरॉय ह्याना कळवावा.

१० जानेवारी १७०६

फ्रान्सिश्कु द आझावेद द सांद

क्रमांक : १७१ दि. १०–१–१७०६

मराठ्यांचे सैन्य खेम सावंत भोसले यांच्या मदतीला जांबावली येथें आल्याचे कळल्याने गोव्याच्या व्हाइसरॉयच्या चिटणीसाने हिंदुराव घोरपडे याना पुढील पत्र लिहिलें.

हिंदुराव याना

हे पत्र तुम्हाला नामदार व्हाइसरॉय यांच्या आज्ञेवरून लिहित आहे. ह्या राज्याशी तुमचे जे सलोख्याचे संबंध आहेत त्यांचे नामदार व्हाइसरॉय याना केवढी आस्था वाटते ते कळविण्यासाठी म्हणून तुम्हाला हे पत्र पाठविण्यात येत आहे. तुमच्या आणि आमच्या राज्याच्या मैत्रीत बिघाड व्हावा म्हणून खेम सावंत भोसले यानी तुमच्याकडे आमच्याविरुद्ध मदत मागितली. पण ती मदत तुम्ही त्याना दिली नाही. ही गोष्ट तुमच्या आमच्याविषयींच्या धोरणाला अनुसरूनच आहे. कारण तुम्हाला जुनी मैत्री टिकवून ठेवावयाची आहे. नामदार व्हाइसरॉय यानी ह्या गोष्टीची दखल घेतली असून प्रसंगी त्याची फेड ते केल्यावांचून राहाणार नाहीत. परंतु नुकतीच त्याना बातमी कळली आहे की, जांबावली येथे काही सैन्य आले असून ते राणीच्या[1] संमतीने खेम सावंत भोसले यांच्या मदतीला आले आहे.

---

१. ताराबाई.

हा निर्णय राणीने आपल्या सल्ल्याने कसा घेतला त्याचे आम्हाला आश्चर्य वाटते.

खेम सावंत भोसले हे राणीचे शत्रु होते, इतकेच नव्हे, तर राणीने नामदार व्हाइसरॉय याना कळविले होते की, खेम सावंत भोसले यांचा निःपात होईपर्यंत त्यांच्याशी युद्ध करण्याचा आपला विचार आहे. आणि आतां राणी खेम सावंत ह्याना मदत पाठविते हे कसे काय ते आम्हाला कळत नाही. खेम सावंत भोसले ह्यानी राणीला एखादे अभिवचन दिले आहे का ? तसे असेल तर तिने त्याच्या वचनावर मुळीच विसंबून राहू नये. कारण हा मनुष्य वचन पाळणारा नाही. नामदार व्हाइसरॉय हे तुम्हाला विनंती करतात की तुम्ही ह्या गोष्टीचा पूर्ण विचार करावा. तुम्हाला ती गोष्ट मान्य होणार नाही असे त्याना वाटते.

गोवा, दि. १० जानेवारी १७०६
फ्रान्सिस्कु द आझावेद द सांद

क्रमांक : १७२ **दि. २०-३-१७०६**

रामचंद्रपंत अमात्य ह्यानी गोव्यास शंभर बैल पाठविण्यासाठीं गोव्याच्या व्हाइसरॉयकडे परवानगी मागितली होती. व्हाइसरॉयने त्याना खालील पत्र पाठविले.

रामचंद्र पंडीत ह्यांस

आपले पत्र मिळाले, मजकूर समजला. आपणाला जीवनौपयोगी व इतर वस्तूंची आवश्यकता भासत असून त्या नेण्याकरतां आपण आमच्या बार्देशच्या प्रदेशांत शंभर बैल पाठविण्याचा विचार चालविला आहे व आमची परवानगी मागितली आहे. त्याचप्रमाणे आपल्या वाई येथील जहागिरीतील व्यापाऱ्याना व त्यांच्या मदतनिसानाहि इकडे

व्यापारासाठी येण्यास परवानगी मिळावी अशी आपली इच्छा आहे. परंतु खेम सावंत भोसले ह्यांच्याशी आमचे युद्ध चालू असून इकडे येणाऱ्या बैलाना त्यांच्या प्रदेशातून यावे लागते म्हणून आम्ही त्याना बंदी केली आहे. खेम सावंत हे इकडून जाणाऱ्या बैलावर जकात वसूल करतात. तथापि आपली अडचण लक्षांत घेऊन मी शंभर बैलांना इकडे येण्यास परवानगी देईन. आणि ज्या वेळी आपण खेम सावंत ह्यांच्याशी युद्ध सुरू कराल तेव्हां आपल्या सर्व लोकाना आणि व्यापाऱ्याना इकडे येणाऱ्या वाटा खुल्या करूं व व्यापार करण्यास परवानगी देऊं. मागे शिवाजी राजे ह्यानी मला पत्र लिहून खेम सावंत ह्यांचा नाश करण्यास प्रवृत्त केले होते. माझ्या बरोबरच तेहि खेम सावंताशी युद्ध करणार होते. असे जर घडले तर त्या लुच्च्यापासून आपण मुक्त होऊं. त्यामुळे आज आपणामध्यें जी शांतता नांदत आहे ती कायम टिकेल व व्यापार आणि दळण वळण ह्यांत वाढ होईल. ती परिस्थिती आज नाही म्हणून व्यापारी व प्रवासी ह्याना उपद्रव होत आहे.

गोवा, २० मार्च १७०६

कायतानु द मेलु द कास्त्रु

क्रमांक : १७३ दि. २९–७–१७०६

भगवंत मल्हार व गोपाळ मल्हार कुलकर्णी ह्यांनी कासी रंगनाथ बरपे ह्याला लिहून दिलेले हे क्रयपत्र आहे. शेख निजाम जेव्हा कोल्हापुरला आला त्यावेळी ह्या कुलकर्णींना शंभर रूपये शामजी नरसिंह देशकुलकर्णी प्रा। पन्हाळा ह्याला द्यावे लागले. त्यासाठी त्यानी जे कर्ज काढले ते कासी रंगनाथकडून पैसे घेऊन भागविले. परंतु कासी रंगनाथचे पैसे ते देऊ न शकल्याने त्यांनी आपले मौजे पाटपनाळे तर्फ बोरगांव ह्या गावचे कुलकर्ण कासी रंगनाथला विकले,

भोमाजी बिन
बाजी देसाई
ता। मजकुर
(नांगर)
बी कलम
वेताळजी बिन
बाबाजी देसाई
ता। कळे
(सिका)
बी कलम
रुद्राजी सिवदेऊ
देशकुलकर्णी
ता। मलकापूर.
बी नरसो
रखमांगद
देसकुलकर्णी
ता। असडोली.

स्वस्ति श्री नृप शालीवाहन शके १६२८ व्ययनाम संवत्सरे श्रावण शुद्ध प्रतिपदा इंदुवासरे छ २९ रबिलाखर सुहूर सबा मया अलफ. तदिनी भगवंत मल्हार व गोपाळ मल्हार कुलकर्णी मौजे पाटपनाळा तर्फ बोरगाव प्रांत पनाळा याणी राजश्री कासी रंगनाथ वरपे किले विशाळगड स्वामीचे शेवेसी लेहून दिल्हे ऋयपत्र ऐसाजे. आपले पिते मल्हार भोगनाथ असता त्याणी स्वामी पनाळाला असता रुपये १०० एकसे रुपये कर्ज मागण्यासी आले. त्यावरी तुमी त्यासी पुसीले की ये समई कोणता तगादा निकडीचा लागला जे पैका मागता. यावरी त्याही स्वामीपासी वर्तमान सांगितले की सेख निजाम मोगल याने कोल्हापुरास आला तेव्हा शामजी नरसिह देशकुलकर्णी प्रांत पनाळा यासी पैकीयाचा तगादा लागला. त्यासी द्यावयासी नाही. त्या बा। एका ब्राह्मणाचे कर्ज रुपये १०० एकशे रुपये दिल्हे. त्या ब्राह्मणाची मुदती जाहली. त्याने उपोषण करीत बैसला आहे. त्यासी द्यावयासी पाहिजे म्हणोन वर्तमान सांगितले. यावरून नक्त रुपये १०० शंभर दिल्हे. त्यासी कमबेश वरिसे पंधरा होतील. त्याउपरी धामधुम जाहली म्हणून परागंधा होऊन देशावरी गेलो. त्यावरी माणसे घेऊन मागी बोरगावासी आलो. साहा महिने जसे तैसे तेथे राहिलो. मग टिकाव नव्हे देखले. स्वामीच्या गावास कौलवया येथे येऊन कौलवयात राहिलो. तेथे कर्ज गला खंडी ८३ तीनी घेतले. त्यासी कमबेश दाहा वरूष होतील. त्यावरी कुडाळ प्रांतास गेलो. तेथे आपला पिता मृत्यु पावला. ते समई सांगितले की स्वामीचे कर्ज फारीख करावे. त्यावरी

घाटावरी आलो. धामधुम थोर. जीवमात्र रक्षून होते. याउपरी विशाळगड मोगलानी घेतला. स्वामीचे सर्वस्व जाऊन तुम्हीही वेळूरासी आलेती. ते समई तुमचेही समय कठीण. त्याकरिता आमाकडे माणसे पाठविली. आमी येऊन मुदती फुरसती केली. मुदतीस ही पैसे पोल नाहीत. किरकोळ रुपये ३६ छतीस पावले. वरकड पैका व बयाने पावत हिशेब करिता कळंतर व गळिवाची वाडी मिळोन बे मोबलग हिशेब होतो. शेवटचा हिशेब + + + + श्री विज्ञानेश्वर मा। करता दामदुसर क।। तीसर ऐसे म्हणता नक्त रुपये १०० एकूण दुसर २०० दोनीसे गल्ला मुदलखंडी ८३ तीनी एकूण तिसर खंडी नऊ दर खंडीस रुपये ५० पनास एकूण रुपये ४५० एकूण साडे साहासे रुपये जाहाले. त्यापैकी छत्तीस रुपये पावले. बाकी ६१४ साहासे चवदा रुपये राहतात. त्यासी द्यावयासी ताखत नाही. पुढे काही सुगम नाही. याकरिता रा। आंताजी सुखदेऊ व सिवजी तुकदेव कात्लजवडकर यासी मधस्त घालून मौजे पाटपन्हाळे ता। मजकूर हा गाव आपला कुलकर्ण्याचा घेऊन उत्तीर्ण करणे म्हणऊन सांगितले. त्यावरी स्वामीचे फुरपैकी म्हणून मान्ये करीत ना. परंतु द्यावया ताकत नाही. याकरिता ग्रहस्थानी सांगितले त्यावरून स्वामीनी मान्य केले. त्यावरून स्वामीस सदरहू पैके ब।। गाव विकते देऊन दिल्हा. यासी हक लाजिमा इनामती पेसजीप्रमाणे

इनामती	हकबेल
१५ बालकृष्ण पाटील	२ लायजमा १ कागद बाये
	४ कुलकर्णी मुशारा

७

येणेप्रमाणे आहे व कुलकर्ण आपले मिरास तुम्हास सदरहू पैकी ब।। विकत दिले. तुमी लेकराचे लेकरी खाऊन सुखरूप राहणे. सदरहू वतनास आपले लेकराचे लेकरी भाऊबंदास दाईज गोत्रजास आर्थआर्थी संबध नाही. सदरहू कुलकर्णास काही लागलीगाडी लागल ते आमी

वरानयास चुकले त्यासी गाईब्राह्मणाची शफत असे व पूर्वजाचे शफत असे.

साक्ष

माणकोजी बिन लखजी पटेल
मौजे वोकली ता। मजकूर
मादजी बिन बाबाजी पाटील
मौजे पोरळे ता। मजकूर
नांगर असे.
तुकाजी पाटील मौजे घाणपे
ता। मा। नांगर असे.
बाबाजी बिन रावजी पाटील
मौजे मानपड ता। मा।
नांगर असे.
रामजी पाटील मौजे परली
तर्फ मजकूर नांगर असे.
इरदोजी पाटील मौजे माजनाळ
तर्फ मा।र नांगर असे.
वाधरोजी पाटील मौजे पुशोटे
तर्फ मजकूर नांगर असे.
कृष्णाजी पाटील मौजे नसलीदर
तर्फ मजकूर नांगर असे.
मौजे रेटरे पा। सिराळे सुभा
परगणे मलकापूर.
धर्माजी बिन गंगाजी पा।
नांगर असे.
नारोजी बिन फिरगोजी पा।
आजमोजी बिन सिदोजी पा।
मुखेजी काटकर मखदूम.

खळोजी बिन व्हनाजी पटेल
राईभागाय नांगर असे.
धयाजी बिन पोसजी पाटील
मौजे वारनूळ नांगर असे.
कामजी पाटील पाटील सतपणा
मौजे उतुरी ता। मजकूर
नागर असे.
उमाजी पाटील
मौजे जाधगाय (?) तर्फ मजकूर
नांगर असे.
दसाजी बिन आबाजी पाटील
मौजे घुगुरी तर्फ मजकुर नांगर असे
खेमाजी पाटील मौजे दिगवड
तर्फ मजकुर नांगर असे.
आपाजी पाटील मौजे कोतोली
ता। मजकूर नांगर असे.

क्रमांक : १७४ दि. ४–९–१७०६

रामचंद्र पंत ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला एक पत्र पाठविले होते. परंतु ते पत्र पंताचे नसल्याचा व्हाइसरॉयच्या सेक्रेटरीस संशय आल्याने त्याने ते स्वीकारले नाही.

शिवाजीचे विश्वासू रामचंद्र पंडीत ह्यास व्हाइसरॉयच्या सेक्रेटरीचे पत्र.

आपला जासूद बाळाजी नारायण हा इकडे नामदार व्हाइसरॉय ह्याना देण्याकरिता आपले पत्र घेऊन आला. राज्याचा सचिव ह्या नात्याने ते पत्र माझ्याकडे देण्यात आले. पण मी ते नामदार व्हाइसरॉय ह्यांच्या अवलोकनार्थ पाठविले नाही. कारण, त्याचा मायना बरोबर नव्हता. नामदार व्हाइसरॉय ह्यांचा दर्जा राजेरजवाड्यांसारखा असल्याने आशिया खंडांतील राजे व महाराज ह्याना जशी सन्मानपूर्वक पत्रे लिहितात, तशीच पत्रे त्यानाहि लिहिली पाहिजेत. त्यामुळे आपल्या पत्राच्या खरेपणाविषयी मला संशय आला, कदाचित, खेम सावंत ह्यानीहि ते आपल्या नावे लिहिले असण्याची शक्यता होती. त्यांचे आणि आमचे सांप्रत युद्ध चालू असल्याने त्यांच्या राज्यात ज्या वस्तूंचा तुटवडा आहे त्या वस्तु आपल्या नावे आपणाकडे नेण्यासाठी त्यानी ते पत्र लिहिलें असावे असा मला संशय आला. तरी यापुढें आपण नामदार व्हाइसरॉय ह्याना पत्रे लिहाल तेव्हा त्यांचा मायना बरोबर लिहावा. आपला इसम इकडे आमच्या परवान्यानुसार आला होता. त्याला आल्या वाटेने परत पाठविला आहे.

गोवा, ४ सप्टेंबर १७०६

फ्रान्सिश्कु द आझावेद सांद

क्रमांक : १७५ **दि. ५–१०–१७०६**

पिलाजी जाधव ह्यानी शंकराजी बकाजी फर्जंद ह्याची मौजे नांदेडची निम्मी मोकदमी या खरेदीपत्राद्वारे विकत घेतली.

श्री

खरेदीपत्र शके १६२८ व्ययनाम संवत्सरे आश्वीन शुद्ध विजयादशमी सणवार[1] ते दिवशी पिलाजी जाधव बिन चांगोजी जाधव मौजे दिवे कसबे सासवड याशी शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद निमे मोकदम मौजे नांदेडे तर्फ खडकवासले कर्यात मावळ सुर सन सब्बा मय्या अलफ लेहून दिले खरीदी खत ऐसेजे. मौजे मजकुरची मोकदमी निमे वडील नांव नांगराची तक्षीम आपले वतन आहे. त्यास आपणास मौजे मजकुरची लावणी होत नाही. नातवानी जाहली. कर्जदार जाहलो. याकरिता आपले स्वसंतोषे खुश रजावंदीने दिले असे. यासी जो कोणी हिला हरकत करील व आपला भाऊबंद मुजाहीम होईल तो आपण वारून आपला महजर व खुर्द खत आपणाजवळ होते ते व जिन्नस तुम्हांस दिले असे. श्रावणमासी सीवझडे मोकदम व देशमुख व देशपांडिये कसबे मजकूर जमा करून तुमच्या नांवाचा महजर करून देऊन आपली आई रुपाई व आपण उभयतां येक दिल होऊन खुश रजावंद होऊन आपली तक्षीम दिली असे. आपला हक्क इनाम घरठाव देखील काळी पांढरी निमे मोकदमी दिली असे. हे खरीदीपत्र. सही. तेरीख १० रज्जब मुक्काम मुरटी–मोढवे प्राा सुपें बोळी सुमार ३१

बी कलम राघो अनंत निशाणी
गोही – (– ० नांगर

---

१. वाराप्रमाणे तारीख दिली आहे.

रतनोजी आढाव मोकदम मौजे
अरणगांव प्रा रांजणगांव
सरकार जुन्नर
. (– ० निशाणी
नांगर

बायाजी कापरा मौजे आंबेगांव
प्रा पुणे

शिवाजी वासवडे मौजे आंबेगांव
प्रा पुणे

जावजी चावट मोकदम मौजे
हिंगणे प्रा पुणे
– (– ० निशाणी
नांगर

भुतोजी राणबा वरे मोकदम मौजे
आरणगांव ता कडें प्रा कडे वळीत
निशाणी
नांगर . (– ०

क्रमांक : १७६ **दि. २३–१०–१७०६**

स्वरुपजी, सुभानजी, पिराजी आदि गिरजोजी यादवांच्या भाऊबंदानी त्यांच्या देशमुखीतील दहा गाव धनाजी जाधवाना विकले होते. ते गिरजोजीना परत करावे म्हणून त्यानी धनाजी जाधवाना पत्र लिहिले.

श्री

राजश्री धनाजी जाधवराऊ
गोसावी यास

(१) अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्ये— स्नेहांकित सुभानजी यादव व स्वरूपजी यादव बिन पिराजी यादव व पदमोजी यादव बिन सिवाजी यादव व पदाजो यादव बिन अबाजी यादव राम राम विनंती.

सु॥ सन सबा मया अलफ. पाा कऱ्हाडची देशमुखी वतन राजश्री छत्रपति स्वामीचे. त्यास या राज्यात गिरजोजी यादव याने चंदी ताा कस्ट मेहनत व टका पैकियानेही खस्त केली अणि स्वामीसेवा येकनिस्टपणे केली म्हणून माहाराज राजश्री स्वामी कृपाळू होऊन पाा मजकुरची देसमुखी गिरजोजी विन मुधोजी यादव यास दिल्ही. त्यास अम्ही भाऊबंद म्हणऊनु मोंगलाचे तरफेस जाऊन देसमुखी खादली अणि देसमुखीपैकी गाव विकिले म्हणऊनु हुजुर माहाराज राजश्री——स्वामीपासी फिरयाद जाहाली. त्यावरून हुजूर आपणास बोलाऊन अणून हुकूम केला की तुम्हास देसमुखी खाण्यास काये गरज अणि विकावयास काये समध. वतन दिवाणीचे गिरजोजीस दिल्हे असता तुम्हास प्रयोजन नाही. म्हणऊन अन्याये ठेविली. अम्हास देसमुखीस समध नाही. देसमुखी दिवाणची दिवाणे गिरजोजी यादवास दिल्ही. अम्हास तालुक नाही तुम्हास अम्ही देह सुमार १० दाहा विकून टकापैका घेतला अहे. तरी सदरहू गाव तुम्ही गिरजोजी यादव याचे यास देणे. अम्ही तुम्हापासून टका घेतला अहे तो अम्ही तुम्हास देऊन तुम्हास त्याच्या वतनासी कथला करावयास प्रयोजन नाही. तुम्हास देह १० दाहा विकीत दिल्हे असेत. बी ताा.

पाली	इदोली	हिंगनाळे	अतीत	नागठाणे
१	१	१	१	१
वाहगाऊ	बेलवडे	नबसी	घोणसी	सोडूसी
१	१	१	१	१

येकूण देहे दाहा येणेप्रमाणे तुम्हास दिल्हे अहेत. ते तुम्ही राजश्री गिरजोजी यादव याचे यास देणे. विशेष काय लिहिणे. कृपा असो दिजे. छ २६ माहे रजब. ही विनंती.

मोर्तब

बी कलम रुद्राजी चंदो देसकुलकर्णी
परगणे कराहाड

(पाठीवर पिराजी यादव ह्यांचा शिक्का)

क्रमांक : १७७ दि. २३-१०-१७०६

सुभानजी, स्वरुपजी, पद्मोजी व पदाजी यादव हे यासिनखान ह्यांस लिहितात की, गिरजोजी यादवाच्या देशमुखीपैकी जी बारा गावे आम्ही तुम्हास विकली होती, ती गिरजोजीस परत करावी. त्या गावांचा आम्ही घेतलेला पैसा तुम्हास परत करू.

दरबदगी कमब यासीनखानसाहेब
साहेबाचे बंदगीस

अर्जदास्त सेरीकर सुभानजी यादव व स्वरूपजी यादव बिन पिराजी यादव व पदमोजी यादव बिन सिवाजी यादव व पदाजी बिन आबाजी यादव सु॥ सन हजार १११६ सन सबा मया अलफ.

बे॥ ता। छ २६ माहे रजब पावेतो साहेबाचे नेक नजरेकरून वर्तमान येथस्थित असे.

बे॥ पा। कऱ्हाडची देसमुखी वतन राजश्री—— छेत्रपती स्वामीचे. त्यास राज्यामधे गिरजोजी यादव यानी चंदी ता। कस्ट मेहनत व टका पैकीयाने खस्त केली आणि स्वामी सेवा येकनिष्ठपणे केली म्हणुनु माहाराज राजश्री—— स्वामी कृपाळू होऊन पा। मजकूरची देसमुखी गिरजोजी बिन मुधोजी यादव यास अजराहा-म्हरामत दिल्ही. त्यास अम्ही भाऊबंद म्हणून पा। मजकुरच्या ठाणियात जाऊन देसमुखी खादली आणि देसमुखीपैकी गाव विकिले म्हणऊन

हुजूर माहाराज राजश्री—— स्वामीपासी फिरयाद जाहाली. त्यावरून हुजूर आपणास बोलाऊन अणून हुकूम केला की तुम्हास देसमुखी खावयास काये गरज आणि विकावयास काये समध. वतन दिल्हे असता गिरजोजीस तुम्हास प्रयोजन नाही म्हणऊन अन्याये ठेविला. अम्हास देसमुखीस संमध नाही. देसमुखी गिरजीजी यादव यास दिल्ही. आम्हास वतनासी तालुका नाही. तुम्हास अम्ही देह सुमार बारा १२ विकिले आणि टका पैका घेतला आहे. तरी सदरहू गाव तुम्ही गिरजोजी यादव याचे यास देणे. अम्ही तुम्हापासून टका घेतला आहे तो आम्ही तुम्हास देऊन. तुम्हास त्याच्या वतनासी कथला केला न पाहिजे. अम्ही साहेबास देह १२ बारा विकित दिल्हे आहेत. बी ताा

विग	——डु	दुलसणी	सवदे	येवती	कालवडे
१	१	१	१	१	१

कासार सिरसाल	हुरबे	जिती	येणदे	माहासुली	कुंभारगाव
१	१	१	१	१	१

यकूण देहे बारा येणेप्रमाणे दिल्हे अहेत. ते सदरहू देहे साहेबी राजश्री गिरजोजी यादव याचे यास दिल्हे पाहिजे. बंदगीस रोश न होय. हे अर्जदास्त.

(पिराजी यादव ह्यांचा शिक्का)

बी कलम रुद्राजी चंदो देसकुलकर्णी
परगणे कराहाड.

क्रमांक : १७८ **दि. २८–१०–१७०६**

सुभानजी, स्वरूपजी व पद्मोजी हे गिरजोजी यादवाचे तिघे भाऊबंद जाहीर करतात की, कऱ्हाड प्रांताची देशमुखी व मौजे गोवारेची पाटीलकी गिरजोजी यादवांची आहे. त्यांच्या वतनाचे अपहरण करून आम्ही देशमुखीपैकी पंचवीस गांव विकले.

(वरील जागा कोरी)

द।। बे।। सुभानजी यादव व सरूपजी यादव बिन पिराजी यादव व पदमोजी बिन सीवाजी यादव सु।। सन सबा मया अलफ. कारणे लेहून दिला कतबा यैसाजे. प्रां। कऱ्हाडची देसमुखी व मौजे गोवारे येथील पाटीलकी ही वतने साहेबाची. त्यास गिरजोजी बिन मुधोजी यादव यानी या राज्यात माहाराज राजश्री .... थोरले कैलासवासी साहेब यापासून च्यार पिढया कष्ट मेहनत केली व वतनानिमित्य टका पैका खर्च करून खस्त खादली व चंदीचे प्रसंगीही बहुतच येकनिष्ठपणे स्वामीसेवा केली. त्यावरून साहेब कृपाळू होऊन प्रां। मजकुरची देसमुखी व मौजे मजकुरची पाटीलकी गिरजोजी बिन मुधोजी यादव यास अजरामऱ्हामत करून दिल्ही. त्यास अपण मोगलाचे तरफेस चाकरी करीत होतो. अपण यादव म्हणऊन परखूर होऊन हरामखोरी करून याचे वतन प्रांत मजकुरचे देसमुखी पैकी गाव विकिले. देहे सुमार २५

धनाजी जाधवराऊ देहे १०

पाल	१	वडगाऊ	१
अतीत	१	होळवडे	१
नागठाणे	१	नडसी	१
हिंगनोळे	१	घोणसी	१
इंदोली	१	खोडसी	१
	५		५

यासनखान देहे १२

कासारसिरबे	१	सवादें	१
साळसिरबे	१	वोड	१
तुळसणी	१	विंग	१
कुंभारगाऊ	१	येवती	१
कालवडे	१	येणदे	१
जिती	१	माहासुली	१
	६		६

तुकोजी यादव देहे २

१ मौजे कोडोली

१ मौजे कोरगाऊ

—

२

तांबोळी देहे मौजे येरोळे १

येणेप्रमाणे देसमुखी पैकी गाव विकून टका पैका घेऊन वतनाची खरावी केली. हे वर्तमान हुजूर साहेबास विदित जाले. त्यावरून साहेबी आपणास तलव करून हुजुर अणून हुकुम केला की तुम्ही हरामखोरी करून दुसरियाचे वतन विकावयास काय समंध यैसे हरामखोर म्हणऊन तकसीर साहेबी ठेविली. त्यावरून आपण साहेबास अर्ज केला की अपण हरामखोरी करून परकीयानेच वतन दुसरियाचे विकून टकापैका घेतला आहे. ते सदरहू गाव त्यापासून सोडऊन देईन. ज्याचा टका पैका आपण घेतला आहे तो त्याचा त्यास देऊन त्याचे लिगाड वारून म्हणऊन अर्ज केला. त्यावरून साहेब कृपाळू होऊन तकसीर माफ केली. गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देसमूख व आपणही यादव. परंतु प्रांा मजकुरचे देसमुखीसी व मौजे मजकुरचे पाटीलकीसी अपणास समंध नाही. अपण यादव म्हणऊन वतनासी कथला करावयास लेकराचे लेकरी समंध नाही. आपले भाऊबंद आदल्या घराणियातील कोणी असतील त्यास हे वतनास समंध नाही. साहेबी गिरजोजी यादव यास वतन देसमुखी व पाटीलकी दिल्ही आहे ते यानी आपले लेकराचे लेकरी खाऊन सुखी असावे. हा कतबा लेहून दिल्हा. सही. सके १६२८ व्ययेनाम संवत्सरे कार्तिक सुध त्रितिया सोमवार वळी सुमार ४६ सेताळीस. यैन वळी ४२. तूट वळी च्यार

तेरीख १ शाबान	(पिराजी यादव ह्यांचा शिक्का)

बी कलम रुद्राजी चंदो देसकुलकर्णी
परगणे कऱ्हाड

गोही

का कऱ्हाड	मौजे कारवे अंबाजी बिन बजाजी पाा (निशाणी नांगर)	मलजी पाटील मौजे वडगाव (निशाणी नांगर)	येसाजी पाटील व विठल हरी कुलकर्णी मौजे मजकूर. (निशाणी नांगर)

लखमाजी पाटील मौजे येवती (निशाणी नांगर)

मौजे रेटरे (निशाणी नांगर)

मौजे गोदी (निशाणी नांगर)

मौजे येरवले (निशाणी नांगर)

राजजी पटेल मौजे केसे (निशाणी नांगर)

सताजी पाटील मौजे तुळसणी (निशाणी नांगर)

सुळकाई पाा व गोसो हरी कुलकर्णी मौजे सवदे (निशाणी नांगर)

जोती पाटील मौजे नेळुलिद

धारोजी पाटील मौजे सिरटे (निशाणी नांगर)

लखमाजी बिन तुळाजी पाा ठारगाव (निशाणी नांगर)

सुभानजी पाटील ठाणे (निशाणी नांगर)

क्रमांक : १७९ दि. २८-१०-१७०६

सुभानजी, स्वरूपजी, पद्मोजी, आदि गिरजोजी यादवाच्या भाऊबंदानी त्यांच्या कऱ्हाडच्या देशमुखीपैकी पंचवीस गाव विकले होते. त्याबद्दल छत्रपतीनी त्यांच्यावर ठपका ठेवला. ते गिरजोजीना लिहितात कीं, तुमच्या वतनाशी आपला संबंध नाही. गाव विकून घेतलेला पैसा आम्ही ज्याचा त्याला परत करू.

श्री

तालीक

राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख
पाा करहाड गोसावी यास

६॥ अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य-----स्नेहांकित सुभानजी यादव व स्वरूपजी बिन पिराजी यादव व पदमोजी बिन सिवाजी यादव रामराम. सुहूर सन सबा मया अलफ कारणे लेहून दिल्हे पत्र

यैसीजे. पाा मजकुरची देशमुखी व मौजे गोवारे येथील पटेलगी वतन माहाराज राजेश्री------ साहेब यांचे. त्यास तुम्ही राज्यात माहाराज राजश्री--- थोरले कैलासवासी यांपासून कस्ट मेहनत च्यार पिढ्या केली व चंदीचे प्रसंगीही बहुतच येकनिस्टपणे स्वामी सेवा केली. वतनानिमित्य टका पैका देऊन खस्त खादली. त्यावरून माहाराज राजश्री----- साहेब याणी कृपाळू होऊन पाा मजकुरची देशमुखी व मौजे मजकुरची पटेलगी ही वतने तुम्हास अजरामऱ्हमत करून दिली. त्यास आम्ही मोगलाचे तर्फेस ठाणियात चाकरी करीत होतो. माहाराज राजश्री----- साहेबी तुम्हास वतने दिल्ही. त्यास वतनें तुमची. आपणास पाा मजकुरचे देसमुखीसी व मौजे मजकुरच्या पटेलगीसी समंध नसता आपण यादव त्यावरून देशमुखीस व पटेलगीस परखूर होऊनु पाा मजकुरचे देशमुखी पैा। देह २५ पंचवीस दुसरियाचे विकून टका पैका आपण घेतला म्हणून हे वर्तमान माहाराज राजश्री----- साहेब यास विदित जाले. त्यावरून माहाराज राजश्रो----- साहेबी आपणास हुजूर बोलाऊन आणून हुकूम केला की तुम्हास प।। मजकुरचे देशमुखीसी व मौजे मजकुरचे पटेलगीसी समध नसता दुसरियाचे वतन तुम्ही दरम्याने विकून खराब केले. असे हरामखोर म्हणून तकसीर[1] साहेबी ठेविली. त्यावरून आपण तुम्हास बोलिलो की माहाराज राजश्री----- साहेबी वतने तुम्हास दिल्ही. त्या वतनास आम्हास समंध नसता तुमच्या वतनास आपण परखूर होऊ नये व विकू नये. असे असता आपण तुमच्या वतनास परखूर होऊन दुसरियास वतन देशमुखीचे विकून टका पैका घेतला आहे हे आपणापासून सर्वस्वे अंतर पडिले आहे. त्यास प्राा मजकूरचे देशमुखीपैकी देह सुमार २५ विकिले आहेत.

बी ताा[2]

---

१. गुन्हा.

२. गावांचा तपशील क्रमांक १७८ मध्ये आला आहे.

धनाजी जाधवराऊ देहे सुमार १० यासीनखान देहे सुमार १२
तुकोजी यादव देहे सुमार २ तांबोळी देहे मौजे येरोळे

येणे प्रमाणे देहे विकून आपण टका पैका घेतला आहे. तो आम्ही ज्याचा त्यास टका पैका देऊन लिगाड वारून. तुम्ही आपले वतन देसमुखी व पाटीलकी सुखरूप घेणे. आम्हास दोनी वतनासी समंध नाही यैसे बोलिले. त्यावरून तुम्ही राजश्री परशराम पंडित प्रतिनिधि याच्या विद्यमाने माहाराज राजश्री——साहेबास अर्ज करून आमचा गुन्हा माप करून घेतला. आम्ही तुमच्या वतनापैकी गाव विकून टका पैका घेतला आहे तो आम्ही ज्याचा त्यास देऊन लिगाड वारून. तुम्हास त्याच्या टकियासी निसबत नाही. तुम्ही आपले वतन सुखरूप खाणे. आपणास व आपल्या घराणियातील भाऊबंद यादव कोणी असतील त्यास तुमच्या वतनासी लेकराचे लेकरी समंध नाही. तुम्हास साहेबी कृपाळू होऊनु देशमुखी व पटेलगी दिल्ही आहे ती तुम्ही आपले लेकराचे लेकरी प॥ मजकुरची देशमुखी व मौजे मजकुरची पटेलगी खाऊन सुखरूप असणे. सदरहू लिहिल्याप्रा वर्तणूक करावी. बिला हरकत न करावी म्हणून माहाराज राजश्री———साहेबी आपणास जमान मागितला. तरी सदरहू लिहिल्याप्र॥ वर्तणूक करून बिला हरकत करणार नाही म्हणून आपण जमान दिल्ह असोत. हे लेहून दिल्हे पत्र. सही. शके १६२८ व्ययेनाम सवत्सरे कार्तिक सुध त्रितिया सोमवार. वळी सुमार ७४. येकवळी ६३ त्रेसष्ट तूट वळी आठ. श्रीकार याच्या वळी तीन. यकून वळी सुमार चौऱ्याहतर रास. तेरीख छ १ शाबान

बी कलम रुद्राजी चदो देशकुलकर्णी प॥ कऱ्हाड

गोही

क॥ कऱ्हाड	मौजे कारवे अंबाजी पाटील १	मलजो पाटील मौजे वडगाव १

मौजे वोड	लखमाजी पाटील मौजे येवती १	मौजे रेटरे अश्वदजी पटेल व भिकाजी व
मौजे येरोळे १	मौजे गोदी १	खेमाजी कुलकर्णी
राजजी पटेल मौजे केसे १ जोती पाटील मौजे रेटरे खुर्द १	संताजी पटेल तुलसणी १ धारोजी पा सिरट १ सुभानजी पटेल मौजे सेणे १	तुळबाई पाटलीण व गोसो हरी कुलकर्णी व लखमाजी बिन तुळाजी पटेल मौजे चोरगाऊ १

क्रमांक : १८० **इ. स. १७०६–०७**

कऱ्हाडची सरदेशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना देण्यांत आली आहे. परंतु अलीकडे धनाजी जाधव ह्यांच्याकडून तीत व्यत्यय येत आहे. तरी ताराबाई-साहेबाना विनंती करून सदहु देशमुखीसंबंधी सरकारी अधिकाऱ्याना ताकीद द्यावयास लावावी असे हिंदुराव घोरपडे धोमाजी त्रिमल ह्याना लिहितात.

श्री सुबराज

राजश्री धोमाजी त्रिमल
गोसावी यासि

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य स्ने।। हिंदूराऊ घोरपडे

ममलकतमदार दंडवत. उपरी कऱ्हाडची सरदेसमुखी राजश्री गिरजोजी यादव यासि आम्ही दिल्ही आहे. त्यास अलीकडे राजश्री जयेसिंग जाधवराऊ सेनापति याणी कागदपत्र चालऊन मामल्यास

इस्किलीचा प्रसंग होतो. यैसे गोष्टीस राजश्री गिरजोजी यादव याणीही राज्यात श्रमसाहास काही समान्य केले नाहीत. त्याच्या श्रमाचे जाणते धणी आहेती. येविशी तुम्ही मातुश्री आईसाहेबांचे सेवेसी विनंती करून कऱ्हाडच्या सरदेसमुखीविशी देसकास ताकीदपत्रे करून घेणे आणि ती राजपत्रे राजश्री गिरजोजी यादव याजकडे देणे. जाणिजे. छ १९ साबान. विशेष काय लिहिणे.

मोर्तब

(पाठीमागे चौकोनी शिक्का व पैवस्ती छ २० शाबान)

क्रमांक : १८१ **इ. स. १७०६–०७**

गिरजोजी यादव ह्यानी संताजी मुळीक व महिपतराव ह्या दोघाना पाठविलेले हे पत्र आहे. त्यावरून जाधवरावांशी त्यांचे संबंध नीट नव्हते असे दिसते.

श्री

राजश्री संताजी मुळीक गोसावी यास
व राजश्री महिपत गोसावी यास

 अखंडित लक्षुमी अलंकृत राजमान्ये— श्नो। गिरजोजी यादव रामराम. विनंती. उपरी पत्र पाठविले यावरू (न) वर्तमान कळो अले. लिहिले की जाधवरायाचे[1] लोक घर बांधावयास आले होते. त्यास पाटलाने सांगोन राहाविले हे गोष्ट बरीच केली. व सासपडयात

१. पत्र क्र. १८० मध्यें जयसिंग जाधवराव सेनापती हे गिरजोजीच्या देशमुखींत व्यत्यय आणतात असा उल्लेख आहे. त्यावरून हे पत्र त्या सुमाराचे असावे असे वाटते.

सारीक कुअही (?) ठेविला म्हणून लिहिले व बाब मण गला व बाब पांच रुपये दिल्हे म्हणून लिहिले. तरी तेही गोष्ट बरीच केली व इहिरनाक मांग करार करून पाठवणे म्हणून लिहिले. तरी करार करून पाठविला आहे. हरयेक कार्य योजून सांगणे. कळले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे. कृपा असो दिजे. विशेष आंबाजी यादवाचे सोइरिकीविशी प्रेत्न करणे. कळले पाहिजे. हे विनंती.[२]

क्रमांक : १८२ इ.स. १७०६–०७(?)

गिरजोजी यादव ह्यानी संताजी मुळीक व यादोपंत ह्या दोघाना लिहिलेले हे पत्र आहे. पत्रात धनाजी जाधवांच्या हालचालीची बातमी कळविण्याची सूचना आहे.

श्री

राजश्री संताजी मुळीक व राजश्री
यादोपंत गोसावी यास

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य—— श्ने॥ गिरजोजी यादव रामराम विनंती. उपरी सांप्रत तुम्हाकडील वर्तमान कळत नाही. याकरिता चितास श्वस्ता येत नाही. बाइकामुले तुम्ही तिकडेस घेऊन गेला त्याचेही काही वर्तमान तुम्ही लिहून पाठविले नाही. याउपर हली राजश्री केदारबा व सुभानजी गायकवाड व संकराजी जाधव व आणखीहि सात पाच माणसे कदीम सजनगडीहून घेऊन आली. त्यासी तिकडे पाठविले आहे. तरी ये प्रसंगी कटपट करावयाचे मान आहे. तरी तुम्ही अवघेजण येका मते तजवीज करुन चार माणसे हाती

---

२. 'हे विनंती' ही अक्षरे बालबोध.

धरून कार्य करावे यैसा विचार आहे. त्यास जे तुमचे हाते होऊन येईल ते केले पाहिजे व राजश्री जाधवराऊ त्या प्रांते आले आहेत. समागमे चिरंजीव व शंकराजी आले असतील त्याकडील घोडी व त्याचे सविस्तर वर्तमान मनास आणून लिहून पाठविणे व तुमची घोडीयाचे वर्तमान व माणसाचे वर्तमान सविस्तर लिहून पाठवित जाणे. येणार माणसाहाती सविस्तर लिहित जाणे. हे विनंती[1]

क्रमांक : १८३ इ. स. १७०६–०७ (?)

गिरजोजी यादवांचा एक भाऊबंद स्वरूपजी यादव ह्याने लिहिलेले हें पत्र आहे. त्यांत त्यानें माधवराव व बहिरो हरि ह्या दोघांशी झालेल्या एका चकमकीचा वृत्तांत दिला आहे व गिरजोजीच्या साह्याची अपेक्षा केली आहे. पत्र दोन तीन ठिकाणी फाटले आहे. त्यामुळें संदर्भ नीट लागत नाही.

श्री

राजश्री गिरजोजी यादव ———

देशमुख पा। कऱ्हाड गोसावी यासी.

 अखंडीत लक्षुमी अलंकृत स्ने।। सरूपजी यादव जोहार विनंती. उपरी येथील क्षेम जाणून आपले क्षेम लिहित गेले पाहिजे. विशेश तुम्ही कृष्णाजी मात्याबरावरी पत्र पाठविले व कितीयक जबानीही त्याने सांगितले त्यावरून कळो आले. त्यावरी कोणी भला मनुश पाठविणे + + + करुन म्हणून + + + आम्ही योजीले होते जे परकी भला माणूस पाठवावा काय निमित्य.

---

१. 'हे विनंती' ही अक्षरे बालबोध.

दिपवाळी जाहालियावरी आपण येऊन भेटीही होईल. अवघे वर्तमान कळो येईल. जे असेल ते निर्वाद ब ज + + + करून घ्यावा. विल्हे लावावा म्हणून तजविजे करून सिध जाहलो होतो तो अकस्मात खान साहेब जलद म्हणून दोनी प्रहर रात्री निघाले. त्याबाार जाणे जाले. गडापासी गेलो तो हरकार्ने खबर देविली की बहिरो हरी व माधवराऊ कराडावरी मुस्तेद होऊन येताती. पाहाडापासी आले. आम्ही रस्त्यावरून पुढे चालिलो. यैसियास आपणा माघे होता. तमाम प्यादे मराहटे पुढे होते. तो लश्कर उतरले होते तेथे बरी दऊड जाहाली. त्याची आमची गाठी पडली. तेथे + + + निलास जाला. पं।। रायाजी पंत जखमी होऊन खाली आले म्हणून आम्ही पाय उतारा केला. तेथे अगदी भाऊबंद देखील आम्हीच राहिलो. वरगड बाजे लोक आम्हास सोडून निघाले. दोनी हजार स्वार आम्ही कोठे कसे संभाळावे. आपले लस्कर आहे. जे होणार ते जाले. आपण सिपाई असो. त्यावरी प्रसंगी तुम्ही वडील असता काय चिंता आहे म्हणून आम्ही पालाच्या डेरेस गेलो. घोडी चौघानी नेली. तेच समई आमचे भाऊबंद देखील घोडे २०।२५ गेली. आम्हास त्यानी बैसविले. असे व्हावे तुम्हास वर्तमान कळावे म्हणून लिहिले असे. त्यांचे पारपत्य करणे ते करून त्यास पत्रे पाठऊन आम्हास आपणाकडे घेऊन गेले पाहिजे. नाहीतरी लौकिकात विदित न होणारिजे. या उपरी तुम्ही विवेकी असता विस्तार काय लिहिणे. कृपा निरंतर असो दिली पाहिजे. हे पत्र सहस्र पत्राचे जागी जाणून साहेता केली पाहिजे. हे विनंती.[1]

---

१ 'हे विनंती' ही अक्षरे बालबोध.

क्रमांक : १८४ इ. स. १७०६–०७ (?)

यादवांच्या वतनासाठी पंत अमात्य ह्याना शेरणी द्यावी लागली. त्यासाठी भरावयाचे पैसे नसल्यामुळे धनाजी जाधव ह्याना पाच गाव द्यावे लागले त्याचा उल्लेख या पत्रात आहे.

श्री

राजेश्री गिरजोजी यादव
गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य स्ने॥ + +

पिराजी व नरसिंगराव व पदाजी यादव जोहार. येथील क्षेम जाणून तुम्ही आपले क्षेम लेखन केले पाहिजे. विशेष तुम्ही ता। उबरज व ता। तारगाऊ या दोनी कर्याती देह चौपन ५४ देसमुखीची दुमाले पत्रे पाठविली. ती राजपत्रे घेऊन राजेश्री पंत अमात्य याचे भेटीस गेलो. त्यानी सिरणी देणे म्हणून मजकूर घातला. राजेश्री धनाजी जाधवराव यानीही जेथवरी मदत करावयाची ते केली. पुरातन गोत्रज सिरणीचा प्रसंग जरुरच पडिला. पाच हजार त्रिसाला मुदती करून कबूल केले. येसा तह केला. बी॥

सन खमस	सन सीत	सन सबा
२५००	१५००	१०००

असी दुमाले पत्र छ १७ रबिलाखर सन खमसात घेतले. पुढे पैकेचे अनुकुलता नाही यास्तव रा॥ जाधवराउ यास देहे पांच देसमुखी देऊ केली की पैकेस व हर बावेस मदत करावी. देह पाच नागठाणे १ अतीत १ हिगणोले १ ईखली १ सरिगाव १ यागावी हक लाजिमा व इनाम देऊ केला. वरकड कारबार सिका आमचा आम्हाकडे येसे नेम केला असे. आम्हीही जो

शिक्का

तलास करावयाचे तो करीतो. व + + + येथीलहि दुमाला पाहिजे म्हणून तेथवरी जाऊन सातसे रुपये कबूल केले. दुमाला पत्रे घेतली. आमचा मागला निपट नातवानगीचा बहुतच असे. क्षेत्र सोडावयास राजेश्री स्वामीचे अभय जाले म्हणून सांगोन पाठविले. तरी याहून काये थोर असे तोही तलाश केला पाहिजे. आमचे वतन आम्हास दिल्हे. स्वामीस पुत्रपौत्री कल्याण होईल. यैसे श्री देवापासी निरतर मागतो की भोसलेचे (?) कल्याण. तुम्ही सर्वज्ञ असा. बहुत काय लिहिणे. हे विनंती.

शिक्का

क्रमांक : १८५ इ. स. १७०६–०७

पिराजी घोरपडे, हिंदुराव घोरपडे व कृष्णाजी घोरपडे ह्या तिघांच्या सरंजामाचा तपशील.

नक्कल

राजमंडळ

सरंजाम लश्कर सु॥ सबा

सरंजाम राजेश्री पिराजी घोरपडे व हिंदुराव घोरपडे व कृष्णाजी घोरपडे याचा सरंजाम प्रसिद्धगडचे मुक्कामीचा.

६६९०००	सुभे ७
१७८४०००	महाल १०९
१३६७००	देहे ६३ एकूण रुपये
२५८९७००	

कदीम		नवीन महाल ४७ एकूण बेरीज
१२८४०००	कदीम	रुपये ५००००
५२५०००	सुभे ५	नरगुंद व नवलगुंद सुभे २
१३६७००	देहे ६३ पे॥	पैकी वजा पथकास
१९४५७००		ऐवज देविला

हिंदुराव घोरपडे............ १४४०००

५२५०००	सुभे ५ एकूण
९५५०००	महाल ४३ एकूण
१८०००	देह २१ एकूण
१४९८०००	

सुभे व महाल

	सुभे	महाल	एकूण बेरीज रुपये
पे॥ मिरज	०	१	१००००
१०००० पे॥ कवटे महांकाली एकूण किता गांव.........	०	५	३३०००

१००००	मालगांव	१
१००००	कोलापूर	१
३०००	शिरगाव	१
७०००	कुसबाड	१
३०००	रांजणी	१
३३०००		५

	सुभे	महाल	एकूण बेरीज रुपये
ता॥ खानापूर प्रांत तारळे	०	१	१२०००
सुभा बेळगाव	१	०	५००००
प्रांत बंकापूर	१	०	२५०००

	सुभे	महाल	एकूण बेरीज रुपये
पे।। करडीकल	०	१	१००००
पे।। गद्देकल	०	१	१००००
पे।। खानापूर	०	१	१५०००
पे।। चांदगड	०	१	२०००
पे।। मनोळ	०	१	४०००
+ + +	०	१	१००००
पे।। हुकीरी	०	१	१०००००
रेवकुंदे	०	१	१५०००
पेाा मणूर	०	१	३००००
पेाासत्यगीरे	०	१	२००००
पाो गलगले	०	१	१५०००
ब्रिलनी	०	१	१५०००
मोा सिदपूर	०	१	१००००
मुसकी	०	१	१००००
इंचोळी	०	१	१००००
तालेकोट	०	१	२००००
मुळकूड	०	१	२००००
रायचूर	०	१	१००००
पोा गदग	०	१	७५००
पोा राय हुबळी	०	१	३००००
पोा कोकटनूर	०	१	२५००
कृष्णगी	०	१	१२००
यलबर्गे	०	१	१२००
सलाबत खानाचे केरूर	०	१	३०००
पो मुरगूड	०	१	२५०००
हल्याळ	०	१	१२०००
पो सांवराणी	०	१	१२०००

	सुभे	महाल	एकूण बेरीज रुपये
सुभा लखमेश्वर	१	१	७५०००
पोा कौलापुर	०	१	१२०००
बदामी	०	१	६००००
कलादगी	०	१	१५०००
पातशाहापूर	०	१	२५०००
बंगडकोट	०	१	१०००००
होनगुंदे	०	१	१०००००
गाझीकोट	०	१	१५०००
तालरगीरे	०	१	१०००००
बागलकोट	०	१	१५०००
कटकीळ	०	१	१०००००
सुभा संपगाव	१	०	७५०००
	५	४३	१४८००००

देहे

कर्यात सदलगे

५०००	भोरवडी	१
१०००	बस्तगांव	१
५००	टाकली	१
३००	बेडकीहाळ	१
७००	चनेवाडी	१
१०००	रेणखल	१
८५००		६

कर्यात येकसंबे

२०००	रांगोळी	१
१०००	द्रेमसरवाडी	१
१५००	तरेवाडी	१
४५००		३

क्रमांक : १८६ **दि. ४–४–१७०७**

पंत अमात्य ह्यांचे आज्ञेवरून तर्फ मलकापूरचे देशक व देशकुलकर्णी ह्याना २५ बिघे जमीन इनाम दिली आहे असे चिमणाजी बल्लाळ नामजाद व कारकून सुभा प्रांत मलकापूर ह्या हवालदार व कारकून तर्फ मलकापूर ह्यास कळवितो.

श्री

राजश्री हवालदार व कारकून ताा मलकापूर गोसावी यास

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य ———— स्ने।। चिमणाजी बलाल नामजाद कारकून सुभा प्रांत मलकापूर नमस्कार. सु।। सबा मया अलफ. बाा सनद राजश्री पंत प्राा छ १७ रा।।ल सन खमस. पो छ. १ रााार (रबिलाखर) तेथे आज्ञा जे देसक व देशकुलकर्णी ताा माार याणी हुजुर सारंग (ग) डचे मुकामी येऊन विनंति केली कीं धामधुमीच्या प्रसंगाकरितां विलायत खराब पडली. जुजबी लागवड जाहली. त्यास दुतर्फामुळे दुबार राहात नाही. आपण स्वामीच्या पायासी येकनिष्टता करून सेवा करितो. परंतु मुलकांत वसात नाही. यामुळे आपला योगक्षेम चालत नाही. कुटुंबवत्सल आहे. स्वामीनी कृपालु होऊन कांही जमीन इनामत करून दिल्ही तरी त्याची कीर्द करून उपभोग करून. त्यावरून मनास आणून तर्फ माारचे देसक या राज्यांत इमाने वर्तोन स्वामी कार्य करीत आहेत. आणि योगक्षेम चाले याकरितां कृपालु होऊन यास नूतन इनाम पड जमीन वीसापांडाचे बिघ्याप्रमाणे देविले असे म्हणोन आज्ञा. त्यावरून जमीन बिघे ३० तीस वजा आलाहिदा सनद विठोजी बिन कुबाजी दलवी देसक देहे २८ बिघे ८५ बाकी बिघे जमीन ४१ देहे येकेचाळीस यकूण बिघे २५ पंचवीस देविले असे. बी ताा[1]

---

१. तपशील घेतलेला नाही.

येकूण येणेप्रो वीसापांडाचे बिघेने बिघे ०२५ पंचवीस नेमून दिल्हे असेत. तरी पड जमीनपैकी नेमून देणें. या पत्राची तालीक लेहून घेऊन अस्सल पत्र भोगवटीयास देणे. नूतन पत्राचा आक्षेप न कर्णे. छ ११ मोहरम. मोा असे.

क्रमांक : १८७ दि. ११-११-१७०७

बादशहाच्या कैदेतून सुटल्यावर ताराबाईकडील सरदार आपल्या बाजूला वळविण्याचा उद्योग छत्रपति शाहु ह्यानी आरंभिला. प्रस्तुत पत्रद्वारे त्यानी शंकराजी यादवाना त्यांच्या जमावानिशी आपणाला मिळण्याचे आवाहन केले आहे. सोबत सरंजामाचेहि आश्वासन दिले आहे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वजित नाम सवछरे कार्तीक बहुल त्र्ययोदसी भोमवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी राजश्री संकराजी यादव यास आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविले ते पावोन लेखनार्थ विदित जाला व गोपाळपंत पाठविले ते व सरंजामाची यादस्त व रा नागोजी बाबाजी यास पत्र पाठविले ते ब जिनस स्वामीस दाखविले. यादही पाहिली व कितेक मुखोगते सांगितले तेही विदित जाले. तरी तुम्ही कदीम स्वामीचे येकनिष्ट सेवक. स्वामीस तुमचे ऊर्जित करावे हे आगत्य आहे. तरी तुम्ही आपले जमावनिसी सत्वर दर्शनास येणे. यादीप्रमाणे सरंजामाच्या सनदा करुन द्यावयाचा निश्चये रा नागोपंतासी केला आहे. त्याप्रमाणे स्वामी करून देत आहेत. तरी दिरगावरी न घालणे.

तुम्हास सिरपाव वस्त्र मंदील १ येक पाठविले आहे ते घेणे. बहुत अविलंबे स्वार होऊन येणे. जाणिजे. छ २६ साबान.

मर्या
देयं रा
जते.

क्रमांक : १८८ दि. १५-११-१७०७

छत्रपति शाहु शंकराजी यादव ह्याना लिहितात कीं तुमच्या मागणी प्रमाणे कऱ्हाडची देशमुखी तुम्हास देऊ केली आहे, तरी लवकर भेटीस यावे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वजित नाम संवछरे मार्गसिरीश सुध द्वितीया मंदवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहु छत्रपती स्वामी याणी राजश्री सकराजी यादव यास आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविले पावोन लेखनार्थ विदित जाला. तुमच्या सरजामाविसी रा।। हैबतराव निबालकर सरलस्कर याणी विनंतो केली. तरी तुमचा कदीम सरंजाम जो आहे तो स्वामीनी करार केला असे व कऱ्हाडची देसमुखी तुम्हास दिल्ही आहे तेही स्वामीनी करार केली यसे. भेटीनंतर तुमच्या मनोगतानुरुप आणखीही सरंजाम स्वामी देऊन तुमचे ऊर्जित करितील. यैसे जाणून सत्वर येणे. विलंबावरी न घालणे. जाणिजे. छ १ रवाना

मर्या
देयं रा
जते.

क्रमांक : १८९ **दि. १८-११-१७०७**

कडसिद्ध स्वामी मठाचे जे वर्षासन चालत आले आहे ते चालवावे म्हणून भावकर वजारतमाब ह्यांची मोकदमानी कसबा हवेली ह्याना ताकीद.

सिध कोडभ्वर देवरु

शिक्का

आज सुभा राजेश्री भावकर वजारत माब ता।। मोकदमानी देहाये क।। हवेली प्रा।। कोल्हापूर सूरसन समान (आलफ) मया आलफ. क।। मजकुरी श्री स्वामी आला (?) आहे म्हणोन श्री स्वामीच्या कारकुनानी येऊन विदीत केले. त्यावर मनास आणिता स्वामीचा नंदादीप व इत्यादि खर्च चालिला पाहिजे. माहास्थल आहे म्हणोन सालाबाद चालत आले आहे. तैसेप्रमाणे कर्यात मजकुरी करून दिल्हे आहे. तरी मठास अविछिन पावीत करीत जावोन बिन बोबाट येऊन देणे. वरुषी प्रती वर्षी नवीन पत्रासाठी आक्षेप करीत न जाता या पत्राची प्रती लिहून घेऊन मुखे पत्रावरून श्री स्वामीकडे भोगवटीयास देणे. जाणिजे. रा।। छ ४ रमजान. मोर्तब सुद.

(शिक्का) मोर्तब

क्रमांक : १९० **दि. २१-११-१७०७**

छत्रपती राजाराम ह्यानी बलवंत धर्माजी देवकाते ह्याला कडेवळीत प्रांताच्या सरगौडकीचे वतन दिले होते. हे वतन पुढे चालवावे अशी विनंती सदहु देवकाते ह्याने छत्रपती शाहू ह्याना केली असता त्यानी ती मंजुर केली.

श्री

शिका

स्वस्ति श्री राज्याभीशेक शके ३४ सर्वजीतनाम सवछरे मार्गेश्वर शुध अष्टमी भृगुवासरे क्षेत्रीये कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी यांनी राजश्री बलवतराऊ बीन धर्माजी देवकाते यास आज्ञा केली की तुम्ही स्वामीच्या दर्शनास आलेत ते समई विनंती केली की आपण चंदीस राजेश्री कैलासवासी यांच्या दर्शनास गेलो होतो. ते समई विनंती केली की आपण स्वामीचे पूर्वापार सेवक. सेवा केली आहे व सांप्रत जमावानसी चंदीचे मदतीस आलो. स्वामाने कृपाळू होऊन वतन मऱ्हामत केले पाहिजे. यावरून ते कृपाळू होऊन सेवाश्रम सायासी पाहोनु अजरामरमऱ्हमत वतन सर गौडकी प्रा कडेवळीत करुन दिल्हे आहे. तेणेप्रमाणे महाराजे आपले वतन मऱ्हामत करून नुतनपत्र करुन दिल्हे पाहिजे म्हणून विनंती केली. त्यावरून तुमचे पत्र आणुन पाहिले आणी तुम्हास त्याप्रमाणे हाल नुतन पत्र करुन दिल्हे असे. वतन अजरामर मऱ्हामत वतन सरगौडकी प्रा।। कडेवळीत करून दिल्हे असे. बी।।

ता। पेडगाऊ १ ता। चांभारगोंदे १ ता। रासीन १
ता। हवेली नगर १ ता। मांडोगण १ ता। कडे १ ता। अष्टी १
ता। जामखेड १

एकूण महाल आठ येथील वतन सरगौडकी करून दिल्ही असे. हक लवाजिमा पहिले सनदेप्रमाणे बिन।।

दर गावास दर सदे रु।। २६ दर गावांस दर वावरास गला मण ८।।

दर गावास तूप घागर १ ये।। तुप ८ १
दरगावास कोष्टी याच्या मागास पासोडी १
दर गावास खुटेकरी याच्या मागास कांबळा १

एकूण दर सदे वर गावास रु. दोनी व दर गावास दर वावरी गला अधमण व दर गावास तूप घागर येक. एकूण एक मण व दर गावास कोस्टी याच्या मागास पासोडी एक दर गावास खुटेकरीच्या मागास कावला एक. येणेप्रमाणे हक ठराव नेमणूक मोईन करून दील्ही असे. यासि तुम्ही व तुमचे वौशपरंपरा वतन अनभवणे. यास कोण्ही स्वामीचे वौशाचा हिला हरकत करील त्यासी श्री वाराणसीमधे गोहत्येच पातक व हिंदु होऊन कोण्ही हरकती करील त्यास दोबार पातक असे व मुसलमान घेऊन हिला हरकत करील त्यास मकेमधे शूकराची शपथ असे. छ ८ रमजान.

शिक्का

क्रमांक : १९१ इ. स. १७०७–०८

शाहू छत्रपती ह्यांचे पिराजी घाटगे ह्याना भेटीबाबत पत्र.

श्री

तालीक

राजश्री पिराजी सर्ज्याराव घाटगे
गोसावी यांस

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य——प्रती राजश्री राजा शाहू छत्रपती. उपरी तुम्ही विनंती पत्र पाठविले ते प्रविष्ठ जाले. लेखनार्थ आवगत जाला. राजश्री हिमतराऊ जाधव याणी तुमची भाव भरी निष्ठा सांगितली. भेटीचा निस्छय उद्याचा केला. त्यावरून स्वामी बहुत संतोषी जाहले. ऐसियास तुम्ही आप्त विषयी लोक. स्वामीची ममता धरिता. या करिता स्वामीस तुमची भेटी घेयासी हेच आपषक आहे. तरी स्वामी उदइक सम साह स्वार होऊन येतात. दुसरा अर्थ

काही नाही. तुम्हास कळावे म्हणोन लिहिल आस. प्रात:काली स्वार होऊन येतात. येविसी संदह न करणे. तुम्ही स्वामीस चाहता. थोरपण करिता यास्तव लिहिल. स्वामी तुम्हास चाहतात. दुसरा अर्थ नाही. जाणज. बहुत काय लिहिण. मोर्तब.

क्रमांक : १९२ **इ. स. १७०७–०८**

काडापा मठास सालाबादप्रमाणे धर्मादय पाठविण्याची मोकदमानी देहाय कसबा हवेली कोल्हापूर ह्यांना अण्णा आबाजी सभासद ह्यांची आज्ञा.

शिक्का

आज स्वारी राजश्री आणा बाबाजी सभासद नामजाद प्रांत तारळे व महालानिहाय ता। मोकदमानी देहाय का। हवेली कोल्हापूर सु।। समान मया आलफ. मठ श्री काडापा यास सालाबाद मठाकडे धर्मादाय पावीत होता त्याप्रमाणे हाली देत जाणे. सालाबादप्रमाणे चालवणे. छ १.

मोर्तंब

क्रमांक : १९३ **दि. ८–१–१७०८**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी विजयदुर्गचा मुद्राधारी सूर्याजी इंगळे ह्याला माघारा बोलवून त्याचे जागी काशी रंगनाथ ह्याची नेमणूक केली.

श्री

नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वधारीनाम[1] संवत्सरे पौष

---

१. खरे जंत्रीत 'सर्वजित' संवत्सर आहे.

बहुल द्वादशी गुरुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति स्वामी याणी राजश्री सुर्याजी इंगळे मुद्राधारी जंजिरे विजयदुर्ग यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुमचा हवाला दूर करून स्वामीनी हुजुर यावयाची आज्ञा केली असे. तरी तुम्ही देखत आज्ञापत्र हुजुर येणे. तेथील पारपत्यास राजश्री कासी रंगनाथ यास पाठविले आहेत. याचे स्वाधीन किल्या कुलपे परवानगी मामला करणे व स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे तेथील धंदा करणे तो करतील. लेखनालंकार. मोर्तब असे.

क्रमांक : १९४ **दि. ४–३–१७०८**

विशाळगडचा कारखानीस महादजी काशी हा आपणाला एकनिष्ठ असल्याचे कळल्यावरून छत्रपती शाहू ह्यानी त्याला आपल्या भेटीस बोलविले.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वजित नाम संवत्सरे फाल्गुण बहुल नवमी गुरुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी राजश्री माहादाजी कासी कारखाननीस किले विशाळगड यासी आज्ञा केली यसीजे——

तुम्ही स्वामीचे पायासी येकनिष्टतेने वर्तणूक करिता हे वर्तमान राजश्री कृष्णाजी परशराम याणी लिहिले. त्याजवरून तुमचे सेवेचा मजुरा जाहाला. हली मशारनिलेस हुजूर पावयाची आज्ञा केली आहेत. हुजूर येतील त्या समागमे तुम्ही हुजूर दर्शनास येणे. स्वामी तुमचे ऊर्जित करतील.

क्रमांक : १९५ **दि. १२–३–१७०८**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला पत्र पाठवून पोर्तुगिजांशी सलोखा आणि मैत्री ठेवण्याची इच्छा दर्शविली होती. त्या पत्रास व्हाइसरॉयने पुढील उत्तर लिहिले.

शिवाजी राजे ह्यांस

शंकराजी नारायण व देवजी + + + ह्या दोघानी मला आपले पत्र आणून दिले. त्यात आपण आमच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवण्याची इच्छा दर्शविली आहे. + + + आपण तहाची बोलणी करण्यासाठी पुरेशे अधिकार देऊन आपला वकील आमच्याकडे पाठवावा.

भिकाजी मल्हार हे ह्या शहरी पोहोचलेले नाहीत. तसेच शंकराजी नारायण व देवजी सोळेकी (सोळंकी ?) ह्या दोघानी पत्रांतील आशयापलीकडे मला अधिक काही सांगितलेले नाही.

आपणावर देवाचा अनुग्रह होवो.

गोवा, १२ मार्च १७०८
दों रुद्रिगु द कॉश्त.

क्रमांक : १९६ **दि. ३–४–१७०८**

मौजे वेरळे तर्फ लाझे हे गाव गणसावंत ह्याच्याकडे मोकाशादाखल होते. ते त्याच्याकडे पूर्ववत चालू ठेवले आहे, असे शाहू छत्रपती ह्यांचे हवालदार, कारकून व देसकानी तर्फ लाझे ह्याना पत्र.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वधारी नाम सवछरे चैत्र बहुल ९ मंदवार क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती याणी हवालदार व कारकून व देसकानी ताो लाझे का। राजापूर यास आज्ञा केली यैसीजे. मौजे वेरळे ताा मजकूर हा गाव जसाव दि॥ गण सावंत देहात याजकड मुकासा पेशजी चालत असल तेणेप्रमाणे हलीं करार

श्री
शिवनरपती ह
र्ष निधान मोरेश्व
र सुत भैरव मुख्य
प्रधान

करून दिल्हे असे. गावीचा यैवज होईल तो दिमतवाराकडे पावणे. जाणिजे. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.[1]

दि. १६–४–१७०८

क्रमांक : १९७

गिरजोजी पिसाळ ह्याच्याकडे पूर्वीपासून जे गाव मोकासे आहेत आणि त्याला जे गाव आणखी मोकासा म्हणून दिले आहेत ते चालविण्याची शाहू छत्रपति ह्यांची महादजी बापूजी ह्याला आज्ञा.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिशेक शके ३४ सर्वधारी नाम सवत्सर वैशाख शुध सप्तमी भृगुवासरे क्षीत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपति स्वामी याणी राजमान्य राजश्री माहादाजी बापूजी यासी आज्ञा केली यसीजे. राजश्री गिरजोजी पिसाळ हशमाच्या जमावानिसी नासूरच्या

---

१. अशाच आशयाची आज्ञा शाहू छत्रपती ह्यानी खोत मौजे वेरळे ह्याला केली आहे. ते आज्ञापत्र दि. १४–४–१७०८ चे आहे.

मोर्च्यावर ठेविले आहेत. त्या हशमाच्या सरदाराकडे गाव मोकासे पेसजीपासून चालत आहेत व हाली दिल्हे आहेत ते—

नागोजी सिंदे पदात पैा याजकडे गाव सुभा प्रांत राजापूर—

१ मोजे रिगणे पेशजीपासून आहे
१ मौजे दुसूर हाली देविले आहे
विठोजी आदरराऊ पदात दिा दार

—

२

३ तपे राजापूर
१ मौजे पाचळ
१ मौजे यरडव
१ मौजे कोरिवली

—

३

२ ता देवाळ पैा खराबगाव
१ मौजे कारले
१ मौजे वडगाव

—

२

१ देवरूख ता चाकाडे इनाम आहे

—

६

दिा परसाजी पार्टे ता संदल पैा

गण सावत पदात पैा याजकडे गाव —

७ ता —

४ कोर राजापूर
१ झरये
१ येलवण
१ मौजे भावडे
१ मौजे वेरळे ता लांजे

—

४

३ ता देवाळ खराब
१ कोळेबाडी
१ कोडसी पोरु
१ कोड हसाळे

—

३

७

१ धामणद ता राजापूर

—

८

विठोजी व चागोजी केसरकर
२ ताो सौदल
१ काजिरडे
१ मौजे कोळंब

—

२

१ मौजे नरेळ पेशजी
१ हाली मौजे ताम्हने
—
२
दिा दसोजीराऊ पाटोळे यांचे गांव
सोनजी चवाण बंदूकबारदार

१ मौजे पागेर तां मजकूर
खासग सेत
—
३
दिा हरजी जाधव ताा राजापूर
पैाा
१ पेशजी मौजे हरळ
१ हाली मौजे वाडदे हसोळ
—
२
दिा सूर्याजी माने याचे गाव
लिंबाजी मान्ये बंदूखबारदार

येणेप्रमाणे हशेमाकडे गाव पेशजी व हाली नेमून देऊन माहालास सनद आहेत. तरी तुम्ही या गावात लोकांचे सेतास व वसुलास व लोकांचा बोभाट लागो न देणे. हे लोक मोर्च्यास आहेत त्याचा रोज बोभाट येऊं न देणे. जाणिजे. मोरतब आसे.

सुर सुद

क्रमांक : १९८ दि. २७-४-१७०८

सिदगिरी मठाचे तेहतीस गावचे वर्षासन चालू ठेवावे म्हणून दिवाण कोट कोल्हापूर ह्याची गांवोगावच्या मोकदमाना आज्ञा.

श्री सिधिगिरी काडेश्वर

शिक्का

आज दिवाण कोट कोल्हापूर ताा मोकदमानी देहाय गाव याना काा हवेली सुाा समान मया आलफ. श्री—— देव जाग्रत स्थळ

याचे पूर्वीपार सालाबाद धर्मादाव देवचा आहे. तो आलीकडे दंगेमुळे आलेकडे पावत नाहीं. तरी पेसजीप्रा देत जाणे. गावगना बी ता——[1]

एकूण देह तेतीस येथें पूर्वापार श्रीकडे वरषासन जे आहे ते व इनाम जे गांवी असतील ते पूर्वापार प्रमाणे चालवीत जाणे. फिरोन बोभाट येऊ न देणे. जाणिजे. रवाना छ १६ माहे सफर. मोर्तब सुद.

मोर्तब

क्रमांक : १९९ **दि. १२–५–१७०८**

छत्रपती व गोव्याचा व्हाइसरॉय या दोघांमधील संबंधांबाबत गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे पत्र.

गंगाधर पंडीत सुमंत ह्यांस.

जासुदामार्फत आलेले गंगाधर पंत सुमंत ह्यांचे पत्र मिळाले. शिवाजी राजे यांच्याशी मी संपर्क वाढवावा अशी त्यानी पत्रात विनंति केली आहे. शिवाजी राजे व या राज्याचा व्हाइसरॉय ह्या दोघांमध्यें जो सलोखा नांदत आहे तो पुढे चालू राहाण्याची मागणी करण्यात काही गैरवाजवी नाही. भिकाजी मल्हार हे अद्याप इकडे आलेले नाहीत. आणि शंकराजी नारायण व देवजी सोळेकी (?) या दोघानी शिवाजी राजे व गंगाधर पंडीत या दोघांच्या पत्रातील मजकुरापलीकडे अन्य काही मला सांगितलेले नाही. तहाच्या करारातील कलमे मंजुर करण्यासाठी आवश्यक ते अधिकार असलेला मनुष्य इकडे पाठविणे आवश्यक आहे.

गोवा, १२ मे १७०८

---

१. गावाचा तपशील येथे दिलेला नाही.

क्रमांक : २०० दि. १४–५–१७०८

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्याना गोव्याच्या व्हाइसरॉयने लिहिलेल्या खालील पत्रांत तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठीं वकील पाठवावा असे म्हटले आहे.

शिवाजी राजे ह्यांस

शंकराजी नारायण व देवजी सोळेकी (साळुंके ?) ह्या दोघांकडे मला जे आपण पहिले पत्र पाठविले, त्यांत आपण माझ्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवण्याची इच्छा दर्शविली होती. आमच्या राज्यांतील प्रजाजनानीहि आपणाशीं मैत्री ठेवावी म्हणून आपण मागणी केली होती. त्या पत्राचे उत्तर मी त्या दोघांकडे पाठविले होते. परंतु आपणाला ते पत्र मिळाले नसावे असे वाटते. कारण, अहमद सारंग ह्याने आपले जे पत्र आणले त्यांत माझ्या उत्तराच्या मजकुराचा उल्लेख नाही. मी आपणाला पाठविलेल्या उत्तरात म्हटले होते कीं, आपणाला जर आमच्याशी मैत्रीचे संबंध ठेवावयाचे असतील तर तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठी आवश्यक ते अधिकार देऊन आपला वकील आमच्याकडे पाठवावा. आपणावर देवाचा अनुग्रह होवो.

गोवा, १४ मे १७०८

दों रुद्रिगु द कॉश्त.

क्रमांक : २०१ दि. १४–५–१७०८

तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठी आवश्यक ते अधिकार देऊन वकील पाठविण्याबद्दल छत्रपती शिवाजी दुसरें ह्याना लिहिले आहे, असे गोव्याचा व्हाइसरॉय बुऱ्हाणजी मोहिते ह्याना लिहिलेल्या पत्रात म्हणतो.

+ + + चे किल्लेदार बुऱ्हाणजी मोहिते ह्यांस

अहमद सारंग याच्याकडे पाठविलेले पत्र मिळाले. माझी ख्याली खुशाली जाणून घेण्याची जी इच्छा आपण दर्शविली आहे त्याबद्दल मी आपला आभारी आहे. माझ्याबद्दल आपण जें प्रेम व्यक्त केले आहे त्याबद्दलही मी आभारी आहे. शिवाजी राजे ह्याना मी तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठी हुषार आणि विश्वासू मनुष्य आवश्यक ते अधिकार देऊन पाठविण्याबद्दल लिहिले आहे.

गोवा, १४ मे १७०८

दों रुद्रिगु द कॉश्त.

क्रमांक : २०२ **दि. २०-५-१७०८**

हिंदुराव घोरपडे ह्यांच्या विनंतीवरून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी तारागिरी महंत गोसावी ह्याना मौजे सौंदुत्ती हे गाव इनाम दिले.

स्वस्तिश्री राज्याभिषेक शके ३४ सर्वधारी नाम संवत्सरे जेष्ठ शुद्ध त्रयोदशी गुरुवासर[1] क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी प्रांत रायबाग यास आज्ञा केली ऐसीजे. राजश्री हिंदूराव घोरपडे ममलकतमदार याणी विनंती केली की तपोनिधि तारागिरी महंत गोसावी बहूत थोर तपस्वी आहे. याचे मानस आहे की एक स्थळी मठ बांधोन रहावे आणि स्वामीस कल्याण इच्छावे ऐसे आहे. तरी स्वामीने यास एक ग्राम इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून मनास आणिता तारागिरी गोसावी बहूत थोर भले तपस्वी आहे. याणी येकस्थली राहोन तपचर्या केल्याने स्वामीस श्रेयस्कर आहे. याकरिता स्वामी

---

१. वाराप्रमाणे तारीख काढलेली आहे.

यावरी कृपाळू होऊन (मौजे सौंदत्ती कसबा रायबाग हा गाव इनाम दिला आहे. इत्यादि इत्यादि)

तेरीख १० रबिलावल सू॥ समान मया अलफ.

क्रमांक : २०३ **दि. २१–५–१७०८**

मौजे संवजुत्ती हा गाव तारागिरी महंत ह्याला दिल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे देशमुख व देशपांडे परगणा रायबाग ह्याना आज्ञापत्र.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३५ सर्वधारी नाम संवत्सरे जेष्ठ शुद्ध त्रयोदसी भृगुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी देशमुख देशपांडे परगणा रायबाग यास आज्ञा केली ऐसीजे. तपोनिधि तारागिरी महंत यास स्वामीने मौजे संदुति परगणा मजकुर हा गाव कुलबाग कुलकानु इनाम देऊन सनद निराळी सादर केली आहे. त्याप्रमाणे मौजे मजकूर गोसावी याचे स्वाधीन करून इनाम शिष परंपरेने बिलाकुसुर चालवणे.

क्रमांक : २०४ **दि. २७–६–१७०८**

नरसिंह व सिद्राम अंबाजी कोल्हापूरकर ह्यांनी पन्हाळयास मोगलांचा वेढा पडला असतां छत्रपतीना कापड पुरविले होते. त्याबद्दल छत्रपती शाहू ह्यानी संदर्हू रंगाऱ्याना कापडाची जकात व दुकानाचा सारा माफ केला.

श्री

श्री
वर्धिष्णु विक्रमो
विष्णोः सार्मूतिरिव
वामनी शंभुसूनो
रसौ मुद्रा शिवरा
जस्य राजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३५ सर्वधारी संवत्सरे अषाढ बहूल पंचमी रविवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपति स्वामी याणी——— नरसी व सिद्राम बिन अंबाजी रंगारी कोल्हापूरकर हाली वस्ती पेट नेबापूर किले पनाळा यांसी दिल्हे अभयपत्र यसीजे. तुम्ही किले पनाळाचे मुकामी स्वामीसंनीध्ध येऊन विनंती केली की आपण पूर्वीपासून किले पनाळा राहतो.

श्री
शाहू नर ॥
पति हर्षनि ॥
धान मोरेश्वर ॥
सुत भैरव ॥
॥ प्रधान ॥

पनाळीयासी तांब्राचे वेढे आले त्या वेढियात दोनी वेला आपण राहून कापड आणोन दिल्हे व भाडीयास खलित्या पुरविल्या. त्यावरून आपणावरी राजश्री———स्वामी कृपाळू होऊन पेट मजकुरी दुकानास सारा व आपणावरील घर टका व कापडाचे जकाती छावपावणी माफ करून राजपत्रे व हरकारकुनाची पत्रे दिल्ही आहेत तेणेप्रमाणे अजीवर चालत आले. पुढेही स्वामीने चालवावयाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विनंती केली व पूर्वील पत्रही आणून दाखविली व किलाचे कारकूनही तुझेविसी विनंती केली. त्यावरून स्वामी कृपाळू होऊन तुवा पूर्वी वेढियात कष्ट केले कापड पुरवले खलित्या भाडीयास पुरविल्या त्यावरून तुम्हास येका दुकानचा सारा व वणी घर टका व कापडाची जकाती व छ्यावपाणी माफ करून चालत अले आहे तेणेप्रमाणे स्वामीने ही माफी केली असे. तू पेट मजकुरी राहोन उदीम वैवसाय करून सुखरूप असणे. कोणेविसी शंका न धरणे. अभय असे. नेबापुराखेरीज तुम्ही जेथे स्वामीच्या राज्यात दुकान घालाल तेव्हा तुम्हास सदरहू प्रमाणे माफ असे. जाणिजे.

क्रमांक : २०५ **दि. १४–७–१७०८**

पोर्तुगीज व छत्रपती ह्यांच्यामधील मैत्रीत खंड पडू नये अशी आपली इच्छा आहे, असे गोव्याचा व्हाइसरॉय रामचंद्र पंताना लिहिलेल्या पत्रात म्हणतो.

शिवाजी राजे ह्यांच्या मातेचे विश्वासू रामचंद्र पंत अमात्य ह्यांस.

आपले पत्र मिळाले. माझ्याविषयी आपणाला जे प्रेम वाटते त्याचे मला कौतुक वाटते. आपणाला चांगले आरोग्य लाभावे व नेहमी + + + राज्यकारभारांतील अनेक गोष्टीत व्यग्र असल्याने व काही वैयक्तिक तक्रारीमुळे लिहिण्यास + + + नाही. परंतु ह्या कारणावरून शिवाजी राजे ह्यांच्याशी ह्या राज्याची जी मैत्री आहे तींत खंड पडावा असे मला वाटत नाही. उलट ह्या मैत्रीत आतापर्यंत पुष्कळच वाढ झाली आहे + + +

गोवा, १० जुलै १७०८

दों रुद्रिगु द कॉश्त

क्रमांक : २०६ **दि. १८-७-१७०८**

श्रीनिवासाचार्य ह्या नावाच्या ब्राह्मणाला पाव चावर इनाम दिल्याची मिरजेच्या मोगल अधिकाऱ्याची आज्ञा.

श्री

मुदसदीयानी हाल व इस्तकबाल देशमुखानी व देशपांडेयानी व मोकदमानी साया व मुजारीयानी मौजे दानोली तर्फ उदगाव व सरकार मोर्तजाबाद उर्फ मिरज सुभे दारुलजफर बिजापूर बीदानंद के दरीविला श्रीनिवास आचार्य बिन नरसिंह अचार्य सांगलीकर यानी जाहीर केले की आपले इनाम शेत पाव ।· चावर पुरातन पासून चालत होते. दरम्यान गनिमाचे सिलसिलेमुळे सनदपत्र गमावले. आता उमेदवार आहे की बदस्तुर कदीम सनद इजायत करावे. बरा ये अर्ज खातरीस

अंणोन मौजे मारी ।· पाव चावर जमीन लायक जिरायत इनाम ब दस्तुर कदीम मुकरर करून दिल्हे असे. सदरहू जमीन मशारनिलेचे दुबाला कर्णे. तेथील माहसूल खाऊन पादशाहचे हकामध्ये दुवा करतील. अवलाद अपलाद चालवणे. दरसाल ताजा सनदेचा हुजूर न करिता नकल लेहून घेऊन असल सनद भोगवटेस देणे. दरीबाब ताकीद असे. छ ११ माहे जमादिलावल सन ११२० हिजरी सन.

क्रमांक : २०७ **दि. २८–७–१७०८**

या सनदेत "खंडोजी खराडे मुद्राधारी व कारकून किले पावनगड" असा उल्लेख आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३५ सर्वधारी संवत्सरे श्रावण बहुल सप्तमी सौम्यवासरे क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती याणी राजश्री खंडोजी खराडे मुद्राधारी व कारकून किले पावनगड यासी आज्ञा केली यैसिजे. मौजे बारपाडळे कसबा सातवे प्रांत पनाळा येथे वेदमूर्ति शामराजभट बिन हरभट यास इनाम बिघे ८७ सात चालत आहे त्याप्रमाणे हली करार करून हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तरी मौजे मजकूर पैकी बिघे ८७ भट गोसावी यास चालिले असेल तरी चालविणे. जाणिजे.

क्रमांक : २०८ **दि. ८–८–१७०८**

छत्रपती शाहू महाराज ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयकडे आपला एक वकील पाठवून काही मागण्या सादर केल्या होत्या. त्या मागण्या व्हाइसरॉयने राज्य सल्लागार मंडळासमोर ठेवल्या असता मंडळाच्या सदस्यानी वेगवेगळीं मतें प्रकट केली.

पोर्तुगीज हिंदुस्थानचे व्हाइसरॉय व कॅप्टन जनरल दों रुद्रिगु द कॉश्त ह्यानी दि. ८ ऑगस्ट १७०८ रोजी दारुगोळ्याच्या इमारतीच्या सभागृहांत राज्य सल्लागार मंडळाची सभा बोलाविली. त्यानी सभेला विदीत केले की, शाहू राजे ह्यानी आपले वकील बाळाजी महादेव ह्यांच्यामार्फत माझ्याकडे एक पत्र पाठविलें आहे. त्या पत्रात त्यानी तक्रार केली आहे की, ते (शाहू राजे) आपल्या सैन्यासह कोकणांत आल्याची बातमी मला कळली असून देखील मी त्यांच्याकडे एकादि वजनदार आसामी पाठवून त्यांचे स्वागत केले नाही. पोर्तुगीज व मराठे ह्यांच्यामध्ये मैत्रीचे संबंध असल्याने, माझें कृत्य त्या मैत्रीच्या विरुद्ध आहे असें शाहू राजे ह्यांचे म्हणणे आहे. सांप्रत शाहू महाराजांचा तळ रांगणा किल्ल्यावर आहे. त्यानी पत्रात म्हटले आहे की, मला तुम्हास जें काय कळवायचें आहे तें बाळाजी महादेव हे तुम्हाला तोंडीच तपशीलवार सांगतील.

व्हाइसरॉय पुढें म्हणाले कीं, पोर्तुगीज व मराठे ह्यांच्यामधील मैत्री टिकावी म्हणून आम्ही त्यांच्या सूचना स्वीकारल्यावांचून राहाणार नाही अशी आशा शाहू राजे ह्यानी पत्रांत व्यक्त केली होती. मी शाहू राजे ह्यांच्या वकिलाना सांगितलें कीं, त्याना मला जें काय सांगावयाचे असेल तें त्यानी लेखी सादर करावें. ह्या सूचनेप्रमाणे त्यानी काही दिवसानी एक कागद मला सादर केला. तो त्यांच्या भाषेत असल्याने मी तो भाषांतरीत करून घेतला. त्यातील कलमे थोडक्यांत पुढीलप्रमाणे आहेत.

मोगल बादशहा जेव्हां कोकणचे स्वामी होते तेव्हा कोकणचे सुभेदार व आपणापूर्वीचे गोव्याचे व्हाइसरॉय ह्यांच्यामध्ये चांगली मैत्री होती. कोकणचा कारभार चालविण्यासाठीं शाहू महाराजांचे जे कारभारी कोकणात येणार आहेत त्यांच्याशी आपण तपूर्व मैत्रीनुसार वागावे.

शिवाजी महाराज व पोर्तुगीज ह्यांच्यामध्यें चांगली मैत्री होती. त्या मैत्रीप्रमाणे परस्पर व्यापार वृद्धि होत असे. शाहू महाराजांशी आपण ती मैत्री ठेवून व्यापार वृद्धिला बळकटी आणावी.

मोगल बादशहानी कोकणचा प्रांत शाहू महाराजाना जहागीर म्हणून दिला आहे. ह्या जहागिरींत खेम सावंत ह्यानी बळकावलेले बांदे, पेडणे, सांखळी, मणेरी व डिचोली हे महाल व सोंधेच्या राज्याच्या ताब्यांतील फोंडे व पंचमहाल ह्यांचा अंतर्भाव होतो. हा प्रदेश त्या दोघांनी बऱ्या बोलाने महाराजांना परत केला नाही, तर त्या दोघांविरुद्ध लष्करी बळाचा उपयोग करावा लागेल. त्यासाठी एक सरदार सैन्य घेऊन येईल. त्याला दारुगोळा, दाणागोटा आणि इतर वस्तूंची आवश्यकता भासेल. आपण त्याना त्याची मदत करावी.

खेम सावंत भोसले ह्यानी डिचोली महालांत आपल्या राज्याविरुद्ध कारवाई आरंभिली, तेव्हां आपल्या पूर्वीच्या व्हाइसरॉयनी खोरजुवे व पानेली ही दोन बेटें घेतली होती. सदहू बेटांचा अंतर्भाव डिचोली महालांत होत असल्याने आपण ती बेटे महाराजाना परत करावी.

महाराजांच्या खासगी उपयोगासाठीं व त्यांच्या लष्करासाठी कापड, मखमल व चिनी रेशमी कापड खरेदी करण्याचा हुकूम आहे. परंतु हें कापड न्यावयाचे झाल्यास आपली परवानगी हवी. ती आपण द्यावी.

वरील तपशीलाबाबत आपण विचार करून त्याचा जबाब मला कळवावा. कारण मला तो कोकणांत उतरणाऱ्या शाहू महाराजांच्या सैन्याला कळवायचा आहे. तें सैन्य कोकणांत येईपर्यंत मी माझा मुक्काम इकडेच करावा अशी मला महाराजांची आज्ञा आहे.

व्हाइसरॉयनें शाहू महाराजांची कलमें सल्लागार मंडळासमोर ठेवली व त्यांवर मत प्रदर्शीत करण्याची मंडळाच्या सदस्यांना विनंती केली. त्याप्रमाणे सदस्यानी आपापली मतें व्यक्त केली. गोवा शहराचा कोतवाल दों मानुएल सोतो मायॉर हा म्हणाला की शेजाऱ्यांशी नेहमी मैत्रीचे संबंध ठेवणे चांगले: त्यानुसार व्हाइसरॉयनी शाहू महाराजांच्या तक्रारीबद्दल त्याना पत्र पाठवून व दिलगिरी व्यक्त करून परिमार्जन करावे. अर्थात हे पत्र एकाद्या वजनदार व्यक्ति मार्फतच पाठवावयाला पाहिजे असे नाही. ते एकाद्या साध्या मनुष्यामार्फत किंवा महाराजांच्या वकिलाकरवीही पाठविता येईल. शाहू राजे ह्यांचे सैन्य कोकणात उतरलें व तें सोंधेचा राजा व खेम सावंत ह्या दोघांच्या पारिपत्यास आले, तर त्याला दाणागोटयाची व दारूगोळ्याची मदत अवश्य करावी. परंतु त्याने जर खोरजुवें व पानेली ही दोन्ही बेटें घेण्याचा प्रयत्न केला, तर त्याचा प्रतिकार करावा. व्यापारहि शाहू महाराजांच्या प्रजाजनाशी नेहमीप्रमाणे चालू ठेवावा.

राज्याचा फडणीस डॉ. जोसेफ द आब्रेव हा म्हणाला कीं, शाहू राजे ह्यांची तक्रार फेटाळून लावावी. कारण, व्हाइसरॉयचे पोर्तुगालहून इकडे आगमन झाले तेव्हां शाहू राजे ह्यानी त्यांचे अभिनंदन केले नाही. ह्याच्या उलट शाहू राजे ह्यांचे चुलतभाऊ शिवाजी राजे, सोंधेचा राजा व इतर शेजारी राजांनी त्यांचे अभिनंदन केले. दुसरी गोष्ट अशी की शाहू राजे ह्यांचे कोकणांत आगमन झाल्याची वार्ता ह्या शहरी पुसट अशी आल्याने व त्यांचा मुक्काम कोठे होता ते आपणाला माहीत नसल्याने त्यांचे स्वागत करण्यास आपण बांधलेलो नव्हतो. डॉ. आब्रेव ह्यानी वजनदार व्यक्ति शाहू राजे ह्यांच्याकडे पाठविण्याची आवश्यकता नसल्याचें सांगितलें. कारण, व्हाइसरॉयकडे आलेला महाराजांचा वकील वजनदार नाही असे ते म्हणाले. पत्र पाठवायचेंच झाल्यास तें साध्या माणसाबरोबर किंवा ते बाळाजी महादेव ह्यांच्याबरोबर पाठवावें असे मत त्यानी व्यक्त केले. महाराजांच्या

सैन्याला दारुगोळ्याची व इतर वस्तूंची मदत करावी, मात्र त्या सैन्याने खोरजुवे व पानेली ही बेटे घेण्याचा प्रयत्न केल्यास त्याचा प्रतिकार करावा असे ते म्हणाले.

डॉ. आब्रेव ह्यांच्या म्हणण्याला इतर दोन सल्लागार मानुएल दुश सांतुश व दों क्रिस्तोव्हांव द मेलु ह्या दोघांनी पाठिंबा दिला.

शेवटीं व्हाइसरॉय म्हणाले कीं मी सल्लागारांच्या मताप्रमाणे वागेन.

क्रमांक : २०९ **दि. १८–८–१७०८**

नारो महादेव ह्याला संताजी घोरपडे हे अपत्यवत मानीत असत. तो संबंध लक्षात घेऊन हिंदुराव घोरपडे ह्यानी त्याला आजरे महालाची सरदेशमुखी दिली.

तालोक

श्री सुब्रम्हणेश्वर

राजेश्री नारो माहादेव गोसावी
यासी ————

॥ अखंडित लक्ष्मी आलकृत राजमान्य——— श्ने॥ हिंदुराव घोरपडे दंडवत. सु॥ तिसा मया अलफ. तुम्ही तीर्थरुप राजेश्री संताजी घोरपडे कैलासवासी याजपासी पूर्वी येकनिष्टपणे सेवा केली. त्याणी लेकपणे तुमचे सर्वस्वे गोजाय करून चालविले. याजकरिता सांप्रत आम्हापासी येऊन आपली माया भावनस्रीने (?) येकनिष्टा दर्शवून अंतःकर्ण सुप्रवर्तीन आम्हासी वर्तणुक करू लागला.

सिका

त्यावरून तुमचे सर्वश्वे अभिमान धरून तीर्थरुप कैलासवासी याचे पुत्रपणे जसे होतेस तद न्याये आमचे पुतणे

जाणोन तुमचे उर्जित करून खासगत कबिलीयाचे बेगमीस संपूर्ण राज्याची सरदेशमुखी खासगत आम्हास वतन आहे त्या पैो ता।। आजरेची सरदेशमुखी अजरामऱ्हामत वंशपरंपरेनें दिधले असे. तरी तालुके मा।रचा हक लाजिमा व इनाम गाव व जकाईती वरचा जो सरदेशमुखीचा असेल तो आपले स्वाधीन करून घेऊन या प्रो जो आकार होईल त्याचा श्री स्वामीस दाईजा[1] देऊन बाकी अेवज सुखरूप आनभवणे. आम्हासी व आमचे वंशपरंपरेनें तुम्ही व तुमचे वंशपरंपरेनें एकनिष्ठेनें वर्तणुक करावयास अंतराये न करणे. जाणिजे. छ १२ माहे जा।।कर. बहूत काय लिहिणे. मोर्तब असे.

राज शके शालिवान शके
३५ १६३०

क्रमांक : २१० दि. ४–११–१७०८

बहीरजी तुकोजी व नरसोजी फिरंगोजी जाधव नाईकवाडी ह्याना वीस बिघे जमीन इनाम दिल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३५ सर्वधारीनाम संवत्सरे मार्गेश्वर शुध्ध त्रितिया गुरुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्रीराजा शाहू छत्रपति स्वामी यानी राजश्री देशाधिकारी व लेखक वर्तमान भावी पा। कोल्हापूर यासी आज्ञा केली एशीजे.

शिका शिका बहीरजी तुकोजी व नरसोजी फिरगोजी जाधव नाईकवाडी कोट कसबे मजकूर याणी हुजूर येऊन स्वामीसंनीध विनंती केली की आपण स्वामी सेवा कष्ट

१, हिस्सा.

मेहनत केली. म्हणऊन राजश्री परशराम त्रिंबक प्रतिनिधि याणे कसबे मजकुरी हर दो जणास इनाम बिघे वीस पेशजी दिल्हे आहे. त्यास जमीन नेमून दिल्ही नाही तरी साहेबी कृपाळू होऊन जमीन नेमून दिल्ही पाहिजे म्हणोन विनंती केली. त्यावरून स्वामी कृपाळू होऊन सदरहू बिघे ८२० वीस पेसजी सनदेप्रमाणे करार असत. तरी तुम्ही कसबे मजकुरीस सदरहू इना + + + मुख्य पत्र भोगवटयास परतोन देणे. जाणिजे लेखनालंकार. मोर्तब असे. रा छ. ५ रमजान.

तेरीख १ रमजान माहे रमजान
सुरू सन तिसा मया

क्रमांक : २११ **दि. २४-११-१७०८**

पन्हाळयास मोगलांचे वेढे पडले तेव्हां सिद्राम, नरसिंह व जोती ह्या तिघां नामवंशी कोल्हापूरकर बंधूनी वेढयातील लोकांची बहुमोल सेवा केली होती. त्या सेवेबद्दल छत्रपतीनी त्याना दुकानाचा फाळा व कापड छपावणीचा कर माफ केला होता. त्यानी आपल्या सवलती पूर्वीप्रमाणे चालू ठेवाव्या अशी छत्रपतीना विनंती केली असता ती मंजुर झाल्याचे नामजाद किल्ले पन्हाळा यांचे पत्र.

श्री

अज दिवाण राजश्री महीमाजी राऊ काकडे नामजाद किले पनाळा ताा सिदराम व नरषीहे व जोती बिन आंबाजी नामवंशी कोल्हापूरकर हली वस्ती पेट शिवापूर सु॥ तिसा मया अलफ. तूंवा येऊन विदित केले की आपण पेट मजकुरी उदीम करून होतो. त्यास किले मजकुरी गनीमाचे वेढे तिनी आले. मौदिनाचा वेढा १८ अठरा महिने बेदर बक्षचा वेढा १९ महिने खासा पादशहाचा वेढा ९ महिने येऊन बसला तेव्हा पेट वोस होऊन मुलकावर गेली. आपण खासा

जातीनिसी दोघे भाऊ व येक दोघे माणसे घेऊन गडावरी येऊन राहिलो. चौगीर्द वेढा बसला तेव्हां मार्ग नाही तसेच संकटात जाऊन कापड आणून पुरविले. भाऊ यास खलितिया करून पुरविल्या. आपले कष्ट पाहून पूर्वील किल्याचे हकीम होते तेही माहाराज राजश्री कैलासवासी स्वामीयासी व सरकारकून यापासी विनंती करून आपणास वाणी घरटका दुकान फाळा कापड छपावणी जकायती कुलबाब कुलकानू माफ करून वतनपत्रे करून दिल्ही. तेणे ह काल पावेतो चालीले. याउपरी माहाराज राजश्री छत्रपति स्वामी विजई होऊन आपले राज्यात आले तेव्हा आपण किले मजकूरचे मुकामी विनंती केली. स्वामी कृपाळून जुनी पत्र मनास आणून नूतन पत्र भोगवटियास करून दिल्हे तेणेप्रमाणे स्वामीने पत्र दिल्हे पाहिजे म्हणून. तरी पूर्वील पत्रें म्हाली अनूकर्दे मनास आणून तुज पत्र दिल्हे आहे. तेणेप्रमाणे पेठ शिवापूर इगमामपूर (?) व आणखी गडा मु॥ (?) साल पेटेस मामुरी होईल ते जागा दुकान घालोन आपण उदीम व्यवसाय गडावरी गडाखालते पुत्रपौत्र वंशपरंपरेनें करीत जाणे. वाणी घरटका दुकान फाळा छापावणी जकायती माफ केली आहे. सुखरूप राहोन आपला व्यासंग करणे. जाणिजे. छ २२ रमजान. मार्गेसीर वदी पचमी[1] सर्वधारी संवत्सर. मोर्तब. सुद्र मोर्तब अर्धचंद्रकार.

क्रमांक : २१२ **दि. २६–४–१७०९**

नीलकंठ बाळाजी यांच्या दि. २६–४–१७०९ च्या पत्रातील भाग. मराठ्यानी विशाळगड किल्ला घेताना जी मर्दुमकी गाजविली त्याचा उल्लेख यात आहे.

---

१. खरे जंत्रीत तिथि अष्टमी आहे.

रा।। शामजी रंगनाथ उपनाम पोतदार किले खिळणा राजश्री स्वामीच्या राज्यांत सेवा येकनिष्टेनें बहुत दिवस केली. किले विशालगडास मुख्य शत्रु आला त्या प्रसंगी कस्त करून किला भांडविला. त्याउपरी किला त्याणे घेऊन उदीतसिंग ठेविला होता. तो निघोन जाता किले मजकुरी लोक ठेवीले होते. त्यावरी जमावानिसी येऊन कस्त केली. साखरपेच झुंजी (?) ला. त्यास बरा ठेचगा दील्हा. किला हस्तगत करावयाची खटपट केली. राजश्री स्वामीचे पुन्ये किला हस्तगत जाहाला त्या प्रसंगी राजश्री परशराम पंडीत प्रतिनिधी यांणी सर्वाचे श्रम जाणोन ज्याणे मेहनता केल्या त्याचे उर्जीत केले.

क्रमांक : २१३ **दि. २९-५-१७०९**

शिवाजी मायदेव, संभाजीराम, गुणाजी भास्कर व चिमणाजी बल्लाळ हे चौघे व दत्ताजी महादेव, आबाजी सावाजी, बाबाजी रंगनाथ व मोरो त्रिमल हे चौघे ह्यांचेमध्यें कसवे प्रभावळीच्या कुलकर्णाबद्दल तंटा होता. तो सामोपचाराने मिटला. दुसऱ्या चौघानी पहिल्या चौघांकडून अडीचशें रुपये घेऊन कुलकर्णाचा हक्क द्यावा असे ठरले.

श्री राम

तालीक

राजश्री सिवाजी मायेदेऊ व संभाजीराम व गुणाजी भास्कर व चिमणाजी बलाल शेणवी गोसावी यास

श्नेहपुर्वक दताजी महादेऊ व आबाजी साबाजी व बाबाजी रंगनाथ व मोरो त्रिमल देशकुलकर्णी मामले प्रभानवली शके १६३१ जेष्ट शुा प्रतिपदा विरोधी संवत्सरे तदिन लेहून दिल्हे येसेजे. कसबे प्रभानवलीचे कुलकर्ण तुमचे वडील करीत होते. हशमास कसबा तनखा

दिवणातून जाहाला. सिवार जंगल राई नाईकवाडी यासी वाटून दिल्हे त्याचे लिहिणे हशमनिसीमुळे तुम्ही करीत आलेत. मुलकाची पहाणी करुन समजाविसी करून देत होते. तेव्हा दर आसामीस तुम्हास तुट दर रुके ६ साहा रहेतपासून होते. ते तो भोगवटा मुसलमानाचे कारकिर्दीस चालिला. अलाकडे राजश्री छत्रपती स्वामीचे काबजाद जाहली. त्यावरी कारकिर्दी सुभा राजश्री राउजी सोमनाथ तुम्ही कसबाचे लिहिणे केलेत. त्या अलिकडे आम्ही कसबाचे कुलकर्ण अजी तगायत करीत आलो. त्यामुळे तुमचा आमचा कुलकर्णाचा वेव्हार होत आला. हाली राजश्री निलकंठ बलाल या जवल विशाळगडचे मुकामी वेव्हारास आलो. येथे वेवहार करीता साक्षी ग्वाईनी पुर्वी भोगवटा तुमचा जाहला. आलिकडे आम्ही चालविले. आमचा भोगवटा तुम्हा पुर्वी चालिला म्हणोन वडील सांगत होते ऐसे आम्ही दिवाणांत म्हणीतले. यासी साक्ष ग्वाई कागद पत्र नाही. या करिता दिव्य करून भोगवटा खरा जाहला. तुमी कुलकर्ण घ्यावे म्हणऊन आम्हास आज्ञा केली. त्यावरुन आम्ही दिव्य करावे तरी पुर्वील भोगवटीयाचा विचार पुरता ठाऊका नाही. यावरुन आम्ही दिव्य न करीता कुलकर्ण तुम्हास द्यावे आणि आम्हा जवळून कुलकर्णसमधे रुपये २५० अडीजशे राजश्री परशराम त्रिंबक प्रतिनिधी याचे कारकिर्दीस घेतले आहेती ते तुम्ही आम्हास द्यावे ऐसे आम्ही राजीपणे राजश्री गणोवा नाईक सरदेसाई व चौघे ग्रहस्थ याकडून दिवणांत अर्ज करविला. त्यावरून अडीजशे रुपये तुम्हा जवळून घेऊन गाव कुलकर्ण तुम्हास दिल्हे. या उपरी तुम्ही वडीलाचे वंशपरंपरेने कसबाचे गाव कुलकर्ण चालऊन सुखरुप राहाणे. आम्ही कुलकर्णाचा वेवहार तुम्हासी करून तरी आम्हास गोहत्येचे पातक आहे. आम्ही आपले राजीपणे तुम्हास हे पत्र लिहून दिल्हे आहे. आमचे वंशीचा असेल त्याने तुम्हासी वेवहार सांगो नये. (यापुढे दोन ओळी असून अक्षरे पुसट असल्यामुळे लागत नाहीत) सु॥ सन अशर मया व अलफ + +

दिा आबाजी साबाजी
बाबाजी रंगनाथ

दत्ताजी महादेव
मोरो त्रिमल

साक्ष

बा। हुजुर राजश्री गणोवा
नाईक सरदेसाई मामले
प्रभानवली व मामले
दाभोल व ताा मलकापूर
असोडली
गोविंदभट बिन सिऊभट
सातपुते ज्योतीसीमान
ताा मलकापूर बडपाध्ये
देशकुलकर्णी याचे

सोमोवा नाईक सरदेसाई
किले विशालगड
प्रभानवलीकर

वांड (?) जोतोसी
संभ सेट बिन हर सेट
चौघुले
मालसेट सेटचा बिन
विट्ठलसेट सेटचा

क्रमांक : २१४

दि. १०-८-१७०९

नीलकंठ बल्लाळ हे चिमणाजी बल्लाळ ह्याना लिहितात की, विठ्ठल खंडो गोलक ह्याने मौजे करंगूळ ह्या गावचे कुलकर्ण दादाजी बल्लाळ व प्रल्हाद बल्लाळ शेणवी ह्याना विकले आहे.

श्री

राजश्री चिमणाजी बलाळ नामजाद व कारकून
सुभा प्रांत मलकापूर गोसावी यास.

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य-----स्नेहांकित निळकंठ बलाळ विनंती. सुरू सन आशर मया व अलफ. दादाजी बलाळ व प्रहलाद बलाळ शेणवी प्रभावळीकर याणी हुजुर किले विशाळगडचे

मुकामी येऊन विदित केले की विठल खंडो गोलक कुलकर्णी देहे ४ तर्फ मलकापूर. बी तपशील

मौजे केळाणे	मौजे करंगुळ	मौजे नोळ	मौजे वारूळ
१	१	१	१

याणे आम्हास सदरहू गावापै।। मौजे करंगूळ येथील गाव कुलकर्ण आपल्या आत्मसंतोष विकत दिल्हे. रुपये १०० सेहे घेतली आणि विकरीतपत्र लिहून दिल्हे आहे. तरी स्वामीन पत्र मनास आणोन मौजे मजकूरचे गावकुलकर्ण आपल्या स्वाधीन करून देऊन चालवावे याची आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन. त्याजवरून विठल खंडो गोळक यासी हुजुर आणोन मनास आणिले. त्याणे स्वमुखे सांगितले की आपण नातवान[1] जाहालो अवकात[2] चालत नाही म्हणोन आपले राजीपणे मौजे करंगूळचे गावकुलकर्ण आपले पुरातन ते दादाजी बलाळ व प्रहराद बलाळ यास विकत दिल्हे. रुपये १०० येकशेंहे रोख याजवळोन घेतले. याउपर आपणास करुंगूळचे कुळकर्णास वौषपरंपरेनें समंध नाही म्हणोन प्रभावळीकर शेणवी यासी मौजे मजकूरचे गावकुलकर्ण करार करून दुमाला करविले असे. या वतनास यापासून दिवाणात शेरणी रुपये २५ पंचवीस घेऊन पोता जमा केले. तरी तुम्ही मौजे मजकूरचे गावकुलकर्ण दादाजी बलाळ व प्रलाद बलाळ शेणवी यांचे दुमाला करून चालवणे. हक लाजिमा इनामपूर्वीपासून चालत आलें आसेल तेणेप्रमाणे चालवीत जाणे. या पत्राची तालीक लिहून घेऊन आसल पत्र भोगवटियासी देणे. शेणवी गावकुलकर्णी यापासी देणे. छ १४ जमादिलाखर. मोर्तब असे.

पै।। छ १४ मिनहू.[3]

---

१. गरीब, दुबळा, असमर्थ.

२. बळ, उपाय, प्राज्ञा.

३. त्याच महिन्याचा, वर सांगितलेल्या महिन्याचा.

क्रमांक : २१५ इ. स. १७०९–१०

एलिएनेशन ऑफीसमधील शाहू दप्तरातील एक यादी.

श्री

हिसेब जमा जमादारखाना खा।। राजश्री स्वामी सुहुरसन अशर, मया आलफ.

	सनगे	किमती रुपये
माहे रबिलाखर	३	१९६।·
माहे रबिलौवल	२	१७५।·
माहे रजब	४	४१।।=।
माहे साबान	१०	११६८
माहे रमजान	२	५६
	२१	१६३७८=।

माहे रबिलाखर सनगे ३ येक की।। रुपये
१९६।.

ता।।

छ २४ रोज राजश्री गंगाराम यादव यास पुणाची फौज भारी करार करून रवानगी केली ते समयी वस्त्रे दिल्ही

	सनगे	कि।। रुपये
दुपटा	१	१२५
मदील	१	६०
	२	१८५

छ २५ रोज शामजी कान्हो कारखानीस किले प्रचंडगड यास कारखानिसी सांगितली. रवाना केले ते समई वस्त्र तिवट[1] दिल्हे सनग १ येक.

कि।। रुपये
११।·

१. पागोटे.

माहे जमादिलोवल सनगे २ येक रुाो
१७५।

ता॥

छ ३ रोज राजश्री सुलतानजी जाधव यास सुधगडीचा हवाला सांगितला. ते समई दिल्हे मंदील १ येक कि॥ रुपये
७५

छ १० रोज रा॥ मालजी भोसले यास किले प्रचंडगडचा हवाला सांगोन रवाना केलें तें समई मंदील ता॥ संताजी चव्हाण सनग दिल्हे १ येक कि॥ रुाो
१००।

माहे रजब छ २९ रोज गु॥ बापूजी चव्हाण अफराद जमा जमादारखाना ता॥ येसाजी जामदार मावले लोकास द्यावयास तिवटे दिल्ही

	सनगे	किमती रुपये
प्राा	१	२०।
प्राा	१	७॥
प्राा	१	७॥ – ।
प्राा	१	६। =
	४	४१॥≡।

माहे साबान छ ८ रोज विजयादशमी राजश्री स्वामीस दुस्त दिल्हा सनगें १० यो॥ कि॥ रुाो
११६८

१. भरजरी वस्त्र.

ता।।

राजश्री स्वामीस सनगे			कडीयात सनगे ५ ये।। रुा		
४	येाा कि।। रुा		३७५	पावले कुसुबी	
२००	मदील सरासरी	१		२२५ प्रती	१
३२५	चादर	१ येक		१५० प्रती	१
२००	जामेवार	१		३७५	२
५०	पटका	१	३०	कीनखाप फडकयास	१ येक
		४	२८	चोळखण	२ ये।।
६७५			४३३		५

राजश्री फतेसिग भोसले मदील १ येक रुा ६० माहे रमजान छ २९ रोज सनगे २

९ किमती———————————————रुपये

४९।। येक अष्टगोली सिफेद गु।। बापूजी चव्हाण मोघम ताा येसाजी जामदार विद्यमान राजश्री यादव गोपाल............

६।। तिवट राजश्री......... स्वामीनी (मु)सलमानास काजीस द्यावयाबद्दल देविले ते दिल्हे. विद्यमान राजश्री कृष्णाजी कासी

यादी गणती लोक फुटपथ हशम सु॥ इहिदे अशर मया. सुा छ २८ रजब.

असामी तेनाती रोजी आहिरे दिमा		पंचहजारी	हजारी	सुभदार	हवालदार	नाईक	रजपूत
रतजी आहिरे	१	३॥	०				
येसजी आहिरे	१	०	३	०	०	०	०
आनाजी भोसल	१	०	३	--	--	--	--
उदाजी मान्या	१	०	०	२॥	--	--	--
बाबाजी मान्या	१	--	--	२॥	--	--	--
रघोजी सिध	१	--	--	--	२॥	--	--
कोनाजी अहिरा	१	--	--	२॥	--	--	--
	७	३॥	६	७॥	२॥	०	०
रतजी जाधव	१	३॥	--	--	--	--	--
पुनाजी जाधव	१	३॥	--	--	--	--	--
रामाजी जाधव	१	--	३	--	--	--	--
हिरोजी जाधव	१	--	३	--	--	--	--
दमोजी जाधव	१	--	०	--	--	--	--
चंद्राजी जाधव	१	--	--	२॥	--	--	--
धारोजी जाधव	१	--	--	--	--	--	--
धारोजी पदाजी	१	--	३	२॥	--	--	--
	८	७	९	५	०	०	०

क्रमांक : २१६ इ. स. १७०९–१०

एलिएनेशन ऑफीस मधील हिशेबाची एक यादी.

श्री

१७

हिसेबु इजमाईली दीा खासगी स्वामी राजेश्री सीवाजी भस्कर सुा असर मया अलफ. ईा छ ९ साबान[1] ताा छ ४ रबीलाखर[2] अखेर साल येकून जमा रुपये.

रुपये ५३७५॥=।.

तरवरा ईजाई २
इगरजे १ बडी लहान

ताो

रुपये
तरवरा
ईगरेज बडी लहान
१ १

येक जमा बेरीज
रुपये ३८४५॥–

सुभे हाये वसूल

गांवगना बेरीज रुपये
३६८४७≡

ताो

सुभा प्राा कऱ्हाड
गांवगना वसूल रुपये
देहाये २३ येाा
वसूल रुपये
१६४५ ।॥।·

प्रा. कऱ्हाड देहाये १५ येाा
मौजे केसे
मौजे वीरवडे
मौजे करवडी
वाघेरी.

सुभा प्र॥ सातारा देहाये
७
वसूल जमा रुपये
मौजे पाली
कसबा उबरज
मौजे सावडे
तासवडे
नागझरी
करपी
चीचोरे
१३९४॥.।

१. (२–१०–१७०९). २. (२२–५–१७१०).

सेवरे.
मोदी.
कोले नरसापूर.
कालिये.
तुलसणी.
सवदे.
कासार सिरबे.
उडाले.
मणू.
येवती.

१६४५ ।।।·।·

मौजे बाहे ताा मरळी
पाठवणे ताा माणेघाट.
ताा तारळे.
मौजे बेपासे.
मौजे कलहे.
बाबवडे.
ताा काले.
२ मौजे कसपी.
५ कालगाव.
१।। नीवी

८।।

२२५६।।=।.

सुभा मलकापूर चिटी
मसालेमुळे वसूल रुपये
नदगांव ता।। सिराले
कोडोली ता सिराले

ता।। वरुण
पराले.
मौजे खडे
टीचोवळी
नवरे.
सीराले.
फेजवडे.
अरले.
तोंडाली.

३३

तेरीज सुभे बाबे रुपये.
२२५५।।=। सुभा कऱ्हाड.
१३९४।।-। सुभा सातारा.
३३ सुभा मलकापूर.

३६८४८=

कमावीस जमा रुपये.

रु. १७	नजर भेटी गु॥ पाटील गांवगना
१००	द (ख?) ड गु॥ रामाजी सिवदेव कमवीसदार माजी मौजे पाली.
१।-	पाडा जमा (?)
१४	खुद जमाले. ६ गु। रामाजी सीवदेव कमा (वीस) दार माजी मौजे पाली. ८ धणगर मौजे वबगाऊ. १४
१६८=	जकाती काले वरसे पैकी जमा वसूल मुळे. ११=॥ येक रुपये ४।≡ खुर्दा ठके १४।१॥ दर ३।· ये॥
१३८=	पैं हास्त गु॥ अत्तोजी यादव मौजे......... व नतोजी पाटील मौजे कोडोली प्रा॥ वरुण. रा॥ परसोजी भोसले याकडे लस्करास जात होते ते वाटेतून धरून अणीले त्यापासी झाडा घेता सापडले ते जमा. येक रुपये १३= तरवरा ईजाई २ १ थोर ईगरेज १ बडी लहान २
२	
१६१।=	

तेरीज येक जमा रुपये.

	रुपये	तरवारा ईजाई
सुभे हाय——	३६८४८=	०
कमावीस	१६१।=	२
	३८४५॥–	२

ईजाफती व कर्ज रुपये १५३०८–।

ईजाफती रुपये		कर्ज गु॥ बाबे रुपये	
११	स्वारी रा।। अंताजी त्रिमल मु॥ वसंतगड	२५०	गु॥ मोरो शंकर व नारोराम कमावीसदार सुभा मलकापूर.
२	सुभा मलकापूर. गु॥ जीवाजी लिबजी.	२००	गु॥ दत्ताजी रघुनाथ मजमदार सुभा साबजी भोसले.
१२	सुभा कऱ्हाड स्वारी भीकाजी उधव मसाले गांवगनापैकी	५२	गु॥ प्रयोग अनंत.
		२६४॥	गु॥ रामाजी नाईक वाईकर.
२५		२०५८=	गु॥ भगवंत वेकटेश.
		८=	गु॥ बाळाजी नाईक.
		३८६।।।–	गु॥ सावजी येसाजी.
		११७	गु॥ तुकोजी......
		॥=	गु॥ रामणा मोचोर.
		२	गु॥ बळवंतराऊ.
		।	गु॥ रामचंद्र मल्हार.
		१	गु॥ विस्वनाथ भट.
		१	गु॥ संभाजी खोपडा.
		॥	गु॥ भीकाजी उद्धव.
		१४	गु॥ तुकोजी काजी.

२८≡।· गु॥ बकाल वसंतगड.
|||≡ माहाद सेटी.
१।८।· मल सेटी.
२८≡।·

१५०५८~।·

तेरीज जमा येकंदर

	रुपये	तरवरा ईजाई	इगरेज	बु॥
यैन जमा	३८४५॥–	२	१	१
इजाफती कर्ज	१५३०८~।	०	०	०
	५३७५॥=।·	२	१	१

खर्च रुपये ५३३६॥=।.

हुजाराती रुपये २९८६॥–

ता

त॥ हवेली. रु॥

१५६६ जमा पोता हुजूर.

१००० छ ९ साबान
गुा रामजी नाा वाईकर

४० छ १० साबान
गुा माणको बापूजी.

१७० छ १० रमजान
दी॥ जाबा छ ११

....

१९३ छ २६ रमजान
गु॥ तुको भीकाजी
मजमदार रु॥ २००
ब नाब हुडा रु॥

कारकून हुजराती रुपये

४३ कृष्णाजी रुद्रराज. श्री भट गोसावी याकडे पादशाही लस्करास रवाना केले. परवानगी राजेश्री यादवपंत.

१ अंताजी त्रिमल मोकाम वसंतगड खरीदी तामुले (?)

१० गोविंद माहादेव
गु॥ माणको बापूजी

२० विठल लक्षुमण

१०३॥। माणको बापूजी ह॥ सनद.

८२ भगवंत वेकटेश फडणीस ह॥ सनद परभारे गाव रुपये १०० पैकी अदेसुद.

२५ छ १२ सवाल ह॥ जाब
मोजे चिचणेर.

१० छ १७ रमजान मौजे
करदी दी॥ जाब कृष्णाजी
बलाल सुभेदार
प्रा॥ सातारा.

३ छ १७ सैवाल मौजे करपी
गु॥ सभाजी साबला व
भिकाजी भोसला जासूद.

७० छ ११ मोहरम गु॥ मानाजी
निकम ह॥ जाब छ १८ रोज

१५६६

३३ जमा जामदारखाना
गु॥ सावजी भास्कर
खरीदी कापड गु॥ वेकाजी
नाईक बाजार लस्कर रुपये.

१८ मुपट
१५ कोचकी
३३

११॥ रुपये पागा हुजूर
१ बराबरी विठल
लक्षमण घोडे रास २
येकून बाणहारभरे
८८२॥ येकून रु॥

१०॥ ह॥ सकाजी खोपडे
ह॥ छ १२ जिल्हेज
ता॥ छ ३ मोहरम घोडा
थोर (?) दररोज हरभरे
८८१॥ येकन रुपये

११॥

२० बहिरो वेकाजी गु॥ सावजी
भास्कर

७७ जानो कासी चिटनीस ह॥
सनद गलारूढी १ पैकी
अदेसुद.

१२ कृष्णाजी शंकर ह॥ सनद
छ २५ रमजान रु॥ २५ पैकी

१० माहालो हरी लिहीणार ह॥
सनद छ २ सैवाल रु॥ दी॥
खासगी.

२० नरसोराम लिहीणार ह॥
कागद माणको बापोजी
छ २३ साबान दि॥ मजमु
लिहीणार.

१ गणेश प्रभु दी॥ चिटनिसी

॥ यादवराव पारसनीस.

८ सीवाजी रामजी ह॥ सनद
छ ११ रबिलावल रु॥ १५
पैकी

६०८।

जासूद हुजराती रुपये

४ सिवाजी पवार ह॥ सनद
छ १० जिल्हेज रुपये ३ पैकी
आदा

३८= जोत्याजी पवार ह॥ सनद

४ नागोजी धस ह॥ सनद
१० जिल्हेज

१॥ रुद्रोजी कामगारी मसाला
रामाजी सिवदेव कमाविसदार
माजी मौजे पाली

२६२॥ रद कर्ज हुजरात ५० गु॥
अताब नाई(क) ह॥ सनद
रुपये १०० पैकी आदा
गु॥ गोविंद रघुनाथ
६२॥ गु॥ म्हाळोजी
गायेकवाड व सयाजी घुला
ह॥ सनद हुजाराती
१५० बाळाजी पीलदेव
ह॥ सनद रु॥ ७०० पैकी

१८७३

संभाजी खोपडे बारगीर
हुजूर पागा कामगारी नसद
ह॥ कागद विठल लक्षुमण
रु॥ ३० अदे सुद रु॥ ७२॥
हरकारे हुजराती रुपये
१॥ तमाजी अपाजी छ २२ रावल
२ बाळाजो हरी छ १० रमजान

३॥

अफराद
४ खळोजी नाईक
४।= सिदोजी गोरा[1]

१९॥

मोघम लोक हुजराती[1]

११०॥-

दी॥ सुभे दुमले हशेम
पावलोक[1]

१५।

दुमला सुभानजी दीगे[1]

३१।=

३॥।- मानाजी गायेकवाडी ह॥
सनद रु॥ १० पैकी आदा
१०॥ तुकोजी ?
सुभाजी माहाडीक
....
८॥ हैबती जाधव
छ ९ जिल्हेज
१०८= रायाजी सीदा
६।॰ चादजी कदम
२३।= मोरोजी कदम
२७।= रघोजी यादव
१५८= संताजी साबला
१८॥- अतोजी सीदा
५ नीबाजी साबला
छ ७ जिलकाद
॥- होनाजी मोहिता
नी॥ सुनजी भोसला
छ ८ रावल
९।≡ सीवाजी इंगळा.
४ संभाजी साबळा.
२ तुकाजी भोसला.
१॥ लिंगोजी सावंत.
१३॥= सुभानजी बागुळ ह॥ सनद
रा॥ छेत्रपती परभारे
क॥ उबरज

१ अनेक नांवे आहेत. ती सर्व घेतलेली नाहीत.

२०॥।- दि॥ गंगाजी खाडे[1]

७२॥।-

महाल मजकूर खर्च
कारकून आदेसुद रु॥
(खालील व्यक्तींच्या पुढे आकडे आहेत)
सिवाजी भास्कर.
तुको भिकाजी मजमदार.
जगन्नाथ भिकाजी फडणीस.
बाळाजी पीलदेव सभासद नामजाद ता॥ हवेली कऱ्हाड.
गोविंद रायाजी मजमदार ता॥ हवेली कऱ्हाड.
विठल रघुनाथ मजमदार ता॥ हवेली कऱ्हाड.
नारो मुरार हवलदार सुभा सातारा.
गोविंद रघुनाथ मजमदार सुभा सातारा.
अंताजी नारायण कमवीस-दार. मौजे पाली.
सिवाजी लिबाजी हवलदार ता॥ कोले.
नारोराम मजमदार सुभा मलकापूर

९५६॥।-

कीलहाये व लस्कर व हशम पावलोक कामगारी वसूल रु॥

३ संताजी माहाडीक
१॥ राणोजी नाईक
८= सखोजी चवाण
१५८= सोमाजी भणगा[1]

२२१८≡

तेरीज हुजरात रुपये.

१८७३ ता॥ हवेली खर्च
५०८।· कारकून
२२१८≡ जासूद
७२॥· बारगीर
३॥· हरकारे
१९॥· अफराद
११०॥।· मोघम लोक
७२॥।- दी॥ सुभेहाय व हशम पावलोक
५८- बाजे लोक

२९८६॥-

पावलोक असामी
रामचंद्र मल्हार सीपाई
जीवजी लिबाजी
बजाजी निकम
काळोजी सीगटा
गणोजी चतूर
दताजी रोजणी
विठोजी चतूर
सुभानजी घोरपडा
हसनभाई
हरी सिवदेव[1]

---

[1] अनेक नांवे आहेत. ती सर्व घेतलेली नाहीत.

५६।- किले वसंतगड ह॥
लोक कामगारी चीटी मसाले

१२८।· किले सातारा ह॥ लोक
कामगारी वसूल गु॥ नारो
मुरार

५ किले गुणवंतगड काम-
गारी स्वारी त॥ कोले गु॥
सीवाजी लिबजी हवलदार
आसामी ५ येकून रुपये

५॥=। सुभा परसोजी भोसले देणे
भिकाजी कदम. वसंतगडास
धरून नेला त्यास खर्च

३७८- दी॥ डोगरोजी यादव
कामगारी वसूला बद्दल

३०८≡ सुभा होनाजी अनंत
कामगीरी वसूलाबद्दल
बाळाजी पिलदेव याणी
स्वार आणिले ह॥ सनद
छ १४ सैंवाल गु॥
बाळाजी पिलदेव.

२६८= स्वारी मोरो सामराज
व भिकाजी उधव कामगारी
स्वार वसूलास पाठविले
यास रोजमरा दीला.

४८ लोक दी॥ दताजी साल
(+ + +)
(सालोखे ?) कामगारो
स्वारी त॥ कोले गु॥
शिवाजी लिबजी आसामी
४ येकून रुपये.

८८ लोक दि॥ सताजी
गायेकवाड पाठणकर
कामगारी स्वारी त॥ काळे
गु॥ सिवाजी लिबजी
असामी ८ येकून रु॥

१८४।=

बाजे खर्च रुपये

९॥ दप्तर खर्च खरीदी
कागद व दीवहती शाई सीरे.

५०॥ तरीफा.

६ आबाजी पाटील
५ भीकाजी कदम
दि॥ परसोजी भोसले
१९॥ यासीन खान याचे
भेटीस बाळाजी
पिलदेव गेले त्यास
दिले तिवट १
२० स्वरुपजी यादव
देशमुख व रुद्राजी
पंत देशपांडे तिवटे २

५०॥

२॥।≡ अडीसेरी बदवन[1]
१।– अडीसेरी मल्हार...
१८– सेरणी श्रीदेव चदण[2]
वसंतगडी सबब
व(वा?)रणेचे पाटील
सापडावे म्हणोन वाटीली

६५८≡

११४३॥।¬।

तेरीज महाल मजकूर

९५६॥। कारकून
१८४।= जमा व खर्च
११४३॥।¬। पावलोक
६५८≡ बाजेखर्च

२३५०८=।

१. बराच तपशील आहे तो घेतला नाही.
२. वसंतगड़ावर चंदोबाचे देवालय आहे.

तेरीज खर्च रुपये.

२९८६॥ हुजराती
२३५०८= महालमजकूर
५३३६॥=

बाकी ता॥ छ ४ रबिलाखर अखेर साल रुपये ३९८

तरवारा	ईजाई २
इगरेज	वडीलहान
१	१

क्रमांक : २१७ **दि. २७–१–१७१०**

खंडो बल्लाळ प्रभु ह्याने छत्रपतींची जी निष्ठेने सेवा केली ती लक्षात घेऊन छत्रपती शाहू ह्यानी त्याला पन्हाळ्याच्या नाडगौडकीचे वतन दिले. हे वतन पूर्वी नागोजी भास्कर ह्या नावाच्या गृहस्थाचे होते. परंतु त्याचे घराणे निर्वंश झाले होते.

श्री

नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक ३६ विरोधी नाम संवत्सर माघ शु॥ नवमी भृगुवासरे[1] क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपति स्वामी याणी राजश्री खंडो बलाळ प्रभू नाडगौडा मामले किले पनाळा यासी दिल्हे वृतिपत्र ऐसाजे. तुम्ही पुरातन स्वामीच्या राज्यातील

सिका सिका

सेवक. पूर्वी + + + येक निष्टेने सेवा करीत आले आहा.

---

१. वाराप्रमाणे तारीख घेतली आहे.

प्रस्तुत स्वामीची सेवा येकनिष्टपणे करिता. यास्तव तुमचे वंशपरंपरेने चालवणे स्वामीस आगत्य. म्हणून प्रांत मजकुरचे नाडगौडकीचे वतन पूर्वी इदलशादी कारकिर्दीस नागोजी भास्कर याचे होते. भोगवटा इदलशाही कारकिर्दीस चालिला होता. आलीकडे थोरले कैलासवासी स्वामीस देश आर्जानी जाहाल्यावरी हा कालपर्यंत चालला नाही व नागोजी भास्कर याचे वंशीचे कोण्ही नाही. वतन नकल जाहाले आहे ऐसे जाणोन स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन मामले किले पनाळा येथील नाडगौडकीचे वतन आजरामरहमत करून दिल्हे असे.

बी तपसील—

सुभा प्रांत पनाळा

कर्यात फुटगाव

१ कर्याती ठाणे
१ कर्यात बोरगाव
१ कर्यात सातवे
१ कर्यात कोडोली
१ कर्यात वडगाव
५

१ कसबे पेट
१ मौजे आकलसोदे
१ मौजे कविटे पिराचे
१ मौजे बावची
ताा आस्टे

सुभा प्रांत तारळे

१ ताा आसंडली देहे १९
१ ताा सावर्धान (?)
२ देहे २६

सुभा खटाव पैकी
कर्यात वांगी—१
सुभा कराड पैकी
तळबिड

सुभा प्रांत मलकापूर

१ कर्यात कोतेगाऊ
१ ताा मलकापूर पैकी देहे शामजी नरसिंह देशपांडिया प्रांत पनाळा याचे देश-कुलकर्ण चालत असेल ते देहे कलम
२

तेरीज

कर्यात	देहे	फुट	किता देहे
सुभा पनाळा	५	४	०
सुभा तारळे	२	०	०
सुभा खटाव	१	०	०
सुभा कराड	१	०	०
सुभा मलकापूर	१	०	१
	१०	४	१

यैन कर्यात मलकापूर पैकी

१ देहे कलम येक

१

येकूण कर्याती दाहा व कसबा देखील फुटगाव च्यार व तर्फ मलकापूर पै।। शामजी नरसिंह याचे कुलकर्ण चालते. देहे येणेप्रा।। येथील नाडगौडकीचे वतन स्वामीनी तुम्हास व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने वृति करून दिल्ही आसे. सदरहू वेतनास हक लवाजिमा व इनाम पानमान तश्रीफ नीशान पूर्वी नागोजी भास्कर याचे वेळेस चालिले आसेल त्याप्रमाणे करार केले आसे. याखेरीज सदरहु कर्यातीस व फुटगावी जकायती आसतील तेथे दर गोणास हक रुका ॰१ येक करार करून दिल्हा आहे. याप्रमाणे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने आनभऊन सुखरूप राहाणे. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब.

क्रमांक : २१८ **दि. २६–२–१७१०**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी अण्णाजी दत्तो ह्यांच्या मुलास वतन दिल्याची सनद. या सनदेत अण्णाजी दत्तोच्या घराण्याची थोडी हकीकत येते.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३६ विरोधी सवत्सर फाल्गुन शु।। ९ रविवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी पारपत्यगार व लेखक त।। संगमेश्वर प्रांत राजापूर यासी आज्ञा केली येसीजे. राजश्री आणाजी दत्तो याची स्त्री

सिका सिका लक्ष्मीबाई व पुत्र राघो आणाजी याणी हुजुर येऊन विदित केले की अनाजीपंत थोरले कैलासवासीचे वेळेस सचीवपणाचा अधिकार करीत असता बहुत निष्टेने सेवा करून

दया संपादून नामना करून घेतली. त्याजवरून थोरले कैलासवासी स्वामी मेहेरबान होऊन ता। मा।र येथील देशकुलकर्णव का। संगमेश्वरचे गावकुलकर्णाचे वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे. ते अनभवीत असता कैलासवासी स्वामीस कैलासवास जाहाल्यानंतर राजश्री संभाजी राजे राज्याधिकारी जाहाले. त्यानी अनाजीपंतावर राज्यकार्य भाग प्रसंग निमित्य ठेऊन निर्बंध केला. ते समई आम्ही गावी होतो. ते निर्बंध्धी असता निग्रह विशेष केला. याप्रसंगी नाश होऊन गेला. आपणास निर्बंधी ठेविले होते. बहुता काली मुक्त केले. मूल लहान योगक्षेम चालिला पाहिजे त्यास वतनावर स्थापना करून वंशपरंपरे चालवावया आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विनंती केली. त्याजवरून विदित जाहाले. अशास पूर्वी अनाजी दत्तो सचीव होते त्याचा राजकार्य भाग प्रसंगे कडून नाश जाहाला व स्त्रीपुत्र निर्बंधी याजलाही मुक्त केले हे गोष्ट यथार्थ आहे व कसबे मा।रचे कुलकर्ण व माहालचे देशकुलकर्णाचे वतन करून अनाजी पंतास दिल्हे आहे ते चालवणे स्वामीस परम आवशक जाणून चालवावे यैसी आज्ञा केली आहे. तरी तुम्ही जाणोन ता। मा।रचे देशकुलकर्णाचे वतन व कसब्याचे कुलकर्णाचे वतन वंशपरंपरे चालऊन याचे हातून वतनाची सेवा घेत जाणे. याचे वतनाचा हक लाजिमा इनामत पहिल्यापासून चालत असेल त्याप्रमाणे चालवणे. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन असलपत्र परतोन भोगवटीयास देणे. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

क्रमांक : २१९ **दि. २६–२–१७१०**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी अण्णाजी दत्तो ह्यांचा मुलगा राघो अण्णाजी ह्यास तर्फ संगमेश्वर येथे देशकुलकर्णाचे वतन आणि कसबे संगमेश्वर येथील गाव कुलकर्णाचे वतन इनाम दिले. वतनपत्रामध्ये हे इनाम शिवाजी महाराजानी अण्णाजी दत्तो ह्याना दिले होते असा उल्लेख आहे.

श्री

आसल बरहुकुम तालीक

सिका आहे

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३६ विरोधी नाम संवत्सरे फाल्गुन शुध्ध नवमी रविवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्रीराजा शिव छत्रपति (यानी) पारपत्येगार व लेखक ताा संममेश्वर प्रात राजापूर यासी आज्ञा केली

सीका सीका

यैसीजे. राजश्री आणाजी दत्तो याचे पुत्र राघो आणाजी याणी हुजुर येऊन विदित केले की आणाजीपंत थोरल्या कैलासवासी स्वामीचे व्येळेस सचीवपणाचा आधिकार करीत आसता बहुत निष्टेने सेवा करून दया संपादून नामना करून घेतली. त्यावरून थोरले कैलासवासी स्वामी मेहेरबान होऊन तर्फ मजकूर येथील देश कुलकर्णाचे वतन व कसबे संगमेश्वर येथील गावकुलकर्णाचे वतन व मौजे आंबेडू खुर्द येथील कोड इनाम व गावगना जमीन इनामती बिघे ८१० बी॥ गाव आणाजी दत्तो याचा धारा

·III· ·III·२। मौजे डिगणी ८१॥
·III· यैन
८III· २। बर हुकुम कसर
·III· ·III· २।

·III· III २। मौजे करजुवे ८१॥
·III· यैन
८III. २। बा॥ कसर
·III ·III· २।

·II· II १॥ मौजे पिरदवण ८१
·II· यैन
८II १॥ बा॥ कसर
·II· II १॥

·II· II १॥ मौजे आंबव ८१
·II· यैन
८II १॥ बा॥ कसर
·II· ·II· १॥

·II २III मौजे कलबस्त ८१॥
·II २ यैन
८III· बा॥ कसर
·II २ III·

·I· I· III· मौजे सोनवडे ८II·
·I· यैन
I· III· कसर
·I·I·III·

॰।।।॰।।।॰ २। मौजे सरद ८१।।	॰।॰।।।॰ मौजे तरये ८।।॰
॰।।।॰ यैन	॰।॰ यैन
८।।।२। बा। कसर	८।॰।।।॰ बा। कसर
॰।।।॰।।। २।	॰।॰।।।॰
॰।॰ ॰।।।॰ मौजे वोझरखाले	॰।॰।॰।।।॰ मौजे कुरधोड
॰।॰ यैन	॰।॰ यैन
८।॰।।।॰ बरहुकुमकसर	८।॰।।।॰ बाा कसर
॰।॰।॰।।।॰	॰।॰।॰।।।॰
३८३।।।॰	१।।।४।॰।।।॰

५८३८।।।॰

येकूण इनामती जमीन बिघे दाहा. येकूण भात पांच खंडी तीन मण पाऊण पायेली इनामती व मीट बंदर येथील हक जकायेत व आंबेडु खुर्द खोती व तेली याचे खुटास तेल वजन ८८२।। सेर व चांभार याचे दुकानास जूत येक व कुंभार कामर घरास मडकी डाल येक व म्हरी व आवत व गावगना हक कहारी दाभोळी तीन सेर दर साडेतीन कहारी प्रमाणे रुा साडे पंचायैसी तीन आणे व बंदरी मिठाचे तारेवे येतात त्यास दर तारवास मिटाची पाटी एक चार पायलीची व गवळी माहालीवरी हक येणे वतन अजरामरामत करून दिल्हे ते आनभवीत असता कैलासवासी स्वामी कैलास (वास) जाहाल्यानंतर राजश्री संभाजी राजे राज्याधिकारी जाहाले. त्यानी अणाजी पंतावर राजकार्य प्रसंगे निमित्य टेऊन निरबंद केला. ते समई आम्ही गावी होतो. ते निरबंदी आसता निग्रह विशेष जाहाला. त्याप्रसंगी नाश होऊन गेला. आपणास निरबंदी ठेविले होते. बहुत काली मुक्त केले. वतनसमध कागदपत्र गेली. भोगवटियास स्वामीनी पत्रे करून देऊन वतन वंशपरंपरा चालवावयास आज्ञा केली पाहिजे, म्हणोन विनंती केली. त्याजवरून विदित जाहाली. यैशास पूर्वी

आणाजी दत्तो सचिव होते. त्याचा राजकार्य प्रसंगे कडून नाश जाहाला व माहालचे देशकुळकर्ण्याचे वतन व कसबे संगमेश्वरचे गाव कुलकर्ण वतन मौजे आंबेडु खुर्द येथील कोड इनाम व गावगना इनामती जमीन बिघे १० आणाजी दत्तो याचे धारयाने भात खंडी पांच खंडी तीन मण पाऊण पायली इनाम व मीट बंदर येथील हक व आंबेडु खुर्द खोती व हक तेली चांभार व माहारी व आवते व गावगना हक व कहारी दाभोळी तीनसेहे या रु।। ८५॥≈ व हक मीट बंदरी तारवास पाटी मिटाची येक चार पायलीची व गवळी माहालीवरी हक येणेप्रमाणे वतन करून दिल्हे. ही गोष्ट यथार्थ आहे. तेणेप्रमाणे चालवणे स्वामीस परम आवश्येक. यैस जाणोन चालवावे यैसी आज्ञा केली आहे. तरी तुम्ही जाणोन तर्फ मजकुरचे देशकुलकर्णी व कसबे मजकुरचे गाव कुलकर्णी व मौजे आंबेडु खुर्द येथील कोड इनाम व भात जमीन बिघे दाहा गावगना अणाजी दत्तो याचे धारयाने वर्तवळा कसर सुधा व मीट बंदर येथील हक व आंबेडु खुर्द येथील खोती व तेली याची खुटास, तेल आडीच सेर व चांभार याचे दुकानास जुत येक व म्हरी व आवते गावगना हक कहारी दाभोळी तीनसेहे. यकूण रुो साडे पंचेयैसी तीन आण व बंदरी मिठाची तारवे येतात त्यास दर तारवास मिठाची पाटी येक चार पायलीची व हक जकायत व गवळी माहालावर हक येणेप्रमाणे वतन राघो आणाजी याजकडे व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरा चालऊन याचे हातून वतनाची सेवा घेत जाणे. हे मुतालिक ठेवितील तो याचे कहबेरदार न वर्ते तर दुसर मुतालिक ठेवतील त्याच्या हातून वतनी सेवा घेत जाणे. या पत्राची प्रती लेहोन घेऊन असल पत्र माघारी फिरोन भोगवटियास देणे. छ ११[१] मोहरम निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

---

१. मुसलमानी व हिंदु तारखा जुळत नाहीत. ११ मोहरमप्रमाणें १-३-१७१० इ. ही पडते.

क्रमांक : २२० **दि. ५-३-१७१०**

दादाजी बल्लाळ व प्रल्हाद बल्लाळ हशमनीस मामले प्रभावळी ह्यांचा पतकीचा हुद्दा वतनी करून दिला आहे, असे नीलकंठ बल्लाळ ह्यांचे सरसुभेदार व कारकून प्रांत मलकापूर ह्याना पत्र.

श्री तालीक

राजश्री चिमणाजी बलाळ सुभेदार व कारकून वर्तमान भावी प्रांत मलकापूर गोसावी यास

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्ये-----स्नेहपूर्वक निलकंठ बलाळ विनंती. सु॥ अशर मया व अलफ. दादाजो बलाळ व प्रल्हाद बलाळ हशमनीस मामले प्रभावळी हाली पतकी जकात वरघाट व आडमार्ग नाटवडे परगणे वारूण याणे हुजूर येऊन विदित केले की जकात मजकुरी डांगिया आहे. पतकी मिरासदार नाही. ऐसियास स्वामीने कृपाळू होऊन पंतक वतनी करून दिल्हीया शरणी वज माफिक दिवाणात देऊ म्हणून विनंती केली. त्यावरून मनास आणिता पतकी मिरासदार नाही. याकरिता यास वतन पतक द्यावेसें करून शेरणी देखील बाबती रुपये १०० यकसे करार केले आहेत. याचा उसूल घेऊन हुजूर रसद पाठवणे आणि पतक यास पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवीत जाणे. यास हक व लाजिमा चालवणे. या पत्राची तालीक लेहून घेऊन असल पत्र भोगवटियाजवळ परतोन देणे. छ १५ मोहरम. मोर्तब.

क्रमांक : २२१ दि. १७-५-१७१०

आपणास "शाकभाजी स्थल" द्यावे म्हणून यादव शिवदेव ह्यानी विनंती केलेवरून त्याना रामचंद्र पंत अमात्य ह्यानी हे वतन दिले.

श्रीराम वरद राजमूर्ति

सिका

मो अनाम यादव सिवदेव नाडगोंडा का कापसी यास रामचंद्र निलकंठ अमात्य हुकमतपन्हा सुा अशर मया अलफ. तुम्ही येऊन रांगणेचे मुा विनंती केली की आपल्याला शाकभाजी स्थल यक द्यावें. त्यावरून का मार पैकी मौजे मानवेल येथील केळेवाडी इनाम वतनी करून दिल्हा असे. पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभवणे. वतन समधें सेरणी रुपये १०० शंभर पोता जमा जाहाले. जाणिजे. छ २८ रबिलावल. निदेश समक्ष· मोर्तब असे.

क्रमांक : २२२ दि. १९-५-१७१०

शिवापूर, दौलतपूर व रामापूर ह्या तीन पेठांचे कुलकर्ण व रामापूर पेठेची महाजनकी अशी चार वतने यादव शिवदेव रखमांगद ह्याना देण्यात आली.

श्री

राजश्री बाजी मेढे नामदार व कारकून किले भुदरगड गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य——— श्री रामचंद्र निलकंठ अमात्य हुकुमतपन्हा आसिर्वाद आणि नमस्कार. सुा अशर मया अलफ.

किले मारचे माचीस पेटा आहेत. पेट सियापूर व पेट दौलतपूर व पेट रामापूर येशा तीन पेठा आहेत. त्यास मोहतर्फेच्या हिशेबास पेटी कुल समजाविसीस लिहिणार पाहिजे व पेठ रामापूर येथें माहाजन असावा लागतो. येणेकरून पेठांची अबादानी होईल. याकरितां राजश्री यादव सिवदेव रखमांगद हरित गोत्री शारदा अश्वलायनी याणी किले मारचे मु॥ हुजूर येऊन विनंती केली कीं आपण स्वामीचे यकनिष्ट सेवक. अपले वतन नाडगोंडीचे खानापूर व कापसी येथील आहे. येशास पेठा मारीची कुलकर्णे व महाजनकी येसी च्यार वतने आपणास पुत्रपौत्रादि नूतन वतन करून दिल्हिया वतना + + + शेरणी कबूल करू म्हणून विनंती केली. त्यावरून मनास आणिता पेठ मारी कुलकर्णी व महाजन पाहिजे. यामुळे पेठेचा हिशेब कितेब दुरुस होईल. माहाजन असलिया पेठेची अबादानी होईल. रा यादव सिवदेव हे या राज्यातील पुरातन सेवक विश्वासु. याबद्दल तीनी पेटांची कुलकर्णे ३ तीन व माहाजनकी यक येसी च्यार वतने नूतन यास दिल्ही असेत. यास हक लवाजिमा येणेप्रो परभारे करार केले असे.

बी ता ————

पेट सिवापूर येथील कुलकर्ण दिल्हे यास मोईन ————

पालक	हक मोर्तबास यैन
१ दुकान	अकारास दर र-
१ घर	मियास खुर्दा सिव-
३ बैल पाटाचे	राई रुके ॰६
१ म्हैसी	
६	

पेठ रामापूर येथील कुलकर्ण व व महाजनकी वतने २

यास

पालक	विश्वा निमा चुवथ
२ दुकाने	सिरु दरबदल तुपास
१ कुलकर्णी	सिवराई रुके
१ महाजन	१ कुलकर्णी
२	॰॥· माहाजन
	॰१॥

विश्वा पेठ माार फसगी दलगिसे
फसगी बाा गिसे — पेंढारी
व निमा चऊथेस या कलम
रु. व दर बाद १
रु. यास
सिवराई रुका
८१

पेठ दौलतपूर येथील कुलकर्ण
दिल्हे यास

पालक सिका मोर्तबास यैन
१ घर दस्तास दर रु. यास
१ दुकान सिवराई खुर्दा ८६
३ बैल पाटास
१ म्हैसी
६

विश्वा पेठ माार
निमा चुवथेस रु.
सदर बाद रु. यास
सिवराई रुका
१

२ घरे
१ कुलकर्ण
१ महाजान फसकी दल
—
२

६ बैल पाटाचे १ कुलकर्णी
३ कुलकर्णी १ माहाजन
३ माहाजन —
— २
६

२ म्हैसी
१ कुलकर्णी
१ माहाजन
—
२
—
१२

सिका मोर्तबास यँन
अकारास कुलकर्णी
यास———
दर— यास सिवराई
रुके ८६
फसगी दलगिसे

यकून वतनें कुलकर्णे तीन व महाजनकी यक यकून च्यार वतनें दिल्ही असेत. यास हक तीनी पेटानी रुके साडेतीन व———

पालक चवीस व व + + + फसगी दल गिवेस व थल मलके च्यार रास मोईन करून दिल्ही असे. अलाहिदा पेठानी पत्रे करून दिल्ही असेत. याचे माथा शेरणी देखील बाबती रु. २०० दोनसे रास ठेविले बी ता।——

	कुलकर्णीस रु.		महाजनकी पेठ रामापूर रु.
	७५	पेठ सिवापूर	५०
सिका	२५	पेठ दौलतपूर	
	५०	पेठ रामापूर	
	१५०		

येकून दोनसे रु. सदरहू वतना वाफीम सेरणी ठेविली असे. यास व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अजरामऱ्हामत नूतन वृति करून दिल्ही असे. तरी तुम्ही यास व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवीत जाणे. या पत्राची तालीक प्रति लिहून घेऊन असल पत्र कुलकर्णी व माहाजन माराजवळी भोगवटियास परतोन देणे. शेरणीचे उसुलाचा निर्वाह हुजूर घेऊन पावलियाची हुजत वतनदार मारास सादर होईल तेणेप्रा। मजरा असे. जाणिजे. छ १ रा।खर. बहुत काय लिहिणे. मोर्तब अस.

क्रमांक : २२३ दि. २४–६–१७१०

मौनी बाबांच्या मठास कर्यात पाटगाव येथे साठ रुपये इनाम होते. ते चालत नसल्याची तक्रार तुर्तगिरी गोसावी ह्यानी छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांच्याकडे केली असतां त्यानी मठास मौजे मट कर्यात पाटगाव हा गाव इमाम दिला.

मौनी बावा

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके ३७ विकृति नाम संवत्सरे आषाढ शुध नवमी मंदवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत कुडाळ यास आज्ञा केली ऐसीजे. तपोनिधि तुरुतगिरी गोसावी याणी प्रसिद्धगडचे मुकामी येऊन विनंती केली की श्री याचे समाधीस्थल मठ कसबे पाटगावी आहे. तेथे आतीत आभ्यागत येतात. त्यास अन्न द्यावे लागते व समाधी स्थली पूजा नैवेद नंदादीप उछाह चालवावा लागतो. यैशास माहाराजानी पूर्वी दोनी गाव दिल्हे आहेत. तेणेकरून सांग चालत नाही. या करीता राजश्री कैलासवासी स्वामी संनीध वर्तमान विदीत केले. ते समयी त्याणी मौजे मठ कर्यात पाटगाव या गावापैकी इनाम रुपये ६० साठी करून दिल्हा होता. परंतु सदरहू इनाम चालिला नाही. याकरिता माहाराजे सदरहू गाव श्रीच्या मठास इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून मनास आणिता श्री हे बहूत थोर सत्पुरुष होते. त्याचे समाधि स्थली पुजा उत्छव नंदादीप नेवेद्य आनदान चालील्याने स्वामीस व स्वामीच्या राज्यास कल्याण आहे. पूर्वी तीर्थरूप कैलासवासी स्वामीने साठी रुपयाचा इनाम मौजे मजकूरपैकी दिल्हा होता. तो चालिला नाही. कैलासवासी स्वामीची सनद आणून दाखविली. या करिता हाली श्रीस नूतन इनाम[१] (कुलबाब इ. इ. "मौजे मट कर्यात पाटगाव" दिला असे.)

तेरीख ७, जमादिलावल सु॥ ईहिदे अशर अलफ.

---

१. नेहमीचा मजकूर म्हणून संक्षिप्त घेतला आहे.

क्रमांक : २२४ दि. २८-६-१७१०

कर्यात मावळच्या देशमुख व देशपांडे ह्यांना नारो शंकर सचीव ह्यांचे मौजे नांदेडच्या पाटीलकीबाबत पत्र. शिवाजी महाराजानी (थोरले कैलासवासी राजेश्री स्वामी) पाटिलकीची निम्मी तक्षीम बकाजी फर्जंद ह्यास शंभर होनास विकल्याचा उल्लेख ह्यांत आहे.

श्री

शिक्का

मसुरल आनाम देशमुख व देशकुळकर्णी तर्फ कर्यात मावळ प्रांत मावळ यांसी नारो शंकर सचीव. सुहुर सन इहिदे अशर मय्या अलफ. मौजे नांदेड तर्फ खडकवासले ता। मजकूर येथील पाटीलकी पहिले रानवडे यांची होती. त्याने सदाजी पोळ यास दिल्ही. निमे तकसीम नांव नांगराची विकत दिधली. निमे कीर्दीची राहिली. ते धुली यांस विकत दिल्ही. त्यावर सदोजी पोळ याची निमे तकसीम नांव नांगराची राजेश्री कैलासवासी यांणी विकत घेतली. ते निमे तकसीम थोरले कैलासवासी राजेश्री स्वामीनी कृपाळू होऊन बकाजी फर्जंद यासी शंभरा होनांस विकत देऊन पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने खाणे म्हणून पत्र दिल्हे. तेणेंप्रमाणे बकाजी फर्जंद पाटीलकी खात आला. हल्लीं बकाजीचा पुत्र शंकराजी आहे त्यांणी आपले जवंदीने निमे तकसीम नांव नांगराची पिलाजी बिन चांगोजी जाधव यास विकत दिल्ही म्हणून वर्तमान शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद याणे हुजूर येऊन विदित केले व राजेश्री थोरले कैलासवासी स्वामीचे खुर्दखत सीकीयाचे व गोताचा महजर त्यापाशीं होता तो त्याणें दाखविला. ते पूर्वील पत्रें मनास आणून मागातीं शंकराजी मजकुरास आरमा केली कीं हे वतन तुवां आपले संतोषें दिल्हे आहे कीं काय ? त्यास शंकराजी मजकुराने सांगितले कीं आपण आपले संतोषपूर्वक दिल्हे आहे म्हणून

शफतपूर्वक बोलिला. त्यावरून पिलाजी बिन चांगोजी जाधव यास खरीदीच्या पत्राप्रमाणे वृत्तिपत्र करून देऊन शेरणीचा निर्वाह करून घेऊन हे पत्र तुम्हास सादर केले असे. तरी मौजे मजकुरची निमे मोकदमीचा नांव नांगराचा महजर यास करून देणें. निमे तकसीमेस पान मान व हक लाजीमा पाळणूक पूर्वापार चालत आली असेल त्याप्रमाणे हक लाजीमा पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने भोगवटा अनुभवून पाटीलकीचा कारभार सुखरूप करीत जाणे. जाणिजे. छ ११ जमादिलावल. परवानगी हुजूर.[१]

मोर्तब
सुद

क्रमांक : २२५ **दि. ४–८–१७१०**

शामजी हरी नामजाद सुभा मावळ ह्यांचे पिलाजी जाधव ह्याना मौजे नांदेडची निम्मी पाटिलकी सुखरुप अनुभवावी म्हणून अभयपत्र.

(नांदेड येथील ताम्रपत्राची नक्कल)

श्री
श्रीमत् स्वामी सेवेचे
ठायीं तत्पर शामजी
हरी निरंतर

---

१. ह्याच तारखेचे शामजी हरी नामजाद व कारकून सुभा प्रांत मावळ ह्याचे देशमुख व देशकुळकर्णी कर्यात मावळ ह्यांस पत्र की तुम्ही समस्त गोत मिळून पिलाजी जाधव ह्यांच्या निम्या मोकदमीचा महजर करून घेऊन सुभ्यास येणे.

प्रस्तुत सनदेच्या संदर्भात शामजी हरी हा दि. १२–७–१७१० रोजी मुरार नारायण हवालदार व कारकून ताा कर्यात मावळ ह्यास लिहितो की, सुभ्याची हरकी म्हणून पिलाजी जाधव ह्यांच्याकडून शंभर रुपये घेऊन मौजे नांदेडची निम्मी मोकदमी त्यांचे स्वाधीन केली आहे. तरी त्यांचे चालवणे.

कौलनामा आज सुभा राजेश्री शामजी हरी नामजाद सुभा मावळे ताहां पिलाजी बिन चांगोजी जाधव निमे मोकदम मौजे नांदेड तर्फ खडकवासलें ता कर्यात मावळ सुर सन इहिदे आशर मय्या आलफ. यादे कौलनामा ऐसाजे. शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद याची मौजे मजकुरची मोकदमी नाव नांगराची होती. ते त्याने आपले स्वसंतोषें तुम्हास विकत देऊन खरीदीपत्र करून दिल्हे. त्याप्रमाणे राजेश्री पंत सचीव स्वामीनी हुजूर शेरणीचा निर्वाह करून घेऊन अभयपत्र तुम्हास करून दिल्हे[1] व सुभापत्र सादर केले की मौजे मजकुरचे निमे मोकदमी नांव नांगराचा महजर करुन देविणें. त्यावरुन तुम्हापासून सुभाची हरकी १०० येकशें माथीं ठेवून सुभीचे पत्र व गोताचा महजर करून दिल्हा असे. त्या प्रमाणें मौजे मजकुरची निमे मोकदमी नांव नांगराची पानमान हक लाजीमा व धार पुरातन चालत आली असेल त्याप्रमाणें आपले वंशपरंपरेने अनुभवून सुखरुप राहणे. दरीबाब कौल असे. रवाना छ १९, जमादिलाखर. मोर्तब शुद्ध.

मोर्तब
सुद

क्रमांक : २२६ **दि. ४–८–१७१०**

पिलाजी चांगोजी जाधव ह्यांच्या मौजे नांदेडच्या निम्या मोकदमी संबंधी झालेला महजर.

श्री

महजर श्री शके १६३२ विकृतीनाम संवत्सरे श्रावण बहुल सप्तमी भृगुवार[2] सन इहिदे अशर मय्या अलफ. तेरीख १९ माहे

---

१. हे अभयपत्रही आहे. पण मजकूर तोच असल्यामुळे येथे घेतलेले नाही.
२. वाराप्रमाणे तारीख काढलेली आहे.

जमादिलाखर मुकाम मौजे नांदेड ता। कर्यात मावळ ब हुजूर हजीरमजालसीं व राजमुद्रा राजेश्री शामजी हरी सुभेदार प्र।। मावळ.

राजेश्री यादवराम मुजुमदार
सुभा प्र।। मावळ ब दस्तुर

श्री
नृसिंह स्वामी सेवेसी
निरंतर शामजी
हरी

राजश्री गोविद लिंगोजी
सभासद नामजाद दु माहाल
तर्फ कर्यात मावळ खेडेबारे

श्री
शिवचरणारविंद
गोविंद लिंगोजी

राजेश्री मुरार नारायण
हवलदार तर्फ मजकूर.

श्री रघुनाथ चरणी
दृढभाव मुरारसुत
निळकंठराव

नरहरी आबाजी मुजुमदार
दु माहाल तर्फ कर्यात मावळ
व खेडेबारे.

खंडोजी नाईक थोपटे
सरनाईक किल्ले
सिंहगड.

मालोजी नरसिंगराव व गोविंदराव शितोळे
देशमुख परगणे पुणे.

श्री
मालोजी नरसिंगराव
शितोळे देशमुख
परगणे पुणें

दिपाजी रवीराव पायगुडे
देशमुख तर्फ मजकूर.

श्री
दिपाजी रवीराव पायगुडे
देशमुख कर्यात मावळ
(निशाणी नांगर)

कान्होजी देवराव पायगुडे
देशमुख तर्फ मजकूर

जाखोजी सर्जाराव पायगुडे
देशमुख

शिवजी नाईक पायगुडे व
जोमांजी नाईक पायगुडे

खंडोजी बिन जैतजी
करजवणे भालेराव
देशमुख तर्फ मजकूर

श्री
खंडोजी बिन जैतजी
करजवणे देशमुख कर्यात
मावळ
(निशाणी नांगर)

रखमाजी बिन विसाजी
करजवणे अढळराव
देशमुख तर्फ मजकूर

श्री
रखमाजी करजवणे देशमुख
तर्फ कर्यात मावळ
(निशाणी नांगर)

नामाजी आरदेव व माहादजी आरदेव लांडे देशपांडिये तर्फ मजकूर व रामचंद्र यादव लांडे देशपांडिये तर्फ मजकूर.

राघो अनंत आत्रे कुलकर्णी मौजे पाडेश्वर तर्फ कडेपठार परगणे पुणे.

रायाजी नाईक इतबार हुक सरनाईक घेरा किले सिंहगड.

लांडे खासनीस दिमत देशमुख तर्फ मजकूर.

मालजी नाईक जगथाप देशमुख कर्यात सासवड.

जनाजी पायगुडे देशमुख.

मालजी बिन फिरंगोजी पाटील जगताप मोकदम कसबे सासवड.

बाकोजी नाईक पाटील झावरे.

पाटील पुणे मोकदम कसबे पुणे.

(निशाणी नांगर)

बि कलम नरसो त्रिमल आजहृत कुलकर्णी पुणे. मालजी बिन मिरजोजी पाटील मते मोकदम मौजे खडकवासले तर्फ मजकूर.

(निशाणी नांगर)

बि कलम सिदो मोरदेव ठकार जोशी कुळकर्णी मौजे मजकूर.

तुळाजी पाटील मोर सेट्या गते. मौजे मजकूर.

(निशाणी तागडी)

सोनजी विसाजी माझेरे मोकदम व खेवजी पाटील माझेरे मोकदम मौजे भुगाव तर्फ मजकूर

गणाजी बिन लखमाजी बोऱ्हाटे मोकदम मौजे कोथरुड तर्फ मजकूर.

(निशाणी नांगर)

बागोजी मोकाते चौगुले मौजे मजकूर मेजे.

महादजी पाटील बिन सूर्याजी दागट मोकदम मौजे शिवणे निमे पाटील.

(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभुभट ठकार जोशी कुलकर्णी मौजे मजकूर

(निशाणी नांगर)

माउजी बीबने चौगुले कसबे पुणे.

आबाजी पाटील बिन नाईकजी पाटील. धावडे मोकदम मौजे कोंढ तर्फ मजकूर.
बिरादर बाकाजी धावडे

(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभु भट ठकार जोशी व कुलकर्णी मौजे मजकूर.

पदाजी पाटील बिन तान्होजी पाटील. पोकळ मोकदम मौजे धावेरो तर्फ मजकूर

(निशाणी नांगर)

बि कलम लक्ष्मण मोरदेव कुलकर्णी ठकार.

शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद मोकदम मौजे खामगाव तर्फ मजकूर

(निशाणी नांगर)

बि कलम महादजी कुलकर्णी मौजे मजकूर.

गुणाजी बाळगुडा चौगुले मौजे मजकूर.

जनाजी पाटील पायगुडे मोकदम मौजे आहाळ कसबे मजकूर.

(निशाणी नांगर)

बि कलम शिवाजी महादेव कुलकर्णी मौजे मजकूर

सोमाजी ठकार चौघुला. संभाजी
बिन सुर्याजी पाटील दागट
मोकदम मौजे वडगाव बुद्रुक तर्फ
मजकूर. मकाजी कुदळे चौगुला.
कुरणाजी बिन सिदोजी जाधव
मोकदम मौजे किरकटवाडी तर्फ
मजकूर. गुमास्ता रुपाजी
रानवडा मौजे मजकूर
(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभू भट ठकार जोशी
कुळकर्णी मौजे मजकूर. गोदजी बिन
चापाजी पाटील कोटुलकर मोकदम
मौजे आंबेगाव बुद्रुक तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभू भट ठकार जोशी
कुळकर्णी मौजे मजकूर. यमाजी
चौगुला चावट. नागोजी पाटील
कामथे मोकदम मौजे
कोढवें तर्फ मजकूर. बिरादर
बाबाजी कामथा.
(निशाणी नांगर)

बि कलम बिनाजी बापुजी कुळकर्णी.
भिकाजी पाटील खरीड मोकदम
मौजे गोऱ्हे बुद्रक तर्फ मजकुर.
बिरादर हंसाजी रिवरीड. (?)
(निशाणी नांगर)

दसजी बिन शीवजी पाटील घुले
मोकदम मौजे उंडरी तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

संताजी ताकदोहे चौगुले मौजे
मजकूर. चाहुजी बिन येल्होजी
पायगुडे मोकदम मौजे जेडो तर्फ
मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम महादजी आपदेव लांडे
कुलकर्णी मौजे मजकूर. येत्नोजी
बिन मालोजी पाटील रानवडे
मोकदम मौजे नऱ्हे ताा मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभू भट ठकार जोशी
कुलकर्णी मौजे मजकूर. संभाजी कुरा
चौगुला. राबाजी बिन भिवजी
चोथा निमे मोकदम मौजे भुगाव.
बिरादर मालजी चोथा.
(निशाणी नांगर)

कुसणोजी लोणकर मोकदम मौजे
कोढवे खुर्द तर्फ मजकूर . गुमास्ता
बहीरजी लोणकर
(निशाणी नांगर)

तेजगावडा चौगुले. जानोजी बिन
कावजी पाटोल रावट मोकदम
मौजे हिंगणे खुर्द तर्फ कर्यात मावळ
निमे पाटीलकी
(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभू भट जोशी कुलकर्णी
मौजे मजकूर.

आबाजी बिन पयाजी बऱ्हाटे
मोकदम मौजे वारजे तर्फ मजकूर
बिरादर गोदजी बऱ्हाटा.
(निशाणी नांगर)

दिपाजी पाटील व कन्होजी पाटील
पायगुडे मोकदम मौजे कुडीजे
तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम माहादाजी आपादेव
लांडे कुळकर्णी मौजे मजकूर.
(निशाणी नांगर)

संताजी माजरा चौगुला.
संताजी पाटील बिन मोत्याजी
पाटील व रायाजी बिन भिकाजी
पाटील जवळकर मोकदम
मौजे खानापूर तर्फ मा.
(निशाणी नांगर)

सोयरो माणकेश्वर मौजे मजकूर
कुळकर्णी.

संताजी पवार चौगुला
मौजे मजकूर.

संभाजी सोतुळ चौगुला
मौजे बावथण खुर्द तर्फ मजकूर.

येजाजी पाटील वाळके मोकदम
मौजे दिघी प्रगणे पुणे.
(निशाणी नांगर)

खंडोजी चावट चौगुला मौजे मजकूर
गोदजी बिन तावजी बऱ्हाटे मौजे
हिंगणे बुद्रुक तर्फ मजकूर बिरादर
मावजी बऱ्हाटे.
(निशाणी नांगर)

नावजी फेगसा चौगुला मौजे मजकूर.
कान्होजी बिन जाखोजी पायगुडे
मौजे मांडवी बुद्रुक.
(निशाणी नांगर)

बाजी बिन संताजी पायगुडे देशमुख
मौजे कोपरें.

बाणाजी पायगुडे देशमुख
मौजे डोणजें.

चाहुजी बिन बावजी पाटील
वांजळे मोकदम मौजे आहिरे
तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

जावजी चोरघा मोकदम मौजे
राहाटवडे तर्फ खेडेबारें.
(निशाणी नांगर)

संताजी पाटील बिन सोम पाटील.
राजगुरु मोकदम मौजे येरवडे
प्रांत पुणे.
(निशाणी नांगर)

तावजी पांगारा मोकदम मौजे वेळु
तर्फ खेडेबारें.
(निशाणी नांगर)

मुभाजी नाईक व बखाजी नाईक
जाचकटाणे नाईक परगणे पुणे.
(निशाणी काठी)

पानसरे तर्फ कर्यात मावळ.
इभ्रामखान वलदे येसवंतखान व
वलोखान. गुणाजी नाईक
जाचकटाणे नाईक कसबे पुणें.
(निशाणी काठी)

नवलाजी बिन संताजी तावरे
मोकदम मौजे पर्वती प्रांत पुणे.
(निशाणी नांगर)

बि कलम शंभू भट ठकार जोशी
कुलकर्णी मौजे मजकूर.

बखाजी नाईक नीवगणे देशमुख
मोसेखोरे.

संताजी बिन रामाजी पाटील
माणकर मोकदम मौजे सागरुण
तर्फ मोसेखोरे.

भिकाजी पाटील नलवडा
मौजे निगडे तर्फ मोसेखोरे.

जावजी पाळा पाटील मौजे
गावेसानापूर तर्फ मोसेखोरे.

संभाजी कोकाटे चौगुला मौजे
पासीणे तर्फ मजकूर.

गणोजी शाहाडा मोकदम
मौजे बदुदर तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम महादाजी आपदेव
लांडे कुलकर्णी मौजे मजकूर.
संताजी बसवा चौगुले तलवडी
मौजे मजकूर.

तुळाजी पाटील जोरी निमे पाटील
मौजे खेडें तर्फ मजकूर.
(निशाणी नांगर)

बि कलम महादाजी आपदेव लांडे
कुलकर्णी मौजे मजकूर.

श्री

या हुजूर जाहला महजर ऐसाजे. मौजे नांदेड कर्यात मावळ येथील निमे मोकदमी नांव नांगराची तकसीम शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद याची होती. त्यानें स्वसंतोषें खुषरजाबंदीने पिलाजी बिन चांगोजी जाधव मौजे दिवे कर्यात सासवड यासी विकत दिली. त्याचें खरीदीखत करून दिले शके १६२८ व्ययनाम संवत्सरे आश्वीन शुद्ध विजयादशमी मंदवार सुरसन सबा मय्या अलफ तेरीख १० माहे रजबु. तेथे मजकुरची मीकदमी नांव नांगराची तकसीम आपले वतन आहे. आपणास मौजे मजकुरची लावणी होत नाही. नातवाणीमुळे कर्जदार जाहलो. या करिता खुष रजाबंदीने स्वसंतोषें तुम्हास विकत दिली. निमे मोकदमी देखील नांव नांगर किमत होन पातशाही २०० दोनशें तुम्हापासून घेऊन आपले वतन खुषरजाबंदीने दिले असे. यासी जो कोणीही हिलाहरकत करील व आपला भाऊबंद मुजाहीम होईल तो आपण वारुन. या वतनाचा महजर व खुर्दखत राजेश्री थोरले कैलासवासी स्वामी यांचे आपणा जवळी होते ते बजिनस तुम्हास दिले असे. श्रावण मासी सीवझडे मोकदम व देशमुख देशपांडिये कर्यात मजकूर जमा करून तुमच्या नावाचा महजर करून देऊन आपली आई रुपाई व आपण येकदिल होऊन खुषरजाबंदीने आपली तक्षीम हकलाजीमा काळी पांढरी घरठाव इनाम निमे मोकदमी दिली असे. लेकराचे लेकरीं खाऊन सुखरुप असणे. हे खरीदीपत्र. यावरून पुरंधरचे मुक्कामी राजेश्री पंत सचीव या सन्निध खरीदीपत्र व शंकराजी फर्जंद नेऊन जाला करीना जाहीर केला. त्याचा मजकूर मनास आणून राजेश्री पंत सचीव यांणी दुमाला पत्र करून दिले. त्याचा मजकूर जे पिलाजी बिन चांगोजी जाधव निमे मोकदम मौजे नांदेड कर्यात मावळ सुहूर सन इहिदे आशर मय्या अलफ दिले अभयपत्र ऐसाजे. शंकराजी बिन बकाजी फर्जंद याणे हुजूर येऊन विदित केले कीं मौजे मजकुरची पाटिलकी पूर्वी कदीम रानवडी याची होती त्याने सदोजी पोळ यास निमे नांव

नांगराची तक्षीम विकिली. निमे पाटिलकी राहिली. त्यावरी सदोजी षोळाची निमे तकसीम नांव नांगराची राजेश्री थोरले कैलासवासी स्वामी याणी विकत घेतली होती. ते तक्षीम शंभरा होनास आपले बाप बकाजी फर्जंद यास विकत दिली ब गोताचा महजर व हुजुरचे खुर्दखत शिक्यानिशी दिले की सदरहु मोकदमी वंशपरंपरेने अनुभवणे म्हणून वृत्तिपत्रें दिलो आहेत. ती पत्रे आपणा जवळी आहेत. येसीयासी आपला प्रसंग बहुतच नातवानीचा जाला आहे. मौजे खांबगांव तर्फ मजकूर येथील मोकदमी आपली वतनी आहे. यामुळे आपणास दुतर्फा दिवानात टका पडतो. तो द्यावयासी ताकत नाही. कर्जंदारानी अडविले. टक्का द्यावयास कोठे इलाज नाहीसा झाला. या करिता आपण मौजे मजकुरची निमे पाटीलकी नांव नांगराची तक्षीम आहे ते आपल्या स्वसंतोषे पिलाजी जाधव यास रुपये ६०० सहाशे घेऊन विकत दिली आहे. आपणापाशी ये वृत्तीचा महजर व राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामीचे खुर्दखत शिक्यानिशी आहे ते मनास आणून निमे पाटिलकीचे दुमालेपत्र पिलाजीस करून द्यावयाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विदित केले. त्यावरून शंकराजी फर्जंद याजवळ राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामींचे खुर्दखत शिक्यानिशी होते. सन अर्बा सबैनचे व गोताचा महजर सन खमस सबैन छ. ११ जमादिलावलाचा होता व तुम्हास शंकराजी फर्जंद याने खरीदीपत्र सन सब्बा मय्या अलफ व्ययनाम संवत्सरे आश्वीन शुद्ध दशमी शनिवार ते दिवशीं दिले होते ते मनास आणिले आणि शंकराजीस आज्ञा केली की तुर्वा हे वतन आपल्या स्वसंतोषे विकत दिले आहे की काय हे शपथपूर्वक सांगणे. त्यावरून त्यांणी शपथपूर्वक सांगितले की आपल्यावरी कसाला पडिला याकरिता हे वेतन स्वसंतोषे दिले. त्यावरून खरीदीपत्राप्रमाणे निमे मोकदमीचे माथा शेरणी रुपये ६०० ठेविली असे. याची उगावणी करून निमे पाटिलकीचे वतन पानमान व नांव नांगर घरटाणा व इनाम पाळणूक हक लाजीमा पूर्वापार चालिला असेल त्या प्रमाणें पुत्रपौत्रादि

वंशपरंपरेने भोगवटा अनुभवून गावीची कीर्दमामुरी करून निमे पाटिलकीचा कारभार करून सुखरुप राहणे. ऐसे दुमालेपत्र येविषयीचे देशमुख देशपांडिये तर्फ मजकूर यांसी पत्र व राजश्री शामजी हरी नामजाद सुभा प्रांत मावळे व राजश्री गोविंद लिंगोजी सभासद नामजाद तर्फ मजकूर यास पत्रें करून दिल्ही की ये वृत्तीचा महजर करुन देणे. त्यावरुन देशमुख व देशपांडिये व शिवझडे मोकदम व समाकुळ पांढरी मौजे मजकुरी मेळवून पूर्वील बकाजी फर्जंद याचा महजर मनास आणिला. तेथे मजकूर मौजे नांदेड कर्यात मजकूर येथील मोकदमीचा महजर जाला ऐसाजे. हिरोजी बिन बाजी रानवडा कदीम मोकदम मौजे मजकूर याच्याने कीर्द नव्हे म्हणोन गिरजोजी घुला याजपासून बैल २ दोन व म्हैस १ एक व गल्ला कैली सात मण घेऊन निमे मोकदमी गिरजोजी मजकुरास विकत दिल्ही. निमे आपणास ठेविली होती. त्याजवरी मगती हिरोजी मजकुरास खावयास नाही म्हणोन सदोजी पोळ यापासून होन पादशाही २० वीस घेऊन हिरोजी मजकुराने सदोजी पोळ यास निमे पाटिलकी नांव नांगराची तकसीम ठेविली होतो ते विकत दिल्ही. त्यावरी सदोजी पोळ याने काही दिवस या पाटिलकीचा कारभार केला. मग राजश्री थोरले कैलासवासी राजेसाहेब यांसी विसां होनास विकत दिल्ही. घुली याजवळ महजर आहेत. परंतु दोन नांगर मोडून सदोजी पोळ याने एकच नांगर आपले तर्फेस केला आहे. तेणेप्रमाणे नांव नांगर राजेश्री राजेसाहेबाकडे चालत होता. त्यावरी राजेश्री राजे साहेबीं बकाजी फर्जंद यापासून होन पातशाही १०० येकशे घेऊन मौजे मजकुरची मोकदमी आपली तकसीम बकाजी फर्जंद यास विकत दिल्ही, नाव नांगर येकच बकाजी फर्जंद याणेच करावा. पान मान बकाजीने आधी घ्यावा. मागे मोराजी व सोनजी घुले याणी घ्यावा. शेत व इनाम निमे बकाजी फर्जंद याकडे निमे घुली याकडे. बि तपसील.

इनाम टक ३६

३० माहुपाटी कासरके पैकी शेताकडे टके बाकी

६ पासोडी नजीक वडजाई टके

३६

तपसील

बकाजी फर्जंद		घुले	
१५	माहुपाटी	१५	माहुपाटी
३	पासोडी	३	पासोडी
१८		१८	

शेती रकमी टके

९३ बकाजी फर्जंद

३० हनमत पाटचा
३ पैकी पाणदीचे तर्फेस १॥ येकूण.

६० वडपाटचा ५ दर टके २० येकूण १२० पैकी निमे पश्चिमेकडील पाटचा

३ येकूण
३ मळयास टके ६ पैकी पश्चिमेकडील निमे

९३

झाडी झाडोरा दान

३९॥ तकसीम दो ठाई
१॥ वाटून कलम

माहारानी झाडीफेडी व मोळीया दो ठाई करावे आणि रातवेसी व बकाजी फर्जंद याची राखावी
कलम १

मोकदमीचा वाडा घुली याकडे दोन तकसीम बकाजी फर्जंद याकडे होता. त्यास घुली याकडे दोन तकसीम करार केला. येक तकसीम बकाजीस दिल्ही. पांढरीमध्ये जेथे मानेल तेथे लांब हात ८० व रुंद हात ३२ जागा नेमून द्यावा
कलम १

गाव निसबतीने जे उत्पन्न होईल ते दो ठाई घ्यावे
कलम १

९३ घुले

३० हनमत पाट्या ३
पैकी १॥ येकूण टके
६० वडे पाट्या ६ पैकी
३ येकूण
९३
१८६

सदर्हु प्रमाणे जाहला. हर दोजणी लेकराचे लेकरी या प्रमाणे वर्तावे. यास कोणी हीलाहरकत करील त्याणे पाचशे होन दिवणात गुन्हेगारी द्यावे. हा महजर व शिक्यानिशी थोरले कैलासवासी स्वामीचे खुर्दखत त्याचा मजकूर जे आजरतखाने राजेश्री शिवाजी राजे राजेसाहेब दामदौलतहु ता। बकाजी फर्जंद सुहुर सन अर्बा सबैन अलफ मौजे नांदेड तर्फ खडकवासले गेथील कदीम पाटीलकी रानवडी याची होती. त्याणे सदोजी पोळास निमे तकसीम नांव नांगराची विकिली. निमे तक्षीम कोर्दीची घुलीयास विकिली. त्यावरी सदोजी पोळापासून निमे नांव नांगराची तकसीम साहेबी पैके देऊन विकत घेतली होती ते हल्ली तुम्हास मेहेरबान होऊन शंभर होनास विकत दिल्ही. सदर्हु निमे तक्षीमेचा हकलाजिमा व इनामावर जे उत्पन्न असेल ते खाऊन नांवनांगराचे व निमे पाटिलकीचा कारभार करीत जाणे. सदर्हु निमे तक्षीम तुज दिल्ही असे. लेकराचे लेकरी औलाद अफलाद तुवां खाणे. अर्थाअर्थी कोणास संबंध नाही. साहेबी निमे तक्षीम तुज दिल्ही असे. निमे काळी व पांढरी असे. निमे तक्षीम तुझी तुज असे. सदर्हु खुर्दखत व महजर व होली राजेश्री पंत स्वामीचे वृत्तिपत्र व देशमुख देशपांडोयांची पत्रे गोताने व समाकुल पांढरीने मनास आणून पिलाजी बिन चांगोजी जाधव यासी निमे मोकदमीचा महजर बकाजी फर्जंद यास करून दिला असे. पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने भोगवटा अनुभवून निमे मोकदमीचा कारभार करणे. यास जो कोणी हिला हरकत

करील तो दिवाणीचा गुन्हेगार व गोताचा खोटा. महजर. सही. बंद सुमार १५ पंधरा. मोर्तब सुद.

मोर्तब
सुद

मौजे मजकूर

सुभाजी बिन हाजी सुतार
(निशाणी किकरे)

मालोजी बिन व्यंकोजी परीट
(निशाणी मोगरी)

तुकोजी बिन कानमाळी मेहेतर मौजे मजकूर
(निशाणी खुरपे)

सखाजी बिन विठोजी सोनार पोतदार मौजे मजकूर
(निशाणी सांडस)

नाम राऊत बिन तुक राऊत मांग मौजे मजकूर
(निशाणी भाली)

शिव भट बिन महाद भट ठकार जोशी
(निशाणी पातडे)

दसजी बिन नागोजी लगड. संभाजी लगड व महादजी लगड मौजे मजकूर

ब।। साबाजी बिन गोमाजी कुलकर्णी क्षीरसागर मौजे मजकूर

मल्हारजी बिन बकाजी कुंभार– मौजे मजकूर
(निशाणी थापटी)

महार आबनाक बिन कान्हनाक
(निशाणी विळा दोरी)

दि. २–१२–१७१० रोजी छत्रपती शाहू ह्यानी पिलाजी जाधव ह्याना सदहुं मोकदमीबद्दल दिलेले वृत्तीपत्रहि उपलब्ध आहे.

क्रमांक : २२७   **इ. स. १७१०**

पिलाजी जाधवांच्या मोकदमीची शेरणी व सरदेशमुखीचा वसूल असे ७५० रुपये पाठविले आहेत म्हणून पंताजी शिवदेव ह्यांचे पंत सचीव ह्याना पत्र.

श्री भार्गवराम

राजश्री पंत सचीव स्वामीचे सेवेशी

सेवक पंताजी शिवदेव साष्टांग नमस्कार विनंति. उपरी पूर्वी पिलाजी जाधवाचा पाटिलकीचा विचार मानाजी पवाराबरोबरी सेवेसी लिहिला आहे. त्यावरून वर्तमान विदित झालेच असेल. पिलाजी जाधवाचे पाटिलकीचे राजपत्र पाठविले आहे ते घेतले पाहिजे. राजश्री स्वामीस रुपये ७०० सातशे शेरणी कबूल केली आहे. सरदेशमुखी रुपये ७० सत्तर. येकूण सातशे सत्तर रुपये मानाजी जाधव पाठविला असे. त्याजबरोबरी पाठविले पाहिजेत. मानाजी जाधव यास पिलाजी जाधव याजकडून यास खर्चास रुपये १० सबब देविले पाहिजेत. सेवेसी विदित जाले पाहिजे. हे विज्ञापना.[१]

क्रमांक : २२८   **दि. ३१-१२-१७१०**

मुरारजी शिंदे ह्यांच्याकडून कृष्णाप्पा तिमा नाईक देसाई यानी "खस्ता मेहनत जीवाम्य स्वामी कार्याचे ठायी केली" म्हणून इनाम दिले.

श्री

मो अनाम कृष्णपा तिमा नाईक देसाई क॥ बनूर मामले तोरगल यासी मुरारजी शिंदे सु॥ ईहिदे अशर मया आलफ

---

१. सदर्हु ७५० रुपये पंताजी पंत ह्यांच्या स्वारीस जमा झाले म्हणून नारो शंकर सचीव ह्यांचे पिलाजी जाधव ह्याना दि. ८-११-१७१० चेहि पत्र आहे.

तुम्ही येक निष्टेने वर्तोन खस्ता मेहनत जिवाभ्य स्वामी कार्याचे ठायी केली याकरिता तुम्हावर मेहेरवान होऊन इनाम कोा मार पैकी पटी ४ अरा मार १६ सोळा गांवगना बी तपसील

मौजे बिजकूपपटी १	मौजे गुडकटे पटी ·॥·	मौजे दोडवानी पैकी वजा
अरा मार ४	अरा मार २	सेत आरा मार ८८८९ २
मौजे उदपुडी सेतवजा ८८।·	मौजे विडकी पटी ·॥·	मौजे पंचगाव शिले वजा ८८८९
अरा मार ४	अरा मार २	अरा मार २

येणे प्रो सोळा मार खाल सात पैकी इनाम मराह्मत केले असे. येक निष्टेने वर्तोन जल तरू पाषाणपर्यंत अनभऊन राहणे. जाणिजे. रा छ २१ जिलकाद मोर्तब असे.

क्रमांक : २२९ इ. स. १७००–१७१०

एलिएनेशन ऑफिसमधील दप्तरातील काही उतारे :—

इ. स. १७००–०१

यादी हीसेब आकार कीर्द राजश्री पंत आमात्य सु॥ इहिदे मया अलफ

तेरीज खर्च

१२५३	स्वामी
१९६	धर्मादाय
१००४	किलेहाय
५२२६६	स्वारी अमात्य
६३६२	सुभे लस्कर
३०९३१	महाल मजकूर
१३२३	मुजाफती
५८	बयाज नाही

इ. स. १७०५-०६

ताराबाईच्या वेळची महालांची वाटणी :

सू॥ सीत

१४	मातुसेरी
८	नेमाजो सिंदे
३	हैबतराव निंबाळकर
१२	हंबीरराव मोहिते सरलष्कर
३४	परसोजी भोसले
२	बळवंतराव देवकाते
१०	सभाजी (?) आणी राऊ (?)
३	अंताजी पांढरे
३	आटोळे
८९	
१३	मोघम
१०२	

दि. १७-६-१७०८

जाबीतादा कर्ज हा। बाजी बाभाडा व संताजी बाभाडा व येसजी सकपाळ व अपाजी रामकृष्ण रा।। कसबा कोट कोलापूर सु।। तिसा मया अलफ. छ ९ रबिलाकर

नक्त	खुर्दा टक्के
७।―	·॥·

दि. १७-६-१७०८

$\frac{१}{४}$ऽ

जाबीता बाजी बाभाडा व सताजी बाभाडा व येसजी सकपाल व अपाजी रामकृष्ण मो।। कसबे कोट कोलाहापूर सु।। तिसा मया आलफ. छ ९ रा।खर

ता।।

५ घोडी	२० मेंढरे
७ बायका	२७ गुरे
१३ कुणबिणी	....
मुले	....
	१ मुली बाम्हणाची
३ साणा	
२ विदेचे	
१ कुरद	

या पैकी एकच बंद आहे. बाकीचे गहाळ दिसतात. त्या एका बंदातील हेहिक टिपण आहे.

इ. स. १७०९-१०

हिसेब निलकंठ बलाळ सु॥ सन अशर मया अलफ

रु॥

१०३२४। बाकी साल गु॥ बा॥ हिसेब
४०००० साल मजकूर दरमाहे ३३०० दरमाहे तह
६२२५ खासगी

३२२५ राजापूर सुभा देहे १२
३००० सुभा दाभोळ ता॥ वल्हे देह १५
६२२५

५६५४९।

ई॥ अवल साल ता॥ जिल्हेज
रु॥ २०४२९॥≡

ता॥ रसद जामदारखाना वराता...
३६५१ श्वारी जागवत व लाटेशर
व्याघ्रगड महिपतगड पैं॥

२०४२९॥≡

....

....

.... तहापैकी
.... रायभानजी बावा
श्वारी याकूल

वराता रुपये

२४५	रायेभानजी बावाचा दरमाहे मजुरा परभरा स्वारीमुळे खर्च
२०५	स्वारी भगवंत व कचेश
१४००	व्याघ्रगड व महिपतगड मु॥ ३ माहे १९ रोज दरमाहे विद्यमान रा। खंडो बल्लाळ ३५०
२००	सुंदरगड गुणवंतगड दरमाहे ५०

बाकी खेरीज प्रतिनिधीकडील सरदारी खर्च व बलाडा हुजरात खर्च आलाहिदा येणे असे.

निकी बेरीज
३६११९॥-

क्रमांक : २३० इ. स. १७१०(?)

पिलाजी जाधव ह्याना सरदेशमुख, देशपांडे, महाजन इत्यादि प्रांत पुणे येथील लोकानी सुतार, महार, गुरव, परीट इत्यादि बलुत्यांच्या हक्कासंबंधी सादर केलेले निवेदन.

राजश्री पिलाजी जाधवराव यांसी

श्री श्रीमंत सकलगुणालंकरण अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य निराधारी यांस आधार राजमान्यया विराजित

मोकदम मौजे नांदेड ता। कर्यात मावळ व मौजे वाघोली प्रांत पुणे सरकार जुन्नर स्ने॥ सरदेशमुख व देशपांडे व महाजन व चौधरी व मोकदम समस्त पैठण प्रांत मजकुर आशिर्वाद अनुक्रमे विनंती उपरी. स्वामीचे पत्र आले ते पावले. लिहिले वर्तमान विदित जाहले. लिहिले जे आपला प्रांत बहुत दिवस उध्वस्त होता. सल्यामुळे मुलखाची

वसाहत जाहली. गांव तमाम आबाद जाले. बाराही बलुते गावावर आले. त्यास हक्कामुळे मनमाने तैसे आपलाले सर्व जे हक्क मागतात. तर या निर्वाह करुन लिहिणे म्हणून लिहिले. त्यावरुन आपण समस्त मिळून चाली विचारुन जे परंपरागत चालत आले आहे ते लिहिले आहे. त्यास गोसावी सर्वजण बलुते वगैरे सर्वास वर्तवणे. विशेष काय लिहिणे. कृपा निरंतर असो दिजे. आपण आज्ञांकित असू. हे विनंती.

लग्नासंबंधी हक्क

सुताराने लग्नात काय आणावे व त्यास काय द्यावे म्हणून लिहिले.

सुताराने नवऱ्यास चौरंग बसण्यास आणावा. त्या चौरंगावर शेला घालून नवऱ्याने पुजा करावी. पुजा झाल्यावर चौरंग नवऱ्याचा व शेला सुताराचा. या शिवाय गुगुळ.

माहारास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

नवरा बाहेरुन येईल त्यास वेशीवर शेला माहारास द्यावा व सरपण फाटे वगैरे चाकरी झाडवणाची त्यास चार दिवस जेवणे व लुगडे चोळी झाडवणास द्यावी.

वऱ्हाडामध्ये परटाचा हक्क काय तो लिहिणे म्हणून लिहिले.

नवरा येईल त्यास परटिणीने कांकणी चढविणे व वऱ्हाडणीस पायघड्या घालाव्या न्याव्या. त्यास वाटेस पायघड्यावर ओवाळणी येईल ती परटिणीची. पाचवे दिवशी लुगडे चोळी चार दिवस जेवण व गुगुळदाम हक्क ८४

कोळी यास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

कोळी याने चार दिवस दोन्ही मांडवात पाणी भरावे. चार दिवस जेवण व शेला.

कुंभारास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

कुंभाराने बोहल्याची वही सिद्ध करावी त्यास हक्क द्यावा. वहीची

गुरवास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

गुरवास हक्क

१	हणवंतावर शेला
०४	गुगुळदाम
१	ओवाळणी गुरवाची त्यासी
१	पहिली एक ओवाळणी माळणीची बाशिंगे आणील त्यास द्यावी. बाकी अवघी गुरवाची
३०४	

याशिवाय दोही मांडवी पान–पत्रावळी आणाव्या. चार दिवस जेवण.

मांगाचा हक्क काय म्हणून लिहिले तर मांगाने केरसुण्या वऱ्हाडात पुरवाव्या. डफडे वाजवावे. त्यास जेवण शेला.

चांभारास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

चांभारास लग्नात हक्क नाही. नवऱ्याची पिवळी पांघुरणे.

०४ गुगुळदाम

१ नवऱ्याचे हातचे नारळ वर्षाचे परंतु शकुनाचे म्हणून ठेवितात. वर्षास काही किमत देतात.

मडकी अर्धी नवऱ्याने घेणे. अर्धी नवरीने घेणे. पैकाही निमे नवऱ्याकडून निमे नवरीकडून घेणे व कळसवणी ०४ एक पैसा कुंभारास द्यावा व २०४ एकूण दोन टक्के शाही व एक पैसा.

तेली यास हक्क काय द्यावा म्हणून लिहिले.

तेली याने नवऱ्यास बाहेर गाडा सामोरा न्यावा. त्यावर शेला घालावा.

लोहारास लग्नात हक्क नाही.

लग्नात लाडू कोणास द्यावे म्हणून लिहिले.

१ मोकदम लाडू

१ जोशी लाडू ब्राम्हणाचे घरी उपाध्या नसता जोशी अगर उपाध्या आहे तर उपाध्य घेईल.

१ ब्राम्हणावेगळ त्याचे ग्रामउपाधीक जोशी याचे येथील लाडूतील जोशी याचा (?)

उपाध्ये व ग्रामजोशी भांडतात. जोशी म्हणतात जे अष्टाधिकार आपले तर ज्याचे घरी उपाध्ये आहेत त्याणी काय द्यावे आणि जोशो याणी काय घ्यावे. याचा निबंध करून लिहिणे म्हणून लिहिले.

तर ज्या गावी ब्राम्हणाची घरे आहेत त्याचा कुलगुरु व ज्योतिषीही आहेत तर उपाधिक ब्राम्हणाचे घरी...........

१ गणेश जोशी याचा १ लग्नपत्रिका जोशी याची

१ घटका जोशी याची ब्राम्हणाचे घरी जोशी याने कुलगुरू असता येणेप्रमाणे जोशी याही घेणे. ज्या ब्राम्हणाचे उपाध्ये कुलगुरु हजर नाहोत त्याचे उपाधीक ज्योतिष्याने घेणे. परंतु अष्टाधिकारी असता ब्राम्हण विरहित दुजे आहेत त्यांचे उपाधिक ग्रामजोशी याचे असे.

बुरूड व चांभार भांडतात जें बुरडाचे पायतण चांभार सांधीत नाही. चांभाराची सुपे पाटी बुरूड सांधीत नाही म्हणून लिहिले.

बुरूडाचे पायतण चांभाराने सांधू नये. चांभाराची सुपे पाटी बुरूडाने सांधू नये. येणे प्रमाणे चालवावे.

हुताशनीची पूजा होते त्यास गावातील नैवेद्य येतात. ते नैवेद्य कोणी घ्यावे म्हणून लिहिले.

तर होळीचा नैवेद्य जो येईल तो माहाराने घेणे. आणिकांस अधिकार नाही.

माणूस मरते त्याचे अकरावे दिवशी जलकुंभ भरून ठेवितात त्याचा नैवेद्य विडा माहार म्हणतात आपला. त्याचा निर्वाह करू(न) लिहिणे म्हणून लिहिले.

तर अकरावे दिवशी जलकुंभ भरून ठेवितील त्यास विडा दक्षिणा नैवेद्य कुंभारानें घेणे. महाराचा संबंध नाही.

न्हावी मरतो त्यास वेशीवाटे नेऊ देत नाहीत. ऐसा देश दंडला आहे याचा धर्म काय म्हणून.

न्हावी वेशीवाटे न्यावा. इतरमार्गे न न्यावा.

महार मांग भांडतात जे गुरु मरते त्यास मांग म्हणतो अकरा डागिने आपले. माहार म्हणतो नाही म्हणोन लिहिले.

तर मांग माहाराची झाडीवण गुरू मरते त्यास माहार देतील ते घ्यावे आणि गुराचा सावा मांगाचा. येणे प्रमाणे वर्तावे.

सुतार पूर्वी कुणबी याचे घरी जेवीत होते. हल्ली जेवीत नाहीत. उलफे मागतात. तर त्याचे उत्तर.

सुतार जेवील तर जेऊ घालावा. सणवई घेईल तर द्यावी न जेवील सणवई न घेईल तर त्यास उलफ न द्यावा.

गुरव माळी भांडतात जे फुले पत्री कोणी वहावी हे लिहिणे म्हणून लिहिले.

तर माळी याने फुले आणावी गुरवाने देवास वहावी. अगर लग्नासंबंधी व्यवहार बाशिंगे व फुले लग्नास लागतील ती माळी याने द्यावी. त्याचा हक्क माळी यानेच घ्यावा. गुरवाचा संबंध नाही.

सोनार ब्राम्हणाचे घरी जेवीत नाहीत. ब्राम्हण सर्वात श्रेष्ठ. जेवीत नाहीत हे काय.

ब्राम्हणाचे घरी सोनार जेवीत नाहीत हा अन्याय करितात.

वाणी व कासार व पंचाल मिरवणूक वऱ्हाडाची या निमित्य भांडतात त्याचा निर्वाह लिहिले.

ब्राह्मण क्षत्रिय वैश्य शूद्र या व्यतिरिक्त कासार वगैरे याहीं आपापले हद्दीत नवरा मिरवावा. बाजारात मिरवायासी गरज नाही.

सदरहु प्रमाणे लग्नाचे हक्क बलुत्याचे लिहिले आहेत. कोणा बलुत्याची काय जिन्नस आली याची लागलागवड पाहून त्यास द्यावे. अवघे सारखे नाहीत अथवा गृहस्थाचे घरी लग्न आहे अवघे बलुते

घेतील परंतु गृहस्थाने ही आपली शक्ति पाहून द्यावे व बलुत्यानी शक्ति पाहून घ्यावे. देणे घेणे अवघे वैभवानुसार आहे. विदित व्हावे. हे विनंति. बि कलम.

क्रमांक : २३१ **दि. ३–१–१७११**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने दि. ३–१–१७११ रोजी आपल्या राजास जे पत्र पाठविले त्यात गोव्याच्या हद्दीवर मराठ्यांच्या राणीचे सैन्य मोठ्या प्रमाणात गोळा झाले आहे असे म्हटले आहे. त्या पत्रातील मराठ्यांच्या सैन्यासंबंधीचा उतारा खाली दिला आहे.

महाराज

गेल्या डिसेंबर महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यात मला कोंगो येथील वखार प्रमुखांचे पत्र आले. त्याची प्रत त्यानी आपणाकडे पाठविली आहे. त्या पत्रात त्यानी कोंगोच्या बंदरात ज्या घटना घडल्या त्याचा तपशील दिला आहे.. ....
....कोंगोला आरमार पाठविता आले नाही त्याचे कारण हे की, इकडे माणसांची व सामानाची टंचाई आहे. तसेच मराठ्यांच्या[1] राणीचे सैन्य आमच्या हद्दीवर फार मोठ्या प्रमाणात गोळा झाले असल्याने आमच्या हद्दीवर मला राज्याच्या रक्षणासाठी सैन्य ठेवणे भाग पडले. मराठ्यांच्या राणीच्या सैन्याबद्दल मी महाराजाना गेल्या वर्षीच्या बारा डिसेंबरला

---

१. मूळ पत्रात Rainha do Sivaji असा उल्लेख आहे.

लिहिलेच आहे. खेम सावंत व राणी ह्यांच्यामध्ये तह झाला की, मी कोंगोला आरमार पाठविण्याचा प्रयत्न करीन.....................
....

गोवा, ३ जानेवारी १७११

व्हाइसरॉय

क्रमांक : २३२ **दि. २१-१-१७११**

छत्रपती शाहू ह्यानी निवाडा करून कसबा प्रभावळीचे कुलकर्ण शिवाजी मायदेव, संभाजी राम, गुणाजी भास्कर व चिमणाजी बल्लाळ ह्यांना या वतन-पत्राद्वारे दिले.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिशेक षके ३७ विकृतीनाम संवत्छर माघ शुध त्रयोदसी भानुवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी--

शिवाजी मायदेऊ व संभाजी राम व गुणाजी भास्कर व चिमणाजी बलाळ सेणवी कुलकर्णी कसबा प्रभावळी सुभा प्रांत राजापूर यासी दिल्हे वतनपत्र यैसाजे. तुम्हा चौघापैकी संभाजी राम सेणवी किले सातारचे मुकामी हुजूर येऊन विनंती केली जे कसबे माारचे कुलकर्ण पुरातन आपले. कारकिर्दी आदिलशाईपासून व माहाराज राजश्री कैलासवासी स्वामीस तळ कोकण अर्जानी जाहालेवर राजश्री राऊजी सोमनाथ व त्रिंबक टुकदेव व तुकोराम प्रांत मजकुरास सुभेदार होते. त्याचे कारकिर्दीस आपले वडिलापासून कसबा मजकुरचे कुलकर्ण चालवीत असता राजश्री तुकाराम सुभेदार रयतेच्या दारसुधी

घ्यावयास कसबे मजकुरी आले. तेव्हा आपले चुलते भान सेणवी कुलकर्ण करीत होते त्याकडे दारसुधीमुळे उच्चापत टका पैका निघाला त्याचा तगादा लागला. त्याचे तरतुदीबदेल भान सेणवी मजकूर पैके मळवावयास हरयेक जागा गेला. वरकड भाऊबंद रोजगार प्रसंगें जागा जागा होते. त्यावर रायाजी नरसिव्ह देशकुलकर्णी मामले मजकूर याणे राजश्री तुकोराम सुभेदार याकडे मालुमात करून आपला भाऊ केसो नरसिव्ह कसबे मजकुरच्या कुलकर्णी याच्या लिहिणेयास ठेविला. त्यावर भान सेणवी याणे पैकियाची फारी समई करून गाव कुलकर्ण चालवावयास आला. त्यास देशकुलकर्ण मजकूर याणे लागू दिल्हे नाही. याबद्दल आपण हुजूर रायगडास जाऊन हयाळ होऊन सरकारकुनाचे पत्रप्रा॥ मजकुराचे सुभेदारास आणिले जे सेणवी याचे कुलकर्ण सेणवी यास देणे व मागे भान सेणवी व सिव सेणवी हे सुभेदार मा॥रनिलेपासी फिर्याद जाहाले. त्यास विठल नारायेण पोतदार किले विशाळगड यास चुन्याचे भटीचा हवाला होतो. त्याकडे मनसुफी लाऊन दिल्ही. त्याणे हमशाई वतनदार व ग्रामस्त कसबेंच मिळऊन गोई साक्ष पाहोऊन आमचे कुलकर्ण असे खरे करून म्हाजर करून दिल्हा. तो माजर व आपण सरकारकुनाचे पत्र आणिले होते ते मौजे कौसुंबे ता॥ देवरूख हा गाव भान सेणवी यास खोती होता तेथे त्याजवळी पत्रे असता मौजे मा॥री दारसुदीबदल वाजपुसीस राजश्री दताजी रंगनाथ मजमदार सुभे मजकूर व यादो कोनेर तफासनिविस आले तेही मौजे मजकुरचे कागद कैद केले. त्यासमागम रायाजी नरसिव्ह देशकुलकर्णी होता. त्याण तो माजर व सरकारकुनाचे पत्र होते ते गफलतीस घातले आणि हिमायेतीचे वळे देशकुलकर्णी मजकूर कसबे मजकुरचे कुलकर्ण करू लागले. त्याउपरी कसबा खराब जाहाला. भान सेणवीया वगळी रयत गावात न येत. याबदल राजश्री आणाजी पंती भान सेणवी यास बोलाऊन आणून कसबचे लावणीविसी आज्ञा केली. ते समई भान सेणवी याणी आपले कुलकर्णाविसी अर्ज केला. त्यास यादो आपाजी

सबनीस किले विशाळगड हे देशकुलकर्णी याचे साहिरे तेही राजश्री आणाजी पंतास सांगोन कुलकर्ण देऊ दिल्हे नाही. भान सेणवी यास कसबेचा हुदा देऊन आबादानी कर्णे म्हणोन आज्ञा केली. पुढे स्वारीहून येऊन तुजे कुलकर्ण तुज देऊ यैसे बोलोन स्वारीस निघोन गेले. त्यापासून हिमायतोचे बळे देशकुलकर्णी मजकूर कसबा मजकुरचे कुलकर्ण चालवितात. त्या आलीकडे आपला भाऊ गुणाजी भास्कर याणे राजश्री परशराम पंडित प्रतिनिधी यासी विनंती केली जे आपले कुलकर्ण हिमाइतीचे बळे देशकुलकर्णी खातात ते आपले आपणास दिल्हे पाहिजे म्हणोन सांगितले. वर पंत मा।रनिले येही राजश्री कृष्णाजी परशराम यास पत्र दिल्हे जे उभयेतास आणून मनसुबी मनास आणून जो खरा होईल त्यास कुलकर्ण देणे. ते पत्र घेऊन सारंगडचे मुकामी राजश्री कृष्णाजी परशराम याजकडे आलो. त्यास रायाजी नरसिंव्ह मृत्या पावला म्हणोन ·· ·············त्याचा चुलतबंधू कासी साबाजी यास तल्ब करून सारंगडास आणिला. तेथे राजश्री नानाजी दताजी सुभे मा।रचा कारभार करीत होते. तही दोघाचा करीणा गोही साक्षानिसी मनास आणून हरदूजणाचा निवाडा करून म्हणऊन दोघास जंजीर रत्नागिरीस मनसुबीबदल आणिले. तेथे हमशाही वतनदार मिळून व सड्यापत्रे आणून मनसुबी करून आमच कुलकर्ण यैसे खर करून बोलिले जे सारंगडी जाऊन राजश्री कृष्णाजी परशराम यास करीणा विदित करून सनद करून देऊन म्हणऊन सांगोन आपणास वस्त्रे देऊन निरोप दिल्हा. त्याउपरी राजश्री नानाजी दताजी सारंगडास आले. आपणही तेथे हजर जाहलो. कासी साबाजी देशकुलकर्णी यास मशारनिलनी तल्ब करून आणिला. ते समई कोकणात मनसुबी जाहाली. त्याचा मोज्ञा देशात उभयेतास मनसुबीस पाठवावे तेथून निवाडा होऊन येईल त्याप्रमाणे सनद देऊन याप्रसंगी तुम्ही आपआपले धंदेस जाणे म्हणोन आज्ञा दिल्ही. त्यावरून आपण आपले स्थानास आलो. मागा कासी साबाजी याणी आपले तालुकातीचे लोकाकरवी मालुमात करून रुपये अडीचशेहे दिवाणात देऊन कुलकर्णाचे पत्र पंडित मा।रनिलेपासून

करून घेतले. हे वर्तमान आपल्यास कळलेनंतर आपण व आपल बंधू त्रिमणाजी बलाळ यैसे पंडित मारनिलेजवळ येऊन विनंती केली जे आम्हास परस्थळ द्यावे. यैसे करून निरोप दिल्हा आणि मागे मालुमतीच्या गोष्टीवरून आम्हा आपरोक्ष देशकुलकर्णी यास आमच्या कुलकर्णाचे पत्रे करून दिल्हे. येणेकरून आम्हावर जुलुम जाहाला म्हणऊन हयाल जाहालो. त्यावरी पंडित मारनुलेस सविस्तर मनसुबी आदि आत वर्तमान व सडीचे पत्रे पाहून राजश्री गणोबा नाईक सरदेसाई मामले मजकूर व हजर मज्यालसीचे मते आमचे कुलकर्ण यैसे खरे करून देशकुलकर्णी यास मालुमातीवरून पत्र करून दिल्हे होते ते रद आसे म्हणोन लिहून वतनपत्र आम्हास करून दिल्हे. आणी आम्हापासी हरकी रुो ३५० साडेतीनसेहे ....'यावर आपण कसबा मजकुरी कुलकर्ण चालवावयास गेलो ते समई कसबे मजकुरी मोंगलाची गडी होती तेथे देशकुलकर्णी याणी हरकत करून आपणास या राज्यातील चाकर म्हणऊन निसबत लाऊन गडीत घातले. कुलकर्णास लागू दिल्हे नाही. त्यावरी पादशा मृत्य पावले. त्याप्रसंगी युक्ति प्रयुक्तीने गडीतून निघोन आलो. त्यावरी माहाराज स्वदेशास आले. आणि राजश्री निळकंठ परभू यास तळ कोकणची मु(ख)त्यारी देऊन विशाळगडास पाठविले. त्याजवळ आपण उभे राहून सविस्तर वर्तमान विदित केले. त्याही कासी साबाजी याचा भाऊ आबाजी साबाजी व त्याचा पुत्र म्हादाजी आबाजी व मोरो त्रिमल व दताजी माहादेऊ देशकुलकर्णी यास बोलाऊन आणून उभयेताच्या तकरारा व मागील राजश्री कृष्णाजी परशराम पंडित याची पत्रे व सडया मनास आणऊन कसबा मजकुरचे ग्रामस्त व हमशाई म्हालूमालीचे देशमुख व देशकुलकर्णी किले मजकुरी बोलाऊन आणून राजश्री गणोबा नाईक सरदेसाई मामले मजकूर व सोमा नाईक सरदेसाई किले विशाळगडी हजीर मज्यालसीवर क्रिया शफत घालून मनसुबी करविली. तेप्रसंगी समस्तीचे मते

कुलकर्ण आमचे कारकीर्द आदलशाईपासून माहाराजांच्या राज्यात कालकीर्द राहूजी सोमनाथ व त्रिबक टुकदेऊ व तुकोराम सुभेदार पावेतो आमचे वडील व आम्ही पिडी दरपिडीस वतन आनभऊन कुलकर्णाचे हक व खुटदर खात आलो यैसे खरे जाहाले. देशकुलंकर्णी हे तुकोराम याचे कारकीर्दीपासून दखल जाहाले. त्यापूर्वी भोगवटा देशकुलर्णी याचा सडी साक्षीत आढळला नाही म्हणऊन त्यास आज्ञा केली जे पूर्व भोगवटा आसला तरी दिव्य करणे. दिव्य उतरलेवर कुलकर्णास खरे व्हाल म्हणऊन आज्ञा केली. त्यावर देशकुलकर्णी याणी गणोबा नाईक सरदेसाई व समस्ताचे विद्यामाने माारनिलेजवळ आर्ज केला जे आपणास पूर्व भोगवटा दखल नाही. दिव्य करावे तरी आपण देशकुलकर्णी थोर वतनदार. दिव्य लागलियाणे उजगार होऊन वतनापासून दूर होऊन. याकरिता दिव्य करात नाही. आपणापासून राजश्री कृष्णाजी परशराम याणी रुो अडीचशेहे घेतले आहेत ते सेणवी मजकुरापासून देवणे. आपण संतोष राजीपणे आपले पत्र लिहोन देतो. आपणास कसबा मजकुरच्या कुलकर्णास समंध नाही. कुलकर्णी सेणवी याणी भोगवठा करावा म्हणऊन आर्ज केला. त्यावरून आपणास आज्ञा करू (न ?) आडीचसेहे रुो देशकुलकर्णी यास आपणापासून देविवले आणि देशकुलकर्णी आपणास पत्र लिा दिल्हे जे तुमचे कुळकर्ण पुरातन तुम्ही सुखरूप आणभवणे. आपणास व आपले वौंशपरंपरेने समंध नाही. वेव्हार लागला तरी गोहतेचे पातक. राजश्री परशराम पंडित याचे पत्र राजश्री कृष्णाजी परशराम पंडित याणी दिल्हे होते तेव्हा आसे फाडून टाकून आणून पत्र व राजीनामा लिा दिल्हा. त्यावर राो निळकंठ बलाळ परभू व दिवाण लोक हजीर मज्यालसी व समस्त हमशाई वतनदार व गणोबा नाईक सरदेसाई याही आम्हास समस्ताचे सिके निशाणीसि महजर करून दिल्हा आणि दिवाणात हरकी रुो ५०० पाचशे आम्हापासून घेऊन वतनपत्र करून दिल्हे. कसबा मजकूरचे कुलकर्ण आमचे आम्ही चालऊ लागलो. त्यावरी

कासी साबाजी व आबाजी साबाजीचा पुत्र म्हादाजी आबाजी देशकुलकर्णी हुजूर येऊन कसबा निहा (?) प्रांत वई येथील मुकामी जोहारास उभे राहिले. ते समई राजश्री निळकंठ बलाळ स्वामीच्या दरशनास आले होते. त्या समागमे आपण आलो. त्यास आपल व देशकुलकर्णी याचे वर्तमान मनास आणून मनसुबी मनास आणावयास राजश्री सखो विठल न्यायाधिसी यासी आज्ञा केली. त्याही ढोमेचे मु।। निर्वाहा केला जे परस्थळ बुध येथे स्थळ नेमून दिल्हे आणि रामनवमीकारणे उभयेतास घरास जावयास निरोप दिल्हा. निर्वाहा कळोन उभयेता मिळोन बुधास जावे असा निर्वाहा करून घरास रामनवमीस गेलो. रामनवमी संपादून देशकुलकर्णी यासी पत्र पाठविले की तुम्ही बुधास जावयास येणे. त्याचे उत्तर देशकुलकर्णी याणे लिहिले की आपणास सुतक आले आहे ते वारलेवरी येतो. त्यावरून आम्ही वाट पहात राहिलो तो आपणास न कळता देशकुलकर्णी बुधास जाऊन बुधकरी याचे पत्र स्वामीस आणिले जे आपण स्थली हाजीर जाहालो. सेणवी हाजीर जाले नाहीत. त्यावरून रा। न्यायाधिश याणी हुजुर दखल करून आपणास तल्ब केली. त्यावरी सेवेसी हाजीर जाहला. याउपरी स्वामीनी कृपाळू होऊन सदरहू करीणा व कागदपत्र अद्यांत मनास आणून आपले कुलकर्ण आपणास आजरामरामत केले पाहिजे म्हणून विनंती केली. त्यावरून सदरहू मनसुबी याचे कागदपत्र सड्या निवाडपत्रे मनास आणून मागती राजश्री यादव गोपाळ मुतालीक दि॥ प्रतिनिधी यास विशाळगड प्रांते रवाना केले ते समई हरदूजणास समागमे पाठविले आणि आज्ञा केली जे सरदेशमूख व बाजे वतनदार हमशाही मिळऊन मनसुबी केली आहे ते तहकीक करून हुजूर लिहोन पाठविणे. त्यावरून त्याही विशाळगडी सरदेसाई व समस्त वतनदार मिळऊन मनास आणिता साक्षीचाही भोगवटियाने सेणवी याचे कुलकर्ण रा। निळकंठ बलाळ याणी मनसु(बी) केली ते खरी यैसे मोझा पाहोन हुजुर लेहून पाठविले. त्यावरून कुलकर्ण सेणवी याचे पुरातन यैसे खरे जाहाले. दरम्यान देशकुलकर्णी

जोरावराने दखल जाहाले होते व आडीचसे रुो देऊन रा कृष्णाजी परशराम याचे पत्र घेतले होते ते मागती रद करून करारपत्र सेणवी यास दिल्हे व रा निळकंठ बलाळ याही मनसुबी करून रुो आडीचसे देश कुलकर्णी यासी दिल्हे आणि त्याचा भाग वारला. कुलकर्ण कसबे मजकुरचे वतनास देशकुलकर्णीयासी समंध नाही. तुम्ही सेणवी याचे वतन असे जाणऊन कसबे प्रभावळी येथील गावकुलकर्णाचे वतन तुमचे तुम्हास करार करून दिल्हे असे. तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वौंशपरंपरेने कसबे माारचे कलकर्ण अनुंभवीत जाणे. सदरहू कुलकर्णास हक लवाजिमा पानमान सालाबाद पेशजी भोगवटेप्रमाणे घेत जाणे. हुजुरून तुमचे माथा हरकी रुो २५० आडीचसे ठेविले असत. याचा वसूल हुजूर देऊन पावलियाचा जाब घेणे. तेणेप्रमाणे मजुरा असे. लेखनालंकार.[1]

रुजु
रा छ २० मोहरम.

क्रमांक : २३३ **दि. २–३–१७११**

जबर जकात व धामधुमीमुळे सुपे प्रांतातील व्यापार बंद पडला होता. छत्रपती, सेनापती व सरलष्कर ह्यांचे अधिकारी एकत्र येऊन त्यानी जकातीचा योग्य दर ठरवून तो जाहीर केला.

श्री

नकल

छत्रपती	सेनापती	हैबतराऊ सरलस्कर
सिका	सिका	सिका

---

१. याचं बाबतचे दि. २३–१–१७११ चे छत्रपती शाहू ह्यांचे प्रभावळीचे शेठे, चौगुले, महाजन व इतर वतनदार लोकाना दिलेले आज्ञापत्र उपलब्ध आहे.

तहनामा राजश्री सिवाजी तुकदेव हवालदार व कारकून दि।। राजश्री हकीम व राजश्री रामजी कदम दि।। राजश्री साहेब व राजश्री रंगो त्रिमल हवालदार दि।। साहेब. सु।। इहिदे आसर मया व आलफ. पाो सुपे येथील जकात तहसील जवर व धामधुम या करिता मार्ग पडिला. येणेकरून सरकारचे नुकसान होते. यावर तह करून कौल बकालास वगैरे-----

उपरी कुळे

भूस व कीट दर बैलास

.।।।. यैन रुके
.।. छत्रपती
.।. सेनापती
.।. सरलश्कर
.।।।.

.।. बाबती
ऽ २ देशमुख देसपांडे
ऽ ३ सरदेशमुख
१ ऽ ५

पान दर बैलास टके

२।। ६ यैन दर ।।। ६
० ६ सरदेशमुख
ऽ २ देशमुख व देशपांडे
ऽ ६ बाबती सर माहाल पाने सुार
२।।।= ३००

किराणा दर बैलास टके

३ यैन तिघाचे दर
ऽ ६ देशमुख व देसपांडे
ऽ ३ सरदेशमुख
९ बाबती
३।।६

तेल व तूप व तमाखू व रुइ काबाडे वगैरे

६ यैन दर टके २
ऽ ६ वाणी
.।।।६ बाबती
०३ देशमुख देशपांडे
७ ऽ ३

तिल तांदुल हली कणी + + + विदल दर बैलास टके

१।६ यैन दर ।६
.।।. १०।। बाबती
ऽ २ देशमुख देशपांडे
१।।। ६।।

कापड दर बैलास रुो
३ यैन दर रुो १
.॥. बाबती
३॥ देशमुख देशपांडे
ऽ ६

कापड बंधी दर बैलास रुो
१॥ यैन दर .॥.
.॥. बाबती
२
देशमुख देशपांडे
ऽ ३

कापड मूठ
.।।।. यैन रुो ऽ .।.
ऽ= बाबती
|||=
देशमुख देशपांडे
ऽ २

गठडी सिर भारे भूस
व किरकोळ दर रुके
९ किराणा
·।· भूस
ऽ ४॥ कातडी
॥६ कापड पाहाणी

येणेप्राो हसील पैकी तूट व कौल दिल्हा निमे घ्यावे.

कसबे करी व पेटा

भूस दर बैल व कीट टके
।६ येन दर ऽ ६
ऽ ४ बाबती
ऽ २ सरदेशमुखी
॥॰

किराणा दर बैल टके
१॥ येन दर ॥.
ऽ ८ बाबती
ऽ ४ सरदेशमुखी
१॥।

तेल व तूप व माहाली व रुई
नकद दर टके
२॥६ यैन दर ।॥६
।१० बाबती सावोत्रा
व सर माहाल
।·८ सरदेशमुखी
३॥

तांदुळ व हळी व तीळ व करडी
दर बैल टके
॥ ३ यैन
ऽ ९ बाबती
॥।

कापड दर बैलास रुा
१॥ यैन
.॥. बाबती
२

पाने दर बैल टके
२॥६ यैन
.।.
२॥।६ पाने सुार
३००

कापडाचीया बांध
कच्यान दर बंधीस ।०

.॥।. यैन
८=। बाबती
॥।=

कापड मुठ दर मुठी रुके

.॥. यैन
८=
॥=

मूठ बैलाचे ८ हिसे सिरभारे ४ बंधी[1]

येणेप्राो हसील पैकी वजा बकालास साडे हिसा येक बाकी दोन हिसे दिवाणे घ्यावे याप्राो कौल दिल्हा असे. याखेरीज मोरगाव व पाटस कुरकुंब बाजारास जिकडून गोणो गो + + टें जाईल त्यास तिजाई वजा करून हसी[2] सिरस्ते माफीक घ्यावे. येणे-प्रमाणे कौल दिल्ह असे. छ. २३ मोहरम.

---

१. गाठोडे.
२. हसी– सिरस्ते = हसी (ल) सिरस्ते : परंपरेप्रमाणे.

क्रमांक : २३४ दि. २४-३-१७११

मौ पाटपनाळे येथील कुलकर्णाचा कारभार माहादाजी कासी ओरपे (वर्पे) ह्यांच्या मुतालिकाच्या हातून घेणे म्हणून हरी दत्ताजी ह्यांचे रायाजी आबाजी ह्यास पत्र.

राजश्री रायाजी आबाजी सरहवालदार व कारकून
पंचमहाल गोसावी यास

आखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य सेवक हरी दत्ताजी सुभेदार व कारकून माहाय सुभा प्रांत पनाळा नमस्कार. सुहूर सन ईहिदे अशर मया अलफ. राजश्री माहादाजी कासी ओरपे मु।। विशाळगड हेही विदित केले की मौजे पाटपनाळे ता। बोरगाव येथील गावकुलकर्ण पूर्वी भगवंत मल्हार याचे वतनी होते. त्याणी आपले आत्मसंतोषे राजश्री कासी रंगनाथ यास विकत वतनी करून दिल्हे आहे. येविसी सुभाचे पत्र करून दिल्हे पाहिजे म्हणून विशाळगडाचे मु।। विदीत केले. त्यावरून मनास आणून नूतन वतन करून घेतले. याकरिता मा।रनुलेपासोन सेरणी रुपये २५ पंचवीस हुजूर रसदेचे ऐवजास घेऊन सनद सादर केली असे. तरी मौजे मजकुरचे कुलकर्णाचा कार्यभाग मा।रनुले मुतालिक देवितील त्याचे हाते घेत जाणे. कुलकर्णाचा हक लवाजिमा पूर्वापार चालत असेल त्याप्रमाणे चालवीत जाणे पत्राचे तालिक लिहून घेऊन असल पत्र भोगवटियास मा।नुलेजवळी देणे. जाणिजे. छ १५ सफर. मोर्तब.

क्रमांक : २३५ दि. २८-३-१७११

बाळकृष्ण विश्वनाथ भट ह्या नावाच्या ब्राम्हणाला १० बिघे जमीन इनाम दिल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

स्वस्ति श्री राज्यभिषेक शक ३७ खरनाम संवत्सरे चैत्र बहुल षष्ठी सौम्यवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिवछत्रपति याणे राजश्री

देशाधिकारी व कारकुन वर्तमान व भावी सुभा प्रांत तारळे यास आज्ञा केली ऐसीजे. वेदमूर्ति राजश्री बाळकृष्ण जोतिसी बिन विश्वनाथ भट गोत्र गार्ग्य सूत्र अश्वलायन वास्तव्य करवीर क्षेत्र हे बहुत थोर विद्यासंपन्न जोतिशशास्त्र निपुण. प्रसिधगडचे मुकामी स्वामो संनीध येऊन राहिले. आभ्योदयाचे कितेक प्रश्न सांगितले. तदनुरुप घडोनही आले. याकरिता स्वामी यावर बहुत संतोषी जाले. याणी आपल्या योगक्षेमाविषई विनंती केली त्यावरून त्यास इनामभूमी चावर ·॥· नितांत द्यावयाचा निर्वाह करून...... .... (दहा बिघे पड जमीन दिलेल्याचा तपशील आहे)

तेरीख १९ सफर. सुर सन ईहिदे अशर मया व अलफ.

क्रमांक : २३६ **दि. १–४–१७११**

प्रभावळीच्या कुलकर्णी वतनासंबंधी छत्रपती शाहूची सनद (क्र. २३२) मिळवून घेतल्यावरसुद्धा संबंधितानी परशराम पंडीत प्रतिनिधी ह्यांचे खाली दिलेले अभयपत्र घेतले.

श्री

अभयपत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री परशराम पंडीत प्रतिनिधि ता। सीवाजी मायदेव व संभाजी राम व गुणाजी भास्कर व चिमणाजी बलाळ सेणवी कुलकर्णी कसबा प्रभावळी सुभा राजापूर सु॥ इहिदे अशर मया व अलफ दिल्हे अभयपत्र ऐसीजे. आबाजी साबाजी व दताजी माहादेव व बाबाजी रंगनाथ व मोरो त्रिमल देशकुलकर्णी प्रां। मजकूर यामधे व तुम्हामधे क॥ मजकुरचे कुलकर्णी समंधे गर्गशा लागला होता. याबदल तुम्ही व देशकुलकर्णी मा। र पेशजी हुजुर आला. त्यावरो हुजुरून माहालोमाहालच्या सड्यापत्रे आणऊन वतनदार बसऊन मनसुबी मनास आणिता कुलकर्ण तुमचेसे खरे जाहले. त्यावरून

तुम्हास करारपत्र करून देऊन तुम्हापासून हरकी रुो साडेतीनसे दिवणात घेतले. त्याउपरी रा़ो निळकंठ बलाळ परभू या प्रांती आले. त्याजपासी तुम्ही हरदूजण उभे राहिलेत. त्याणी पूर्व वृत्तांत मनास आणोन वतनदाराचे विद्यमान मनसुबी केली. तेथेही कुलकर्ण तुम्हा सेणवीयांस निवाडा होऊन आला. त्याणी निवाडपत्र समस्त वतनदाराचे सिके निशाणानिसी करून दिल्हे आणि रुो पाचसेंहे हरकी घेतली आणि पेशजी देशकुलकर्णी यापासून अडीचसेहे रुो दिवाणात घेऊन त्यास तुम्हा आपरोक्ष पत्र करून दिल्हे होते ते रद करून सदरहू रुो आडीचसेहे देशकुलकर्णी याजपासून घेतले होते ते तुम्हाकडुन देशकुलकर्णी यास देविले आणि आपले राजीपणे देशकुलकर्णी याणी राजीनामा व तुम्हास पत्र लिहून दिल्हे की सेणवी याचे कुलकर्ण पुरातन त्याचे त्याणी आनभवावे. आतःपर आपण वेव्हार करूं तरी दिवाणाचे गुन्हेगार व गोहत्येचे पातक. आपले वौंशीचा असिल त्याने तुम्हासी वेव्हार करू नये ऐस लिहून दिल्हे आसता पुनरिस्त माहाजन राजश्री छत्रपती स्वामी यासी कासी साबाजी व आबाजी साबाजी याचा पुत्र म्हादाजी आबाजी वेव्हारास उभे राहिले. त्याजवरून संभाजी राम सेणवी कुलकर्णी कसबे मार हुजुर जाऊन मांहाराज स्वामीचे सेवेसी कुलकर्णाचे आद्यंत वर्तमान सड्यापत्रे विदित केली. त्याउपरी रा़ो यादो गोपाळ मुतालिक राजश्री पंत प्रतिनिधी यासी विशाळगड प्रांती रवाना केले. त्याजबरोबर हरदूजणास देऊन आज्ञा केली की उभयताची मनसुबी पेशजी जाहली आहे ते वतनदाराचे मुख्य तहकीक मनास आणोन हुजूर लिहून पाठवणे. त्यावरून यादोपंत विशाळगडास येऊन राजश्री गणोबा नाईक सरदेसाई मामले मार व मा सोमाबा नाईक सरदेसाई किले विशाळगड याचे विद्यमान वतनदार व ग्रामस्त यासी मनास आणिता तुम्हा सेणवी याचे कुलकर्ण साक्षी गोही भोगवटियाने खरे अस मनास आणोन हुजूर हुजूरबाखेर लिहून पाठविली. त्याजवरून माहाराज राजश्री स्वामीनी मनास आणोन तुमचे कुलकर्ण तुम्हास करार करून वतनपत्र करून दिल्हे आणि हरकी तुम्हापासून

ह्यो आडीचसेहे हुजूर घेतले. तुमचे कुलकर्ण खरेखुरे जाहले. त्याजवरून हे आभयपत्र सादर केले असे. तरी तुम्ही आपले वंशपरंपरेने कसबा मजकुरचे कुलकर्ण आनभऊन सुखरूप आसणे. याउपरी देशकुलकर्णी यास कसबे माारचे कुलकर्णासमंधे आर्था अर्थी वींशपरंपरेने समंध नाही. तुम्ही सुखरूप कुलकर्णाचा उपभोग करणे. हक लवाजिमा पानमान इनामत सालाबाद प्राो घेत जाणे. छ २३ सफर. पाा हुजूर.

क्रमांक : २३७ **दि. १८–४–१७११**

बाजी साठम ह्याना भेटीस येण्याबद्दल छत्रपती शाहू ह्यांचे पत्र.

पंतप्रधानाचा शिक्का

प्रतिनिधीचा शिक्का

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३७ खरनाम संवत्सरे वैशाख शुद्ध एकादसी सौम्यवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी राजश्री बाजी साठम यास आज्ञा केली ऐसाजे. तुम्ही विनंती पत्र पाठविले तें प्रविष्ठ जाहलें. आपले चित्तीं स्वामीचे दर्शनास यावे सेवा करावी यैसा इरादा आहे म्हणून लिहिले ते विदित जालें. यैशास तुमचे हाते सेवा घेऊन तुमचे ऊर्जित कर्णे स्वामीसी अवश्यक आहे. तरी तुम्ही हुजुर दर्शनास येणे. स्वामी तुमचे सर्व प्रकारे गोमटे करतील. जाणिजे लेखनालंका (र).

क्रमांक : २३८ **दि. २८–४–१७११**

चांदजीराव अरुळेकर ह्याना व इतराना शेते नेमून दिली आहेत. परंतु राजभागाच्या वसूलाबाबत त्याना तगादा लावूं नये अशी छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांची कृष्णाजी भास्कर ह्यास आज्ञा.

श्री

नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शक ३७ खरनाम संवत्सरे वैशाख
बहुल + + मी भृगुवासर[1] क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा
सिव छत्रपति याणी राजश्री कृष्णाजी भास्कर
सिका यासी आज्ञा केली ऐसोजे. राजश्री चांदजीराव
अरुळेकर यास व याकडील लो + +
पेस्तर सालाकारणे सेते नेमून दिल्ही आहेत. राजभाग दस्त खंडी-----

चांदजीराव राणे तर्‍ा
खारापाटण
मौजे येडगाव
मौजे सागुळवाडी

बापुजीराव तर्‍ा खारापाटण
.॥. मौजे वाणबसीपैकी
.॥. मौजे सांगुळवाडीपैकी
.।. मौजे येडेगावपैकी
१।

भानजी राणे मौजे येडगाव
पैकी खारेपाटण .॥.
सदोजी काळे मौजे वल
थरपैकी २

येसाजी चवाण मौजे वटुळ
खडी तर्‍ा मजकूर १

(याप्र)माणे पावणे सा खंडी दस्ताची सेते हे पेस्तर सालाकारणे दु गावा करतील. त्यास तुम्ही वसुलाचा तगादा यक न करणे. सदरहूप्रमाणे राजभागांची बेरीज याकडे चालवणे. लेखनालंकार.

मोर्तब.

१. जंत्रीत शनिवार येतो.

रुजु सुरूनिविस
तेरीख वीस रबिलावल.
सुहूरसन ईहिदे अशर मया अलफ.
सुरु सुद बार.

क्रमांक : २३९

दि. २८–५–१७११
दि. १६–५–१७१२(?)

मौजे नापणे हा गाव छत्रपतीनी चांदजीराव ह्याना मोकासा म्हणून दिला आहे, तरी तो गाव त्याजकडे चालविणे म्हणून रामचंद्रपंत अमात्य ह्यांचे बाळाजी केशव ह्याना पत्र.

राजमान्य राजश्री बाळाजी केशव गोसावी यांसी

सेवक रामचंद्र निलकंठ अमात्य नमस्कार. सुरु सन इसने अशर मया आलफ. मौजे नापणे हा गाऊ राजश्री स्वामीनी राजश्री चांदजी रायाकडे मुकासा दिलेला आहे. तरी तुम्ही त्याचे गाऊ याकडे मुकासा चालो देणे. येविशी अनमान न करणे गिमौस[1] देखील त्यांचे पदरी घालणे. त्यास मान्यता एकंदर खट खट न करणे छ २० रबिलाखर.

मोर्तब.

क्रमांक : २४०

दि. १०–६–१७११

चिमणाजी, आबाजी व प्रल्हाद बल्लाळ शेणवी प्रभावळीकर ह्याना परगणा वारुणचे नाडगौडकीचे वतन दिल्याचे परशराम त्रिंबक प्रनिनिधी ह्यांचे रामजी विश्वनाथ ह्यास पत्र.

---

१ गिमवस : उन्हाळी पीक.

श्री

६) माा अनाम रामाजी विश्वनाथ हवालदार कारकून वर्तमान व भावी प्राा वारूण यासी परशराम त्रिंबक प्रतिनिधी सुाा इसने अशर मया व अलफ चिमणाजी बलाळ व आबाजी बलाळ व प्रल्हाद बलाळ शेणवी प्रभावळीकर याणी या राज्यामधे बहुत दिवस एकनिष्टेने राजश्री----- कैलासवासी स्वामीचे कारकिर्दीपासून सेवा केली आहे. त्यास या त्रिवर्गानी विशाळगडचे मुाा येऊन विनंती केली की या राज्यात येकनिष्टपणे शेवा केली आहे. तरी स्वामीनी आपणास नवीन वतन करून देऊन स्थापना केली पाहिजे म्हणोन. त्याजवरून पाो मजकूर येथील नाडगौडकीचे वतन पूर्वी अदलशाचे कारकिर्दीस येसाजी गाईकवाड यास होते. त्याणी आपला मुतालिक नागोजी पंत ठेविला होता. त्यास येसाजी गाईकवाड याचे नकल जाहाले. याकरिता राजश्री संभाजी राजे याचे कारकिर्दीस दिवाणात अमानत केले होते. नागोजी पंत मुतालिक होता तोही मृत्य पावला. वतनास कोणी खावंद नाही. म्हणोन पाो मजकुरचे देशमुख व देश-कुलकर्णी याणी बखर छ १ जमादिलावल साल मजकुरची लिहून दिल्ही ती पैाा छ ४ मिनहूम ऐशास पाो मजकुरच्या नाडगौडकीचे वतनाचे वर्तमान मनास आणिता येसाजी गाईकवाड याचे नकल जाहाली. वतनास कोणी खावंद नाही आणि चिमणाजी बलाळ व बाबाजी बलाळ व प्रल्हाद बलाळ शेणवी प्रभावळीकर येही या राज्यामधे बहुत दिवस येकनिष्टपणे सेवा केली. यास नवीन वतन देऊन स्थापना करावी हे आवशक जाणून या त्रिवर्गावर कृपाळू होऊन परगणे मजकुरचे नाडगौडकीचे वतन अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आहे. याचे दुमाला करणे. या वतनास हक लाजिमा पानमान तश्रीफ पूर्वी येसाजी गाईकवाड असता त्यास चालले असेल त्याप्रोा यास व याचे पुत्रपौत्रादि वौंशपरंपरेने चालवणे. सदरहू वतनास

याचे माथा शेरणी रुा २०० दोनशे बाा कबूल कतबा ठेऊन हुजूर वसूल घेतला असे. वतन याचे दुमाला करणे. या पत्राची प्रत लिहून घेऊन मुखे पत्र मशारनिल्हे यास भोगवटियास देणे. जाणिजे. छ ४ जमादिलावल. पाो हुजूर.

क्रमांक : २४१ **इ. स. १७–६–१७११**

अंताजी बल्लाळ व गोपाळ विठ्ठल खांडेकर ह्यांना इनाम असलेली तीस बिघे जमीन त्यांचेकडे चालवणे म्हणून परशराम त्रिंबक प्रतिनिधि ह्यांचे चिमणाजी बल्लाळ ह्यास पत्र.

श्री

तालिक

राजश्री चिमणाजी बलाळ सुभेदार व कारकून वर्तमान व भावीं सुभा प्रांा मलकापूर गोसावी यास

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य

स्ने॥ परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधि आसीर्वाद. सुाा इसने आशर मया व आलफ. आंताजी बलाळ व गोपाळ विठल खांडेकर याणी किले विशाळगडच्या मुकामी हुजुर येऊन विनंती केली की आपण या राज्यात येकनिष्टपणे आहे. आसोयासी बहुतास स्वामीनो पड जमीन इनाम देऊन स्थापना केली आहे. याकरिता आपणासही इनाम पड जमीन देऊन स्थापना करावी. त्याजवरून मौजे देखिणे ताा देवाळे सुभा राजापूर येथे पडजमीन विघ ·।· तीस देविली. याचे वृतिपत्र पेशजे अलाहिदा आहे. त्याउपरी राो नीलकंठ बलाळ पेशजी विशाळ-गडी होते ते समई जमीन मोजून चेतु:सीमा करून घेता मौजे माारी

तीस बिघे पड जमीनीस ठिकाण नाही. म्हणोन सदरहू पाो मुबदला मौजे आंब ताा मलकापूर सुभा प्रांत माार पैाा देविले पड जमीनी बिघे ८१६ तपसील भात जमीनो बिघे ८६ वर्कस जमीन बिघे ८१० यकून सोळा बिघे पड जमीन मोजून चेतु:सीमा करून दिल्ही. त्याप्राो उपभोग करीत आहे. त्याप्राो करार करून पत्र दिल्हे पाहिजे म्हणोन. त्यावरून मनास आणिता पेशजी देखिणे येथे तीस बिघे पड जमीन इनाम दिल्ही. ते जमीन नेमून देता सारे जमीनीस ठिकाण नाही. त्याउपरी राा निळकंठ बलाळ यैही मुबादला मौज आंब ताा मलकापूर येथे जमीन बिघे ८१६ सोळा दिल्ही. ते नेमून चेतु:मीमा करून दिल्ही. त्याचा जाबिता आलाहिदा आहे. तरी सदरहू प्राो याचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेने चालवीत जाणे. या पत्राची तालिक घेऊन आसल पत्र माारनिलेजवळ परतोन भोगवटीयासी देणे. छ ११ जमादिलावल पाा हुजुर. मोर्तब.

सिका

क्रमांक : २४२ दि. ९-१२-१७११

गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास लिहितो की, आंग्र्याशी सुरू असलेल्या युद्धात काही बदल झालेला नाही.

महाराज

नोस्सा सिंज्योरा दा कॉसेश्सांव ह्या नौकेवर दि. ४ डिसेंबरला मी महाराजाना जे पत्र पाठविले त्यात बंडखोर आंग्रे ह्यांच्याशी चालू असलेल्या युद्धाचा समग्र वृत्तांत दिलाच आहे. कान्होजी आंग्रे ह्याच्याकडून अद्याप तद्दासंबंधी कोणतीच हालचाल झाली नसल्याने महाराजाना मी त्या युद्धासंबंधी अधिक काही लिहू शकत नाही.

परिस्थितीत आणखी काही बदल घडलेला नाही. माझ्या सुदैवी स्वामीला देव त्याच्या प्रजेसह सुखात ठेवो.

गोवा, ९ डिसेंबर १७११

क्रमांक : २४३ **दि. ११-१२-१७११**

जीवन हजारी ह्याच्या शिपायाना त्यानी 'कन्हावती' केली म्हणून आज्ञे-प्रमाणे कैदेत टाकले आहे असे बाळाजी भोसले, हवालदार व कारकून किल्ले सातारा, हा छत्रपतीना लिहितो.

श्री

माहाराज राजश्री छत्रपती स्वामीचे सेवसी विनंती सेवेसी बाळाजी भोसले हवालदार कारकून किले सातारा विज्ञाप्ती. सु॥ इसने आशर मया अलफ.

बा। ता। छ ११ जिलकाद स्वामीचे कृपादृष्टी करून किले मा।रचे वर्तमान यथास्थित असे.

बा। सिपाई दि॥ जीवन हजारी यानी कन्हावती केली म्हणून बेडिया घालून आदबखाना ठेवावया आज्ञा दाऊद चोपदार पाठविले. आज्ञे प्रमाणे येणे प्रा। बेडिया घालून ठेविले. बंदोदास १ मोहनदास १ बलराम १ भागवत १ एकून चौघेजण आदबखाना ठेविले. सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

शिक्का

क्रमांक : २४४ **इ. स. १७११-१२ (?)**

बाबाजी गंगाजी घोरपडे ह्या मौजे भाडळेच्या पाटलाची ही कैफियत आहे. हींत सर्जाखानाच्या पाडावाचा आणि मोगल मराठे युद्धातील 'राजिकाचा' उल्लेख आहे.

श्री शंकर

तकरीर कर्दे बाबाजी बिन गांगजी घोरपडे पाटील मौजे भाडळे का कोरेगाऊ प्रांत वाई सुा———केली तकरीर यैसीजे. पुरातन वतन मौजे भाडळे येथील नवकस घोरपडियाचे पाटीलकी खरी. ते पाटीलकीपासून आलीकडे वतने नवकस घोरपडियानी मेळविली. जावजी पोगाडे हे गड सोडियाचीवाडी मौजे राजापुरीची आहे तेथे होता. तो आमच्या वडिलानी आपले जातीभाऊ म्हणौन आणून चिकवलीचे वाडीची निमे सहा चावराची खोतीक दिल्ही. खोतिकेस दहा बिघे इनाम करून दिल्हा. त्याचे लेक दोघे. बाजी व खंडोजी. मूल लहान होते. ते मूल देखणे सुभावणे होते. याजकरिता आपणापासी आमच्या वडिलानी चाकरीस ठेवले. जावजी खोतीक करीत होता. जावजी खोतिक करीत असता राजाई व तिचे सुनेत भांडण लागले. सुनेच्या रागे करून खंडोजी व बाजी यास आपले निमे तकसीमेपैकी दाहा चावराची पाटीलकी लेहून दिल्ही. बाजी खंडोजी भाग्यास आले म्हणौन त्यास वतन लेहून दिल्हे. ते बायकोच्या मते गावीच्या कारभारात शिरले. पुढे आमचे वडील अर्धलीचे वडिल होते. त्यास नागोजी पाटलाचा वडिल म्हालोजी बाजी लेक होता. तो नरसोजी व नारायणजी यानी किरोली वाठारी मारिला. बाजी व खंडोजी भाग्यास आलेवरी घोरपडे म्हणऊ लागले भाग्यास आले. त्यामुळे वतन रेटून कुली खाऊ लागले. पुढे सज्र्याखान घेतला. त्या कारकीर्दीस आम्ही जाऊन त्यासी वेव्हाराचा प्रसंग केला. तेव्हा नारायणजी घोरपडे पळोन गेले. आम्हा गावीचा कारभार नांगर पंधरा सोळा वर्शे परयंत मोकदमी केली. रा रामचंद्रपंत व रा परशरामपंत होते त्यानी आमची पाटीलकी आमचे हावाला केली. आम्ही मोकदमी केली. त्यावरी गावपुढे राजिकामुळे वोस पडिला. आपण पोटाचे पाठी लागोन रोजगारास गेलो. गाव तो खराबच होता. पुढे माहाराज छत्रपति स्वामी आलेवरी नारायणजी घोरपडे गावात येऊन गावीचा कारभार करू लागले.

आमचे पदरी नातवानियामुळे[1] आम्हास गाटी घालवेना. आता च्यारी वर्शेपर्यंत माहाराजापासी उभे राहिलो आहो. + + + आम्ही भांडतच आहो. + + + (पुढे गहाळ)

क्रमांक : २४५ **दि. ११-१-१७१२**

पोर्तुगालचा राजा गोव्याच्या व्हाइसरॉयला लिहितो की, आंग्र्याशी तह करायचा असेल तर तो पोर्तुगालला अनुकूल होईल असाच करावा.

हिंदुस्थानच्या व्हाइसरॉयना मी माझी सदिच्छा पाठवीत आहे.

आपले दि. ४ डिसेंबर १७१० चे पत्र मिळाले. त्यात आपण बंडखोर कान्होजी आंग्रे ह्यांच्याशी सुरू असलेले युद्ध, आंग्र्यानी तहाची मागणी कोणत्या कारणास्तव वारंवार केली, कान्होजी आंग्रे ह्यांचा भाऊ तहाची मागणी करण्यासाठी आपणाकडे कसा आला व त्याला तहाच्या वाटाघाटी करण्यासाठी संपूर्ण अधिकार देण्यात आले नव्हते म्हणून परत कसे पाठवून देण्यात आले, त्याचा साद्यंत वृत्तांत दिला आहे. हे युद्ध कान्होजी आंग्रे ह्यांच्याच हट्टामुळे चालू आहे व त्याना तोंड देण्याचा आमचा निर्धार कायम आहे हेहि कळले. आपण उत्तरेकडील प्रदेशाच्या सेनापतीला मदत पाठविण्याची विनंती पत्रात केली होती. ती मदत त्याना पाठविण्याचा माझा निर्धार आहे. ही मदत गेली की, बंडखोर आंग्रे तहाला तयार होतील किंवा त्यानी तहाला नकार दिला तर आमच्या इतर शत्रूंप्रमाणे त्याना शासन करता येईल. मला आपणाला कळवायचे आहे की, त्या राज्याला जेंव्हा तहाची आवश्यकता भासेल तेव्हाच तो देशाला अनुकूल होईल अशा

---

१. नातवानिया = असमर्थता.

रीतीने करावा. मी ते आपल्या चातुर्यावर आणि धोरणावर सोपवीत आहे.

लिश्बोआ (लिस्बन), ११ जानेवारी १७१२.

राजा.

क्रमांक : २४६ **दि. १७-१-१७१२**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचा महिपतगड किल्ला छत्रपती शाहू ह्याना मिळाला होता. तो चिमणाजी बल्लाळ ह्यानी छत्रपती शिवाजी ह्याना परत मिळवून दिला म्हणून त्यांनी चिमणाजी बल्लाळ ह्याना मौजे करंगुल ताा मलकापूर हा गाव इनाम दिला.

श्री

तालिक

स्वस्ति श्री राज्यभिषेक शके ३८ खर नाम संवत्सरे पौष्य बहुल पंचमी गुरुवासर क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा सिवछत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत मलकापूर यासी आज्ञा केली यैसीजे. राजश्री चिमणाजी बलाळ हे स्वामीचे राज्यातील पुरातन सेवक. बहुत दिवस सेवा केली. सांप्रत किले महिपतगड शाहूस वस्य जाहाला होता. तेथे राजकारण करून लोकाचे दिलासे करून स्वामीचे स्थळ स्वामीस हस्तवस्य करून दिल्हे. यास्तव राजश्री कृष्णाजी पंडित प्रतिनिधि याणी मारनिलेस एक गाव लेकराचे लेकरी चाले ऐसा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणोन विनंती केली. त्यावरून स्वामी यावरी कृपाळू होऊन यासी नूतन इनाम कुलबाब कुलकानु खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे करंगूल ताा मलकापूर देह १ येक यास इनाम आजरामऱ्हामत करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही मौजे

सिका
श्री शिवनरपति हर्ष
निदान मोरेश्वरसुत
नीलकंठ प्रधान

मजकूर पूर्व मर्यादे प्रो चतुःसीमा याचे दुमाला कसून इनाम यासी व याचे पुत्रपौत्रादि वौशपरंपरेने चालवणे. सालदरसाल ताजा सनदेचा उजुर न करणे. या सनदेची तालिक लिहून घेऊन असल सनद भोगवटियास परतोन देणे. लेखनालंकार. रुजु सुरुनिविस.

तेरीख १७[1] जिल्हेज सुा इसने अशर मया अलफ

क्रमांक : २४७ **दि. २९–१–१७१२**

सत्यव्रतगिरी गोसावी ह्यांनी मौजे सोलांकूर येथे समाधी घेण्याची इच्छा दर्शविल्याने छत्रपती दुसरे ह्यानी त्यांच्या समाधीच्या दिवाबत्तीसाठी तीन बिघे जमीन इनाम दिली.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३८ खरनाम संवत्सरे माघ शुद्ध त्रितिया भौमवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति यानी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान भावी सुभा प्रांत तारळे यासी आज्ञा केली यसीजे. सत्यव्रतगिरी गोसावी जटाधारी मुा सोलांकुर याणी स्वामी संनीध विनंती केली की आपण तिर्थे करुन या स्थळी येऊन राहिलो. येशास या स्थळी समाधि घ्यावी येसी आपली वासना जाली आहे. हे निमित्याने मजकुरी श्रीचे देवालय होते ते नीट करून तेथे समाधेस स्थल केले आहे. समाधी घेतल्यावर दिवाबत्ती चालली पाहिजे. तरी महाराजे समाधीस्थळी दिवाबत्ती चालेल येसे केले पाहिजे म्हणून. त्यावरुन सत्यव्रत गोसावी बहुत भला तपस्वी निःस्पृह आहे. याणे समाधिस्थल पाहून समाधि घेत आहे. तेथे

सिका

---

१ खरे जंत्रीत १९ जिल्हेज पडते. हिंदु कालगणनेप्रमाणे तिथि वार यांचा मेळ बसतो म्हणून पौष बहुल पंचमीची तारीख येथे घेतली आहे.

दिवाबत्ती चालावयासी नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू खाते हकदार करून पडीची जमीन विसापांडाच्या बिघेयाने बिघे ८३ तीन बिघे रास इनाम अजरामरहमत करून दिल्हे असे. तरी तुम्ही मौजे सोळांकूर तर्फ तारळे या गावापैकी सदरहू जमीन याचे दुमाला करून इनाम गोसावी याचे स्थळी उत्तरोत्तर चाल(व)णे. साल दरसाल ताजा सनदेचा उजूर न करणे. या सनदेची तालीक लिहून घेऊन असल सनद गोसावी याचे शिष्याना परतोन देणे. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब सिक्याचे.

तेरीख १	रुजु सुरु
मोहरम सुा इसने असर मया	निवीस

क्रमांक : २४८ **दि. ५–२–१७१२**

अंताजी गणोजी सिंदी ह्या दिवटयास चार बिघे जमीन इनाम दिल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३८ खरनाम संवत्छरे माघ शुध दशमी भोमवासरे[1] क्षत्रीये कुलावतंस श्रीराजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत कोल्हापूर यासी आज्ञा केली ऐसीजे. अंताजी बिन गणोजी

सिका

दिवटीया सींदी हा स्वामीची पुरातन सेवक. थोरले कैलासवासी स्वामीपासून अजिवरी वसनागाराकडे सेवा करीत आहे. याचा थोरला लेक भिकाजी सिंदी स्वामीची

---

१. खरे जंत्रीत बुधवार पडतो. 'भौमवार' ची तारीख येथे घेतली आहे.

सेवा करिता मृत्य पावला. हली धाकटा लेक भिकाजी फिरंगोजी (?) स्वामीची सेवा करीत आहे. सांप्रत याणे पनाळाचे मुकामी स्वामी संनीध विनंती केली की आपण बहुत दिवस सेवा करिता वृध्ध जालो. लेक चाकरीस लविले. याउपरी स्वामीने दया करून आपल्यास लेकराचे लेकरी चालेल येसा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून स्वामी यावरी कृपाळू होऊन यासी नूतन इनाम कुलबाब कुलकानु खेरोज हकदार करून जमिन बिघे ८८ आट द्यावयाचा निर्वाह केला आणि त्यापैा मौजे पडळ तर्फ हवेली कोल्हापूर या गावापैा अवल दुम सीम मिळोन जमिन विसा पांडाचे बिघियाने बिघे ०४ च्यारी रास इनाम अजरामऱ्हामत करून दिल्हे असे. तरी तुम्ही मौजे माार पैा सदरील प्रतीची जमीन मोजून चतु:सीमा करून याचे दुमाला करणे. आणि इनाम यास याचे पुत्र पौत्रादि वौषपरंपरेने चालवणे. साल दरसाल ताजा सनदेचा उजूर न करणे. या सनदेची तालीक लिहून घेऊन असल सनद भोगवटयास परतोन देणे. जाणिजे. लेखन अलंकार. मोर्तब असे.

तेरीख ९ मोहरम.

सुरू सन इसने असेर.

क्रमांक : २४९ **दि. ११–४–१७१२**

नरहरीभट ढवळीकर ह्याना १० बिघे जमीन इनाम दिल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र. ह्यात छत्रपती राजाराम फाल्गुन शुद्ध पौर्णिमेच्या चंद्रग्रहणाच्यावेळी (दि. ५–३–१६९९) पन्हाळ्यावर होते असा उल्लेख आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३८ नंदननाम संवत्सरे चैत्र बहुल प्रतिपदा भृगुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी प्रांत पनाळा यास आज्ञा केली यैसीजे. वेदमूर्ति नरहरीभट बिन नरसिंहभट ढवळीकर

वास्तव्य किले पनाळा याणी हुजूर विदित केले की तीर्थस्वरूप कैलासवासी स्वामी कर्नाटक प्रांती हुजूर स्वार होऊन किले मजकुरास सन तिसा तिसैन मध्ये येऊन मुकाम केला ते समयी फाल्गुन शुद्ध पुर्णिमेस[1] चेंद्रग्रहण राहू पर्वयोग जाहाला होता. त्या प्रसंगी आपले पिते नरसिंहभट ढवळीकर यास कैलासवासी स्वामीने इनाम भूमी बिघे दहा धारादत्त करून दिली. त्याची सनद व्हावो तो स्वार होऊन किले विशाळगडास गेले. मग राजश्री परशराम पंडित प्रधान याणी मौजे बोरिवडे तालुका सातवे या गावी दहा बिघे जमीन नेमून देऊन आपली सनद दिल्ही. ते सनद एका गृहस्थाचे घरी ठेविली असता त्याचे घर दग्ध जाले. त्याबरोबर सनद दग्ध होऊन गेली. प्रांत मजकुरच्या सुभ्याची सनद आहे. ते चित्तास आणून आपणास दहा बिघे भूमी इनाम चाले हे करावे म्हणोन हे वर्तमान राजश्री रामचंद्र पंडीत अमात्य यास विदित केले. त्याण्ही हे पूर्वोत्तर वर्तमान आणून आपणास दहा बिघे गावगन्ना नेमोन दिल्हे आहेत. जमीन बिघे[2] दहा बिघे गावगना नेमून दिले आहेत. तेणेप्रमाणे उत्तरोतर आपणास इनाम चाले अशी आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विनंती केली व राजश्री रामचंद्र पंडित अमात्य याचे पत्र व सुभाचे पत्र होते ते आणून दाखविले. त्यावरून मनास आणिता तिर्थस्वरूप कैलासवासी स्वामीने राहू पर्वकाली दहा बिघे भूमी धारादत करून नरसिंभट बिन सिदभट यास दिल्ही ते चालवावी हे उचित. यैशास नरसिंभट ढवळीकर मृत्य पावले. त्याचे पुत्र नरहरीभट हे बहुत थोर विद्यासंपन्न कुटुंबवत्सल. याचे चालवणे स्वामीस आत्यावश्यक. याकरिता सदरहू दहा बिघे पंडित मशारनिल्हेनी गावगना नेमून दिल्हे आहे. ते बिलाकुसुर चालवावयाची आज्ञा करून हे आज्ञापत्र सादर केले असे........... ....(इत्यादि इत्यादि)

---

१. दि. ५–३–१६९९.

२. जमिनीचा तपशील घेतलेला नाही.

क्रमांक : २५० **दि. २२–४–१७१२**

कृष्णाजी भास्कर पंडीत ह्याने औरंगजेबाचे स्वारीचे वेळी विशाळगड किल्ला राजाराम महाराजांच्या शासनाखाली आणण्याचा प्रयत्न केला म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी त्याला मौजे कलबस्ते हा गाव इनाम दिला.

श्री

तालिक

सिका

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३८ नंदननाम सवत्सरे चैत्र बहुल त्रयोदसी भौमवासरे क्षेत्रिये कुलावतंस श्री राजा शिवछत्रपति स्वामी याणी राजश्री कृष्णाजी भास्कर उपनाम पंडित

सिका सिका

गोत्र काशाप यास दिल्हे इनामपत्र यैसीजे. तुम्ही स्वामीचे पुरातन शेवक. स्वामीच्या पायांस निष्ठा धरून आंतकरणपूर्वक सेवा केली. किले विशाळगड अवरंगजेबाने हस्तगत करून उदितसिग रजपूत किले मजकुरी ठेऊन मनसुबी केली. ते स्थळ स्वामीचे शासनावस्य व्हावे ये गोष्टीचा प्रेत्न तुम्ही विशष केला. उदितसिगासी राजकारण करून त्याला खाले उतरिले ते समई आपला भाऊ केशव भास्कर यास उदितसिगाच्या समागमे त्याचे देशास जावयास दिल्हे आणि स्थल स्वामीचे शासनावस्य केले. ते समई तुमचे विषई राजश्री परशराम पंडित प्रतिनिधि यानी येक गाव इनाम करून द्यावा म्हणून विनंती पूर्वी केली होती. ती सांप्रत तुम्ही स्वामीची सेवा प्रेमभावे करून स्वामीस संतोशी करून एक गांव आपणास लेकराचे लेकरी चाले यैसा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून पनाळाचे मुकामी तुम्ही स्वामीसनीध विनंती केली. त्यावरून स्वामी तुमचे सेवेवरी संतोषी होऊन तुम्हास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू देखील हली पटी व पेस्तर पटी झाड झाडोरा जलतरु पाषाणसहित खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे कलबस्ते तर्फ

संगमेश्वर देह १ एक रास इनाम आजरामऱ्हामत करून दिल्हा असे, तरी तुम्ही मौजे मार पूर्वमर्यादेप्रमाणे चतु:सीमा याचे स्वाधीन करून हार्दु इनाम तुम्ही व तुमचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेने आनभऊन स्वामीची सेवा करून सुखरूप राहाणे. स्वामी तुम्हास मौज मार इनाम सुरक्षितः चालवितील. जाणिजे. निशाण. निदेश समक्ष. मोर्तब[1].

क्रमांक : २५१ दि. २३–४–१७१२

मौजे कलवारुडे ह्या गावच्या तिजाईचे उत्पन्न मातुश्री आईसाहेब ह्यांच्याकडे पोहोचते करावे म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३८ नंदननाम संवत्सरे चैत्र बहुल चतुर्दसी सौम्यवासरे क्षेत्रीये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी पारपत्यगार व लेखक ता। संगमेश्वर यासी आज्ञा केली ऐसीजे. मौजे कलवारुडे ता। मजकूर हा गाव राजश्री कृष्णाजी भास्कर यास इनाम आहे.

सिका सिका

तेथील तिजाईचा ऐवज मातुश्री आईसाहेबाकडे नेमून दिल्हा आहे त्याप्रा। तिजाईचा ऐवज वसुल देतील. तरी तुम्ही हे जाणून मौजे मजकुरास काही उपसर्ग न देणे. रोखे सर्वथा न करणे. तिजाईचा ऐवज सुरळीत मातुश्रीसाहेबा पावो देणे. निदेश समक्ष. मोर्तब.

निशाण निशाण

---

१. करवीर दरबारच्या दप्तरखान्यात जी सनदापत्रे नोंद केली आहेत त्यांतील ही सनद आहे. पूर्वी ती 'काव्येतिहास संग्रहात' प्रसिद्ध झाली आहे.

क्रमांक : २५२ दि. २६-५-१७१२

चेनजी चव्हाण ह्याने एकनिष्ठपणे सेवा चाकरी केली ह्यास्तव हिंदुराव घोरपडे ह्यानी त्याला अबदागिरीचा बहुमान अर्पण करून त्याच्या खर्चासाठी पांच बिघे जमीन दिली.

श्री

तालिक

पत्र इनाम समस्त राजकार्यं धुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री हिंदूराव घोरपडे ममलकतमदार ता चेनाजी चवाण पाटील मौजे बोरविडे पो कागल सुाा सलास आसेर मया आलफ. लस्करसह वर्तमान काा मारी मुकाम जाहला आसता छ २९[1] रबिलाखरी तुम्ही हुजूर येऊन विनंती केली की आपणास हुजूर तल्ब केलीयास सेवसी आलो. आजीवर साहेबाचे पायापासी एकनिष्ट धरून सेवा केली. लस्करचा तळ पो मजकुरी पडून धामधूम करिता आपला नास बहूत जाहला. जे मौजे मारीची लावणी संचणी करावी तरी आपणामध्ये ताकद राहिली नाही. साहेब कृपाळू होऊन मौजे मारपैा काही जमीन इनाम करून दिलीया ते आनभऊन मौजे मारची लावणी संचणी कीर्द माहामोरी करून दिवाण कामे एकनिष्टपणे करीत जाईन म्हणून विनंती केली. त्याजवरून तुम्ही कामाच मर्दान. अजिवर यकनिष्ठेने वर्तणूक केली. फुडेही स्वामीकार्य एकनिष्ट धरून सेवा कराल यैस जाणून तुम्हावर मेहेरबान होऊन तुम्हास आबदागिरी चालवावया आज्ञा होऊन आबदागिरी मरामत करून दिल्ही असे. आबदागिरी चालवावया खर्चाबदल मौजे मा पैा विसा पांडाचे बिघेने जमीन बिघे ०५ पांच रास चेतु:सीमा पूर्वमर्यादेप्रमाण इनाम शेत तुम्हास व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने आजराहमरामत करून दिल्ह आसे. तुम्ही सदरहू इनाम

---

१. दि. २५-५-१७१२.

जमीन आपले पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने आनभऊन अबदागिरी चालऊन स्वामी कार्यावर यकनिष्टपणे राहून वर्तणूक करून सुखरूप राहणे. जाणिजे. नंदन नाम संवत्छर जष्ठ शुध्ध ३ इंदुवासरे. छ १ माहे जमादिलावल. मोर्तब आसे.

क्रमांक : २५३ दि. ६–६–१७१२

रामचंद्र पंत अमात्य ह्यांचे कमाविसदार मौजे सोनाळी व येडगाव तर्फ खारापाटण ह्याना आज्ञापत्र की, सदहू गावचा वसूल चांदजीराव राणे ह्यांच्याकडे देत जाणे.

शिक्का

आज्ञापत्र समस्त राज कार्यधुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री रामचंद्र पंडित अमात्य ताा कमाविसदार मौजे सोनाळी व येडगाव तर्फ खारापाटण सुरु सन सलास आशर मया व आलफ. चांदजी राऊ राणे यांस पेशजी हुजूरोन नापणे मुकासा दिला होता. यैसी यांस त्या गावी गडकरो चाकर लोकानी शेते केली आहेत. त्याच्या मोबदला गडकरी याणा दोनी गाव दिले आहेत. तरी तुम्ही दोनी गावीचा वसूल चांदजीराऊ यांजकडे वसूल देत जाणे. जाणिजे. छ १२ जमादिलावल.

रुजू हुजूर.

शिक्का

क्रमांक : २५४ दि. २९–६–१७१२

मल्हारजी, हणमाजी व संताजी मर्दाने ह्या तिघांनी स्वामी सेवा निष्ठेने केली म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी त्याना मौजे बावडे येथे पाऊण चावर जमीन इनाम दिली.

श्री

नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवछरे आशाढ शु॥ सप्तमी[1] भानुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत कोलापूर

शिका पेशवे श्री शिवनर पतिहर्ष नि दान मोरेश्वर सुत निळकंठ मुख्य प्रधान

शिका प्रति निधिचा पर शराम त्रिंबक प्रतिनिधि याचा

यासी आज्ञा केली यसीजे. मल्हारजी व हणमाजी व संताजी मर्दाने बिन नरसोजी मर्दाने हे स्वामीचे कदीम शेवक. मल्हारजी मर्दाना याणे तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामीची सेवा निष्ठेने केली त्याउपरी हणमाजी व संताजी मर्दाना हे स्मामीची शेवा करीत आहेत. सांप्रत याणी पनालाचे मुकामी स्वामी संनीध विनंती केली की स्वामीची शेवा त्रिवर्गानी केली. बहुत दिवस केली आहे. तरी स्वामीनी आपल्यावरी मेहेरबान होऊन आपल्यास लेकराचे लेकरी चालेल असा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून स्वामी या त्रिवर्ग मर्दान्यावरी कृपाळू होऊन यासि नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू खेरीज हकदार करून मौजे बावडे ता॥ हवेली कोलापूर या गावी पडीची जमीन असल दुम सीम या प्रतीची विसा पांडाचे विधियाने चावर ।॥ पावणा चावर इनाम अजरामऱ्हामत करून दिल्ह असे. तरी तुम्ही मौजे मा।रपैकी सदरहू प्रतीची भूमी मोजून चतुःसीमा करून याचे दुमाला करून इनाम यासी व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. साल दरसाल ताजा सनदेचा हुजूर न कर्णे. या सनदेची तालीक लेहोन घेऊन अस्सल सनद भोगवटीयासी याजवळी परतोन देणे. जाणिजे. निदेश समक्ष.

तेरीख ५
जमादिलाखर सु॥ सलास अशर.

---

१. खरे जंत्रीत रविवारी षष्ठी येते.

क्रमांक : २५५ दि. १–७–१७१२

जगदेवराव निंबाळकर यानी घाललेल्या वेढयाचा उल्लेख या कागदात आहे.

श्री

तालीक

आज्ञापत्र श्रीमंत राजे बाहदर राजश्री हिंदुराव घोरपडे सरदेशमुख ता॥ मोकादमानी मौजे बोरिवड प्रां॥ कागल सु॥ सलास आशर मया आलफ. मौजे मारीस जगदेवराव निंबाळकर याणी वेडा घातला असता आबाजी पाटील मौजे मारवर भांडणात पडला. त्याचे मुलाचे चालवणे आगत्य जाणऊन आबाजी पाटलाचा लेक केदारजी पाटील यासी इनाम पडी जमीन बिघे ८५ दिल्ही आहे. तरी तुम्ही सदरहु जमीनीचे मोजून विसापाडाचे बिघेने मारनिलेचे दुमाला कर्णे. ते आपले वंशपरंपरेने आनभवतील. साल दरसाल नवीन पत्राचा आक्षेप न करता या पत्राची प्रत लिहून घेऊन आसल पत्र मारनिले यास भोगवटेयास देणे. जाणिजे. छ ७ जमादिलाकर. मोर्तब आसे.

क्रमांक : २५६ दि. २१–७–१७१२

हिंदुराव घोरपडे ह्यानी 'गंगाभागिरथी' सगुणाबाई हिला कोल्हापूर प्रांती सरदेशमुखीचे इनाम दिले होते. ते इनामपत्र कागल येथे आगीत जळाले म्हणून हिंदुराव घोरपडे ह्यानी तिला हे नवीन इनामपत्र दिले.

श्री

स्वस्ति श्री नृप शालिवान शके १६३४ नंदननाम संवछर अशाड वदी चतुर्दशी इंदुवार. श्रीमत् राजमान्य राजश्री हिंदूराव घोरपडे

सरदेशमुख यानी चिरंजीव गंगाभागिरथी सगुणा-
बाई यास लेहून दिल्हे इनामपत्र यैसेजे. सुा सन
सलास असर मया अलफ. तुम्ही करवीरचे मुकामी
येऊन विदित केले की प्रा कोल्हापूर येथोल

चौकोनी
शिक्का

सरदेशमुखी अपले खाजगी खर्चास पहिलेच अपण इनाम देऊन इनामपत्र करून दिल्हे. त्याप्रमाणे प्रतिवर्शी भोगवटा चालत आहे. यैसीयास इनामपत्र होते ते कसबे कागल येथे आपले घर अग्नदगध जाले ते समई पत्र गेले. नवी (न पत्र) असिले पाहिजे म्हणऊन विदित केले. त्यावरून लेहोन दिल्हे आहे. तरी प्रा कोल्हापुरची सर-देशमुखी देखील इनाम गाऊ दरोबस्त

मौजे म्हाळुंगे १ मौजे सांतरडे १

इनाम दिल्हा अहे. तरी प्रा मजकुरी मुकासा याची खंडणी व खंड कमाविसमुळे जे बेरीज अकारेल त्यास दरसदे १० दहा व दर चावरी इनाम बिघे ८२ दोन व विस्वा जकात व हक लाजिमा मोहतर्फा व जिरात व बागात व बाजे कानबाब वतनी खेरीज दाहिजा देवस्थान बिलाकुसुर तुम्ही अपले पुत्रपौत्रादि वौशपरंपरेने अनभवीत जाणे. हा इनाम शफतपूर्वक दिल्हा आहे. यास आमचे वौंशीचा कोण्ही इस्कील करील त्यास गोहत्या ब्रह्महत्तेचे पातके आहे. हे लेहोन दिल्हे इनामपत्र. सही. छ २७ जमादिलाखर.

मोर्तब

क्रमांक : २५७ **दि. ३१–७–१७१२**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी जोतिषपणाचा केलेला हा निवाडा. ह्यात मौजे आंबवडे व मौजे पिंपळे क॥ सातवे ह्या ‘दोही गावचे सिमेस मार्कंडये म्हणून डोंगर होता तो थोरले कैलासवासी स्वामीने गड वसऊन पावनगड नाव ठेविले’ हा महत्वाचा उल्लेख आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवत्सरे श्रावण शुद्ध नवमी गुरुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी राजश्री देशाधिकारी व लेखक वर्तमान व भावी प्रांत पनाळा यास आज्ञा केली येसीजे. वेदमूर्ति शिवभट बिन नरसिंहभट ताशे वास्तव्य किले पनाळा याणी हुजूर येऊन विनंती केली की किले पावनगड व पेट संभापूर पावनगडचे माचीस आहे. तेथील जोतीसपण वृती पुरातन आपली. असे असता शामजी नरसिंह देशकुलकर्णी किले पनाळा याणी बळेच पावनगडचे जोतीषपण आटोपून संभापुरच्या जोतिषपणासी कथला मांडिला आहे. तरी स्वामीने चितास आणून पारपत्य करवया आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विदित केले. त्यावरून शामजी नरसिंह यास आणून हरदूजणाच्या तकरीरा कागदपत्र भोगवटा गोही साक्ष मनास आणिता मौजे आंबवडे व मौजे पिंपळे क॥ सातवे या दोन्ही गावीचे जोतीषपण पुरातन शिवभट तासे याचे आहे. दोही गावचे सिमेस मार्कंडये म्हणून डोंगर होता तो थोरले कैलासवासी स्वामीने गड वसऊन पावनगड नाव ठेविले. गडास पाया घातला त्या दिवसापासून शामजी नरसिंह किले मजकुरचे जोतिषपण अनभवीत आहे. याला किलाचे जोतीषपण दिल्हे आहे येसा कागदपत्र कोणाचा नाही व दोही गावचे सीमेत डोंगर होता तो दिवाणात घेऊन किला वसविला तेव्हा गावाच्या बारा बलुत्यास व जोतीसपणास संमंध आहे येसे नाही. किलाचे जोतीसपण व वरकड वतने दिवाणाची आहेत. शामजी नरसिंह यास व शिवभट तासे यास संमंध नाही. संभापूरच्या जोतिसपणाची गोष्टी पाहता गडचे माचीस संभापूर पेट वसविली आहे परंतु गडाखाले आंबवडे गाव आहे तेथील जमीनीत पेट मजकूर वसविली आहे. गावीचे जोतीसपण शिवभट तासे याचे पूरातन करिता पेटेचेही जोतिसपण याचेच येसे गोही साक्ष पूर्वोतर भोगवटा मनास आणिता शास्त्र समते खरे जाहाले. शामजी नरसिंह यास संभापूरच्या जोतिसपणासी संबंध नाही. ते लाईनी

कथला करीत होते येसे जाहिले. याकरिता संभापूर पेट नजिक किले पावणगड येथील जोतिसपणाची वृती शिवभट तासे याची आहे ते त्याचे स्वाधीन करून चालवावयाची आज्ञा करून तपसिले निवाडपत्र सादर आहे. त्याप्रमाणे संभापूर पेटेचे जोतिसपणाची वृती शिवभट तासे यास व त्याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. या पत्राची प्रत लेहोन घेऊन मुख्य पत्र शिवभट तासे याजवळ देणे. निदेश समक्ष. मोर्तब आहे.

क्रमांक : २५८ **दि. ३–८–१७१२**

छत्रपती राजाराम ह्यांनी हिंदुराव घोरपडे ह्याना संपूर्ण राज्याची सरदेशमुखी दिली होती. त्यापैकी हिंदुराव ह्यानी प्रांत कऱ्हाड व कर्यात औंधची सरदेशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना दिली. छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी ह्या सनदेद्वारे गिरजोजी ह्याना ती सरदेशमुखी बहाल केली. ह्या सनदेत छत्रपती शिवाजी म्हणतात, " ......राजश्री कैलासवासी स्वामीने सिंहगडचे मुकामी कैलासवास केला. स्वामीवरी व मातुश्री साहेबावरी (ताराबाई) संपूर्ण राज्याचा कसाला पडिला...."

श्री

श्री
प्रतिपच्चंद्र
लेखेव वर्धिष्णुर्वि
श्व वंदिता ॥ राम सु
नो: शिवस्यैषामुद्रा
भद्रा विराजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके ३९ नंदन नाम संवत्सरे श्रावण शुध त्रयोदसी[1] भानुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति

---

१. खरे जंत्रीत त्रयोदशीचा लोप असून रविवारी द्वादशी पडते.

याणी राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख पा कऱ्हाड व

श्रीशि व नरपति हर्षनिदान मो रेश्वर सुत नी ळकंठ प्रधान	श्री आई आ दि पुरुष श्री राजा शिवछत्रपती स्वामि कृपानीधि तस्य परशुराम त्र्यंबक प्रतिनिधि

कर्यात आउंद व सरदेशमुख प्रांत मजकूर व माहालानिहाय यास दिल्हे वतनपत्र ऐसेजे. तुम्ही स्वामी संनीध विनंती केली की पूर्वी तीर्थस्वरूप राजश्री ------ कैलासवासी स्वामी या प्रांताहून चंजी प्रांतास गेले ते प्रसंगी राजश्री हिंदूराव घोरपडे व आपण समागमे होतो. मार्गी उभयाताचे अमचे बोलणे जाले ते समई हिंदूराव घोरपडे स्नेहातिशेय–कडुन बोलिले की आपण राजश्री समागामे चंजीस जातो. तेथे गेलियावरी राजश्री स्वामी मेहरबान होऊन आपल्यास जे वैभव देतील त्याचा विभाग तुम्हास देऊन. येसे बोलोन क्रिया पुरस्कर निश्चय केला आणि राजश्री समागमे चंजीस गेले. तेथे पावलियाउपरी राव मार–नुलेवरी दया विशेषात्कारे करून भाग्य व वतन दिल्हे. आपल्याजवळी राजश्री स्वामीने कितेक वस्तभाव राजश्री संनीध ठेविली त्यावरून आपल्यावरीहो राजश्री स्वामीने विशेष दया करून संनीध ठेविले. त्याउपरी कितेका दिवसी राजश्री कैलासवासी स्वामी या प्रांतास आले. राव मारनुलेही आले. कैलासवासी स्वामीने कैलासवास केल्यानंतर स्वामीच्या दर्शनास हिंदुराव घोरपडे आले तेव्हा आपण त्यास पूर्व क्रियेस स्मरण दिल्हे. त्यावरून राव मारनुले श्री साक्ष करून बोलिले जे आपल्यास कैलासवासी स्वामीने भाग्य व राज्याचे सरदेशमुखीचे वतन दिल्हे आहे. यैसियास प्रांत कऱ्हाडचे सुभाचे सरदेशमुखीचे वतन तुम्हास देतो यैसे शफत पुरस्कर बोलोन आपले पत्र करून दिल्हे व स्वामीसही आपले विनंती पत्र दिल्हे. यैसियास आपण थोरले कैलासवासी स्वामी पासून स्वामीची सेवा बहुत दिवस केली आहे. तरी प्रांत कऱ्हाड व माहालानिहाये येथील सरदेशमुखीचे वतन आपल्यास वंशपरंपरेने चाले यैसी आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विनंती केली की पूर्वी तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी

स्वामी कर्नाटक प्रांतास गेले त्यासमागमे राजश्री गिरजोजी यादव व आपण होतो. मार्गी उभयताचे आमचे बोलणे जाले जे आपण कर्नाटकांत राजश्रीस घेऊन जातो तेथे गेलियावरी आपल्यास भाग्य प्राप्त होईल त्याचा विभाग तुम्हास देऊन. यैसे शफत पूर्वक वचन दिल्हे आणि सिवमोग्येयाचे मुकामी आपण राजश्री समागमे चंजीस आलो. राजश्री कैलासवासी स्वामी आपल्यावरी मेहरबान होऊन सर्वापेक्षा उर्जित केले. राज्याचे सरदेशमुखीचे वतन मऱ्हामत करून चालविले. राजश्री गिरजोजी यादव याजवळी कितेक वस्तभाव व जड जवाहीर टाकिले होते ते मारनिलेंनी त्या संकट समयातून श्रम सोसून घेऊन चंजीस आले. वस्तभाव राजश्री संनोध प्रविष्ठ केली. यावरी राजश्री कैलासवासी स्वामी मारनिलेवरी संतोशी होऊन दया विशेषातकारे करून संनीध ठेविले. कैलासवासी स्वामीची सेवा त्याणी विशेषच केली. स्वामींची सेवा जिवाभ्य श्रम सोसून अति उत्कट केली अहे. स्वामीसही यांचे सर्व प्रकारे चालवणे परम अवश्यक अहे. अपलेंही वचन यास गुंतले अहे. तरी स्वामीनी मेहरबान होऊन कऱ्हाडचे सुभाचे सरदेशमुखीचे वतन मऱ्हामत केले पाहिजे म्हणून. यैसियासी तुम्ही स्वामीचे राज्यातील पुरातन सेवक. थोरले कैलासवासी स्वामी संनीध निकट वृतीने सेवा करून दया संपादून घेतली. त्यानंतर तीर्थरूप राजश्री संभाजी राजे काका यांची सेवा निकट सहवासे करून त्यांची कृपा विशेषात्कारे संपादन केली. त्याउपरी तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामीची सेवा बहुत निष्ठेने केली. कैलासवासी स्वामी या प्रांताहून चंजीप्रांते जात असता तुम्हीही समागमे होतेस. मार्गी सिवमोधेयाचे मुकामी कैलासवासी स्वामीने कितेक जडजवाहीर उंच उंच वस्तभाव तुम्हा जवळी (ठेवून) निघोन गेले. मागे तुम्ही मार्गी दुर्गट तैशा समयात हर प्रेत्न करून श्रमेकरून संपूर्ण वस्तभाव घेऊन चंजीस गेलेस. वस्तभाव अक्षतमरिष्ट राजश्री संनीध प्रविष्ट केल्या उपरी राजश्री कैलासवासी स्वामी अतिशयेसी तुम्हावरी संतोशी दया करून अंतपुरचा हवाला सांगोन विशेषात्कारे चालविले. त्यास कितेक

दिवसी जुलपुकारखान याणे चंजीहून निघोन यळुरास आले. मागे चंजी ताम्राने हस्तवस्य केली. त्या माहार्णवा समयामध्ये तुम्ही धाडस कर्म करून उभयता मातुश्री साहेबास व स्वामीस घेऊन येळुरास आलेस. तो श्रम व कसाला सामान्य केला ऐसे नाही. केवळ जिवाभ्य तवकल केले. येळुराहून कैलासवासी स्वामी या प्रांते आले ते समई मार्गी उभयेता मातुश्री साहेबाची व स्वामीची सेवा बहुतच केली. या प्रांते आलियावरी मुख्य ताम्राने राज्यावरी चालोन घेतले (?) गड किले आक्रमीत चालिला. तैशा प्रसंगात राजश्री कैलासवासी स्वामीने सिंहगडचे मुकामी कैलासवास केला. स्वामीवरी व मातुश्री साहेबावरी संपूर्ण राज्याचा कसाला पडिला. त्या समयात् तुम्ही स्वामीच्या राज्यावृधी विषई रात्री दिवस त्रिकर्ण शुधीन श्रमसाहास करून स्वामीस अपार संतोश पाविला. यास्तवे तुमचे दिवसेंदिवस ऊर्जित करून सर्वापेक्षा विशेष दया करून चालवणे हे स्वामीस परम अवश्यक आहे. याकरिता स्वामी तुम्हावरी मेहेरबान होऊन प्रांत कऱ्हाडचे सुभाची व कर्यात आऊंद येथील सरदेशमुखीचे वतन हक लवाजिंमा व इनामत व इसापत व पानमान तश्रीफ सिका नागरसहित अजरामऱ्हामत करून दिल्हे असे.[1] (इत्यादि)

क्रमांक : २५९ **दि. ९–८–१७१२**

पुरंदर किल्यावर टांकसाळ सुरू करण्याबाबत छत्रपती शाहु ह्यानी माहाद शेट ह्या नावाच्या सोनारास पाठविलेले पत्र.

---

१ छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी ह्याच तारखेला देशमुख व देशकुलकर्णी अनुक्रमे ता। नाणेघोल पा। औंध व ता। तारळे प्रांत कऱ्हाड ह्याना आज्ञापत्रे दिली की, सदहुं ता। नाणेघोल, प। औंध व ता। तारळे ह्यांची सरदेशमुखी गिरजोजी यादव ह्याना दिली आहे.

श्री

षट्कोनी शिक्का

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदन संवत्सरे श्रावण बहुल चतुर्थी मंदवासर क्षत्रीय कुलावतंस श्रीराजा शाहु छत्रपती स्वामी याणी माहाद सेटी सोनार चा व रा यासी आज्ञा केली यैसाजे. किले पुरंधरी टाकसाल घालावयाविसी राजश्री नारोपंत सचीव यासी आज्ञा केली आहे तरी........किले

शिक्का शिक्का

माजकुरी इमाने राहून टाकसाल घालणे. टाकसालेचा हासील हजार रुपयेस रु. ३१। व संभर मोहारास रु॥ ३४ येणे प्रा मोईन आहे. त्या प्रा हासील जमा होईल त्यापैकी टाकसालच्या प्रयोजनास पोतदार व जमादार व सोनार वगैरे लोक स्वामी नेमून देतील त्यास निमे हासील मोईन प्रा लोकास पावेल. निमे रयतेचा यैवज होऊन रसद पावणे. जाणीजे लेखनालंकार.

शिक्का

रुजु

पै॥ छ० १९ राजब[1]

क्रमांक : २६० **दि. १९–८–१७१२**

मौजे खेबवडे ह्या गावचा पिराजी घाटगे ह्याना मिळत आलेला जहागीर व फौजदारीचा ऐवज श्री स्वामीस द्यावा म्हणून हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे मोकदमानी मौजे खेबवडे ह्यास आज्ञापत्र. सदर कागद शंकराचार्यांच्या मठासंबंधाने आहे.

---

१ दि. ११–८–१७१२

सुबराज

आज्ञापत्र समस्त राजकार्यधुरंधर विस्वासनिधी राजमान्य राजश्री हिंदूराव घोरपडे ममलकतमदार ताा मोकदमानी मौजे खेबवडे पाा कागल. सुहुर सन सलास अशर मया आलफ. मौजे मजकूर श्री स्वामी यास पूर्वीपासून इनाम आहे. त्यास मध्ये राजश्री पिराजी घाटगे सर्जाराऊ याकडे मौजे मजकूरपैकी जागीर व फौजदारीचा यैवज पावत होता. तो यैवज देखील श्री स्वामीचा स्वामीकडे अनक्षेत्राचे खर्चास दिल्हा असे. तरी तुम्ही श्री स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे वर्तोन यास व याचे शिश्य परंपरेने जागीर व फौजदारीचा यैवज देखील मौजे मजकुरचा यैवज बिलाकुसूर याकडे वसूल देत जाणे. (इत्यादी)

छ. २७ रजब.

क्रमांक : २६१ **दि. २९-८-१७१२**

मौजे केरेतपीच्या गावची देवदेवस्की व्यवस्थित झाली नाही तर गावाची वसती वाढत नाही. म्हणून देवस्कीच्या खर्चासाठी काही जमीन सरकारातून मिळावी अशी विनंती रामजीराव बाबाजीराव आरुळेकर ह्यानी केली असता ती मंजूर करून सदर्हू गांवच्या देवदेवस्कीच्या खर्चास पांच बिघे जमीन धर्मादाय दिली आहे, असे रामचंद्र नीळकंठ अमात्य हे हवालदार व कारकून तर्फ खारापाटण ह्याना लिहितात.

श्री

ॐ मशहुरुल अनाम हवालदार व कारकून तर्फ खारापाटण वर्तमान व भावी यास रामचंद्र नीळकंठ अमात्य सुहुरसन सलास अशर मया व अलफ. रामजीराऊ व बाबाजीराऊ अरूळकर मिरासी मौजे

केरेतपीचा याणी हुजूर येऊन गगनगडचे मुकामी विनंती केली जे मौजे माा देवस्थाने ज्यागृत आहेत. श्री गांगोबा ईश्वर पाच श्रीभूतनाथ माऊल्या रामाई यांसी धर्मादाय पेशजी राजश्री अनाजी पंत यांही मोईन करून दिली होती. दाभोळी करी ९४ चे राण व त्याप्रमाणे चालत आले.

श्री राम
चेंद्र चेरण
नीलकंठ सो
नदेव शरण

मध्यें कुडाळकर सावंताचे धामधूम जाहाली. त्यामुळे गाव खराब पडिला होता. त्याउपरी सन इहिदेमध्यें किले गगनगडचे कारकुनानी किला आणून लावणीचे वाबे हुकुम केला. त्यास मौजे मजकुरची देवस्की नीट जाहालीया वेघळे लावणी होत नाही म्हणऊन मालुम केले. त्यावरून दिवाणातून तेला बाा गला देसरी ८३ तीन मण देविला आणि बेल भरवसा दिला कीं पेशजी धर्मादाय होता तो पेस्तर चालऊन. त्यावरून मौजे मजकुरी लावणी दुजबी केली. परंतु देवस्की बहुत कठीण आहे. खर्चं वर्चं केलियाविना गांवी माणसास पाळत नाहीं. तरी साहेबी मेहेरबान होऊन पेशजी धर्मादाव होता तो चालवावा म्हणून अर्ज केला. ऐसीयासी मनास आणिता मौजे मारची देवस्कीस खर्च विशेष लागतो तो दिल्हाविना गावी वस्ती होत नाही. हे जाणोन पेशजीचे ठराव करी धर्मादाय होता तो दूर करून सदरहू देवास धर्मादायाबदल जमीन रेड्याचे सेत पैाा ठिकाण धाणीकांड बिघे ८४ व उच हक नदी किनारा बिघा ८१ यकूण पडपैकी वरकस जमीन पांच बिघे देविले असे. त्याची चतु:सीमा करून देऊन साल दरसाल चालवणे. ताजे सनदेचा उजूर प्रतिवर्षी न कर्णे. पत्राचे प्रती लेहून घेऊन असल पत्र ग्रामस्ताजवळी भोगवटियास देणे. सदरहू जमीन देविली. ऐसीयास साल मजकुरी देवस्की जाहाली पाहिजे. याकरता इतलाख गला देसरी

८३ बा॥ साल गुदस्तां
·।१ ज्याजती माल माार देविला
——
·।४

येकूण नव मण ठेविला असे. मौजे मजकूरपैकी देणे. पेस्तर सन आरबाासून जमोन नेमून द्याल त्याप्रो चालवणे. जाणिजे छ. ७ साबान. निदेश समक्ष.

बार सुरु सुद बार

लेखन
सीमा स
मक्षवघी

क्रमांक : २६२ दि. ५–९–१७१२

हिंदुराव घोरपडे ह्यानी कागलचे राणोजी घाटगे ह्याना खालील गावे इनाम दिली. सदहू गावे पिराजी घाटगे ह्यांच्या वतनाची होती. ते निधन पावल्यावर ती खालसा करण्यात आली होती. परंतु राणोजी घाटगे ह्यांच्या विनंतीवरून सदहू गावचे वतन त्याना चालू करण्यात आले.

श्री सुबराज

सिका तालिक

आज्ञापत्र समस्त राजकार्यधुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार ताा मोकदमानी कसबा व देहाय. बी तपसील—

का। दिगरज बा।	मौजे दिगरज खुर्द	मौजे तुंग
१	१	१
मौजे बाउदलो	मौजे बारगाव	मौजे आलसंद
१	१	१
मौजे कलणगाव	मौजे डोगरसोनी	मौजे गोरगाव
१	१	१

यकुन देहाव नऊ का। दिगरज प्राा कागल सुर सन सलास अशर मया व अलफ. राजश्री पिराजी घाटगे सर्जाराव देसाई हे प्राा मजकूर हे मृत्य पावले येसे जाणोन त्याचे वतन अमानत केले. यास मारनिलेचे पुत्र राजश्री राणोजी घाटगे राउ देसाई हुजूर येऊन रुजु जाहले. त्याजवरून याचे देशमुखीचे वतन यास कुमाला करून दिल्हे आसे. तरी तुम्ही

सुधामत चालले प्रमाणे याची वतनी मामला बिलाकुसुर चालवित जाणे. हुजूर न करण. जाणिजे [1]. रा छ १४ साबान.

प्रो हुजूर मोर्तब.

क्रमांक : २६३ वि. २८-९-१७१२

दशरथ जोशीराव ह्यांचे गोणीचे बैल कोकणातून जे जिन्नस आणतील त्यांवर जकात घेऊ नये असे आज्ञापत्र

स्वति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवत्सरे आश्वीन शुध नवमी [2] रविवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी कमाविसदारानी व लोकानी जकात माहालानिहाये यास आज्ञा केली येसीजे. राजश्री दशरथ जोसी जोसीराव याचे खासगत बैल सुमार १० दाहा गाव वरघाटे व कोकणात हरयेक जागा जाऊन गलादाणा हरजिनस खरीदी करून आणतील. त्यास तुम्ही मार्गी जकातीचा व हरयेक विसीचा उपसर्ग काही न देणे. सुखरुप आमद्रफ्ति [3] करू देणे. निदेश समक्ष.

---

१. ह्याच तारखेची व ह्याच मजकुराची आणखी पाच वतनपत्रे आहेत. त्यात पुढील गावे इनाम दिल्याचा उल्लेख आहे. मौजे भगंदुर, मौजे येमेगरणी, मौजे भिवसी, मौजे ल्हाकवे, मौजे कौलगे, मौजे बसावडे, मौजे आजुर, मौजे सानगे, मौजे बालिंगे, मौजे गोरंबे, मौजे केनवडे, मौजे निगव, मौजे वालव खुर्द, मौजे बेरवाड, मौजे बिदरी, मौजे सानाली, मौजे दुदीखडी, मौजे बेलवाल बाऊण, मौजे होलवाळ खुर्द, मौजे केबाळी, मौजे चंद्र, मौजे सांके बाउणी, कसबा मांजरी, मौजे आंकली, मौजे माणगाव, मौजे रुई, मौज सीर्दवाड, मौजे चोकाक, मौजे सानणी, मौजे सिरगाव, निमे, कसबा मुरगुड, मौजे चिमगाव, मौजे येमेगे, मौजे सुरुदली, मौजे कुरुकली, मौजे निढोर, मौजे भडगाव, मौजे मलगे बाउ, मौजे मलगे खुर्द, मौजे चांडोल, मौजे सावर्डे खुर्द, मौजे कुरणी, मौजे पिपळगाव बाउ, मौजे सावर्डे बाउ, कसबा हवेली, मौजे करनुर, मौजे वंदुर, मौजे पिपळगाव, मौजे सिदुनेरली, मौजे येंकाडी, मौजे बामणी, मौजे खेबावडे, मौजे संकरवडी, मौजे सेंडुर, मौजे बाचणी, मौजे साके खुर्द.

२. खरे जंत्रीत रविवारी दशमी असून नवमीचा लोप आहे.

३. रहदारी, वळणवळण.

क्रमांक : २६४ दि. ७–१०–१७१२

चांदजीराव राणे ह्यांच्या लोकाना उपद्रव देऊ नये म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांची मालोजी भोसले मुद्राधारी किल्ले गगनगड ह्यास ताकीद.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवत्छरे आस्वीन बहूल चतुर्थी भौमवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपती याणी राजश्री मालोजी भोसले मुद्राधारी किले गगनगड यासी आज्ञा केली यैसीजे. रा चांदजीराव राणे याकडे गणोजी कोलते व याचे निसबतीचे लोक आहेत. त्यास तुम्ही सावंताकडेच होतेस म्हणून दबाविता. तरी त्या लोकास पहिलेच कौल देऊन आणिले आहे. याकरिता मारनिलेच्या लोकास यकंदर न दबाविता यासी कथला सर्वथा न करणे व फिरोन हुजुर बोभाट येऊ न देणे. निदेश समक्ष.

सिका सिका

मोर्तब.

क्रमांक : २६५ दि. १९–१०–१७१२

हिरोजी साठम ह्याना फोंड सावंत ह्यानी पकडून नेले होते. सावंतांच्या कैदेतून निसटून आल्यावर त्यानी छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांना विनंतीपत्र पाठवून त्यांची सेवा करण्याची इच्छा दर्शविली असतां छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी त्याना हंबीरराव मोहिते सरलष्कर ह्याना भेटण्याबद्दल पत्र पाठविले.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदन नाम संवत्सर कार्तीक सु॥ प्रतिपदा रविवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राज्या शिव छत्रपती याणी राजश्री हिरोजी साठम यांस आज्ञा केली असीजे. तुम्हावरी फोंड सावंत याणी स्वारी पाठवून

सिका

धरून नेले. परंतु तुम्ही तेथे न राहता उपाय करून स्थळास आलेस. पुढे स्वामी सेवा करून दाखवावी आपले सेवेचा हुजुरा करून द्यावा ऐसी उमेद धरिता.

सिका

म्हणून राजश्री संताजी साठम हुजुर आलेपणी विदित जाहाले. त्यावरून स्वामी तुम्हावरी संतोषी जाले. तरी तुम्ही स्वामीचे कदीम एकनिष्ट शेवक आहा. सावंतापासून उपाय करून निघोन स्वस्थळी आलेस. बहुत उतम केले. अशास राजश्री हंबीरराव मोहिते सरलष्कर यांस त्या प्रांते रवाना केले आहेत. लौकरीच यतील. तरी तुम्ही व तुमचे पुत्र गणाजी साठम असे यऊन जमावानसी राव मशारनिल्हेच्या भेटी घेणे. हे तुमच्या पूर्वील सरंजामा प्रमाणे चालवितील हे जाणून स्वामीकार्य करून आपले सेवेचा हुजुरा करून घेणे. निदेश समक्ष.

लेखन सीमा.

क्रमांक : २६६ दि. ५-११-१७१२

आंग्रे व पोर्तुगीज ह्यांच्या मध्ये तहाच्या वाटाघाटी होत होत्या. हा तह झाला नाही, असे गोव्याचा व्हाइसरॉय आपल्या राजास लिहितो.

महाराज

कान्होजी आंग्रे ह्यानी चौलच्या किल्लेदाराकडे तहाचा जो मसुदा पाठविला होता, तो तह पार पडला नाही. कारण, त्या मसुद्यांतील कलमे आंग्र्यांनी बदलण्यास नकार दर्शविला. ह्या राज्याचा दर्जा आणि प्रतिष्ठा लक्षांत घेऊन करारातील कलमे दुरुस्त होणे आवश्यक आहे. जर आंग्र्यांनी आपला हट्ट सोडून कलमे बदलण्यास संमती दिली आणि तो करार जर आम्हाला अनुकूल असला, तर आपल्या आज्ञेनुसार आम्ही त्याच्यावर सह्या करूं. न झाल्यास सांप्रतची परिस्थिती

चालूच राहील. तीत बदल होणे अशक्य आहे. माझी अशी भावना आहे की, दैवी इच्छा असल्यास फळ चांगले मिळते.

माझ्या बलाढ्य व श्रेष्ठ स्वामीचे देव रक्षण करो व त्याना जन्मभर सुखी ठेवो.

गोवा, ५ नवंबर १७१२
व्हाइसरॉय

क्रमांक : २६७ **दि. २३-११-१७१२**

छत्रपतीं शिवाजी दुसरे ह्यानी सत्पुरुष आनंद मूर्ति ह्यांच्या वृंदावनाच्या उत्सवासाठी पंधरा बिघे जमीन इनाम दिली.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदन संवत्सरे मार्गसीर्ष शुध सप्तमी[1] भानुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी
राजश्री देशाघिकारी व कारकून वर्तमान व भावी
सिका सिका सुभा प्रांत पनाळा यास आज्ञा दिली असीजे.
वेदमूर्ति श्रीमंत आनंदमूर्ति याचे पुत्र रा कृष्णाजी गोसावी पनाळचाचे मुकामी स्वामी संनीध येऊन विनंती केली की आपल्या तीर्थरूपाचे वृंदावन बांधोन नित्य उत्सव चालवित आहो. येशास उत्सव प्रसंगास आनकूलता नाही. स्वामी धर्मपारायण आहेत जरी काही भूमी इनाम करून दिल्हे तरी उत्छव विशेष चालेल म्हणून. त्यावरून मनास आणिता आनंदमूर्ति थोर सत्पुरुष होते. त्याचे वृंदावनी नित्योत्सव चालिल्याने परम श्रेयस्कर आहे. यास्तव वृंदावनास इनाम कुलवाब कुलकानू खेरीज हकदार करून पडीची जमोन भात रोपाची विसापांडाचे बिघेयाने बिघे (पुढे जमिनीचा तपशील आहे)

---

१. खरे जंत्रीत सप्तमीचा लोप आहे.

येकूण बिघे पंधरा रास इनाम अजरामरामत करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही सदरहू गांव पैकी सदरहू जमीन भात रोपाची हादी मोजून चतु:सीमा प्रो त्याचे स्वाधीन करून इनाम यास व याचे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. साल दरसाल ताजा सनदेचा हुजुर न करणे. या सनदेची तालिक लेहोन घेऊन असल सनद भोगवटीयास परतोन देणे. जाणिजे. लेखनालंकार.

मोर्तब असे.

तेरीख ५

जिल्काद, सूहूर सन सलास अशर.

क्रमांक : २६८ **दि. २४-११-१७१२**

कसबा हवेली कोल्हापूरमधील आपल्या सरदेशमुखीचे उत्पन्न महालाचे कमाविसदार राजश्री व्यंकाजी व हवालदार ह्यांच्या विद्यमाने भरावे म्हणून हिंदुराव घोरपडे ह्यांची का। हवेली कोल्हापूरमधील तमाम गावच्या मोकदमाना ताकीद.

चौकोनी शिक्का

अज्ञापत्र श्रीमंत राजमान्य राजश्री हिंदुराव घोरपडे सरदेसमुख ता। मोकदमानी देहाये गावगना का। हवेली कोल्हापूर. सुहुर सन सलास असर मया अलफ. देहे मजकुरी सरदेसमुखीचा इनाम कदीम चालत आहे व हली दर चावरी बिघे ८२ दोन प्रा मोईन आहे. तेणेप्रमाणे महालचे कमाविसदार राजश्री वेंकाजी व हवालदार याचे विदमाने वसूल देणे. या गोष्ट + + हैगैकेलिया मुलाहिजा होणार नाही. खुद निसबत गावगना मसाले होतील. यैसे पस्ट समजोन लिहिलेप्रा यैवज पावता करणे. जाणिजे.

रा छ ६ जिलकाद. शिक्का मोर्तब.

क्रमांक : २६९ **दि. २९-११-१७१२**

कोल्हापुरच्या महालक्ष्मीस मौजे उचगाव हा गाव मोकासा दिला आहे. तरी त्या गावास कोणत्याहि प्रकारचा उपसर्ग देऊ नये म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे गोंदजी गायकवाड, नामजाद किल्ले पन्हाळा ह्यास आज्ञापत्र.

श्री

श्री महालक्ष्मी

स्वस्ति (श्री) राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवछरे मार्गसीर्ष शुद्ध त्रयोदशी मंदवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपंती यांणो राजमान्य राजश्री गोंदजी गायकवाड नामजाद किले पनाळा यासो आज्ञा केली ऐसीजे. श्री वास्तव्य स्थल करवीर हे जागृत स्थान. येथे नित्य पूजा उत्साह चालिला पाहिजे. यास्तव मौजे उचगाव ताा कोलापूर हा गाव देवीकडे मुकासा दिल्हा आहे. देवीचे पूजारी गावचीं लावणी संचणी करून तेथील ऐवज आणून नित्य पूजा उत्सव चालवितील. तरी तुम्ही हे जाणून मौजे मजकूर देवीकडे मुकासा चालोन तेथील ऐवज सुरळीत पावोन नित्य पूजा उत्साह चाले गावास उपसर्ग कांही न लागे ते गोष्टी करणे. बहुत काय लिहिणे.

सुरु सुद

मोर्तब
असे.

क्रमांक : २७० **दि. ७-१२-१७१२**

मौजे उंचगाव महालक्ष्मीच्या पूजा अर्चेच्या खर्चासाठी मोकासा म्हणून दिला आहे. तरी त्याचा खंड देवस्थानचे पुजारी शामभट मुनेश्वर ह्यांच्याकडे पाठवावा म्हणून हिंदुराव घोरपडे ह्यांची मोकादम मौजे उंचगाव ह्यास आज्ञा.

श्री सुबराज

श्री महालक्ष्मी

चौकोनी शिक्का

आज्ञापत्र समस्त राजकार्ये धुरंधर विस्वासनीधी राजमान्य राजश्री हिंदुराऊ घोरपडे ममलकतमदार ताा मोकदमानी मौजे उचगाऊ हवेली कोल्हापूर सु।। सलास असर मया आलफ. मौजे मजकूर हली हुजूरुन राजश्री स्वामीनी श्री च्या पूजेस मुकासा दिल्हा आसे. तरी तुम्ही मौजे मजकुरच्या खंडणी आकार प्राा यैवज श्री च्या पुजस शामभट मुनिस्वर पुजारी याच्या विद्यमानें देत जाणे. जाणीजे. छ१९. जीलकाद.

चौकोनी शिक्का

क्रमांक : २७१ दि. ८-१२-१७१२

चंद्रसेन जाधव ह्यांचे मौजे उचगावच्या मोकदमाना आज्ञापत्र कीं सदर्हु गावचा ऐवज महालक्ष्मीकडे देणे

श्री रामचंद्र[1]

महालक्ष्मी

श्री
राजा शिव
चरणी दृढ भा
व शेनापती चं
द्रशेन जाध
वराव

आज्ञापत्र समस्त सेना धुरंधर विस्वासनिधी राजमान्य राजश्री जयसिंग जाधवराऊ सेनापति जप्तनमुलुक ताा मोकदमानी मौज

---

१. ' श्री रामचंद्र ' ही अक्षरे वेगळया वळणाची आहेत.

उचगाव ताा हवेली कोल्हापुर सु।। सलास अशर (मया) अलफ. मौजे मजकूर श्री च्या पुजाअर्चेस राजश्री स्वामीने इनाम करुन दिल्हे आहे. तरी तुम्ही मौजे मजकुरची कुलबाब कुलकानु दिल्हे आहे. तरी मौजे मजकुरचा आकार प्र।। जो ऐवज होईल तो श्रीकडे पावणे आणी सुखरुप मौजे मजकुरची कीर्दी आबादानी करून सुखरुप राहणे. कोणेविशीचा तुम्हास आजार लागणार नाही. सरकारचे लोकास ताकीद पत्र पाटविले आहे. तरी या उपर कोणाचा आजार लागणार नाही ये विशी आपला खातरजमा असो देणे. जाणीजे. राा छ २० जिलकाद[1]

विलसति
लेखनाव
धि मुद्रा

क्रमांक : २७२ **दि. २३-१२-१७१२**

रायाजी मल्हार ह्याना दौलताबाद व खानदेश प्रांतात नामजाद म्हणून पाठविण्यात आले होते. त्याचा उल्लेख ह्या आज्ञापत्रात आहे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिशेक शके ३९ नंदन नाम सवत्सरे पौष्य सुध सप्तमी भोमवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपती याणी राजमान्य राजश्री खंडेराव यादव यासि आज्ञा केली ऐसीजे. राजश्री रायाजी मल्हार यावरी स्वामी कृपाळु होऊन दौलताबाद खानदेश प्रांते नामजाद पाठविले आहेत. तरी तुम्ही सर्व प्रकारे यांची सत्यता करीत जाणे. तुम्हाकडे बाबतीचे माहाल मुकासे आहेती बी।।

वाटूलूज १ कनड १ गालणा १ बेटवाद १ आंबे १

---

१ ' राा छ २० जिलकाद ' ही अक्षरे वेगळ्या वळणाची आहेत.

येणे प्रमाणेचे माहाल तुम्हाकडे मुकासे आहे. सदरहू माहालची हे खंडणी करून देतील त्याप्रमाणे वसूल घेणे. सदरहू माहालचे जकातीचा यैवज वसूल होऊन हुजुर रसद पावतील. तरी याचा अमल सुरळीत चालवणे.

क्रमांक : २७३ **दि. २७–१२–१७१२**

गोव्याचा व्हाइसरॉय पोर्तुगालच्या राजास लिहितो की, आंग्रे हिंदुस्थानात बलाढ्य बनले असून सगळ्यांनाच त्यांचा वचक वाटतो.

महाराज

आंग्र्यानी सांप्रत उत्तरेच्या समुद्र किनाऱ्यावर लुटालुटीचे सत्र सुरू केले आहे. काही बंदरांचा त्याना आश्रय मिळत असल्याने त्याना ही मोहीम चालू ठेवणे शक्य झाले आहे. केवळ हिंदुस्थानातील सत्तांशीच नव्हे, तर युरोपियन सत्तांशीहि त्यांच्या झटापटी सुरूं आहेत. त्यानी एवढे मोठे सामर्थ्य संपादन केले आहे, की सगळयानाच त्यांचा वचक वाटतो. आतां त्याच्याशी तह करणे हे केवळ अशक्य प्रायच झाले आहे असे नाही; तर तहाची गोष्ट काढणे देखील कठीण होऊन बसले आहे. आतां फक्त एकच उपाय उरला आहे आणि तो म्हणजे त्यांच्याशी युद्ध करून त्याना नष्ट करणे. न झाल्यास अल्पावधीतच ते सर्व राष्ट्रांना भारी होतील. त्याना कसें नष्ट करायचे हाच विचार माझ्या मनात सदैव चालू आहे. कारण, तह आतां अशक्य होऊन बसला आहे.

माझ्या श्रेष्ठ आणि बलाढ्य स्वामीचे देव रक्षण करो व त्याला सुखांत ठेवो.

गोवा २७ डिसेंबर १७१२

क्रमांक : २७४ इ. स. १७१०–१७१२

छत्रपती शाहू आणि रामचंद्र पंत अमात्य ह्यांच्यामधील करार.

श्री

यादीवरून तुम्ही लिहून पाठविल्या ३ प्रमाणे मान्य केली असे–

सबनिश्या किलाच्या

१ पनाळा	१ मांच पद्यमावती
१ प्रसिधगड	१ प्रचंडगड
१ भुदरगड	१ वंदनगड
१ विजयदुर्ग	१ सजनगड
१ सिधेदुर्ग वतनी	१ व्याध्रगड
१ रत्नागिरी	१ वसंतगड
रामगड	१ प्रचीतगड
६	१ महिमतगड
	८

कारखानिश्या किलाच्या

१ कुलाबा	१ पावनगड
१ सिधेदुर्ग	१ वर्धनगड

किलांच्या सरदाऱ्या घ्याव्या

वसं(त) गडी गड मोरो उधव १

प्रतापगडी ठेवणें ते आम्ही घेऊं. १

वर्धनगड	भुदरगड
१	१
सारंगगड	पांडवगड
१	१

लस्काराच्या मजमा आमचे निसबतीच्या करार कराव्या.

शेनापती	सरलष्कर
१	१
कुसोमळकर(?)	संताजी पांडरा
१	१
हिंदुराऊ घोरपडे	बाळाजी विस्वनाथ
१	१

विज्यापूरे प्रांतीची सरबरीचा सरंजाम रा मोरेस्वर राऊ याच्या नांवे चालत आहे तो व फुटगाव त्याच्या सरंजामाचे आहेत ते चालवावे. याखेरीज जबाबतीचे सुभे जमातीकडे दिल्हे आहेत तें चालवावे.

सुभा खाटाव	सुभा माण
१	१
सुभा मिरज	फुटगांव कोंकण प्रांत
१	

मुलकी सुभेदार आम्ही आपले
निसबतीचे ज्यास देऊं ते चालवावे.

जाउली प्रा कऱ्हाड प्रा दाभोल
१ १

सुभा मिरज बालाघाट सुभा खटाव
१ १

सुभा वाई प्रां हुकेरी सुभा राजापूर
१ १ १

प्रां पनाळा संगमेश्वरचा हवाला
१

दौलताबाद सातारा
१ १

वतने चालत आहेत त्याची पत्रे
करून घ्यावी.

सरदेशमुखी ता आजिरे देशकुलकर्णी
१

ता साळसी ता खारेपाटण

सदरहू वतने चालत आहेत त्यांची
पत्रे करून घ्यावी व खेरीज सावोत्रा
राज्यातील वतन करून घ्यावे.

नरगुंद प्रांतीचे किले व कोट पेटा
कोथल आमचे निा आहे ते
चालवावे. सरदारी आपाजी
सुरास द्यावी १

आरमार आमचे नि।। आहे ते
चालवावे.

१ करखुडे ता हातखंबे
१ निवडे ता सैतवडे
२

इनाम गाव आहेत जे ते चालवावे.

राशिवडे गाव संताजी चव्हाण
घरात साडी- यासी बागइणी
चोळीस १ ता पांवस १
शेलोली चिरंजीव मौजे वेतोसी
बाजीरावास ता तपे
१ हातखांबे
रामराऊ बाबाजी
नरगुंदकर १

रामराऊ बाबाजी यासी संगमे-
श्वरची एक गाव. बेरजी हजार
लारी कमाल दस्ताचा घ्यावा १

चिरंजीव राजश्री बाजीरावांच्या
नावे मजमु देऊन बहुमाने
चालवावे. आम्ही मान्य पुरुष
हुकमतपन्हा आहो ते चालवावे.
सर्व राज्यकारभार आम्ही
वडीलपणे करून मजमूचा धंदा
व जिल्हा मजमूचे नि।। चिरंजीव
बाजीराव चालवितील त्यास
मजमूच्या नावे ऐवज पन्नास
हजार रुपयांचा व खासा आमचे
खाजगी खर्चास पनास हजार
रुपये येकून लाख रुपयांची बेगमी
करून घ्यावी. त्यास जे गाव
आम्हाकडे आहेत ते वजा करून
उरला ऐवज नेमून द्या. १

विजयदुर्ग आमचे वत (ना) स	रत्नागिरीस किलाचे आरमार
आरमार १	आहे ते खेरीज
गुराब सिबाडा	करून धोंडो
१ ५	भास्कराकडील होते ते देवावे १

जिल्हा आपणांकडे घ्यावा प्रांत कोंकण सुभे

१ जाऊली तळघाट व वरघाट	१ सुभा दाभोळ
	१ ता। संगमेस्वर
१ व्याघ्रगड	१ सुभा राजापूर
१ वाई	१ सुभा कुडाळ
१ सातारा	१ सुभा बांदे
१ कऱ्हाड	१ सुभा फोंडे
१ मलकापूर	१ सुभा लालबाडी
१ पनाळा	१ सिवेस्वर
१ तारले	आकोले दो॥

८

१ कोल्हापूर
१ मिरज
१ विज्यापूर
१ आजिरे
१ पलिकडे तहदुर्ग वाघ्र
१ खटाऊ
१ माण
१ प्रा। दरांडे
१ प्रा। बालाघाट
१ बेदर प्रांत

१८

वेंकटाचार्ये यांचे बाप कौन भट हे बहूत थोर ब्राह्मण होते. त्याज इनाम गाव मौजे येकसार प्रां। वाई आहे तो करार करावा १

व्यंकटराऊ कृष्ण याकडे आमचे जमेगीची घोडी आहेत त्याचा सरंजाम त्या प्रा। आहे तो करार करावा.

मुलकी मामल्यास मुतालिक पहिल्यापासून आहेत ते चालवावे· कोकणात येक ठेवावा लागतो व वरघाटे येक ठेवावा लागतो त्या प्रा। करार करावा.

१ रामराव बावनजी
१ श्रीनिवास सिवदेऊ

२

गाव मुकासे चालत होते ते करार करून चालवावे.

किता गाव खासा	किता गाव क॥	क॥ कोंकणप्रांत	कि॥ कोकणप्रांत
१ वामोरी ता॥	१ सावगाव क॥	६ सुभा दाभोळ	४ ता॥ सैदल
राहुरी	हुकेरी	१ नादगाव	१ डोगर
१ क॥ नारायण-	२ धणगर	१ नीवली	१ कन्हेरी
गांव	१ पांचगणी	१ पालवण	१ आंगले
१ खांडाळे ता॥	१ नादू	१ कलबुसी	१ मोरोसी
कडवलीत	२	१ आडरे	४
१ तादळी ता॥	६ प्रांत पनाळा	१ गोवल	२ खारापाटण
राजा (?)	१ पेठ	६	१ तिथवली
गाडवत इनाम	१ ओतवडे लोकचे	६ ता॥ संगमेस्वर	१ दिगस
आहे	१ हातकणगले	१ मुरबांड	२
१ बेदेगाऊ ता॥	१ आबप	१ तुरर	१ क॥ प्रभावळी
१ वड्या ता॥	१ दरेली ता॥	१ कडवई	३ ता॥ नेवर
कहेदणर	बोरगाव	१ सारद	१ कीसबा
१ दाबुरडी ता॥	१ कोताली ता॥	१ कलबस्त	१ पुसाले
नगर	बोरगाव	१ कुरघोडे	१ कोतवडे
१ कुलादावी ता॥	६	६	३
दहीगाव	६ प्रांत मलकापूर	२ ता॥ देवरूख	४ ता॥ लाजे
१ कुसुही ता॥	१ आंबर्डे	१ क॥ देवरूख	१ हर्चे
मेसे	१ सिराळे	१ मुरादपूर	१ भडे
१ क॥ मेसे	१ क॥ मलकापूर		१ खावडी
१ क॥ केडबे			१ गाव्हणे
१ क॥ वांई			४
१ पावसाल प्रां॥			१४
वाई			

३ प्राा कऱ्हाड
१ तांबवे
१ वेहे

१ नाणेघोल
३
४ प्राा तारळे
१ हिरवडे
१ कुरकुली
१ धामणवाडी
१ संगरूल
४
१ दामीळ ताा आजिरे
४ सुभा कोल्हापूर
१ कोगे
१ नंदवाड
१ नागाव
१ इसफुली
४
२५
२६ तेरीज २६
५१

२ ताा बारूण
१ दुखावाडी
१ चादोली

२
१ बाबती करसे
गावीच्या
६
१ त्रिपुडी ताा पावचा
१ कोकिसरे
तंाा मरळी
४ प्राा बालाघाट
१ मोंडू
१ खांबसवाडी
१ हेटकुर
१ तलवडे
४
१ सिरदवाड ताा हुकेरी
१ हेरवाड प्रांत हुकेरी
१ पाली ताा कासी
२ ताा खानापूर
१ मेघोली
१ वेगरूल
२

२ ताा हराचिरी
१ सोमेश्वर
१ काा दौवरी
४ बंदर
२
२ ताा पावस
१ गोलप
१ कोलब दो
२ इाा सरदेसाई
४ ताा हातखांबे
१ ऐसाडे
१ निवसा
१ केले
१ माजगाऊ
४
४ ताा राजापूर
१ आडिवरे
१ नावसा
नारो नीळकंठ
१ गोटणे
हरनिवडे
१ कलसोळी
४
२६
की॥ गावकारकुनाचे
व लोकाचे आहेत ते
चालवावे

तेरीज

९१ खासा

६५ कारकून व लोक

१५६

४२ कोंकण प्रांते

२३ वरघाट प्रांते

६५

येणे प्रमाणे माप करून हे पत्र सादर केले आहे. याप्रमाणे विलाकसूर तुमचे चालऊ यास अंतर सर्वथी नाही.[१] लिहिल्या प्रमान वर्तनूक केली जाईल. यास आतराय न होय. तुमी आलीयावे चालऊ यास आतर करू तर आम्हा सपत असे.

मर्यादेयं
राजते

क्रमांक : २७५ **दि. ११–१–१७१३**

मौजे उचगाव हा गाव 'रावसाहेब' ह्यानी महालक्ष्मीच्या पुजेस दिला होता त्या प्रमाणे आम्हीहि दिला आहे, असे सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे उचगावच्या मोकदमाला आज्ञापत्र.

श्री

चौकोनी शिक्का

आज्ञापत्र राजमान्ये राजश्री सीदोजी हिंदुराव घोरपडे ता। मोकदमानी मौजे उचगाव हवेली कोलापुर सु।। सलास असर मया व आलफ. मौजे मजकूर राजश्री रावसाहेबी[२] श्री च्या पुजेस मुकासा दिल्हा आसे. तरी तेणे प्रा। आम्हीही करार केला आसे.

१ येथून पुढे शाहुचे हस्ताक्षर हे स्पष्टच आहे.

२ बहिर्जी हिंदुराव घोरपडे.

खंडणी आकारप्रमाणे यैवज श्री च्या पुजेस शामभट मुनेस्वर पुजारी याच्या वीद्यमाने देणे. उजूर न करणे.

छ २४ जील्हेज.

पाहुनु[1]

क्रमांक : २७६ **दि. २७–१–१७१३**

रामजी तुवार देसाई हा उदाजी काटकर ह्याच्याशी झालेल्या लढाईत स्वामी सेवा बजावित असता ठार झाला म्हणून छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी त्याच्या बायकोस भामटे गावी दोन बिघे जमीन इनाम दिली.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३९ नंदननाम संवत्सरे माघ शु॥ द्वादशी भोमवासरे क्षेत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति स्वामी याणी राजश्री नरसो विरेश्वर देशाधिकारी व लेखक वर्तमान व भावी सुभा प्रांत पनाळा यास आज्ञा केली येसीजे. राणाई बायजा इणे पनाळाचे मु॥ स्वामी सनीध्ध येऊन विनंती केली की आपला दादला रामजी तोवार देसाई याने (?) भामटे येथे होता. त्यास उदाजी काटकर यास माचकर याणे कोल्हापुरी असता मौजे मजकुरावरी स्वारी केली. ते समई त्यासी युद्धप्रसंग जाला. ते समई मृत्यु पावला. आपण लेकुरवाली बायको. मुले लहान. प्रतिपालन करावयास कोणी नाही. तरी महाराज काही इनाम करऊन दिल्हा तरी तेथे शेत करून अन्न उत्पन्न होईल ते भक्षुन मुलांचे संरक्षण करून सुखरूप राहेन म्हणून विदित केले. त्यावरून मनास आणिता रामजी तोवार देसाई याणी उदाजी माचकराचे स्वारी आली ते समई युद्ध प्रसंग बराच केला आणि

---

१ अक्षर वेगळे. सिदोजीचे अक्षर (?)

स्वामी कार्यावरी पडला. त्याचे वायकोचे व मुलाचे चालवणे स्वामीस अवश्यक. याजकरिता राणाई बाईको ईस नूतन इनाम कुलवाब कुलकानू हकदार करून पडीची जमीन अवल दुम सीम प्रतीची मिळोन विसा पांडाच्या बिघीयाने मौजे भामटे ता॥ कल्हे या गावापैकी बिघे ८२ दोनी बिघे रास इनाम करून दिल्हा असे. तरी सदरहु जमीन मोजून चतु:सीमा करून देऊनु इनाम पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. सालदरसाल ताजा सनदेचा हुजुर न करणे. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब असे.

ता॥ १०[1] मोहरम सु॥ सलास अशर मया व अलफ.

क्रमांक : २७७ **जानेवारी १७१३**

इ. स. १७१३ सालच्या जानेवारीत गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पोर्तुगालच्या राजास जे प्रदीर्घ मोसमी पत्र लिहीले, त्यात पोर्तुगीज आणि आंग्रे ह्यांच्या मधील युद्ध संबंधीचा उल्लेख आहे. तो म्हणतो की आंग्रे हे वलाढ्य, वैभव संपन्न आणि धनवान असून आपल्या काळजीचा ते एक विषय होऊन राहिले आहेत. त्या पत्रातील आंग्र्यासंबंधीचे परिछेद खाली दिले आहेत.

महाराज

....

....

मी राज्याची सूत्रे हाती घेतली आहेत. परंतु खजिना रिकामा असून मनुष्यबळाचीहि कमतरता आहे. मावळते व्हाइसरॉय दों रुद्रिगु द कॉश्त हे आपणाला तत्संबंधीचा अहवाल सादर करतीलच.

---

१ खरे जंत्रीत छ ११ पडतो.

आरमाराची योग्य त्या वेळी रवानगी करण्यासाठीं काही गोष्टीची आवश्यकता आहे. हिंदुस्थानचे सुदैव किंवा दुर्दैव त्यावर अवलंबून आहे. गेल्या वर्षी उत्तरेकडील आरमाराचा सबंद काफिला नष्ट होण्याचे दुर्दैव आमच्यावर ओढवले. तें संकट यंदा उद्‌भवू नये म्हणून काळजी घेतली. यंदा तीन फ्रिगेटस्, चार पाली, एक पताश आणि दोन मचवे पाठविले. तरीहि गनीम आंग्रे गेल्या वर्षाप्रमाणे यंदाहि डल्ला मारता येईल का बघण्यासाठीं आपल्या सर्व सामर्थ्यानिशी काफिल्याच्या पाळतीवर होता. त्याने चार पाली आणि सहा गलबते आमच्या आरमाराच्या मागावर पाठविली. आमची दोन पाली एका व्यापारी जहाजासह बरीच मागे होती. शत्रूच्या चार पालानी आणि सहा गलबतानी त्यांच्यावर हल्ला चढविला. ही आरमारी लढाई सतत दोन दिवस आणि दोन रात्री चालली. शत्रूची बरीच माणसे ठार व जखमी होऊन त्याने माघार घेतली. आमची तीन माणसे कामास आली. तींत एक पाद्री आहे.

गेल्या वर्षी दों क्रुझ द कॉश्त ह्यानी जर आपल्या काफिल्याबरोबर काही हलक्या युद्धनौका घेतल्या असत्या, तर त्यांच्यावर सबंद काफिला गमावण्याचा व त्याबरोबर कप्तानपदास मुकण्याचा घोर प्रसंग ओढवला नसता. त्या वेळीं माणसेहि पुष्कळ ठार आणि जखमी झाली. यंदा दों क्रुश द कॉश्त ह्यांचे पुतणे दों लुइज द कॉश्त ह्यानी मोठाच पराक्रम गाजविला.

सांप्रत आंग्रे हा ह्या राज्याचा सर्वांत मोठा धोकेबाज शत्रू आहे. तो धनवान, बलाढ्य आणि संपन्न आहे. त्याने आतापर्यंत अनेक सावजांची शिकार केली आहे. माझ्या काळजीचा तो एक मोठा विषय होऊन राहिला आहे. कारण, आमच्या उत्तरेकडील ठाण्याच्या संरक्षणाची व्यवस्था कमकुवत आहे. तथापि हा काळा (आंग्रे) आणखी

बलाढ्य होऊ नये म्हणून त्याचा नाश करण्याची मोहीम मी यंदाच्या उन्हाळ्यात सुरु करणार आहे.

आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाचे सेनापती लुईज द मेलु द सांपायु ह्यांचा भाऊ लोपु द सांपायु ह्यानाहि आंग्र्याकडून एक पराभव पत्करावा लागला. सदरहु लोपु द सांपायु हे आंग्र्याच्या प्रदेशावर हल्ला करण्याच्या इराद्याने माणसे गोळा करीत असल्याची बातमी मला कळली, तेव्हां मी जनरल लुईज द मेलु द सांपायु ह्याना लिहिले की, आरमाराचे आगमन होण्यापूर्वी लोपु द सांपायु ह्यानी त्या धाडसास प्रवृत्त होऊ नये. लुईज द मेलु द सांपायु ह्यानी मला कळविले कीं, आपल्या हुकुमाप्रमाणे मोहीम स्थगीत करण्यात येत आहे. परंतु काही दिवसानी त्यानी आंग्र्याच्या प्रदेशावर स्वारी केली. प्रथम त्याना विशेष प्रतिकार झाला नाही. पण नंतर त्या धाडसाचा शोचनीय अंत झाला. शत्रूचे सैन्य आमच्या सैन्याहून कमी असून देखील आमच्या सैन्याचा पराभव होऊन त्याला पळ काढावा लागला. केवढी नामुष्किची गोष्ट ! ह्या मोहिमेत आमचा एक अधिकारी आणि पुष्कळ सैनिक कामास आले. शस्त्रें आणि दारूगोळाहि मागे टाकावा लागला. ह्या अपयशामुळे मला लुईज द मेलु द सांपायु ह्याना त्यांच्या स्थानावरून दूर करून त्यांचे जागी ह्या राज्याचे एक सल्लागार मानुएल द सौझ मिनेझिश ह्यांची उत्तरेकडील प्रदेशाचे सेनापती म्हणून नेमणूक करावी लागली. ते जुने सैनिक असून अनुभवी आहेत. उत्तरेकडील प्रदेशाचे ते माजी गव्हर्नर असल्याने तिकडील मुलुखांत ते पुष्कळ हिंडले फिरलेले आहेत.[१]..

....

---

१. प्रस्तुत पत्रावर तारीख नाही. परंतु ते जानेवारी १७१३ मधले आहे, असे **Arquivo Portugues Oriental** चे संपादक **Dr. A. de Braganca Pereira** ह्यानी पत्राचे शेवटीं म्हटले आहे.

क्रमांक : २७८ दि. ६-२-१७१३

मौजे बोरिवडे गावावर जगदेवराव निंबाळकर व मानाजी पवार ह्या दोघांचा हल्ला झाला, तेव्हा त्यांचा प्रतिकार करीत असता आवाजी चव्हाण हा ठार झाला म्हणून सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्यानी केदारजी ह्या त्याच्या मुलास मौजे बोरिवडे ह्या गावी जमीन इनाम दिली.

श्री

नकल

सिका

आज्ञापत्र राजमान्य राजश्री सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ताा मोकदमानी मौजे बोरिवड प्रांा कागल सु॥ सलास अशर मया अलेफ. नंदन नाम संवछरे माघ बहुल सप्तमी भृगुवार. चेनजी चव्हाण पाटील मौजे मजकूर याणी येऊन विदित केले की मौजे मजकुरावरी राजश्री जगदेवराव निबाळकर व मानाजी पवार याणी स्वारी केली. युध्ध प्रसंग जाहाला. युधात आबाजी चव्हाण आपला धाकठा भाऊ ठार पडला. त्याची मुलमाणस कुळी उघडी पडली. त्याणी तो येकनिष्ठपण राजश्री साहेब यांच्या पायाजवळ राहात असता येकायेकी राजश्री जगदेवराव याणी गावावरी येऊन आबाजी पाटील मारिला. तुम्ही थोर सरदार. त्याचा पुत्र केदारजी चवाण याचे चालवणे हे विहित आहे म्हणोन विनंती केली. त्या वरुन मनास आणिता आबाजी पाटील येकनिष्ट. त्याचे (चालवणे) आम्हास अगत्य होय. यैसीयासी कांही गुना नसता गावावरी हाला करुन आबाजी पाटील ठार मारला. त्याचा पुत्र केदारजी चवाण याचे चालवणे आगत्य. याज निमित्य मौजे मजकूर पै॥ सेत उतम ·।· भरकीर्दीची जमीन देविली आसे. तरी उतम शेत केदारजी चवाण यास दुमाला करुन वंश परंपरेने चालवणे. उजुर न कर्णे. जाणिजे. छ २१ मोहरम. पा॥ हुजुर. खुनाबदल मौजे मजकुरी इनाम करुन दिल्हे आहे. तरी असल पत्र देऊन तालीक लेहून घेणे. जाणिजे. छ माार परवानगी हुजुर. मोर्तब.

क्रमांक : २७९ **दि. १२-७-१७१३**

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी कागलचे पिराजी सर्जेराव घाटगे ह्याना कागलच्या नाडगौडकीचे इनाम त्यांच्या विनंतीवरून दिले.

श्री

नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयेनाम संवत्छरे श्रावण शुद्ध १ रविवासरे क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपती स्वामी याणी राजश्री विठाजी बिन पिराजी सर्ज्याराव घाटगे देशमुख प्रां॥ कागल यांस दिल्हे इनामपत्र येसाजे.

सिका पेशवेंचा — सिका प्रतिनिधीचा

तुम्ही स्वामीसंनिध विनंती केली की पूर्वापार स्वामी सेवा एकनिष्ठपणे केली व करीत आहे. अशास स्वामी कृपाळू होऊन कागल येथील नाडगोडकीचे वतन आम्हास इनाम करून दिल्हीया स्वामी सेवा येकनिष्ठपणे करु. त्याजवरून मनास आणिता तुम्ही पुरातन घरंदाज. स्वामीच्या पदरचे येकनिष्ठपणे शेवा करीत आले. पुढेंही स्वामीच्या पायापासी निष्ठा धरून शेवा कराल. यास्तव कृपाळू होऊन प्रांत कागल येथील नाडगौडीचे वतन प्रांत मारचे गावगना दर चावरी काठीमुळे जमोन बिघे ०२ दोन व हक दर शेकडा रुपये २ दोन व कानू काइदे व इनाम गाव मौजे वाडीर प्रांत मार येणेप्रमाणे अजरामऱ्हामत करून दिल्हे असे. तरी प्रांत मारचे नाडगौडीचे वतन तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन वतनाची शेवा करुन सुखरूप राहाणे. जाणिजे. निदेश समक्ष.

रुजु समत सुद

तेरीख ५[1] — मंत्री

जिल्हेज सु॥............... — बार सुरु सुद बार

१. मुसलमानी तारीख चुकीची आहे.

क्रमांक : २८० दि. २३-९-१७१३

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी ह्या इनामपत्राद्वारे चांदजी बाजीराव राणे व संभाजी बाळाजीराव राणे ह्याना मौजे नावळे तर्फ खारापाटण हा गाव इनाम दिला.

श्री

नकल

अष्टपैलू शिक्का

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयनाम सवत्छरे आश्विन पुर्णीमा सौम्यवासरे क्षत्रीय कुलावतंश श्री राजा सिव छत्रपति याणी राजश्री चांदजी बिन बाजीराव व संभाजी बिन बाळाजीराव राणे यास

श्री शा
वु नरपती ह
र्षं नीदान मोरे
श्वर सुत नीळक
ठ प्रधान

श्री आई आदिपुरुष
श्री राजा सीव छत्रपती
स्वामी कृपानीधी परष
राम त्र्यंबक प्रतीनी
धी

दिल्हे इनामपत्र ऐसाजे. तुम्ही स्वामीचे राज्यातील पुरातन सेवक. आजिवरी स्वामीच्या पायासी यकरूप निष्टेने (सेवा) करोत आहा. याकरिता तुमचे सर्व प्रकारे चालवणे परम अवश्यक आहे. सांप्रत तुम्हो स्वामोसंनीध विनंती केली को आपल्यास लेकराच्या लेकरी चाले असा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्यावरून स्वामो तुम्हा उभयता बंधूवरी कृपाळू होऊन तुम्हास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे नावळे तर्फ खारापाटण प्रांत राजापूर देह १ यक रास इनाम अजरामऱ्हामत करून दिल्हा असे. तरी मौजे मजकूर पूर्व मर्यादेप्रमाणे चतु:सीमा आपल्या स्वाधीन करून घेऊन इनाम तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन सुखरूप स्वामीची + + करून

रहात जाणे. स्वामी तुम्हास इनाम सुरक्षीत चालवितील. लेखनालंकार.

मर्यादेयं
विराजते

रुजु सुरुनिवीस

तेरीख १३ रमजान. सुरु सन अर्बा अशर मया.

क्रमांक : २८१ **दि. २३-९-१७१३**

गणोजी कोलत्या, गणाजी रोग्या, कृष्णाजी कानडा व कानोजी मांडकर हे चौघे चांदजी अराळेकर ह्यांच्याकडे नोकरीला होते. ते नोकरी सोडून निघून गेले असल्याचे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्याना कळले असता त्यानी त्या चौघाना सदहू अराळेकर याजकडे येऊन त्यांच्या आज्ञेत राहाण्याचा हुकूम केला.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयेनाम संवत्सरे अश्विन बहुल प्रतिपदा[1] सौम्यवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी गणोजी कोलत्या व गणाजी रोग्या व कृष्णाजी कानडा व कानोजी माडकर यासी आज्ञा केली ऐसीजे.

सिका सिका राजश्री चांदजीराव अराळेकर याजवळ तुम्ही पहिले राहून सेवा करीत होतेस. त्याप्रमाणे हली या जवळ येऊन राहत नाही म्हणून हुजुर विदित जाले. तरी ऐसे करावयास तुम्हास गरज काय. चांदजीराव याजकडे मौजे सोनाळी तर्फ खारापाटण हा गाव जमावाचे बेगमीस आहे व हली मौजे नावले त॥ खारापाटण हा गाव इनाम दिल्हा आहे. तरी तुम्ही या दोही गावीत येऊन राहाणे आणि सेतभात करून पहिल्या सारखे चांदजीराव

---

१ तारीख वाराप्रमाणे काढली आहे. खरे जंत्रीत प्रतिपदेचा लोप आहे.

याजवळ राहून याचे आज्ञेप्रमाणे वर्तत जाणे. लेखनालंकार. मोर्तब.

रुजु सुरुनिविस

सुरु सुद बार

क्रमांक : २८२ **दि. २३–९–१७१३**

अर्जोजी कुसुरकर हा गावातील उपद्रवामुळे परागंदा झाला होता. छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांचे त्याला दिलेले हे अभयपत्र.

श्री

० श्री
प्रतिपच्चंद्र लेखेव
वर्धिष्णुर्विश्ववंदिता ।
राम सुनो: शिवस्यैषा
मुद्रा भद्राय राजते ॥

स्वति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयनाम संवत्सरे आश्विन बहूल प्रतिपदा[1] सौम्यवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति

श्री
शिवनरपति
हर्ष निदान ।
मोरेश्वर सुत
निळकंठ प्रधान

श्री
श्री आई आदि पुरुष
श्री राजा शिव छत्रपति
स्वामि कृपानिधि । तस्य
परशराम त्र्यंबक
प्रतिनिधि

याणी अर्जोजी कुसूरकर यासि दिल्हे अभयपत्र येसेजे. तूं कुसूरात असता तुजला कितेक उपद्रव लागला. या करिता तू परागंदा जालास. या उपरी कौल दिल्ह्याने गांवात येऊन कीर्द करणार म्हणून चांदजीराव राणे

---

१. खरे जंत्रीत प्रतिपदेचा लोप आहे. वाराप्रमाणे तारीख काढलेली आहे.

याणी विदित केले त्यावरून तुजला हे अभयपत्र सादर केले आहे. तरी तू कोणेविशी शंका न धरिता गांवावरी येऊन राहून कीर्द करणे. तुजला कोणेविशीचा तगादा लागणार नाही. अभय असे. जाणिजे. लेखनालंकार.

मर्यादेयं
विराजते

क्रमांक : २८३ **दि. ५–१०–१७१३**

हंबीरराव मोहिते सरलष्कर ह्यांचे मौजे उचगावच्या मोकदमाना शामभट मुनेश्वर ह्याच्या आज्ञेत राहून त्यास वसूल देत जाणे म्हणून अभयपत्र.

श्री
शिव चरणी
दृढभाव । सर
लश्कर मोहिते
हंबीरराव

अभयपत्र समस्त सेना धुरंधर विस्वासनिधी राजमान्य राजश्री हंबीरराऊ मोहिते सरलस्कर ताा मोकदमानी मौजे उचगांव प्रांा कोल्हापूर सुाा आर्बा अशर मया अलफ. मौजे मजकूर श्री करवीर निवासिनीस इनाम आहे. म्हणून वेदमुहुर्ती राजश्री शामभट मुनेश्वर याणी विदीत केले. त्यावरुन अभय पत्र सादर केले असे. तरी तुम्ही कोणेविसी शक न धरिता कीर्द आबादानी करुन सुखरुप आसोन वेदमुहुर्ती माारनुलेचे आज्ञेत वर्तोन वसुल देत जाणे. जाणिजे. अभय आसे. राा छ २५ रमजान. मोर्तब सुद[1]

लेख
नावधि
मुद्रा

---

१ 'मोर्तब सुद' ही अक्षरे वेगळी आहेत.

क्रमांक : २८४ दि. २०-११-१७१३

शाहू छत्रपती ह्यांनी पिलाजी जाधव ह्याना मौजे दिवे कर्यात सासवड हा गाव पूर्वीच्या मोकाशाकडून दूर करून इनाम दिला.

श्री

स्वति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयानाम संवत्सरे मार्गशीर्ष शु॥ १५ भृगुवासरे[1] क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपति स्वामी याणी मोकदम

श्री	श्री
राजा शाहू नरपती हर्ष निधान बाळाजी विश्वनाथ मुख्य प्रधान	श्री आईआदिपुरुष श्रीराजा शाहू छत्रपति स्वामीकृपानिधी तस्य परशराम त्रिंबक प्रतिनिधी

मौजे दिवे[2] कर्यात सासवड सुभा प्रांत पुणे यास आज्ञा केली ऐसीजे. राजश्री पिलाजी जाधव स्वामीच्या पायाशी येकनिष्ट म्हणून याजवरी स्वामी कृपाळू होऊन मौजे मजकुर पेशजीचे मुकाशी याजकडून दूर करुन हल्ली मशारनिल्हेस इनाम कुलबाब कुलकाळी खेरीज हक्कदार व इनामदार यांस व यांचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने दिला असे. तरी तुम्ही यांचे रजातलब वर्तोन मौजे मजकुरचा ऐवज मशारनिल्हेकडे वसूल देत जाणे. प्रतिवर्षी नूतन पत्राचा आक्षेप न करणे. या पत्राची प्रती लेहून घेऊन मुख्य पत्र भोगवटीयास मशारनिल्हेकडे परतोन देणें. लेखनालंकार.

मर्यादेयं
राजते

---

१. वाराप्रमाणे तारीख काढलेली आहे.

२. छत्रपती शाहू ह्यानी मौजे नांदेड हा गाव पूर्वीच्या मोकाशाकडून दूर करून पिलाजी जाधव ह्याना इनाम दिल्याचे वरील दिनांकाचे (२०-११-१३) पत्र उपलब्ध आहे.

क्रमांक : २८५ दि. १-१-१७१४

चांदजीराव व संभाजीराव अरुलेकर ह्यांची वस्तभाव लुटली गेली. ती त्याना परत करण्याबद्दल रामचंद्रपंत 'हुकुमत पन्हा' ह्याना आज्ञा केलेल्याचा उल्लेख ह्या पत्रात आहे.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४० विजयनाम संवत्सरे पौष बहुल येकादसी भृगुवासर क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी चांदजीराऊ व संभाजीराऊ अरुलेकर यांसी आज्ञा केली

शिक्का शिक्का

ऐसिजे विनंतीपत्र पाठविले ते प्रविष्ट जाहले. गगनगडकरी यानी आपल्यावरी अतिशये करून धरून आणिले. वस्तभाव नेली. त्याउपरी स्वामीने त्यांस आज्ञा केली त्यावरून सेवकास निरोप दिल्हा. परंतु वस्तभाव कांही दिल्ही नाही. मनास माने सारिखे दवावितात याकरिता आपण स्थल टाकून वरघाटे आलो आहो. स्वामीच्या पायाविना दुसरा अर्थ काही जाणत नाही. आपले चालवणार स्वामी धनी समर्थ आहेत म्हणून हे वृत्त कितेक तपसिले लिहिले ते विदित जाहले. यैशास तुम्ही स्वामीचे येकनिस्ट सेवक. तुमचे चालवणे स्वामीस अवश्यक. याकरिता राजश्री रामचंद्र पंडीत हुकुमतपन्हा यांस आज्ञापत्र सादर केले असे हे त्यास पाववणे. म्हणजे ते गगनगडकरी यांस ताकीद करून वस्तभाव देववितील व पुढेही तुम्हांसी कथला न करीत यैसे करितील. तुम्ही आपले समाधान असो देणे. लेखनालंकार.

शिक्का

क्रमांक : २८६ **दि. १७-१-१७१४**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने दि. १७-१-१७१४ रोजी पोर्तुगालच्या राजास जे मोसमी पत्र पाठविले, त्यात आंग्र्यासंबंधीचा उल्लेख आहे. तो परिच्छेद खाली दिला आहे. त्यात आंग्र्याशी झालेल्या एका आरमारी लढाईचा वृत्तांत आहे.

महाराज

....

....

गेल्यावर्षी मार्च महिन्यात मी चौलला माणसे, दारुगोळा आणि हत्यारे भरून चोवीस तोफांचे एक फ्रिगेट पाठविले. ही सर्व मदत जमिनीवर उतरविल्यावर आंग्रे आपल्या सर्व आरमारासह आमच्या फ्रिगेटच्या शोधार्थ आले. आंग्र्याच्या आरमारात पाच पाली आणि बारा गलबते होती. आमच्या फ्रिगेटच्या शोधा करिता आंग्र्याचा आणखी वेळ जाऊ नये, अथवा ज्या विजयाची आशा मनात बाळगून ते आले होते त्याचाही सोक्षमोक्ष व्हावा म्हणून आमच्या फ्रिगेटच्या कप्तानाने आंग्र्याना तोंड देण्याचे ठरविले. लढाईस बुधवारी सकाळी सुरुवात झाली व ती शुक्रवारी रात्र पडेपर्यंत चालली. आंग्र्याची विजयाची आशा फोल ठरून त्याना मोठी नुकसानी सोसून त्यांच्या एका बंदराचा आश्रय घ्यावा लागला. त्यांच्या सर्व पालांची मोडतोड होऊन एकाने पाण्याचा तळ गाठला. त्यांचीं १८० माणसे ठार व १७६ जखमी झाली; आमची १८ माणसे ठार व २२ जखमी झाली. आमच्या फ्रिगेटची थोडी नुकसानी झाली. ही लढाई चालू होती तेंव्हा इंग्रजांची दोन फ्रिगेट्स कुलाबा येथे आंग्र्यांशी एक अपमानास्पद तह करण्यात गुंतली होती. मुंबईच्या सेनापतीने हा तह आमच्या शत्रूशी केला. लढाईत भाग घेतलेल्या सर्व अधिकाऱ्यांचा मी

ज्यांच्या त्यांच्या दर्जाप्रमाणे मानसन्मान केला. ते ह्या मानास पात्र आहेत म्हणून नव्हे, तर इतरानी त्यांचे अनुकरण करावे म्हणून.

आंग्र्यांचे गर्वहरण करण्यासाठी व त्यांचा बेमुर्वतपणा नाहीसा करण्यासाठी त्याना शासन करणे आवश्यक आहे. परंतु कुमकेच्या अभावी मी त्यांच्याशी युद्ध करू शकत नाही. तरीही कुलाब्याची नाकेबंदी करण्यासाठी मी उत्तरेकडील आरमारातील पाच पाली, दोन मचवे आणि आठ गलबते पाठवून दिली आहेत. ह्या आरमारी तुकडीचे नेतृत्व कॅप्टन मोर आंतॉनियु कार्दिम ह्यांच्याकडे दिले आहे. तीन महिने झाले, आंग्र्याचे आरमार त्यांच्या तळाबाहेर पडलेले नाही.

....

....

गोवा, १७ जानेवारी १७१४

क्रमांक : २८७ दि. १६–३–१७१४

रामचंद्र नीलकंठ ह्यानी चांदजीराव व कान्होजीराव राणे अरुलेकर ह्या दोघाना लिहिलेल्या प्रस्तुत पत्रात त्यांच्या कृत्याची कानउघाडणी केली आहे.

श्री

माा अनाम चांदजीराऊ व कानोजीराऊ राणे अरुलेकर यांसी

रामचंद्र निलकंठ हुकुमतपन्हा सुरु आर्बा अशर मया अलफ. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविले त्यावरून व सालिंके बापूजी व दादजी कदम व हिरोजी दलवी याणी तुमचा अर्थ निवेदन केल्यावरून विदीत जाला. सारांश तुम्ही लिहिला जे आपल्या जिवावर आले तकवा न निघे ऐसे

देखोन स्थलत्याग केला. याउपरी स्वामीने कृपावलोकन केले तरी आज्ञे प्रो वर्तणुक करू म्हणवून भावभक्तिचा प्रसंग लिहिला तो कलला. अशासी आजिवर कोणाचे अनिष्ट जाले असे काही नाही. तथापि तुम्ही पदरचे म्हणवीत असता नसतीच शंका मनात आणून गत व्यसनातून पुढेमागे बदनामी लागे ऐसी वर्तणुक कराविसी नव्हती. आमची स्वारी बावडयास जाली तेव्हा तुम्ही येतेस तरी सर्व प्रकारे तुमचा निगम जाला असता. बरे ते गोष्टीचे काय आहे अद्याप तुम्ही विवेकावर येऊन निष्टेस अंतर पडो न देता स्व स्थलास आलेस तरी तुमचे अकल्याण आहे असे नाही. सर्व प्रकारे तुमचे चालऊन सेवा घ्यावी हेच अवश्यक असता तुम्हीहून स्व आचरणे अंतर पाडावे यामध्ये स्वहित की अनहित हे बरे दुरवर विचार करून पाहा. नसती शंका चित्तात आणिली असेल ते टाकून दुसरा अर्थ चित्तात आणिता. हूजूर दर्शनास येणे दलासुद्धाची (?) यादी लेहून पाठविली तरी तुमचे चालवणे जरूर असता येथे येऊन विनंतो केल्याने न चाले असे नाही. तथापि चित्तास आणून आलाहिदा लिहिले आहे त्याप्रमाणे किबहूना तुमचे निष्ठेनरूप अधिकोत्तर चालवया अंतर नव्हे. तिथवली मारून नेऊन कुणब्यास दंड करून चिंधी चोला केला ही गोष्ट तुम्ही उत्तम न केली. खासगत गाव होता कललाच होता. याउपरी ते कुणबी वजराबजरा (?) त्याची सूट फिरोन देऊन हुजूर पाठवणी याचवरून तुमचे निष्टेचा प्रसंग विदीत होईल. सारांश गोष्ट दुष्कर्मास प्रवर्तली याने कल्याण आहे असे नाही. निष्ठा धरून निःसंदेह वृत्तीने येऊन हुजूर जालेस तरी तुमचे गोत एक करावया अंतर नव्हे. येविस आपले तुम्ही समाधान असो देणे. छ १० रबिलावल. निदेश समक्ष.

शिक्का

क्रमांक : २८८ दि. २७-३-१७१४

सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्यांनी हिरोजी, प्रतापजी व संताजी नाईक साठम ह्या तिघाना लिहिलेले हे पत्र असून त्यांत ते म्हणतात की, 'तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी राऊसाहेब (बहिर्जी घोरपडे) व तुमचा स्नेह होता त्या पेक्षा विशेष स्नेहाची अभिवृद्धि होय ते करणे'.

श्री

राजश्री हिरोजी साठम व प्रतापजी साठम व संताजी नाईक साठम गोसावि यासि—

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य स्ने।। सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार सु।। अर्बा अशर मया अलफ. राजश्री बाजी साठम याणी कित्येक वर्तमान सांगितले त्यावरून करणे त्या गोष्टीचा विचार सांगावयाचा सांगून तुम्हांकडे पाठवून दिले आहेत. त्याचे तुमचे भेटीनंतर कळेल. आम्हीही लवकरच राजदर्शनाकारणे त्या प्रांतास येत आहो. तिकडे आल्यावर राजश्री बाजी साठम यांस पाठवून देणे. कर्तव्यार्थ प्रसंगाचा विचार करणे तो केला जाईल. तुमचे विषयीचा प्रसंगास आम्हाकडून अंतर पडणार नाही. आपले समाधान असो देऊन तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी राऊसाहेब व तुमचा स्नेह होता त्यापेक्षां विशेष स्नेहाची अभिवृद्धि होय ते करणे. वरकड मजकूर तुम्हास सांगतां कळो येईल. रवाना चंद्र २१ रविलावल. मोर्तब सूद.

शिक्का

क्रमांक : २८९ दि. १४–६–१७१४ (?)

रामचंद्र नीळकंठ ह्यांचे हिरोजी साठम ह्याना पत्र की, रत्नागिरीस माणसे लवकर पाठवावी. पावसाळा आला आहे म्हणून थांबू नये.

राजश्री हिरोजी साठम व प्रतापजी साठम गोसावी यांसी

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य ————

स्ने।। रामचंद्र निळकंठ आशिर्वाद. सु।। खमस अशर मया अलफ. रत्नागिरीस लोक रवाना कर्णेविषयी हुकूम आहे. ऐशीयास तुम्ही पहिले बाजी साठम यास पाठविले आहे तेवढीयाने गनिम हाकरितो असे नाही. करिता हे पत्र लिहिले आहे. तरी पत्र पावताच आणखी निवडक हल्लीपेक्षा माणसे सत्वर रवाना करणे. ए विषयी तुम्हास पूर्वी लिहिले आहे वरून तुम्ही लोक सिद्ध केले असतीलच. परंतु रवानगीस पर्जन्य काळ आला म्हणून दिवसगत लावाल तरी एकंदर जमाव ज्या क्षणी पत्र पावेल त्या क्षणी रवाना करणे. बाकी मजकूर हुजरत धाकु पाठविला आहे. तो सत्वर रवाना करणे. चंद्र १२ जमादि + + +

क्रमांक : २९० दि. २६–६–१७१४

छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांनी रघुनाथ नारायण (हणमंते ?) ह्यांची पत्नी नागराबाई हिला मौजे कोथली हा गाव इनाम दिला.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४१ जयेनाम संवत्सरे आधिक आषाढ बहूल येकादसी मंदवासरे क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति याणी पुण्यसील नागराबाई यास दिल्हे इनामपत्र ऐसिजे. तुमचे भ्रतार राजश्री रघुनाथ नारायण हे स्वामीचे पुरातन सेवक. थोरले

कैलासवासी स्वामीचे वेळेस स्वामीच्या राज्याभिवृद्धीविषई श्रमसाहास आसाधारण करून आपली नाम्ना करून घेतली. तुम्हासही स्वामीचा आभ्योदय व्हावा हाच निजध्यास आहे. सांप्रत तुम्ही स्वामीसनोध विनंती केली की आपले वृधाप्य जाले आहे. येका क्षेत्रीवास करून उरवरीत काल सार्थक करावा ऐसी वासना आहे. तरी येविषईंची अनकूलता करून दिधली पाहिजे म्हणून. त्यावरून स्वामी तुम्हावरी सदयें होऊन तुम्हास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू जलतरु पाशाण निधिनिक्षेपसहीत खेरीज हाकदार व इनामदार करून मौजे कोथली ता।। हावेली प्रांत कोल्हापूर देह येक रास इनाम सर्वमान्य करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही मौजे मजकूर पूर्व मर्यादेप्रमाणे चतु:सीमा आपल्या स्वाधीन करून घेऊन इनाम तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने सुखरूप राहाणे. लेखनालंकार.

तेरीख २४ जमादिलाकर सु।। खमस अशर

क्रमांक : २९१ **दि. २–८–१७१४**

ऑगष्ट १७१४ च्या सुमारास कोल्हापुरात राज्यक्रांति होऊन महाराणी ताराबाई आणि त्यांचे पुत्र शिवाजी ह्याना पदच्युत करून राजसबाई ह्यांचे पुत्र संभाजी ह्याना गादीवर बसविण्यात आले. या घटनेच्या आधीच थोडे दिवस रामचंद्रपंत अमात्य ह्याना दिलेली ही सनद आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४१ जयनामसंवत्सरे श्रावण शुद्ध द्वितीया इंदुवासरे[1] क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शिव छत्रपति स्वामी यानी समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री रामचंद्र पंडित हुकुमतपन्हा यासी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही किल्ले प्रसिद्धगडचे मुकामी एकनिष्टपणे स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे सेवा करून

१. वारा प्रमाणे तारीख काढलेली आहे.

राज्याभिवृद्धी केली. ते समई साहेबाजवळ तुम्ही अर्ज केला त्याप्रमाणे तुमचे चालवणे हे स्वामीस अवश्यक जाणून शफतपूर्वक वचन देऊन तुमचा हुद्दा व जिल्हा मामला वतनें गांव व मुकासे वरघाट व तळघाट कोकण करार केले असे. बि तपशील --

जिल्हा बाबती सुभेहाय

बाबतीचे सुभे कर्याती

१ सुभा पन्हाळा
१ सुभा कन्हाड
१ सुभा मिरज
१ सुभा कोल्हापूर
१ सुभा तारळे
१ सुभा आजरे
१ सुभा हुकेरी
१ सुभा बेळगांव
१ सुभा कुडाळ

९

सदरहूपैकी कदीम खासगीची खेडी आहेत ती वजा करून बाबतीचा ऐवज घेत जाणे.

जिल्हे निसबत जकातीचे बाबतीत व सर जकातीचा ऐवज घेत जाणे. कलम १

विजापुरचा सरंजाम राजश्री माधवराव त्रिंबक याजकडे होता तो दूर करून तुम्ही अर्ज केला त्यावरून तुमच्या पुत्राचे नांवे करार केला असे. देखील मुकाशे गांव. कलम १

किल्ले नवलगुंद व किल्ले रामदुर्ग येथील सरंजाम व गांव मुकासे ····पधके पेसजीपासून तुम्हाकडे आहेत. त्याप्रमाणे देखील किल्ले तुम्हांकडे करार केले असत. कलम १

साळसी माहालाचा दाहिजा पेसजीपासून तुम्हांकडे चालत. त्याप्रमाणे करार. कलम १

वतनें व वतनास गांव इनाम

सरदेशमुखी ता।। खारापाटण यासी इनाम गांव.

१ मौजे पोंबुर्ले
१ मौजे कोकीसरे
२

देशकुलकर्णी ता।। आजरे यासी इनाम गांव.

१ मौजे वझरे
१ मौजे मुरुडे
२

तर्फ सोनवळे प्रांत कल्याण भिवंडी येथील देशमुखीचे वतन पुरातन तुमचे आहे. हक्क लवाजिमा व शेते व बागाइत असतील ती करार आहेत. यासी वतनास गांव इनाम.

१ मौजे सोनवळे
१ मौजे मादाणे
२

कसबा कऱ्हाड येथील कुळकर्ण हरी दामाजी बदल तुमचे आहे. ते तुम्ही आपले अनभवीत जाणे. हक्क व शेते पुरातन तुमची असतील ती घेणे. करार असे.

सरदेशमुखी ता।। साळसी यासी इनाम गांव.

१ मौजे चिंदर
१ मौजे त्रिंबक
२

नाडगोंडी तर्फ सारळे व कोल्हापूर यासी इनाम गांव.

१ मौजे धामणवाडी तर्फ तारळे
१ मौजे गोकूळ शिरगांव तर्फ कोल्हापूर
२

मौजे तांदळी प्रांत करडे रांजणगाव येथील कुलकर्ण व जोतीष पुरातन तुमचे. त्यास साहेबी कृपाळू होऊन मौजे मजकूर तुम्हांस इनाम करून दिला असे. पुत्रपौत्री अनभऊन असणे.

इनाम गांव व मुकासे

इनाम गाव

१ मौजे राशिवडे आरळे
१ मौजे सावगांव कर्यात सावगांव
१ मौजे हातकलंगडे ताा आळते
१ मौजे पाल ता।। कापशी
१ मौजे दिगवले तर्फ साळसी
१ मौजे मुरादपूर ता।। देवरुख
१ मौजे शेळोली ता।। खानापूर
२ ता।। संगमेश्वर
  १ मौजे कडवे
  १ मौजे बुरंबाड
१ कसबा नेवरे
१ मौजे कोतवडे
१ मौजे जरगी ताा असंडोली नाडगोंडीस इनाम
१ मौजे तिथवली ताा खारेपाटण
१ मोजे बागवडे
१ मौजे उपळे रामनाथाचे ता।। रातांजन प्रांत परंडे सौ द्वारकाबाई यांस.

१५

निसबत बारगांव
२ राा संताजी चव्हाण
  १ मांढरे तर्फ आरळे
  १ मौजे वाईगणी इनाम

मुकासे गांव

१ मौजे दाभोल ता।। आजरे
१ मौजे भडगाव प्रांत कागल
१ मौजे सिरदवाड प्रांत कागल
१ मौजे वडेगांव प्रांत शिरोळ
१ मौजे कुंभोज
१ मौजे अक्कलखोप
१ मौजे नंदगांव ता।। हवेली
४ तर्फ साळसी
  १ मौजे फोंडे
  १ मौजे हरकूळ खुर्द
  १ मौजे अतसये
  १ मौजे मठ
  ४
३ ता।। संगमेश्वर
  १ मौजे तुरट
  १ मौजे सरंद
  १ मौजे तुरधोंडे
  ३
२ ता।। हरचिरो
  १ कसबा
  १ सोमेश्वर
  २
१ मौजे तेरणी

११

१ मौजे साकरी तर्फ असंडोली
धनाजी नाईक घाटगे मुकासा
१ मौजे पाल ता॥
नि॥ कानोपाध्ये इनाम
२ राजश्री हरी सावंत यास इनाम
१ मौजे उपळे
१ मौजे तारल
२ राजश्री यादवराव काटे यास इनाम
१ मौजे बसरंगे
१ हृदवडे
१ मेघोली तर्फ खानापूर
राजश्री यशवंतराव गणेश
१ मौजे पडसाळ ता॥ तारळे
१ हशमाकडे करार

खानवलकर यांचा सरंजाम व इनाम गांव व मुकासे बदल सनद प्र॥ करार कलम १

तुमचे निसवत कारकून व भट ब्राह्मण यास गांव व इनाम वृत्ती दिल्या आहेत बद्दल सनद त्याप्रमाणे करार कलम १

तुमचे निसबतीचे हुद्दे व मामले व सबनिशा व कारखानिशा गडोगडच्या दिल्या आहेत बद्दल सनद. त्याप्रमाणे करार कलम १

११

सदरहू खेरीज साळसी तर्फेस व बाजे हशमाचे मुकासे व गांव इनाम तुमचे निसबतदार साटम व भिरवडेकर व तरदळेकर राणे व बाजे हशम यांस चालत आहेत. त्याबद्दल सनदप्रमाणे करार कलम १

तुम्ही राज्यात श्रमसाहस करून गड किल्ले मुलुख सोडवला तो तुमचे निसबतीने करार करून स्वामी चालवितील. अंतर होणार नाही.

येणेप्रमाणे जिल्हा मामला वतनें गांव इनाम गांव मुकासे व जकाती सरजकाती तुम्हांकडे करार केले असत. तर तुम्ही याप्रमाणे

अनभऊन स्वामीची सेवा एकनिष्टेने करून आपला मजुरा करून घेणे. स्वामी तुमचे दिवसेदिवस उर्जीत करून चालवितील. जाणिजे. बहुत लिहिणे तरी तुम्ही सुज्ञ असा.

शिक्का

क्रमांक : २९२ **दि. २५–९–१७१४**

ऑगष्ट १७१४ च्या सुमारास कोल्हापुरात राज्यक्रांति झाल्यावर राजसबाईचे पुत्र संभाजी हे गादीवर आले. त्यानी दिलेल्या सनदांपैकी ही सगळ्यात पहिली उपलब्ध सनद आहे. रामचंद्रपंत अमात्य ह्यांच्या आप्ताना दिलेल्या सनदांपैकी ती एक आहे.

माधवराव शिवदेव काटे ह्याना छत्रपती राजाराम यांजकडून सहा महालांच्या नाडगौडकीचे वतन मिळाले होते. त्यातील कोल्हापूर महालाची नाडगौडकी त्यानी आपले जावई रामचंद्र पंडित हुकुमतपन्हा ह्याना दिली. काही दिवसानी काटे ह्यांचे घर जळाले. त्यात सनदाहि जळून गेल्या. पुढे छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी काटे ह्यांच्या तीन महालांच्या नाडगौडकीची सनद चंदोजी मोहिते ह्यास दिली. त्यावर काटे ह्यानी छत्रपती संभाजी दुसरे ह्याना आपले वतन आपणास परत मिळावे म्हणून विनंती केली. ती मान्य होऊन सदरची सनद त्याना देण्यात आली.

श्री

श्री
प्रतिपच्चंद्र लेखं
व वर्धिष्णुर्विश्ववं
दिता शंभु छत्रपते
मुंद्रा रामसूनो
विराजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४१ जयनाम संवछरे भाद्रपद बहुल त्रयोदसी मंदवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपति

स्वामी याणी राजश्री माधवराऊ सिवदेऊ उपनाम काटे यासी दिल्हे

निलकठ मोरेश्वर ह्यांचा शिक्का

कृष्णाजी परशुराम प्रतिनिधि ह्यांचा शिक्का

वतनपत्र ऐसीजे. तुम्ही हुजुर विदित केले की कोल्हापूर खानापूर कापसी या साहा माहालचे नाडगौंडकीचे वतन पुरातन आपले. तीर्थस्वरूप राजश्री कैलासवासी स्वामीनी चंजीचे मुकामीहून वतन चालवायाविसी पत्रे करून दिल्या. त्या उपरी आपली कन्या चिरंजीव सौभाग्यवती कृष्णाबाई राजश्री रामचंद्र पंडित हुकमतपन्हा यास देऊन लग्न केले. त्या विवाह प्रसंगी कोल्हापुरचे नाडगोंडकीचे वतन आपण पंडित मा।रनिल्हेस आपण धारादत करून दिल्हे. त्याचा उपभोग ते करीत आहेत. याच मामलचे नाडगोंडकीचे वतन आपण अनभवीत असता ऐनीमध्ये आपले घर दग्ध जाले. तेव्हा कैलासवासी स्वामीची पत्रे नाडगोंडकीच्या वतनाची होती ती दग्ध होऊन गेली. आपण वतनाचा उपभोग करीत असता राजश्री सिवाजी राजे दाजी याणी सदरहू पाच म्हालचे नाडगौंडकीचे वतन अमानत करून तारले असडोली खानापूर या तीन माहालीचे नाडगोंडकीचे वतन राजश्री चंदोजी मोहिते यास दिल्हे होते. ऐश्यास आपण वतनदार आहो. ही वतने आपली पुरातन याकरिता स्वामीने कृपाळु होऊन आपले नाडगोंडकीचे वतन आपणास उतरोतर चालवायाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विनंती केली. त्यावरून स्वामीने कृपाळू होऊन सदरहू पाच म्हालीचे नाडगोंडकीचे वतन आमचे स्वाधीन करून चालवायाची अज्ञा केली. अशियास राजश्री मोरेश्वरराऊ रामचंद्र हे आपले नातु. याकरिता तारळे असडोली या दोनी माहालीचे नाडगोंडकीची वतन आपण त्यास दिल्ही आहेत. ती उतरोतर सुरलित चालेत अशी आज्ञा केली पाहिजे म्हणोन विनंती केली. त्याजवरून मनास आणिता सदरहू साहा महालीचे नाडगोंडकीचे वतने तुमची. त्यात तुम्ही पहिले राजश्री रामचंद्र पंडित हुकमतपन्हा यास पो कोल्हापूर या महालीचे नाडगोंडकीचे

वतन आपण धारादत करून दिल्हे आहे. त्याचा उपभोग ते करिते आहेत. हली तारळे असडोली या दोन्ही म्हालचे नाडगोंडकीचे वतने तुमचे नातु राजश्री मोरेश्वरराऊ रामचंद्र यास तुम्ही दिल्ही अहा. ती त्यास उतरोतर चालवयाविसी अज्ञापत्रे सादर केली आहेत. त्याप्रो ते उपभोग करतील. कापसी खानापूर तारळे या तिनी म्हालचे नाडगोंडकीची वतने तुमची तुम्हास अजरामऱ्हारत करून देऊन चालवायाविसी निराळे अज्ञापत्रे सादर केली आहेत. या वतनास हक दिवाण दस्ताचे हरजेस रयत निसबतीने दरसंदे २ दुहोत्रा गाव इनाम

ताा खानापूरचे नाडगोंडकीच्या वतनास मौजे हेदवडे तर्फ माार इनाम देहे १

ताा कापसीचे नाडगोंडकीच्या वतनास मौजे बेलेवाडी ताा माार इनाम देहे १

येकूण देहे दोन व जमीन इनाम गावगना चालत असेल ते व खानापूर माहाली हक पेशजी चालत आहे तो लाजिमा जकातीस विश्वा व पानमान तसरीफ चालवायाची अज्ञा केली असे. तरी तुम्ही सदरहू–प्रमाणे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने अनभऊन दरकप्राो वतनाची शेवा करीत जाणे. लेखनालंकार.

तेरीख २६ रमजान सु।।
खमस अशर मया अलफ..

क्रमांक : २९३ **दि. ८–११–१७१४**

नवीन पेठ वसविली म्हणून चार वर्षांचा महसूल माफ केल्याचा उल्लेख ह्या कागदात आहे.

श्री
भार्गवचरणी तत्पर
पंताजी शिवदेव
निरंतर

अभयपत्र राजमान्य राजश्री पंताजी शिवदेव ताा संभाजी बिन चांगोजी जाधव शेठे पेठ मौजे नांदेड ताा कर्यात मावळ सुरू सन खमस अशर मय्या अलफ दिल्हे अभयपत्र ऐसीजे. तुम्ही विनंती केली की मौजे मजकुरची पेठ नूतन-वसविली आहे. त्यास चौसालां महसूल माफ करून अभयपत्र सादर केले पाहिजे म्हणजे पेठ आवादान होईल म्हणून विनंती केली. त्यावरून आबादानीवरी नजर देऊन चौसालां महसुल माफ करून हे अभयपत्र सादर केले असे. तरी वाणी बकाल बाजे उदमी यांचा दिलासा करून पेठ आबादान करून सुखरूप राहणे. चार सालां महसुल तुम्हांस माफ केला असे. कोणेविशी आजार लागणार नाही अभय असे. छ ११ जिलकाद.

मोर्तब सुद.

क्रमांक : २९४ **दि. १२–११–१७१४**

रामणा लक्ष्मण ह्यानें ताराबाई व छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यांच्याकडून कर्यात सावर्धन मधील सव्वीस गावचे देशकुलकर्ण खोटे बोलून मिळविले होते. छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी तत्संबंधी चौकशी करून ते त्याचे खरे मालक शामजी नरसिंह व गंगाजी महादेव देशकुलकर्णी ह्याना परत केले.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४१ जयनाम संवत्सरे कार्तिक बहुल द्वितीया भृगुवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्रीराजा शंभू छत्रपति स्वामी याणी राजश्री शामजी नरसिंह व गंगाजी महादेव देशकुलकर्णी प्रांत पनाळा यास दिले वतनपत्र ऐसीजे. तुम्ही पनाळाचे मुकामी स्वामी संनीध येऊन विनंती केली की कर्यात सावर्धन देह सवीस येथील देशकुलकर्ण पूर्वापार आपले आहे. ऐसे असता रामाणा लक्ष्मण तारळेकर याणे किले प्रसिधगडचे मुकामी आम्ही प्रसंग हाजर नसता राजश्री शिवाजी राजे व मातुश्री ताराबाई साहेबास आमचा गैरवाका दाखल करून आपले वतन म्हणून वतनपत्रे व ताकीदपत्रे करून घेतली होती. त्यावरी आम्ही सन सलासामध्ये पनाळाचे मुकामी राजश्री शिवाजी राजे व मातुश्री साहेबापासी विनंती केली की कर्यात मजकूर देह सवीस येथील देशकुलकर्ण आमचे असता साहेबी रामाणा लक्ष्मण यास पत्रे करुन दिल्ही आहेत. त्याची व आपली मनसुबी करून आमचे असे खरे जाले तरी आमचे दुमाला करा व त्यावरून सर्वास गावीचे देशकुलकर्ण आमानत करून किले प्रसीधगडचे हावालदारास व माहालचे कारकुनास व गावगना मोकदमास आज्ञापत्रें सादर केली की देहाये मजकुरचे देशकुलकर्ण शामजी नरसिंह प्रांत पनाळा याचे किवा रामाणा लक्ष्मण तारळेकर याचे ऐसे तहकिकी[1] करून लेहोन पाठवणे म्हणोन हुजुर पाठविले व रामाणास तलब केली. त्यास रामाणा ते समई आला नाही. प्रसीधगडचे हावालदारानी व माहालचे कारकुनानी व गावगना मोकदम याणी हुजुर लिहिले की कर्यात सावर्धन देह सवीस येथील देशकुलकर्ण शामजी नरसिंह प्रांत पनाळा याचे पूर्वापार वंशपरंपरेने चालत आले आहे. रामाणा तारळेकर याचे वतन नव्हे ऐसें आपणास दखल आहे म्हणून सड पाठविली. ते समयी रामाणा हुजूर न आला. याकरिता मनसुभी राहिली. हाली रामाणाही हाजीर आहे. साहेबी आमची व त्याची मनसुबी केली पाहिजे म्हणून विनंती.

---

१. निश्चिती; निर्णायक सत्य.

त्यावरून रामाणा लक्ष्मण यास हुजुर आणून आज्ञा केली की कर्यात सावर्धन देह सवीस येथील देशकुलकर्ण आपले म्हणून किले प्रसिधगडचे मुकामी राजश्री शिवाजी राजे दाजी याची पत्रे तुवा करून घेतली आहेत व रामजी नरसिंह वतन आपले म्हणतात यास तुम्ही उभयता काय करीना तो लेहोन देणे म्हणून. त्यावरून रामाणा बोलिला की प्रसिधगडचे मुकामी शामजी नरसिंह व त्याचे भाऊबंद व मुतालिक कोणी नाहो ऐसी संधी पाहोन पत्रे करून घेतली. परंतु वतन आपले नव्हे. पत्रे मात्र करून घेतली. परंतु गांवकरानी चालो दिल्हे नाही व हक लाजिमा काही दिल्हा नाही. वतन शामजी नरसिंह याचे खरे ऐसे बोलिला. त्यावरून वतनाची पत्रें तुवा घेतली आहेत ती फिराऊन देणे म्हणून आज्ञा केली. त्यास बोलिला जे मौजे पणोरी तर्फ तारळे येथे राजश्री घोरपडे याणी स्वारी करून आपला घरवाडा जाळिला ते समई पत्रे जळाली. पत्रे आपणापासी नाहीत येसे बोलिला व नरसोजी देसाई व संभाजी आकोजी ता। तारळे याचे साक्षनसी तुम्हास येजीदखत लेहोन दिल्हे आहे त्यावरून मनास आणिता रामाणा लटिका जाला. त्याचे माथा गुन्हेगारी करार करून रुपये २२५ सवादोनसे व तुमचे माथा हारकी रुपये ७५ पाऊणसे रास करार करून तुमचे वतन तुम्हास पूर्वापार चालत आले आहे त्याप्रमाणे तुमचे दुमाला केले असे. सदरहू सवीस गावचे वतन देशकुलकर्ण वंशपरंपरे आनभऊन वतनी शेवा करणे. तुम्हास हक व लवाजिमा इनाम मान पान तारळे माहाली चालत आसेल त्याप्रमाणे घेत जाणे.

जाणिजे. लेखनालंकार.[१] तेरीख १५

जिलकाद. सुहूर सन खमस अशर मया अलफ.

क्रमांक : २९५ **दि. ११–१२–१७१४**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने रामचंद्र पंताना लिहिलेल्या खालील पत्रात मराठयांशी सलोख्याने राहाण्याची इच्छा दर्शविली आहे. करवीर राज्यांत ऑगष्ट १७१४ च्या सुमारास जे सत्ता संक्रमण झाले त्याबाबत रामचंद्र पंताचे व्हाइसरॉयकडून अभिनंदन झाले ही घटना उद्बोधक आहे.

संभाजी राजे ह्यांचे विश्वासू रामचंद्रपंत आमात्य ह्यांस:

आपले उत्तर मिळाले, फार आनंद झाला. आपणाविषयी आणि आपल्या पत्रांविषयी मला नेहमी मोठी आस्था वाटत आली आहे. आणि मला आपणास कळवायचे आहे की, ज्या वेळी मी आपणाला अभिनंदनपर पत्र पाठविले, त्याच वेळी मी आपणाला नजराणाहि पाठविणार होतो. परंतु जे काय घडले आणि आज जे खरें झाले आहे त्या विषयी मी तेव्हां साशंक होतो. आणि आपणाला माहीत आहेच

---

१. छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी शामजी नरसिंह व गंगाजी महादेव कुलकर्णी ह्याना कर्यात सावर्धन देह २६ दिल्याचे रामचंद्र पंत अमात्य ह्यानी देशाधिकारी व लेखक प्रां तारळे ह्याना दि. ६–१२–१७१४ रोजी लिहिलेले पत्र उपलब्ध असून ते वरील प्रमाणेच आहे. खाली उध्दृत केलेला भाग थोडा अधिक आहे :— " ......रामाणा लक्ष्मण देशकुलकर्णी ता। तारळे देह शाहातर याणे राजश्री शिवाजी राजे व मातुश्री ताराबाईसाहेब रांगणा मुकामी होते तेथे जाऊन ह्याल जाला की सावर्धन कर्यातीचे देशकुलकर्ण आपले आहे. ते साहेबी आपल्या दुमाला करावे. त्यावरून तेथे मनसुफी मनास आणून निर्व्हाह व्हावा त्यास आपण हाजीर नव्हतो. दुईचा प्रसंग जाला होता. या करिता पूर्ती हाकीकत मनास न आणिता यास पत्रे करून दिल्ही. ......"

की, ह्या यशाबद्दल मला आनंद झाल्या वाचून राहिला नसता. कारण राजकारण आणि मैत्री ह्या दोन्हीच्याहि दृष्टीने आपले परस्परांशीं चांगले संबंध आहेत. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे कीं, आतांपर्यंत तुमच्या प्रदेशावर जो राणी राज्य करीत होती, तिच्याशी आमचे मैत्रीचे संबंध असून देखील मेलुंडीच्या कप्तानाने तिच्या आज्ञेप्रमाणे वर्तन ठेवले नाही. ह्या राज्याच्या प्रजाजनांची लूटमार त्याने कधी थांबविली नाही. चालू राजवटीत त्या प्रकाराना आळा बसेल अशी मला आशा वाटते. मेलुंडीच्या कप्तानाच्या जहाजांशी आम्ही कसे वागावे ते आपण मला कळवावे अशी माझी इच्छा आहे. त्याच्याकडे आमचे जे काय आहे ते त्याने परत केले पाहिजे. नंतर उभय पक्षांमध्यें वैमनस्य असू नये व परस्पराची परस्परांकडून लुटमार होऊ नये म्हणून एक करार होणेहि आवश्यक आहे. ह्याचा आपण विचार कराल अशी आशा आहे.

देव आपले रक्षण करो.

गोवा ११ डिसेंबर १७१४

व्हाइसरॉय.

क्रमांक : २९६ दि. १३–१–१७१५

छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे सिदोजी घोरपडे ह्याना पत्र की, संताजी घोरपडे ह्यांची पत्नी सोयराबाई हिला मौजे मंगावती हा गाव इनाम म्हणून व कसबे सदलगे मोकासा म्हणून दिला आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४१ जयनाम संवत्सरे पौष बहुल पंचमी गुरुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपति स्वामी याणी समस्त राजकार्य धुरंधर विस्वासनिधि राजमान्य राजश्री सिदोजी हिंदुराऊ घोरपडे ममलकतमदार यास आज्ञा केली ऐसीजे.

रा संताजो घोरपडे याची स्त्री सोइराबाई यास

मौजे मंगावती का जुगुल हा गाव कुलबाब कुलकानु इनाम दिल्हा आहे. देहे १	का सदलगे प्रांत कोल्हापूर हा गाव मुकासा दिल्हा आहे. देह १

येणेप्रमाणे येक गांव इनाम व येक गाव मुकासा दिल्हा आहे. तरी तुम्हो सदरहुप्रमाणे दोन गाव याकडे चालवणे. तुम्ही कोण्ही उपद्रव करील त्यास ताकीद करणे. बहुत काय लिहिणे.[1]

मर्यादेयं
विराजते

क्रमांक : २९७ **दि. १७–३–१७१५**

कृष्णाजी पंडित प्रतिनिधी ह्यानी चिमणाजी बल्लाळ, दादाजी बल्लाळ व प्रल्हाद बल्लाळ ह्यांच्या पतकीपणाच्या वतनासंबंधी दिलेले अभयपत्र.

श्री

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विस्वासनिधी राजमान्ये राजश्री कृष्णाजी पंडित प्रतिनिधि ता चिमणाजो बलाळ व दादाजी बलाळ व प्रल्हाद बलाळ पतकी घाट तिवरा व चादेल व उदगिरी व बाजार व जकात नाटवाडे व आडमार्ग पो वारूण सु॥ खमस असेर

---

१. सोयराबाई हिला दिलेल्या या इनामाबाबत छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांची मोकदमानी मौजे मंगावती व मोकदमानी कसबा सदलगे ह्यांच्या नावची दि. ९–१–१७१५ ची आज्ञापत्रे तसेच दि. १३–१–१७१५ ची नारो पंडीत सचीव व देशाधिकारी प्रांत कोल्हापूर ह्यांच्या नावची आज्ञापत्रेहि उपलब्ध आहेत.

मया व आलफ दिल्हे आभयपत्र ऐसाजे. राजश्री शाहू राजे यांचे कारकीर्दीस तुम्हापासून दिवाणात शेभर रुो शेरणी घेउन पतकपणाचे वतन सदरहूप्राो तुम्हास करून दिल्हे अहे. ऐसियास ये तर्फेची सेरणी यावी याकरिता तुम्हास हुजुर बोलाऊन आणून सेरणी देणे म्हणोन आज्ञा केली तेव्हा ये तर्फेची सेरणी रु।। १०० शेभर कबूल करून तुम्ही दिवाणात वसूल दिल्हा. तो बाा जमा वर्कंपोता जमा जाहाले असत. ये तर्फेची सेरणी घेऊन हे अभयपत्र तुम्हास सादर केले आसे. तरी तुम्हो सदरहू पतकपणाचे वतन पुत्रपौत्रादि वौंश-परंपरेनी अनभऊन सुखरूप राहाणे. अभये असे. छ २२ रावल निदेश समक्षे.[1]

बार सुद

क्रमांक : २९८ **दि. २९–४–१७१५**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने सुरत येथील पोर्तुगीज प्रतिनिधीला लिहिलेल्या खालील पत्रात आंग्र्यानी सुरतेची दोन जहाजे घेतली असे म्हटले आहे. त्या पत्रातील आंग्र्यांसंबंधीचा परिच्छेद खाली दिला आहे.

ज्युआंव गोमिश फेबुश ह्यांस

....

....

मला बातमी कळली आहे की, आंग्र्यानी सुरतेची दोन जहाजे

---

१. याप्रमाणेच या तारखेचे कृष्णाजी परशुराम प्रतिनिधि ह्यांचे परशुराम त्र्यंबक प्रतिनिधि ह्यांचा शिक्का असलेले सुभेदार व कारकून प्रांत मलकापूर ह्यांच्या नावे एक आज्ञापत्रहि आहे.

दमणनजीक पकडली. मला वाटते की, ह्या दरोडेखोरीला व उद्धटपणाला आळा घालण्याची जोरदार मागणी सुरतेच्या नागरिकानी बादशहाकडे जर केली नाही, तर सुरतेचे बंदर नष्ट झाल्यावांचून राहाणार नाही. दुर्दैवाची गोष्ट ही की, बादशहाच्या काही प्रजाजनांची ही हानि काही जणाच्या महत्वाकांक्षेमुळे होत आहे. उदाहरणार्थ सिद्दीने आंग्र्यांशी मैत्री केली असल्याचे उघडच दिसत आहे. बादशहाचे त्याच्या नबाबांच्या, सेनापतींच्या व सेनाधिकाऱ्यांच्या हालचालींकडे लक्ष आहे की काय कळत नाही. त्याना शासन झाल्याखेरीज ह्या गोष्टी बंद पडणार नाहीत.

....

....

गोवा, २९ एप्रिल १७१५

व्हास्कु फेर्नांदिश सेझर द मिनेझिश.

क्रमांक : २९९ **दि. १५–५–१७१५**

गोव्याचा व्हाइसरॉय सुरत येथील पोर्तुगीज प्रतिनिधीला लिहितो की, आंग्र्यामुळे सुरतेचा व्यापार बंद पडत चालला आहे. बादशहाचे सरदार त्याचे हुकुमाप्रमाणे वागत नाहीत अशीहि त्याची तक्रार आहे. पत्रातील आंग्र्यासंबंधीचे परिच्छेद खाली दिले आहेत.

सुरत येथील ज्युआव गोमिश फेबुश ह्यांस

आपली तिन्ही पत्रे मिळाली. त्यातील दोन जुनी असून तिसरे गेल्या महिन्या अखेरचे आहे. बऱ्याच दिवसापासून आपला समाचार नव्हता. म्हणून आपलीं पत्रे वाचून आनंद झाला. आपणाला

नेहमी चांगले आरोग्य लाभावे अशी देवापाशी प्रार्थना आहे.

....

....

बादशहाचे नबाब त्याच्या हुकुमाप्रमाणे वागत नाहीत; इतकेच नव्हे, तर त्याच्या प्रजेलाहि त्यांच्याकडून चांगली वागणूक मिळत नाही. आम्ही कुलाब्याची नाकेबंदी केली, तेव्हां सिद्दीने जर आंग्र्याशी तह न करता खुष्कीच्या मार्गे त्यांच्याविरुद्ध काही कारवाई केली असती, तर आमची नाकेबंदी यशस्वी झाली असती. कारण हा शत्रु तेवढासा काही मोठा नाही.

....

माझा असा तर्क आहे की, विशेषेकरून सुरतेचा व्यापार बंद पडत चालला आहे. चालू हंगामात तेथून स्ट्रेट[1]कडे व बंगालकडे जहाजे गेली नाहीत. आंग्र्याविरुद्ध जर लवकर इलाज करण्यांत आला नाही, तर परिस्थिती फार कठीण आहे. आपण ह्यात लक्ष घालावे.

गोवा, १५ मे १७१५

व्हास्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश

क्रमांक : ३०० **दि. १५-५-१७१५**

मोगल बादशहाकडे नोकरीस असलेला एक पोर्तुगीज गृहस्थ दों दियोगु मेंदिश ह्याला गोव्याचा व्हाइसरॉय लिहितो की, कल्याणचा नबाब बादशहाचे मन कलुषित करण्याचा प्रयत्न करीत आहे असे आपणास कळले आहे.

---

१. Estreitos म्हणजे स्ट्रेट सेटलमेंटस् (मलाया, जावा, वगैरे).

दों दियोगु मेंदिश, मुक्काम बादशहाची छावणी ह्यांस.

रेव्ह. पाद्री झुजे द सिल्व्हा ह्यानी मला लिहिले आहे की, दों दियोगु द मेंदिश व दोना ज्युलियाना दिआश ह्या दोघांच्या प्रयत्नामुळे आपली कामे पूर्ण होत आली आहेत ....

....

आम्ही मुसलमानावर ख्रिश्चन होण्याची बळजबरी करतो म्हणून कल्याणच्या नवाबाने बादशहाच्या दरबारात लिहिले आहे, असे मला कळले आहे. ही गोष्ट खोटी आहे हे आमचे उत्तरेकडील सेनापती पाद्री मानुएल दुरांव ह्यांच्याकडे जे निवेदन पाठविणार आहेत त्यावरून सिद्ध होईल. मी उत्तरेकडील सेनापतीला हे निवेदन पाद्री मानुएल दुरांव ह्यांच्याकडे पाठविण्याबद्दल लिहिले आहे. त्या निवेदनात कल्याणचे नवाब बादशहाशी कसे बेइमानपणे वागत आहेत आणि सिद्दीने आंग्र्यांशी कसा तह केला आहे, त्याचा उल्लेख असेल. आंग्र्यांच्या चांचेगिरीचा बादशहाच्या प्रजाजनाना भयंकर उपद्रव होत असून त्यामुळे सुरतेचे बंदर ओस पडत चालले आहे. गेल्या वर्षी मी कुलाब्याला पाण्यातून वेढा घातला, तेव्हां सिद्दीने जमिनीच्या बाजूने आंग्र्यांविरुद्ध हालचाल केली असती, तर त्या बंडखोराचा नाश होण्यास वेळ लागला नसता. ....

....

गोवा, १५ मे १७१५

व्हाश्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश

क्रमांक : ३०१ दि. १०-७-१७१५

जोती गोंडा पाटील ह्याने हरामखोरी केली म्हणून त्याचा शिरच्छेद करून त्याची पाटीलकी त्याच्या मुलाना देण्यात आली होती. त्याच्या मुलानी सरकारात दयेचा अर्ज केल्यावरून त्याना मौजे हातकणगले येथे दहा बिघे जमीन इनाम दिल्याचे रामचंद्र पंत हुकमतपन्हा ह्यांचे अभयपत्र.

श्री

अभयपत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री रामचंद्र पंडीत हुकुमतपन्हा ताा मलगोंडा व नरसगोंडा बिन जोती गोंडा पाटील मौजे हातकणगले ताा अलते प्रांत पनाला सुरु सन सीत अशर मया आलफ दिल्हे अभयपत्र यैसीजे. तुमचा बाप जोती गोंडा पाटीलकी + + + याकरिता त्याची गर्दन मारिली अणी तुम्हास पाटीलकीचा कार्यभाग करावयाची आज्ञा केली. त्यावरून तुंवा अर्ज केले की अपल्या बापाने हरामखोरी केली. त्याची नतीजा त्यास पावीला. याउपरी साहेबी आपणावरी मेहरबानी केली तरी आपले अन्नवस्त्र चालते करावया साहेब धणी आहेत जाणून अर्ज केला. त्यावरून तुमचे चालवणेंही अगत्य याकरितां तूहा मौजे मजकुर पैकी अर्जी इनाम करून दिल्ह जमीन वीसा पांडाच्या बिघेयाने जमीन बिघे ॰१०

बागाईत जमीन ॰२ जिराईत बिघे ॰८

येकून दाहा बिघे जमीन नवीन इनाम खेरीज हकदार इनामदार करून दिल्हे असे. कीर्द करून आनभऊन सुखरूप राहणे. सदरहू इनाम वंशपरंपरेनें दिल्ह आसे. तूं इमाने इतबारे राहून गावची + + + + + + + + सुखरूप असणे.

छ १९ रजब निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

क्रमांक : ३०२ **दि. १३-७-१७१५**

महालक्ष्मीचे उत्पन्न पूर्वापार चालविण्याबद्दल सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे पत्र.

श्री सुबराज

राजश्री सुभेदार व कारकून वर्तमान व भावी
प्रांत कोल्हापूर गोसावी यांसि

(शिक्का) अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य----- श्नेः॥ सिदोजी हिंदूराऊ घोरपडे ममलकतमदार दंडवत. सुहुर सन सित असर मया अलफ मन्मथ नाव सवत्छरे आशाड बहुल नवमी सौम्यवासर वेदमूर्ती रा। शामभट उपनाम मुनस्वर पूजारी श्री-----याणी येऊन विनंती केली कीं हुजरुन राजश्री-----स्वामीनी श्री च्या पूजेस पूर्वापार मौज कुरडू इनाम गाऊ चालतो त्याखेरीज नूतन मौज उचगाऊ पा। हवेली मजकुर हा गाऊ कुलबाब कुलकानू मुकासा करून दिल्हा. त्याप्रा। राजश्री थोरल राऊ याणी पत्र करून दिल्हे. ती पत्रे आग्नोबाधा होऊन गेली. राजश्री स्वामीची पत्रे आहेती. भोगवटाहो चालतो. माहाराजाचे पत्र असिले पाहिजे. धर्मप्रभु आहां. भोगवाटीयासि पत्रे करून दिल्हीया श्री-----ची पूजा करून कल्याणा अभिवृधी चितून राहू म्हणून विनंती केली. त्यावरून मनास आणिता श्री-----आनादिस्थल यैशा स्थलीची पूजा चालविलिया बहुतच पुण्ये आहे. अण राजश्री स्वामीचे व स्वामीच्या राज्याचे कल्याणा आभिवृधि आहे. यैसे जाणून राजश्री स्वामीच्या पत्राप्रमाणे पूर्वापार मौज कुरडू इनाम गाऊ चालतो व हली मौज उचगाऊ पा। मजकूर हा गाऊ कुलबाब कुलकानू सरदेशमुखी साहोत्रा इनामपटी व वरकड बाबती देखील मुकासा नेमून दिल्हा असे. तरी तुम्ही मौज कुरडू इनाम व उचगाऊ मुकासा सदरहू प्रा। दुमाला करून

श्री——–चे पूजेस चालवणे. गावीचा उत्पन्नता होईल ते उछाव पूजा नैवेद्य सांग्य चालवतील. प्रति वरुसी नवीन पत्राची अपेक्षा न करिता दुमाला करणे आणि या पत्राची प्रति लेहून घेऊन मुख्ये पत्र वेदमूर्ती जवळी परतोन देणे. जाणिजे. छ २२ रजबु.

चौकोनी लहान शिक्का

चौकोनी शिक्का

क्रमांक : ३०३ **दि. १३–७–१७१५**

कोल्हापुरच्या महालक्ष्मीच्या पूजाअर्चेसाठी दिलेल्या इनामाला कोणीहि उपसर्ग देऊ नये म्हणून सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्यानी संबंधित अधिकाऱ्यांना लिहिलेले पत्र.

श्री सुबराज

राजश्री सरदार व स्वार व आमदार
प्रा। लस्कर पागा व सिलेदार गोसावी यांसी

अखंडित लक्ष्मी आळंकृत राजमान्य स्नेो। सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार रामराम. सु।। सन सीत आसर मया अलफ. मौजे कुरडू गांव ईनाम व मौजे उंचगाव मुकासा श्री[1] ——–कडे आहे. त्यास कोण्ही येक जरा तोसीस द्यावयास गरज नाही. श्री कडील प्रसंगास उपद्रव करील त्याचा मुलाहीजा होणार नाही. जाणीजे. छ २२ रजबु.

पाठीवर चौकोनी शिक्का

---

१. महालक्ष्मी कोल्हापूर.

क्रमांक : ३०४ दि. १५-११-१७१५

लखमगौडा बसव प्रभु देसाई ह्याने नारो महादेव ह्यांना आपला 'उरवीत गाव' दिल्याचा उल्लेख ह्या कागदात आहे.

श्री

तालीक

माहाराज राजश्री नारोपंत स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारीक लखमगोंडा वलद बसव प्रभू देसाई नाडगोडा प्रांत हुकेरो सरदेसाई महालानिहाये दंडवत विनंती. सु॥ सीत आशर मया आलफ. स्वामीने सेवकावर कितीयेक आभिमान धरून बहुतच साइता करून वृीतीवरी स्थापिले आहे. हे किर्ती लौकिक विश्वात जाहाले. आम्ही आपलेकडून स्वामीस उरवीत आमचे इनामगाऊ मौजे हटदकेश का। सोलापूर दिल्हे आसे. स्वामी यानी आम्हासी गांवापैकी हक देसगत व नाडगौंडकी व इनामती कुल एकंदर सालासी रु ७५ पवणासेहे देवण्याचे केले आहे. सदरहू आम्हासी देत जाणे. त्या खेरीज आम्हाकडून काही गावासी तगादा लागू देणार नाही. स्वामीने गावीचे लावणी करून कुलबाब कुलकानू आकार जे होईल ते गावीचे इनामदार बाराबलुते खेरीज कमावीस पुत्र पौत्रा वंशपरमपरा भोगवटा करून सुखे असणे. मौजे मजकुरसी आमचे निसबतीने कोण इस्कील करील त्यासी आपले कुलस्वामीचे कुलदेवाचे आण आसे. छ २९ जिल्काद हे विनंती. मोर्तब आसे.

क्रमांक : ३०५ **दि. २३–११–१७१५**

विरोजी माने ह्यांचे वतन पूर्ववत चालू करावे म्हणून छत्रपती शाहू ह्यांचे सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्याना पत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४२ मन्मथ सवछरे मार्गसीर्ष सुध आष्टमी सौम्यवासरे क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी समस्त राजकार्ये धुरंधर विस्वासनिधि राजमान्ये (राजश्री) सिदोजी हिंदूराव घोरपडे (ममलकतम)दार यासी आज्ञा केली ऐसीजे. विरोजी माने माहाजन कसवा कोल्हापूर हे स्वामीसनीध होते. प्रस्तुत आज्ञा घेऊन आपल्या वतनावरी आले आहेत. ऐशास पुरातन वतनदार आहेत. तरी तुम्ही यांचे वतन यास चालवणे. स्वामीस यांचे अगत्य आहे. याकरितां तुम्ही ही अगत्य धरून स्वामीनी यास तुमचे हाती दिल्हे ऐसे चितांत आणून यांचे सर्व प्रकारे चालवणे. बहूत काय लिहिणे तर तुम्ही सुज्ञ असा.[1]

क्रमांक : ३०६ **दि. ३०–११–१७१५**

गोव्याचा व्हाइसरॉय सुरत येथील पोर्तुगीज प्रतिनिधीला लिहितो की, आंग्र्यांच्या पारिपत्यासाठी बादशहाने ज्या सरदाराची नेमणूक केली आहे, त्याला आंग्रे लाच चारून बादशहाचे हुकूम तहकूब ठेवण्यास प्रवृत्त करतील अशी आपणास भीति वाटते. त्या पत्राचा आंग्र्यांसंबंधीचा परिच्छेद खाली दिला आहे.

ज्युआंव गोमिश फेबुश, सुरत ह्यांस

---

१ ह्याच तारखेचे व ह्याच आशयाचे छत्रपती शाहू ह्यांचे रामचंद्र पंडीत ह्यांस दिलेले आज्ञापत्र उपलब्ध आहे.

आपले दि. २५ अक्टोबरचे पत्र मिळाले,.................... .....

....

सरदार अजरअलीखान ह्यानी दख्खनच्या नबाबाला ज्याप्रमाणे शासन केले, त्या प्रमाणे त्यानी आंग्र्यानाहि शासन करण्याची योजना आखली तर बरें होईल. सुरतेच्या व्यापाऱ्याला मारक ठरलेल्या ह्या चांच्याचा नाश झालाच पाहिजे. परंतु आशियायी लोक जन्मतःच लांचलुचपतीला बळी पडणारे आहेत. आणि आंग्र्यांपाशी सोने विपुल आहे. सोन्याच्या बळावर अजर अलीखान ह्याना ते मऊ बनवून बादशहाचे हुकूम तहकूब ठेवावयास लावतील अशी भीति वाटते. ....

गोवा, ३० नवंबर १७१५

व्हास्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश

क्रमांक : ३०७ दि. १६-१२-१७१५

गोव्याचा व्हाइसरॉय कोकणच्या मोगल फौजदारास लिहितो की, आंग्र्यांच्या निर्दालनाचे कामी बादशहाची आपणाला मदत मिळावी म्हणून त्यानी प्रयत्न करावा. त्या पत्राचा आंग्र्यासंबंधीचा परिच्छेद खाली दिला आहे.

वरच्या चौलच्या कक्षेतील पालीच्या किल्ल्याचे व कोकण प्रदेशाचे फौजदार आणि दिवाण, मोतिमिन खान, ह्यांस.

....

आपले पत्र मिळाले. + + + माझे स्वामी हे हिंदुस्थानातील समुद्रांचे अधिपती आहेत ही गोष्ट निर्विवाद आहे.

त्यांचे व्हाइसरॉय हे यांच्याचे उच्चाटन करण्याचा शक्य तो प्रयत्न करतात. ते कार्य मी चालू ठेवावे म्हणून बादशहाने आरमारावर खर्च करण्याची आवश्यकता नाही. पण बंडखोर आंग्रे ह्यांनी बादशहाच्या बंदरातील व्यापार मारून टाकला असल्याने त्याचा नि:पात करण्याचे कामी बादशहाच्या सरदारांनी आमच्याशी सहकार्य केले पाहिजे. सिद्दीला + + + अशक्य व्हावे इतके काही आंग्रे बलाढ्य नाहीत. आपण ही गोष्ट महान मोगल बादशहाच्या निदर्शनास आणली पाहिजे व सिद्दी आणि त्यांचे इतर नवाब ह्यांनी आंग्र्यांच्या निर्दालनाचे कामी आम्हाला मदत करावी म्हणून त्यांना प्रवृत्त करण्यास बादशहाला भाग पाडले पाहिजे.

देव आपले भले करो.

गोवा, १६ डिसेंबर १७१५
व्हाइसरॉय

क्रमांक : ३०८ **इ. स. १७१५ (?)**

सुभानराव हिंदुराव घोरपडे ह्यांना सुभानराव जाधव लिहितो की अंबाजी शितोळे ह्यांना लिहिले आहे 'त्यावरून विदित होईल.' ह्यावरून पत्राचा उद्देश अंतस्थ असावा असे वाटते.

श्री

राजश्री सुभानराव हिंदुराव घोरपडे
ममलकतमदार गोसावी यास—

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्ये स्नेे।। सुभानराव जाधव रामराम विनंती. येथील क्षेम. ता सेवण वदे त्रयोदसी पावेतो वर्तमान

येथास्त अस. विशेष रा आंबाजी सितोळे या लिहिले आहे त्यावरून विदित होईल. बहुत काय लिहिणे. कृपा लोभ असो देणे. हे विनंती.

क्रमांक : ३०९ **दि. १२–१–१७१६**

आंग्र्यांचा नाश करण्याची मोहीम हाती घेण्याची विनंती गोव्याचा व्हाइसरॉय मोगल बादशहाचा कोकणातील फौजांचा सरसेनापती असिदन अली खान ह्यास करतो.

शक्तिशाली मोगल बादशहाच्या सैन्याचे सरसेनापती
असिदन अली खान ह्यांस

आपल्या स्वामीची आज्ञा बेछूटपणे धाब्यावर बसविणाऱ्या बंडखोरावर आपण जो विजय मिळविला त्याबद्दल मी आपले अभिनंदन करतो. संसारात आपले नाव व्हावे म्हणून आपणाला असेच विजय मिळावेत अशी इच्छा करतो.

....

....

आणि हा प्रश्न महान मोगल बादशहाच्या प्रजाजनासंबंधीचा व त्याच्या बंदरांसंबंधीचा असल्याने बंडखोर चांचे आंग्रे ह्यांचा नाश हा झालाच पाहिजे. ही कामगिरी आपण हाती घेतल्यावाचून राहाणार नाही अशी मला आशा वाटते. मीहि माझे आरमार आपल्या मदतीला पाठवून देईन. आपणाला मदत करण्यास मला आनंदच वाटेल.

आपणावर देवाचा अनुग्रह होवो.

गोवा, १२ जानेवारी १७१६
व्हाइसरॉय

क्रमांक : ३१० **दि. १५-२-१७१६**

दत्ताजी आंग्रे ह्याने खारेपाटणची गढी घेऊन गगनगडच्या आसपास उपद्रव सुरु केला आहे तरी त्याचा बंदोवस्त करावा म्हणून छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे चांदजी राणे ह्यांस आज्ञापत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४२ मन्मथनाम संवत्सरे फाल्गुन शुध च्यतुर्थी[1] सौमवासर क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपति स्वामी याणी राजश्री चांदजी राणे यासी आज्ञा केली ऐसीजे. दताजी आंग्रे यानी खारापाटणची गडी घेऊनु किले गगनगडचे तनखियाचे गावी उपद्रव मांडिला आहे. त्यास हळखुद ठेवावे लागते. यैशास तुम्ही स्वामीच्या राज्यातील यकनिष्ठ सेवक अहा. याकरता तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले असे. तर तुम्ही आपले कबिले वरघाटी ठेऊनु किले मजकुरचे लोक व तुम्ही जमावानिसी यका विचारे स्वारी सिकारी करून ते हळखुद राहेत किलाचे तनख्याचे गावास त्याचा उपद्रव न लागे असे करणे. स्वामी तुमचे ऊर्जित करून चालवितील. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब.

क्रमांक : ३११ **दि. १७-२-१७१६**

गोव्याचा व्हाइसरॉय रामचंद्र पंत ह्याना लिहितो की बोलणी करण्यासाठी छत्रपतीनी आपणाकडे आवश्यक ते अधिकार देऊन वकील पाठवावा असे तो पत्रात म्हणतो.

---

१. खरे जंत्रीत चतुर्थीचा लोप आहे. तारीख वाराप्रमाणे काढली आहे.

शिवाजी[1] राजे ह्यांचे विश्वासू रामचंद्र पंडीत
अमात्य ह्यास

आपल्या स्वामीला आम्ही जे पत्र लिहिले त्यावरून आपणाला कळून आलेच असेल की, आमच्यामध्ये आणि त्यांच्यामध्ये गैरसमज असू नये हा त्या पत्रामागील हेतु आहे. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे की, मेलुंदीचा किल्ला हा आपल्या स्वामीचा असून आणखी बऱ्याच प्रदेशाचे ते धनि आहेत. परंतु असे असता मेलुंदीची जहाजे ह्या राज्यातील व्यापाऱ्यांच्या जहाजांची लुटालूट करतात ही गोष्ट त्याना लज्जास्पद आहे. म्हणून सर्व दृष्टीनी मला + + + करणे भाग पडले. श्रीनिवास पंत ह्यानी + + + मला भेटण्यासाठी येणार म्हणून लिहिले होते. मी परवानगी दिली होती. शिवाजी राजे ह्यानी त्याना आवश्यक ते अधिकार देऊन इकडे पाठवावे. जर आपणाकडे त्यानी ह्या संबंधाने मदत मागितली तर आपण त्याना तो द्याल अशी आशा आहे. त्याचप्रमाणे आंग्र्यांच्या नाशाचाहि आपण विचार करावा. पत्राचे उत्तर शक्य तितक्या लवकर पाठवावे.

गोवा, १७ फेब्रुवारी १७१६
व्हास्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश.

क्रमांक : ३१२ **दि. १७–२–१७१६**

गोव्याचा व्हाइसरॉय छत्रपती संभाजी दुसरे ह्याना लिहितो की, त्यानी जर विजयदुर्गचा किल्ला घेण्यासाठी आंग्र्यांवर जमिनीच्या मार्गे सैन्य पाठविले, तर आपण त्याना आरमारी मदत देऊ.

---

१. गोव्याचा व्हाइसरॉय अद्यापी "शिवाजी राजे" असे लिहितो. पण पुढील कागदपत्रावरून ते "संभाजी राजे" असे पाहिजे हे स्पष्ट आहे.

शिवाजी[1] राजे ह्यांस

मेलुंडीचे किल्लेदार व श्रीनिवास पंत ह्या दोघांनी इकडे येण्यासाठी माझी परवानगी मागितली होती. श्रीनिवास पंत हे मेलुंडीचा किल्ला व हे राज्य ह्या दोघामध्ये मैत्रीची बोलणी करण्यासाठी येणार होते. त्याना मी इकडे येण्यासाठी परवानगी दिली होती. पण आपण लिहिता की सदहुं किल्ला आपल्या मालकीचा असल्याने श्रीनिवास पंताशी त्या संबंधाने बोलणी करू नयेत. मला वाटते ती बोलणी करण्याचा अधिकार फक्त आपणालाच आहे. तसे असल्यास ह्या वाटाघाटी करण्यासाठी आवश्यक ते अधिकार देऊन आपला मनुष्य आमच्याकडे पाठवावा. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे की, ज्यावेळी मेलुंडीचा किल्ला आपणाकडे आला नव्हता व आपण राज्याचे धनी नव्हता, तेव्हा त्या किल्ल्याचा अधिकारी दुसरा होता. त्याने ह्या राज्याची व ह्या राज्याच्या प्रजाजनांची जी नुकसानी केली ती भरून देण्याची जबाबदारी आपणावर पडते. अर्थात त्या लुटीचा आपणाला काही फायदा झाला तरच ते बंधन आपणावर आहे. ज्या गलबताच्या कप्तानाने आमच्या राज्याच्या हद्दीत ज्या एका व्यापाऱ्याला पकडले, त्या कप्तानाच्या गुन्ह्याचा जो न्यायनिवाडा आपण केलात त्याबद्दल मी आपला आभारी आहे. आपल्या वाडवडिलांशी आमची मैत्री होतीच. तिची आता वृद्धि झाली पाहिजे. ती वृद्धि कशी कशी व्हावी ते आपण सुचवावे. आंग्रे आपणाला जुमानीत नाहीत. आपण जर त्यांची खोड मोडण्याचे ठरविलेत आणि खुष्कीच्या मार्गे ग्रियेचा[2] किल्ला घेण्यासाठी त्यांच्यावर सैन्य पाठविलेत, तर मी येत्या महिन्याच्या पंधरा तारखेपर्यंत त्यांच्यावर आरमार पाठवीन. असे जर झाले तर आपणाला तो किल्ला घेणे कठीण जाणार नाही.

---

१. मागील पत्रावरील टीप पहा.

२. विजयदुर्ग.

आपली सूचना मिळताच आरमार पाठविण्याची व्यवस्था करीन. मात्र मी ते उपरिनिर्दिष्ट अवधीतच पाठवू शकेन हे आपण लक्षात घ्यावे.

मेलुंडीच्या किल्ल्यासंबंधी वाटाघाटी करण्यासाठी आपणाला आमच्याकडे आपला वकील पाठविता येईल. कारण तो किल्ला आपलाच आहे. दुसऱ्या गोष्टीसंबंधाने आपल्या सूचनेची वाट पाहात आहे.

देवाचा आपणावर अनुग्रह होवो.

गोवा, १७ फेब्रुवारी १७१६

व्हास्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश.

क्रमांक : ३१३ **दि. ६-३-१७१६**

कान्होजी आंग्रे ह्यांचे साठमांचे वतन चालविण्याबद्दलचे पत्र.

श्री

राजश्री नारो काशीनाथ तर्फ साळशी
गोसावी यांसी

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य------ स्नो॥ कानोजी आंगरे सरखेल राम राम सु॥ सीत अशर मया व अलफ. माणकोजी नाईक व हिरोजी नाईक व बापूजी नाईक व प्रतापजी नाईक साठम नाईकवाडी तर्फ साळशी यांणी पूर्वी पन्हाळियाचे मुक्कामी सेवा एकनिष्ठपणे करून आपले वतन सरपाटिलकीचे महाली होते ते चालवावे म्हणून राजश्री रामचंद्र पंडित अमात्य यांजपाशी विनंती केली. त्याजवरून राजश्री रामाजी अनंत नामजाद सुभा राजापूर

यास वतनाचे भोगवटियाबद्दल पत्र सादर केले आहे. त्यास काही चालते. काही चालत नाही. म्हणून हल्ली हिरोजी नाईक साठम याणी हुजूर जंजिरे विजयदुर्गाचे मुक्कामी अर्ज केला की आपले भाऊबंद जमावानिशी सेवा करित आहेत. कृपाळू होऊन मौजे कोईल १५ कुडव येणे प्रमाणे सरपाटिलकीचे वतन व नाईकीचे वतन इनाम जमीन गावे ८ सदरहु प्रमाणे १।। खंडी शेत कोंडे मौजे गोठणे व बाग नारळ मौजे आडवल व गादो श्रावण व नाईकीचे वतनास पतके दोन जागा विश्वाभर एक प्रमाणे विश्वे २ पुरातन प्रमाणे याचे वतन करार करून सनद सादर केली आहे. तरी पूर्वील पत्राप्रमाणे व भोगवटा मनास आणून चालवित जाणे. या पत्राची तालीक लिहून घेऊन अस्सल पत्र भोगवटियास परतोन देणे. जाणिजे. चंद्र २२ माहे रविलावल. मोर्तब सुद.

क्रमांक : ३१४ दि. १८–३–१७१६

गोव्याचा व्हाइसरॉय मुंबईच्या नवीन इंग्रज गव्हर्नरला लिहिलेल्या पत्रांत आंग्र्याविरुद्ध चिथावणी देतो. आंग्रे पोर्तुगीजांची मैत्री संपादून चांचेगिरी करून श्रीमंत झाले असे तो पत्रांत म्हणतो.

मुंबईचे सेनापती ह्यांस

आपली दि. ११ व १६ जानेवारीची पत्रे १७ मार्चला मिळाली. आपण मुंबईला सुरक्षितपणे येऊन पोहोचल्याचे वाचून आनंद झाला. आपल्या कारकीर्दीत आपणाला उत्तम आरोग्य लाभावे अशी इच्छा करतो.

....

....

आपल्या पूर्वीच्या मावळत्या व्हाइसरॉयनी आंग्र्यांशी जो तह केला तो योग्य की अयोग्य ते मी सांगू शकत नाही मात्र मी आपणाला येवढे सांगू शकतो की त्याचा उद्देश सफल झालेला नाही. कारण, ह्या कराराच्या कलमाप्रमाणे आंग्रे वागत नाहीत. ते मुंबईचा परवाना बाळगणारी गलबते बेधडकपणे पकडीत आहे. परवाच त्यानी मुंबईच्या रहिवाशांची काही जहाजे पकडली. ह्या राज्याशी त्यांचा मैत्रीचा करार असताना ते समुद्रावर लूटमार करून श्रीमंत झाले. ह्या राज्याचे भूतपूर्व व्हाइसरॉय कायतानु द मेलु द काश्त्रु ह्यांच्या कारकीर्दीत आंग्र्यांची आणि ह्या राज्याची मैत्री मोडली. तेव्हा आपणास मला कळवायचे आहे की, आपणाला ह्या संबंधात जी माहिती मिळाली ती चुकीची आहे. तब्बल अकरा वर्षेपर्यंत आंग्र्यांची आणि ह्या राज्याची मैत्री होती. ह्या प्रदीर्घ काळात ते सतत चांचेगिरी करून मोठे झाले. ज्यावेळी त्यांची आणि आमची दोस्ती होती, तेव्हा त्यांच्यापाशी अवघी दोन पाली आणि काही गलबते होती. आता त्यांच्यापाशी किती युद्धनौका आहेत त्याची गणती आपणच करावी आणि हे सर्व त्यानी आमच्या मैत्रीने साधले.

आपणाला कदाचित कळलेच असेल की, ह्या राज्याची सूत्रे हाती घेतल्यापासून व्यापारी जहाजे लुटणाऱ्या ह्या चांच्याची मी कधीच गय केलेली नाही. हिंदी महासागरांत संचार करणाऱ्या सगळ्याच देशांच्या नौकाना आंग्र्याचा उपद्रव होत आहे. असो. मागे आपल्या बाजूने आंग्र्यांचा बंदोबस्त करण्याच्या बाबतीत जरी चालढकल किंवा दुर्लक्ष झाले असले तरी आपल्या कारकीर्दीत आपण ह्या शत्रूचा नाश करण्यासाठी आमच्याशी सहकार्य कराल अशी आशा आहे. आपण शूर आहांत हें सगळ्यानाच माहीत आहे.

जनरल दों ज्युआव फेर्नांडिस द आल्मैदा ह्याना मी आपणाशी आंग्र्यांचा बंदोबस्त करण्याच्या योजने संबंधी बोलणी करण्याबाबत

हुकूम केला आहे. तो योजना जर यशस्वी झाली तर आमच्या दोन्हीहि देशांचा सर्वत्र बोलवाला होईल + + +

....

गोवा, १८ मार्च १७१६
आपला आज्ञाधारक
व्हाश्कु फेर्नांदिश सेझर द मिनेझिश

क्रमांक : ३१५ दि. २१-३-१७१६

छत्रपती संभाजी दुसरे व गोव्याचा व्हाइसरॉय ह्यांच्यामध्ये तह व्हावा असे घाटत होते. तत्संबंधाने गोव्याच्या व्हाइसरॉयने श्रीनिवासपंत ह्याना पाठविलेले पत्र.

श्रीनिवासपंत ह्यांस

हरिपंत ह्यांच्याबरोबर पाठविलेले श्रीनिवासपंत ह्यांचे पत्र मिळाले. हरिपंताची व माझी भेट झाल्यावर राज्य सचिवांशीहि त्यांची मुलाखत झाली. दोन्ही बाजूनी विचारविनिमय झाल्यावर तपशील निश्चित करण्यात आला. तत्संबंधीचा जो कागद पत्रासमवेत पाठविला आहे त्याच्यावर हरिपंताची सही आहे. परंतु ज्या अर्थी हरिपंताचे म्हणणे आहे की, ह्या कामकाजाला मंजुरी देण्याचा त्यांना अधिकार नाही, त्या अर्थी श्रीनिवासपंत ह्यानी ती कलमे मंजुरीसाठी संभाजीराजे ह्यांच्याकडे पाठवावी. जो जासूद हीं कलमे आमच्याकडे घेऊन येईल त्यांच्याकडे मी त्यांच्यावर सही करून ती पाठवून देईन. त्या दरम्यान हरिपंतांची ज्या कागदावर सही आहे त्या कागदावरील कलमे उभय पक्षानी अमलात आणावी.

संभाजी राजे ह्याना मी उत्तर पाठविणार आहे. तसेच रामचंद्रपंत व त्या किल्ल्याचा[1] किल्लेदार ह्यानाहि मी लिहिणार आहे. हरिपंताना तिकडे लवकर जायचे आहे. संभाजी राजे ह्यांच्याकडून तहाच्या कलमावर सही होऊन ती इकडे येईपर्यंत हरिपंताना मी ह्या दरबारात थांबावयास सांगितले होते.

गोवा, २१ मार्च १७१६

व्हाश्कु फेर्नांदिश सेझर मिनेझिश

क्रमांक : ३१६ दि. २३–३–१७१६

मागील पत्रात (दि. २१–३–१७१६) हरिपंताची सही असलेला कागद म्हणून ज्याचा उल्लेख केला गेला आहे, तो खालील प्रमाणे आहे. Arquivo Portugues Oriental च्या संपादकानी याचे वर्णन संभाजी राजे यांच्याशी झालेला तह असे केले आहे.

१. आंग्र्यानी उत्तरेकडील प्रदेशाच्या समुद्र किनाऱ्यावरील जे किल्ले बळकावले आहेत–विशेषे करून ग्रियेंचा किल्ला, की जो संभाजी राजे ह्यांचा होता–ते घेण्याकरिता संभाजी राजे ह्यानी आंग्र्यावर समुद्रावरून आणि जमिनीवरून हल्ला करावा. ह्या युद्धात त्याना गोव्याचे सरकार युध्द नौकांची मदत करील.

२. असे कळते की, मेलुंडीच्या वृध्द किल्लेदाराने ह्या राज्याच्या प्रजाजनाचा जो माल लुटला तो आणि त्याने घेतलेली काही जहाजे संभाजी राजे गादीवर आल्यावर त्यांच्या ताब्यात आली नाहीत.

---

१. मूळ पत्रात किल्ल्याचे नाव नाही. फक्त Desta Fortaleza असे म्हटले आहे.

उपरिनिर्दिष्ट माल आणि जहाजे (गोवे सरकारला) परत मिळाली पाहिजेत. मेलुंडीच्या बंदरात काही जहाजे आहेत असे समजते. ती जरी दुसऱ्या देशांची असली तरी ती ह्या राजाला देण्यात यावीत. विशेषतः अहमद सारंग ह्याचे जे गलबत घेण्यात आले, ते त्याच्या मुलास त्वरीत परत करण्यात यावे. तसेंच दोन वर्षामागे घेण्यात आलेलें आंजेदिवचे गलबत आणि न्यायमूर्ति दोमिंगुश दोइरादु द ओलिव्हैरा ह्यांच्या गलबतावरील घेण्यात आलेल्या दहा तोफाहि परत करण्यात याव्या. सदहू जहाजावरील माल आणि मौल्यवान वस्तु मेलुंडीच्या बंदरात राहिल्या होत्या.

३. ह्या राज्याच्या प्रजाजनाना व मेलुंडीच्या रहिवाश्यांना यापुढे समुद्रमार्गे तसाच खुष्कीच्या मार्गे परस्परांशी व्यापार करता येईल.

४. ह्या राज्याच्या नौकाना आणि प्रजाजनाना समुद्रावर अनिर्बंधपणे संचार करता येईल. मेलुंडीच्या जहाजांनी त्याना उपद्रव देऊ नये. कटकटी टाळण्यासाठी आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाची जहाजे तिकडच्या गव्हर्नरचा अथवा किल्ल्याच्या व लष्करी ठाण्यांच्या सेनापतींचा परवाना बाळगतील. गोव्याची जहाजे गोवा सरकारचा परवाना बाळगतील, तर दक्षिणेकडील जहाजे दक्षिणेकडील वखार प्रमुखांचा आणि कप्तानांचा परवाना बाळगतील. संभाजी राजे ह्यांच्या अमलाखाली असलेल्या बंदरांच्या जहाजाना जेव्हा व्यापारासाठी ह्या राज्याच्या बंदरांत यायचे असेल, तेव्हा त्याना प्रचलित पद्धतीनुसार बरोबर परवाने आणावे लागतील. दोन्ही बाजूंच्या नौकाना नांगरपट्टी भरावी लागणार नाही.

५. आमच्या नौकाना अथवा प्रजाजनाना कारणपरत्वे मेलुंडीच्या अथवा संभाजी राजे ह्यांच्या अमलाखालच्या अन्य कोणत्याहि

बंदरात जावे लागल्यास तेथे त्याना सुरक्षितता लाभावी. अशी सुरक्षितता मेलुंडीच्या जहाजाना किंवा प्रजाजनाना ह्या राज्याच्या अमलाखालच्या बंदरात मिळेल.

६. संभाजी राजे ह्यानी आंग्र्याशी युद्ध सुरू केले आणि त्याना जर दारूगोळ्याची कमतरता भासली, तर त्यानी त्याची मागणी ह्या राज्यापाशी केल्यास, ह्या राज्याचे सरकार त्याला पाठविणे शक्य होईल तो दारूगोळा संभाजी राजे ह्याना योग्य त्या किमतीस पुरविल.

७. कुडाळचे सरदेसाई नारबा सावंत हे ह्या राज्याचे मित्र आहेत. ते ह्या राज्याचे मांडलिक असून दर वर्षी खंडणी भरतात. तशाच प्रबल कारणावाचून त्यांच्याशी ह्या राज्याला युद्ध करता येत नाही. ह्या राज्याशी त्यांची मैत्रो असल्याने तिचा जाणून बुजून भंग करता येत नाही. तरीहि संभाजो राजे व नारबा सावंत ह्यांचे युद्ध जुंपल्यास संभाजी राजे ह्यांच्या विरुद्ध हे राज्य नारबा सावंत ह्याना मदत करणार नाही. कारण, संभाजी राजे ह्या राज्याशी असलेल्या मैत्रीला नव्याने मान्यता देत आहेत.

८. मेलुंडीच्या प्रजाजनांना जर आपली जहाजे ह्या राज्याच्या आरमाराबरोबर उत्तरेकडे पाठवायची असतील, तर त्याना तसे करता येईल. त्या जहाजाना परतीचा प्रवासहि त्या आरमारासमागमे करता येईल.

९. संभाजी राजे ह्यांच्या एका जहाजाला बसरा किंवा कोंगोहून घोडे आणण्याकरिता हे राज्य परवाना देईल. मात्र त्या बंदरात ह्या राज्याची जी वखार असेल त्या वखारीच्या प्रमुखाचा दाखला त्या जहाजाला आणावा लागेल. कारण, मस्कतच्या इमामाशी ह्या राज्याचे युद्ध चालू असल्याने वखार प्रमुखाचा दाखला त्या जहाजापाशी नसेल तर त्या जहाजावरील घोडे मस्कतच्या इमामाच्या अमलाखालच्या एकाद्या बंदरात घेतल्याचा समज निर्माण होईल.

सचिवालय, २३ मार्च १७१६

ह्याची मराठी मान्यता पुढीलप्रमाणे आहे :–

तोफांची बाब सोडून वर लिहिलेलें इतर सर्व मला मान्य आहे. तोफांची बाब राजेश्री संभाजी राजे ह्यानी मंजुर केली पाहिजे. मी हें स्वत: लिहिले– हरिपंत. रुजु.

क्रमांक : ३१७ **दि. १७–६–१७१६**

छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी ह्या वतनपत्राद्वारे सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ह्याना चिकोडीचे नाडगोंडकीचे वतन दिले.

श्री

तालिकेची नकल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४३ त्रेचाळिस दुर्मुख नाम संवत्सर आशाड शु॥ नवमी भानुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छेत्रपति स्वामी याणी समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री सिदोजी हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार यासी दिल्हे वतनपत्र यैसाज्या. तुम्ही स्वामीच्या राज्यातील पुरातन सेवक. तुमचे पिते राजश्री हिंदुराव याणी तिर्थस्वरूप राजश्री——कैलासवासी स्वामीची सेवा राज्याभिवृध्धीविसी असाधारण श्रम साहास करून त्याची कृपा संपादून घेतली. तसेच तुम्हीही स्वामीची सेवा यकनिष्टेने करीत अहा. तुमचे चालवणे स्वामीस आवश्यक आहे. प्रस्तुत तुम्ही राजश्री गंगाधर राव केशव याजसमागमे विनंती सांगून पाठविले की चिकोडीची नाडगोंडकीचे वतन आपणास आजऱ्हामरामत करून दिल्हे (पाहिजे) म्हणोन मशारनिल्हेने विनंती केली. यावरून मनास आणता

तुम्ही स्वामीचे कार्यकरते यकनिष्ट शवा करीत आहा. तुमचे चालवणे स्वामीस परम अवश्यक. याकरिता स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन इनाम चिकोडीचे नाडगौंडकीचे वतन नूतन अजन्हामरामत करून दिल्हे असे. तरी तुम्ही सदरहू नाडगौंडकीचे वतन आनभवणे. या वतनास हक लवाजिमा मोईनीप्रमाणे घेत जाणे. आणि नाडगौंडकीचे वतन तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने आनभऊन सुखरुप राहणे. जाणिजे. छ + `बहुत लिहिणे तरी तुम्ही सूज्ञ असा.

क्रमांक : ३१८ **दि. २–७–१७१६**

महालिंग कोन्यास पिराजी कोन्याने ठार मारले होते. त्याच्या मागे त्याच्या मुलामाणसाना छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी मौजे आबद येथे दोन बिघे जमीन इनाम दिली होती. ते इनाम छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी पूर्वंदत चालू ठेवले.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४३ दुर्मुखनाम संवत्सरे आषाढ बहुल नवमी इंदुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत पनाळा यास आज्ञा केली येसीजे. जगदेव

शिक्का शिक्का

कोन्या याणे हुजुर पनालयाचे मुकामी येऊन विनंती केली कीं आपला बाप माहालिंग कोन्या तकसीमवार पाटील मौजे आबद ता। वडगाव ह्या गावावरी असतां गावीची लावणी संचणी करीत होता. तो पिराजी कोन्या तकसीमदार याणे दुर्बुधी धरून गावातील पाटील व लोक कामाकाजास गेले एसी संधी पाहून आपल्या बापास जवळ बोलाऊन तरवारेचे दाहावीस वार करून बाहीर पडोन पळोन गेला. आपला

बाप जखमानी चूर होऊन मृत्य पावला. आपण व आपले धाकटे तिघे भाऊ व माय येसी आहो. केवळ सत्यानास जाला आहे. पारपत्य करावे म्हणून राजश्री शिवाजी राजे दाजी यांस सनीध विनंती केल्यावरी त्याणी मौजे मजकुरचे पाटील कुलकर्णी हुजुर आणून आपला योगक्षेम चालावा म्हणून मौजे मजकूर पैको बिघे ८२ दोन इनाम दिल्ही आहे. त्या प्रमाणे स्वामीनी आपणास जमीन सुरक्षित चालवायची आज्ञा करून आनाची संस्था करावी म्हणून विनंती केली. त्यावरून मनास आणिता माहालिंग कोन्या याचा अन्याये नसता त्यास पिराजी कोन्या याणे मारिले. त्यामागे त्याच पुत्राचे व बाईकोचे योगक्षमास राजश्री शिवाजी राजे दाजी याणी मौजे मजकूरपैकी दोन बिघे जमीन इनाम दिल्ही हे खरे. त्या प्रमाणे दोन बिघे जमीन जगदेव कोन्या यास चालवणे हे स्वामीस अगत्य. या करिता स्वामी जगदेव कोन्या यावरी मेहरबान होऊन यास सदरहू दोन बिघे जमीन इनाम चालवावयाची आज्ञा करून तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले आहे. तरी हे जाणून मौजे आबद ताा मजकूर या गावी ठिकाण जापलाईचा मळा यापैकी ब्रिघे ८२ दोन पेशजी दिल्याप्रमाणे जगदेव कोन्या यास व याचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने इनाम चालवणे. या पत्राची प्रत लेहून घेऊन मुख्यपत्र जगदेव कोन्याजवळ परतोन देणे. जाणिजे. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

क्रमांक : ३१९ **दि. २४-७-१७१६**

आपल्या वडिलाप्रमाणे आपणहि मिरज मामले मधील बावीस कर्यातीची देशमुखी व सरदेशमुखी तुमच्या स्वाधीन केली आहे, म्हणून पिराजी घोरपडे ह्यांचे व्यंकटराव नारायण (इचलकरंजीकर घोरपडे) ह्याना पत्र. त्यांत ते लिहितात, '........जैसे दाजीवर (नारो महादेव) वडिलांची व आमची यक्षीयारी आहे त्या अन्वये तुम्हावरी यक्षीयारी आहे....'

श्री

राजेश्री वेंकटराऊ नारायण वजारतमाब गोसावी यांस

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्नेहांकित पिराजी घोरपडे दंडवत. सुर सन सबा आसर मया आलफ. तिर्थरुप राजेश्री संताजी घोरपडे सेनापती यांही राजश्री नारोपंत दाजी यास पुर्वी नवजून कितेक महत्कार्य घेऊन प्रां मिरज दौलतेचा सरंजाम कर्यात २२ बावीस त्यास दिल्हे आहे. त्यावरी दाजीनी सेनापती वडील यांमागे आजी पावेतो आमचा जंग नामोश[1] रक्षून भहूत सेवा करून महत्कार्ये संपादून आमची किर्ती केली. त्यावरी आलीकडे आमचे त्यांचे दर्शन जालीया उपरांतीक त्यांचे आमचे अनुमते तुम्ही प्रबुध जाला. तुमचे हातुन आम्ही सेवा घेऊन तुमचे बहुत प्रकारे चालवावे आणि जैसे दाजीवर वडिलांची व आमची यक्षीयारी आहे त्या अन्वये तुम्हापरी यक्षीयारी आहे. सर्व प्रसंग मामला आहे. तुम्हास फोजस सारंजाम पुर्वी दाजीस होता त्या प्रमाणें प्रा। मिरज कर्यात बावीस वगैरे महाल तुम्हास करार केला आहे. तो अनुभऊन मामला करणे. दाजी म्हणीजे आमचे भाऊ तुम्ही पुतण्ये. सर्व प्रकारे तुमचे चालवावे. तुम्हीं दाजी वडील प्रा। आमचा कुल यक्षीयारी मामला करित जाणे. मामले मिरज कर्याती बावीस येथील वतन देशमुखी व सरदेशमुखी ते वडीली दाजीचे स्वाधीन करून आजी पावेतो करित आले. त्याप्रमाणे तुम्ही आनभवणे. तुमचे व सौवती लक्ष्मीबाई वहिनीचे समाधानास्तव मौजे बहिरवाडी क॥ सोलापुर छ १५ यावेळी सुमुहुर्ते पत्र दिल्हे असे. राजश्री दाजी वेथा निर्शनास कोंकणात गेले

---

१. दोष.

आहेत. ते आलीयाउपर त्याचप्रमाणे करार आसे. बहुत लिहिणे न लगे. छ १५ शाबान. हे विनंती.

लेखन
सिमा

श्री
राजा शिव छत्रपती
तत्पर संताजी सुत
पिराजी घोरपडे
निरंतर.

क्रमांक : ३२० **दि. २६–८–१७१६**

मौजे वडणगे येथील आंब्याना वीस बिघे जमीन इनाम दिल्याचे छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे देशाधिकारी व कारकून सुभा पन्हाळा ह्याना पत्र.

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४३ दुर्मुखनाम संवत्सरे भाद्रपद बहुल पंचमी भानुवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपती स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सु॥ पनाळा यासि आज्ञा केली एसीजे. गोविंद लिंगोजी व पिरा बिन नरसा आंबे वस्तो मौजे वडणगे याणी कोल्हापुरचे मुकामी स्वामी संनीध विनंती केली की आपण मौजे मजकुरचे वाडीस दाहा जण आंबे इदलशाई कारकीर्दीस आपणास इनाम चालत होता तो प्रस्तात चालत नाही. मार्गाचे अमद्रप्तीमुळे कसाला बहु. (त) री महाराजानी कृपाळु होऊन आपणा (इनाम) दिल्ह पाहिजे व घर टका माफ के (ला पाहिजे). त्याजवरुन मनास आणिता हे आंबे याजवरी कसालाही बहुत पडतो आणि पूर्वी इदलशाही कारकीर्दीस इनाम होता. सांप्रत स्वामीची स्वारी या मुकामास जाली त्यामुळे लस्करचा कसाला विशेष पडिला. यास्तव याजवरी कृपाळु होऊन यास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानु खेरीज

हकदार व इनामदार करून मौजे वडणगे तर्फ ठाणे येथील वाडीपैकी पड जमीन वीसापांडाचे विघियाने बिघे भात जमीन ८२०.

पिरा बिन कारसा ८२ गोविंद बिन निंगा ८२
त्र्यंबक बिन पेमा ८२ जावा बिन संता ८२
शिवाजी बिन सिपा ८२ विसरोजी बिन लिंगा ८२
नरसा बिन अर्जोजी ८२
तमा बिन भावपा ८२
माहादेव बिन बाळकृष्ण ८२
हणमंत बिन पेमा ८२

येकूण (आ) सामी दाह यास जमीन बिघे वीस अजरामरमत करून दिल्ह असे. तर तूं जमीन मोजून चतु:सीमा करून याचे + + + णे आणि इनाम यासि व याचे पुत्रपौत्र (वंशपरं) परेने चालवणे. प्रतिवर्षी नूतन (पत्राचा) (अ) क्षेप न करणे. या पत्राची तालीक लेहो (न घेऊन) असल पत्र भोगवटीयास परतोन देणे. सदरहू दाहा जणाचे घराचा घरटका + + + ला असे. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब असे.

तेरीख[1] १८
रमजान सुरु सबा असर

क्रमांक : ३२१ **दि. २८-९-१७१६**

छत्रपती शाहू ह्यानी विरोजी माने ह्यास हुजूर पागे पैकी दोन घोडे इनाम दिल्याचे पत्र.

---

१. खरे जंत्रीप्रमाणे तारीख १९.

श्री

तालिक

स्वस्ती श्री राज्याभिषेक शके ४३ दुर्मुखनाम संवछरे आस्वीन बहुल नवमी भृगुवासरे क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपति स्वामी याणी राजेश्री विरोजी माने यासी

सिका सिका आज्ञा केली यैसीजे. स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन हुजूर पागपैकी घोडी बकसीस

दिल्ही. बी ताा मुळजात हारवल रास करडा पागा जरास येकूण
१ १
रास दोनी दिल्ही आसत. घेऊन सुखरूप राहाणे. लेखनालंकार. मोर्तब. रुजू

तेरीख २२ राावल

सुाा सबा

वार सुद सुरु सुद बार

क्रमांक : ३२२ **दि. ५-१०-१७१६**

महाराणी ताराबाई कालीन कांही ऐतिहासिक घटनांची माहिती देणारे हे निवाडपत्र अत्यंत महत्वाचे आहे. यादव घराण्यातील इतर कागदपत्रात ही माहिती थोडीबहूत येऊन गेली असली तरी ती येथे साकल्याने आणि कांहीशी विस्तृत अशी आढळेल.

खालील कागद अस्सल आहे. तो चिकटबंद असून बळकटी करून ठेवलेला आहे. त्याची लांबी साडे सदुसष्ट फूट असून रुंदी सवा सहा इंच आहे. समास उजव्या व डाव्या बाजूस प्रत्येकी इंचभर ठेवलेला आहे.

स्वरुपजी यादव व गिरजोजी यादव यांच्यामध्ये झालेल्या विभाजन पत्राचा सुरवातीचा भाग. बाजूस लिहिलेला ५४ हा आकडा बंद संख्येचा आहे. क्रमांक: ३२२; पृ. ४५९

प्रत्येक चिकट बंदावर मागील बाजूस दोन लहान शिक्के आहेत.

एक षट्कोनी	दुसरा साधारण वर्तुळाकार
राज ते लेखना वधी	मोरतो ब सुद

बद संख्या ५४ असून एकंदर ओळी १६५६ आहेत. प्रत्येक ओळीत शब्द अजमासे ६

श्री

स्वस्ति श्री नृप शालवान शके १६३८ दुर्मुखनाम सांछरे कार्तीक सुध प्रतिपदा भृगुवासर सु॥ सन साबा असर मया व अलफ छ २९ माहे शौवाल तददिनी दरजागा मो॥ किले पनाला बी हुजुर: हाजीरानी मजालसी

राजको लोक

हाजीर मजालसी

सेखोजी काले	बहिरजी देईकर देसाई ता॥ वारुण देहे ६	भागोजी जगथाप हरगिसे तुरजण तागडे	बकाजी मोरे
खंडोजी करजकर रहीमतपूर	संभाजी कदम बिन कृष्णाजी खोत नेवरवाड क॥ रहिमंतपूर	अंताजी त्रिमल	बहीरजी मोरे पाटील कपिलेस्वार

सानाजी पाटील
पा। मौजे जीती
ता। कोले

तुकोजी तावडे पाटील
मौजे कासारपुतळे
ता।। तारळे

जाणोजी वावर पाटील
साकरले

किले पनाला

रा।। तुलाजी सीतोले वीस्वासराऊ
नामाजाद किले मजकूर

रा।। खंडाजी वागचवरे
मुतालीक सदर
सर्नोबत क।। मजकुर

श्री
राजाराम चर
णी तत्पर रामशि
गसुत तुळाजीसि
तोळे निरंतर

श्री
राजा शंभु चर
णी तत्पर हींदुराव
सुत संक्राजी घो
रपडे नीरंतर

देवजी रघुनाथ
सबनीवीस

अंताजी गिरजाजी
मु।। खारखानीस
किले मजकूर

त्र्यंबक सदो
मुतालिक
सुभा
कोल्हापूर
किले पनाला

गोपाळ विठल
फडनीस दि।।
जबानीसी कीले
मजकूर

बावाजी नीलकंठ प्रभु
चेऊलकर

भास्कर शंकर दीनकरराव व रामचंद्र कृष्ण
दीनकरराव सरनाईक व नाईक मामल
दाभोळ

कोनेर बलाळ कुलकर्णी मौजे
कुरोणी क।। मजती प।। हुकेरी

बाळाजी महादेव महाजन
मौजे आंजरले ता।। केळण
प्रां दाभोल

नरसो देवजी विज्यापूरकर

बाळाजी महादेव जोसी कुलकर्णी
मौजे ठळसुरे प्रा दाभोळ १

पांडुरं दादाजी प्रभुदुर्गकर
जीवाजी रायाजी कुलकर्णी
मौजे जाखजई व सारोले
पाा आऊसे व साबगाव
पाा ढोकी प्रां बाळाघाट १

लोकानी कीले पनाला तट सर्नोबत व नाईकवाडी

साबाजी चवाण	कृष्णाजी सावत	मानाजी मामुणकर	भिवाजी मामुणकर
१	१	१	१
सुर्याजी सुर्वे	लखमाजी पवार	बाजी सीतोळे	कावजी पवार
१	१	१	१
याकाजी ना।। गायकवाड	जानोजी नाईक वरेकर	बहीरजी ना।। कणसा	पिलाजी मोर्ये
१	१	१	१
माहादजी सेलार	बहीरजी जगथाप	कानोजी सीदे	संताजी सीदे
१	१	१	१

प्रांत पनाला

आनंदराव बिन फिरगोजी देसाई प्रांत पनाला	मीरा रपीमान गोरी देसाई क।। ठाणे देहे २७ सतावीस	दी।। शामजी नरसीह ठाकरे देसपांडे प्रां मजकूर व महालानीहाये

श्री
राम
कीला
पनाळा
(शिक्का
कटयार)

आनंदराव बिन
देसाई
फिरंगोजी

(शिक्का
कटयार)

पाा सीराळे

तुळाजी विन शंकराजी ---- - . . . . [1]
निकम देशमुख

अष्टकोनी
फारशी
शिक्का

तुळजोजी वीन ब्रम्हाजी
पाटील मौजे अपटी
(निशाण नांगर)

मामले प्रभानवली

—————————— [2] धोंडो भास्कर देशकुलकर्णी

पाा कराह्याडी ——————

[3]

काा कऱ्हाडी

सेटे माहाजन

लिंगोजी लोंढे
पटेल
(निशाणी नांगर)

मौजे कालीये
आवाजी खनजी पा।।
(निशाणी नांगर)

रामाजी देवराऊ
कुलकर्णी मौजे
मजकुर

बो।। गणेश नारायण
कुलकर्णी मौजे मजकूर

मौजे नेरले तिमाजी पा।।
बिन सिदोजी पा।।
(निशाणी नांगर)

मौजे वोंड
तुकोजी बिन चांगोजी पाटील
येसोजी पाटील
(नांगराच्या दोन निशाणी)

---

१. मुळात रेघ कोरी.
२. ,, ,,
३. जागा कोरी.

मौजे भुरभुसी
श्री काळमा
साक्ष लखमोजी पा।।
(निशाणी नांगर)
अंताजी नरसीह कुलकर्णी
तुळाजी चौगुला

मौजे खोडीसी
सटूजी बिन बाजी भोसले पटेल
मौजे मा।।
(निशाणी नांगर)

मौजे वीरे खुर्द
खळोजी पटेल मौजे मा।।
(निशाणी नांगर)
मौजे तुळसणी

मौजे येवती
लखमोजी सेवाले पा।।
(निशाणी नांगर)
मौजे घौगाऊ

मौजे परले

मौजे जखीणवाडी

मौजे वींग
आऊजी बिन रायाजी
पाटील (निशाणी नांगर)
मौजे म्हासोली
दी।। अंताजी नरसीह
कुलकर्णी मौजे मा।।
(निशाणी नांगर)

संताजी बिन सोनजी
पाटील
(निशाणी नांगर)

येसाजी बिन
आबाजी पा।।।
(निशाणी नांगर)

मौजे येलगाऊ
अंताजी बिन कृष्णाजी
पाटील माने मौजे मजकूर
(निशाणी नांगर)

मौजे कासार सीरबे
नागोजी बिन
तानाजी पा।।
(निशाणी नांगर)

रखमाजी गोपी
नाथ कुलकर्णी

सेखोजी बिन बाळोजी
पाटील मौजे मुदरुल
(निशाणी नांगर)

विठोजी पटेल मौजे पाडली
ता।। सातारा
(निशाणी नांगर)

खेत्रोजी पटेल मौजे पाली
प्रां. मजकूर
(निशाणी नांगर)

सिवराम विनायक देश—
कुलकर्णी व कुलकर्णी व
जोतिषी ता पेरली
सुभा सातारा

——————————— १

या समक्ष स्वरुपजी बिन पिराजी यादव देशमुख पा कऱ्हाड व गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख पा कऱ्हाड या उभयतांचे सदरहू वतनाचे जाहाले विभाग पत्र यैसेजे. उभयता समस्त गोता पुढे येऊन विदित केले कीं पा कऱ्हाड येथील देशमुखी अम्हा उभयेताचे वतन पूर्वी पिढी दरपिढी चालत आले. त्यास अदलशाहा पादशाहाचे वेळेस मुधोजीं बिन वणगोजी निंबाळकर याणे पुंडावे केले. त्यास आमचे वडील भेटले. याकरिता पादशाहानी वतन अमानत केले. तें वजीरास वरचेवरी तनखीयांत देत होते. त्याउपरी रणदुलाखान यांस तनखीयात दिल्हे. तदनंतर त्यांकडून दूर करून राजेश्री माहाराज शाहाजी राजे यास दिल्हे. तें त्यांकडे व त्याउपरी राजेश्री शीवाजी राजे छत्रपती साहेब यांकडे त्या उपरी राजेश्री संभाजी राजे छत्रपती साहेब यांकडे तदनंतर राजश्री राजाराम छत्रपती साहेब याकडे चालिले. त्यास आम्ही दिवाणांत श्रम साहास करून मोबलगा द्रव्य वेचून दिवाणातून वतन सोडऊन घेतले. ते उभयता अनभवीत अहो. त्यास वतनाचे खावंद आम्ही उभयता. पुढे वतन संबंधे उभयतांचे मुला लेकरांचा गर्गशा न व्हावा या विचारे सदरहु वतन अम्ही उभयेतानी आपले आत्मसंतोशे दो ठाई निमे निम विभागून घेतले असे. ऐसीयासी आम्ही उभयेता तुम्हा गोतापासी आलो आहो. तरी तुम्ही समस्त गोत अहा. आपले विद्यमाने विभागपत्र करून देणें म्हणऊन. त्यावरून समस्त गोत याणी उभयेतास पुसिले कीं पा कऱ्हाड

१. मुळात रेघ कोरी.

येथील देशमुखीचे वतन तुमचे खरेच परंतु तुटोन बहुत दिवस जाहाले. त्यास तुम्ही उभयेतानो कोणे रीतीने वतन सोडविले ते आपलाले करीने सांगणे म्हणऊन. त्यावरून उभयेतानी आपलाले करीने सांगितले. बी तपशील (पुढील अक्षरे चिकट बंदाच्या जोडांत गेली आहेत).

तकरीर कर्दे गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख पाा कऱ्हाड यानी तकरीर केली ऐसीजे. स्वरोपजी यादव व आपण उभयता भाऊबंद पाा मजकुरीचे देशमुखीचे वतन पूर्वीपासून आम्हा उभयताचे वडीलवडिलापासोन अनुभवीत असता अदलशाहा पादशाहाचे वेळेस संभाजी यादव व आबाजी यादव वतन चालवीत असता मुधोजी बिन वणगोजी निंबाळकर याणे पुंडावे केले कसबा कोट घेतला. ते समई देशमुख व देशकुलकर्णी त्यास जाऊन भेटले. हे वर्तमान पादशाहास कळलियावरी पादशाहानी नामजाद पाठवून गनीम मारून काढिला. देशमुख व देशकुलकर्णी यावरी बदनामी ठेवून देशमुखीचे व देशकुलकर्णाचे वतन अमानत केले. देशमुखीचे वतन वजीरास दौलतेत तनखा दिल्हा. देशकुलकर्णाचे वतन विश्वासराऊ दबीर यास तनखियात दिल्हे. याउपरी देशकुलकर्णी याचे वंशज राजश्री कासी तिमाजी दियानतराऊ पादशाहा जवळी होते त्यानी पादशाहास अर्ज करून देशकुलकर्णाचे वतन आपले दुबाले करून घेतले. देशमुखीचे वतन दिवाणात तैसेच राहिले. त्या दिवसापासून आम्हा यादवाचा भोगवटा तुटला. देशमुखीचे वतन पादशाहा वरचेवरी वजीराचे दौलतेचे पुरवणीस देत आले. त्या उपरी रणदुलाखानाचे दौलतेचे पुरवणीस दिल्हे. त्या उपरी त्याकडून दूर करून माहाराज राजश्री शाहाजी राजे यांस दिल्हे. ते त्यानी अनुभविले. त्याउपरी राजश्री शिवाजी राजे छत्रपती साहेब याणी व त्या उपरी राजश्री संभाजी राजे छत्रपतीसाहेब याणी तदनंतर राजश्री राजाराम छत्रपती साहेब याणी अनुभविले. त्यास वतन अमानत जाहालेवरी पाा कऱ्हाड हा देश अदलशाहा पादशाहा याचे स्वाधीन असतां कितेका दिवसी आपले

बाप मुधोजी यादव व भाऊ रवळोजी यादव व अर्जोजी यादव व संकराजी यादव व जोन्याजी यादव व आपण व आमची माये सहवर्तमान अवघे कुटुंब घेऊन मौजे व्याहापूर का। अउद पा। मजकूर या गावी असता जैतोजी यादव देशमुख का। अउद हे रात्रीचे कोतवडे व्याहाले क॥ म॥ या गावावरून सूर्योदई वीस पंचवीस स्वारानिसी जरोर मौजे मजकुरी येऊन आपले बाप मुधोजी यादव यास सांगोन पाठविले की आम्ही कालीचा दिवस रात्री उपवासी आहो. आम्हास जेवावयास पाठऊन देणें त्यास आमच्या बापानी सांगोन पाठविले की तुम्ही गावांत येऊन आमचे घरी जेऊन जावे. त्यास त्यानी सांगोन पाठविले कीं तुमचे गावास वेसी कुसू आहे याकरिता गावांत येता नये. आम्हास जेवण येथे पाठवून देणें म्हणवून सांगोन पाठविले. त्याउपरी आपले बाप मुधोजी यादव व आम्ही चवघे भाऊ जेवण घेऊन त्या जवळी गेलो. ते जेविल्यावरी आपले बाप याणी जेतोजी यादव देशमुख का। मा। यांस बोलिले कीं का। मा। चे देशमुखीचे वतन तुमचे आमचे. त्यास वतन तुम्ही खाता. आमचा विभाग आम्हास देणे. त्यासी ते बोलिले की तुम्ही व तुमच्या लेकांतून कोण्ही यकजण आम्हाबरोबर येणे आणि वतन खाणे. आपले बाप बोलिले कीं आलबता तुम्हा बरावरी येकास देऊ म्हणऊन बोलिल्यावरी ते निरोप घेऊन गेले. त्यास राजश्री शिवाजी राजे छत्रपतीसाहेब याजवळी अर्जोजी यादव सेवेसी राहिले. त्याउपरी राजश्री छत्रपतीसाहेब यांचे लस्कर या देशांत येऊं लागले. याकरिता आदलशाहा पादशाहाकडील नागोबा सा। सुभेदार खटावी होता तो राजश्री स्वामीकडील लोक व त्याचे कबीले धुंडोन धरू लागला. त्यास आपले भाऊ अर्जोजी यादव यास राजश्री स्वामीनी प्रतापगडीचे इमारतीचा सुभा सांगितला आहे हे वर्तमान नागोबा सा।स कळलियावरी कबिल्यास अपाये होईल हे जाणोन आपले बाप सारे कुटुंब घेऊन प्रतापगडास आले. संवेच हा प्रांत राजश्री छत्रपती स्वामीने काबीज केला. त्यावरी आपण

छत्रपती शिवाजी महाराज यानी पावनगड बांधल्याचा उल्लेख क्रमांक : ३२२ :
पृ. ४६७

व वरकड आपले भाऊ यास राजश्री स्वामीनी सेवेसी आपणापासी ठेऊन विशष लोभ करू लागले. त्यास दुसरे वरसी आपले बाप मुधोजी यादव हे अर्जोजी यादव यास व आम्हास म्हणो लागले कीं पाा कऱ्हाडीचे देशमुखीचे वतन आमचे. त्यास वतनाचा भोगवटा तुटला आहे. त्यास तुम्ही राजश्री------ छत्रपती स्वामीची सेवा करिता. वतन राजश्री स्वामी अनुभवीत आहेत. तरी तुम्ही आपले वतन राजश्री छत्रपती स्वामी जवळी मागोन घेणें म्हणून बोलिले. त्यास अर्जोजी यादव यानी उत्तर दिल्हे कीं हे वतन राजश्री स्वामीपासून हरप्रयत्ने मागून घेऊ म्हणऊन बोलिले आणि समये पाहून वतनाचा अर्ज करावया विचारावरी होते तो जेतोजी यादव देशमुख काा अउद याणी पदाजी यादव या बराबरी अर्जोजी यादव यास प्रतापगडी सांगोन पाठविले कीं राजश्री जनार्दन हणमंत नारायेण श्री यमाई स्थल अउद इच्या दर्शनास आले ते समई आमच्या मुतालिकाने त्याचे तारतम्य करावे ते केले नाहीं. याकरिता विशाद मानून काा आउद येथील देशमुखीचे वतन अमानत केले. राजश्री छत्रपती स्वामीचेही अमानतपत्र चालविले आहे. यैसीयास तुम्ही राजश्री छत्रपती स्वामी जवळी सेवा करीत आहां तरी हे आपले वतन सोडवणे म्हणऊन सांगोन पाठविले. त्यावरून अर्जोजी यादव बोलिले कीं तुम्ही आपल्या गावास जाणे. आम्ही वतनाचा येत्न करतो. त्याउपरी राजश्री शिवाजी राजे छत्रपतीसाहेब याणी पावनगड नवा वसविला त्याची इमारती बांधावया अर्जोजी यादव यास व हिरोजी फर्जंद यांस सांगितली. त्यावरून उभेयेतानी आपलाले कारखाने घेऊन पावनगडास जाऊन उभयेतानी पावनगडीची इमारती बांधत असतां राजश्री स्वामी पनालियास आले. ते समई जेतोजी यादव देशमुख काा अउद याणी पदाजी यादव व तुको सुरो यास वतनाच्या कार्यानिमित्य अर्जोजी यादव याजवळी पाठविले. त्यास राजश्री स्वामी पावनगडीची इमारती पाहून पनालियास येत असतां

मार्गी दोही किलियाच्या मध्यें आले ते समई अर्जोजी यादव याणी पदाजी यादव व तुको सुरो यांस समागमे घेऊन राजश्री स्वामीच्या मजुऱ्यास गेले. मजुरा केला ते समई राजश्री स्वामीनी पुसिले कीं हे कोण. त्यास अर्जोजी यादव बोलिले की प॥ कऱ्हाडीचे देशमुखीचे वतन व का॥ अउदीचे देशमुखीचे वतन आमचें. त्यास जैतोजी यादव देशमुख का॥ अउद आपले भाउवंद. त्यानी वतनाच्या कार्यानिमित्य यास पाठविले आहे. त्यावरी राजश्री स्वामी बोलिले की प॥ कऱ्हाड व का॥ अउद येथील देशमुखीचे वतन तुमचे कैसे हे पनालियास गेलियावरी तुम्ही आम्ही बोलो. यास बराबरी घेणे म्हणून आज्ञा केली. त्यावरून अर्जोजी यादव हे व पदाजी यादव तुको सुरो यास बराबरी घेऊन पनालियास आले. राजश्री स्वामी सदरेस येताच अर्जोजी यादव व पदाजी यादव व तुकोजी सुरो यास बोलाविले. ते समई आपणही राजश्री स्वामी संनीध सेवा करीत होतो. ते प्रसंगी राजश्री स्वामी अर्जोजी यादव यास बोलिले कीं प॥ कऱ्हाड व का॥ अउद येथील देशमुखीचे वतन तो आमचे. तुम्ही आपले कशावरून म्हणता. येथे साव सेटी माहाजन आहे. त्यास बोलाऊन आणून पुसो म्हणोन बोलोन त्यास बोलाऊन आणून पुसिले की कऱ्हाडीचे देशमुखीचे वतन कोणाचे. त्यास तो बोलिला की हे वतन साहेबांचे. राजेश्री महाराज साहेबास पादशाहानी दिल्हे आहे. त्यास राजेश्री स्वामीनी मागती पुसिले की हे वतन पहिले कोणाचे. त्यावरून त्याणे अभये मागून सांगितले की हे पहिले वतन यादवांचे. यादव निंबाळकराच्या फितव्यास मिळाले याकरितां पादशाहानी वतन अमानत करून वरचेवर वजिरास तनखियात देत होते. त्याउपरी महाराज साहेबांस वतन दिल्हे. त्याउपरी राजेश्री स्वामी बोलिले की पादशाहानी याचे वतन दूर करून आम्हास दिल्हे. ते माहाराज साहेबापासून आम्ही अनुभवीत असता यास वतनासी संमंध काय. याउपरी यादवानी कऱ्हाडीचे देशमुखीचे वतन आपले यैसे म्हटले

म्हणीजे साहेबावर जोर साक्षा करतील यैसे बोलोन पदाजी यादव व तुको सुरो यास बाहेर घातले. अर्जोजी यादव पावनगडास आपले घरी येऊन दिलगीर होऊन बैसले. त्याउपरी राजेश्री स्वामी मागती पावनगडीची इमारती पाहावयास आले ते समई हिरोजी फर्जंद याणी अर्ज केला की अर्जोजी यादव याणी आपले वतनाचा अर्ज केला असतां साहेब त्यास रागास आले. तरी या सारिखीया चाकरास दिलगीर करावे यैसे नाही. पा। कऱ्हाड व का। अउद तेथील देशमुखीची दोन्हो वतने यांची यास देऊन याचे समाधान करावे. त्यावरी राजश्री स्वामी वोलिले की पादशाहानी आम्हास वतन दिल्हे असता यास वतन आपले म्हणावयास समंध काये. आता यास देणे तरी याचे चाकरीवरी नजर देऊन आम्हो आपले वतन त्यास देतो. यादवांचे वतन म्हणून देणार नाही. त्यास तुम्ही व अर्जोजी यादव याणी पावनगड बांधला. रुद्राजी म्हसका व मालजी यादव याणी पनालियाची इमारत बांधली. याकरिता तुम्हा चतुर्वर्गास दर आसामीस बक्षीस पांच पांच हजार होन नेमिले आहेत. त्याप्रमाणे तुम्हा त्रिवर्गास देऊं. अर्जोजी यादव बक्षिसाचे मुवदला का। अउद येथील देशमुखीचे वतन देऊन यैसे बोलिले. त्यावरून अर्जोजी यादव याणी पायावरी डोई ठेविली. त्यावरी राजश्री स्वामीनी का। अउद येथील देशमुखीचे वतन तुम्हास दिल्हे आसे यैसे बोलोन डोईवरी हात ठेवून वतनाची पाने दिल्ही. वतन पत्रास परवानगी दिल्ही. त्याउपरी राजश्री राजाराम साहेब याचे लग्न समीप उरले यास्तव राजश्री स्वामी स्वार होऊन रायगडास गेले. राजश्री राजाराम साहेव याचे लग्न केले. सवेच राजश्री स्वामोनी कैलासवास केला. वतनाची पत्रे होती ती न जाली. त्याउपरी राजश्री संभाजी राजेसाहेब सिंहासनारूढ जाहले. त्याणी आर्जोजी यादव यास रायगडीचे इमारतीचा सुभा सांगितला. पाचवडात राजमंदीर बांधावयाची आज्ञा केली. त्यावरून त्याणी राजमंदीर उत्तम

बांधले. याकरिता राजेश्री स्वामी व सौभाग्यवती मातुश्री येसूबाई-साहेब यैसीं संतोसी होऊन इमारतीच्या लोकास तीन हजार होन व आर्जोजी यादव यास पांच हाजार होन वक्षीस नेमिले. त्यामध्ये तीन हजार होन इमारतीच्या लोकास दिल्हे. खासा जातीचे पाच हजार होन दिल्हे ते प्रसंगी आर्जोजी यादव याणी आर्ज केला की पा कऱ्हाडीची देशमुखी का। अउदीची देशमुखी ही दोन्ही वतनें आपली आहेत.त्यास पावन-गडीची इमारत बांधली ते समई थोरले कैलासवासी स्वामींनी का। अउद येथील देशमुखीचे वतन आमचे आम्हास दिल्हे आहे. परंतु कागदपत्र जाहाले नाहीत. तरी स्वामींनी मेहरवान होऊन पांच हजार होन वक्षीस दिल्हे हे पोतां सेरणीस घेऊन का। अउद येथील देशमुखीची पत्रे करून दिल्ही पाहिजेत म्हणऊन. त्यावरी राजश्री स्वामी बोलिले की कैलासवासी स्वामींनी वतन दिल्हे ते आम्हीही दिल्हे आसे. त्यास राजश्री कबाजी बावा पनालेस आहेत. त्याची व साहेबांची भेटी जाहालियावरी पत्रे करून देऊं म्हणोन बोलोन बक्षिसाचे होन पाच हजार पोता घेतले. त्याउपरी राजश्री स्वामी पनालियास गेले. राजश्री कबाजी बावांची भेटी जाहालियावरी आपण वतनाच्या पत्राचा अर्ज केला. त्यावरून राजश्री स्वामींनी कबजी बावास वतनाची पत्रे करून-द्यावयाविसी आज्ञा केली. पत्रे व्हावी तो तुळाजी कडु कऱ्हाडीचे देशमुखी वरी होता. तो पनालियास आला. त्याने कबजीबावास सांगितले की अउदीची देशमुखी यादवास दिल्ही म्हणजे कऱ्हाडीची देशमुखी गेली म्हणऊन. त्यावरून कबजी बावानी वतनाची पत्रे द्यावयास अनमान केला. त्याउपरी आपण राजश्री येसाजी फर्जंद याचे गुजारतीनें खुर्दा टके येक हजार १००० व नाणे होन येकसे १०० व आरबी घोडा उत्तम येक राजेश्री स्वामीचे स्वारी योग्य दिल्हा आणि मागती पत्रास कबजीबावाची परवानगी घेतली. सवेच राजेश्री स्वामी व कबजीबावा अकबराचे रवानगीस गजापुरास गेले. अक़बराची रवानगी करून रायेगडास चालिले. कबजीबावास पनालियास रवाना केले. ते समई आपण वतनाच्या पत्राविसी विनती

केली. त्यावरून राजेश्री स्वामीने कबजीबावास आज्ञा केली की तुम्हांजवळी डबले आहेत. त्यात यांच्या वतनाच्या वतनाच्या[1] सनदा भरून देणे. ते कबजीबावाने मान्य करून आम्हास सांगितले की तुमचा आप्त कोणही आम्हाबराबरी देणे. त्याजवळी वतनाची पत्रे करून देतो. ते समई पदाजी यादव आम्हाजवळी होते. त्यास आम्ही वतनाच्या पत्राबदल कबजीबावाजवळी ठेविले. आम्ही राजेश्री स्वामी समागमे रायेगडास गेलो. मागे पदाजी यादव वतनाचे कागद मागत असता तुलाजी कडु मागतो पनालियास आला. त्याणे आकस करून नसतेच कबजीबावासी सांगितले की नरसींगराऊ यादव देशमुख का अउद हे व पदाजी यादव अनंदरायाजवळी जमातदारी करीत असता ते वेळेचे याजकडे सोळा हजार होन फाजील आहे ते घेऊन मग वतनाचे कागद करून द्यावे म्हणोन. हे वर्तमान पदाजी यादव याणी यैकिल्यावरी वतनाचे कागद मागतो याकरिता हे बालट करिताती तेव्हा पुढे कैसे होईल ते न कळे. यैसे जाणोन ते निघोन गेले. हे वर्तमान कबजीबावानी राजश्री स्वामीस लेहून पाठविले की अर्जोजी यादव व गिरजोजी यादव यासी याणी आपल्या भाऊ वतनाचे पत्रानिमित्य आम्हाजवळी ठेविला होता तो पळोन गेला म्हणऊन. त्यावरून राजेश्री स्वामीनो आम्हा उभयेतास पुसिले की तुम्ही कितीजण भाऊ. त्यावरून आम्ही भाऊ जे होतो ते सांगितले. त्यावरून राजेश्री स्वामो बोलिले की कबजी बावाजवळी वतनाच्या पत्रानिमित्य ठेविला होता तो कोण म्हणून. त्यावरी आम्ही उभयतानो सांगितले की वतनाच्या पत्रा निमित्य कबजी बावाजवळी पदाजो यादव यास ठेविले होते. तो आमचा काही नव्हे. यैसे सांगितले. त्यावरी राजेश्री स्वामीस समजोन बरे म्हणोन बोलिले पदाजी यादव कबजीबावा पासून पलोन गेले याकरिता ते प्रसंगी पत्रे न जाली. त्याउपरी सिरकियाचे धामधुमे

१ मुळांत दुबार.

करिता कबजीबावा खिलणीयास गेले. सवेच राजेश्री स्वामी तेथे आले. तेथून राजेश्री स्वामी व कबजीबावा रायेगडास जावया संगमेस्वरास आले. तेथे आम्ही वतनाच्या पत्राविसी विनंती केली. होन २००० दोन हजार सेरणी दिल्ही. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी वतनाच्या पत्रास परवानगी दिल्ही. पत्रे सिध जाहाली. राजमुद्रा जाहाल्या. सरकारकुनाचे सिके निशानास पत्रे गेली तों तेच दिवसी सेख निजाम गनीम तेथे आला. त्या वाढचात सनदा गेल्या. त्याउपरी आम्ही राजश्री राजाराम साहेब छत्रपती राज्य करू लागले त्यापासी गेलो. ते समई झुलपुकारखान गनीम रायेगडास वेढा घालावयास आला. याकरिता राजेश्री स्वामी प्रतापगडास गेले. अर्जोजी यादव यास रायगडी ठेविले. प्रतापगडीहून राजेश्री स्वामी गनिमाचे दाटी करिता परळीस गेले. तेथून पनालियास गेले. आम्हास प्रतापगडीहून मातुश्री जानकीबाई व राजेश्री शाहू राजे यास आणावया कारणे रायेगडास रवाना केले होते. आम्ही वेढियातून गडावरी जाऊन चागोजी काटकर आदिकरून सकलास राजेश्री स्वामीची आज्ञा सांगितली. ते ना यैकत. तेव्हा राजेश्री स्वामीच्या खर्चाकारणे सोने वस्तभाव मागोन घेतली आणि तैसेच वेढियातून निघोन कांगोरीस आलो. तेथे मुलुकातील लोक वदलोन येऊन गडाखाली बैसले. तेथून आपण युक्तीने निघोन रोहिडा पांडवगड वैराटगड सातारा परळी या किल्ल्यावरून गनीमाच्या सीलसिल्यामधून रातवे खपून परम संकटे तितके सोने वस्तभाव सांभाळून पनालेस राजेश्री स्वामी जवळी गेलो. त्यावरून राजेश्री स्वामी बहुत संतोसी जाहाले. ते समई आपण वतनाचा अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामी तुमचे वतन तुम्हास देऊ म्हणोन बोलिले. त्याउपरी पनालियास गनिमाचा वेढा आला. याकरिता राजेश्री स्वामी कर्नाटकात जावयाच्या उदेशे तेथून स्वार जाहाले. ते समई उच उच जवाहिराच्या गाठोडचा बांधोन आम्हाजवळी व वरकड हुजुरिया जवळी दिल्ह्या आणि राजेश्री स्वामी समागमे जात असता

छत्रपती राजाराम रायगडाहून निसटल्याचा उल्लेख. क्रमांक : ३२२; पृ. ४७२

राजेश्री हंबीरराऊ व राजेश्री मानसिग मोरे माघारे निघोन आले पुढे राजेश्री बहीरजी घोरपडे येऊन भेटले. त्यास समागमे घेऊन. राजेश्री स्वामी मार्गीचे बहुत श्रमेकडून सिवमोघ्यास गेले. तेथे राजेश्री रुपाजी भोसले व सकल लस्कर टाकून जरोर येकाकी राजेश्री स्वामीस करनाटकांत जावे लागले. तेव्हा आम्हा जवळील जवाहिराच्या गाठोड्या होत्या त्या राजेश्री खंड प्रभु चिटनिवीस यापासी देऊन आम्हास समागमे घेतले. गोठा बाहेरी गेलियावरी समुदाये बहुत देखोन आम्हासही माघे राहावयाची आज्ञा केली. याकरिता आम्ही फिरोन गोठात येऊन ज्याजवळी ज्या गाठोडिया होत्या त्या त्या आपलाल्या आपणाजवळी घेतल्या. रुपाजी भोसले व वरकड सारे लस्कर गनीमाच्या हातास लागले. त्यासंकटामध्ये नाना प्रकारीचे श्रमसाहास करून युक्तीने तितके जवाहीर जतन करून परम प्रयासे नरगुंदास आलो. तेथे आपणास वेथा जाहाली. त्यामुळे येक महिना तेथे राहावे लागले. तेव्हा ज्या पासी ज्या गाठोड्या होत्या त्या त्याणी आम्हाजवळी टाकून देऊन सारे निघोन गेले. ते सारे जवाहीर दमाजी सरखवास याणी व आम्ही जतन करून मार्गीचे परम संकटे चंदोस घेऊन गेलो. राजश्री स्वामीचे दर्शन जाहाले. जवाहिराच्या गाठोड्या पुढे ठेविल्या. गाठोडियावरी सिके किले पनाळियावरी केले होते ते रुजु केले. राजश्री स्वामी संपूर्ण जवाहीर पाहून परम संतोसी जाहाले आणि आम्हा उभयतास पांच पांच हजार चक्रे बक्षीस पाच पाच सेर रुप्याची ताटे व दोन दोन रुप्याच्या वाट्या व पाणी प्यावयाची येक येक रुप्याची घडी येक येक तरवार येक येक कटार येक येक ढाल व पांच पांच नगवस्त्रे द्यावया आणिली. ते समई दमाजी सरखवास यास सदरहूप्रमाणे दिल्हे ते त्यानी घेतले. आम्हास देते समई आम्ही वतनाचा अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामी बोलिले की तुमची वतने काय काय आहेत. त्याउपरी आम्ही अर्ज केला की पा कऱ्हाड येथील देशमुखी व का अउदीची देशमुखी हे आपली वतने

यामध्ये थोरले कैलासवासी स्वामीस अर्ज केला. त्यावरून त्याणी का। अउद येथील देशमुखोचे वतन दिल्हे. परंतु ते समई वतन पत्रे जाहाली नाहीत. तदनंतर राजेश्री संभाजी राजे छत्रपती याचे वेळेस संगमेश्वरीचे मुकामी वतन पत्रे सीध जाहाली तो शेख निजामाचा बाखा येऊन पडिला. याकरिता पत्रे आपल्या हातास आली नाहीत. याउपरी साहेबी आपली दोन्ही वतने आपणास देविली पाहिजेत म्हणून अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी आज्ञा केली की का। अउद येथील देशमुखीचे वतन पहिले दिल्हेप्रमाणे साहेब देतात हे घेणे. पुढे राहिले वतन तेही देऊ म्हणऊन बोलिले. त्यावरून मागती अर्ज केला की ये समई साहेब कसबा अउदचे देशमुखीचे वतन देतात ते हुकुमाप्रमाणे घेतो. वस्त्रे पात्रेही घेतो. पाच हजार चक्रे बक्षिसाचे हे साहेबी वतनाचे सेरणीस घेऊन वतनाची पत्रे करून देविली पाहिजेत म्हणऊन. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी पाच हजार चक्रे सेरणीस घेऊन का। अउदचे देशमुखीपत्रे करून देविली. त्यास का। मजकुरीचे देशमुखीचे वतन राजेश्री जेतोजी यादव याचे व आमचे उभयताचाच विभाग चालत आला आहे. याकरिता नरसिंगराऊ बिन जैतोजी यादव व गिरजोजी यादव येणेप्रमाणे नावे घालून वतनपत्र करून घेतले. ते संताजी मुळीक याजवळी देऊन नरसिंगराऊ यादव जेतोजी यादव याचे पुत्र याजवळी पाठविले. त्यापासून अउदीचे देशमुखीचे वतन तेवढे आम्ही अनुभवीत आहो. त्याउपरी आपणास राजश्री स्वामीनी अंतःपुरीचा सरहवाला सांगितला. ते सेवा करीत असता मातुश्री राजसबाई साहेबाचे उदरी सोयेराबाईचा जन्म जाहाला. हे संतोश वर्तमान आपण राजेश्री स्वामीस श्रुत केले. त्यावरून राजेश्री स्वामी संतोसी होऊन आपणास विशष बक्षीस द्यावे म्हणऊन बोलिले. ते समई बाजी कदम खंडोजी दाभाडे याणी अर्ज केला की यास साहेब बक्षीस देता ते न द्यावे. प्रा। कन्हाडीचे देशमुखीचे वतन याचे यास द्यावे म्हणऊन बोलिले.

या वरून राजेश्री स्वामी बोलिले की पाा मााचे देशमुखीपैकी तााा उबरज व ता॥ तारगाऊ या दोनी माहालीचे देशमुखीचे वतन दिल्हे असे म्हणऊन बोलोन वतनपत्रास आज्ञा दिल्ही. ते प्रसंगी वतनाचे सेरणीस होन प्रलेघाटी २००० दोन हजार व दरबार खर्चास होन ४५०० चाडे चार हजार यैसे होन साडे साहा हजार मकाजी यादव पाटील मौजे कविठे याचे गुजारतीने वेचून उबरज तारगाऊ या दो माहालीचे वतनाचो पत्रे करून घेतली ती संताजी मुळीक याबराबरी पीराजी यादव याकडे पाठविलो. त्याउपरी राजेश्री स्वामोनी चौघी मातुश्रो साहेबास पालेकोटास पाठविले. त्या समागमे आपणास पाठविले. मागे माहादजी जगदाळा हुजुर चंदीस येऊन गैरवाका विदित करून ताा मसूर येथील देशमुखीचे वतनपत्र करून घेतले. हे वर्तमान आपण चंदीस आलियावरी कळले. त्यावरी आपण राजेश्री स्वामीस विनंती केली आणि त्यास वेव्हार सांगोन त्यास खोटा करून त्याणे पत्रे करून घेतली होती ती रद म्हणऊन नूतन राजपत्रे करून घेतली. या कार्यास खर्च पडिला होन प्राा ५००० पाच हजार. त्याउपरी राजेश्री सिवाजीराजे छत्रपती याचा जन्म जाहाला. हे संतोश वर्तमान आम्हो राजेश्री स्वामीस स्रुत केले. ते समई राजेश्री स्वामी परम संतोसी होऊन आम्हास विशष बक्षीस द्यावी म्हणऊन बोलिले. ते समई आपण पाा कऱ्हाड येथील देशमुखीचे वतन आपले. मधे उबरज तारगाऊ या दोही माहालीचे देशमुखीचे वतन साहेबी आपणास दिल्हे आहे. वरकड राहिले वतन आपले आपणास देविले पाहिजे म्हणऊन अर्ज केला. त्यावरून राजश्री स्वामी कृपाळु होऊन पाा कऱ्हाड येथील देशमुखोचे सारे वतन आम्हास दिल्हे. पत्रे व्हावी तो येका येकी झुल्पकारखान गनीम आला. याकरिता पत्रे झाली नाहीत. त्याउपरी झुलपुकारखान गनीम चंदोस परीघ घालावयास आला. तेव्हा राजेश्री राजा कर्ण भोसले यांस झुल्पकारखानाकडे पाठवून सख्य करावे लागले. त्या

समागमे आम्हास व राजेश्री शंकराजी पंडित सुमंत व राजश्री बावाजी प्रभु यास देऊन झुलपुकाराचे भेटीस पाठविले. आपण राजेश्री राजा कर्ण भोसले यास घेऊन जाऊन झुलपुकारखानाची भेटी करून तेथील नानाप्रकारोचे विशम संधी होत्या त्या तितक्या सांभाळून राजाकारणास अंतर पडो न देता पुन्हा राजेश्री राजाकर्ण यास सांभाळून घेऊन आलो. ते प्रसंगी राजेश्री स्वामी वहुत संतोसी जाहाले आणि शंकराजीपंतास वक्षीस चक्रे यक १००००० यक लाख व आम्हास बक्षीस चक्रे ५०००० पनास हजार व बावाजी प्रभु यास २५००० पंचवीस हजार बक्षीस दिल्हे. ते समई आपण विनंती केली कीं पनास हजार चक्रे साहेब देतात ते सेरणीस घेऊन पाा कऱ्हाड येथील देशमुखीचे वतनाच्या सनदा करऊन देविल्या पाहिजेत. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी वतनाची पत्रे करून देविली. पत्रे व्हावी तो येकायेकी झुलपुकारखानाने येऊन चंदीस वेढा घातला. संकट बहुत जाहाले. तेव्हा राजेश्री स्वामी येलुरास जरोर गेले. मागे झुलपुकारखान याणे सुलतान-ढवा करून चंदी घेतली. संपूर्ण लोकाचे कबिले धरिले. गनीमाने मार्गाचा अवरोध केला असता त्या संकट प्रसंगामध्ये आम्ही आपल्या जीवाची व कबिल्याची आशा सोडून केवळ साहास कर्म करून मातोश्री तारावाईसाहेब व राजेश्री शिवाजीराजे व मातोश्री राजसबाईसाहेव यांचे उदरी राजेश्री संभाजी राजे यांचा संभव होऊन साहा महिने जाहाले होते ती व त्यांची कन्या सोयराबाई व उभयता मातुश्रीचे सेवेसी बाइको असिली पाहिजे याकरिता लखमु कारभारीण समागमे घेऊन मार्गीचा स्वता पायें उतारा करून परमश्रमेकडून येलुरास राजेश्री स्वामी समीक्ष घेऊन आलो. उभयेता मातुश्री आईसाहेब व राजेश्री शिवाजी राजे व सोयराबाई यांच्या व राजेश्री स्वामीच्या भेटीसमई राजेश्री स्वामी व संपूर्ण सरकारकून व हुजरे परमसंतोसी होऊन बोलिले की या संकटातून राजकुमारास घेऊन आले हे काही सामान्य कर्म केले नाही. राजकुमार म्हणजे राज्याचे जीवन. ते

याणी आपल्या जीवाची होली करून सौंरक्षुन आणिले. येणेगुणे राज्यास दुणी आयुश चढले इत्यादि गौरव गोष्टी बोलोन राजेश्री स्वामी बोलिले की या संतोश समई गिरजोजी यादव यास काये द्यावे म्हणऊन. ते प्रसंगी दाजी कदम व खंडोजी दाभाडे व खंडे प्रभु चिटनिवीस व रवळोजी इगवले व संपूर्ण हुजरे व सरकारकून याणीं अर्ज केला की पाा कऱ्हाडी येथील देशमुखीचे वतन साहेबी यास दिल्हे आहे. पत्रें जाहाली नाहीत. तीं पत्र करून देववावी म्हणऊन. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी पत्रास आज्ञा दिल्ही. तों सवेच जुलपुकारखान येलूरास येतो म्हणऊन वर्तमान आले. याउपरी येलूरी राहाता नये यैसे जाणोन आपण हर उपाये करून देशास जावे यैसा विचार राजेश्री स्वामीने करून उभयता मातोश्री आईसाहेब व राजकुमार व सोयराबाई यास कळले त्या रीतीन देशास घेऊन येणे म्हणऊन आम्हास आज्ञा केली. ते गोष्टीचीहो आम्ही सिधता केली. तो देसीहून राजश्री जाधवराऊ लस्करसहवर्तमान आले. त्यासमागमे घेऊन सर्व सामुदायासहित राजेश्री स्वामी देशास आले. मार्गी आम्हास विशष श्रम जाहाले तेथून राजेश्री स्वामी कोपल भुदरगडावरून पनालेस आले. आम्ही समागमे आलो. तेथे आमचा कबिला मागे राहिला होता तोही आला. तेथून राजेश्री स्वामी विशाळगडास आले. तेथे मातोश्री राजसबाईसाहेब गरोदर होती म्हणऊन त्यास तेथे ठेऊन मातोश्री ताराबाईसाहेब व शिवाजी राजे यास समागमे घेऊन कोकणोची स्वारी करून प्रतापगडास जाऊन श्रीचे दर्शन घेऊन परतोन हेळवाकास आले. तेथे विशाळगडाहून राजेश्री संभाजी राजे यांचा जन्म जाहाला म्हणऊन वर्तमान आले. ते आम्ही राजेश्री स्वामीस विदित केले. त्यावरून राजेश्री स्वामी बहुतच संतोसी जाहाले. चंदीहून गिरजोजी यादव याणी तांब्राच्या संकटातून राणीया काढून आणिल्या त्यामुळे आम्ही हे संतोशाचे दिवस पाहिले इत्यादि गौरवगोष्टी बहुत बोलिले आणि बक्षिस विशष

द्यावी म्हणऊन प्रसंग केला. वक्षिस देते समयी आपण बक्षिस कबूल न करितां वतनाच्या पत्रांचाच अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी राजेश्री खंडप्रभू चिटनिविस यास वतनपत्रे करून द्यावयाची आज्ञा केली. तेच दिवसी मातुश्री तारावाईसाहेव व राजेश्री शिवाजी राजे यास परळोस रवाना केले. त्या वरावरी आम्हास दिल्हे. याकरिता वतनाची पत्रे करून घ्यावयास अनकूल पडिले नाही. त्याउपरी राजश्री स्वामी विशाळगडास राजेश्री संभाजी राजे याचे बारसे करावयास गेले. वारशाचे प्रसंगी मातुश्री राजसवाईसाहेब यानी आमच्या वतनाच्या पत्राकरिता वारसे तटवून विनंती केली. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी त्या तातडीमधे पत्रे करून मातोश्री साहेबाजवळी दिल्ही. त्याउपरी बारसे केले. ते पत्रे मातुश्री मातुश्री[1] साहेबी आम्हाजवळी पाठविली. पत्रें पाहाता तातडी करितां व आम्ही जवळी नव्हतो याकरिता संप्रदायें शुध जाहाली नाहीत. त्याउपरी राजेश्रो स्वामी विशाळगडाहून परळीस आले. तेथून मातोश्री ताराबाई साहेबांस व आम्हास समागमे घेऊन सातान्यास आले. आम्ही परळीत असतां राजश्री पिराजी यादव मल्हारजी कालभार पाटील मौजे पाली हे व आणखी दोघ चौघ वतनदार यैसे आमच्या भेटीस आले होते. तेही आम्हासमागमे सातारियास आले. मागून स्वरूपजी यादवही आले. ते प्रसंगी पिराजी यादव आम्हास बोलिले की तूं आमचे कुली जेन्मलास आमचा वतनाचा उधार केला. उबरज तारगाऊ येथील देशमुखीची पत्रे संताजी मुलिक या बराबरी आम्हापासी पाठविली ते आम्ही राजेश्री रामचंद्र पंडित याजवळी घेऊन जाऊन त्यास ५००० पाच हजार रुपये सेरणी देऊन त्याची दुबाले पत्रे करून घेतली ते तुमचा पुत्र मुधोजी यादव व संताजी मुळीक या बराबरी देऊन महालास लाविली. ते व आम्ही वतनाची खटपट करीत असता

१. मुळात दुबार.

मुलकात आम्हास कोणी वतनाचा चौका बैसऊ देत नाहीत. या उपरी राजेश्री स्वामी व तुम्ही या प्रांते आले आहा. हे देशमुखी सोडवावयास श्रमसाहास तुम्ही केले आहा. या उपरी वतनाचा चौकाही तुम्हीच बैसवणे. वतनही तुम्ही चालवणे यैसे म्हणऊन पिराजी यादव याणी वतनाचे सिके आमच्या नावे घडऊन त्याची पूजा करून आमच्या गळा घातले. तेव्हा आम्ही पिराजी यादव यास सांगितले की ताा उबरज ताा तारगाऊ येथील देशमुखीची पत्रे वतनही राजेश्री स्वामीनी पहिलेच करून दिल्ही आहेत. अलेकडे पाा कन्हाड येथील देशमुखीचे वतनही आम्हास दिल्हे आहे. वतनाची पत्रे राजेश्री स्वामीचा मुकाम येकास्थळी जाहाला म्हणजे सावकासीने करून घेतो म्हणऊन सांगितले. त्यावरून पिराजी यादव बहुत संतोसी जाहालें. त्या उपरी त्यास निरोप दिल्हा. ते घरात गेलें. आम्ही यादो गिरमाजी यास मुतालकी देऊन ते व संताजी मुलीक यैसे उबरज तारगावास पाठविलें. त्यानी वतनाचा चौका बैसविला. त्याउपरी राजेश्री स्वामी साताराहून कर्नाटकाचे स्वारीस गेले. मातोश्री ताराबाईसाहेब व राजेश्री शिवाजी राजे यास परळीस जावयाची आज्ञा केली. त्या समागमे आम्हाला जावयाची आज्ञा केली. त्यास सातारा असता पुष्यमासी पालीच्या खंडेरायाची यात्रा आली. यात्रेमधे पालखो निघालियाचे दुसरी दिवसीचा हासील देशमुख व देशकुलकर्णी याचा. त्यास मातोश्री ताराबाईसाहेब व राजेश्री रामचंद्र पंडित यास सांगोन भागोजी जगथाप वाडीयातील मूल व हुजरातीचा जमाव पालीस पाठऊन ते दिवसीचा देशमुखीचा हासील डबीचा पैका व वस्त्रे व भंडार व खारीक खोबरे घेऊन सातारियास मातुश्री आईसाहेब व राजेश्री रामचंद्रपंत होते याजवळी आणून ठेविले. त्याणी आमचे स्वाधीन केले. त्याउपरी राजेश्री स्वामी करनाटकची स्वारी करून पनाळेस आले. तेथून विशाळगडास आले. त्याउपरी राजेश्री स्वामी जाहालनापुरीचे स्वारीस जाते समई साताराहून मातुश्री

ताराबाईसाहेब व मातुश्री राजसबाईसाहेब व राजश्री सिवाजी राजे राजेश्री संभाजी राजे यासी व आम्हास विशाळगडास रवाना केले. राजेश्री स्वामी जाहालनापुरीची स्वारी करून सिंहेगडास आले. तेथे आलियावरी कैलासवास केला. या स्वारी सिकारीच्या प्रसंगाकरिता व मातुश्री ताराबाईसाहेब यास परळीस ठेविले होते. आम्ही त्यासमीप होतो. या करिता वतनाची पत्रे करून घ्यावयास अवकाश पडिला नाही. राजेश्री राजाराम छत्रपति याणी कैलासवास केलियाउपरी राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपतिसाहेब विशाळगडी वर्षप्रतीपदेचे दिवसी राज्यासनारूढ जाले. ते समई राजेश्री परशरामपंत पेशवाई करीत असता त्याचे विद्यमाने पाा मजकुरीचे देशमुखीच्या पत्राविशई विनंती केली. ५००० पाच हजार रुपये सेरणी दिल्हे तों राजेश्री रामचंद्रपंत व परशरामपंत याचा गर्गशा लागला. पनाळे खाले खंडोपंत खटावकर याणे राजेश्री संभाजी राजे याचा पुत्र अपण शाहू राजे तांब्राच्या निर्बंधातून निघोन आलो म्हणऊन तोतया करून मुलकातील गडा-किलियावरी कागदपत्र चालविले. या विज्वर प्रसंगाकरिता पत्रे जाहाली नाहीत. त्याउपरी तोतया मोडिला. अवरंगजेबाने पनालेस येऊन पनाला घेऊन दुसरे वर्षी विशाळगडास अला. या करितां राजेश्री छत्रपतिसाहेब व उभयता मातुश्रीसाहेब व राजेश्री संभाजी राजे यैसे प्रतापगडास गेले. राजेश्री परशरामपंत यास प्रतिनिधी सांगोन विशाळगडास ठेविले होते. विशाळगड अवरंगजेबाने घेतल्यावरी राजेश्री परशरापपंत प्रतापगडास आले. त्याउपरी त्याचे विद्यमाने राजेश्री स्वामीस व मातुश्री आईसाहेबांस अर्ज केला की आपण विशाळगडीचे मुकामी वतनाचे पत्राविषई विनंती केली त्यावरून पत्रास परवानगी दिल्ही होती. परंतु तोतयाच्या व वरकड कितेक विज्वर प्रसंगाकरिता पत्रे जाहाली नाहीत. तरी स्वामीने पाा कऱ्हाडीचे देशमुखीचे पत्रे करून देविली पाहिजेत म्हणऊन विनंती केली. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी वतनाची पत्रे करून दिल्ही ती

कर्नाटकातून परत आल्यावर छत्रानी राजाराम व राजकुटुंब यांच्या हालचाली.

क्रमांक : ३०२; पृ. ४७९--४८०

आम्ही घेतली. यैसे या वतनासाठी जे जे श्रमसाहास करावयाचे ते केले व रोख द्रव्य दिल्हे. बक्षिसें दिल्हीं तीं वतनानिमित्य दिवाणांत सेरणीस दिल्हीं. हे श्रम संपूर्ण सरकारकून व हुजरीयांस ठाऊक आहेत. यैसीयास हे वतन परम साहास करून संपादिले. त्या उपरी यासीनखान कऱ्हाडी फौजदार होता. त्याचे भाऊ न्यामतखान राजेश्री स्वामीस हस्तगत जाहाले. त्यासी पंधरा हजार रुपये खंड केला. ते समई न्यामतखानाची माये मोगलाणिमा व यासीनखान याणी आम्हांस सांगोन पाठविले की तुम्ही कऱ्हाडीचे देशमुख आहा. राज्याजवळी सेवा करिता. न्यामतखान त्यास हस्तगत जाहाले. त्याला खंड केला आहे. तो खंड माफ करून न्यामतखानास सोडिवणे म्हणऊन. त्यावरून आम्ही न्यामतखानास सोडिविलीयाने आपले वतनास साधक आहे यैसे जाणून राजेश्री स्वामीस अर्ज करून पंधरा हजार रुपये माफ करून मुत्कता केली. त्या उपरी अवरंगजेब राजगडास आला. याकरिता राजेश्री स्वामी रांगणीयास गेले. ते समई आपणाकडे स्वरूपजी यादव व रुद्राजी चंदो देशकुलकर्णी व बाळोजी डुबल माहाजन व पाटील कुलकर्णी का। कऱ्हाड व गांवगनाचे पाटील कुलकर्णी व दयाराम यासीनखान याचे कारभारी यासह वर्तमान रांगणीयास आले. ते समई यासीनखान याणी मागितल्याप्रमाणे आपण यासीनखान यास रुपये ३०००० तीस हजार व घोडा व वस्त्रे तरवार कटार ढाल व दयारामास घोडा वस्त्रे तरवार कटार ढाल देऊन आपला मुतालिक बहिरो राम समागमे देऊन कऱ्हाडास पाठविला. तो जाऊन वतनाचा धंदा करीत असता राजेश्री शाहू राजे सातारियास आले. सातारा घेतला. ते प्रसंगी स्वरूपजी यादव यानी राजेश्री शाहू राजे याचे दर्शन घेऊन कऱ्हाडास आलियावरी स्वरूपजी यादव वतनाचा कारभार करू लागले. ते समई आमचा मुतालिक बहिरोराम निघोन आम्हा जवळी आला. राजेश्री शाहू राजे आले त्या आगोदर च्यारी वर्षे आम्ही पादशाहा अवरंगजेब याचा फर्मान देशमुखीचा करून

घेतला व दिवाणी परवाने व मिस्‌ला करून घेतल्या. त्यास खर्च रुा ३२००० बत्तीस हजार दिल्हे. यासीनखान याची तगैरी होऊन पुर्दुलाखान कऱ्हाडास आले. राजेश्री शाहू राजे यापासून राजेश्री स्वामीनी पनाळा घेतला. ते समई स्वरूपजी यादव याणी तुलाजी नाईक सिंदे व संताजी मुळीक या समागमे सांगोन पाठविले की आपणावरी वतनाचा कसाला पडिला आहे. दिवाणात पैका मागताती. तो द्यावा लागतो तरी तुम्ही टका पैका पाठऊन देणे. त्यावरून उभयता बराबरी रुपये १००० येक हजार पाठऊन दिल्हे. ते त्यास पावले. या उपरी सुहुर सन सित अशर मया अलफ या साली स्वरूपजी यादव याला पुरदुलखानाने धरिले. रुपये ३२००० बत्तीस हजार खंड केला. ते न मिळे. तयाकरिता कोटातून पळोन मौजे तडसर का॥ आऊद येथे गेले. त्याउपरी सुभानजी माने म्हसवडकर याणी आपणाकडील कारकून पाठऊन रुपये २२००० बावीस हजार खंड करार केला. त्यावरी ठाणा येऊन पुर्दुलाखान याची भेटी घेऊन कुल वस्तभाव घोडीगलाही सात देऊन अकरा हजार रुपये फारीक केले. बाकी उरले अकरा हजार रुपये. त्यानिमित्य राजेश्री काकाजीपंत यास घेऊन आमचे भेटीस पनाळियास आले. त्याची आमची भेटी जाहाली. परस्पर कितेक अप्तचे बोलणे जाहाले. ते प्रसंगी स्वरूपजी यादव बोलिले की तुम्ही आम्ही वतनाचे खावंद. आम्हास खंड पडिला. त्यामधे आम्ही निमे खंड भरिला. उरले निमेचे अकरा हजार रुपये तुम्ही देणे म्हणून आम्हास मागितले. त्यास आम्ही उभयता वतनाचे खावंद. येकावरी वतनमुळे कसाला पडिलियावरी येकाने अनकूल पडेल ते साई करावे हे विदित आहे. या विचारें आम्ही अकरा हजार रुपये स्वरूपजी यादव यास दिल्हे परस्परे येकात्मतेने वर्तावे यैसा परस्परेनी निश्चये जाहाला त्याउपरी स्वरूपजी यादवही आम्हास बोलिले की इतके दिवस तुम्ही आही वतन अनभविले. पुढे तुमच्या आमच्या मुलालेकराचा गर्गशा न व्हावा ये गोष्टीस देशमुखीचे वतन दों ठायी विभागून घेऊन तुम्ही आम्ही वौषपरंपरेने

आपलाले विभाग अनुभऊन सुखरूप राहावे म्हणऊन बोलिले. यैसियास आम्ही या वतनासाठी जे कस्ट मशागत केली व द्रव्य वेचिले ते तुम्हा गोतास कळावे म्हणऊन अद्यंत करिना सांगितला. याउपरी स्वरूपजी यादव वतनाचा विभाग करावा म्हणऊन बोलिले तरी हेही गोष्टीस आपण मान्य जाहाले आणि वतनाचे दोनी विभाग करून उभयेतानी घेतले असेत. तरी तुम्ही गोत आहा. आपले साक्षीनसी विभागपत्र करून दिल्हे पाहिजे. त्याप्रमाणे आपलाले विभाग अनभऊन सुखरूप राहू म्हणऊन केली तकरीर. सही. वळी आठसे येक्यासी.

तकरीर कर्दे स्वरूपजी बिन पिराजी यादव देशमूख पाा कऱ्हाड याणी सांगितला करीना यैसाजे. आपण व गिरजोजी यादव भाऊबंद. पाा मजकुरीचे देशमुखीचे वतन आम्हा उभयताचे. वडिलवडिलापासून अनुभवित असता अदलशाहा पादशाहाचे वेळेस संभाजी यादव व अंबाजी यादव देशमुखी चालवित होते. ते समई मुधोजी बिन वणगोजी निंबाळकर याणे पुंडावे केले. कऱ्हाडास येऊन कसबा कोट घेतला. तमाम मुलुक स्वार घालून लुटिला. ते समई यादव त्यास भेटले. हे वर्तमान पादशाहास कळल्यावरी नामजाद पाठऊन गनीम मारून काहाडीला. कसबा व कोट काबिज केला. नाईकवाडी यावरी तकसिराती ठेऊन गर्दना मारिल्या. कितेकाचे हातपाय कापिले. देशमुख व देशकुलकर्णी यावरी बदनामी ठेऊन दोन्ही वतने अमानत केली. देशमुखीचे वतन वजीरांचे दौलतीचे पुरवणींस तनखा दिल्हा. देशकुलकर्णाचे वतन विश्वासराऊ दबीर यास तनखियात दिल्हे. त्यास देशकुलकर्णी याचे वौशज कासी तिमाजी द्यानतराउ विज्यापुरी होते. त्याणी पादशाहास अर्ज करून देशकुलकर्णाचे वतन आपले दुबाले करून घेतले. देशमुखीचे वतन दिवाणात राहिले. ते रणदुलाखानास तनखियात दिल्हे त्याउपरी त्याकडून काहाडून माहाराज राजेश्री शाहाजी राजे यास दिल्हे. तें त्याणी व त्याउपरी राजेश्री शिवाजी

राजे छत्रपति स्वामी याणी व त्याउपरी राजश्री संभाजी राजे छत्रपति याणी त्याउपरी राजेश्री राजाराम छत्रपतो याणी अनभविले. त्यास देशमुखीचे वतन पादशाहानी अमानत केल्या दिवसापासून आमचे व याचें वडिलांचा भोगवटा तुटला. आमचे व याचे वडिलास वतनाचा येत्न करावया आनकुल पडिले नाही. त्यास आमचे व याचे वडिल सुखवस्तिने मुलकात राहात असता गिरजोजी यादव यांचे बाप मुधोजी यादव मौजे व्याहापूर येथे कुटुंबासहित जाऊन राहिले तो राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपति यांची काविजाती मुलकात होत आली गिरजोजी यादव याचे जेष्ट बंधु अर्जोजी यादव यास राजश्री छत्रपति स्वामीने प्रतापगडीचे इमारतीचा सुभा सांगितला. याकरिता मुधोजी यादव सारे कुटुंव घेऊन प्रतापगडास गेले. त्याउपरी गिरजोजी यादव चाकरीस राहिले. उभयेताही राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपति व संभाजी राजे छत्रपति व राजेश्री राजाराम छत्रपति यांची सेवा करीत असता याणी या वतनासाठी बहुतच कष्ट मशागती केली. अर्जोजी यादव याणी प्रतापगड पावनगडीची इमारती बांधली. पांचवडी राजवाडे मुस्तेद केले. गिरजोजी यादव हे मातुश्री दुर्गाबाईसाहेब राजेश्री संभाजी राजे छत्रपति यांची राणी दौलताबादेस तांब्राचे निबंधी होती. तेथे धणयाचे आज्ञेप्रमाणे जाऊन परमसंकटे त्याची भेटी घेऊन त्यास काढून आणावयाचा येत्न योजून येऊन वर्तमान धणयास सांगितले. त्याउपरी राजेश्री राजाराम छत्रपतिसाहेब राज्य करू लागले. संवेच झुलपुकारखान गनीम रायगडीचे वेढियास आला. याकरिता राजेश्री स्वामी रायगडीहून उतरोन प्रतापगडास गेले. तेथून पनाळियास गेले. ते प्रसंगी राजश्री गिरजोजी यादव याणी रायगडीहून सोने नाणे वस्तभाव काढून मार्गीची सुरक्षित पनालियास राजेश्री जवळी पावविली. तेथून राजेश्री स्वामी कर्नाटकास जाता समागमे गेले. सिवमोघीयाच्या वाखियामधे राजेश्री स्वामीचे जवाहीर उचउच वडिलार्जित वस्ता मागे राहिल्या ते संपूर्ण जवाहीर गिरजोजी यादव याणी चंदीस राजेश्री स्वामीपासी पावविले.

याविरहित सेवा करीत असता कितेक. श्रमसाहास करावयाचे ते केले. यैसी जे जे सेवा करीत आले ते ते सेवेवरी धणी परमसंतोषी होऊन वरचेवरी बक्षिस देत होते ते बक्षिस दिवाणात सेरणीस देऊन आपले सदरहु वतनाचा अर्ज करीत आले. ते ते समई धणी यांचा अर्ज मान्य करीतच आले. त्या उपरी गिरजोजी यादव यास राजेश्री नी दरुनी माहालीचा सरहवाला सांगितला. त्या उपरी राजेश्री स्वामीस सोईराबाई कन्या जाहाली. हे वर्तमान गिरजोजी यादव याणी राजेश्री स्वामीस विदित केले. ते समई राजेश्री स्वामी संतोसी होऊन यास बक्षिस देत होते ते याणी न घेता परगणे कऱ्हाड येथील देशमुखीच्या वतनाचा अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी त॥ उबरज व त॥ तारगाव येथील देशमुखी देऊन वतनपत्रें करून दिल्ही. उरले वतन तेही पुढे देऊ म्हणून बोलिले. ते प्रसंगी वतनाचे सेरणीस होन प्रळेघटी २००० दोन हजार व अव्हांतर दरबार खर्च होन ४५०० साडे चार हजार येणे प्रमाणे देऊन त॥ उबरज व त॥ तारगाव या दोन्हीं माहालीच्या सनदा घेऊन चंदीहून संताजी मुळिक या बराबरी आम्हाजवळी पाठविल्या त्यास आम्ही राजेश्री रामचंद्रपंतापासी जाऊन सनदा दाखविल्या. त्यावरून त्याणी सेरणी मागितली. ते समई आपले बाप पिराजी यादव याणी रुपये पांच हजार सेरणी देऊन दुमाले सनद करून घेऊन गिरजोजी यादव याचे पुत्र मुधोजी यादव व संताजी मुळीक या बराबरी माहालास पाठविल्या. त्या उपरी राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपति याचा जन्म जाहाला. ते संतोष वर्तमान गिरजोजी यादव याणी राजेश्री स्वामीस श्रुत केले. त्यावरून राजेश्री स्वामी विशष संतोषी होऊन यांस विशेषच बक्षिस देत होते ते याणी न घेता उरले आपले वतन मागितले. त्यावरून राजेश्री स्वामी मेहरबान होऊन प॥ कऱ्हाड येथील देशमुखीचे वतन अगदी दिल्हे पत्रे व्हावी तों झुलपुकारखान गनीम चंदीस वेढा घालावयास आला. तेव्हा राजेश्री राजा कर्ण भोसले यांस झुलपुकारखानाकडे पाठवावे लागले. त्या बराबरी गिरजीजी यादव

यांस दिल्हे. याणी जाऊन तेथील विशम संधी सौरक्षून राजा कर्णास सांभाळून फिरोन राजेश्रीजवली घेऊन आले. ते समई राजेश्री स्वामी बहुत संतोसी होऊन यास बक्षिस चक्रे ५०००० पनास हजार येकून रुपये एक लक्ष देत होते. ते याणी कबूल न करिता पाा कऱ्हाड येंथील देशमुखीचे वतन साहेबी आपणास दिल्हे आहे त्याच्या सनदा जाहाल्या नाहीत त्या सनदा देविल्या पाहिजेत म्हणऊन अर्ज केला. त्यावरून राजेश्री स्वामीनी सनदाची परवानगी दिल्ही. सनदा व्हाव्या तो झुलपुकारखानाने चंदीस वेढा घातला. या करिता स्वामी जरोर निघोन येलूरास गेले. त्याउपरी झुलपुकारखानाने सुलतानढवा करून चंदी घेतली. तमाम लोक धरिले. त्या संकटातून गिरजोजी यादव याणी मातुश्री ताराबाईसाहेब व राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपतीसाहेब व मातोश्री राजसबाईसाहेब साहा महिनीयाची गरोदर होती व त्याची कन्या सोयराबाई यैसी आपले जिवाची व कबिलीयाची तमा न धरिता केवळ साहास कर्म करून काहाढून घेऊन येलूरास राजेश्री स्वामीपासी पावविली. त्यावरून राजेश्री स्वामी यावरी फारच संतोसी जाहाले आणि विशष बक्षिस देऊ लागले. तेही याणी घेतले नाही. वतनाच्याच सनदाचा अर्ज केला. त्यावरून वनपत्राची परवानगी दिल्ही. तो संवेच राजेश्री स्वामीस निघोन देशास यावे लागले. हेही समागमे आले. त्याउपरी मातुश्री राजसबाईसाहेब सगर्भ होती. ती प्रसूत जाहाली. राजेश्री संभाजी राजे याचा जन्म जाहाला. बारसे करते वेळेस हे समीप नव्हते. मातुश्री ताराबाईसाहेब व राजेश्री शिवाजी राजे परळीस होते त्यासमीप होते. तथापि मातुश्री राजसबाईसाहेब याणी राजेश्री स्वामीस अर्ज केला की गिरजोजी यादव याणी आम्हांस चंदीच्या संकटातून काढून आणिले. तेणेकरून हे संतोषाचे दिवस पाहिले. यैसे असतां त्यास साहेबी कऱ्हाडीची देशमूखी दिल्ही आहे. त्याच्या सनदा होऊन त्याच्या हातास गेल्या नाहीत. त्या देववाव्या त्यावरून राजेश्री स्वामीनी सनदा करुन दिल्ह्या. मग बारसे केले तातडीच्या प्रसंगाकरिता व गिरजोजी यादव हे समीप नव्हते याकरिता

सदरहू वतनाच्या सनदा संप्रदायेशुध जाहाल्या नाहीत. याकरिता गिरजोजी यादव याणी सनदा माहालास पाठविल्या नाहीत. त्याउपरी गिरजोजी यादव परळीस असतां आपले बाप पिराजी यादव व मल्हारजी कारभार पाटील मौजे पाली व आणखी दोघ चौघे वतनदार यैसे गिरजोजी यादव याचे भेटीस गेले. तेथून गिरजोजी यादव व हे यैसे सातारियास गेले. मागून आपणही तेथे गेलो. ते प्रसंगी आपले बाप पिराजी यादव हे गिरजोजी यादव यास बोलिले की तुम्ही आमचे कुली जन्मलेस वतनाचा उधार केला. हे गोष्टी सामान्य केली यैसी नाही इत्यादि समाधानाच्या गोष्टी बोलिले. त्याउपरी गिरजोजी यादव बोलिले की राजेश्री स्वामीने ता॥ उबरज व ता॥ तारगाव येथील देशमुखीचे पत्रे दिल्हीच आहेत. अलिकडे हवेली कऱ्हाडचे देशमुखीचे वतन दिल्हे आहे. वतनाची पत्रे राजेश्री स्वामीचा मुक्काम येका ठाई जाहाला म्हणिजे सावकाशेकरून घेतो परंतु उबरज तारगाऊ या दोन्ही माहालाचे देशमुखीची पत्रे संताजी मुळीक या समागमे पाठविल्याच चौका तुम्ही कैसा बसविला नाहीं म्हणऊन बोलिले. यैसियास जे समई संताजी मुळीक या समागमे गिरजोजी यादव याणी उबरज व तारगाऊ येथील देशमुखीच्या सनदा आम्हाकडे पाठविल्या त्या सनदा व संताजी मुळीक यास आम्ही समागमे घेऊन राजेश्री रामचंद्र पंडित याकडे जाऊन सेरणी रुपये ५००० पांच हजार देऊन दुमाले पत्रे करून घेतली आणि ती पत्रे यांचे पुत्र मुधोजी यादव व संताजी मुळीक या बराबरी माहालास पाठविली. तैंपासून ते व आम्ही मिळोन वतनाची खटपट करू लागलो. परंतु आम्हास कोणही वठेनासे जाहाले. यां करिता ते समई वतनाचा चौका बैसला नाही म्हणऊन हे जाहाले वर्तमान पिराजी यादव याणी गिरजोजी यादव यास सांगितले आणि बोलिले की या वतनानिमित्य तुम्ही श्रमसाहास विशषच केले. ते वतन सोडविले. वतनाचा चौका आम्हास बैसवत नाही. याउपरी तुम्ही आले आहा. कळेल तैसा चौका बैसवणे. वतनही तुम्हीच चालवणे. यैसे बोलिले आणि

वतनाचे सिके गिरजोजी यादव याच्या नावाचे करून त्याच्या गळा घातले. त्याउपरी यादो गिरमाजी यास मुतालिकी देऊन संताजी मुळीक यास व त्यांस वतनावरी पाठविली आम्हासही निरोप दिल्हा. संताजी मुळीक व यादोपंत याणी जाऊन वतनाचा चौका बैसविला. पुष्यमासी पालीच्या खंडेरायाची यात्रा होते. तेथील पालखी निघाले दुसरे दिवसीचा हसील देशमुखीचा तोही याणी घेतला. त्याउपरी स्वामी कर्नाटकीची स्वारी करून देशास आले. संवेच जाहालनापुरीचे स्वारीस गेले. तेथून सिंहगडास आले. तेथे त्याणी कैलासवास केला. अवरंगजेब पादशाहा याणे सातारा व परळी घेतली. ते समई पा। कऱ्हाड येथे मोगलाचे ठाणे यासीनखान मयाणा फौजदार आले त्यास आम्ही भेटून वतन चालवू लागलो राजेश्री राजाराम छत्रपति याणी कैलासवास केलियावरी राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपतिसाहेब व मातुश्री ताराबाईसाहेब विशाळगडी होती. ते राज्य करू लागले. ते समई गिरजोजी यादव याणी रुपये ५००० पांच हजार सेरणी देऊन वतनाच्या सनदाची परवानगी घेतली. सवेंच पनाळ्याखालें खंडोपंत खटाऊकर याणें आपण संभाजी राजे याचा पुत्र शाहू राजे म्हणऊन तोतया निर्माण्य केला. त्या विज्वर प्रसंगाकरिता सनदा वतनाच्या जाहाल्या नाहीत. त्याउपरी राजेश्री स्वामी प्रतापगडास गेल्यावरी गिरजोजी यादव याणी राजेश्री स्वामीस विनंती करून पा। कऱ्हाडचे देशमुखीची पत्रे करून घेतली. त्याउपरी यासीनखान याचे भाऊ न्यामतखान राजेश्री स्वामीस सांपडोन त्याला पंधरा हजार रुपये खंड केला. तेविशी गिरजोजी यादव याणी राजेश्री स्वामीस अर्ज करून खंड माफ करून न्यामतखान याची मुत्गता केली. त्याउपरी राजेश्री स्वामी रांगणियास गेले. ते समई यासीनखानाची तगैरी होऊन सिलेमानखान पणी ठाणेस आले. आम्ही जमीदार जाऊन भेटलो. त्यावरी आमचे माथा नजर म्हणऊन रुपये बारा हजार १२००० ठेविले ते दिल्हे. त्यावरी सिलेमानखान यांची तगैरी होऊन यासीनखान मयाणा कऱ्हाडास आले. त्याउपरी यासीनखान याणी आम्हास व

देशकुलकर्णी व माहाजन व पाटील कुलकर्णी देखील दयाराम यासीनखान याचे कारभारी यासह वर्तमान गिरजोजी यादव याकडे रांगण्यास पाठविले ते प्रसंगी यासीनखान याणे मागितल्या प्रमाणे गिरजोजी यादव याणी यासीनखान यास रुपये ३०००० तीस हजार व घोडा व वस्त्रे व दयारामास घोडा वस्त्रे दिल्ही. ते प्रसंगी गिरजोजी यादव याणी आपला मुतालिक वहिरो राम यास समागमे देऊन ठाणेस पाठविला. तो वतन चालऊ लागला. तिसरे वरषी राजेश्री शाहू राजे याणी सातारा घेतला. ते प्रसंगी आम्ही जाऊन त्याची भेटी घेतली. त्याणी आपले माथा रुपये १०००० दाहा हजार ठेविले ते दिल्हे व अंतस्त रुपये १०००० दाहा हजार द्यावे लागले. ते देऊन आम्ही कऱ्हाडास आलो. ते समई यासीनखान याणी म्हटले की तुम्ही राजेश्री शाहू राजे यास दाहा हजार रुपये दिल्हे त्याप्रमाणे आम्हास देणे म्हणऊन म्हटल्यावरी यासीनखान यास रुपये १०००० दहा हजार दिल्हे. त्या उपरी यासीनखान याची तगैरी होऊन पुर्दुलाखान आले. यांची व त्यांची लढाई जाहाली. त्यांत यासीनखान पडिले. पुर्दुलाखान ठाणेत आले. आम्ही जमीदार जाऊन भेटलो. ते समई आमचे माथा नजर म्हणऊन रुपये २७००० सताविस हजार ठेविले ते दिल्हे. ते समई आम्ही तुळाजी सिंदे व संताजी मुळीक या समागमे गिरजोजी यादव यास सांगोन पाठविले की ये समई आम्हावरी वतनमुळे कसाला आहे. ये समई आमची साहेता करणे म्हणून. त्यावरून गिरजोजी यादव याणी तुळाजी सिंदे व संताजी मुळीक या बराबर रुपये १००० एक हजार पाठविले. ते आम्हास पावले. त्या उपरी सुहुर सन सित अशर मया अलफ या साली पुरदुलाखान याणी आम्हास निग्रह करून रुपये ३२००० बतीस हजार खंड केला. त्याचे मागणे लाविले. आपणास पैकेस ऐवज नाही. या करिता तेथून निघोन तडसरास गेलो. तेथून आपले मुतालिक रामाजी गणेश यास सुभानजी माने देशमुख म्हसवड याकडे पाठऊन आपली हकीकत त्यास कळविली. त्यावरून त्याणी राजेश्री काकाजीपंत यास पुरदुलाखानाकडे पाठऊन

त्यासी रदबदल करून रुपये दाहा हजार सोडऊन बाविस हजार रुपये करार करून आम्हास कौल पाठविला. त्यावरून आम्ही कऱ्हाडास येऊन पुरदुलखानाची भेटी घेतली. खंडामधे आम्ही सर्वहि साती घोडी गला वस्तभाव भरीस घालून अकरा हजार रुपये वारिले. उरले अकरा हजार रुपये द्यावया यैवज नाही. यैसियास गिरजोजी यादव आपले भाऊबंद. उभयेता वतनाचे खावंद. याणी आपली साहेता करावी हे उचित आहे. यैसे जाणून राजेश्री काकाजीपंत यास घेऊन किले पनालियास गिरजोजी यादव यांचे भेटीस आलो. भेटी जाहाली. ते प्रसंगी आम्ही अकरा हजार रुपयाचे तगादियाचे वर्तमान सांगितले. त्यावरून याणी आपल्या चित्तात आणिले की हे आपण भाऊबंद. यैसे असता यास हा संकट प्रसंग प्राप्त जाहाला. ये समई अंतराये न करावाया विचारे अकरा हजार रुपये दिल्हे. त्या उपरी आम्ही दिर्घ दृष्टीचे वाटेने विचार चितांत आणिला की हे वतन म्हणिजे पहिले आमचे व यांचे वडिलांचे. त्यास वतन तुटोन बहुत दिवस जाहाले असता गिरजोजी यादव याणी असाधारण श्रमसाहास करून पुन्हा वतनाचा जीर्णोधार केला. तैं पासून उभयताही वतन अनुभवित आहों. पुढे यांचे व आमचे मुला लेकराचा वतनमुळे गर्गशा न व्हावा या विचारे आम्ही वतनाचे दोन्ही विभाग करून दोघानी घ्यावे ते आपलाले वौषपरंपरेने अनुभऊन सुखरूप असावे. येणेकडून यांचे आमचे मुलालेकराचा पुढे वतनमुळे गर्गशा होणार नाही. यैसे चितात आणून विभागाचा प्रसंग गिरजोजी यादव यासी केला. तेही हे गोष्टी मान्य केली आणि आम्ही उभयेतानी आपले आत्मसंताशे पा। कऱ्हाड येथील देशमुखीचे वतन रास्ती दोनी ठाई विभागून उभयेतानी घेतले असे. तरी तुम्ही गोत आहा. आपले साक्षनिसी केल्या विभागाचे विभागपत्र करून दिल्हे पाहिजे. त्याप्रमाणे आपला विभाग आपले वंशपरंपरेने अनुभऊन सुखरूप राहू म्हणऊन केली तकरीर. सही. वली तिनसे त्र्यासी.

येणेप्रमाणे उभयेतानी आपलाले करीने सांगितले. त्यास उभयेतानी वतनाचे दोनी विभाग करून घेतले. ते कैसे यास्तव समस्त गोतानी उभयेतास पुसिले की तुम्ही वतनाचे विभाग कैसे करून घेतले आहेत ते सांगणे म्हणऊन. त्यावरून उभयेतानी दोन्ही विभाग करून घेतल्याप्रमाणे सांगितले. बी तपसील वळी आठ.

विभाग सरूपजी बिन पिराजी यादव देशमूख पा कऱ्हाड याचा विभाग बी तपसील वळी तीन[1]

येकून देह सतरी हकबोली आठसे सवा होन बयालविस पाउणे आठावन चावर दाहा बिघे रास वळी दोनी रास

इनाम देह वल येक

मौजे कुभारगाऊ मौजे येलगाऊ

·।।· .।।.

येकूण निम निम देह रास वल येक

सदरहू गावी लाजिमा कानुबाब ज्याची त्यानी घ्यावो कसबा देखील जे गाव समाईक आहेत तेथील कानुबाब लाजिमा उभयेतानी निम निम घेत जावा. या खेरीज परगणाचे उभे मार्गीचा जकातीचा विस्वा निमे निम व लाजिमा उभयेतानी निमे निम घ्यावा. वळी नव.

विभाग गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमुख पा कऱ्हाड यांचा विभाग बि तपसील वळी तीन.[2]

---

१. गांवांचा तपशील घेतलेला नाही.

२. तपशील घेतलेला नाही.

येकून साडे यकोणहतरी देह होन आठसे सवा होन ब्यालविस पाउणे आठावन चावर दाहा विघे रास वळी दोनी रास.

इनाम देह वळ येक

मौजे कुभारगाऊ मौजे येळगाऊ

·।।· ·।।·

एकून देह निम रास वल येक

सदरहु गावी लाजिमा कानुबाब ज्याची त्याणे घ्यावी. कसबा देखील जे गाव समाईक आहेत तेथील कानूबाब लाजिमा उभयेतानी निमे निम घेत जावा. या खेरीज परगणाचे उभे मार्गीचा जकातीचा विस्वा निमे निम व लाजिमा उभयेतानी घ्यावा निमे निम. वळी आठ.

येणे प्रमाणे उभयेतानी विभाग करून घेतले ते सांगितले व उभयेतानी आपलाल्या तकरीरा सांगितल्या. याचा विचार समस्त गोतानी करून पाहाता प।। कऱ्हाड येथील देशमुखी पहिलेपासून स्वरूपजी बिन पिराजी यादव व गिरजोजी बिन मुधोजी यादव ये उभयेताचे वडिलांचे वतन हे खरे परंतु पादशाहानी अमानत केले. बहुत दिवस जाहाले यांचा भोगवटा तुटला. त्यासी मधे या उभयेताच्याही वडिलास यत्न करावया अनकूल पडिले नाही. या उपरी राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपति वतन अनुभवित असता त्याच्या मुदतीपासून राजेश्री संभाजी राजे छत्रपति व राजेश्री राजाराम छेत्रपति व राजेश्री शिवाजी राजे छत्रपति यांचे वेळेस गिरजोजी यादव याणी या वतनानिमित्य असाधारण श्रमसाहास केले. द्रव्यही बहुत वेचिले. कार्याकार्यावरी धणीयानी बक्षिसे उदंडच दिल्ही. तितकीही वतनानिमित्यच धणी यास सेरणीस नजर केली आणि परमयत्ने वतन सोडविले. त्याउपरी मोगलाई दिवाणातही द्रव्य उदंडच दिल्हे. स्वरूपजी यादव यावरी वतनाचा कसाला पड़िला असता

वतनानिमित्य त्यांसही शरीक जाहाले इत्यादि गिरजोजी यादव याणी श्रमसाहास करून वतनाचा जीर्णोधार केला. स्वरूपजी यादव याणीही गिरजोजी यादव याणी उवरज व तारगाऊ या दो माहालीच्या सनदा पाठविल्या. मुदतीपासून वतनावरी राहून मोगलाई दरबार राखिला. वतनमुळे टकापैकां त्यासही उदंडच पडिला. या प्रकारे वतनाचा जीर्णोधार करून उभयता वतन अनुभवित असता दीर्घ दृष्टीचे वाटेने पुढे वतनमुळे उभयेताच्या मुलालेकराचा गर्गशा न व्हावा या विचारे उभयेतानी आत्मसंतोशे समस्त गोताचे साक्षीनसी वतनाचे दोनी विभाग करून दोघानी घेतले हें गोष्टी उत्तम केली आणि केल्या विभागाचे विभागपत्र समक्ष गोताचे साक्षीनसी मागतात. तरी याउपरी स्वरूपजी बिन पिराजी यादव देशमुख पा। कऱ्हाड व गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमूख पा। कऱ्हाड या उभयेतानी या वतनाचे रास्ती विभाग करून घेतल्याप्रमाणे आपलाला विभाग आपलाले वंशपरंपरेने अनुभऊन सुखरूप राहावे. कोणी कोण्हासी कथला करू नये. यैसी आम्ही समस्त गोतानी आज्ञा करून हे विभागपत्र करून दिल्हे असे. तरी उभयेतानी सदरहू दोन्ही विभागामधे आपलाले विभाग आपलाले वंशपरंपरेने अनुभऊन सुखरूप राहावे. कोणही कोण्हासी कथला करू नये. समाईक विभागाचे गावदेखील कसबा देह ५ पांच या गावी चिठी रोखा करणे. त्यावरी उभयेतांचे शिके व्हावे. तैसेच सदरहू समाईक पांच गावीचे जमाबंदीवरी उभयेतानी सिके करीत जावे. आपलाले विभागाचे गावी चिठी रोखा करणे. त्यावरी सिका ज्याचा त्याणी करावा. परगणाचे सरजमाबंदीवर व सरपटी व तुमारावरी उभयेतानी सिके करावे. या केल्या विभागामध्ये व निर्णय केल्यामध्यें उभयेता अगर उभयेतांचे वौशपरंपरेमधे जो कोणही कथला कुसुर करील तो दिवाणाचा गुन्हागार व गोताचा अन्याई. हे लिहिले विभागपत्र, सही वळी त्रेसस्ट एकून वळी चवदासे नव,

वि कलम रुद्राजी चंदो देशकुलकर्णी पा। कऱ्हाडी

लिहिलेप्रमाणे मान्य स्वरूपजी बिन पिराजी यादव देशमुख पा। कऱ्हाड

लिहिलेप्रमाणे मान्य गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमूख पा। कऱ्हाड

स्वरूपजी
यादव देश
मुख पा। कऱ्हाड
(निशाणी
नांगर)

श्री
मुधाजि सु
त गिरजोजि या
दव देशमूख
पा। कऱ्हाड

दसकत कृष्णाजी शंकर देसपांडे पा। कऱ्हाड

क्रमांक : ३२३ दि. २६-१०-१७१६

सेनापती दाभाडे ह्याना पोर्तुगिजानी दमणमध्ये प्रतिकार केला होता त्याचा वृत्तांत गोव्याच्या व्हाइसरॉयने पोर्तुगालच्या राजास कळविला असता त्याने त्याला खालील उत्तर धाडले.

....

आपले चालू सालच्या बारा जानेवारीचे पत्र माझ्या अवलोकनात आले. त्यात आपण तिकडील घडामोडीचा आढावा घेतला आहे.

आपण लिहिता की, "मराठ्यांचा सेनापती दाभाडे ह्याने गेल्या वर्षीच्या उन्हाळ्यात मोगल बादशहाच्या प्रदेशात शिरून काही खेडी जाळली व काहीकडून कर वसूल केला. सुरतेच्या नबाबाने दाभाड्याचा प्रतिकार करण्याचा प्रयत्न केला. परंतु दाभाड्याचे सैन्य मोठे असल्याने त्याच्यासमोर नबाबाच्या सैन्याचा निभाव लागला

नाही. दाभाड्याने त्याला पिटाळून लावले. तो सुरतेच्या किल्ल्यात जाऊन दारे लावून बसला. दाभाडे नंतर आपल्या बारा हजार घोडदळासह बलसाडला तळ देऊन राहिला. हे खेडे मोगल बादशहाच्या अमलाखाली असून ते दमणपासून चार कोसावर आहे. दाभाडेला जेव्हा बातमी कळली की, बादशहाच्या खेड्यातील काही देसाई व इतर रहिवाशी, सुमारे चौदा हजार लोक, दमण शहराच्या आश्रयास जाऊन राहिले आहेत तेव्हां त्यांचा त्याने शोध करण्याचे ठरविले. त्याने दमणच्या सेनापतीस पत्र पाठविलें की, दमणच्या आश्रयास जे लोक जाऊन राहिले आहेत, त्याना आपल्या हवाली करावे, न झाल्यास तुमचे परगणे जाळून बेचिराख करण्यात येतील. दमणच्या सेनापतीने दाभाड्यास साजेसेच उत्तर पाठविले. त्यावेळी उत्तरेकडील प्रदेशाचे सेनापती वसई येथे होते. दमणच्या सेनापतीनी त्याना घडलेली हकीकत कळविली व कुमक धाडण्याची विनंति केली. त्यानी त्वरीत कुमक रवाना केली. परंतु ती वेळेवर येऊन पोहोचली नाही. त्यामुळे पकडल्या गेलेल्या गुरांची मुक्तता होऊ शकली नाही. शत्रूने वरच्या दमणमधून हल्ला करण्याचे ठरविले. कारण त्या बाजूने संरक्षणाची काही व्यवस्था नव्हती. दुसरी गोष्ट अशी की, दमण आणि त्या जिल्ह्यांचे धान्य साठे तेथे होते. ह्या बाजूने शत्रूने हल्ला करताच तेथे असलेल्या बोरलेतच्या कप्तानाने त्याचा प्रतिकार केला. शत्रूला तेथे नेटाने तोंड देण्यात आले. रस्त्यांच्या तोंडावर खंदक खणण्यात आले होते. शत्रूने कैक हल्ले चढविले. पण ते परतून लावण्यात आले. शत्रूने जबर हानि पत्करून माघार घेतली. त्याने पकडलेली काही गुरेहि सोडविण्यात आली. ”

उत्तरेकडील परगण्यांना स्वाऱ्यांचा धोका असतो, यासाठी मी शत्रूला आमच्या प्रदेशात सहजरीतीने प्रवेश करता येऊ नये म्हणून शक्य ती काळजी घेण्याचा हुकूम धाडला होता. आपण त्याची चांगली अमलबजावणी केली हे मला सांगावेसे वाटते. उत्तरेकडील

परगण्यांच्या संरक्षणाची आपण उत्तम व्यवस्था केली आहे. आपण उत्तरेकडील प्रदेशाच्या सेनापतीस आज्ञा करावी की, शत्रूच्या आक्रमणामुळे होणारी हानि टाळण्यासाठी त्यानो त्या परगण्याच्या संरक्षणाची योग्य ती काळजी घ्यावी. कारण, त्या बाजूने शत्रूकडून स्वारी होण्याचा धोका असतो. तसेच वोर्लेतच्या कप्तानाला बोलवून घेऊन त्याने दाभाड्याचा प्रतिकार करताना जो पराक्रम गाजविला, त्याबद्दल माझ्या वतीने त्याचे अभिनंदन करावे. आपल्या पत्रात आपण लिहिलेच आहे की, दाभाड्याकडून उत्तरेकडील परगण्याची मोठी नुकसानी होण्यापूर्वीच त्याचा प्रतिकार करण्यात आला.

....

....

क्रमांक : ३२४ **दि. ११–१–१७१७**

संक्राजी खंडुजी देसाई ह्याला मौजे आरदाळ उतुर हा गाव मोकासा दिला आहे म्हणून छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिसेक शके ४३ दुर्मुखनाम सवछर माग सुध दसमी भृगुवासरे क्षेत्रिये कुलावतांस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी————

मोकदमानी मौज आरदाळ उतुर

सुभा आजरे

यासी आज्ञा केली येसीजे. मौजे मार पेशजीचा मोकासी याजकडून दूर करून हाली संक्राजी बिन खंडुजी देसाई ता मजकूर

याजकडे मोकासा दिल्हा आहे. तर तुम्ही यासी रुजुवात राहोन मोकासवाबेंचा ऐवज याजकडे बिलाकुसुर पावणे. निदेश समक्ष.

बार सुरु सुद बार

तेरीख ८

सु।। सबा अशर मया अलफ

क्रमांक : ३२५ दि. २४–३–१७१७

कुडाळचे नारबा सावंत ह्यांच्याशी युद्ध करण्यासाठी छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी गोव्याच्या गव्हर्नरकडे मदत मागितली होती. गव्हर्नरने संभाजी राजे ह्याना पुढील उत्तर धाडले.

संभाजी राजे ह्यांस

आपले पत्र मिळाले. आनंद झाला. ह्या राज्याशी आपली चांगली मैत्री आहे. मी ती चालू ठेवीन. बंडखोर नारबा सावंत ह्यांचा पराभव करण्याचा आपला निर्धार असून हा हेतु साध्य करण्यासाठी सर्व सामर्थ्य एकवटण्याचा आपला विचार आहे. त्यासाठी आपण माझी मदत मागितली आहे. मित्र ह्या नात्याने मी त्या कामी मागे राहणार नाही + परंतु आपले पत्र घेऊन आलेला मनुष्य तितकासा हुषार नसल्याने तो माझ्या समक्ष ही बोलणी करू शकेल असे मला वाटले नाही. म्हणून आपणाला हिंदुराव घोरपडे ह्याना गोव्यास + + + + पाठविण्याची + + + करता येईल. त्याने बरोबर आपले पत्र आणले पाहिजे व तो बोलणी करण्याइतका हुषार असला पाहिजे. + + + + चांगल्या मित्राचे सौजन्य + + + आपणाला आढळेल.

आपणावर देवाचा अनुग्रह होवो.

गोवा, २४ मार्च १७१७

दों सेबास्तिआंव आर्चबिशप गव्हर्नर

क्रमांक : ३२६

दि. २४–४–१७१७

कोल्हापूरचे राजे छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे दोन सरदार वाडीकर सावंताच्या प्रदेशात आक्रमण करीत गोव्याच्या हद्दीवर संचार करीत होते. पोर्तुगिजांच्या प्रदेशावर स्वारी करण्याचा त्यांचा बेत असल्याचे कळतांच गोव्याचे गव्हर्नरने ही बातमी राज्य सल्लागार मंडळाला विदीत केली.

दि. २० एप्रिल रोजी पानेली येथील उद्यानातील वाड्यात राज्य सल्लागार मंडळाची बैठक भरली. गव्हर्नर आर्चबिशप डॉ. प्रिमाझ ह्यानी सांगितले की, पिलाजी घोरपडे व रामराव हे जे शिवाजीचे[1] दोन सरदार नारबा सावंत ह्याचा मुलुख आणि किल्ले घेत बार्देश हद्दीवर संचार करीत होते, त्यानी काल उसगावचा किल्ला घेतला व आतां ते सांगेला रवाना झाले असल्याची वार्ता फोंड्याहून आली आहे. सांगे हा सोंधेच्या राजाचा प्रदेश असून तो आमच्या साष्टी प्रांताला लागून आहे. अशी कुणकुण आहे की, कुकळ्ळीवर हल्ला करण्याचा त्या दोघां सरदारांचा विचार आहे.

डॉ. प्रिमाझ पुढे म्हणाले की, सदर्हू सैन्य मोठे असल्याकारणे कुकळ्ळीला व विशेषेकरून साष्टीला त्या सैन्याच्या स्वारीचा धोका असल्याचा इशारा देण्यात येत असून, साष्टीहून कुकळ्ळीला सैन्य पाठविण्याची व्यवस्था करण्यात येत आहे. त्याचप्रमाणे मुरगाव

---

१ कोल्हापूरचे संभाजी दुसरे.

बंदरांतील नौसैनिकाना कुकळ्ळीच्या मदतीला जाण्याचा हुकूम पाठविण्यात येत आहे.

डॉ. प्रिमाझ ह्यानी सल्लागार मंडळाच्या सदस्याना विनंती केली की, ही व्यवस्था पुरेशी आहे की, साष्टीला आणखी सैन्य पाठविले पाहिजे ते त्यानी सांगावे.

सर्व सदस्यांचे म्हणणे पडले की, साष्टीला सैन्याची कुमक पाठविण्यात यावी. परंतु त्याचबरोबर बार्देशच्या संरक्षणाकडेहि दुर्लक्ष होता कामा नये. तिथले सैन्य काढून घेऊ नये. सर्व काही दों लुईज द कॉश्त ह्यांच्या हुकूमाप्रमाणे झाले पाहिजे. कारण, ते त्या प्रांताचे सेनापती आहेत.

क्रमांक : ३२७ **दि. २८-४-१७१७**

ममघाण ह्या नावाचा एक मोगल सरदार फोंड्याचा व त्याच्या लगतच्या प्रदेशाचा ताबा घेण्यासाठी आला असतां मराठ्यांनी त्याला वेढले. त्या वेढ्यातून आपली सुटका व्हावी म्हणून गोव्याच्या गव्हर्नरकडे त्याने गोव्याच्या राज्य सचिवा मार्फत मदतीची विनंती केली असता त्या पत्रास राज्य सचिवाने खालील उत्तर धाडले.

मोगल बादशहाचे दिवाण ममघाण[1] ह्यांस

आपण फोंड्याचा किल्ला व त्याच्या लगतच्या प्रदेशाचा ताबा घेण्यासाठी आला असता आपले घोडदळ व पायदळ ह्यांच्यासह आपण वेढ्यांत सापडलात. ही बातमी आपण मला कळविलीत व मदत

१ मूळ पत्रांत Mamghan असे म्हटले आहे. बहुधा महमदखान ह्या नावाचा तो अपभ्रंश असावा.

पाठविण्याची विनंती केलीत. आपल्या वतीने मी गव्हर्नरना ही परिस्थिती विदीत केली, तेव्हां त्यानी मला सूचना केली की, शिवाजीच्या[१] सैन्याच्या हल्ल्यापासून आपला बचाव व्हावा ह्यासाठी आपणाला आपली सर्व माणसे व घोडदळ ह्यांच्यासह कुंभार जुवे बेटावर नेऊन सोडण्याची हुकूम गोवा नदीच्या सेनापतीस करावा. ह्या राज्याची मोगल बादशहाशीं महान मैत्री आहे. म्हणून आपणाला ह्या प्रसंगी मदत करणे आम्हास क्रमप्राप्त आहे. पोर्तुगीज राष्ट्राच्या सच्च्या मैत्रीचा अनुभव आपणास प्राप्त व्हावा अशी गव्हर्नर साहेबांची इच्छा आहे. आपल्या मित्रांचे कसे रक्षण करायचे ते पोर्तुगीज राष्ट्राला चांगले माहीत आहे. त्या निष्ठेचे प्रसंग आपल्या निदर्शनास वारंवार यावेत अशी माझी इच्छा आहे.

पानेली २८ एप्रिल १७१७

ज्युआव आब्रेव माशादु

क्रमांक : ३२८ दि. ५-५-१७१७

कोल्हापूरचे छत्रपति संभाजी दुसरे ह्यानी वाडीचे नारबा सावंत ह्यांच्याशी लढण्याकरतां पोर्तुगिजांकडे मदत मागितली होती. संभाजी राजे ह्यांचे पत्र पोर्तुगीज गव्हर्नरने राज्यसल्लागार मंडळासमोर ठेवले असतां बहुतेक सर्व सदस्यानी संभाजी राजे ह्याना मदत पाठवू नये असा सल्ला दिला.

दि. ५ मे १७१७ रोजी पानेली येथील उद्यानांतील वाड्यांत भरलेल्या राज्य सल्लागार मंडळाच्या बैठकीत गव्हर्नर आर्चबिशप डॉ. प्रिमाझ ह्यानी सांगितले की, शिवाजी[२] राजे ह्यांचे मला एक

---

१. मराठ्यांच्या.
२. संभाजी दुसरे.

पत्र आले असून त्यांत त्यानी बंडखोर नारबा सावंत ह्याचे पारिपत्य करण्याचे कामो आपणाला आम्ही मदत करावी अशी विनंती केली आहे. ते म्हणतात की, ह्या मोहिमेत त्यांचे सेनाप्रमुख आणि सेनाधिकारी तर भाग घेणार आहेतच; परंतु त्यानी कान्होजी आंग्रे ह्याना आपल्या मदतीला आरमार पाठविण्याची व सोंधेच्या राजाला त्याचे घोडदळ पाठविण्याची विनंति केली आहे. त्यानी पत्रांत आठवण करून दिली आहे की, ह्या राज्याशी त्यांची मैत्री असल्याकारणे, त्यानी नारबा सावंत ह्यांच्याविरुद्ध लष्करी मोहीम सुरु केली असल्यास भूतपूर्व व्हाइसरॉयनी त्यांना दारूगोळा व आरमार ह्यांची मदत करण्याचे आश्वासन दिले होते. गव्हर्नर पुढे म्हणाले की, मी संभाजी राजे ह्यांना त्यांचे पत्राचे उत्तर पाठविले आहे. त्याना मी कळविले आहे की, त्यांना आमच्याकडून जी मदत हवीं आहे तिच्या संबंधो वाटाघाटी करण्यासाठी त्यानी आमच्याकडे त्यांच्या एका विश्वासू व वजनदार दूताला पाठवावे. त्यांच्या मागणीला मी नकार न देतां असे मोघम उत्तर पाठविले, त्याचे कारण हे की, त्यांना जर नकार दिला असता, तर त्यानी आमच्यावर वचनभंगाचा आरोप केला असता व त्याची परिणती परस्परांकडील राजनैतिक संबंध तुटण्यात झाली असती. संभाजी राजे ह्यांच्या मागण्या आम्हाला मान्य करतां येत नाहीत त्याचे कारण हे की, त्या मदतीचा कदाचित आमच्या विरुद्धच उपयोग होण्याचा संभव आहे. त्यांना, ऐंशी खंडी दारू, भारी तोफा आणि आरमारी मदत हवी आहे. आरमारी मदत पाठविता आली असती. परंतु कान्होजी आंग्रे हा आमचा हाडवैरी असल्याकारणे त्याच्या आरमाराबरोबर आमचें आरमार संयुक्त हालचाली करू शकत नाही. संभाजी राजे ह्यांना मोघम उत्तर पाठविण्याचे तिसरे कारण हे की, ते पत्र त्यानी एका सामान्य मनुष्या-बरोबर पाठविले हे होय. हा अज्ञात हिंदु दर्जाने सामान्य असून तो कुंभार्जुवे येथें होता. प्रस्तुत पत्रानंतर पिलाजी घोरपडे व रामराव ह्या दोघानी साष्टीमध्ये आक्रमण केल्यावर सरसेनापती हिंदुराव

ह्यांचे पत्र आले. त्यांत त्यानी आपले कामकाज राम शेणवी हे बघतील असे म्हटले आहे. राम शेणवी ह्याना बोलवून घेतले असतां त्यांनीहि त्यांना आलेले हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे पत्र दाखविले. दोन्ही पत्रांतील विषय एकच आहे. प्रश्न पैशाचा आहे. ह्या पत्राला उत्तर काय पाठवावे ते कळेनासे झाल्याने ते बैठकीसमोर ठेवित आहे.

गव्हर्नर आणखी पुढे म्हणाले की, साष्टीमधील आक्रमणाचा विचार करण्यासाठी मी सल्लागार मंडळासमोर तो विषय ठेवण्याचा विचार केला होता. तोंच गेल्या सोमवारी संभाजी राजे व हिंदुराव ह्या दोघांची आणखी पत्रे आली. त्यांत ते म्हणतात की, रामराव ह्यांने जे आमच्या प्रदेशांत आक्रमण केले त्याला त्या दोघांनी परवानगी दिली नव्हती. त्यांची परवानगी न घेताच त्याने ते आक्रमण केले. त्याबद्दल त्याला शासन करण्याचा त्यांचा निश्चय असून त्याला त्यानी आक्रमण मागे घेण्याचा हुकूम केला आहे. सदहू पत्रात त्या दोघानी एका सरकारी अधिकाऱ्यासह आरमार पाठविण्याची विनंती केली आहे. अशा परिस्थितीत प्रस्तुत पत्राना उत्तर काय पाठवावे व आणखी काय कारवाई करावी तत्संबंधीचा सल्ला सदस्यानी द्यावा.

गव्हर्नरानी सल्लागार मंडळासमोर आणखीहि एक ठराव मांडला. त्यानी सांगितले की, बार्देशच्या सेनापतीने कळविले आहे की, शिवाजीच्या सैन्याने थिवीच्या तटाबाहेरील खेड्यांवर हल्ला करण्याच्या इराद्याने हालचाली सुरू केल्याची बातमी आहे. तरी तटाबाहेर पडून ह्या खेड्यांचे रक्षण करावे की काय तत्संबंधीचा निर्णय सदस्यांनी व्यक्त करावा.

सल्लागार मंडळाच्या सदस्यांपैकी आंतॉनियु आरहेज द ताव्होरा हे म्हणाले की, संभाजी राजे ह्याना कळवावे की, आतां पावसाळा

जवळ आल्या कारणे आरमार त्यांच्या मदतीला पाठवितां येत नाही. ते पुढे म्हणाले की, जरी आरमार पाठवितां येणे शक्य असले, तरी ते पाठवू नये, किंवा संभाजी राजे ह्यांच्या मागणीप्रमाणे त्यांच्याकडे मोठ्या अधिकाराचा दूतहि पाठवूं नये. कारण त्यांच्या सरदाराने साष्टीमध्ये शिरून लुटालूट केली आहे. बार्देशच्या सेनापतीच्या मागणीविषयी सदहू सदस्याने मत व्यक्त केले की थिवीच्या किल्ल्यांतून बाहेर पडून खेड्यांचे रक्षण करणे न करणे हे त्यांच्याच निर्णयावर सोपविण्यात यावे. ज्युआंब बॉजिज कोर्त रेआल हा सदस्य म्हणाला की, बार्देशमधील ज्या खेड्यांना शत्रूपासून धोका आहे, त्या खेड्यांतील लोकांना थिवीच्या किल्ल्यांत आणून ठेवावे व तिथल्या सेनापतीने तटाच्या आंत राहूनच शत्रूचा प्रतिकार करावा.

दों क्रिस्तोव्हांव द मेलु हे म्हणाले की, संभाजी राजे ह्यांना कोणत्याच प्रकारची मदत करूं नये. कारण त्यांच्या सरदारांनी आमच्या राज्यांत शिरून आक्रमण केले आहे. बार्देशमधील मराठ्यांच्या संभाव्य धोक्याविषयी त्यानी मत प्रकट केले की, ज्या खेड्यांना हा धोका निर्माण होण्याची शक्यता आहे, त्या खेड्यांतील लोकांना थिवीच्या किल्ल्यांत आणवून त्यांच्या करवीं किल्ल्याचें शत्रूपासून रक्षण करावे.

दों लोपु जोसेफ द आल्मेंदा म्हणाले की, संभाजी राजे ह्याना कळविण्यात यावे की, त्यांच्या एका सेनापतीने कुकळ्ळी व मडगांवमध्ये शिरून नावेली येथील इगर्ज (चर्च) लुटून सुमारे पांच लक्ष अश्रफांची जी लूट नेली ती त्यानी परत करावी व ह्या प्रमादाबद्दल त्या सेनाधिकाऱ्याला कडक शासन करावे, तरच मदतीचा विचार करता येईल.

दुसऱ्या ठरावाबाबत सदहू सदस्याने इतरांच्या सल्ल्याप्रमाणे वागण्याचा सल्ला दिला.

सर्व सदस्यांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यावर गव्हर्नर उत्तरादाखल म्हणाले की, संभाजी राजे ह्यांना परिस्थितीनुरुप उत्तर पाठविले जाईल.

क्रमांक : ३२९ दि. ६–५–१७१७

कुडाळच्या नारबा सावंता विरुद्ध छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी पार्तुगिजांची मदत मागितली होती. परंतु संभाजी राजे ह्यांचे एक सरदार रामराव ह्यानी गोव्यात शिरून लुटालूट केल्याने गोव्याच्या हंगामी गव्हर्नरने संभाजी राजे ह्याना खालील पत्र पाठविले.

संभाजी राजे ह्यांस

नारबा सावंत ह्यांचे पारिपत्य करण्याच्या कामी आमची मदत मिळावी म्हणून आपण आम्हाला जे पहिले पत्र पाठविले त्या पत्रास लिहिलेल्या उत्तरात मी आपणाला कळविले होते की, आपणाला जी काय मदत हवी असेल तिच्याबाबत वाटाघाटी करण्यासाठी आपले सेनापती हिंदुराव घोरपडे ह्याना आमच्याकडे एकादा मनुष्य पाठविण्याची आपण आज्ञा करावी. मित्र ह्या नात्याने मी आपणास मदत करण्यास कसूर करणार नाही. हिंदुराव घोरपडे ह्यानीहि आम्हाला ह्या बाबत लिहिले होते. परंतु ह्या घडामोडी चालू असता आपले एक सरदार रामराव ह्यानी ह्या राज्यात सैन्यासह आक्रमण केले. त्या आक्रमणा मागील त्यांचे उद्दिष्ट दिशाभूल करणारे असून आमच्यावरील त्यांचे आरोपहि खोटे आहेत. ह्या घटनेचा काही उलगडा होत नाही. कारण आपल्या शत्रूशी आपले युद्ध चालू असता आपला हा सरदार घोडदळ व पायदळ ह्यांच्यासह आपण मित्र म्हणत असलेल्या ह्या राज्यात लुटालूट करण्याच्या इराद्याने शिरतो हा प्रकार मी कुठल्याच देशात बघितलेला नाही. हे कृत्य सार्वजनिक विश्वास व नैसर्गिक हक्क ह्याना धक्का देणारे असून उघड उघड शत्रुत्वाचे

व दगलबाजीचे आहे. ह्या घटनेमुळे आम्ही हिंदुराव घोरपडे ह्याना उत्तर पाठविण्याचे लांबणीवर टाकले. आणि आता आपण उपरिनिर्दिष्ट घटनेकडे दुर्लक्ष करून जुन्याच प्रश्नाबाबत लिहिता. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे की, रामराव ह्यानी सोन्या चांदीची व दागिन्याची + + + लूट + + + मी वाट पाहात आहे. ही लूट आपण परत करण्याचा हुकूम करावा व रामराव ह्याना व त्यांच्या बरोबरच्या इतर सेनाधिकाऱ्याना शासन करावे. असे जर झाले तर ह्या राज्याशी मैत्री टिकविण्याची आपली इच्छा आहे असे मी समजेन व आपले सरदार कुडाळच्या सरदेसाया-विरुद्ध कारवाई करतील तेव्हा त्याना मी मदत करीन.

देव आपणावर कृपा करो.

गोवा ६ मे १७१७

दों सेबास्तियाव आर्चबिशप

गव्हर्नर

क्रमांक : ३३० **दि. ६–५–१७१७**

गोव्याचा गव्हर्नर हिंदुराव घोरपडे ह्याना लिहितो की, त्यांच्या रामराव ह्या नावाच्या सरदाराने गोव्याच्या साष्टी जिल्ह्यात जी लूटालूट केली, ती परत मिळाली, तरच संभाजी राजे ह्याना नारबा सावंत ह्याच्याविरुद्ध आपण मदत करू.

संभाजी राजे ह्यांचे सेनापती हिंदुराव घोरपडे ह्यांस

आपले पहिले पत्र मला रामराव ह्यानी साष्टीमध्ये शिरून तिकडील काही खेडी लुटल्यावर दोन दिवसानी मिळाले. अशी

दगलबाजी मी जगात कुठेच बघितलेली नाही. कारण, एका बाजूने आपण आपल्या राजाच्या आज्ञेवरून मैत्रीची पत्रे पाठवून नारबा सावंत ह्यांचे पारिपत्य करण्यासाठी आमची मदत मागता, तर त्याच वेळी आपण ज्या सैन्याचे सेनापती आहांत त्या सैन्यातील एक सेनाधिकारी सार्वजनिक विश्वासाचा भंग करून दगलबाजी करतो. आता आपल्या राजाने व आपण जी पत्रे लिहिलीत त्यात ही गोष्ट मान्य केली आहे. आपण म्हणता की रामराव ह्यांच्या हातून हा जो अतिरेक घडला त्याबद्दल त्याना शासन करण्याचा आपला विचार आहे. मला आपल्या निदर्शनास आणायचे आहे की, ह्या आश्वासनाने माझे समाधान होणार नाही. आपण आपल्या राजास बजावले पाहिजे की, रामराव ह्यानी त्यांच्या सैन्यासह साष्टीमध्ये शिरून तिथल्या रहिवाशांची व तिथल्या ऐश्वर्यसंपन्न इगर्जी (चर्च) ची जी लूट केली, ती ह्या राज्यास परत केली पाहिजे. कपडे व इतर वस्तु सोडून निव्वळ पैसा आणि सोन्याचांदीच्या दागिन्याची लूट दहा लक्ष 'पार्दाव'[1] ची आहे. ती लूट ह्या राज्यास परत मिळाली तर ह्या राज्याच्या मैत्रीविषयी आपणाला आस्था वाटते व ती आपणाला टिकवावयाची आहे असे मी समजेन. आपला लौकिक चांगला आहे. म्हणून ती लूट परत करणे आपणास आवश्यक आहे असे वाटेल असे मी ग्रहीत धरून चालतो. आणि तसे जर झाले, तर मागे जशी आपल्या राजास आम्ही मदत केली, तशीच मदत त्याना यावेळीहि कुडाळचे सरदेसाई ह्यांच्याविरुद्ध करण्यास मी तयार होईन.

गोवा, ६ मे १७१७

दों सेबास्तियाव आर्चबिशप गव्हर्नर

---

१. पार्दाव = आठ आणे इतकी किंमत.

क्रमांक : ३३१ दि. १४–६–१७१७

मौजे किणी तर्फ वाटंगी ह्या गावाला बेरडांचा उपद्रव होत असे. आपणाला हे गाव मोकासा म्हणून मिळाले तर आपण त्यांचा बंदोबस्त करू, अशी हमी त्रिंबकजी कानोजी सरदेसाई ह्याने दिल्याने अरणोजी घोरपडे ह्यानी ते गाव त्याला मोकासा म्हणून दिले.

राजेश्री त्रींबकजी कानोजी सरदेसाई ता।। आजरे गो।। यासी

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य स्ने।। आरणोजी घोरपडे दि।। राजेश्री घोरपडे अमीरुलउमराव रामराम. सु।। सम्मान अशर मया अलफ. मौजे किणी तर्फ वाटंगी हा गांव बेरडाचा उपद्रव लागतो. मेटवाडा बांधून मजबुती करावी तरी खर्चास नाही. यास्तव सदर्हू गांव पेशजी रा। खंडोजी निकम यांनी मोकासा दिल्हा होता तैसे करार करून दिलिया ह्या गांवची मजबुती करू म्हणून विनंती केलीयावरी हल्ली तुम्हास हे पत्र करार केले असे की मौजे मजकूर तुम्हास मोकास दिला असे. भोग्य करून खुशाल राहणें.

ता।। छ १५ रजब. मोर्तब.

शिक्का

क्रमांक : ३३२ दि. १७–६–१७१७

छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी शिवभट तासे ह्याच्या इनामात वाढ केल्याची ही सनद आहे. " राजश्री रामचंद्र पंडीत होते " असा उल्लेख ह्या सनदेत आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबीनाम संवत्सरे जेष्ट बहुल पंचमी इंदुवासरे[1] क्षत्रीय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती

---

१. जेष्ठ बहुल पंचमी ही तारीख १८–६–१७१७ येते. परंतु वार मंगळवार पडतो. येथे सोमवार आहे. सोमवारची तारीख १७–६–१७१७ येते. मात्र ४ रजब ही ह्या तारखेशी जुळत नाही.

स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांा पनाला यांस आज्ञा केली यैसीजे. वेदमूर्ती सीवभट बिन नरसीभट तासे गोत्र काश्यप सूत्र अस्वलायेन यानी पनालीयाचे मुक्कामी स्वामी संनीध विनंती केली की पूर्वी आपणास राजश्री शिवाजी राजे दाजी याणी मौजे आंबवड का। सातवे या गावी जमीन बिघे ०२ दो व का। सातवे या गावी जमीन बिघे ०३ तीन येकून पाच बिघे जमीन राजश्री रामचंद्र पंडीत होते त्यानी दिल्ही. ही करार करून इतके जमीनीनें आपला योगक्षेम न चाले. यास्तव या पांचा बिघ्याखेरीज मौजे नणंदुरे ता। बोरगाव येथे बिघा ०१ यक व मौजे घोटेवड ताा मजकूर येथे बिघा ०१ यक येकून दोन बिघे नूतन इनाम करून देऊन सात बिघियांचे पत्र करून दिल्हे. ते स्वामीनी मनास आणून पुढे उत्तरोत्तर सदरहू सात बिघे जमीन आपणास सुरक्षित चालवायाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विदीत केले आणि राजश्री शिवाजी राजे दाजी याणी सनद दिल्ही आहे ते आणून दाखविली. त्यावरून मनास आणिता सिवभट हे बहुत भले सिष्ट कुटुंबवत्सल यांस सदरहू गावगन्ना सात बिघे जमीन चालवणे हे स्वामीस आगत्य. याकरीता हे जमीन वेदसूर्तीस इनाम चालवायाची आज्ञा करून तुम्हास हे आज्ञापत्र सादर केले आहे. (इत्यादि)

तेरीख ४

रजब, सु।। समान अशर

क्रमांक : ३३३ दि. २१–६–१७१७

मौजे सातर्डे बाऊ हा गाव विठोजी पिराजी सर्ज्याराव घाटगे ह्याना दिल्याच्या ह्या आज्ञापत्रात छत्रपती संभाजी दुसरे विठोजीचा उल्लेख ‘हे प्रामाणिक वतनदार’ असा करतात.

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबी नाम संवत्सरे जेष्ठ बहुल आष्ठमी भृगुवासरे क्षेत्रिये कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांत कोल्हापूर यांसी आज्ञा केली येसीजे. राजश्री विठोजी बिन पिराजी सर्ज्याराव घाटगे देशमुख प्रांत कागल हे प्रमाणिक वतनदार. याचे बाप पिराजी सर्ज्याराव स्वामीच्या पायासी निष्ठा धरून वतनाची सेवा करीत होते. हाली हेही स्वामीच्या पायासी येकरूप निष्ठेने वर्तत आहेत. आपणासहि कृपाळू होऊन मौजे सावर्डे बा।। हा गाऊ इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणोन विदीत केले. त्याजवरून मनास आणिता विठोजी घाटगे सर्ज्याराव हे प्रमाणिक वतनदार स्वामीच्या पायासी निष्ठा धरून वतनाची सेवा करीत आहेत. यास्तव स्वामी याजवरी कृपाळू होऊन यासी नूतन इनाम कुलबाब कुलकानु खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे सावर्डे बाऊ।। प्रां।। कागल प्रां।। मार हा गाव देहे १ यासी इनाम अजरामरामत करून दिल्हा आसे ....

(इत्यादि) यांचे माथा शेरणी रुपये १००० येक हजार करार केले आसेत. सदरहू वसूल हुजूर होईल. जाणिजे. लेखनालंकार. रुजू.

क्रमांक : ३३४ **दि. १०-७-१७१७**

नारोजी मुजाजी सुतार ह्याने प्रसिद्धगडावर राजमंदीराचे व पन्हाळगडावर राजमंदीराचे व बंगल्याचे काम उत्तम केले. त्याने आपणाला इनाम मिळावे म्हणून विनंती केलेवरून छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी त्याला मौजे अवली ताा सातवे ह्या गावी तीन बीघे जमीन इनाम दिली.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबीनाम संवत्सरे आषाढ शुद्ध त्रयोदसी सौम्यवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती

स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान व भावी सुभा प्रांा पनाळा यासि आज्ञा केली

शिका पेशव्याचा

शिका प्रतिनिधी याचा

यसीजे नारोजी बिन मुजाजी सुतार याणे किले प्रसिद्धगडचे मुकामी राजमंदिराचे काम केले व किले पनालियाचे मुकामी राजमंदीर व बंगला मुस्तेद केला. आणखीही कामे उत्तम केली. असियासी सांप्रत याणे स्वामीसंनीध्ध विनंति केली की माहाराजानी कृपाळु होऊन आपल्यास लेकराचे लेकरी चाले असा इनाम करून दिल्हा पाहिजे म्हणून. त्याजवरून मनास आणिता सूत्रबंद प्रमाणिक यास्तव स्वामी याजवरी कृपालु होऊन नूतन इनाम कुलवाब कुलकानू खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे अवली ता॥ सातवे प्र॥ मार या गावी बीसा पांडाचे बिघियाने बिघे ०३ तीन रास इनाम अजरामऱ्हमत करून दिल्ही असे. (इत्यादि)

तेरीख ११

शाबान सु॥ समान अशर

क्रमांक : ३३५ **दि. २२–७–१७१७**

भागो महादेव ह्याच्या मुलीचे विवाह-प्रसंगी वर कृष्णाजी देवाजी जन्माष्टके ह्याला मौजे माजगाव व मौजे पिंपळे ह्या गावचे कुलकर्ण व ज्योतिषपण वरदक्षणा म्हणून मिळाले होते. छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी त्याला मान्यता देऊन सनद करून दिली.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबी नाम संवत्सरे आषाढ बहुल दशमी इंदुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी

याणी कृष्णाजी देवाजी उपनाम जन्माष्टके यासि दिल्हे वतनपत्र ऐसेजे. गोविंद माहादेव व सावाका कोम भागो माहादेव गावकुलकर्णी देहाय ता। ठाणे व माहालुंगे ता। बोरगाव प्रांत पनाला याहि

शिका पानघाटी आहे   शिका वर्तुळाकार आहे

हुजुर स्वामी संनीध येऊन विनंती केली की भागो माहादेव याची कन्या वधू होती. तिच्या लग्नाचा प्रसंग करावा एसे चितात आणून वर विचारणा पाहाता राजश्री देवाजी रघुनाथ उपनाम जन्माष्टके याचा कनिष्ट पुत्र कृष्णाजो देवाजी वर उत्तम पाहिला. घराणे ग्रहस्त प्रमाणीक. उभयपक्षी श्लाघ्य समंध यास्तव आपण उभयता रा। देवाजी रघुनाथ याकडे जाऊन शरीर समंधाची बोली केली. त्यावरून मा।रनिलेनी मान्य केले. लग्न निश्चये करून मन्मथ संवत्सर जेष्ट शुध शष्टी भृगुवासरची[1] लग्ने नेमस्त करून रा। देवाजी रघुनाथ यासि सहकुटुंब मौजे माजगाव क॥ ठाणे येथे आणिले. सुमुहुर्ते लग्नसिधी केली. कन्यादान समईवर दक्षणा द्यावी त्यास आपण सांप्रत काले द्रव्यहीन जालो. वतनाची पांच खेडो कुलकर्णाची आहेत. यामध्ये दोन गावीचे कुलकर्ण व जोतीष आपण द्यावे असा विचार करून कन्यादान समई मौजे माजगाव व मौजे पिंपळे या दोही गावीचे कुलकर्ण व व जोतीषपण हे वृती हक इनाम सहीत धारापूर्वक आपण देऊन लग्न-सिधी केली आणि सदरहू दोन गावीचे पाठील व चौगुला बारा बलुते व सिव सेजारी वतनदार मेळून गोताची महजर करून दिल्हा आहे. एसीयास स्वामी धर्मपरायण आहेत. कुलकर्णाचा भोगवटा चालिला पाहिजे. तरी दिवाणची सनद द्यावयासी आज्ञा केली पाहिजे म्हणून. त्यावरून मनास आणिता रा। देवाजी रघुनाथ स्वामीचे कदीम सेवक. येक निष्टपणे शेवा करीत आहेत. याणीही स्वामो संनीध विनंतो केली की आपल्या पुत्रास लग्न समई गोविंद माहादेव व भागो माहादेव

१. वि. २७ में १७१५.

याची स्त्री सावाका याणी आपल्या वतना पैकी दोनी गावीचे कुलकर्ण व जोतीषपण आपण दिल्हे आहे. उभयतानी महजर व आर्पणपत्र दिल्हे आहे ते आपल्या जवळी आहे. ते चित्तारूढ करून सनद द्यावयासी आज्ञा केली पाहिजे म्हणून. त्यावरून गोविंद माहादेव व भागो माहादेव याची स्त्री सावाका याणी आपल्या आत्मसंतोषे वतन दिल्हे हे खरे. गोताचाही महजर दाखविला. यास्तव स्वामी तुम्हावरी मेहरबान होऊन देहाये ता। ठाणे प्रांत पनाळा येथील वतन-----

मौजे माजगाव १ मौजे पिंपळे १

येणेप्रा। दोन गाव रास येथील कुलकर्ण व जोतीषपणाचे वतन तुम्हास अजरामऱ्हामत करून दिल्हे आसे. तुमचे माथां शेरणी रुपये ५० पनास रुपये रास करार केले आसेत. त्याची उगवणी करणे आणि तुम्ही सदरहू दोही गांवीचे कुलकर्णाची व जोतीषपणाची शेवा करीत जाणे. या वतनास हक व इनाम पुरातन चालिला आसेल त्याप्रमाणे आनुभवणे अणी सदरहू वतन तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने आनभऊन कुलकर्ण व जोतीषपणाची शेवा करून सुखरूप राहाणे. जाणिजे. लेखनालंकार. मोर्तब आसे.

रुजु

तेरीख २४
साबान सु।। सन समान आशर

क्रमांक : ३३६ दि. १४-१०-१७१७

बाजी प्रतापजी साठम हे सावंताच्या 'पदरी पडले होते'. त्यांचेकडून ते आपल्या परिवारासह व जमावानिशी छत्रपती शाहू ह्यांचेकडे आले. त्यानी त्यांना मौजे मिठबाव तर्फ साळशी हा गाव इनाम दिला. त्या गावच्या गांवकऱ्याना त्यांनी बाजी साठम ह्यांच्या आज्ञेत रहावे म्हणून कान्होजी आंग्रे ह्यांचे आज्ञापत्र.

श्री

शाहू कार्य
धुरंधर तुकोजी
तनु जन्मना कान्होजी
सरखेलस्य मुद्रिकेयं
विराजते

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर राजमान्य राजश्री कान्होजी आंगरे सरखेल ता। मिराशी गावकरीयान मौजे मिठबाव तर्फ साळशी सु॥ समान अशर मया व अलफ. राजश्री बाजी बिन प्रतापजी साठम हे राज्यातील पुरातन सेवक प्रसंगे करून निघोन जाऊन सावंताचे पदरी पडले होते. त्याचा परित्याग करुन कबिल्यानिशी व जमावानिशी निघोन येऊन महाराज राजश्री स्वामीचे शेवेसी तत्पर जाहले आणि विनंती केली की आपण स्वामो सेवा निष्ठेने करितो. आपणास इनाम गाव देऊन उर्जित करावे म्हणून. त्याजवरुन मौजे मजकूर खेरीज मिठागर कुलबाब कुलकानू हल्लीपट्टी व पेस्तरपट्टी खेरीज हक्कदार व इनामदार इनाम दिला असे. त्याप्रमाणे बाजी साठम मौजे मजकूर पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने इनाम अनुभवतील. तुम्ही याचे तलबेत वर्तून संदर्हु प्रमाणे मिठागर व इनामदार व हक्कदार खेरीज करुन आकारा प्रमाणे गावचा वसूल यांजकडे देत जाणे. तालिक लिहून घेऊन हे पत्र मशारनिल्हेकडे परतोन देणे. तारीख चंद्र १९ माहे जिलकाद. मोर्तब सुद.

क्रमांक : ३३७ दि. २७–१०–१७१७

मौजे माले ता। कोडोली येथील जनार्दनवाडी छत्रपती शिवाजी महाराज ह्यानी जनार्दन नारायण ह्याना दिल्याचा उल्लेख या पत्रात आहे.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबी नाम संवत्छरे कार्तिक शुद्ध चतुर्थी रविवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी राजश्री देशाधिकारी व लेखक वर्तमान व भावी प्रांत पनाला यासी आज्ञा केली अेसिजे. राजश्री जनार्दन

सीका सीका

नारायण हे स्वामीच्या राज्यातील म ख ति या र (?) पुरातन शेवक. याणी तीर्थ स्वरूप राजश्री थोरले कैलासवासी स्वामीची सेवा बहुत निष्ठेनें केली. याकरिता थोरले कैलासवासी स्वामीनी यासी मौजे माले ता कोडोली यथील जनार्दन-वाडी कुलबाव कुलकानू इनाम करून दिल्ही. त्यास तांब्राचे धामधुमे-करिता भोगवटा तुटला होता. त्यास राजश्री तिमाजी पंत जनार्दन पंताचे पुतणे यानी पनालियाचे मुकामी राजश्री सिवाजी राजे दाजी यासनिध विनंती करून वाडी मजकूर ईनाम चालवावयाची पत्रे करून घेतली. त्याप्रा वाडी मजकूर इनाम चालत आहे. स्वामी राज्यासनारूढ जाहलियावरी स्वामीची पत्रे ईनाम चालवण्याविषयी पाहिजेत म्हणोन राजश्री तिमाजी पंडीत प्रधान याणी विनंती केली. त्यावरून स्वामी कृपाळू होऊन जनार्दनवाडी कुलबाब कुलकानु देखील हालीपटी व पेस्तरपटी खेरीज हकदार व इनामदार करून दिल्ही असे. त्याप्रमाणे तुम्ही पंडीत मारनिल्हेस वाडी मजकूर बिला कुसुर चालवणे. प्रतीवर्षी नूतन पत्राचा आक्षेप न करणे. पत्राची प्रत लिहून घेऊन असल पत्र भोगवटियास पंडीत मारनिल्हे जवळ देणे. निदेश समक्ष. मोर्तब.

क्रमांक : ३३८ दि. १२–११–१७१७

नागण प्रभु देसाई हा कोट कुडाळच्या वेढ्यात खेम सावंत भोसले ह्यांच्याशी झालेल्या लढाईत ठार झाला होता. त्याची स्वामीसेवा लक्षात घेऊन छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी त्याच्या बायकाना मौजे आडेली हा गाव इनाम दिला.

श्री

तालीक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबी नाम संवत्सरे कार्तिक बहुल पंचमी भोमवासरे क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपति स्वामी याणी––

राजश्री देशाधिकारी व कारकून वर्तमान भावी
सुभा परगणे कुडाळ

यासी आज्ञा केली यैसीजे. नागण प्रभु देसाई पाा माार हे पूर्वी कोट कुडाळ येथे होते. त्यास खेम सावंताने परीघ कोटास घालून कोट हस्तगत केला ते समई बरी शर्त करून नागण प्रभु स्वामी कार्यावरी खर्च जाहाला. त्याच्या बायका कासीबाई व येसूबाई उभयेता आहेत. याचा योगक्षेम चालावा हे स्वामीस आवशेक. यास्तव स्वामी उभयेता बायका याजवर कृपाळू होऊन शंभर होन निशाणी होनाचा गाव इनाम द्यावा यैसा सिध्धांत करून यास नूतन इनाम कुलबाब कुलकानू खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे आडेली ताा तलवाड हा गाव आजरामरामत करून दिल्हा असे. तरी तुम्ही मौजे मजकूर सदरहूप्रमाणे इनाम यास नेमून देऊन बायकोचा योगक्षेम चालोन सुखरूप राहेत ते गोष्ट कर्णे. सालदरसाल ताजा सनदेचा उजूर न कर्णे. तालिक लेहून घेऊन असल सनद परतोन देणे. जाणिजे. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

क्रमांक : ३३९ **दि. १३-१२-१७१७**

छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी अंताजी त्रिमल ह्याना ता। हवेली प्रांत कोल्हापुरचे सरदेशकुलकर्णाचे वतन ह्या वतनपत्राद्वारे दिले. ह्यात छत्रपती राजाराम कर्नाटकांत होते त्या वेळेपासून अंताजी त्रिमल छत्रपती घराण्याची निष्ठेने सेवा करीत आहेत असा उल्लेख आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिशेक शके ४४ हेमलंबीनाम संवत्सरे मार्गशीर्ष बहुल सप्तमी भृगूवासरे क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी यानी राजश्री अंताजी त्रीमल गोत्र वशिष्ट यास दिल्हे वतनपत्र असेजे. तुम्ही स्वामीच्या राज्यातील पुरातन एकनिष्ट सेवक. तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामी चंजी प्रांते असता त्यांची शेवा मनोभावे करून त्यांची कृपा संपादून घेतली. त्या अलीकडे राजश्री शिवाजो राजे दाजी याचीहि शेवा मनोभावे करून निष्ठेने केली. त्यावरी स्वामी राज्यासनारूढ जाले. त्या दिवसापासून रात्रो दिवस श्रम साहास करून एकरूप निष्ठेनें सेवा करीत अहा. स्वामोच्या पायाविणा दुसरे दैवत जाणत नाही. तुमचा सर्वप्रकारे दिवसेदिवस ऊरजीत करून चालवणे स्वामीस पर आवश्यक. सांप्रत तुम्ही स्वामीसंनीध विनंती केली की ता। हवेली प्रांत कोल्हापूर येथील सरदेशकुलकर्णाचे वतन कितेक दिवस नकल होते. त्यावरो पातशहानी रा।। काशी जानंतराव याशी दिल्हे होते. त्यास रा।। थोरले कैलासवाशी स्वामीनी हा प्रांत कबज केला त्यापासून जानंतरायाचे कोणी वतनावरी आले नाहो. वतन दिवाणाचे आहे. स्वामोनी कृपाळू होऊन आपणास मन्हामत करून दिल्हे पाहिजे म्हणून तुम्ही विदीत केले. त्यावरून मनास आणिता तुम्ही स्वामीची सेवा त्रीकर्ण शुधीने रात्री दिवस जीवाभ्य श्रम करून स्वामीस बहूत संतोशी केले. तुमचे ऊर्जित करून चालवणे स्वामीस परम आवशक. ऐशियास हे वतन बहूत दिवस नकल होते. त्यावरी जानंतरायास पादशहानी दिल्हे होते. त्यास जानंतरायाचा या वतनास भोगवटा

या राज्यात बहूत दिवस नाही. वतन दिवाणाचे. यास्तव स्वामी तुम्हावरी कृपाळू होऊन ताा हवेली प्रांत कोल्हापूर येथील सरदेशकुलकर्णाचे वतन तुम्हास आजरामऱ्हामत करून दिल्हे असे. तरी तुम्ही सदरहू वतनाची सेवा करणे. ..... (इत्यादि)

तेरीख २०

मोहरम सु।। सन समान अशर मया अलफ.

क्रमांक : ३४० दि. २४–१२–१७१७

मराठे साष्टीवर चालून येत असल्याची बातमी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला कळताच त्याने फोंड्याच्या देसायांना साष्टीच्या मदतीस जाण्याचा हुकूम केला.

फोंड्याच्या देसायांस-----

मराठ्यांचे सैन्य साष्टीवर[1] चालून येत असल्याची बातमी मला मिळाली आहे. शत्रूने आमच्या प्रदेशांत शिरू नये म्हणून मी फोंड्याचे सरदेसाई कुष्टाजी नाईक ह्याना आज्ञा करतो की, त्यानी त्यांच्या हाताशी असलेल्या हत्यारी माणसांसह + + + + तावडतोब रवाना होऊन साष्टीचे सेनापतीसमोर हजर व्हावे व त्यांचा जो हुकूम होईल त्या प्रमाणे वागावे. सरदेसाई कुष्टाजी नाईक हे प्रस्तुत आज्ञेप्रमाणे आमचे स्वामी पोर्तुगालचे राजे ह्यांची सेवा कळकळीने बजावतील अशी आशा आहे.

पानेली, २४ डिसेंबर १७१७

नामदार कौंट व्हाइसरॉय ह्यांची सही

---

१. गोव्याचा एक तालुका.

क्रमांक : ३४१ दि. ३०–१२–१७१७

मराठ्यांच्या स्वारीचा धोका कमी होताच गोव्याच्या व्हाइसरॉयने साष्टीच्या सेनापतीस कळविले की, फोंड्याचे जे देसाई आणि इतर लोक साष्टीच्या मदतीला आले होते त्याना रजा देण्यास हरकत नाही.

दों आंतोनियु काश्कु इ मेलु ह्यांस–

आपली दि. २८ व दि. २९ ची दोन्ही पत्रे मिळाली. ती शत्रूच्या प्रवेशाचे वेळी लिहिली गेली.······· शत्रूचे सामर्थ्य कमी होते म्हणून त्याने आक्रमण केले नाही. आणि ज्या अर्थी आपण म्हणता की, तूर्त भिण्याचे काही कारण नाही, त्या अर्थी देसायाना व इतर लोकाना रजा देण्यास हरकत नाहो. कारण ह्या लोकांची कुकळ्ळीत पुष्कळच गैरसोय झाली. गुप्तहेरांकडून बातम्या येईपर्यंत बार्देशच्या सैन्याची शिबंदी तिकडे ठेवली तरी चालेल. + + + + आवश्यक ती टेहेळणी ठेवावी.

देव आपले रक्षण करो.

पानेली, ३० डिसेंबर १७१७
कौंट दों लुईज द मिनेझिश

क्रमांक : ३४२ इ. स. १७१७ (?)[1]

हिंदुराव घोरपडे ह्यांचे गिरजोजी यादव ह्याना पत्र. “दुईच्या प्रसंगामुळे आम्हावरी कसाला पडिला” असे ते पत्रात म्हणतात.

---

१. पत्रामध्ये दुहीच्या प्रसंगाचा उल्लेख आहे. तो शाहू-ताराबाई संघर्षासंबंधी असावा. त्यानंतर दहा वर्षे ‘परामर्ष न जाहाला’ असे म्हटले आहे. त्यावरून इ. स. १७१७ च्या सुमाराचे हे पत्र असावे असे वाटते.

श्री सुबराज

राजश्री गिरजोजी यादव
गोसावी यास———

\+ + + + + अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य— स्ने।। हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार रामराम विनंती. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहित असिले पाहिजे. वि।। सांप्रत कृष्णाजी हरी व सुलतानजी दोडका या समागमे पत्र पाठविले ते सुसमई पावोन दर्शनातुल्य संतोष जाहाला. अजि दाहा वर्षेपर्यंत काही परामृष जाहाला नाही. म्हणून लिहिले. अशास दुईच्या प्रसंगामुळे आम्हावरी कसाला पडिला तन्मुळे परामृष न जाहाला हे यथार्थच आहे. तुम्हा लोकांचा आम्ही परामृष न करावा तरी कोण करणार आहे. आपण वडील आहेत. आम्हावरी रुसावे हेही युक्तच आहे. हली आपण लिहिल्यावरून येथे विचार पाहिला. परंतु आजि पावेतो मुलकात पाऊस नाही. गैर हंगाम. यास्तव गाठी पडोन आली नाही.

क्रमांक : ३४३ **दि. २१–१–१७१८**

गोव्याच्या व्हाइसरॉयने दि. २१–१–१७१८ रोजी पोर्तुगालच्या राजास जे पत्र लिहिले, त्यांत छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांच्या सैन्याने गोव्याच्या साष्टी जिल्ह्यांत केलेली स्वारी व आंग्र्याच्या एका आरमारी तुकडीशी पोर्तुगीज युद्धनौकांची झालेली चकमक ह्यांचा उल्लेख आहे.

महाराज

गत सालच्या २५ एप्रिलला मराठ्यानी साष्टी प्रांतावर स्वारी केल्याने ह्या बेटात[1] आणि त्याच्या लगतच्या टापूत मोठी घबराट

---

१. गोवा बेट.

माजली. ह्या स्वारीत विशेष हानि झाली नाही. कुकळ्ळी, वेरडे आणि मडगाव ह्या फक्त तीन गावात त्यानी मोठी नासधूस केली सुमारे पाच लक्ष अश्रफी किमतीचा माल लुटला गेला. ही लूट चर्चमधील चांदीच्या व इतर वस्तूंची झाली. नाव्हेली येथील चर्च तर त्यानी पार लुटून नेले. हे चर्च श्रीमंत म्हणून प्रसिद्ध असून त्याचा भक्तगणहि मोठा आहे.

शत्रूचे आक्रमण आकस्मिकपणे झाल्याने, त्याला आमच्याकडून चांगला प्रतिकार होऊ शकला नाही. शत्रूची मुसंडी जोरदार असल्याने ती नदी ओलांडून गोवा बेटात शिरतो की काय अशी भीति इकडे निर्माण झाली होती. माझे इकडे आगमन झाले तेव्हां दुसऱ्या स्वारीच्य, अफवा इकडे उठल्या होत्या. परंतु त्या निराधार ठरल्या. हा शत्रु स्वारीचे धाडस पुनः करणार नाही, अथवा त्याची ही संभाव्य स्वारा मागच्या स्वारीप्रमाणे यशस्वी होणार नाही असे मला वाटते. कारणी आशिया खंडातील एका कनिष्ठ आणि दरिद्री लोकांपैकी तो एक लहान शत्रु आहे. साष्टी प्रांताचे गव्हर्नर दों आंतॉनियु काश्कु इ मेलु हे तिथला कारभार कुशलतेने चालवित आहेत. दों लुईज द कॉश्त ह्यानी त्या प्रांताचे गव्हर्नरपद सोडल्यावर आर्चबिशप गव्हर्नर ह्यानी दों आंतॉनियु ह्यांची साष्टीचे गव्हर्नर म्हणून नेमणूक केली होती.

काही दिवसामागे चांचा आंग्रे ह्याच्या चार युद्धनौकांची व आठ गलबतांची आमच्या पंधरा व्यापारी जहाजांशी आंजेदिव बेटानजीक गाठ पडली. ही जहाजे धान्य घेऊन येत होती व त्याना दोन युद्धनौकाचे संरक्षण होते. दों तोमाझ द ताव्होरा हे त्या तांड्याचे कप्तान होते. आंग्र्यांच्या व आमच्या युद्धनौकांची लढाई अटीतटीची होऊन ती दिवसभर चालली. शत्रूचे सामर्थ्य मोठे असून देखील त्याला आमचे एकहि व्यापारी जहाज घेता आले नाही. शेवटी रात्रीच्या अंधाराची संधी साधून त्याने जबर हानि पत्करून

लढाईतून माघार घेतली. आमच्याहि युद्धनौकांची हानि बरीच झाली. तरीहि त्यानी शत्रूचा पाठलाग केला.

हा शत्रू मोठा नसूनहि त्याने आमच्या व्यापाराची फार हानि चालविली आहे. विशेषेकरून आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाची हानि फारच होत आहे. मी त्याचा पराभव करण्याचा निश्चय केला आहे. परंतु त्याच्या नौका हलक्या असल्याने त्या लढाई मोठ्या चपळतेने टाळतात. आमच्या उत्तरेकडील प्रदेशाची हानि आम्हाला टाळता येत नाही त्याचे कारण हे आहे.

माझ्या बलाढ्य स्वामीचे देव रक्षण करो.

गोवा, २१ जानेवारी १७१८

क्रमांक : ३४४ **दि. २८-१-१७१८**

कोल्हापूरचे छत्रपती संभाजी दुसरे हे सोंधे संस्थानांतील आपला वकील भानजी बल्लाळ ह्याला लिहितात की, सोंधे संस्थानकडून एक लक्ष पाच हजार रुपयांचा जो वसूल येणे होता तो पावला.

श्री

तालिक

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४४ हेमलंबी नामसंवत्सरे माघ शुध अष्टमी भोमवासरे क्षेत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपति स्वामी याणी राजश्री भानजी बलाळ हेजीब मुा सोंधे यास आज्ञा केली यैसीजे संस्थानचा प्रति वार्षिक तह रुपये ३५००० बी ताा संस्थान संबंधे + + + सुपे पंचमाहाला संबंधे रुपये १०००० येकून रुपये शकसाला + + +

अशर मया व अलफ ताा सन समान अशर मया अलफ यकून सिसाला रुो १०५००० यक लक्ष पाच हजार याचा वसूल राजश्री घंटचा व गौतपा नाईक यांचे विद्यमाने तुमचे गुजारतीने जाला रुो बी ताा हुजूर पावले रुपये ——————

५०५०० यैन सासाला

४८००० रुजू हिसेब
२५०० हिसेबमुळे जाजती हिंदूरायाचे यैवजपैकी रुजु हिसेब सन समान
———
५०५००

राजश्री हिंदूराऊ घोरपडे याजकडे परभारा वसूल जाला रुपये
१२५०० सन सित
१०००० सन समान
———
२२५००

६००० सोडी चौसाला इ॥ सनसित ताा सन तिसा रुपये १२००० पै॥
८००० यैन संस्थानचे तहपैकी
४००० अंत्रजेबाबत
———
१२०००

पैकी सिसाला यासी वजा अंत्रज बाकी संस्थानाकडे सिसाला बेरीज
———
५६५००

१४५००	राजश्री हिंदूरा(व) यांचे यैवजपैकी नरगुंदकरास व वरकड लष्करास देविले रुपये--	तेरीज	
		८२५००	हुजूर पावले
		२२५००	हिंदुरायाकडे पावले
------		------	
७१०००		१०५०००	

११५०० किता यैवज रुजु हिसेब
सनसमान यैवज बाबत
हिंदूराऊ

८२५००

यकून यक लक्ष पाच हजार रुपये तुमचे गुजारतीने हुजूर पावले इ॥ जेष्टमास मन्मथ संत्सर त॥ जेष्टमास विलंबी संवत्सर मजुरा असे जाणिजे बहुत काय लिहिणे.[1]

मर्यादेयं
विराजते

तेरीख ६ माहे रबिलावल
सु॥ समान अशर मया अलफ

क्रमांक : ३४५ **दि. १५-२-१७१८**

फोंडू सावंत भोसले ह्यानी गोव्याच्या नवीन व्हाइसरॉयला त्याच्या आगमनाबद्दल अभिनंदनपर पत्र पाठविले होते व त्याच्याकडे वीस पिपे दारू मागितली होती. त्या पत्रास व्हाइसरॉयने पुढील उत्तर धाडले.

१. 'जाणिजे बहुत काय लिहिणे' ही अक्षरे निराळ्या वळणाची आहेत.

कुडाळचे सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्यांस

सरदेसाई फोंडू (Fondu) सावंत ह्यांची दोन्ही पत्रे मला भैरव शेणवी ह्यांच्याकडून मिळाली. मी कामात असल्यामुळे सरदेसाई फोंडू सावंत ह्यानी माझ्या आगमनाबद्दल माझे जे अभिनंदन केले, त्याबद्दल त्यांचे आभार मानण्यास मला सवड मिळाली नाही. त्यांची पोर्तुगालच्या राजाविषयींची निष्ठा आणि सेवा मला मान्य असून, त्यांच्याबद्दलहि मला प्रेम वाटते.

फोंडू सावंत भोसले ह्यानी माझ्याकडे दारूची जी वीस पिपे मागितली होती, ती मी त्यांच्याकडे लुईज गोंसाल्विज द कामारा कौतिन्यु ह्यांच्या मार्फत पाठविली आहेत. ती त्याना मिळालीच असतील व आम्हा दोघांच्या समायिक शत्रूविरुद्ध त्यांचा त्यानी उपयोग केलाच असेल. फोंडू सावंत भोसले ह्यानी आम्हाला आंग्रे व मराठे[1] ह्यांच्या हालचालींची बातमी पुरविली पाहिजे. त्यांचा इरादा काय आहे ते जाणून घेऊन तयारी करण्याच्या दृष्टीने त्या बातम्याची आवश्यकता आहे.

गोवा, १५ फेब्रुवारी १७१८
काउंट दों लुईज द मिनेझिस

क्रमांक : ३४६ दि. १३-७-१७१८

राज्याभिषेक समयी युवराज व अष्ट प्रधान ह्यांच्या सन्मानाचा तपशील.

---

१ मूळ पत्रात Sivaji असे म्हटले आहे.

श्री

तालीक

यादी युवराजा व आष्ट प्रधानपद द्यावयाचे
समई वस्त्र वगैरे. शके राज्याभिषेक ४५
विलंबी नाम सवछरे सु॥ तिसा अशर
मया अलफ

१ युवराजा

१ वस्त्रे पाच भरगची

१	मंदील	१	किनखाप थान[1] १
१	चादर	१	महमुदी थान १
१	पटका		
३		२	

सणगे ५

१ दागिने

१	सिरपेंच	१	मोंत्याचा तुरा
१	कंठी मोत्याची	१	जेगा[2]
१	चौकडा		
३		२	

दागिने ५

१. रेशमी तागा
२. डोईवरील पागोट्याला बांधण्याचा एक मर्दानी अलंकार.

१ कित्ता

१	सिकेकठार	१	ढाल तरवार
१	चौघडा	१	जरीपटका
१	हती	१	घोडा
१	चवरी सोन्याच्या-दांडीची	१	चोपदार
४		४	

३

कलम

१ पंत प्रधान यास युवराज्या आन्वय----

१ सेनापती यास सदरहू आन्वय----

१ पंत आमात्ये----

१ वस्त्रे

१	मंदील	१	किनखाप थान १
१	चादर	१	महमुदी थान
२		२	

सणगे ४

१ दागिने ———————————————

१ चौकडा——— १ कंठी मोत्याची

१ तुरा मोत्याचा १ सिरपेच
— —
२ २

◡ ———————————————

दागिने ४

१ किता ———————————————

१ सिके कठार———— १ रुप्याच कलमदान दांडीच

१ चवरी सोन्याच्या १ हती————
—
२ १ घोडा————

१ ढाल तलवार
—
४

◡ ——————————————— कलम
—
३

◡ ——————————————— कलम

१ पंत सचीव यास पंत आमात्ये प्रा॓

१ पंत सुमंत सदरहू आन्वये

१ पंतमंत्री यास सदरहूप्रा॓

१ पंडितराव यास सदरहू आन्वय ढाल तरवार खेरीज करून

१ पंत न्यायाधीष यास पंत सुमंत मंत्री आन्वय

१ पंत राजाज्ञा यास सदरहू आन्वय
―
१०

१ उपप्रधान यास वस्त्रे ३॥

१ तिवट----- .॥. किनखाप .॥.

१ दुपठा १ महमुदी थान १
― ―
२ १॥

―――――――――――

सदरहू प्रो आष्ट उपप्रधान यास वस्त्रे द्यावयाची

――――――――――― कलम

१ चिटणिवीस यास ―――――――

१ वस्त्रे ―――――――

१ मंदील----- १ झगा

१ दुपठा दुमजल १ विजार
― ―
२ २

―――――――――――

१ दागिने ―――――――

१ कंठी मोत्याची १ सिरपेच

१ चौकडा ० लग
― ―
२ १

―――――――――――

१ कित्ता ———————————

१	कलमदान रुप्याची पेटी	१	चवरी रुप्याच्या दांडी
०	लग	१	घोडा
२		२	

४ ——————————— कलम

३

१ फडणीस ———————————

१ वस्त्रे ३॥ साडेतीन

१ कलमदान रुप्याच्या दांडीच

२

४ ——————————— कलम

१ पोदार यास ———————————

१ वस्त्रे साडेतीन

१ कलमदान रुप्याच्या दांडीच

४ ——————————— कलम

१४

येणेप्रा॥ राज्याभिषेक समई शककर्ते माहराज याणी वस्त्रे वगैरे सन्मान दिल्हा असे. छ २५ साबान.

क्रमांक : ३४७ दि. २१–७–१७१८

शाहू छत्रपती ह्यानी पिलाजी जाधव ह्याना मौजे उरळी कांचन येथे एक चावर जमीन दिली.

श्री

शिक्का

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४५ विलंबीनाम संवत्सरे श्रावण शुद्ध पंचमी इंदुवासर क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शाहु छत्रपति याणी

श्री
राजा शाहू नरपति हर्ष
निधान बाळाजी विश्व
नाथ प्रधान

+ + +
+ +

श्री
राजा
शाहू छत्रपति

राजेश्री पिलाजी बिन चांगोजी यास (दिले) इनामपत्र ऐसीजे. स्वामी तुम्हावर कृपाळू होऊन मौजे उरळी कांचनाची ता सांडस प्रो पुणे येथील खालसा पड जमीन पैकी दुम सीम प्रतीची चाहूर १ एक कुलबाब कुलकाळी खेरीज हकदार तुम्हास व तुमच्या पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने इनाम दिली असे. तर तुम्ही सदहुं जमीन मौजे मजकूर पैकी आपल्या दुमाला करून घेऊन इनाम वंशपरंपरेने अनुभवून सुखरूप राहणे.

लेखनालंकार.[1] मोर्तब.
तेरीख
सु।। तिसा

रुजु सा।।
मंत्री

---

१. पिलाजी जाधव ह्याना मौजे उरळी कांचन येथे एक चावर जमीन इनाम दिली असून ती त्यांचेकडे चालवावी म्हणून आणखी काही पत्रे उपलब्ध आहेत ती येणेप्रमाणे :— (पृष्ठ ५३१ वर चालू)

क्रमांक : ३४८ दि. ८-१२-१७१८

पोर्तुगीज आणि इंग्रज ह्या दोघानीहि अलिबागच्या किल्ल्यावर संयुक्तपणे हल्ला करावा अशी सूचना गोव्याचा व्हाइसरॉय प्रस्तुत पत्रात मुंबईच्या इंग्रज गव्हर्नरला करतो.

(पृष्ठ ५३० वरून पुढे चालू)

१) शाहू छत्रपतींचे मोकदम मौजे उरुळी कांचन ह्याना आज्ञापत्र. (दि. २१-७-१७१८)

२) शाहू छत्रपती ह्यांचे देशाधिकारी व लेखक प्रांत पुणे ह्याना आज्ञापत्र. (दि. ५-१०-१७१८)

३) शाहू छत्रपती ह्यांचे देशमुख व देशपांडे प्रांत पुणे ह्याना आज्ञापत्र. (दि. ५-१०-१७१८)

४) शाहू छत्रपती ह्यांचे बाळाजी पंडीत प्रधान ह्याना आज्ञापत्र. (दि. ५-१०-१७१८)

५) बाळाजी पंडीत प्रधान ह्यांचे मोकदम मौजे उरुळी कांचन ह्याना पत्र. (दि. २४-१२-१७१९)

६) बाळाजी पंडीत प्रधान ह्यांचे देशमुख व देशपांडे प्रांत पुणे ह्याना पत्र. (दि. २४-१२-१७१९)

७) बाळाजी पंडीत प्रधान ह्यांचे त्र्यंबक हरी सुभेदार (व) कारकून प्रांत पुणे ह्यांस पत्र. (दि. २४-१२-१७१९)

८) त्र्यंबक हरी सुभेदार व कारकून प्रांत पुणे ह्यांचे मोकदम मौजे उरुळी कांचन ह्याना पत्र. (दि. २५-१२-१७१९)

९) देशमुख व देशपांडे ह्यांचे मोकदम मौजे उरुळी कांचन ह्याना पत्र. (दि. २९-२-१७२०)

मुंबईचे सेनापती ह्यांस—

कप्तान मोर बर्नार्द तैशैरा हे आपणाला हे पत्र नेऊन देतील व माझ्या हुकुमान्वये ग्रियेच्या किल्ल्यावर त्यानी हल्ला केल्याचे आपणाला विदीत करतील. प्रस्तुत मोहिमेसाठी मी त्याना निवडिले आहे. ते त्यात यशस्वी होतील अशी मला आशा वाटते. माझ्या अपेक्षेप्रमाणे कुलाब्याचा पाडाव करण्याचा आपला हेतु फलद्रुप होईल.

कप्तान मोर बेर्नार्द तैशैरा ह्यांच्यावरोबर अलिबागच्या किल्ल्यावर हल्ला करण्यासाठी बरेच मोठे पोर्तुगीज सैन्य दिले आहे. अलिबागचे महत्व आपण जाणताच. अलिबाग घेण्याची सूचना आपलीच आहे. ते काम सुलभ व्हावे म्हणून हे सैन्य पाठविले आहे. पण आपण एक गोष्ट केली पाहिजे. आपण कमीत कमी पांचशे सैनिक तरी कप्तान मोर बेर्नार्द तैशैरा ह्यांच्या मदतीला पाठविले पाहिजेत. ह्या सैन्याला चौल येथे आणखी सैन्य येऊन मिळणार आहे. असे जर झाले, तर इंग्लंडच्या मान्यवर कंपनीची वारंवार हानि करणाऱ्या व उत्तर किनाऱ्यावरील व्यापार मारून टाकणाऱ्या ह्या आमच्या सर्वांच्या शत्रूचा नाश करणे शक्य होईल. मला आशा आहे की, केवळ तुमच्या देशाच्या हितासाठीच नव्हे तर, आंग्ऱ्यांचा ज्याना उपसर्ग होत आहे, त्यांच्या मुक्ततेसाठीहि आपण ह्या मोहिमेत भाग घेतल्यावाचून राहाणार नाही.

जंगली आंग्रे ह्यांचा नाश का झाला पाहिजे त्याची कारणे मी दिलीच आहेत. दुसरी गोष्ट अशी की, लिस्बन आणि लंडन ह्या दोन्ही राजधान्यामध्ये आज जो सलोखा नांदत आहे, तसाच सलोखा इकडे आपणामध्येहि नांदला पाहिजे हे मी आपल्या निदर्शनास आणू इच्छितो. मी सहकार्याची जी मागणी करीत आहे ती आपण मान्य कराल अशी आशा आहे.

देव आपणास उदंड आयुष्य देवो.

गोवा, ८ डिसेंबर १७१८
कौंट दों लुईज द मिनेझिश

क्रमांक : ३४९ **दि. १९-१-१७१९**

गोव्याचा व्हाइसरॉय इंग्रज व आंग्रे ह्यांच्यामधील युद्धाचा वृत्तांत पोर्तुगालच्या राजास खालील पत्राचे द्वारा सादर करतो.

महाराज,

आंग्र्यानी इंग्रजाकडून दारू गोळ्याची मदत मिळवून तिचा आमच्याविरुद्ध उपयोग केल्यावर आता इंग्रजांची जहाजे घेण्याचा सपाटा सुरू केला आहे. त्यानी त्यांची काही जहाजे यत्किंचितहि विरोध न होता घेतली. त्यात मद्रासहून येणारी दोन जहाजे होती. त्यात दहा लक्ष रुपये होते. अशा रीतीने वारंवार हानि सहन करावी लागल्याने इंग्रजानी आंग्र्याविरुद्ध लढाई करण्याचे ठरविले. हा निर्णय त्यानी घेतला, त्याचे कारण हे की, आंग्र्यासारख्या आशिया खंडातील एका कनिष्ठ आणि विशेष बलाढ्य नसलेल्या शत्रूकडून मानखंडना झाल्याने युरोपियन राष्ट्रामध्ये त्यांची प्रतिष्ठा कमी झाली होती.

मुंबईचा सेनापती काही युद्धनौका, देशी शिपायी व काही युरोपियन सैनिक घेऊन खांदेरी उंदेरी बेटावर जातीने हल्ला करण्यासाठी गेला. सैन्य उतरताना त्याला प्रतिकार झाला नाही. इतकेच नव्हे, तर किल्ल्याचा दरवाजाहि त्याने जाळून टाकला. किल्ल्याचे रक्षण अवघी साठ माणसे करीत होती. परंतु इंग्रजानी त्यांची एवढी दहशत घेतली की, त्यामुळे किल्ल्यात घुसण्याचे धाडस न झाल्याने त्यानी माघार घेतली. केवढ्या शरमेची गोष्ट !

नंतर ह्याच इंग्रज सेनापती कुलाब्याची नाकेबंदी करण्यासाठी व त्याच्यावर तोफा डागण्यासाठी गेला. तेथें आंग्र्याचे वास्तव्य असते. परंतु तेथें सैन्य न उतरविता तो कित्येक दिवसानी मुंबईस माघारा परतला.

मुंबईच्या सेनापतीनें आंग्र्याचा पाडाव करण्याच्या मोहिमेत भाग घेण्यासाठी मला पाचारण केले. मी त्याला कळविले की, राजधानीत जे पायदळ आहे त्याच्यासह आणि उत्तरेकडील प्रांतातील पायदळासह मी ह्या मोहिमेत युद्धनौका आणि दारूगोळा ह्यांच्यासहीत भाग घेईन. परंतु गोष्ट अशी आहे की, इंग्रज लोक कुठलीहि योजना चिकाटीनें पुढे नेत नाहीत. दुसरी गोष्ट अशी की, माझ्या पूर्वीच्या व्हाइसरॉयच्या अमदानीत मुंबईच्या सेनापतीनें कारंजा येथील ठाणे गहाण मागितले होते. ह्या सर्व गोष्टी लक्षात घेऊन मी मुंबईच्या सेनापतीला कळविले की, तो जर माहीम–मुंबई येथील किल्ल्यात पोर्तुगीज शिबंदी ठेवण्यास तयार असेल तर मी आंग्र्याविरुद्धच्या मोहिमेत भाग घेण्याच्या करारावर सही करीन व इंग्रजांच्या संमती-विना शांततेचा अथवा युद्धबंदीचा करार करणार नाही. परंतु माझी सूचना मुंबईच्या सेनापतीस मान्य झाली नाही. आमच्या उत्तरेकडील सेनापतीनेंहि त्याला एक सूचना केली होती. आमच्या राज्यातील उभय पक्षाना मान्य असलेल्या एकाद्या प्रतिष्ठित गृहस्थाकडे त्यानें एक लक्ष रुपये ठेवावे ही ती सूचना होती. मीच ती त्याला करावयास लावली होती. पण तीहि इंग्रज सेनापतीस मान्य झाली नाही. त्यावरून इंग्रजांच्या दुसऱ्या विषयीच्या गैरविश्वासाची कल्पना येते.

आंग्र्याना आज जर कुणाची भीति वाटत असेल तर ती पोर्तुगीज राष्ट्राची. गेले वर्षभर त्यानी ह्या राज्याशी शत्रुत्वाचे कोणतेच कृत्य केलेले नाही. आमची जहाजे त्याच्या प्रदेशातून वसईहून चौलला मुक्तपणे जातात येतात. तरीहि इंग्रजानी जेव्हा चौलहून कुलाब्यावर

तोफांचा हल्ला सुरू केला, तेव्हा मी गुप्तपणे आठ छोटया युद्धनौका आणि एक फ्रिगेट सज्ज करण्याचा हुकूम केला. ह्या युद्ध नौकावर आठशे सैनिक आणि अधिकारी गिरें येथे उतरविण्याकरिता पाठविण्यात येणार होते. गिरें ह्या शहरापासून तीस कोसावर आहे. ह्या ठिकाणी आंग्र्यांच्या युद्धनौकांचा तळ आहे. ज्यावेळी ह्या युद्धनौकाना युद्धावर जायचे नसते, तेव्हा त्यांच्यावरील माणसे कुलाब्याला असतात. मी आमच्या उत्तरेकडील सेनापतीस त्याचे घोडदळ आणि पायदळ ह्याच्यासह चौलला निघण्यासाठी जय्यत तयार राहाण्याचा अगोदर संदेश धाडला होता. + + + + + + + यशाची बातमी मिळताच त्याने अलिबागचा किल्ला घेण्याचा प्रयत्न करावयाचा होता.

उत्तरेकडील सेनापतीस मी असेहि कळविले होते की, मुंबईच्या सेनापतीने जी मोहीम हाती घेतली आहे ती पार पडल्याखेरीज त्याने माघारा फिरू नये म्हणून त्याला विनंती करावी. परंतु मुंबईच्या सेनापतीने मला किंवा उत्तरेकडील सेनापतीला काहीच न कळविता माघार घेतली. कदाचित माघार घेतल्याने आपली गेलेली प्रतिष्ठा आपणास परत मिळेल असे त्याला वाटले असावे, अथवा त्याने सुरु केलेल्या मोहिमेत आम्ही भाग घेतला, तर विजयाचे श्रेय आम्हाला मिळेल अशी त्याची समजूत झाली असावी. त्याच्या युद्धनौकांची व आमच्या आरमाराची गिरेच्या किल्ल्यानजिक गाठ पडली. त्याने माघार घेतल्याचे आमच्या आरमाराचे कप्तान बेर्नार्द तैशैरा ह्याना कळले. त्यानी ती बातमी लगेच मला कळविली. त्या दरम्यान आंग्र्यांच्या युद्धनौका आपल्या तळाबाहेर पडून इंग्रज युद्धनौकांच्या शोधार्थ दक्षिणेकडे निघाल्या होत्या. आमच्या आरमाराच्या कप्तान मोरने इंग्रज युद्धनौकाना आमच्या बंदराचा आश्रय घेण्यास सांगितले.

आंग्र्यांच्या युद्धनौकानी इंग्रज युद्धनौकांचा अठ्ठेचाळीस तास शोध केला. पण त्या चपळ असूनदेखील इंग्रज युद्धनौकाना गाठू

शकल्या नाहीत. तथापि एका मागे राहिलेल्या जहाजास त्यानी भोक पाडले व काही पठाण युद्धकैद्यांची मुक्तता केली.

इंग्रजांची मोहिम अयशस्वी झालेली पाहून मला फार वाईट वाटले. कारण इंग्रजांची आणि पोर्तुगीजांची पुष्कळ वेळा दोस्ती झालेली आहे. आंग्रे वरून तरी ह्या राज्याशी शांतता असल्याचे दाखवीत आहेत. माझी अशी समजूत आहे की, जोपर्यंत इंग्रजाशी त्यांचा तह होणार नाही तोपर्यंत ते ह्या राज्याच्या वाटेस जाणार नाहीत. महाराजांचे सैन्य इंग्रजाना जाऊन मिळेल अशी त्याना भीति वाटते.

माझ्या बलाढ्य स्वामीस देव सुखी करो.

गोवा, १९ जानेवारी १७१९

क्रमांक : ३५० **दि. १४-४-१७१९**

श्री जोतिर्लिंगाला दिलेल्या उत्पन्नाचा उल्लेख ह्या कागदात आहे.

श्री जोतीश्वर प्र।।

शिक्का

आज दिवाण कोट कोल्हापूर ताा रहदारी बकालानी महानाडा निहाय मार्ग मौजे कणेरी काा हवेली सु।। सन तिसा आशेरमया मार्गाने बैल हरजिनस भरून येतात त्यास श्री स्वामीचा कर्जाया पेसजी सनद आहे. त्याप्रमाणे श्री चा ऐवज देत जाणे. हुजुर न करणे. साल दरसाल ताजे सनदेचा हुजुर न करणे. जाणिजे. छ ४ जाखर.

मोर्तब सुद

क्रमांक : ३५१ दि. १९–४–१७१९

इनाम जमिनीच्या वसुलाबाबत प्रतापजी घोरपडे ह्यांचा मोकदम मौजे कणेगाव ह्याना कौलनामा.

श्री

कौलनामा मोकदमान मौजे कणेगाव ताा वाळवे यास तो परतापजी घोरपडे सु।। तिसा अशेर मया अलफ दिल्हा कौलनामा यैसाजे. तुम्हास मौजे मजकुरी जमीन ३।। इनामगरी व नौवकीर्दीस पहिले वरसी दर बिघा रुपये १ येक दुसरे वरसी दर बिघा रुपये २ दोनी तिसरे वरसी दर बिघा रुपये ३ तीन चवथे वरसी दर बिघा ४ पाचवे वरसी दर बिघा रुपये ५ पाच येणेप्रमाणें पाच साले पुरउना (?) वसूल देऊन कुंदा कापून कीर्दी महामुरी करून सुखरूप राहाणे. कौलाखेरीज जाजती उपद्रव लागणार नाही. हा लेहून दिल्हा कौल सही तारीख छ ९ माहे जाादिलाखर

क्रमांक : ३५२ दि. ५–१०–१७१९

पारासुरी मठाचे जिवाजी गोसावी ह्याना पाच बिघे जमीन दिल्याचे दिवाण किल्ले पावनगड ह्यांचे पत्र.

मारतंड वरद

अचल चिघ्न

अज दिवाण किले पावनगड ताहा मोकदमानी देहाय गावगना काा ठाणे तनखा किले मजकूर सु।। अशरीन मया आलफ. श्री बाबा हे बहूत थोर विद्यापात्र ईश्वर भत्गपरायण अनुष्ठानादीक

स्नानसंध्या करून अतीत अभ्यागत करून धर्मन्याये रात होते. ते देवाज्ञा जाहाले. त्याचे मठे पारासुरी आहे. त्याचे शिश राजश्री जिवाजी बाबा वहुत भले. वडीलाचे पुण्यती—करून त्याचे मठे स्वाधीन अतीत अभ्यागत ... ... शांत करून स्नानसंध्या करून यथा विचारे राहातात. याचा योगक्षेम चालीला पाहिजे या निमित्य राजश्री जिवाजी वावा यानीं किले मजकुरी येऊन वर्तमान विदीत केले. मनास आणीता हे वहुत थोर सत्पात्र. यास काही धर्मकृत्य भूमी करून दिलीया याचा योगक्षेम चालेल. तेणेकरून राजश्री छत्रपती स्वामीस व स्वामीच्या राज्यास कल्याण जाणून यास पड जमीन इनाम करून दिली आहे.

मौजे असुरले	मौजे केरली
०२॥	०२॥

येणेप्रमाणे पाच बिघे जमीन इनाम करून दिल्ही आहे. तरी तुम्ही यास चतु:सीमा करून भूमी मोजून जिवाजी गोसावी याचे स्वाधीन करणे. या पत्राचे तालीक लिहून घेऊन मुख्य पत्र गोसावी यापासी भोगवटीयास परतोन देणे. राजश्री छत्रपती स्वामीचेही आज्ञापत्र पेस्तर सादर होईल.

जाणिजे. छ २ माहे जिल्हेज

क्रमांक : ३५३ **दि. ३–११–१७१९**

कुडाळचे सरदेसाई फोंडू सावंत ह्यानी छत्रपती संभाजी दुसरे व आंग्रे ह्यांच्याशी लढण्यासाठी गोवा राज्याची मदत मागितली होती. ती द्यावी असे मत गोव्याच्या राज्य सल्लागार मंडळाच्या सदस्यानी दिले.

दि ३ नवंबर १७१९ रोजी राज्य सल्लागार मंडळाची बैठक शस्त्रागाराच्या इमारतीच्या सभागृहात भरली. व्हाइसरॉय दों लुईज द मिनेझिश ह्यानी सल्लागार मंडळासमोर खालील प्रस्ताव मांडला :–

फोंडू सावंत भोसले ह्यांचेकडून मला एक पत्र आले असून तें त्यांचे वकील गोविंद शेणवी ह्यांचे मार्फत आले. फोंडू सावंत ह्यांचे म्हणणे आहे की, ह्या राज्याशी त्यांची मैत्री असून ह्या राज्याचे शत्रू हे त्यांचेहि शत्रू आहेत. त्यांच्याशी त्यानी एकटयाने युद्ध केले आहे. त्यामुळे ह्या राज्याचा बचाव होऊन त्यांच्या राज्याची हानि झाली आहे. काही दिवसामागे संभाजी राजे ह्यानी कुडाळचा किल्ला घेतला. त्यांचे सैन्य अद्याप तिकडेच आहे. आता कान्होजी आंग्रे फोंडू सावंत ह्यांच्यावर चालून येत आहेत. ते त्यांच्या राज्याच्या हद्दीला येऊन भिडले आहेत. त्यानी तिकडे दोन किल्ले बांधिले आहेत. त्या किल्ल्यांच्या सहाय्याने पुढे आक्रमण करण्याचा त्यांचा इरादा आहे. संभाजी राजे ह्याना तीस हजार रुपये देऊन त्याना कुडाळचा किल्ला सोडावयास लावायचा व अशा रीतीने आपले उद्दीष्ट साध्य करायचा आंग्रे ह्यांचा बेत आहे. ते पुढे आक्रमण करण्यासाठी घाटावरूना यावयाच्या घोडदळाची वाट पाहात आहेत. अशा परिस्थितीत ह्या राज्याने आपणाला मदत केली नाही, तर उपरिनिर्दिष्ट बलाढ्य शत्रूशी आपणाला दोन हात करता येणार नाहीत, असे सरदेसाई ह्यांचे म्हणणे आहे. ते पुढे म्हणतात की, त्यांच्याकडे एक प्रस्ताव आलेला आहे. त्यानी जर संभाजी व आंग्रे ह्यांचे सैन्य डिचोलीला बिनविरोध जाऊ दिले तर एका बाजूला सरदेसाई व दुसऱ्या बाजूला त्यांचे शत्रू ह्यांच्यामध्ये जो प्रदेश आहे त्याचा हिस्सा ते त्याना देण्यास तयार आहेत. शिवाय ते दोघे घेणार असलेल्या आणखी मुलुखाचाहि काही भाग त्याना देण्याची त्यांची तयारी आहे.

उपरिनिर्दिष्ट प्रस्तावाबाबत ह्या राज्याची सल्लामसलत केल्या-वांचून सरदेसाई हे निर्णय घेऊं इच्छित नाहीत. उलट, शत्रूचा

प्रतिकार करण्यास ते तयार आहेत. पण त्याना ह्या राज्याने मदत केली पाहिजे. त्याना दारूची पन्नास पिपे, गोळ्यांच्या तितक्याच पेट्या, तीस खंडी लोखंड, पांच खंडी शिशे, अर्धे देणगी म्हणून व अर्धे किंमत देऊन हवे आहे. शिवाय दहा तोफा आणि पांचशे तोफांचे गोळे दोन किल्ल्यांच्या रक्षणासाठी त्याना हवे आहेत. हे दोन किल्ले त्यानी आंग्र्यांच्या किल्ल्यासमोर बांधिले आहेत. पुनः त्याना पन्नास घोड्यांची व काही युद्धनौकांचीहि मदत हवी आहे. त्यांचे आरमार लहान असल्याने आंग्र्याच्या आरमाराला तें तोंड देऊ शकणार नाही. युद्धनौकांवर ते आपली माणसे ठेवण्यास तयार आहेत. तसेच दमण किंवा वसई येथे एक युद्धनौका विकत घेण्यास व हळदोणे आणि पिळगाव येथून शिशे नेण्यास आणि रेडीला लाकूड नेण्यास त्याना परवाना हवा आहे.

ह्या जो प्रस्ताव सादर करण्यात आलेला आहे, त्याच्यावर सर्व बाजूने विचार करून सल्लागार मंडळाने आपले मत व्यक्त करावे, अशी विनंती व्हाइसरॉय ह्यानी केली. सर्वं सदस्यानी फोंडू सावंत भोसले ह्याना मदत करावी असे मत व्यक्त केले.

व्हाइसरॉय म्हणाले की, फोंडू सावंत ह्यानी विनंति केली आहे म्हणून नव्हे, तर ह्या राज्याच्या हितासाठीहि त्याना मदत केली पाहिजे. त्यानी मागितलेली मदत कशी पाठवायची तत्संबंधीचा विचार करून नंतर ती पाठविण्याचा निर्णय घेण्यात येईल.

क्रमांक : ३५४ दि. १०-१२-१७१९

राजश्री हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार ह्यानी करवीरच्या महालक्ष्मीची स्थापना करून श्रीच्या पूजेचे प्रधानपद तुम्हास बहाल केले आहे व पूजाअर्चेच्या खर्चासाठी कसबा सावगावची चौथाई तुम्हास नेमून दिली आहे, असे सुभेदार प्रांत कोल्हापूर ह्यांचे नरहरीभट सावगावकर ह्याना पत्र.

स्वस्ति श्री नृप शालिवान शके १६४१ विकारीनाम संवत्सरे मार्गशीर्श शुध दशमी गुरुवासरे. वेदशास्त्रसंपन्न राजमान्य राजश्री सीवराम भट याचे पुत्र नरहरीभट काश्यप गोत्र आश्वलायन सूत्र रुक शाखा ध्याई उपनाम सावगाऊकर वास्तव्य श्री——— करवीर क्षेत्र यास रामा मोंजी भाबकर सरसुभेदार प्रा कोल्हापूर सु॥ असरीन मया अलफ. श्री——— देवीचे प्रेरणेकरून रा हिंदूराव घोरपडे ममलकतमदार याणी देवालयात स्वसिंहासनी श्री——— ची स्थापना करुन तेथील प्रधानत्वपणाचा अधिकार वतनी वंसपरंपरेने तुम्हास सांगितले. त्यास ऐवज करुन देणे म्हणोन रा राऊ मशारनिले यांची आज्ञा. त्यावरून उर्जा विशाशात्कारे चालोन स्वामीचे व स्वामीच्या राज्याचे कल्याण होये या करिता यास ऐवज पाहिजे. त्यास कसबा सावगाव प्रां हुकेरी येथील चौथाई देखील पेट व जकात मुजेरी मोहतर्फा व पानसाल व नदी ठोकरा व कुलबाब कुलकानु पडले पान आकाराची चौथाई धारादत्त करुन दिल्हे आसे. सदरहू ऐवज घेऊन श्री———ची उर्जा विशेशात्कारे चालवीत जाणे. यास माहाराज राजश्री——— स्वामीही चालवितील. वरकड ब्राह्मण आथवा मरहाष्ट व हिंदु व मुसलमान आदीकरून समस्त जातीच्यानी चालवावे. न चालवितील विक्षप करतील त्यास आपआपल्या स्वधर्माचे पातक असे. जाणिजे. छ ९ माहे सफर जे विक्षेप करतील त्यास धर्मशास्त्रीचे वचन प्रमाण.

स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेच्च वसुंधरां ॥
स विष्टायां कृमी भूत्वा पितृभिरसह मज्जति ॥ १ ॥
षष्टी वर्षा सहस्त्राणि स्वर्गे वसति भूमिदा ॥
आछेता चानुमंताच तावान्ति नरक वसेत् ॥ २ ॥

यैसो वचने स्मरोन तुमच्या प्रधानत्वपणाचा अधिकार व श्रीच्या पूजेचा ऐवज चालवितील. तुम्ही येकनिष्टपणे राहून श्री ची पूजा विधियुक्त करणे. आण तुम्ही व आपले पुत्र पौत्र परंपरेने कसबे

सावगाव देखील पेस्ट जकायत येथील चौथाईचा ऐवज घेऊन आनभऊन राहणे. जाणिजे छ मजकूर.

क्रमांक : ३५५ दि. २६-२-१७२०

मराठ्यांच्या स्वारीपासून सावध राहण्याबद्दल गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे कुडाळचे सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्याना पत्र

कुडाळचे सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्यांस

आम्हाला बातमी कळली आहे की, मागी वेगने काही मराठा सरदाराना हाताशी धरून सोंदेच्या राजाच्या मुलुखावर स्वारी करून सामराणीचा किल्ला घेतला आहे. फोंड्यावरहि हल्ला करण्याचा त्यांचा विचार असल्याची बातमी आहे. ते लोक आपले उद्दीष्ट साध्य करतील असे मला वाटते. फोंडू सावंत ह्यांच्या राज्याच्या अस्तित्वाविषयी मला केवढी कळकळ वाटते हे त्याना माहीत आहेच. म्हणून त्या लोकानी त्यांच्या राज्यात शिरू नये ह्यासाठी त्यानी काळजी घ्यावी. जरी त्यांच्या राज्यात शिरण्याचा त्यांचा हेतु नसला, तरी देखील त्यानी सरहद्दीवर सैन्याचा बंदोबस्त ठेवलेला बरा. त्यामुळे दोघाचे शत्रु जे मराठे त्याना त्यांचा वचक वाटेल. मी सरदेसाई फोंडू सावंत ह्याना सुयश इच्छितो.

दि. २६ फेब्रुवारी १७२०

कौंट दों लुईज द मिनेझिश

क्रमांक : ३५६ **दि. २-३-१७२०**

मराठे व फोंडू सावंत भोसले ह्यांच्यामध्ये तह झाल्याचे सावंतांचे गोव्यातील प्रतिनिधि बाबू भट ब्राक्रे ह्यानी गोव्याच्या व्हाइसरॉयला कळविले होते. व्हाइसरॉयने त्याना पुढील पत्र पाठविले.

कुडाळचे सरदेसाई ह्यांचे ' एजंट ' बाबू भट बाक्रे ह्यांस

सरदेसाई आणि मराठे ह्यांच्यामध्यें तह झाल्याची बातमी बाबू भट बाक्रे ह्यानी मला पुरविल्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे. सरदेसायांना हा तह फायदेशीर झाला आहे असे त्यांचे म्हणणे आहे. मला आशा आहे की, आंग्र्यांच्या आश्वासनावर विसंबून राहून सरदेसाई हे त्या बाजूला आणखी मुलुख जिंकण्यास तयार होणार नाहीत. कारण हा शत्रू शब्दाला जागणारा नाही. तो एके बाजूने शांततेची भाषा बोलेल आणि दुसऱ्या बाजूने + + + + बाबू भट बाक्रे ह्यानी शाहू राजे ह्यांच्या सैन्याच्या हालचालीबाबतची मला मिळालेली बातमी सरदेसाई ह्याना कळवावी. ह्या लोकांवर माझा बिलकूल विश्वास नाही. म्हणून मी सरहद्दीवर कडक बंदोबस्त ठेवला आहे.

गोवा, २ मार्च १७२०
कौंट दों लुईज द मिनेझिश

क्रमांक : ३५७ **दि. ५-३-१७२०**

मराठे व सोंदेचा राजा ह्यांच्या संदर्भात गोव्याच्या व्हाइसरॉयचे फोंडू सावंत भोसले ह्याना पत्र.

सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्यांस

मागी बेग आणि मराठे हे चालू उन्हाळ्यात फोंड्यावर हल्ला

करणार नाहीत असे मी धरून चालतो. कारण मला खात्रीलायक कळले आहे की, सोंदेच्या राजाने एक लक्ष रुपये भरून सामराणीच्या किल्ल्याची मुक्तता केली आहे. त्याच्या प्रदेशात ते आता शिरणार नाहीत असे कळते. परंतु सोंदेचे सैन्य सामराणीच्या रस्त्याचे अजून रक्षण करीत आहे. कारण, पैसे घेऊन देखील शत्रू पुन: हल्ला करील अशी त्याना भीति वाटते.

सोंदेच्या राजाचा व आपला तह घडवून आणावा अशी विनंती सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्यानी मला केली आहे. त्यांच्या ह्या सूचनेचे मी स्वागत करतो. परंतु सोंदेच्या राजाकडून त्यांच्या काय अपेक्षा आहेत ते त्यानी कळविले तर बरे. राजा–राजामध्ये सलोखा असावा हे चांगले. परंतु फोंड्यावर हल्ला करण्याची जी एक सूचना मी मागे फोंडू सावंत ह्याना केली होती, ती त्याना आठवत असेलच. कारण फोंड्यावर हल्ला करण्यासाठी आलेले मराठे सरदेसाई फोंडू सावंत भोसले ह्यांच्या मुलुखात शिरण्याची शक्यता आहे.

सरदेसाई फोंडू सावंत ह्याना मी त्यांच्या शत्रुविरुद्ध विशेषता आंग्र्याविरुद्ध सुयश इच्छितो. आंग्र्यांवर त्यानी विश्वास ठेवू नये.

गोवा ५ मार्च १७२०

कौंट दों लुईज द मिनेझिश

क्रमांक : ३५८ दि. ३–५–१७२०

मौजे संदुति परगणा रायबाग ह्या गावची लूट बाजीराव पेशवे ह्यांच्या फौजेने केली, तेथील मठ लुटला व सर्व वस्तभाव नेली ही हकीकत तारागिरी गोसावी ह्यानी छत्रपती शाहू ह्याना लिहिल्यावरून त्यानी त्याना लिहिलेले पत्र.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४६ शार्वरी संवत्सरे वैशाख शुध्द सप्तमी भोमवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी राजश्री तारागिरी गोसावी महंत वास्तव्य मौजे संदुत्ति परगणा रायबाग यास आज्ञा केली ऐसिजे. तुम्ही विनंतीपत्र पाठविले ते पाहोन लिहले वर्तमान कळोन आले. राजश्री बाजीराऊ प्रधान फौजेनिसी त्या प्रांती गेले होते ते समयी मौजे मजकुरावरी स्वारी जाहली. ते समयी मौजे मजकूर लुटून सत्यानास जाहला. आपला मठ लुटिला. कुल वस्तभाव मालमता लुटून नेली म्हणोन कितेक विस्तारे लिहिले. येश्यास राउ मशारनिल्ले फौजेनिसी आले होते. त्याची भेटी घेवून गावीचा तह रद करुन गावची रखवाली करावी ते तुम्ही न केली. लस्कर अनिवार. लस्काराने गाव लुटिला. होणार ते गोष्टी जाली. या उपरी गावकरास आभयपत्र सादर केले ते गावास देऊन गावची लावणी संचणी करून गाव आबादान करणे आणि तुम्हीहो मौजे मजकुरी सुखरूप राहाणे. या उपरी कोणाचा उपसर्ग लागणार नाही. जाणिजे. लेखणालंकार.

क्रमांक : ३५९ **दि. ३-५-१७२०**

गावची लावणी-संचणी करावी, तुम्हाला कोणाचा उपसर्ग लागणार नाही म्हणून शाहू छत्रपती ह्यांचे मौजे संदुतीच्या मोकदमाना अभयपत्र.

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४६ शार्वरीनाम संवत्सरे वैशाख शुद्ध सप्तमी भौमवासरे क्षत्रिये कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी (यानी) मोकादमानी मौजे संदुति परगणे रायबाग यासि दिले अभयपत्र ऐंसिजे. राजश्री बाजीराऊ प्रधान याची फौज या प्रांती गेली होती ते समयी फौजेने गावास उपसर्ग दिल्हा. गाव लुटून फना केला. येणेकडून गाव बेचिराख जाला. त्यास हुजरून अभयेपत्र सादर जालीयाने गावची लावणी संचणी होऊन आबादान होईल म्हणोन

राजश्री तारागिरी गोसावी यानो विनंतीपत्र पाठविले. त्यावरून मनास आणोन मौजे मजकुरास अभयपत्र सादर केले आहे. तर तुम्ही कोणे बाबे शक न धरिता बेशक होऊन गावची लावणी संचणी करून आबादानी करून सुखरुप राहाणे. तुम्हास कोणाचा उपसर्ग लागणार नाही. आभये आसे. जाणिजे.

लेखनालंकार.

क्रमांक : ३६० **दि. ५-८-१७२०**

रेखोजी जाधव ह्याला दिलेली सनद. सनदेत रेखोजीने छत्रपती राजाराम ह्यांची कर्नाटकात एकनिष्ठेने सेवा केली असा उल्लेख आहे.

स्वस्ति श्री राज्याभिषक ४७ शार्वरीनाम सवत्सरे श्रावण शुध त्रयोदसी भृगुवासरे क्षेत्रीय कुलावंतस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी रेखोजी बिन नरसोजी[1] जाधव नाईक कसबे कोल्हापूर यास आज्ञा केली ऐसाजे. तुम्ही स्वामीच्या राज्यातील पुरातन सेवक. तीर्थरूप राजश्री कैलासवासी स्वामी चंजी प्रांते आसता तुम्ही संनीध राहून यकनिष्टपणे सेवा केली. त्याउपरी कैलासवासी स्वामी या प्रांतास आले ते समई तुम्ही समागमे येऊन श्रम सोसूम त्याची कृपा संपादून घेतली. त्याउपरी राजश्री शिवाजी राजे दाजी याची सेवा येथायुक्तपणे करीत आसता त्याणी तुम्हास जये संवत्सरी जेष्ट शुध्द त्रयोदसी भानुवासरी[2] इनाम कुलबाब कुलकानु जलतरू पाषाण निधी-निक्षेप पडिले पान सहीत खेरीज हकदार व इनामदार करून मौजे दरखंदले तपे कल्हे प्रांत पनाला हा गाव इनाम अजरामऱ्हामत करून

---

१. पुढील एका सनदेत ह्याना " जप्तन्न मुलूख " असे संबोधले आहे.

२. दि. १६-५-१७१४.

देवून पत्रे करून दिल्ही. त्यानंतर तुम्ही स्वामीची सेवा येकरूप निष्टेने मनाभावे करून करीत असता मौजे मजकूर स्वामीनी तुम्हास उत्तरोतर इनाम चालवावयाची आज्ञा करून हेमलंबी संवत्सरी मार्गशीर्ष शुध्द सप्तमी भृगुवासरी[1] पत्रे करून दिल्ही. यैशास हाली तुम्ही पनालियाचे मुकामी स्वामीसंनीध विनंती केली की धामधुमेकरिता पत्रे कोल्हापुरी विकारी संवत्सरी[2] भूमिगत करून ठेविली होती ती काढून पाहाता अगदी जाया जाहाली. यास्तव स्वामीनी नूतन पत्रे भोगवटियास द्यावयाची आज्ञा केली पाहिजे म्हणून विदीत करून मौजे मजकूर इनाम दिल्ह्याची पत्रे राजश्री शिवाजी राजे दाजी यांची व स्वामीची जाया जाहलेली आणून दाखविली. ती पत्रे पाहाता केवल जीर्ण बहू विगलीत जाहली. यैशास तुम्ही स्वामी सेवा पहिलेपासून निष्टेने केली व हालीही करीत आहा. तुम्हास मौजे दरखदले ता। कल्हे प्रा।। मजकूर हा गाव इनाम चालवावयाची आज्ञा स्वामीनी करून प्रांत मजकूरच्या देशाधिकारी याचे नावे भोगवटियास पत्र देऊन तुम्हासहि हे पत्र दिल्हे असे. तरी तुम्ही मौजे मजकूर पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने इनाम आनभवून सुखरूप असणे. लेखनालंकार. मोर्तब असे.

क्रमांक : ३६१ **दि. २०–८–१७२०**

प्रस्तुत सनदेतील बहुतांशी मजकूर दि. २८–११–१७०३ च्या सनदेत व दि. ५–१०–१७१६ च्या विभाजनपत्रात येऊन गेलेला आहे. जेथे थोडा फरक वाटला तोच तेवढा घेतला आहे.

---

१. दि. २९ नवंबर १७१७.

२. दि. १० मार्च १७१९ ते २८ मार्च १७२०,

श्री

श्री
प्रतिपच्चंद्र रेखेव
वर्धिष्णुर्विश्व वंदिता
शंभु छत्रप
ते र्मुद्रा रामसूनो
र्विराजते

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४७ शार्वरीनाम संवत्सरे श्रावण बहुल त्रयोदसी मंदवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपति स्वामी याणी राजश्री गिरजोजी बिन मुधोजी यादव देशमूख पाा कऱ्हाड यास अज्ञा केली यैसीजे--

श्री शि व नृपति हर्षनिधान मो रेश्वर सुत नीळ कंठ प्रधान	श्री आई आ दि पुरुष श्री राजा शिव छत्रपती स्वामी कृपानिधि तस्य परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधी	....

.... त्या उपरी मातुश्री दुर्गाबाई साहेब ताम्राचे निर्बंधी दौलताबादेस होती. त्यांचे वर्तमान न कळे. त्यांचा परामर्ष करावयास राजश्री संभाजी राजे याणी आपणास पाठविले. तेथे संकट प्रसंगात जाऊन त्यांची भेटी घेऊन आलो. ते समई राजश्री संभाजी राजे व कवि कलश समागमे असता आपण येऊनु दुर्गाबाई यांचे वर्तमान सांगितले. .... त्यावरी चिरंजीव सौभाग्यवती अंबिकाबाई यांचा जन्म जाहाला. त्या संतोष समई आपणास वतनाची पत्रे द्यावयाची आज्ञा केली. पत्रे व्हावी तों कैलसवासी स्वामी कोकणातून किले प्रतापगडास गेले. श्री चे दर्शन घेऊन स्वामीचे जायेवळ तेथे केले. तेथून सातारियास आले,

साताऱ्याहून निघोन किले सजनगडास येऊनु तेथून वसंतगडास आले. त्याउपरी मातुश्री ताराबाईसाहेब व राजश्री शिवाजी राजे दाजी विशाळगडी होते. त्यास कैलासवासी स्वामी संनीध आणविले. कैलासवासी स्वामी सातारियास आले. मातुश्री ताराबाईसाहेब व राजश्री शिवाजी राजे हे ही आले. .... कैलासवासी स्वामी चंजीचे मुकामी असता माहादजी जगदाळा मसूरकर याणे गैरवाका विदित करून तर्फ मसूर येथील देशमुखीचे पत्र करून घेतले आहे. यैशास माहादजी जगदाळा यास देशमुखीसी समंध काय व मसूर कांहीं संचतर माहाल नव्हे... .. .. परंतु कवि कलश कारबाराचे अध्यक्ष. ते समीप नव्हते. तन्मुळे पत्रे जाहाली नाहीत. .... हे वतन पुढेंही भोसल्यांचे वंशपरंपरेने तुम्हास व तुमचे वंशपरंपरेस चालवावे यैसे शफत पूर्वक पत्र दिले आहे. तदनरुप राजश्री शाहू राजे दाजी याणीही तुम्हास वतन सुरक्षित चालवावे. या वतनाची पत्रे त्याणी कोण्हास देऊ नयेत. दिल्ही असतील अगर देतील तरी ती ही रद असेत....................................... ....जाणिजे. लेखनालंकार.

मर्यादेयं मोर्तब
विराजते

क्रमांक : ३६२ **दि. २३-९-१७२०**

धोंडो भास्कर देशकुलकर्णी मामले प्रभानवळी व तर्फ मलकापूर हे राज्यातील इमानी सेवक असून मोगलांचे धामधुमीत ह्यानी रत्नागिरीच्या डोंगरावर गड बांधून मोगलांची अनेक ठाणी घेतली होती. ती सेवा लक्षात घेऊन त्याना काही नूतन इनाम व हक्क देण्यात आले,

श्री

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४७ शार्वरीनाम संवत्सरे आश्विन शुध त्रीतीया भृगुवासर क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी पारपत्यगार व कारकून वर्तमान व भावी ता॥ राजापूर यासी आज्ञा केली

श्री सीताप
ति चरणी दृढ
भाव रामचंद्र
सुत भगवंत
+ राव +

श्री आई आ
दि पुरुष श्री राजा
शिव छत्रपती स्वामी
कृपानिधि तस्य प
रशुराम त्र्यंबक
प्रतिनिधि

ऐसीजे. राजश्री धोंडो भास्कर देशकुलकर्णी मामले प्रभानवली व ता॥ मलकापूर याणी स्वामी संनिध विनंती केली की आपल्या वतनास कदीम इदलशाहि कारकिर्दीस इनाम हक लवाजिमे वहुत चालत होते. आलिकडे महाराज राजश्री कैलासवासी स्वामीस हे राज्य अर्जानी जाले ते समई इनामे खालसा करुन हकाची मोईन रयत निसबतीने करुन दिल्ही. तेणेकरुन योगक्षेम चालत नाही. हाली दर सदे पावणा करी आसे. त्यामध्ये दोन तकसीमा निमे शंकराजी महादेव व केसो नरसिह (व) मोरो त्रिमल निमे आपण संभाजी तुकदेव ऐसा दोनी तकसीमा चालत आहेत. तरी महाराज कृपाळू होऊन या वतनास हक व ईनाम करुन दिल्हे पाहिजे म्हणून विदीत केले. त्यावरुन मनास आणिता धोंडो भास्कर याणी या राज्यात बहुतच श्रमसाहस केले. विशाळगड तांम्राने घेऊन ठाणी बैसविली ते समई याणी रत्नागिरी समिप डोंगर होता तो वसवून गड वांधोन कुल तांम्राची ठाणी मारून देश हस्तगत केला. मानिले स्वामीच्या राज्यातील पुरातन येकनिष्ट सेवक. यांचे चालविणे हे स्वामीस परम अवश्यक. यास्तव स्वामी याजवरी मेहरबान होऊन नुतन इनाम जमिन व हक व विस्वा जकातीस मोईन करून दिल्ही असे ————

हक गावगना रयत निसवती हाली निर्ख जिराईत व बागाईत आकार होईल त्यास दर सदे करी येक १ जकातीस बिस्वा दर बैली रुके कापड व गहू व केणे दर बैली रुके ६ केणे[1] भूस दर बैली रुके २	इनाम जमीन कुलबाब कुलकानु खेरीज हकदार व इनामदार करून नवात जमीन बिघे ॰१० मौजे आडिवरे ॰१० मौजे ठाणे --- ॰२०

येणेप्रमाणे हक दर सदे करी येक व जकाती विस्वा कापड व गहू जकेणे सा रुके व केणे भूस दोन रुके दर बैली व जमीन गावगना वीस बिघे मोईन करून दिल्ही आहे. याप्रमाणे देशकुलकर्णी यास दोन्ही तकसीमास चालवित जाणे आणि सदरहु प्रमाणे यास व यांचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने चालवणे. साल दर साल ताजा सनदेचा उजूर न करणे. या सनदेची तालीक लेहून घेऊन सनद भोगवटीयास परतोन देणें. लेखनालंकार.[2]

मर्यादेयं
विराजते

रुजु

क्रमांक : ३६३ **दि. २७-९-१७२०**

हिर सावंत ह्यास सहा हजार रुपये द्यावेत म्हणून छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यांचे फोंड सावंत भोसले ह्यांस पत्र.

---

१. विक्रीस जाणाऱ्या जिन्नसावर घेतलेली जकात.
२. हस्ताक्षर वेगळे.

श्री

तालिक

राजश्री फोंड सावंत भोसले देसाई प्रांत कुडाळ गोसावी यासी

 ।खंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य प्रति राजश्री राजा शंभु छत्रपती उपरी. वदल देणे वगमी जमा रद कर्ज राजश्री हिर सावंत यासी रुपये ६००० साहा हजार रुो देविले आहेत. सदरहू यैवज आधि मशारनिलेच्या जमावाकडे बिला कुसुर आदा कर्णे. सदरहू यैवज दर साली दोन हाजारप्रमाणे तीन साला पावणे. छ ५ जिल्हेज सु॥ इहिदे आश्रेन मया आलफ. वहुत काय लिहिणे. मोर्तब आसे.

क्रमांक : ३६४ **दि.** १-११-१७२०

छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी हुसेन खान पनी ह्याला मौजे यमगर्णी हा गाव इनाम दिला. सदहुं हुसेन खान पनी ह्याचे दोन भाऊ स्वामी सेवा करीत असता ठार झाले होते.

तालीक नकलेची

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४७ शार्वरीनाम संवत्सर कार्तिक शु॥ १३ त्रयोदसी भोमवासरे क्षेत्रीय कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी इजतमाब

सिका सिका

हुसेन खान पनी यासी आज्ञा केली ऐसिजे. तुम्ही स्वामी कार्यावरी यकनिष्टा शवा केली. तुमचा बंधु दिलावरखान याणी बहुत दिवस

शवा यक दिलीने केली. त्यावरून यास तीर्थस्वरूप राजश्री कैलासवासी स्वामींनी मौजे यमगर्णी प्रांत कागल हा गाव इनाम दिल्हा. दिलावरखान तुमचा भाऊ व इमुखान ऐस स्वामी कार्यावरी खर्च आले. यास्तव मौजे मजकूर स्वामीनी तुम्हास इनाम चालवणेयासि आज्ञा केली असे. तरी तुम्ही मौज मजकूर वंशपरंपरेने अनभऊन सुखरूप असणे. जाणिजे. निदेश समक्ष. मोर्तब असे.

क्रमांक : ३६५ **दि.** २६–११–१७२०

तारागिरी गोसावी ह्याना छत्रपती शिवाजी दुसरे ह्यानी मौजे संदुती हा गाव इनाम दिला होता. बाळाजी विश्वनाथ ह्यांच्या फौजा रायबाग प्रांतातून गेल्या तेव्हां त्यानी तो गाव लुटला. गावची सनदही गेली. म्हणून छत्रपती संभाजी दुसरे ह्यानी गांवची नवीन सनद करून दिली.

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके ४७ शार्वरीनाम संवछरे मार्गसीर्ष शुध आष्टमी मंदवासरे क्षत्रीये कुलावतंस श्री राजा शंभु छत्रपती स्वामी याणी हरीभक्त परायण राजश्री तारागिरी गोसावी यांस दिल्हे इनामपत्र येसजे. तुम्ही स्वामी संनीध विनंती केली की आपण उत्तर दक्षण मानसतीर्थ करून या प्रांतास आलो. त्यास कृष्णातिरी वास करून मट बाधोन अतीत आभ्यागतास आन्न देऊन स्वधर्मे कालक्षेप करावा ऐसी इच्छा धरून रांगणीयास गेलो. तेथे राजश्री शिवाजी राजे यासी आपले वर्तमान सांगितले. त्यावरून आपणास मौजे संदुती ता।। रायेबाग हा गाव इनाम करून दिल्हा. त्याप्रमाणे आपण गाव अनभवीत असता विकारी संवछरी रा।। बालाजी विस्वनाथ याची फौज मौजे मजकुराजवली येऊन मुकाम केला ते समई आपला गाव लुटीला. वस्तभाव गला दाणा व मटाचा पदार्थ भागवत भारतादि पुस्तके आदीकरून गेली. त्यामध्ये इनामतीची पत्रे होती ती गेली. येसीयास माहाराज धर्मपरायण आहेत. भोगवटीयास नवीन सनद आसावी. तरी

स्वामीनी सनद सादर केली पाहिजे म्हणून विदीत केले. त्यावरून मनास आणिता तुम्ही गोसावी महंत बहूत थोर तपस्वी धर्माचे ठाई निष्ठा धरीता. तुमची स्वास्था करून दिधलियाने बहुतच पुण्य आणि राज्याची कल्याणाभिवृधी आहे. यास्तव मौजे संदुती त॥ रायेबाग प्रां॥ कोल्हापूर हा गाव पूर्ववत इनाम होता त्याप्रमाणे स्वामीनी मौजे म॥ कुलबाब कुलकानु हालीपटी पेस्तरपटी जलतरुपाषाण निधी निक्षेपसहीत खेरीज हकदार व इनामदार करून करार केले असे. मौजे मजकुरी मट बांधोन अतीत अभ्यागतास आन्न उदक देऊन स्वधर्मे आचरण करून स्वामीस व स्वामीच्या राज्यास कल्याण चिंतून राहाणे आणि इनाम गाव तुम्ही व तुमचे शिष्य परंपरा अनुभऊन सुखरूप राहाणे. जाणिजे.

तेरीख ६

सफर सुहूरसन इहिदे आश्रैन मया आलफ.

क्रमांक : ३६६ दि. २९-१२-१७२०

दिलेरखान ह्या मिरजेच्या फौजदाराकडून घेतलेल्या चारी कर्यातीच्या देशमुखीच्या वतनावर आपला काही हक्क नाही म्हणून रायगोंडा अलगोंडा पटेल ह्याने पिराजी घोरपडे ह्याना लिहून दिलेला राजिनामा.

श्री शंकर

माहाराज राजश्री पिराजी बिन संताजी घोरपडे नवकस देसाई मामले मिरज साहेबाचे सेवेसी——

विनंती सेवक रायगोंडा वलद अलगोंडा पटेल मौजे पटणकोडोली कर्यात इचलकंर्जी मामले मजकूर रामराम विनंती. सुहुर सन ईहिदे

अशरीन मया अलफ लिहून दिल्हे यैजीदखत[1] यैसेजे. आपण दिलेरखान फौजदार मिरज याजपासून नूतन देशमुखी च्यारी कर्यातीचे घेतले होते. बी ताा-----

क॥ सांगली १ क॥ उदगाऊ १ क॥ इचलकर्जी १
क॥ रुकडी १

येकूण च्यारी कर्यातीचे देशमुखी वतनाचे कागद दिलेरखान याचे करुन घेतले होते व त्या प्रमाणे राजश्री सिदोजी घोरपडे याचे कागद करुन घेतले होते. त्यास माहाराज राजश्री राॅऊ प्रतिनिधी यानी आपणास हुजुर तलबा[2] करून रजा[3] फर्माविले की तुमचे वडिलानी अगर तुम्ही आजि ताा कोणास देसमुखीचे वतन नसता दरम्यान नवकीर कागद करून घेऊन च्यारी कर्यातीचे वतन देशमुखीस फितूर केला हे गोष्टी करावयास तुम्हास काय निसवती म्हणौन अज्ञा केली. त्यावरून आम्ही विनंती केली की हे गैरवर्तणूक आम्हापासून जाहली. अम्हास देशमुखीस समंध नाही. यैसे चौघाचे विद्यमाने करार जाहले. त्यावरून आपण रजावंद[4] होऊन येजीदखत लेहून दिल्हे आसे. आम्हास सदरहू चौकर्यातीचे देसमुखीचे वतनास अर्थअर्थ समंध नाही. या उपरी चौकर्यातीचे देसमुखी वतनास आम्ही व आमचे वौशपरंपरेने कोणी मुजाहिम[5] होतील तरी आपणास व वौशपरंपरेस मौजे मजकुरचे पटेलगीस समंध नाही. पटेलगी साहेबाची आसे. आम्हापासी सदरहू चौकर्यातीचे देसमुखोचे पत्रे आसतील ती बातील[6] आसेती व मौजे मजकुरचे देशमुखीचे हक व इनाम व बाजेबाब सालाबाद प्रमाणे सुरळीत वर्तणूक करायास अंतर पडणार नाही. यास

१. राजीनामा. २. तलब-बोलावणे. ३. आज्ञा. ४. राजी. ५. हरकत करणारा. ६. खोटी.

अंतर पडलिया दिवाणाचे गुन्हेगार व गोताचे अन्याई हे लेहून दिल्हे येजीदखत. सही. छ १० रविलावल-----

गोई

श्रीनिवास माधवराऊ
देसकुलकरणी पाा मिरज
१

शामजी नरसिव्ह देस
कुलकरणी प्रांा
पनाळा
१

आपाजी रामकृष्ण देसकु
लकर्णी पाा कोलापूर
१

पुरवणी

क्रमांक : ३६७ इ. स. १६९१–९२

हिरोजी नाईक व बापूजी नाईक साठम ह्यांच्या इनामाची ही यादी आहे. 'हे कामाचे मर्दाने साहेब कामावरील एकसां गनिमास टचका देऊन गनीम कापून काढला' असा महत्वाचा उल्लेख या कागदात आहे.

श्री

नक्कल

जाबिते इनामत हिरोजी नाईक व बापूजी नाईक साठम सरपटेल देहाय मौजे आठ तर्फ साळशी सुरु सन इसन्ने तिस्सैन अलफ. राजश्री पंतप्रतिनिधी विद्यमान राजश्री शकोजी नाईक जगताप यांचे सनद सादर तर्फ मजकूर येथे आज्ञा की हिरोजी नाईक साठम यांचे सरपाटिलकीचे फरमान कारकीर्दी अदिलशाही होते. ते फोंडेचे मुक्कामी विदीत केलें आणि अर्ज केला तें मनास आणून हे कामाचे मर्दाने साहेब कामावरील एकसां गनिमांस टचका देऊन गनीम कापून काढला. पाच चार साहेब कामे बरीच केली याकरिता मेहेरबान होऊन पाटिलकीची सनद दिली. जे इनाम गांवगन्ना होती ती सोडून दिली म्हणून सनद सादर. त्यावरून गांवगन्ना मिसला देऊन इनामतीची शेते होती ती मोजून दिली. अज जमिन भरे १॥६ सहा रोवळे दर कुडवास सात हाताची काठीप्रमाणे ३६० काठ्या याप्रमाणे सदरहु जमीन पाऊण चावर १८ अठरा बिघे

तपशील

कमाविशी साल मजकूर जमीन बिघे.

एकूण.

राजभाग गल्लापसेरी खंडी १२।४॥।२॥

पुढोल सालाकारणे कमाविशी होईल तो पुढे बांध पडेल.

यंदा गावगन्ना

मौजे बांदिवडे वुजर्ग जमीन कुडव महाल माप १ रोवळा. एकूण जमीन सात हाताचे काठीप्रमाणे दर कुडवास ३६० काठ्याप्रमाणे विघे १८ एकूण पसेरी महाराज भाग खंडी ६। २॥। १॥।

वायगण शेत फुरडी कुडव ८७८१ एकूण सात हाताचे काठी प्रमाणे जमीन विघे ८६। २८२॥·॥ एकूण नजरमान राजभाग खंडी २॥। ३॥।

शेत खोतकी कुडव ८९८३॥ एकूण सात हाताचे काठीने जमिन विघे ८८।·॥।८३॥ एकूण राजभाग बरहुकूम पहाणी खंडी ३८४८१

शेत शेर पालिये—कुडव ८३॥ ३॥ एकूण सात हाताचे काठीने जमीन ८३। १॥। ३॥। एकूण राजभाग खंडी ।।.

(पुढे गहाळ)

क्रमांक : ३६८ दि. २५-१२-१६९३

माणकोजी, हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम यांचे सर पाटिलकीचे वतन पूर्ववत चालू ठेवल्याचे तपे साळशीच्या ठाणेदाराचे पत्र. सदहुं बंधूना मुइजुद्दीनने पन्हाळ्यास वेढा दिला त्यावेळी जमावानिशी पाठविण्यात आले होते असे सनदेत म्हटले आहे.

नक्कल

श्री
रघुनाथ रा
मचंद्र पंत

अज दिवाण ठाणा तपे सालसी तहां मिरासी व गांवकरानी मौज मालडी ता॥ मजकूर सुरु सन आर्बा तिसैन अलफ. राजश्री

रामाजीपंत सर सुभेदार सुभा प्रांत राजापूर यांचे आज्ञापत्र महाली सादर जाहाले. तेथे आज्ञा की राजश्री पंत आमात्य स्वामीचे आज्ञापत्र सादर जाहाले तेथे आज्ञा की माणकोजी साठम व हिरोजी व बापूजी व प्रतापजी साठम नाईकवडी ता। मजकूर याही हुजूर येऊन विनंती केली की आपण पुरातन स्वामीचे शेवक. बहुत दिवस कष्ट मशाखत केली आहे. सांप्रत पनाळयास मोवाझिम गनीम वेढा घालून राहिला होता तें प्रसंगी आपणास जमावानिसी पनाळयास पाठविले होते. तेथेहि वेढयात यकनिष्ठपणे सेवा केली. असेयास आपले वतन सरपाटेलकी गाऊ आठ ता। मजकुरी चालत होते त्या वतनास इनाम सेते महतकदम चालत होते. त्यासह राजश्री------कैलासवासी छत्रपती स्वामीस देश कबज जाहला. त्यावरी तमाम इनामदारांचे इनामती अनामत केल्या होत्या. असयास स्वामी कृपाळू होऊन अदलशाही कारकीर्दीस जेणेप्रमाणें चालवित होते तेणेप्रमाणे चालवित जाणे म्हणून आज्ञा. तरी मौज मजकुरी इनाम सर पाटीलकी जमीन कुडो पंधरा ०१५ चालत होते तेणेप्रमाणे भोगवटा सालाबाद चालत आला आहे तेणेप्रमाणे देवविला आहे. तरी आदिलशाही कारकीर्दीचा भोगवटा मनास आणून जेणेप्रमाणे चालत आला असेल तेणेप्रमाणे यास व याचे पुत्रपुत्रपौत्री चालवित जाणे. साल दरसाल ताजे सनदेचा उजूर करीत नव जाणे. छ ७ जमादिलावल. मोर्तब सुद. मोर्तब.

क्रमांक : ३६९ इ. स. १७००, मार्च नंतर

हिरोजी व प्रतापजी साठम ह्याना रामचंद्रपंत ह्यांचे वतनासंबंधी पत्र. संताजी व सुर्याजी साठम ह्याना आईसाहेबाना (ताराबाई) भेटविल्याचा निर्देश ह्यांत आहे.

श्री

नक्कल

राजमान्य राजेश्री हिरोजी व प्रतापजी साठम यांसी–

रामचंद्र निळकंठ आशिर्वाद. सुरु सन मया अलफ. संताजी साठम व सूर्याजी साठम यांस आम्ही घेऊन आलो. मातोश्री आईसाहेबांचे दर्शन केले. त्या समयीं आम्हापाशी होते. सांप्रत आईसाहेबांनी आम्हास विशाळगड यासी जाण्यास आज्ञा केली त्या वेळी स्वार होते समयी ह्या उभयतांस घेऊन मातोश्रीच्या भेटी करवून यांच्या गोष्टी कर्णे त्या मातोश्रीस सांगितले. तुमचे चालविणेसाठी बहुत रदबदल केली. त्यावरुन जे गाव चालतात ते गाव करार केल्याविरीहित उपरांत १४००० हजार लहारी दिल्या आहेत. त्या पैकी ७००० लहारी तुम्हास तेथे पोचती कराव्यात. उद्यां सात हजार लहारी शे दोनशे लोक मसलतीस आणती (ल) त्यास पावत्या कराव्या. एकूण १४००० लहारी तुम्हास पावत्या कराव्यात असा निश्चय केला आहे.

शिक्का

क्रमांक : ३७० दि. २५–१–१७०१

शिवाजी दुसरे ह्यांचेकडून एसोजी साठम व सूर्याजी साठम ह्याना मौजे आयनल ह्या गाव इनाम दिल्याचे आज्ञापत्र. या साठमानी औरंगजेबाच्या वेढ्याच्या वेळी 'किल्ले राखोन मरदमगीची शर्त केली' असे या आज्ञापत्रात म्हटले आहे.

श्री

नक्कल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके २७ विक्रमनाम संवत्सरे पोष्य वद्य त्रयोदशी मंदवासरे क्षत्रिय कुलावतंस राजा शिव छत्रपती यानी

राजश्री रामजी वळवंत मुख्य देशाधिकारी कारकून प्रांत राजापूर यास आज्ञा केली ऐसीजे. राजश्री एसोजी बिन बावजी साठम व सूर्याजी बिन रामजी साठम पदात पंचचारी (?) यास अवरंगजेब वेढा घालून वसला ते प्रसंगी जमावानिशी उभयतानी किल्ले राखोन मरदमगीची शर्त केली. ते समयी राजश्री परशराम त्र्यंबक यानी मौजे आयनल तर्फ साळसी या गावापैकी पड जमीन लहारी चारशे इनाम करून दिल्या होत्या. त्यास दोन वर्षे चालल्या नाहीत. सांप्रत मशार-निल्हेस किल्हे पनालियास जमावानिशी नामजाद पाठविले आहेत. स्वामीचे शेवशी तिळमात्र अंतर करीत नाहीत. याकरिता यांचे चालविणे स्वामीस अवश्य आहे. यानिमित्य उभयतावरी स्वामीनी कृपाळू होऊन पेशजी इनाम दिला होता तो दुमाला करून ... (वगैरे)

क्रमांक : ३७१ **दि. २६–१–१७०१**

यशवंतराव (एसोजी?) व सूर्याजी साठम हे दोघे पन्हाळ्याच्या वेढ्यांत औरंगजेबाशी लढत होते. त्यांचे इनाम चालत नव्हते. ते चालवावे म्हणून रामचंद्र नीळकंठ अमात्य ह्यानी गणेश महादेव हवालदार तर्फ साळसी ह्यास आज्ञापत्र पाठविले.

श्री

नक्कल

राजमान्य राजश्री गणेश महादेव हवालदार
तर्फ साळसी यास–

रामचंद्र नीळकंठ अमात्य नमस्कार. सुरु सन इहिदे मया व अलफ. यशवंतराव बीन बावजी व सूर्याजी रामजी साठम यानी हुजूर विदीत केले जे आपली इनामतीची ठिकाणे :–

मौजे बांदिवडे या गावात आहेत ठिकाणे दोन	मौजे आडवली येथे एक
२	१

येणेप्रमाणे तीन ठिकाणे आहेत. ती हल्ली आपणास चालत नाहीत. तिन्ही ठिकाणे मिळून हल्ली दस्त लाहारी १००)

ठि॥ बांदिवडे दोन ठिकाणे.	ठिकाण आडवली लाहरी	मिळोन लाहरी
	१५	८५

येणेप्रमाणे शंभर लाहरी चालत आहे. ती तिन्ही ठिकाणे आपणास इनामत देविलीं पाहिजे म्हणोन विदीत केले. त्याजवरून राऊ उभयता हल्ली जमावानिशी किल्ले पनाळीयास अवरंगजेव वेढा घातला आहे त्या जागी नामजाद पाठविले आहे. याजकरिता यास तिन्ही ठिकाणे इनाम देविली आहेत. यास्तव याचे पुत्र पौत्रादि वंश परंपरेने चालवित जाणे. पत्राची तालीक लिहून घेऊन असल भोगवटीयास माारनिल्हे-जवळी परतोन देणे. छ २७ साबान. आज्ञाप्रमाण मोर्तब सुद.

क्रमांक : ३७२ दि. २६-१-१७०१

हे एक टिपण असून ह्यात औरंगजेबाने सातारा, परळी व पन्हाळा ह्या किल्ल्याना घातलेल्या वेढ्यांच्या वेळी यशवंतराव साठम व सूर्याजी साठम ह्यानी जमावानिशी केलेल्या कामगिरीचा निर्देश आहे.

नक्कल

सन इहिदे मया व अलफ छ २७ साबान यशवंतराव बिन बावजीराव व सूर्याजी बिन रामजीराव साठम यास किले सातारा अवरंगजेब वेढा घालून बसला होता ते समयी किल्ले मजकूर यास जमावानिशी नामजाद पाठविले होते. तेथे त्यानी कष्ट मशागत केली.

त्याउपरी परळीस गलिमाने वेढा घातला होता. तेथे मशारनिल्हे आपले जमावानिशी कष्ट मशागत बहुत केली. याजकरिता राजश्री परशराम्म त्र्यंबक यानी नूतन वृत जकाती घाट नारळ येथे गोणीस विश्वा १ हक्क करुन दिल्हा असे. एसेयास सांप्रत किल्ले पनाळा यास अवरंगजेब याच्या फौजा येऊन वेढा घातिला ते समयी जमावानिशी नामजाद पाठविले. ते समयी विनंती केली. साल गुदस्त आपण सदरहू हक्काविसी रदबदल केली तेव्हा गोणीस दिड रुक्का प्रमाणे द्यावा म्हणोन रदबदल केली होती. परशराम प्रतिनिधीनी मान्य करुन सनद दिली होती. परंतु सनद जाहली ते दर गोणीस विश्वा एक १ प्रमाणे जाहली. फिरोन रदबदल करता आपण + + + + + राहिलो. हल्ली स्वामी कृपाळू होऊन करार करावे त्यावरुन दर गोणी रुक्का दीड प्रमाणे नूतन वृत करुन दिल्हा असे. (वगैरे)

क्रमांक : ३७३ **दि. ८–९–१७०१**

माणकोजी, हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम ह्यानी पन्हाळ्याचे वेढ्यात तलवार गाजविली म्हणून मौजे हरकुळ खुर्द हा गाव त्याना इनाम दिल्याची रामचंद्र पंत ह्यांची आज्ञा आहे म्हणून तर्फ साळशीच्या ठाणेदाराचे मौजे हरकुळ खुर्दच्या मिरासदाराना व गावकऱ्याना पत्र.

नक्कल

अज दिवाण तर्फ साळसी ताहा मिरासी व गांवकरान मौजे हरकुळ खुर्द सुरु सन इसन्ने मय्या व अलफ. हुजूरुन राजश्री---- पंत अमात्य याचे आज्ञापत्र सादर जाहले. तेथे आज्ञा की माणकोजी साठम व हिरोजी साठम व बापूजी साठम व प्रतापजी साठम यानी पनाळेयासी मोंगल वेढा घालून बसला होता ते समयी पनाळेयासी जाऊन

तरवारेची शर्त केली. हे देखोन मेहरवान होऊन मौजे हरकुळ खुर्द सलासा मध्ये इनाम करून दिल्हा असे. त्याप्रमाणे पुत्रपौत्रादि चालवीत जाणे. पत्राची तालीक घेऊन असल पत्र भोगवटीयासी परतोन देणे म्हणवून आज्ञा. आज्ञाप्रमाणे मौजे मजकुरी साठम मारनिल्हे याम इनाम करून दिल्हे आहे. तेणेप्रमाणे चालवीत जाणे. ताजे सनदेचा उजर न कर्णे. छ १५ (रबिलाखर)

क्रमांक : ३७४ **दि. ११–२–१७०२**

गणेश महादेव हवालदार व कारकून तर्फ साळशी ह्यास परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधी ह्यांचे पत्र की, माणकोजी, हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम ह्यानी विशाळगडच्या वेढ्याचे वेळी विशेष कामगिरी बजावली म्हणून त्याना तर्फ मजकुरी गावगना पट्टी पासोडीचा हक्क देण्यात आला असून वाडी सांडवेचे त्यांचे बंद पडलेले इनाम पुनः चालू करण्यात आले आहे.

श्री

नक्कल

श्री आई आ
दि पुरुष प्रसन्न
श्री राजाराम स्वामि
कृपानिधी परशराम
त्र्यंबक प्रतिनिधि

राजमान्य राजश्री गणेश महादेव हवालदार व कारकून तर्फ साळशी वर्तमान (व) भावी + + + + यांसी–

परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधी सुरु सन इसन्ने मया अलफ. माणकोजी साठम व हिरोजी साठम व बापूजी साठम व प्रतापजी साठम नाईकवाडी तर्फ मजकूर यानी ह्या राज्यात कष्ट मशागत

बहुतच केली व विशाळगडीचे वेढियाचे प्रसंगी जमावानिशी सामिल जाहले व पुढेही या राज्याशी एकनिष्टपणे वर्तण्याची उमेद करितात. यांचे वतन नाईकीचे तर्फ मजकूरी आहे. त्यास पट्टी पासोडी गावगन्ना चालत नाही व वाडो सांडवे अदिलशाही कारकोर्दीपासून इनाम आहे. ते चालवावयाविसी विनंती हुजुर केलीवरुन हे या राज्याशी बहुत एकनिष्ठ. यांचे वतन बाव चालविणे लागते. याजकरिता पट्टी पासोडी राजश्री तान सावंत भोसले नाईकवाडी तर्फ मजकूर यांस पहिलेपासून चालते त्याप्रमाणे यांसही चालवावयाचे करार केले आहेत. तरी तर्फ मजकुरी यांस पट्टी पासोडी देणे. येणेप्रमाणे यांस इनाम सांडवेवाडी पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरेने चालवित जाणे. प्रतिवर्षी नूतन पत्राची प्रति घेऊन मुख्य पत्र भोगवटीयासी परतोन देणे. जाणिजे. चंद्र २४ रमजान. निदेश समक्ष. शिक्का रुजु लेखन सीमा[1]

क्रमांक : ३७५ **दि. १३–३–१७०८**

छत्रपती शाहू ह्यांचे खेम सावंत भोसले ह्याना 'स्वामी तुमचे चालावयास अंतर करणार नाहीत' म्हणून पत्र.

श्री

नक्कल

राजश्री खेम सावंत भोसले सरदेसाई प्रांत कुडाळ महालानिहाय गोसावी यासी -

---

१. विशाळगडाला मोगलांनी वेढा घातला त्यावेळी कृष्णाजीराव साठम ह्याने 'कष्ट मेहनत' केल्याबद्दल त्यास मौजे बावसी गाव इनाम दिल्याचे टिपण उपलब्ध आहे.

(श्री) अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य----- राजश्री राजा शाहू छत्रपती उपरी सांप्रत स्वामी प्रसिद्धगड प्रांती आलियावरी पाठगावचे मुक्कामी तुम्ही आपणाकडील राजश्री विश्राम शेणवी व राजश्री जिवाजी शेणवी स्वामी समीप पाठविले. त्यानी तुम्हाकडील भावभक्ति एकनिष्टतेचे प्रसंग कित्येक विदित केले. आपण या राज्यातील पुरातन वतनदार. या राज्याशी पहिलेपासून एकनिष्टेतेने वर्तणूक करीत आला. प्रस्तुत स्वामी या प्रांतो आले. स्वामीचे पायापासी सर्व प्रकारे एकनिष्ट होऊन वागणूक करावी हा निश्चय केला आहे. तरी स्वामी कृपाळू आपले उर्जित करुन चालविले पाहिजे म्हणोन तुमची विनंती मध्ये स्वामीचे गड किल्ले आहेत त्यास तनखा इस्ताद आहे. तो सालगुदस्ता प्रमाणे किलियाच्या किल्ल्यास ऐवज यावा . . . . करुन दिल्हा आहे. त्यास तुम्ही स्वामीचे पायासी एकनिष्ठेने वर्तणूक करावयास अंतर न करणे. स्वामी तुमचे चालावयास अंतर करणार नाहीत. जाणिजे. छ १ मोहरम. बहुत काय लिहिणे. मोर्तब सुद.

क्रमांक : ३७६

दि. ७-१-१७०८

साठम दप्तरातील हे एक टिपण असून ह्यात हिरोजी, वापूजी व प्रतापजी साठम ह्यांच्या मुलानी गिरजोजी पिसाळ ह्यांच्या बरोबर राहून प्रसिद्धगडाच्या लढाईत मर्दुमकी गाजविल्याचा उल्लेख आहे.

नक्कल

शाहू छत्रपती राज्याभिषेक शेके ३४ सर्वधारी संवत्सरे वैशाख बहुल त्रयोदशीचें पत्र-

हिरोजी साठम बापुजी साठम प्रतापजी यास. तुम्ही आपले पुत्र जमावानिसी गिरजोजी पिसाळाबरोबरी पाठविले. त्यास किले प्रसिद्धगडी चिकेवाडीस मोर्चा लाविला आणि नारूरचा मोर्चा गिरजोजी पिसाळ व तुमचे पुत्राचे स्वाधीन केला. किल्लेकरानीं सरबत्ती करून मोर्चावरी छापा घातला. तेव्हां तुमचे लोकी व पुत्रांनीं शर्त केली. कित्येक जखमी जाहले व सावसान निघाले. किल्लेकरांस धडे करून उधळून लाविलें.

क्रमांक : ३७७ दि. १४-५-१७०८

हिरोजी साठम, बापूजी साठम व प्रतापजी साठम ह्याना रामचंद्र नीळकंठ ह्यांचे पत्र की, रामराव ह्याना खारेपाटण येथे सैन्य देऊन पाठविले आहे. तरी त्याना जमावानिसी मिळून ठाणे मजबूत करण्यास मदत करावी.

श्री

नक्कल

राजश्री हिरोजी साठम व बापूजी साठम व प्रतापजी साठम
गोसावी यांसी–

ऽ। अखंडीत लक्ष्मी आळंकृत राजमान्य राजेश्री----- स्ने।।

रामचंद्र निळकंठ आशिर्वाद. सुरु सन समान मया व अलफ. चिरंजीव राजश्री रामराव विजयदुर्गास रवाना केले. त्याची तुमची भेट जाहली असेल. अशास प्रस्तुत राजश्री खेम सावंत यानी विचार केला आहे कीं स्वारी पाठवून ताम्हाणेयातून तुम्हास धुडावून काढावे. घरे तुमची असतील ती मोडावी. गल्ला दाणा नेवून खारेपाटणी ठाणे घालावे असे वर्तमान आले. सिद सावंत व चांदजीराव अरुळेकर हे जमावानिसी रवानाही केले वर्तमान आले. अशास अशी गोष्ट

जाहलीयाने केवळ तुमचा उच्छेद होतो. याजकरिता चिरंजीव राजश्री बावाजी यास खारेपाटणी ठाणेयाची मजबुती कर्णे म्हणून लिहून पाठविले आहे. तरी तुम्ही जमावानिशी चिरंजीव राजश्री रामराव यास अनुकूल होऊन खारेपाटणचे ठाणे मजबूत करवणे. जाणिजे. छ ४ रविलावल.

क्रमांक : ३७८

जुलै–ऑगष्ट १७०८

दि. १४–५–१७०८, क्रमांक ३७७ च्या पत्राच्या संदर्भातच प्रस्तुतचे पत्र आहे. गिरजोजी यादव ह्याना लिहिलेल्या ह्या पत्रांत हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम ह्यानी खेम सावंताच्या स्वारीचा वृत्तांत दिला असून आणखी सैन्य पाठविण्याची विनंती केली आहे.

नक्कल

श्री

राजश्री गिरजोजी बोवा यादवजी गोसावी यासी अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य----- स्ने।। हिरोजी साठम व बापूजी साठम व प्रतापजी साठम रामराम विनंति. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशळ लिहिण्यास आज्ञा केली पाहिजे. विशेष सावंतांची स्वारी खारेपाटण तर्फेस येऊन कोकिसरे मध्ये कोट बांधितात. त्यासी मुकाबला करावयाकरितां राजश्री रामभाऊ यांसी पत्र पाठविले की जमावानिशी स्वार होऊन पुढां जावयासी आले पाहिजे. परंतु त्यांसी अनुकूळ होऊन आले नाहीत. ताम्हणेवरुन स्वारी येईल म्हणून आवाई चोहोकडून आली होती. याकरितां आम्ही आपले जमावानिशी ताम्हणेमध्ये माणसांविशी जागा धरून त्यासी बर मुकाबला एक वेळ करावा म्हणून राहिलो होतो. परंतु त्याणी ताम्हणेचा मार्ग टाकून विल्हे मार्गे गेले. कोकिसरेस सावंताचा जमाव राहील. त्याकरितां ताम्हणे त्यांच्या आवाराखाली पडेल. यास्तव आमचे कडील सहवर्तमान ताम्हणेस

टिकाव धरून बसवत नाही. या करिता कबिले घेऊन विजयदुर्गेच्या नावेस आलो. आम्हास आणखी जमावाची उपराक मदत असती तरी आम्ही त्यासी मारून काढिला असता. परंतु आम्हाशी कोणीही-कडून उपराक नाही. या उपरी तरी गोसावी यानी राजश्री स्वामीस विनंती करून चारशे स्वार खाली उतरावे. इसमांचा जमाव खाली पाहिजे. तो मिळेल इतकी गोष्ट जाहली तरी आम्ही त्यासी मारून काढितो. त्यांचा हिशेब धरित नाही. आम्हांबरोबरचे इसम साळशीमध्ये होते ते सावंतास सामिल झाले. सावंतांचे बरोवर आम्ही मात्र एक राहिलो ते स्वामीच्या पायाशी एकनिष्टता धरून राहिलो आहो. दुसरा विचार आम्हापाशी नाही. आमचे खासा कबिले व जमावाचे कबिले दोन हजार जीव ऐन प्रजन्यकाळी जागा टाकून दर्यापाशी राहिलो. परंतु यासी दाणा नाही. तेव्हा जमाव कसा टिकतो. याकरिता गोसावी यानी राजश्री स्वामीचे शेवेसी विनंती करून खाण्या खर्चाची बेगमी करून घेतली पाहिजे. सर्व वर्तमान राजश्री स्वामीस विनंती पत्र लिहिलेवरून विदित होईल. सर्व प्रकारे आमचे पालन वडिलपणे गोसावी यानी केले पाहिजे. आपण विरहित कोणाचा भरवंसा नाही. बहुत काय लिहिणे. कृपा + + + +

क्रमांक : ३७९ दि. १८–९–१७०८

तुम्हास मौजे बांदिवडे बुजुर्ग व बिडवाडी हे गाव इनाम दिले असून आणखी सरंजाम देण्याचा निश्चय केला आहे. तरी आपल्या मुलांस जमावानिशी पाठवून द्यावे म्हणून छत्रपती शाहू ह्यांचे हिरोजी, बापूजी व प्रतापजी साठम ह्याना आज्ञापत्र.

श्री

नक्कल

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ३५ सर्वधारी संवत्सरे आश्विन शुद्ध पौर्णिमा मंदवासरे क्षत्रिय कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी यानी राजेश्री हिरोजी नाईक व बापूजी नाईक व प्रतापजी नाईक साठम यांसी आज्ञा केली ऐसीजे. तुम्ही राजश्री नारो विठ्ठल याबराबरी आपला आशय कित्येक सांगोन पाठविला तो त्यानी विदीत केला व तुलाजी साठम यास पाठवून दिले तेही स्वामी समीप आले. दर्शन घेतले. निष्टेचें वृत्त सांगितले. अशास तुम्ही वतनदार सेवक एकनिष्ट अहा. तुम्हांपासून स्वामीचे पायापासी निष्टेने वर्तायासी अंतर पडेल असे नाही. व स्वामीसही तुमचे उर्जीत करून चालविणे हें अगत्य आहे. तुमचा सरंजाम पेशजी स्वामीनी करून दिला आहे तो करार केला आहे. हल्ली तुम्हावरी कृपाळु होऊन मौजे बांदिवडे बुजुर्ग व बिडवाडी हे गांव इनाम दिल्हे आहेत. तुम्ही आपला जमाव व पुत्र स्वामी समीप पाठवून देणे. वर घाटी तारळे कोल्हापूर प्रांती दोनशे इसमाचा सरंजाम करून द्यावयाचा निश्चय केला आहे. जमाव व पुत्र स्वामीचे दर्शनास आलियावरी सरंजाम देतील. सर्व प्रकारे चालवितील एविसी समाधान असो देणे. जाणिजे. लेखनालंकार.

श्री
शाहू छत्रपती

मोर्तब
सुद.

क्रमांक : ३८०

इ. स. १७०८

हिरोजी व बापूजी साठम ह्याना खंडो बल्लाळ ह्यांचे पत्र की तुम्हास छत्रपती सरंजाम करून देतील. त्यांत ते पुढें लिहीतात, 'यजमानांचे (शाहू) चित्तात आहे की तुम्हा लोकांचे संग्रह करून सेवा घ्यावी'.

श्री

नक्कल

राजश्री हिरोजी साठम व बापूजी साठम गोसावी यासी--

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य----- स्ने।। खंडो बल्लाळ

राम राम. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लिहिणे. विशेष तुम्ही पत्र पाठविले पाहून सविस्तर वर्तमान कळों आले. राजश्री स्वामीस विनंती पत्र पावले. तेथे कित्येक आपले वर्तमान लिहिले. एकनिष्ट पहिलेपासून आहो. सांप्रत स्वामींचे पायापाशी राहून निष्ठेने सेवा करावी म्हणून हेत धरिला आहे. यापेक्षा अधिकोत्तर काय. तुमचे विनंति पत्रही राजश्रीस निवेदन केले. आम्ही सांगणे ते सांगून विनंती केली. त्यावरुन यजमानांचे चित्तात आहे की तुम्हा लोकांचे संग्रह करून सेवा ध्यावी असे आहे. एविषयी स्वामींनी लिहिले आहे. तरी तुम्ही कोणेविशी अनुमान न करिता त्रिवर्गास सरंजाम करून देवविला जाईल. आही येथे असता तुहास कोणे गोष्टीची फिकीर आहे असे नाही. त्रिवर्गास शिक्का पोत्या जमावानिशी लवकर पाठविणे. बहुत काय लिहिणे. कृपा असू दीजे. हे विनंती.

मोर्तब
सूद

सूची

(आकडे पृष्ठांचे आहेत)

ख

व

स

ह

शुद्धिपत्र

पृष्ठ	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
10	4	Girgoji	Girjoji
13	9	occassion	occasion
19	18	hehalf	behalf
23	4	of of	of
34	14	Pratindhi	Pratinidhi
38	5	gtant	grant
43	13	vegitable	vegetable
54	14	uuder	under
55	13	complaints	complains
58	21	Vicroy	Viceroy
72	9	prestiege	prestige
१५	२३	बिप्र	विप्र
१५	२४	दिश्वनाथ	विश्वनाथ
२०	२०	आज्ञे	आज्ञे
४२	१	धारोजी	दिपाजी
४८	९	तलडीड	तलवीड
५५	७	अमती	असती
६२	२	हिहून	लिहून
६८	११	तासगाव	तारगाव
७६	६	पाठबिले	पाठविले
८३	११	सुभा	सु॥
८३	१३	कळकिले	कळविले
९३	१३	खेड्यावर	खेड्यावर
११५	२	भरुन	करून
१२९	५	वाहे	आहे
१३३	४	हर्लबिलीं	हलविली
१३८	७	लिहिल्या	लिहिलेल्या

पृष्ठ	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१६५	२२	शिवाजो	शिवाजी
१६६	२८	देशील	देखील
२१२	१७	व्हाइसरॉयने	व्हाइसरॉयला
२१३	८	जापण	आपण
२१५	७	बादशहाला	व्हाइसरॉयला
२२४	१८	कुदुबुद्दीन	कुतुबुद्दीन
२२८	११	ह्याना	ह्यानी
२६३	१	गावास	गावास
२६३	२१	आपपक	आवपक
२८१	१२	शिवाजी दुसरे	शाहू
३११	१	सियापूर	सिवापूर
३२४	८	मीकदमी	मोकदमी
३२५	२	षोळाची	पोळाची
३६८	२	राजाराम महाराजांच्या	शिवाजी दुसरेंच्या
४०२	३	जत्तरेकडील	उत्तरेकडील
४०४	१	पिराजी	विठाजी
४५०	३	राजाला	राज्याला
४५५	१३	तुम्हापरी	तुम्हावरी
४७५	२	८ ता	ता
५००	५	सोडण्याची	सोडण्याचा
५०८	२१	सातर्डे	सावर्डे
५२०	१०	स्वारीच्य,	स्वारीच्या

